הלכה · מערכות וענייינים

# פורת יוסף (שלופר)

רבי יוסף שלופר

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# פורת יוסף (שלופר)

רבי יוסף שלופר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פורת-יוסף-שלופר/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**הקדמה** ..... 4
**מערכה א** ..... 5
**מערכה ב** ..... 26
**מערכה ג** ..... 46
**מערכה ד** ..... 90
**מערכה ה** ..... 101
**מערכה ו** ..... 114
**מערכה ז** ..... 131
**מערכה ח** ..... 144
**מערכה ט** ..... 160
**מערכה י** ..... 179
**מערכה יא** ..... 198
**מערכה יב** ..... 214
**מערכה יג** ..... 236
**מערכה יד** ..... 249
**מערכה טו** ..... 265
**מערכה טז** ..... 285
**מערכה יז** ..... 295
**מערכה יח** ..... 309
**מערכה יט** ..... 323
**מערכה כ** ..... 345
**מערכה כא** ..... 359
**מערכה כב** ..... 377
**מערכה כג** ..... 390
**מערכה כד** ..... 399
**מערכה כה** ..... 410

# הקדמה

ויאמר יוסף אל אחיו ברוך אלהי חסדי אשר הביאני עד הלום לראות בימי עלומי פרי עמלי ויגיע כפי להקריב היום על מזבח הדפוס בכורי ראשית פרי עבודתי אשר עבדתי בשדי העיון ובעמק ההבנה במורג חרוץ בעל פיפיות שדדתי אדמתם נטעתי בם כל עץ נחמד למראה וטוב להשכיל ואילני פלפולא חריפתא בתוך הגן חפרתי בעמק ומצאתי נהר יוצא מים הגדול ים התלמוד שאבתי ממעיני הישועה השקתי את שדי מים חיים וה' הטוב נתן את ברכתו ממגד שמים מעל אז אמרתי מבורכת ה' ארצי וה' ברך את מעשי ידי ולהרכיב את האילנות בד בבד. עד אשר ישאו ענפיהם פרי והנה כהיום הבשילו אשכלותיהם ענבים מיינה של תורה ואילני הפלפול נתנו יבולם הנני נותן תודה לה' אשר נתן לי כח לעשות חיל:

והנה הבאתי היום בטנא מראשית פרי עמלי מעט [מהרבה אשר חנני ה'] מנחת בכורים לפני מביני מדע ובה' אשים מבטחי כי תערב להם מנחתי לריח ניחוח וירצו את פועל ידי אשר בחרתי לקבוע בדפוס ע"ד הפלפול. כי בימים האלה ובזמן הזה אשר מעטים המה הדורשים לציון בשערים המצויינים בהלכה להבין ולהעמיק בדברי רבותינו אמרתי עת לעשות לה' ולא רציתי ליקח הסכמות יען כי הפעולה תעיד על עצמה אדברה בעדותך ולא אבוש רק לבאשר יקרו בעיני דברי קדשו של כבוד מו"ח הגאון הגדול עמוד התורה מאור הגולה מרן יהושע אייזיק שליט"א הצנתי הסכמתו אשר שלח אלי הטה נא אלהי חסדי חסדך אלי' ועד זקנה אל תעזבני שלח אורך ואמתך המה ינחוני המה יאירו לפני הדרך דרך התורה והיראה ואל תצל מפי דבר אמת: ומחזיקנא טיבותא לא"א הישיש הנכבד מוה' צבי הירש נ"י ולאמי מורתי מ' מרים תי' אשר גדלוני על ברכי התורה מיום היותי לאיש ופזרו הון רב למעני למען אוכל שבת על מי מנוחות התודה והיראה וגם עתה לעת זקנתם תמכוני לעניין ההדפסה ה' יברכם בכל טוב אורך ימים בימינם ובשמאלם עושר וכבוד ויראו נחת מצאצאיהם היקרים:

ואפריון נמטיי' לגיסי יקירי ה"ה הגביר המפורסם מוה' געציל ראציק נ"י אשר עזרני להדפסת ספרי ישלם ה' פעלו ותהי משכורתו שלמה הון ועושר בביתו:

דברי כבוד מו"ח הגאון הגדול עמוד התורה מאור דגולה מרן יהושע אייזיק שליט"א האבד"ק סלאנים:

לדידי חזי לי האי ספר פורת יוסף שחיבר חתני יקירי הרב הגאון המפורסם חו"ב סיני ועוקר הרים כש"ת מוח' יוסף במהו' צבי הירש נ"י והוא מלא חכמה וכליל יופי ושפירן שמעתתיה ותארכנה פארתיו והוא חורפא וחולי' רמי דיקלא וזקף לי' חורז מענין לענין

באותו ענין דולה מים מבורות עמוקים וספק חבל בחבל וגימה כנימה ומשיחה במשיחה וכמו דאיתא במדרש חזית דאמר ר' לוי אית דידע למיחרז פי' לחבר ולסדר] ולא ידע למיקדח [פי' לחיות מעמיק ונוקב לעומק של דברים] ואית דידע למיקדח ולא ידע למיחרז כו' וחתני יקירי הרב הגאון נ"י בספרו פורת יוסף הוא חרוזא והוא קדוחא וידיו רב לו למישקל ולמיטרי בשמעתתא ולחבר המאמרים בעומק של הלכות. ע"כ ראוים הדברים לקובעם בדפוס וכל הני מילי מעליתא יתאמרון משמי' בשערים המצוינים בהלכה ולחיות שמעתתי' מבדרן בעלמא: וממנו יראו החכמים ויוסיפו לקח תן לחכם ויחכם עוד:

דברי הכותב לכבוד התורה ולומדיה יום ה' כ"ג מנחם אב תרל"א לפ"ק נאום הק' יהושע אייזיק החונה פ"ק סלאנימא:

## מערכה א

א. גרסינן בנדה (דף ס"ט ע"ב) ת"ר י"ב דברים שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע בן חנניא כו' שלשה דברי חכמה הזב והזבה והנדה והיולדת והמצורע שמתו עד מתי מטמאין במשא א"ל עד שימוק הבשר בת משולחת מה היא לכהן מי אמרינן קו"ח ומה אלמנה לכה"ג שאין איסורה שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום או דילמא מה לאלמנה לכה"ג שכן היא עצמה מתחללת א"ל היא תועבה ואין בניה תועבים. שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהן זה בזה וקרב קרבנו של אחד מהם ומת אחד מהן השני מה תהא עליו א"ל כותב נכסיו לאחרים והוי עני ומביא חטאת העוף הבא על הספק:

ב.דרכינו לתת לב על חיבור הדברים וגם נימא מילתא אלבישייהו יקירא מדוע שאלו זה האנשי אלכסנדריא ולר' יהושע והנ"ל דאיתא (בב"מ דף ק"ד) הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט דתניא אנשי אלכסנד' היו מקדשין את נשותיהם ובשעת כניסתן לחופה באים אחרים וחוטפים אותם מהן ובקשו חכמים לעשות בניהם ממזרים אמר להם הלל הזקן הביאו לי כתובת אמכם כו' ומצא שכתוב בהן לכשתכנס לחופה הוי לי לאנתו ולא עשו בניהם ממזרים [ופי' רש"י וקדושיהן על מנת כן ולא חלו קדושין בה עד שתכנס לחופה והרי חטפה קודם לכן]. והנה מפשטות דברי הגמ' משמע דלא נכתב בכתובת אמן דאם לא יכנסו לחופה לא יהיה קדושין דאל"כ עדיפא ה"ל למימר ומצא שכתוב בהן דאם לא יכנס לחופה לא יהיה קדושין דזה הוי מפורש יותר דכשלא יתקיים התנאי לא יהיה קדושין וע"כ דלא נכתב בהן רק הך דכשתכנס לחופה הוי לי לאנתו [וזה ממילא מוכח

דאם לא נכנסה לחופה לא הוי קדושין דמכלל לאו אתה שומע הן] וא"כ לפי"ז לר"מ דס"ל בקדושי (דף ס"ב) דאם לא כפליה לתנאיה התנאי בטל והמעשה קיים א"כ לר"מ מצד כתובת אמן הוה קדושין גמורים דאף אם קדשה על מנת שיכנסה לחופה אעפ"כ כיון דלא כפליה לתנאיה דאם לא יכנס לחופה לא יהיה קדושין התנאי בטל והמעשה קיים והוי קדושין גמורים אף אם לא נתקיים התנאי דכניסה לחופה ויש לחוש לממזרות די"ל דאין זה בגדר תנאי רק דהוי בגדר קביעות זמן שקידשו באופן שיחולו הקדושין בעת כניסתן לחופה והוי כמו המקדש שיחולו לאחר ל' יום דלא בעינן בזה דיני תנאי מ"מ מלשון רש"י משמע דזהו בדרך תנאי וכן מבואר בראשונים ועוד דהאנשי אלכסנדריא רצו להוכיח אף אם נימא דהוי בגדר תנאי האיך הוא הדין אם בעינן תנאי כפול] וע"כ צ"ל דהלל הזקן יסבור כרחב"ג דס"ל דאף אם לא כפלי' לתנאי ג"כ התנאי קיים וא"כ כיון דלא נתקיים התנאי דכניסה לחופה נתבטל הקדושין:

ג והנה בקדושין (דף ס"ב) גרסי' ר"מ אמר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן דכתיב אם יעברו ואם לא יעברו אינו תנאי רחב"ג אומר צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו ופריך הגמ' שפיר קאמר לי' רחב"ג לר"מ אמר לך ר"מ אס"ד לאו לתנאי כפול הוא דאתא לכתוב ואם לא עברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען ל"ל ש"מ לתנאי כפול הוא דאתא ורחב"ג אי לא כתב רחמנא בארץ כנען ה"א ונאחזו בתוככם בארץ גלעד אבל בארץ כנען כלל לא כו' והנה התוס' שם ד"ה אי הקשו דהיכא תיסק אדעתיה שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחרים וי"ל דסד"א כיון שהוקצה ארץ כנען לשאר שבטים שהרי מאותה שעה ששאלו בני גד ובני ראובן ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו עצמן מלחלק בארץ כנען ונימא שאם לא יקיימו תנאם לא יהי' להם חלק בה קמ"ל בארץ כנען לומר שיטלו חלקם כשאר שבטים:

והנה המהרי"ט הקשה על תירוץ התוס' הא לא יהא אלא שסילקו עצמן בפירוש מארץ כנען מי מצו להסתלק והא אמרינן בכתובות (דף פ"ג) שדה זו אין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום [ופירש"י בשותף שיש לו חלק בשדה] ומוקי בגמ' ההיא דתנן דין ודברים אין לי בנכסיך בכותב לה ועודה ארוסה שעדיין לא זכה בה וכ"ת שגם בארץ ישראל עדיין לא זכו וה"ל ככותב ועודה ארוסה. ז"א דהא קיי"ל בב"ב (דף קי"ט) דא"י מוחזקת בידינו מאבותינו עכ"ל עיי"ש שהאריך בזה:

והנ"ל ליישב לפי מה דמבואר בפר"ד דהוכיח דאף דאברהם זכה כבר בא"י עכ"ז לא זכה אברהם רק הגוף אבל זכות הפירות נשארה לשבעה עממין עד זמן שיכנסו לא"י ובמ"א ביארתי זה ביתר ביאור די"ל דהי' דינן בארץ כמו מקבל מתנה מהיום את הגוף

ופירות לאחר מיתה דהגוף נקנה לישראל מיד והפירות נשארו לז"ע עד שיכנסו לא"י והשתא א"ש די"ל דרחב"ג יסבור דקנין פירות כקנין הגוף דמי [ועיין בב"ב דף נ'] וא"כ ה"ה בזכות פירות שהשאיר הקב"ה להם הוי כקנין הגוף ומצינו ביבמות (דף ל"ו) דמאן דס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי אינו יכול למכור קנין הגוף לאחר משום דהוי כמו דבר שאינו ברשותו וכיון דקנין הגוף לגבי הבעלים שלהם מיקרי דבר שאינה ברשותו ומבואר בכתובות בר"פ הכותב הנ"ל ובח"מ (ס' ר"ט) דסילוק מהני על דבר שאינו ברשותו וכמש"כ בארוכה המ"ל (פרק כ"ג מה' אישות) ע"כ מועיל הסילוק מארץ כנען משום דהא הוי דבר שאינו ברשותו ובזה מועיל הסילוק כנ"ל אמנם זהו דווקא אם נימא דקנין פירות כקנין הגוף דמי אבל אם נימא דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי א"כ הא נסתר הך תירוצא דאינו מועיל סילוק וא"כ תקשה האי ונאחזו בתוככם ל"ל וע"כ צ"ל דלתנאי כפול הוא דאתא א"כ מוכח דבעינן ת"כ:

ד והנה בגיטין (דף מ"ח) גרסינן המוכר שדהו לפירות ר' יוחנן אמר מביא וקורא ר"ל אמר מביא ואינו קורא ר"י אמר מביא וקורא קנין פירות כקנין הגוף דמי ר"ל אמר מביא ואינו קורא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אמר רב יוסף אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בביהמ"ד דאמר רב אסי אמר ר' יוחנן האחים שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי לא משכחת לה דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וא"כ לפי מה דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה כדפסק הרמב"ם (בפ"ח מה' עירובין ה' ז') ע"כ צריכין לומר דקנין פירות הגוף דמי:

אמנם י"ל דתלי' בהא דהנה לכאורה קשה אמאי ס"ל לר' יוחנן דמחזירין זה לזה ביובל הא אין צריכין להחזיר כלל דהנה נחקור לפי מה דקיי"ל בבכורות (דף נ"ב) כחכמים דר"א דמתנה חוזרת ביובל כדפסק הרמב"ם (בפי"א) מה' שמיטה ה' י"ט) האיך הדין אם הפקיר אחד שדהו ואח"כ זכה בה אחר אם חוזר ביובל לבעלים הראשונים והנה מצד הסברא הי' נראה פשוט דאין צריך להחזיר לבעליו ביובל דהא בזכיית הזוכה לא נפקא בזה מרשות בעליו כיון דקודם זכייתו כבר יצא מרשותו ע"י ההפקר וא"כ למי יחזיר ויש לי להביא קצת ראי' לזה מהא דפסק הרמב"ם (שם ה' כ"א) אבל היורש את אשתו אעפ"י שירושת הבעל מדבריהם עשו חיזוק לדבריהם בשל תורה ואינו מחזיר ביובל והנה לכאורה צריכין להבין דהא אנן קיי"ל ביבמות (דף צ') דרבנן אינן יכולין לעקור דבר מה"ת רק בשב ואל תעשה אבל לא בקום ועשה א"כ הכא כיון דמדאורייתא חוזר השדה לבעליו ביובל והוי דבר שאינה שלו א"כ האיך רשאי להשתמש בהשדה בקום

ועשה הא הוי דבר שאינו שלו וע"כ צ"ל דבממון יכולים רבנן לעקור דבר מה"ת אף בקום ועשה משום דהפקר ב"ד הפקר והפקירו חכמים השדה לגבי היורש כמבואר ביבמות הנ"ל והשתא אם נימא דאף הפקר חוזר ביובל א"כ לא יהא עדיף הפקר ב"ד מאלו הפקיר בעצמו שדהו דחוזר ביובל לבעליו א"כ עדיין תקשה דהאיך יכולין רבנן לעקור דבר מה"ת בקום ועשה כיון דאף הפקר חוזר ביובל אע"כ דהפקר אינה חוזר ביובל והנה ביבמות (דף ל"ז) מבואר גבי ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם ר"א אמר רב קם דינא כו' וכן פסק הרמב"ם (בפ"ה מה' נחלות הל' ה') ומפ' התה"ד בסי' שי"א דהטעם הוא משום דאמרי' לי' אייתי ראי' ושקול א"כ כבר נתייאש הספק מחלקו א"כ אף דאח"כ יכול לתבוע מהבני יבם ממ"נ אעפ"כ כיון דכבר נתייאש הספק מחלקו א"כ כבר זכו הבני יבם בחלקו משום יאוש בעלים: והנה רש"י בגיטין (דף כ"ה) מפ' אהא דקאמר ר' יוחנן ומחזירין זל"ז ביובל דחוזר לתחלתו משום מצות יובל והדר שקלוה כדמעיקרא ועי' בפ"י בגיטין (דף מ"ח) שהסביר שיטת רש"י משום דהא דאנן קיי"ל דבדאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה היינו משום דמספקא לן אי יש ברירה או אין ברירה משו"ה אזלינן בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא נמצא כיון דמספקא לן ממילא הא דמחזירין זה לזה ביובל היינו רק לקיים מצות יובל בלבד שהוא מדאורייתא משא"כ לאחר היובל כ"א חוזר ונוטל חלקו כדמעיקרא דלענין ממון מספיקא לא מפקינן ממונא וקרקע בחזקת מרא קמא קיימא והנה שיטת רש"י בגיטין (דף ל"א) דיאוש הוא משום הפקר [ועי' בנתיבות (בסי' שס"ג) דביאר דאף דאין יאוש בקרקע אעפ"כ היכא דאין יכול להוציאו בדיינין מקרי דבר שאינה ברשותו ומועיל יאוש לגבי קרקע] והשתא לפי"ז תקשה אמאי מחזירין זל"ז ביובל לקיים מצות יובל הא כיון דלבתר יובל הדר שקלי כדמעיקרא נמצא דאין לכ"א בחלק של חבירו שום שיווי ממון דהא בשנת היובל אסור לחרוש ולזרוע מה"ת ולבתר יובל הדר שקלי כדמעיקרא א"כ הא זה ברור דכל אחד בוודאי מיאש א"ע מחלקו של אחיו א"כ הא שוב זכה בחלקו אף א"נ דאין ברירה משום יאוש בעלים וכיון שהוכחנו דהפקר אינה חוזר ביובל ושיטת רש"י דיאוש הוי כהפקר א"כ אף דאין ברירה ויכול להיות שחלקו שייך לאחיו אעפ"כ אמאי צריך להחזיר לו ביובל הא כבר זכה בחלקו משום יאוש בעלים דהוי כהפקר והפקר אינה חוזר לבעליו ביובל:

ה הנ"ל ליישב לשיטת רש"י דהנה התוס' בב"ק (דף ס"ו) הוכיחו מהא דקאמר הגמ' דיאוש אינו קונה משום דבאיסורא אתא לידי' דמכאן משמע דיאוש אינו כהפקר גמור דאל"כ אפילו בתר דאתא לידי' באיסורא יכול לקנות מן ההפקר וביאר הנתיבות (בסי' רס"ב) דבזה חלוק יאוש מהפקר דבהפקר יצא מרשותו מיד אע"ג דלא אתי לרשות זוכה

ואפי' הוא בעצמו צריך לחזור ולזכות בו משא"כ ביאוש לא יצא מרשותו עד דאתי לרשות זוכה וכ"ז שלא אתי לרשות זוכה עדיין שייכה לבעליה ואם כלה היאוש קודם שאתא ליד הזוכה יכול לחזור בו ואין צריך לחזור ולזכות ומעתא אמינא ברור אף דהוכחתי דבהפקר א"צ לחזור לבעליו ביובל אעפ"כ אם זכה אחד בשדה של חבירו ע"י יאוש צריך להחזיר לבעליו ביובל כיון דע"י זכייתו נפקא מרשות בעליו וקודם שזכה בשדהו עדיין הי' שם בעליו עליו אף לאחר יאוש א"כ שוב דמי למתנה דחוזרת ביובל והראי' דהא מבואר בנדרים (דף מ"ג) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל מניח על הסלע ואומר הרי הן מופקרין לכל והלה נוטל ואוכל ור"י אוסר ומפ' הגמ' טעמא דר"י דקסבר הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתא מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתא לרשות זוכה אלמא דא"נ דהפקר אינו יוצא מרשותו עד דאתי לרשות זוכה דמיא למתנה. רק דאנן קיי"ל דבהפקר יוצא מרשותו אף שלא אתי לרשות זוכה אבל ביאוש כיון דבזה כ"ע מודים דאינו יוצא מרשותו עד דאתי לרשות זוכה דמיא למתנה וכיון דאנן קיי"ל דמתנה חוזרת ביובל א"כ ה"ה בזכה בשדה של חבירו ע"י יאוש ג"כ חוזר ביובל והנ"ל לומר לשיטת רש"י דס"ל דהפלוגתא אי יאוש קונה תלי' בהא דמאן דסובר דיאוש קונה סובר דיאוש הוי כהפקר וכיון דהוי כהפקר לכך אפילו בתר דאתא לידו באיסורא יוכל לזכות מן ההפקר וא"ל הא אין אדם מפקיר דבר שאינו ברשותו ז"א דהא דאמרינן אין אדם מפקיר הוא רק כשמפקיר מרצונו אבל כשהדבר מוכרח להיות הפקר מצד שאין בו שיווי ממון להבעלים בזה שוב מועיל ההפקר אף בדבר שאינו ברשותו כיון דהדבר הפקר מצד עצמו ויצא מיד מרשות הבעלים ובחי' הארכתי בזה ואכ"מ ומאן דסובר דיאוש אינה קונה סובר דיאוש לא הוי כהפקר ולא נפק מרשות בעלים עד דאתי לרשות זוכה. וכיון דאתא לידו באיסורא אינו יכול להוציא בזכייתו מרשות בעליו והנה בב"ק (דף ס"ח) פליגי ר"י ור"ל דר"י סובר דיאוש אינה קונה ור"ל סובר דיאוש קונה והשתא מיושב קושייתי הנ"ל דהא דמפ' בגיטין (דף ל"ח) אהא דפריך הגמ' ואימא ה"מ בכספא אבל בחזקה לא ומפ' רש"י אבל בחזקה דקנאו בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתייאש הימנו משום דהתם קאי קושיית הגמ' אהא דקאמר ר"ל מניין לעו"ג שקנה עו"ג למעשי ידיו ולר"ל לשיטתו דסובר דיאוש קונה א"כ לדידי' הא יאוש הוי מטעם הפקר אבל לר"י לשיטתו דסובר דיאוש אינה קונה א"כ לדידי' הא לא הוי יאוש כהפקר ולא נפק מרשותו עד דאתי לרשות זוכה לכך סובר ר' יוחנן לשיטתו דאחין שחלקו מחזירין זל"ז ביובל דאף דכ"א מייאש מחלקו של חבירו מ"מ כיון דע"י יאוש לא נפק מרשותו עד דאתי לרשות זוכה דמיא למתנה וחוזר ביובל:

נמצא מבואר דהך פלוגתא אי קנין פירות כקנין הגוף דמי תלי' בפלוגתא דיאוש דא"נ דיאוש אינה קונה אם כן כיון דאנן קיי"ל דבדאורייתא אין ברירה וא"כ הא האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל א"כ ע"כ צ"ל דקנין פירות כקנין הגוף דמי דאל"כ לא משכחת לה דמייתי ביכורים אבל א"נ דיאוש קונה י"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי והא דמייתו בכורים משום דאחין שחלקו אינו צריך להחזיר כלל חלקו ביובל משום דזוכה ע"י הפקר והפקר אינה חוזר ביובל:

ו והנה הך פלוגתא אי יאוש קונה אי לא י"ל דתלי' בהא דגרסינן בב"ק (דף ס"ו) רמי לי' אבייי לרבה קרבנו ולא הגזול ה"ד אלימא לפני יאוש ל"ל קרא פשיטא אלא לאו לאחר יאוש ש"מ יאוש לא קני ופי' התוס' בשלמא א"נ דיאוש אינו קונה א"ש דההקדש חל משום דהקדש קני לה ע"י יאוש ושינוי השם ואפ"ה פסלי' רחמנא כיון דע"י ההקדש נתהוה הקנין הוי מצוה הבאה בעבירה אבל א"נ דיאוש קונה א"כ הא קודם ההקדש כבר קני לה ונעשה העבירה א"כ אמאי פסלי' רחמנא. ומשני משכחת לה כגון דגזל קרבן דחברי' ולכאורה ק"ל מאי משני הגמ' דלפ"ז ל"ל קרא דקרבנו למיפסל גזול הא בלא"ה ידעינן דאיתא בחולין (דף ה') מכם ולא כולכם להוציא כו' והקשה התוס' תימא דהא איצטריך לכדדרשי' בסוכה (דף ל') אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא והאי לאו דידי' הוא ותירצו דתרתי שמעינן ממכם ולגזלה מקודשת איצטריך ומביתו לא נפקא אלא שאינו יכול להקדישה וממכם לא נפקא אלא שלא עלתה לשם חובה [ועי' במהר"ם שפי' כוונת התוס' דתרתי שמעי' ממכם משום דמקרא נדרש לפניו ולאחריו ודרשינן אדם כי יקריב מכם וקא' מיעוטא דמכם אאדם להוציא כו' וגם דרשי' כי יקריב מכם קרבן וקאי מיעוטא דמכם, אקרבן ר"ל שהקרבן יהא דווקא שלכם להוציא את הגזול וכ"ת הא נפקא לן כבר גזול מביתו תרווייהו אצטריך דמביתו ילפינן בגזול מחבירו בהמת חולין שא"י להקדישה וממכם ילפינן לגזול מחבירו חטאת שאינו עולה לו לחובתו ואינו יוצא בה והשתא לפי"ז ק"ל ל"ל קרא דקרבנו הא יכולין למילף מהקרא דמכם לפסול גזול בשלמא א"נ דיאוש אינה קונה א"ש דממכם לא ידעינן רק בגזל קרבן דחברי' דהוי דבר שאינה שלו אבל בגזל בהמת חולין של חבירו ונתייאשו הבעלים והקדישה דקני לה הגזלן ע"י יאוש ושינוי השם כמבואר בחידושי הרשב"א שהקשה אהא דאמרינן ב"ק (דף ס"ז) הקדשן הקדש מעיקרא חולין והשתא הקדש דאכתי היכי חייל הקדש כיון דהקדיש דבר שאינו שלו וכתב משום דאיכא שינוי השם קנאה הגזלן בזה השינוי וקנייתו והקדשו באין כאחד וא"כ כיון דע"י יאוש ושינוי השם קני לה הגזלן והוי שלו ה"א דיוצא בה י"ח לכך אתא קרא דקרבנו להורות דאפ"ה פסול משום דהוה מצוה הבאה בעבירה כיון

דההקדש מסייע להקנין אבל א"נ דיאוש קונה א"כ הא ע"כ האי קרא דקרבנו לא קאי רק היכא דגזל קרבן דחברי' דבגזל בהמת חולין ונתייאשו הבעלים באמת מותרת בהקרבה כיון דקני לה קודם ההקדש וא"כ תקשה ל"ל קרא דקרבנו הא יכולין למילף ממכם אך י"ל דהגמ' משני שפיר דאיתא בזבחים (דף כ"ד) ת"ר באצבע ולקח מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין באצבע ונתן מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין אמר ר"ש וכי נאמרה יד בקבלה אלא באצבעו ונתן מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין כו' ומסיק הגמ' דבמקרא נדרש לפניו ולאחריו קמיפלגי אמר אביי הא דר"א בר"ש מפקא מדאבוה ומפקא מדרבנן כו' וקסבר מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולאחריו וא"כ ניחא דהגמ' משלי שפיר די"ל דהברייתא אתיא כר"א בר"ש דס"ל דמקרא נדרש רק לפניו א"כ האי מיעוטא דמכם לא קאי רק אאדם להוציא כו' אבל לא קאי האי מכם אקרבן למעט גזול לכך איצטריך קרא דקרבנו להוציא גזול דמהקרא דמכם לא ידעינן לה א"כ כ"ז לר"א בר"ש אבל לר"ש ולרבנן דס"ל דמקרא נדרש לאחריו א"כ קאי האי מכם אקרבן למעט גזול א"כ תקשה למ"ד יאוש קונה ל"ל קרא דקרבנו הא יכולין למילף מהקרא דמכם:

ז והנ"ל ליישב דמשכחת לה גוונא אף א"נ דיאוש קונה אפ"ה יהא חל הקנין ע"י ההקדש ויהיה פסול משום מצוה הבאה בעבירה והוא דגרסינן בקדושין (דף ז') המקדש חצי אשה אינה מקודשת ופריך הגמ' וניפשטו לה קדושי בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו' מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת הא לא דמיא אלא להא דאמר ר' יוחנן בהמה של שני שותפים הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה כו' ונקדים עוד דברי התוס' בגיטין (דף מ"ג) דהקשו אהא דאמר חצי' שפחה וחצי' ב"ח שנתקדשה לראובן ונשתחררה דגמרי קדושי ראשון והקשו מהא דאמרינן בפ"ק דקדושין בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדישה משמע הא אם לא הקדישה לאתר לקיחה לא אמרינן גמרי קדושי ראשון:

ולי נראה ליישב קושיית התוס' לפי מה דמבואר בחולין (דף קל"ה) טעמא דכתב רחמנא צאנך הא לאו הכי ה"א קדשים חייבין בראשית הגז הא לאו בני גיזה נינהו כו' ומשני דמיירי בקדשי בד"ה ודאמר חוץ מגיזה וכחישה קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישה אפ"ה פשטה קדושה בכולה עיי"ש אלמא דלא אמרינן פשטה קדושה בכולה רק היכא שהוא קדוש קדושת הגוף אבל היכא דאינו קדוש רק קדושת דמים ל"א פשטה קדושה בכולה וכן מבואר בערכין (דף ד') במאי אוקימתא בקדשי מזבח אימא סיפא ולא עוד אלא אפי' אמר ראש פרה זו הקדש אין להקדש אלא ראשה ואמאי תפשוט קדושה בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו' ומשני התם בתם הכא בבעל

מום ומפ' רש"י בתם דאיכא למימר דתיחות לי' קדושת הגוף דהא חזי להקרבה ובריתא דפשיטא לי' דלא קדשה כולה בבע"מ קא מיירי דומיא דעבד וחמור דלא חזי לגופייהו אלמא דהיכא דלא חזי לגופה ל"א פשטה קדושה בכולה וא"כ א"ש דלכך קאמר ר"י וחזר ולקחה והקדישה דווקא משום דלר"י לשיטתו דס"ל דבע"ח נדחין וקדושה ואינה קריבה א"כ הא אף א"נ דפשטה קדושה בכולה אעפ"כ אינה חזיא לגופה להקריבה ע"ג המזבח ואינה קדושה רק קדושת דמים למוכרה וליקח בדמיה קרבן ל"א בזה פשטה קדושה בכולה משא"כ גבי חצי' שפחה וחצי' ב"ח שנתקדשה ונשתחררה דבזה א"נ דפשטה קדושין בכולה יהא חל עלה קדושין גמורים שפיר אמרינן דגמרי קדושי ראשון הרי מבואר דהא דבעינן שיקדישנה לאחר הלקיחה הוא רק לר"י דס"ל דבע"ח נדחין אבל לדידן דקיי"ל דבע"ח אינן נדחין כדפסק הרמב"ם (בפט"ו מה' מעשה הקרבנות ה"ד) עיי"ש א"כ הא אם נימא דפשטה קדושה בכולה תהיה קדושה קדושת הגוף ותהיה חזיא להקרבה לא בעינן כלל שיקדישנה לאחר הלקיחה רק דמיד כשלקחה כיון דאין כאן דעת אחרת המעכב פשטה קדושה בכולה ונעשית הקדש מאליה:

ומעתה נחקור לפי מה דקיי"ל דבע"ח אינן נדחין האיך הוא הדין בבהמה של שני שותפין שהקדיש שותף אחד חציו לעולה ואח"כ גזל זה שהקדיש חציו את החציו השני שהוא חולין מיד שותפו ונתייאש השותף אי קנאו הגזלן ביאוש הבעלים למ"ד יאוש קונה או לא ומקום הספק הוא משום דמיד כשנתייאשו הבעלים ממנה עומדת שיהא נתפס בה שני דברים בהדדי זכיית הגזלן משום דקנאה ביאוש בעלים וקדושת הקדש שתהיה קדושה קדושת הגוף משום דכיון שנתייאשו הבעלים ואין כאן דעת אחרת המעכב שוב פשטה עלה קדושת הגוף בכולה ומעתה יש לחקור איזה כח נתפס בה ראשונה א"נ דכח הקדש נתפס בה ראשונה מיד כשנתייאשו הבעלים ממנה ופשטה עלה קדושת הגוף בכולה וא"כ הא שוב אינה נקנה להגזלן ע"י היאוש דכיון שנעשה הקדש הא שוב אין שום קנין ותפיסה בהקדש ולא הוי קרבן דידי' רק של גבוה ואינו יכול להקריבנה לשם נדרו או דכח תפיסת וזכיית הגזלן נתפס בה ראשונה ומיד שנתייאשו הבעלים ממנה נקנה להגזלן ע"י היאוש א"כ אף דאח"כ פשיט עלה קדושה ג"כ שתהיה קדושה קדושת הגוף משום דאין כאן דעת אחרת המעכב דלא גרע מחזר ולקחה אעפ"כ יכול להקריבנה לשם נדרו משום דהוי קרבן שלו דהא היתה קנויה לו קודם ההקדש:

ולכאורה היה נ"ל לפשוט ספק זה מהא דמבואר בתמורה (דף כ"ה) א"ל רב עמרם לר"ש אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה הוי כו' ומפ' רש"י אמר על הבכור בעודו בבטן עם יציאת רובו דבעי למיחל עלי' קדושת בכור ההיא שעתא אמר דתיחול עליה קדושת

עולה ולא קודם דהשתא הוו תרתין קדושות למיחל בהדדי הי מינייהו חמורה וקדמה למיחל ודחי לחברתה עולה הוי שכן כליל או בכור הוי שכן קדושת בכור חלה על כל הבכורות דעלמא מרחם ופשיט ר"ש מהא דאמר אביי דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ה"נ דברי הרב קודמין ולכך בכור הוא עיי"ש [כן הוא גירסת ופירש"י] אלמא דהי' ס"ל להגמ' דאף לענין קדושת בכור דהוי ג"כ קדוש רק דכיון דקדושת עולה חמיר שכן כליל קדמה למיחל ודחי לקדושת בכור רק דמסיק הגמ' דברי הרב והתלמיד דברי מי שומעין דרחמנא עביד לי' בכור אבל בלא"ה ה"א דעולה קדמה למיחל א"כ כל שכן בנידון דידן בקדושת עולה לגבי זכיית הדיוט דבוודאי קדושת עולה חמיר וקדמה למיחל ודחי לזכיית הדיוט ומיד שנתייאשו הבעלים ממנה חל עלה קדושת עולה ראשונה ואינו נקנה להגזלן ע"י היאוש:

אמנם באמת ז"א דלא דמי נידון דידן להההיא דעולם ובכור דהתם כיון דהשני קדושות דעולה ודבכור סתרי אהדדי דאי יחול עלה קדושת בכור יהא נפקע הקדושת עולה לזה אמרינן דחל עלה קדושת עולה ולא בכור משום דחמיר אבל בנידון דידן כיון דאף א"נ דחל עלה זכיית הדיוט ונקנה להגזלן ע"י היאוש אעפ"כ קדושת עולה לא פקע ממנה דהא אף לאחר זכיית הגזלן ג"כ פשטה קדושה בכולה וחל עלה קדושת עולה אדרבה עדיפא לן לקיים שניהם שיהא שני הכחות נתפסין בה זכות הדיוט וקדושת עולה מלומר שאינו חל עלה רק קדושת עולה דחמיר וזכיית הדיוט יהא נפקע לגמרי:

ח וכה"ג ביארתי בחידושי ליישב קושי' התוס' בשבועות (דף כ"ד) על רש"י שפי' אהא דקאמר הגמרא הא מני ר"ש הוא דאמר אין איסור חע"א דתניא ר"ש אומר האוכל נבלה ביוה"כ פטור ומפ' רש"י דאפי' נתנבלה ביוה"כ אינו חייב רק משום נבלה והקשו התו' ע"ז דאמאי אינו חייב רק משום נבלה הא הוי איסור בת אחת דכי פקע איסור אבמ"ה כשנתנבלה חלה איסור יוה"כ ואיסור נבלה בב"א. והנ"ל ליישב דהנה התו' רי"ד בקדושין (ד' נ') ד"ה כל שאינו בזא"ז אפי' בב"א אינו כתב וז"ל ראיתי מקשים בזה הרי איסורים דאמרינן אין איסור חע"א ואיתניהו בב"א דבאיסורי ב"א חייב שתים ואין זו קושי' של כלום כו' ותורף תירוצו דהכלל כל שאינו בזה אחר זה אפי' בב"א אינו לא שייך רק היכא דאיכא למימר שבטל הכל ולא יחול כלל כמו במקדש שתי אחיות שיש לבטל הקדושין והוי כאלו לא קידש כלל אבל באיסור הבא מאליו שא"א לדחותו מכל וכל לשווי' היתר גמור כגון א"א ואשת אח דחייב שתים דהי מינייהו מפקת וא"ת כל שאינו בזא"ז א"כ לא יחול אחד מהם ויהיה פטור אלו הם דברי בדות ע"כ תמצית דבריו. ולפי"ז יש סברא לומר באיסור ב"א בגוונא שאחד מהן יכול לחול על החתיכה אף אם קדם לו חלות איסור השני

ואותו איסור השני הי' מנוע מלחול אם היה מוקדם לו איסור האחר שפיר יש לדחות את איסור זה שאינו בזא"ז מפני האיסור שיכול לחול אף בזא"ז ואינו חל על החתיכה רק האיסור שישנו גם בזא"ז ולא האיסור שאינו בזא"ז דשייך בי' לומר כל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו ועתה נחזי אנן דהנה זה נראה ברור דאיסור אכילה ביוה"כ שהוא כדי שיעונה גופו של אדם לא מיקרי איסור חפצא רק איסור גברא דלגבי אוכלין ליכא איסור חפצא דהם בעצמותן בהיתרן קאי רק דהגברא מוזהר עליהם שלא יאכל באותו היום כדי שיענה גופו אבל על החפץ בעצמותו אין שום איסור [ועי' בתו' פסחים (דף ק"ו) ובגיטין (ד' י"ג) ובמג"א ריש (סי' רס"ט)] וכן מצאתי בכפות תמרים ריש פרק יוה"כ בד"ה מודה ר"ל שאסור כו' שכתב וז"ל דלכך הוצרך התנא דמתניתין שם לאשמעינן דאכילת יוה"כ אסור אף בח"ש משום דס"ד דרק בשארי איסורים כגון חלב דהאיסור הוא איסור חפצא דהאוכל עצמו הוא אסור לפיכך גם ח"ש אסור אבל ביוה"כ דהאוכל עצמו הוא היתר והאיסור הוא אגברא דחייב להתענות בו ה"א דח"ש מותר לכך קמ"ל עיי"ש הרי חזינן דאיסור יוה"כ הוא רק איסור גברא [ובמק"א הארכתי בזה עוד ואכ"מ] והנה הר"ן בנדרים (דף י"ח) מביא הירוש' בככר אחד מכיון שהזכיר שבועה הרי הוא כנבלה ואין שבועה חלה על האיסורין אמר ר' יודן והוא שהזכיר נדר ואח"כ הזכיר שבועה אבל אם הזכיר שבועה ואח"כ נדר הנדרים חלין על איסורין וכתב הר"ן הטעם דקונמות חל על שבועה משום דשבועה ליתניהו אלא איסור גברא וכי אמר קונם מיתוסף ביה איסור חפצא לכך חל ע"ש שהאריך בזה הרי דמהא דנדרים חלין על השבועה נשמע דבאיסור חפצא אינו מנוע מלחול אף שקדום לו איסור גברא דהיינו איסור שבועה הרי דבדבר שיש בו איסור גברא ואיסור חפצא הוי לענין איסור חפצא ישנו אפילו בזא"ז אבל איסור גברא אינו בזא"ז דהא שבועות אינם חלין על נדרים וא"כ לפי מה שביארתי דאיסור יוה"כ לא הוי רק איסור גברא ואיסור נבלה הוי איסור חפצא כמו כל איסורי תורה דהוי איסור חפצא ע"כ אף אם בא איסור יוה"כ ואיסור נבלה בב"א אין לחיוב משום יוה"כ רק משום נבלה דלגבי איסור יוה"כ הוא אינו אלא איסור גברא דשייך לומר דכיון שאינו בזא"ז אף בב"א אינו אבל איסור נבלה שישנו בזא"ז א"א לדחותו בשום טעם אמנם אם הי' איסור יוה"כ חל מקודם איסור נבלה בודאי לא היה נדחה מפני איסור נבלה הבא אח"כ אף שנבלה הוא איסור חפצא כי כן גם בשבועות ונדרים שאם קדם השבועה להנדר אף שחל איסור הנדר מצד שהוא איסור חפצא לא נדחה מחמתו איסור השבועה שקדמה חלותו על גברא וכעין שכ' הריטב"א בקדושין (דף ע"ז) אין אחע"א אמרינן אבל שיהא איסור דוחה איסור הקל שקדם לו לא אמרינן וע"כ הוצרך רש"י להקדים דבעוד הבהמה בחייה לא

הי' מקום לאיסור יוה"כ לחול מצד אבמ"ה אשר ע"כ שלא הי' לאיסור יוה"כ שום קדימה נגד איסור נבלה וא"א לדון על חלות איסור יוה"כ רק משום שבא בב"א עם איסור נבלה ולפי מש"כ לא שייך איסור ב"א היכא שאחד מהאיסורים הוא איסור חפצא והשני איסור גברא ואין לדמותו למה שאמרו ביבמות (דף ל"ג) בזר שאכל מליקת עוף דחייב משום זרות ומשום נבלה משום דבאין כאחד אחר זריקת הדם דהתם שני איסורים איסור נבלה ואיסור קודש לזר הם איסורי חפצא זה מפני שהוא נבלה וזה מפני קדשים דכל קודש מיקרי איסור חפצא שקדושתו גרמה לו שיהי' אסור לזר משא"כ בנבלה ביוה"כ כמ"ש: ואין לומר הא הטעם דאיסור חפצא חל על איסור גברא הוא משום מוסיף דמיגו דאיתוסף עלה איסור אחפצא איתוסף נמי איסור אגברא וא"כ לר"ש דס"ל דאין אחע"א אפי' באיסור מוסיף א"כ הא לדידי' אף איסור חפצא ג"כ אינו חל על איסור גברא והשתא הא נסתר דברינו בישוב שיטת רש"י דהא הכא אליבא דר"ש קיימינן ולר"ש הא אף איסור נבלה ג"כ אינו בזא"ז דא"א לחול על איסור יוה"כ אף דהוי מוסיף ז"א דהנה התוספ' בכריתות (דף כ"ג) כתבו דמהא דפטר ר"ש באוכל נבלה ביוה"כ אינו מוכח דל"ל לר"ש איסור מוסיף דבזה ליכא מוסיף רק כולל ע"ש דהוכיחו דל"ל איסור מוסיף מהא דיבמות (ד' ל"ג) גבי נשא מת עיי"ש וא"כ כיון דאינו מוכרח מכאן לומר דר"ש ל"ל מוסיף לכך מפ' רש"י דמיירי בשנתנבלה ביוה"כ: וראיתי בשאגת ארי' (סי' ע"ו) שכ' לדחות דברי התו' דכריתות הנ"ל דיוה"כ הוי ג"כ מוסיף דמצד איסור נבלה אינו אסור אלא באכילה כדרך הנאתן ומחמת יוה"כ דלא כתיב בי' אכילה ואעינוי דגוף קפיד קרא אין לחלק בין אכילה כדרך הנאתו או שלא כדרך הנאתו:

ולענ"ד נראה דאם באנו לדון בענין חלות איסור, על איסור אם איסור ראשון הוא איסור חפצא לא מיקרי איסור השני הבא עליו בשם מוסיף כ"א היכא דגם מחמת איסור שני יש בו הוספת איסור באותו חפץ שכבר חל עליו איסור ראשון אבל אם מצד איסור שני לא נתוסף איסור אחפצא רק אגברא לא מיקרי מוסיף לגבי חפצא כ"א כולל ומדוייק בזה מה דאמרינן בכריתות (דף י"ד) בלישנא דגמ' טהור מעיקרא לא אסור אלא בחלב הו"ל טמא מיגו דאסור בחתיכות טהורות איתוסף בי' נמי איסורא עילוי חלב ומפ' רש"י דהיינו כולל ולכאורה אינו מובן למה קרי לי' הגמ' מוסיף אבל לפי הנ"ל ניחא דלגבי גברא הוי שפיר מוסיף דכשהיה טהור לא אסור אלא בחלב ומצד טומאתו נוסף עליו איסור אכילת בשר טהור של הקדש אבל לגבי חלב שהוא איסור חפצא ליכא שום הוספה באותו החפץ דמוסיף לגבי איסור חפצא לא מיקרי רק היכא שאיסור השני הוא ג"כ איסור חפצא ויש בו הוספה אחפצא דבר שלא הי' בו ע"י איסור ראשון ואוסר החתיכה

האחרון במה שהית' מותרת קודם שבא איסור אחרון אבל בהוספה באיסור גברא לבד ולא אחפצא לא מיקרי לענין איסור חפצא רק כולל [ולכן מדוייק בלשון הגמ' כריתות (דף כ"ד) כי אמרינן איסור מוסיף בחדא חתיכה וכן מורין דבר' רש"י כריתות דף י"ד בד"ה מגו כו' ובד"ה איה"נ עיי"ש] וכיון שכן אף שמצד אזהרת עינוי ביוה"כ מוזהר עליו שלא לאכול אף שלא כד"א אעפ"כ כיון דאיסור יוה"כ אינו אלא איסור גברא כמ"ש לא מיקרי מוסיף מחמת זה רק לגבי גברא אבל לא לגבי איסור חפצא של נבלה ע"כ לא מיקרי איסור אכילה ביוה"כ נגד האיסור שבעצם החתיכה של נבלה שהוא איסור חפצא רק כולל ולא מוסיף ואזדא לסברת הש"א הנ"ל דמזה אינו מוכח רק דר"ש ל"ל כולל אבל לא באיסור מוסיף ובחי' הארכתי בזה לפלפל דבמוסיף דחפצא אף לר"ש חל ואכ"מ]:

ט ומעתה לפ"ז נ"ל דבנידון דידן ג"כ י"ל כן דעדיפא לן לומר דקנין הגזלן נתפס בה דבזה אינו מנוע קדושת עולה ג"כ דאף כשיזכה הגזלן יהא חל עלה קדושת הגוף מלומר דאינו חל עלה רק קדושת עולה דבזה יהא מנוע זכיית הגזלן לגמרי דבהקדש אינו חל זכיית הגזלן ועוד לפי מה שביארתי במ"א דגזלן יש לו קנין במקצת בגזילתו אף קודם יאוש להתחייב באונסין וקמה לי' ברשותי' א"כ כיון דאית לי' זכייה במקצת בהחפץ א"כ ממילא כשנתייאש קמה לי' כולי' ברשותו בשלמא אי ה"א דבזכיית הגזלן פקע קדושת עולה בזה הוי אמרינן דקדושת עולה חמיר וחל עלה הקדש עולה ופקע זכיית הגזלן אבל השתא דאף כשיזכה הגזלן ג"כ חל עלה הקדש עולה פשיטא דזכה בה הגזלן מיד שנתייאשו ממנה הבעלים וזה פשוט וברור והשתא לפי יסודי דברינו אלה הא מיושב קושית הגמ' דמשכחת לה שיהא פסול גזול משום מהב"ע אף א"נ דיאוש קונה בכה"ג שחקרתי כגון בבהמה של שני שותפין שהקדיש אחד חציו לעולה ואח"כ גזל זה שהקדיש את חציו החצי השני שהיא חולין מיד השותף ונתייאש השותף דבזה הא כל עיקר קניית הגזלן בחלקו של שותף הוא רק מצד ההקדש שחל עלה אחר קניית הגזלן דבלא"ה לא היה נתפס בה זכיית הגזלן משום דהי' חל עלה הקדש עולה דחמיר רק כיון דאף לבתר זכיית הגזלן ג"כ חל עלה קדושת עולה אמרינן דקנה א"כ הא כל עיקר קניית הגזלן הוא מצד ההקדש שלאח"כ דמטעם זה קנה ה"ל מצוה הבאה בעבירה ופסול להקרבה אף דלא דמי דבשלמא א"נ דיאוש אינה קונה וכל עיקר קניית הגזלן הוא מצד ההקדש דה"ל שינוי השם א"כ כיון דע"י ההקדש נתהווה הקנין שפיר אמרינן דה"ל מהב"ע משא"כ בנ"ד דע"י ההקדש לא נתהוה עצם הקנין דהא קנה אותה ביאוש בעלים לחוד בלא שינוי השם רק דמצד ההקדש שלאח"כ נעשה הדין שיקנה אותה הגזלן ביאוש אבל אין זה סיוע לעצם הקנין אעפ"כ י"ל דגלי קרא בקרבן דאף בכה"ג כ פסול בהקרבה

כיון דמצד ההקדש שלאח"כ נעשה הדין שיקנה אותה הגזלן מיחשב ג"כ מצוה הבאה בעבירה משום דמטעם ההקדש נעשה קנין הגזילה ופסליה רחמנא [ואף דהך תירוצא הוא רק לר"ש לשיטתו דס"ל ביומא (דף ס"ג) דבע"ח אינן נדחין א"כ ניחא הא דס"ל דמקרא נדרש לאחריו דאעפ"כ איצטריך לדידי' הקרא דקרבנו אף דיכולין למילף מהקרא דמכם למעט גזול די"ל דאיצטריך קרא דקרבנו בכה"ג שביארתי אבל לרבנן דס"ל דבע"ח נדחין נסתרה הך תירוצא וא"כ תקשה למ"ד דיאוש קונה לרבנן דס"ל דמקרא נדרש לפניו ולאחריו וס"ל דבע"ח נידחין דל"ל הקרא דקרבנו הא יכולין למילף מהקרא דמכם י"ל דרבנן יתרצו כמו שאבאר לקמן מערכה ב' ועוד יש ליישב לרבנן ואכ"מ להאריך בזה]:

אמנם הך תירוצא הוא רק אם נימא דבעלי חיים אינם נדחין אבל לר' יוחנן דס"ל בקדושין (דף ז') בהמה של שני שותפין הקדישה חצי' וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה ומפרש הגמ' משום דס"ל דבע"ח נדחין נסתרה הך תירוצא דל"ל דהקרא דקרבנו אתי להיכא דגזל בהמה שהקדיש חצי' דא"כ ל"ל קרא למיפסל משום גזול הא בלא"ה מיפסל משום דיחוי:

והנ"ל דתלי' בהא דהנה ביומא (דף ס"ד) פליגי בזה רב ור' יוחנן דרב סובר בע"ח אינן נדחין ור' יוחנן סובר בע"ח נדחין ומפ' הגמ' טעמא דרב דיליף מבע"מ עובר בע"מ עובר לאו אע"ג דלא חזי השתא כי הדר מיחזי שפיר דמי ה"נ ל"ש והתם מנ"ל דכתיב משחתם בהם מום בם מום בם הוא דלא ירצו הא עבר מומם ירצו ור"י מיעט רחמנא בהם בהם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו נדחו ורב ההוא בהם בעינייהו הוא דלא מרצו הא ע"י תערובות מרצו כדתנן אברים תמימים באברים בע"מ ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהן יקרבו כל הראשין כולן וחכ"א אפי' קרבו כולן חוץ מאחד מהן יצא לבית השריפה ואידך נפקא לי' מבם בהם ואידך בם בהם לא דריש נמצא מבואר דהך דינא אי בע"ח נדחין תלי' בפלוגתא דר"א ורבנן דלר"א דסובר דע"י תערובות מרצה י"ל דבע"ח אינן נדחין אבל לרבנן דס"ל דאף ע"י תערובות אינו מרצה א"כ ע"כ צ"ל דהאי בהם אתא להורות דבהם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו נדחו א"כ כיון דקרא דבהם סתמא כתיב משמע דבשאר דחויין אפי' דיחוי דמעיקרא ובקדושת דמים ג"כ אמרינן בע"ח נדחין והנה לכאורה יש להוכיח כרבנן דר"א דע"י תערובות אינו מרצה דגרסינן בזבחים (דף ע') חלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו למאי הילכתא אמר רבא התורה אמרה יבוא איסור נבילה ויחול על איסור חלב יבוא איסור טריפה ויחול על איסור חלב. והקשו התוס' תימא למאן דא"ל איסור

מוסיף ל"ל קרא וכ"ת מהכא יליף בעלמא שא"ה דאיסור חלב קל הוא דהותר מכללו ולכך אתי איסור נבלה וחייל עלה:

הגרע"א בתשובה (סי' קע"א) תמה על זה דמה מוסיף יש בנבילה על חלב הא הוי כולל ולא מוסיף ואי משום דמחמת נבלה איתוסף איסורא לגבוה הא י"ל דאצטריך קרא בנבלה שהיתה בע"מ מקודם דלא חזי לגבוה ולא איתוסף איסורא כלל לגבוה ותי' ע"ז בנו הגאון דאף בבע"מ מיקרי איסור מוסיף לפי מה דס"ל לר"א דאם נתערבו אברי תמימים באברי בע"מ דאם קרב הראש של אחד מהם יקרבו כל הראשין כולן והנה זהו דווקא בבע"מ דגלי קרא דכתב רחמנא בהם להורות דע"י תערובות מרצה הא בשארי פסולים אינם מרצין ע"י תערובות וא"כ הוי נבלה איסור מוסיף על בע"מ דאיתוסף איסור מצד נבלה לגבי תערובות דמחמת בע"מ אם הי' נתערב באברי תמימים הי' מותרים בהקרבה אבל השתא דנעשה נבלה אם הי' נתערב אסור התערובות ושפיר הקשו התוס' והשתא לדידן דקיי"ל דבאיסור מוסיף אחע"א א"כ תקשה קושיות התוס' וע"כ דמוכח מזה כרבנן דר"א דע"י תערובות אינו מרצה דלדידהו לא הוי נבלה על בע"מ איסור מוסיף א"כ א"ש די"ל דאיצטרך קרא לנבלה שהיתה בע"מ מקודם. אמנם זהו רק א"נ דאיסור חע"א באיסור מוסיף אבל אם נימא כר"ש דס"ל ביבמות (דף ל"ג) דאף באיסור מוסיף אין איסור חע"א אינו מוכח וי"ל כר"א דע"י תערובות מרצה:

יא והנה לכאורה יש להוכיח דלר' יהושע לשיטתו ע"כ צ"ל דבאיסור מוסיף אחע"א דגרסינן ביבמות (דף צ"ז) נושא אדם אנוסת אביו ור' יהודה אוסר ומפ' הגמ' טעמא דר"י דכתיב לא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה כו' ורבנן בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ומאי כנף אביו כנף הראוי לאביו לא יגלה ות"ל משום דודתו לעבור עליו בשני לאוין והנה לכאורה ק"ל דמאי משני הגמ' דהאי לא יגלה כנף אביו איצטריך לב' לאוין האיך משכחת לה שיהא חייב משום שומ"י דהא קיי"ל דאין איסור חע"א וא"כ איך חל איסור שומ"י של אביו על איסור דודתו דקדים דהא איסור דודתו חל עליו אף בחיי אביו אף דאסורה משום א"א משום דהוי איסור בת אחת דמיד כשקידשה אחי אביו חל עליו איסור דודתו ואיסור אשת איש בבת אחת ואם כן האיך מצי לחול איסור שומרת יבם של אביו על איסור דודתו דקדים וע"כ צ"ל לפי מה דמבואר לעיל בתוס' (שם ל"ב) בד"ה איסור כולל דחשיב איסור מוסיף אפי' כשאין השמות שוין וא"כ א"ש דחייל איסור שומ"י של אביו על איסור דודתו משום דאיסור שומ"י הוי איסור מוסיף דמיגו דאיתוסף עליה איסור יבמה לשוק לכולי עלמא איתוסף עלה איסור שומ"י של אביו לגבי דידי' הרי מוכח מזה דבאיסור מוסיף אמע"א אמנם זהו דוקא א"נ כרבנן דבשומ"י של אביו

הכתוב מדבר אבל א"נ כר"י דבאנוסת אביו הכתוב מדבר אינו מוכח כלל והנה בתוס' לעיל שם (ד' מ"ט) בד"ה ליכתוב מבואר דלר' יהושע דסובר דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ע"כ סובר כרבנן דבשומ"י של אביו הכתוב מדבר וא"כ הא מוכח לר' יהושע לשיטתו דבאיסור מוסיף אחע"א וע"כ צ"ל כרבנן דע"י תערובות אינו מרצה כנ"ל וא"כ מוכח דבע"ח נדחין כנ"ל:

וא"ל הא משכחת לה שיהא חל עליו איסור שומ"י של אביו ואיסור דודתו בב"א כגון שהביא שתי שערות אחר שמת דודו ונפלה לפני אביו ליבום דבזה הא באו עליו שני האיסורים בב"א כמבואר ביבמות (דף ל"ד) ואב"ע באיסור ב"א ואליבא דר"ש בשלמא כולהו משכחת לה אלא נדות היכי משכחת לה אמר ר"ע אמר רב בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ג לחיובי אינהו ומתוך י"ב לאחר י"ב לחיובי אינהי כן הוא גירסת רש"י ז"א דהנה בנודע ביהודה מה"ת (סי' קנ"ח) האריך להביא שיטת הראשונים שהשיגו בזה על שיטת רש"י דבכל הש"ס מדחיק הגמ' לענין איסור חל ע"א ומדחיק בכולל או במוסיף והשתא הא משכחת לה באיסור ב"א בקטן שנתגדל אלא ע"כ צ"ל כיון שעל החתיכה אינו חל איסור על איסור לגבי בני חיובא גם לזה שנתגדל לא מחייב על האיסור שבא בזה אחר זה קודם שנעשה זה בר חיובא וכן מבואר ברשב"א ע"ש ועי' במרכבת המשנה (בפ"ו מה' גירושין) שהאריך בזה ולחלק יצא בין איסורין שהאיסור הוא על החפץ ובין איסורין אשר הם אכתפא דגברא דהא דאמרינן ביבמות (דף ל"ג) והכא מאי איסור ב"א איכא הכא זר ששימש בשבת כגון דאייתי שתי שערות בשבת דה"ל זרות ושבת בהדי הדדי בע"מ נמי כגון דאייתי שתי שערות ואיטמי דה"ל ליה בע"מ וטומאה בהדי הדדי הוא רק התם דהאיסור לעבודה דזר ושבת ובע"מ וטומאה הוא רק איסור גברא בזה שייך לומר דחל על הגברא האיסורים בב"א מיד שהביא שתי שערות אבל באיסור א"א ונדה דהוי איסורי חפצא אם אינו חל עלה איסור א"א בעת הקדושין משום דמעיקרא היתה אסורה משום נדה תו לא יחול אף בעת שמביא ב"ש דגידולו אינו גורם הוספת איסורים על החפץ ובמ"א הארכתי בזה ואכ"מ]: יב אך יש לדחות די"ל דבאמת אין אחע"א אפי' באיסור מוסיף ונ"מ מהא דאסר הקרא משום שומ"י של אביו בכה"ג דגרסינן בגיטין (דף מ"ג) הדר אוקים רבה בר רב הונא אמורא עלי' ודריש אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת אבל חצי' שפחה וחצי' בת חורין שנתקדשה קדושיה קדושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו והנה באבני מילואים באה"ע (סי' מ"ב) מבואר דלדידן דקיי"ל דקדושין תופסין בח"ל תפסי קדושין בחצי' שפחה וחצי' ב"ח דהא מבואר בכריתות (דף י"א) איזהו שפחה חרופה כל שחצי' שפחה וחצי' ב"ח דברי ר"ע נמצא

מבואר דחצי' שפחה וחצי' ב"ח הבא עליה אינו חייב מיתה רק באשם וכיון דאינו חייבין עליה לא מיתה ולא כרת הוי רק כח"ל דעלמא דקדושין תופסין בח"ל ונקדים עוד הא דאיתא ביבמות (דף ל"ב) בא עלי' חייב עליה משום אשת אח ופריך הגמ' כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם יבומי ומשני דאיסור אחות אשה מיתלי תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל והנה בס' הכריתות (שער ג' סי' קס"ד) מבואר דאין עשה דוחה תרי לאוי והשתא א"ש דנ"מ מהא דאסר הקרא שומ"י של אביו בכה"ג היכא שקידש אחי אביו חצי' שפחה וחצי' ב"ח ומת ונפלה לפני אביו ליבום דבודאי זקוקה ליבום כיון דקדושין תופסין בה [וכן מבואר בחלקת מחוקק באה"ע (סי' מ"ד)] ומת אביו ואח"כ קדשה בנו את דודתו דקדושין שלו תופסין בה אף דאסורה לו משום דודתו אעפ"כ כיון דחצי' שפחה וחצי' ב"ח לא תפסי בה קדושין גמורים להתחייב הבא עלי' מיתה משום א"א רק באשם א"כ לא גרע מח"ל דקדושין תופסין בה וכן מבואר להדי' בפנ"י בגיטין (דף מ"ג) דהקשה דאכתי משכחת לה אשת שני מתים קודם שיחרור כגון שנתקדשה לראובן וחזרה ונתקדשה לשמעון אחיו דקדושי אחיו תופסין בה כיון שאין חייבין על קדושי אחיו רק אשם לא הוי אפי' כחייבי לאוין דקדושין תופסין בה ומתרץ דהא דקיי"ל בעלמא דקדושין תופסין בח"ל היינו ח"ל בעלמא אבל ע"י קדושין בלא"ה לא משכחת קדושין אחר קדושין עיי"ש א"כ זהו דווקא בעודה א"א אבל לאחר שמת דודו שוב תפסי קדושי בן אחיו דהא לא הוי רק ח"ל ומת ונפלה לפני אחיו ליבום א"כ אם לא הית' אסורה משום שומ"י של אביו רק משום דודתו הית' מותרת להתייבם מדאורייתא משום דאתי עשה דיבום ודוחה לאו דדודתו כמבואר ביבמות (דף כ') אבל השתא דאסר רחמנא משום שומ"י של אביו א"כ א"נ דפקע איסור דודתו משום דאתי עשה ודחי לה שוב אתי איסור שומ"י של אביו וחייל עלה כמו שהבאתי הא דיבמות (דף ל"ב) הנ"ל דאף דאין איסור חל על איסור אעפ"כ מיתלי תלי וקאי דאי פקע איסור אשת אח אתי איסור השני וחייל עלה וא"כ לא אתי עשה דיבום לדחות תרי לאוי לאו דדודתו ולאו דשומ"י של אביו משום דלא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי ואסורה להתייבם:

יג אבל ז"א דלר' יהושע לשיטתו ע"כ מוכרחין לומר דעשה דוחה קרי לאוי והוא דגרסינן ביבמות (דף ז') דשקיל וטרי הגמ' למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בה כרת מהא דתניא לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל כו' נאמר כאן בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר בכל מושבותיכם מה מושבות האמור להלן בב"ד אף מושבות האמור כאן בב"ד ואמר רחמנא לא תבערו. מאי לאו ר"נ היא דאמר לחלק יצאת וטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי לא ר"י ותהוי נמי ר"י אימור דאמר ר"י הבערה ללאו יצאה הבערה

גרידתא הבערה דב"ד בישול פתילה הוא אמר רשב"א האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת. אלא משום דמייתי מקו"ח ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שבת שנדחה מפני עבודה א"ד שיהא רציחה דוחה אותה וא"כ לפ"ז נראה דהאי חקירה אי עשה דוחה תרי לאוי תלי' בהא דא"נ דלכך איצטריך לא תבערו משום דבלא"ה ה"א דאתי עשה ודחי לה א"כ הא מוכח דעשה דוחה תרי לאוי דהא בהבערת ב"כ איכא תרי לאוי לאו דהבערה ולאו דבישול פתילה כדאמרינן ביבמות (שם) מה לי בישול פתילה ומ"ל בישול סממנים ואפ"ה ה"א דדחי אלמא דעשה דוחה תרי לאוי אבל א"נ דלכך אצטריך לא תבערו משום דהוי ילפי' מקו"ח א"כ עדיין י"ל דאין עשה דוחה תרי לאוי רק דהוי ילפינן מעבודה דכמו שעבודה דוחה שבת אף בכמה לאוין בשחיטה ובהקטרה ובמליחת האמורים כן ה"נ תהא הבערת ב"כ דוחה שבת אף בתרי לאוי אבל לעולם אין עשה דוחה תרי לאוי:

והנה התו"ש בד"ה ומה הקשו דהיכא רוצה למילף קו"ח הבערת ב"כ מרציחה שדוחה שבת נימא דיו מה רצית' אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה שבת נמי לא תדחה אלא בשב ואל תעשה ותי' דאתי כר"ט דס"ל בב"ק (דף כ"ה) דהיכא דמיפרך קו"ח לא אמרינן דיו והנה בב"ק (שם) גרסינן א"ל ר"פ לאביי והא האי תנא דלא דריש דיו אע"ג דלא מיפרך קו"ח דתניא קרי בזב מנין ודין הוא מה טהור בטהור טמא בטמא טמא בטהור א"ד שיהא טמא בטמא וקא מייתי לה בין למגע בין למשא ואמאי נימא אהני קו"ח למגע אהני דיו לאפוקי משא ומשני דלמגע לא אצטריך קו"ח דלא גרע מגברא טהור כו' ומאן תנא דשמעת לי' דאמר ש"ז של זב מטמא במשא לא ר"א ולא ר' יהושע דתנן ש"ז של זב ר"י אומר מטמא במשא לפי שא"א בלא ציחצוחי זיבה עד כאן לא קאמר ר"י התם אלא שא"א בלא זיבה הא לאו הכי לא וע"כ צ"ל דהטעם דלא יליף ר' יהושע מקו"ח מרוק שש"ז של זב יהא מטמא במשא משום דסובר דאמרינן דיו אפי' היכא דמיפרך קו"ח. וא"כ י"ל דאהני קו"ח למגע ואהני דיו לאפוקי משא [ועי' בתוס' שם ד"ה אלא] וא"כ כיון דר' יהושע סובר כרבנן דר"ט דאמרי' דיו אף היכא דמיפרך קו"ח וא"כ הא לר"י לשיטתו ל"ל דלכך איצטריך האי בכל מושבותיכם משום דה"א למילף קו"ח מרציחה שדוחה שבת ז"א דהא י"ל דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשוא"ת שבת נמי לא תדחי אלא בשוא"ת כיון דסובר דאף היכא דמיפרך קו"ח אמרינן דיו וע"כ צ"ל כהך תירוצא דלכך איצטריך לא תבערו משום דבלא"ה ה"א דאתי עשה ודחי ל"ה אלמא דעשה דוחה ב' לאוין וכיון דלר' יהושע לשיטתו מוכרחין לומר דעשה דוחה תרי לאוי א"כ הדרי קושי' לדוכתא לר"י לשיטתו דסובר דאין ממזר אלא מחייבי מיתות ע"כ צ"ל דסובר דבשומרת

יבם של, אביו הכתוב מדבר א"כ תקשה דהאיך משכחת לה שיהא חייב משום שומרת יבם של אביו הא אין אחע"א דליכא למימר כהך תירוצא דמשכחת לה בשקידש חצי' שפחה וחצי' ב"ח א"כ מצד דודתו היתה מותרת להתייבם אבל השתא דאסרה תורה מצד שומ"י אסורה להתייבם ז"א דהשתא נמי מותרת להתייבם כיון דעשה דוחה תרי לאוי וא"כ עדיין תקשה דלמאי נ"מ אסרה תורה משום שומ"י כיון דבלא"ה אסורה משום דודתו וע"כ צ"ל דאיסור שומרת יבם חייל שפיר על איסור דודתו משום דהוה איסור מוסיף הרי דמוכח לר' יהושע לשיטתו דבאיסור מוסיף איסור חל על איסור:

יד אך י"ל דתליא בהא דהנה התוס' ביבמות (שם) בד"ה מושבות דכתב רחמנא ל"ל הקשו הא אצטריך האי מושבותיכם לכדדרשי' בשבת (דף כ') בכל מושבותיכם א"א מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד עיי"ש שתי' בדוחק והנ"ל ליישב דהנה המל"מ (בפ"א מה' תמידין ה"ז) הכריח דהא דדרשינן בשבת בכל מושבותיכם דכתיב גבי הבערה להתיר אברים ופדרים של ערב שבת להקטירם בשבת היינו כר"ח דס"ל ביומא (דף מ"ו) דסופו דוחה שבת אבל לרבה דסובר דסופו אינה דוחה שבת מוקים לקרא לדרשה אחרינא עיי"ש שהאריך בזה והשתא א"ש די"ל דהגמ' דיבמות קאי בשיטת רבה דסובר דסופו אינה דוחה שבת וא"כ ע"כ צ"ל דהאי מושבותיכם אתא להורות דשרפת ב"כ אינה דוחה שבת והגמ' דשבת אזיל בשיטת ר"ח דסובר דדוחה שבת א"כ י"ל דהאי בכל מושבותיכם אתא להתיר בהקטרה אברים ופדרים של ערב שבת: והנ"ל דרבה ור"ח דפליגי ביומא (דף מ"ו) הנ"ל אי סופו דוחה את השבת אזלי לשיטתייהו והוא דבמנחות (דף ע"ב) רצה הגמ' להוכיח דאף אם נקצר שלא כמצותו כשר אעפ"כ דוחה שבת מהא דתני' ר"ש אומר בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה ואין ממתינין להם עד שתחשך ומשני שא"ה שכבר דחתה שחיטה את השבת והשתא תקשה לר"ח דסובר דגם א"ופ של ע"ש נקטרין בשבת אע"ג דלא מעכבי כפרה והתם לא דחתה שחיטה את השבת אמנם ז"א דבשלמא מא"ופ של שבת שפיר דייקינן דהא אפשר להקטירן למוצאי שבת ולא תבטל מצותן דומי' דהכי חשיב עומר שאפשר להביאו מן הקצור ותתקיים מצות עומר אבל א"ופ של ע"ש אם לא נקטירם בשבת תבטל מצותן לגמרי שהרי יפסלו בלינה לכך דוחה שבת אע"פ שלא דחתה שחיטה את השבת משום דא"א בענין אחר אמנם אם נימא דאין לינה מועלת בראשו של מזבח א"כ הא יש תקנה לא'ופ של ע"ש להעלותן ע"ג המזבח ולהקטירן אחר השבת ומעתה איך אפשר לדחות שבת ולהקטירן כיון שלא דחתה שחיטה את השבת ויש להם תקנה:

והשתא א"ש דרבה ור"ח דפליגי אי סופו דחי את השבת אזלי לטעמייהו דלר"ח לשיטתו דסובר בזבחים (דף פ"ז) דלינה מועלת בראשו של מזבח [ועיין בתוס' שם ד"ה מה חצות] לכך שפיר סובר דאו"פ של ע"ש דוחין את השבת אף דלא דחתה שחיטה את השבת משום דזמנן קבוע דאם לא יקטירו בע"ש תבטל מצותן שהרי יפסלו בלינה. אבל לרבה לשיטתו דסובר (שם) דאין לינה מועלת בראשו של מזבח א"כ הא לא הוה זמנו קבוע דהא יכול להעלותן ע"ג המזבח ויקטירם למוצאי שבת וכיון דלא דחתה שחיטתן את השבת אסור להקריבם בשבת דיכול להמתין עד מוצאי שבת נמצא מבואר דא"נ דר' יהושע סובר דלינה אינה מועלת בראשו של מזבח א"כ הא סופו אינו דוחה שבת וע"כ מתוקמא לדידי' האי בכל מושבותיכם לאסור הבערת ב"כ וא"כ מוכח דעשה דוחה תרי לאוי וכיון דעשה דוחה ב' לאוין מוכח דבאיסור מוסיף אחע"א אבל א"נ דר"י סובר דלינה מועלת בראשו של מזבח א"כ י"ל דמוקים האי בכל מושבותיכם להתיר בהקטרה או"פ של ע"ש א"כ עדיין י"ל דאין עשה דוחה ב' לאוין וא"כ י"ל דסובר דאפילו באיסור מוסיף ג"כ אין אחע"א: טו ולהוכיח זה האיך ס"ל לר"י לכך שאלו האנשי אלכסנדריא לר' יהושע הזב והזבה והנדה והיולדת שמתו עד מתי מטמאין במשא אמר להם עד שימוק הבשר ולכאורה קשה מה השיב להם ר"י עד שימוק הבשר הא לר"י לשיטתו לא שייך כלל האי שאלה דהא הגמ' פריך שם על הא דתנן במתני' הזב והזבה שמתו מטמאין במשא עד שימוק הבשר ופריך הגמ' אטו כל מת מי לא מטמא במשא והגיה באבן מסמא והשתא קשה כיון דאנשי אלכסנדריא שאלו על משא א"כ אמאי השיב להם עד שימוק הבשר אטו כל מת מי לא מטמא במשא וע"כ צ"ל דס"ל דהא דקיי"ל בפסחים (ד' צ"ג) דזבין ומצורעין נדחין מפסח הבא בטומאה הוא אף אם נגע בזב ומצורע ג"כ נדחה לפסח שני וא"כ א"ש דיש נפקותא אם הוא טמא בטומאת משא משום מת או משום זיבה וצרעת לענין פסח הבא בטומאה דאם טומאתו משום מת עושה פסח בטומאה בציבור ואי טומאתו משום זב ומצורע נוסף על טומאת מת נדחה לפסח שני אמנם עדיין תקשה דאיטמי אימת בזב ומצורע שמתו שיהיה שייך נפקא מינה זו אי דאיטמי ביום י"ד הרי טומאת זיבה וצרעת לטמא אחרים הוא רק טומאת ערב וטבול יום הוא ושוחטין וזורקין עליו כמו ששוחטין וזורקין על טמא שרץ ובלילה טהור גמור הוא מזיבה וצרעת ואינו רק טמא מת. ואי דאיטמי בזב ומצורע בליל פסח עצמו וא"כ איכא נ"מ דמצד טומאת מת אוכל בטומאה עם כל הציבור שהקריבו הפסח בטומאה ואוכלין אבל אם נתחדש לו טומאת זיבה וצרעת אינו אוכל:

אך ז"א דהא ר' יהושע סובר בפסחים (דף ע"ט) דאכילת פסחים לא מעכבא והנה בפסחים (דף ע"ו) במשנה חמשה דברים באים בטומאה ואין נאכלין בטומאה כו' פסח שבא בטומאה נאכל בטומאה שמתחלתו ע בא אלא לאכילה ופי' רש"י כשנצטוו עיקר פסח לאכילה נצטווה וכי שרייה קרא למיתי בטומאה אדעתא למיכלה שרייה ואומר אני דא"כ לר' יהושע דסובר דאכילת פסחים לא מעכבא א"כ הא אין עיקר מצות פסח לאכילה ושוב פשוט הדבר דגם פסח הבא בטומאה אינו נאכל רק דביחיד הקפידה תורה על גברא דחזי לאכילה ובציבור לא בעינן גברא דחזי לאכילה וא"כ שוב אין נ"מ מטומאת זיבה דהרי בלא"ה אינם אוכלים בטומאה אף בטומאת מת לבדו וע"כ צריכין לומר דר' יהושע יסבור דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וא"כ א"ש דנ"מ לענין אי איטמי ביום י"ד אי מותר לשחוט עליו הפסח אי לא:

טו והנה האי דינא אי שוחטין וזורקין על טמא שרץ נ"ל דתלי' בהא דהנה בפסחי' (דף צ"ג) מפ' רש"י טעמא דעולא דסובר דשוחטין וזורקין על ט"ש מדכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש ולא כתיב ט"ש ש"מ דלא פטרי רחמנא אלא בטומאה אריכתא דלא חזי לאורתא ולכאורה יש להבין דא"כ תקשה לרב דסובר דאין שוחטין וזורקין על ט"ש א"כ תקשה למה נקט הקרא דווקא טמא לנפש ולא טמא שרץ כיון דאף ט"ש נדחה לפסח שני אך י"ל דהנה הרמב"ם (בראש פרק ז' מה' ק"פ) פסק דהא דקיי"ל דאם רוב הציבור טמאים עושין הפסח בטומאה הוא דווקא אם טמאים טומאת מת אבל לא טומאת שרץ [ועיין בלח"מ שם ובפ"א מה' ק"פ ה"ב] והנה הגמ' לעיל (דף ס"ו) יליף מהך קרא דאיש כי יהיה טמא לנפש דאיש נדחה לפסח שני ואין צבור נדחין לפ"ש אלא עבדי בטומאה וא"כ א"ש דלכך נקיט קרא טמא לנפש הואיל ודרשינן מהאי קרא איש נדחה ואין ציבור נדחין ועושין בטומאה ואי הוה כתיב טמא שרץ לא הוה יכולין למידק מיני' דציבור עבדי בטומאה דהא לדעת הרמב"ם גם ציבור לא עבדי בטומאת שרץ:

אמנם זהו דווקא אם נימא דילפינן דפסח דוחה טומאה מאיש איש אבל לפי מה דמבואר לקמן (דף ע"ז) דילפינן הא דפסח דוחה שבת וטומאה ממועדו דמשמע מועדו אפי' בשבת מועדו אפי' בטומאה וא"כ כיון דהאי איש איש לא קאי כלל להורות דפסח דוחה טומאה א"כ תקשה למה כתיב טמא לנפש דווקא וע"כ דשוחטין וזורקין על ט"ש והנה בתוס' לעיל (דף מ"ו) בד"ה מה מועדו כתבו דתנאי היא דאיכא דיליף לה ממשמעות דמועדו ואיכא דילפי לה מאיש איש עיי"ש אמנם מהתוס' במנחות (דף נ') בד"ה תעשה מבואר דאף אי דרשינן לה ממשמעות דמועדו אצטריך הך קרא דאיש איש למידריש מיני' דפסח דוחה טומאה [ועיין בצ"ק שכתב לבאר דברי התוס'] דמש"ה איצטריך גבי

פסח תרי קראי משום דאי הוה כתיב חד קרא דבמועדו הוה מוקמינן אותו על דחיית טומאה בלחוד אבל שבת דהוי עשה ול"ת לא הוה ידעינן דאתי עשה דפסח ודחי לה לכך איצטריך קרא דאיש איש להורות דקאי האי במועדו לענין דחיית שבת דלענין טומאה לא איצטריך דהא נפקא לן מאיש איש א"כ לפי"ז שפיר איצטריך האי טמא לנפש להורות דציבור עבדי בטומאה לכך כתיב קרא טמא לנפש דווקא אמנם לכאורה ק"ל דל"ל קרא דפסח דוחה שבת הא בלא"ה ידעינן דאיתא בפסחים (דף נ"ט) רמי ליה ר"ס לר"פ כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט ומשני הכא בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קרבין ביו"ט הרי דמוכח מזה דפסח דוחה שבת וא"כ ל"ל קרא דבמועדו להורות דפסח דוחה שבת:

יז אך יש לומר דהנה בספר ז"ב הקשה מאי פריך הגמ' הא יש לומר דהאי לא ילין הכי פירושו לא ילין למטה מן המזבח זבח חג הפסח עד בוקר רק דאתה יכול להעלות על המזבח עד הבוקר דמעלה ומלינה בראשו של מזבח ולא נפסלו אבל אם לנו למטה עד הבוקר נפסלו ושוב לא יעלו כלל וע"כ צ"ל דקושיית הגמ' קאי להך מ"ד דלינה פוסלת בראשו של מזבח א"כ ליכא לפרש הכי אבל להך מ"ד דסובר דאין לינה פוסלת בראשו של מזבח א"כ לדידי' באמת י"ל כתי' הז"ב. והשתא א"ש דהך מ"ד דסובר דאין שוחטין וזורקין על ט"ש יסבור דאין לינה פוסלת בראשו של מזבח וא"כ מוכח דר' יהושע סובר דאין לינה פוסלת בראשו של מזבח א"כ ע"כ סובר, דאו"פ של ע"ש אינו רשאי להקטירם בשבת וע"כ דקאי האי במושבותיכם להורות דשריפת ב"כ אינה דוחה שבת א"כ מוכח דבאיסור מוסיף אין אחע"א כנ"ל וא"כ מוכח דבע"ח נדחין כנ"ל וא"כ מוכח מהא דקרבנו ולא הגזול דיאוש אינה קונה דליכא לתרץ דמשכחת לה בגזל בהמה, שהקדיש חצי' כיון דבע"ח נדחין וכיון דיאוש אינה קונה א"כ לדידן דקיי"ל דאין ברירה מוכרחין לסבור כר' יוחנן דאחין שחלקו מחזירין זה לזה ביובל כנ"ל וא"כ מוכח דקנין פירות כקנין הגוף דמי ולא בעינן ת"כ וא"כ א"ש הא דשאלו אנשי אלכסנדריא מר' יהושע הך שאלה הזב והזבה כו' על המעשה שאירע להם שבשעת כניסתן לחופה היו באים אחרים וחוטפים אותן ורצו לעשות בניהם ממזרים רק דהקדושין היה על תנאי וכיון דלא נתקיים התנאי לא הוי קדושין אך אם נימא דבעינן ת"כ נסתרה היתר זה כנ"ל לכך שאלו זאת מר' יהושע דמזה מוכח דלא בעינן ת"כ א"כ לא הוי בניהם ממזרים וזרעם קדוש יאמר להם ודו"ק:

## מערכה ב

א אך עדיין י"ל דיאוש קונה ואפ"ה איצטריך קרא דקרבנו ולא הגזול משום דמשכחת לה אף אי נימא דיאוש קונה אפ"ה יהא פסול גזול משום מצוה הבאה בעבירה והוא דהנה מבואר בר"ן בגיטין (דף פ"ד) אהא דקאמר הגמ' המגרש את אשתו על מנת שלא תנשא לפלוני והלכה ונשאת דהגט בטל ובניה ממזרים והקשה וא"ת והאיך יהא הגט בטל והרי אם נשאת לזה שנאסרה עליו נמצא גט בטל ואין קדושין תופסין בה ואי אפשר שתנשא ותי' כיון שאי אפשר להתבטל הגט אלא מחמת חלות הנשואין הרי הוא כאלו אמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא שאם תנשא לפלוני הרי את אשתי עד שעת נישואין ומשעת נשואין ואילך אלא שבשעת נשואין אי את אשתי אע"ג דמסקינן לקמן בהיום אי את אשתי ולמחר את אשתי דכיון דפסקה פסקה הנ"מ היכא דיום א' פסקה לגמרי אבל הכא לא פסקה אלא לענין שאפשר לנשואי אותו פלוני לחול עכ"ל:

והנה נחקור לפי"ז האיך הדין בהקדש בכה"ג אם הקדיש בהמתו מעכשיו ע"מ שיתננה אח"כ מתנה לשמעון אי נימא דיכול להקנותו לפלוני אף דכי נתקיים התנאי א"כ הא איגלאי מילתא למפרע דהיתה שייכה להקדש מעכשיו והאיך יכול להקנותה אח"כ הא אין אדם מקנה דבר שאינו שלו אעפ"כ יכול לשייר מקום שיהא יכול להקנותה משום דהוי כאלו אמר הרי היא הקדש עד שעת הנתינה ומנתינה ואילך רק דבשעה שיתן לפלוני יהא חולין דאף דקיי"ל בנדרים (דף כ"ט) דאם אמר שור זה עולה ל' יום ולאחר שלשים יום חולין דהוי עולה אף לאחר ל' יום דכיון דחל עלה קדושה שעה אחת תו לא פקע אעפ"כ זהו דוקא היכא דפקע לגמרי אבל היכא דלא פקע לגמרי רק דשייר מקום שיהא יכול להקנותו לפלוני ואח"כ יהי' הקדש מהני כמו דאמרינן גבי קדושין דאם שייר מקום שיהא חל עלה קדושי פלוני ואח"כ תהי' א"א כבתחלה מהני אף דקיי"ל בנדרים (דף כ"ט) דאם אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי לא נפקא בלא גט דכיון דחל עלה קדושין שעה אחת תו לא פקע אעפ"כ בזה כיון דלא פקע לגמרי מהני. כן ה"נ בהקדש ג"כ או דהקדש חלוק מקדושי אשה ובהקדש לא מהני שיור:

והנ"ל דאף בהקדש גם כן מהני שיור דאינו חלוק מקדושי אשה לפי מה דמבואר בתוס' קדושין (דף ז') ד"ה ונפשטו דהקשו אהא דפריך הגמ' לרבא דסובר דהמקדש חצי אשה אינה מקודשת ונפשטו לה קידושי בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו' והקשו התוס' תימא דבריש תמורה (דף י"א) יליף רגלה של זו עולה ובדבר שהנשמה תלויה בו מקרא כו' וגבי אשה לא כתיב קרא וא"כ מאי פריך הא לא דמי להדדי ונראה שלכך דקדק רש"י ופירש דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה וכדאמר

בריש פירקן דאסר לה אכ"ע כהקדש שאדם עושה אותה כהקדש לפיכך יש להיות דינה כהקדש כו' עיי"ש. אלמא דהגמ' משווה קדושי אשה להקדש וא"כ כיון דמהני שיור בקדושי אשה ה"נ מהני בהקדש:

ועוד הא מבואר בר"ן בנדרים (דף כ"ט) אהא דקאמר אביי וקדושת הגוף לא פקע בכדי והא תניא שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים כל ל' יום עולה לאחר ל' יום שלמים כו' ומפ' הר"ן דאפשר דנהי דס"ל לאביי דאפי' קדושת הגוף פקע בכדי אעפ"כ באומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מודה דלמחר לא נפקא בלא גט וה"ט משום דכל קנין שאינה עולמית קנין פירות בלחוד מקרי הלכך גבי הקדש כיון דודאי חייל עלי' הקדש דמים שאינה עולמית בדין הוא דתחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד אבל באשה כיון דאי לא הוי אשתו לעולם לא קני בה קנין הגוף וקנין דמים באשה לא אשכחן א"א שתהי' אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין הגוף עכ"ל אלמא אף דבקדושי אשה לא מהני שיור זמן שתהא אשתו עד שעת פלוני ואח"כ לא תהי' אשתו אעפ"כ ס"ל להר"ן דאם לא פסק לגמרי רק ששייר מקום שיהא יכול לחול עלה קדושי פלוני מהני א"כ מכש"כ בהקדש דמצינו הקדש לזמן בקדושת דמים א"כ אף דקיי"ל דקדושת הגוף לא פקע בכדי אעפ"כ אם לא פסק לגמרי רק ששייר מקום שיהא יכול להקנותו לפלוני מהני:

ב אמנם באמת נ"ל דלא דמי קנין ממון לקנין קדושין דהא דס"ל להר"ן דיכול לשייר מקום שיהא חל עלה קדושי פלוני ואח"כ תהיה א"א כבתחלה הוא דוקא בקדושין משום דקנין קדושין אינו קנין ממון לבעלה שיהא לו קנין בגוף האשה כמו בקניית עבד דהעבד בעצמותו נקנה לו רק דיש לו בה קנין איסור לאוסרה אכ"ע משום א"א. והראיה דהא בקדושין (דף ס"ז) שקיל וטרי הגמ' בא"א מנ"ל דלא תפסי קדושין עד דגמיר לה מאחות אשה והשתא א"נ דע"י קנין קדושין נקנית לבעלה קנין הגוף אם כן למה לי להגמ' להביא ראי' ע"ז הא כיון דנתקדשה מקודם לאחר ונקנית לבעלה א"כ הא שוב אין ביכולתה להקנות את עצמה לאחר כמו בקונה עבד דאינו יכול למכור א"ע אח"כ העבד לאחר כיון דכבר נקנה להאדון מקודם. כן ה"נ באשה ול"ל קרא ע"ז וע"כ צ"ל דחלוק קנין אשה מקנין עבד דע"י קנין עבד נתהוה קנין בגוף העבד דהעבד בעצמותו שייך להאדון כמו בכל הקנינים אבל בקנין אשה לא נתהוה עי"ז קנין בגוף האשה לומר דהאשה בעצמותה שייך לבעלה והראי' דהא קיי"ל דמעשה ידיה לבעלה הוא רק מדרבנן שתקנו לה תחת מזונות והשתא א"נ דע"י קנין קדושין נתהוה קנין ממון כמו בעבד א"כ הא צריך להיות מעשה ידי' שלו מדאורייתא כמו בעבד וע"כ דע"י קנין קדושין לא נתהוה קנין ממון לבעלה

רק קנין איסור שמיוחדת לו ואסורה לכ"ע משום א"א לכך איצטריך למילף מקרא דאין קדושין תופסין בא"א הלכך מהני אם שייר מקום שיהא יכול לחול עלה קדושי פלוני ואח"כ תהי' א"א אף דנתקדשה בינתיים לאחר אעפ"כ כיון דבעצם איכא קנין בא"א רק דהוי גזירת הכתוב דאין קדושין תופסין בא"א א"כ זהו דוקא אם נתקדשה מקודם לאחר שוב אין קדושין אחרים נתפסין בה אבל הכא כיון דקודם קדושי פלוני היתה אשתו רק דמשייר בקדושיה שיהא מקום לחול עלה קדושי פלוני ושוב תהיה א"א כבתחלה מהני אבל בקנין ממון כיון דע"י הקנין נתהוה גוף החפץ שלו א"כ איך יכול לשייר שיהא הקדש עד שעת שיזכה פלוני וכשיזכה פלוני יהיה שוב הקדש כבתחלה דהא כיון דע"י קנין פלוני יצאה מרשותו לגמרי ונקנית לשמעון קנין הגוף וא"כ איך יכול להתנות שיהא יחול עלה הקדש לאחר זכיית שמעון הא אין אדם מקדיש דבר שאינה שלו וא"כ כיון דע"י הנתינה פקע ההקדש לגמרי לכך אינו יכול להקנותה במתנה:

ג

אמנם הרווחנו בדברינו דבכה"ג אם גזל אחד בהמה ואח"כ הקדישה הנגזל ונתייאש הימנה ואח"כ הקדישה הגזלן מעכשיו ע"מ שיתננה במתנה להנגזל דבזה יכול לשייר מקום שיהא יכול להקנותה להנגזל לפי מה דמבואר בשיטה מקובצת ב"ק (ד' ל"ג) בשם הרמ"ה והרא"ש דאף דקיי"ל דגזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אין יכולים להקדישו זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו היינו כ"ז שהגזלה ביד הגזלן אבל אם אח"כ החזיר הגזלן את הגזילה להנגזל חל מעכשיו ההקדש דהקדיש נגזל למפרע עכ"ל וכה"ג מבואר בירושלמי בקדושין (פ"ג) דאם אמר שור זה עולה לאחר ל' יום ומכרו וחזר ולקחו הימנו דחל עליו הקדש עולה אלמא אף דמכרו בינתיים ונתבטל ההקדש דלא מצי לחול עלה משום דהוי דבר שאינה שלו אעפ"כ אם חזר ולקחו כיון דעכשיו הוא שלו שוב חייל עליו ההקדש הראשון שהקדיש מקודם על אחר ל' יום כן ה"נ אף דבשעה שהקדישה הנגזל היה אז אינה ברשותו ולא היה חל ההקדש אעפ"כ כשבאה אח"כ לרשות הנגזל כיון דעכשיו הוי ברשותו שוב חייל עלה מעכשיו ההקדש הראשון. א"כ כיון דבזה אף אם תבוא ליד הנגזל לא יפקע ההקדש א"כ הא יכול לשייר מקום שיהא הקדש עד שעת נתינה ולאחר הנתינה תהי' ג"כ הקדש כיון דע"י הנתינה לא יופקע ההקדש דהא כשתבוא ליד הנגזל שוב בלא"ה יהיה הקדש מצד הנגזל רק דבשעת הנתינה יהיה חולין וא"כ כיון דע"י הנתינה לא פקע הקדושה לגמרי רק לשעתו מהני כמו דמהני גבי קדושי אשה בכה"ג אף דע"י הנתינה יופקע ההקדש דהגזלן רק דיחול עלה ההקדש מצד הנגזל אעפ"כ כיון דההקדש בעצמותו לא פקע והוא התנה מעיקרא בשעת הקדישו שאינו

מקדיש רק באופן שיחול עלה אח"כ ההקדש של הנגזל מהני כיון דהקדושה אינו פקע דמאי נ"מ לענין הקדושה אם הוא מצד הגזלן או מצד הנגזל]:
וא"כ לפי"ז מיושב קושית הגמ' דמשכחת לה דאף א"כ דיאוש קונה אפ"ה יהא פסול גזול משום מצוה הבאה בעבירה בכה"ג כגון אם גזל בהמה ואח"כ הקדישה הנגזל לעולה ואח"כ נתייאש הנגזל וקנאה הגזלן ביאוש בעלים ואח"כ הקדישה הגזלן לעולה ע"מ שאם יזכו בה הבעלים הראשונים הן ע"י מתנה או שיגזלו ממנו ויתייאש הימנה דקנאו הבעלים הראשונים ביאוש כדין דיהא הקרבן שלו לצאת בה י"ח עולה דזה יכול להתנות משום דכיון דכשתבוא ליד הנגזל תחול עלה ההקדש הראשון שהקדישה לעולה א"כ כיון דע"י התנאי לא יופקע ההקדש דלאחר זכיית הנגזל יכול להתנות שתהיה הקדש קודם זכיית הנגזל ולאחר זכיית הנגזל רק דבשעת זכי' יהי' חולין כנ"ל ושוב גזלו הבעלים הראשונים הקרבן ונתייאש ממנו הגזלן דזכה בו הנגזל דמעיקרא ביאוש הגזלן דהא בשעת זכיית הנגזל פקע ממנה ההקדש לשעתו והוי חולין והוי הקרבן שלו א"כ הא בזה זכיית הנגזל הוא רק מחמת ההקדש דלאח"כ דהא בלא"ה לא היה יכול לקנותה משום דא"א שיופקע ההקדש לשעתו כיון דע"י זכיית הנגזל יופקע ההקדש דלאח"כ רק כיון דכשיזכה בה הנגזל תחול עלה אח"כ ההקדש הראשון שהקדישה לכך יכול לזכות בה דפקע ההקדש לשעתו ויש לו בה קנין א"כ כיון דכל עיקר הקנין דהנגזל הוא ע"י ההקדש שלאח"כ הוי מצוה הבאה בעבירה ואינו יוצא בה י"ח:
אך ז"א דלר' יהושע לשיטתו מוכח דס"ל דלא כהר"ן דאף בקדושי תנאי ג"כ אמרי' דלא מהני שיור דאיתא בקדושין (דף ס"ח) מנה"מ דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות אמר ראב"י אתיא בק"ו מיבמה ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי קדושין ח"כ לא כש"כ א"ה ח"ל נמי אמר ר"פ ח"ל בהדיא כתיב בהו כי תהיינה לאיש שתי נשים אחת אהובה ואחת שנואה וכי יש אהובה ושנואה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנשואיה שנואה שנואה בנשואיה וקאמר רחמנא כי תהיינה כו' והנה התוס' שם ד"ה מנה"מ כתבו נראה דלא בעי מנה"מ דהולד ממזר דהא ביבמות (דף מ"ט) מוכח לי' מלא יגלה כנף אביו וסמיך לי' לא יבוא ממזר ומוקמינן לה בשומ"י של אביו שהיא לו אשת אחי אביו שהיא בכרת אלא בעי מנ"ל דאין קידושין תופסין בהן וקשה דמאי בעי הלא הדבר פשוט בכל הגמ' דקדושין לא תפסי דהא בהא תליא דכיון דהוי ממזר מח"כ לא תפסי קדושין כו' ואור"י דאין ה"נ דכלל זה אמת והכא בעי אליבא דר' יהושע דס"ל ביבמות (דף מ"ט) דאין ממזר מח"ל וכריתות אלא מחייבי מיתות ואפ"ה מודה דאין קידושין תופסין בח"כ כו' ואליבא דר' יהושע בעי גמ' מנ"ל דלא תפסי קדושין בח"כ עכ"ל הרי דלר' יהושע לשיטתו דס"ל

דאין ממזר אלא מח"מ מוכרחין למילף לדידי' דאין קדושין תופסין בח"כ מק"ו מיבמה וא"כ תקשה א"ה ח"ל נמי וע"כ דילפינן דקדושין תופסין בח"ל מכי תהיינה והשתא א"נ כשיטת הר"ן דאם גירשה ע"מ שלא תינשאי לפלוני שייר מקום שיהא קדושי פלוני נתפסין בה ואח"כ תהיה א"א כבתחלה א"כ מנ"ל להוכיח מכי תהיינה דקדושין תופסין בח"ל הא י"ל דמשכחת לה שנואה בנשואיה בכה"ג כגון שגירשה ע"מ שלא תינשאי לפלוני וקדשה אותו פלוני דקדושין תופסין בה ואעפ"כ הוי שנואה בנשואיה דהא מיד שקידשה הדרא למהוי אשת המגרש ואסורה להמקדש לבוא אליה משום א"א והוי שנואה בנשואיה ומנ"ל להוכיח מזה דקדושין תופסין בח"ל וע"כ צ"ל לר' יהושע לשיטתו דמוכרחין למילף מכי תהיינה דקדושין תופסין בח"ל דלא ס"ל כסברת הר"ן הנ"ל:

אמנם זהו תלי' בהא דהנה ר"י יליף לעיל (דף ס"ו) דאין קדושין תופסין בח"כ מהא דאמר קרא ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר לאחרים ולא לקרובים מתקיף לה ר"א ואימא לאחר ולא לבן בן בהדיא כתיב ביה לא יקח איש את אשת אביו אחר ל"ל ש"מ לאחרים ולא לקרובים ואימא אידי ואידי לבן הא לכתחלה והא דיעבד כו' והקשה ע"ז הפני יהושע מאי פריך הגמ' הא בתמורה (דף ד') ס"ל לרבא דכל מילתא דא"ר לא תעביד אי עביד ל"מ וא"כ הא לא איצטריך קרא גבי בן להורות דאין קדושין תופסין באשת אביו דהא כיון דמוכח מלא יקח דאסור לקדשה א"כ ממילא ידעינן דאם עבר וקידשה דאין קדושין תופסין בה משום דאי עביד לא מהני ומאי פריך הגמ' ותי' דקושיית הגמ' קאי לאביי דס"ל דאי עביד מהני עיי"ש נמצא מבואר דא"נ כרבא דאי עביד ל"מ אין אנו צריכין למילף אליבא דר' יהושע דאין קדושין תופסין בח"כ בק"ו מיבמה ואין אנו מוכרחין שוב למילף דקדושין תופסין בח"ל מכי תהיינה דמהקרא דאיש אחר מוכח דאין קדושין תופסין בח"כ וא"כ שפיר י"ל דר' יהושע סובר כסברת הר"ן דבקדושין על תנאי מהני שיור אבל לאביי דס"ל דאי עביד מהני הא מוכרחין למילף דאין קדושין תופסין בח"כ בק"ו מיבמה וא"כ שוב מוכרחין למילף דקדושין תופסין בח"ל מכי תהיינה א"כ מוכח דר' יהושע אינו סובר כסברת הר"ן הנ"ל:

ד ולהוכיח זה האיך ס"ל לר' יהושע בהך פלוגתא דאי עביד מהני אי לא לכך שאלו האנשי אלכסנדרי' בת משולחת מהו לכהן והשיב להם היא תועבה ואין בניה כו' והקשו התוס' וא"ת מה צריך קרא והא פרכינן אקו"ח דאלמנה לכה"ג מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת ותי' דהא דאיצטריך קרא משום דלא נילף מחזיר גרושתו מאלמנה לכה"ג ומכותי ועבד דתתחלל במה הצד ועי' לעיל בתוס' ד"ה מה ולכאורה י"ל דהאיך יכולין למילף מחזיר גרושתו מאלמנה לכה"ג ועבד הא י"ל מה להצד השוה שבהן שכן לוקין

עליהם בבעילה לחוד אף בלא קדושין כדאיתא בקדושין (דף ע"ח) ומודה רבא באלמנה לכה"ג שאם בעל ולא קידש שלוקה ולא יחלל זרעו בעמיו אמר רחמנא והרי חילל וכן בעבד לפי מה דמבואר ברש"י בקדושין (דף ס"ט) דעבד הבא על ב"י וכן ישראל הבא על השפחה לוקה משום לא תהיה קדשה וכן בעו"ג פסק הרמב"ם (בפ' י"ב מה' א"ב ה"א) ישראל שבעל כותית וכן כותי שבעל ישראלית דרך אישות הרי אילו היו לוקין מה"ת. א"כ זה ברור דהיו לוקין עליהם בבעילה לחוד בלא קדושין דהא לא שייך בכותי ועבד שום תפיסת קדושין כלל [ורק דסובר הרמב"ם דבעו"ג בעינן דרך אישות דמייחד לה לשם פילגש אבל מ"מ תפיסת קדושין לא בעינן] לכך מתחללת בביאתו משא"כ במחזיר גרושתו דמבואר בקדושין (דף ע"ח) הנ"ל שאם בעל ולא קידש לא היה לוקה דדרך לקוחין אסרה תורה וכן פסק הרמב"ם לכך אינו מתחללת בביאתו [וא"ל הא יכולין למילף מכותי הבא על ב"י דרך זנות דלא היה לוקה בביאתו ואעפ"כ מתחללת בביאתו ז"א דיכולין לומר מה להצד השוה שבהן שכן מצינו מלקות אף בלא קדושין רק בדרך אישות לכך מתחללת אף בזנות משא"כ במחזיר גרושתו דלא מצינו מלקות בביאה בלא קדושין לכך אינו מתחללת] אך י"ל דאיתא בקדושין (דף ס"ח) אשכחנא דלא תפסי בה קדושין ולדה כמותה מנ"ל אמר ר"י משום רשב"י א"ק כי יסיר את בנך כו' האי בשבעה אומות כתיב א"ק כי יסיר לרבות כו' הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא אלא לרבנן מ"ט א"ק ואחר כן תבוא אלי' ובעלתה מכלל דמעיקרא לא תפסי בה קדושין אשכחן דלא תפסי בה קדושין ולדה כמותה מנ"ל א"ק כי תהיינה לאיש וילדו לו כל היכא דקרינן בי' כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן כי תהיינה לא קרינן בי' וילדו לו נמצא מבואר דלרבנן דלא דרשי טעמא דקרא קאי האי לא תתחתן בם רק בשבעה אומות א"כ א"ש די"ל דר' יהושע יסבור כרבנן דלא דרשי' טעמא דקרא וא"כ בשאר אומות ליכא מלקות בבעילתן ואעפ"כ מתחללת בביאתן א"כ שפיר יכולין למילף במה הצד אף ז"א דהנה מפרשי הרמב"ם הקשו על הא דפסק אף בשאר אומות לוקה הא כיון דהרמב"ם פוסק כרבנן דלא דרשינן טעמא דקרא א"כ הא הקרא דלא תתחתן קאי על ז' אומות דוקא ומנ"ל מלקות בשאר אומות ובחידושי תירצתי דהרמב"ם לשיטתו דפסק דאי עביד ל"מ כמבואר באחרונים ואין יכולתי להאריך בזה וא"כ מוכח דר' יהושע סובר דאי עביד מהני וא"כ מוכח דילפינן ח"כ בק"ו מיבמה וח"ל מכי תהיינה א"כ מוכח דלא כהר"ן וא"כ מוכח מהקרא דקרבנו דיאוש אינו קונה א"כ מוכח דלא בעינן תנאי כפול:

ה אך עדיין י"ל דיאוש קונה ואפ"ה איצטריך קרא דקרבנו משום דמשכחת לה גונא דאף א"נ דיאוש קונה אפ"ה יהא חל הקנין ע"י ההקדש ויהיה פסול משום מהב"ע והוא דאיתא

במעילה (דף כ"א) נפלה פרוטה של הקדש בתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את, הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס וכתבו התוס' בד"ה פרוטה ואע"ג דספיקא הוא אם נהנה בשל הקדש ר"ע לטעמי' דמחייב על ספק מעילות אשם תלוי בכריתות (דף כ"ב) תימא וליבטיל האי פרוטה של הקדש שנפלה ברוב פרוטות חולין וכ"ת דבר שיש לו מתירין הוא ע"י פדיון ואפי' באלף לא בטיל הא ל"ל דדשיל"מ דרבנן הוא כו' ותי' דמטבע חשיב ולא בטיל והנה המ"ל (בפ"ו מה' מעילה ה"ו) תמה על הא שתי' התוס' דמטבע חשיב ולא בטיל הא הא דדבר חשיב אינו בטיל הוא ג"כ רק מדרבנן וכמ"ש הרשב"א בת"ה דכל הדברים שאין להם ביטול הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא הכל בטל ברוב וא"כ אכתי תקשה אמאי מעל הא מדאו' בטלה ברוב כמו שדחו התוס' בעצמם דל"ל דלא בטל מטעם דשיל"מ משום דדשיל"מ אינו אלא מדרבנן כן ה"נ לענין דבר חשוב ומה הועילו בתירוצם עיי"ש שהאריך בזה ונשאר בתימא ובאמת תמוה לענ"ד דהא מגיטין (דף נ"ד) מוכח ג"כ דהא דד"ח אינו בטל הוה רק מדרבנן דהגמ' פריך דר"י אדר"י מהא דתניא נפלו ונתפצעו אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו והא הכא דמדאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר"י אלמא אף דהתם מיירי באגוזי פרך דלא נתבטלו מפני חשיבותן כדפירש"י ואעפ"כ קאמר הגמ' דמדאורייתא חד בתרי בטל ורק דרבנן הוא דגזור ומחומר הקושיא נ"ל ליישב ואמינא כלל חדש בזה: והוא דהנה מו"ח הגאון בעמק יהושע (סי' י"ח) תירץ קושיית התוס' לפי מה דמבואר בביצה (דף ל"ח) דפריך הגמ' ואמאי וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ומשני הרי שנתערב לו קב חיטין בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדי אלמא דביטול ברוב אינו שייך רק לענין איסור אבל לענין ממון לא שייך ביטול וא"כ ה"ה לענין פרוטה של הקדש שנתערבה ברוב חולין לא שייך ביטול משום דע"י הביטול לא פקע ממונו של הקדש והפרוטה עדיין שייך להקדש ואם נהנה הא נהנה מממון הקדש לכך מעל. ואע"ג דקא מסקינן התם דאע"ג דממונא לא בטיל אעפ"כ איסורא מיהא בטיל היינו דוקא בדבר שאין האיסור תלוי בממון כגון נבלה בטלה בשחוטה דאע"ג דאית לי' בעלים בטלה משום שאין האיסור מחמת הממון וכן לענין תחומין העיקר תלוי במה שקנה שביתה מעיו"ט ואפי' אם היה מקנה לו עתה לא מהני וע"כ אין האיסור תלוי בממון כל כך אבל במעילה דמוקדשין כיון דכל עיקר חיוב תשלומין דקרן וחומש הוא משום גזל הקדש כמ"ש התוס' בכתובות (דף ל') בד"ה זר עיי"ש וכיון דלענין ממון לא שייך ביטול והפרוטה בעצמותה עדיין שייך להקדש לכך מעל משום דנהנה מממון הקדש:

ו והנ"ל דגם התוס' ס"ל זה הכלל אלא דלא הספיקו בזה דהנה לכאורה עומד נגד דברינו אלה דברי הרמב"ם (בפ"י מה' תרומות ה' כ"ד וכ"ה) וז"ל היתה התרומה הקדש לבד"ה וגנבה ואכלה אם יש בה שוה פרוטה משלם קרן וחומש להקדש ומפני מה חל איסור הקדש על איסור תרומה מפני שהתרומה אסורה לזר ומותרת לכהן הקדישה נאסרה על הכהן לפיכך נוסף בה איסור אף על ישראל עכ"ל והשתא אי נימא דכל עיקר חיוב תשלומי דקרן וחומש הוא משום גזילת הקדש רק דבהקדש החמירה תורה לשלם בעד גזילתו קרן וחומש כמו שהחמירה תורה בגנב לשלם כפל א"כ מה שייך לדון בתרומת הקדש אם איסור חע"א הא אף א"נ דאין איסור חע"א אפי' באיסור מוסיף ואינו חל על התרומה איסור הקדש אעפ"כ כיון דהקדישה והממון שייך להקדש ואם נהנה הא נהנה מממון הקדש חייב בתשלומין כמו אם גזל חלבו של חבירו ואכלו הכי שייך לדון בזה אם איסור גזילה חע"א חלב לענין התשלומין עבור אכילתו כיון דאף אם אין אחע"א אעפ"כ כיון דגזלו והפסידו באכילתו חייב בתשלומין כן ה"נ בגזל תרומת הקדש ואכלה אף אם אין אחע"א אעפ"כ כיון דגזל והפסיד להקדש באכילתו חייב בתשלומין ול"ל להרמב"ם לתלות החיוב תשלומין משום דאחע"א באיסור מוסיף:

ובאמת שיטת התוס' דכתובות הנ"ל דחיוב תשלומי קרן וחומש דקדשי בד"ה הוא משום גזילת הקדש הוא מוכרח כמ"ש הנתיבות בח"מ (סי' כ"ח) מהא דפריך הגמ' בפסחים (דף כ"ח) אהא דתניא האוכל חמץ של הקדש במועד מעל ואמאי הא לאו בר דמים הוא אלמא כיון דהוי איסורי הנאה ולא הפסיד להקדש מידי באכילתו לא מעל ובכריתות (דף י"ג) גרסינן יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד ואלו הן טמא שאכל חלב והי' נותר מן המוקדשין כו' אלמא אף דהוי נותר והויא איסורי הנאה אעפ"כ מעל ותי' דשא"ה לגבי חמץ של הקדש דמיירי בקדשי בד"ה כל עיקר חיוב תשלומי קרן וחומש בזה הוא משום גזילת הקדש לכך פריך הגמ' שפיר והא לאו בר דמים הוא דכיון דהוי איסורי הנאה ולא הפסיד להקדש מידי באכילתו לא מעל אבל בהא דיש אוכל אכילה אחת דמיירי בקדשי מזבח דהוי קדושת הגוף דחיוב מעילה בזה הוא משום כפרה לכך מעל אף דלא הפסיד להקדש מידי באכילתו וכדבריו מבואר להדיא בתו"י בכריתות הנ"ל הרי דשיטת התוס' דכתובות מוכרחת וע"כ צ"ל דזה הכלל דהקנין ממון שישנו להקדש בהדבר הנקדש אינו חל הזכייה לגבוה ע"י ההקדש קנין גמור לחלוטין רק דהקנין ממון של גבוה תלוי בקדושת החפץ דכשחל עליו קדושה אז שייך הממון להקדש ג"כ אבל כשפקע הקדושה מהחפץ פקע זכות הממון ג"כ ממנו והראי' דהא אנן קיי"ל בהקדש דאם מעל יוצא לחולין והוי דידיה כמבואר ברש"י במס' עו"ג (דף נ"ב)

מכיון שנכנסו כו' יצאו כליו לחולין וכיון דנפקו לחולין קנינהו בהפקירא והוו להו דידהו עכ"ל אלמא דאם מעל ושימש בהקדש יוצא לחולין וזוכה בה המועל אף דבגזל הדיוט קיי"ל דאינו נקנה הגזילה להגזלן במה שמשתמש בו עד שיעשה בו שינוי אז יוצא החפץ מרשות הבעלים להגזלן אבל בשימוש בלבד אינו יוצא הדבר מרשות הבעלים ובהקדש מיד שמשתמש בו אף דלא עשה שינוי בהחפץ ג"כ קנה ויצא מרשות גבוה וזוכה בה המועל ואף בקדושת הגוף ס"ל לר"מ בקדושין (דף נ"ה) דאם מעל בו יוצא לחולין והשתא א"נ דקנין ממון גבוה בהקדש הוא כקנין הדיוט בחפץ שלו א"כ במאי פקע ע"י מעילתו הממון גבוה מהחפץ כיון דלא עשה במעילתו שום קנין שקונה בזה בגזל הדיוט ובמאי יצא הדבר מרשות גבוה אלא ע"כ צ"ל כדברינו דהקנין ממון גבוה בהקדש הוא רק כשחל הקדושה על החפץ אבל כשפקע הקדושה מהחפץ פקע הממון גבוה ג"כ מהחפץ וא"כ א"ש דכיון שמעל בהקדש ונתחלל הקדושה ופקע הקדושה מהחפץ שוב הממון ג"כ אינו שייך להקדש וזוכה בה המועל כזוכה מן ההפקר:

והשתא לפ"ז מיושב דברי הרמב"ם הנ"ל דלזה הוצרך להקדים דלכך משלם דמים להקדש אם אכל תרומת הקדש משום דאיסור הקדש חל על תרומה מצד מוסיף משום דאם לא היה חל על התרומה קדושת הקדש לא היה שייך הממון ג"כ לגבוה והיה פטור מתשלומין אבל השתא שחל על התרומה קדושת הקדש מצד מוסיף שוב שייך הממון ג"כ לגבוה לכך חייב בתשלומין:

ומעתה כיון דזכינו לדין הא י"ל דהתוס' מקשי שפיר דליבטיל האי פרוטה של הקדש שנפל ברוב חולין וא"ל הא ממונא לא בטיל ז"א כיון דהקנין ממון דהקדש תלוי בקדושת החפץ וא"כ כמו דלענין איסור קיי"ל דאם נתערבה ברוב היתר נהפך האיסור להיות היתר כן ה"נ בפרוטה של הקדש כיון שנתערבה ברוב חולין פקע ממנה הקדושה ונתהפכה להיות חולין וכיון דפקע הקדושה מהפרוטה שוב הממון ג"כ אינו שייך לגבוה וא"כ תקשה אמאי מעל כשנהנה אח"כ מהפרוטה:

ז אמנם אי משום הא לא אירא די"ל הסברא בהיפך דאף דקיי"ל דאיסור שנתערב ברוב היתר פקע ממנו האיסור ונהפך להיות היתר הוא רק במקום שהנ"מ מענין הביטול הוא רק לענין איסור אבל בהקדש כיון דע"י הביטול ברוב א"נ דפקע ממנו הקדושה ונהפך להיות חולין פקע עי"ז הממון גבוה ג"כ הוי כדין ממון דלית בהו ביטול דהממון מחזיק לכח האיסור שבה שלא להתבטל בכדי שלא להפקיע עי"ז הממון הקדש ומעתה לפ"ז נ"ל לומר לענין הך חקירה אם הקדש נתבטל ברוב זה הכלל דחלוק בזה בין אם נתערב הקדש בד"ה שהקדישו בעליו באחריות ובין אם נתערב הקדש שהקדישו בעליו שלא

באחריות והוא כיון דבעצם צריכין לומר דהקדש נתבטל ברוב משום דהא הזכות ממון גבוה דאיתנייהו בי' תלוי בקדושת החפץ שחל עליו א"כ הא מתחלה צריכין לחקור אם איתא על החפץ קדושה או לא וכיון דלענין קדושת החפץ צריכין לומר דנתבטל ברוב כדין כל איסורי תורה שנתערב ברוב היתר דנתבטל האיסור ונהפך להיות היתר כן ה"נ בהקדש כיון דנתערב ברוב חולין פקע הקדושה מהחפץ ונעשה חולין א"כ שוב ממילא ליתא בזה דין ממון דכיון דפקע הקדושה פקע הממון ג"כ רק דאנן תפסינן מן המאוחר אל הקדום כיון דאם יתבטל ברוב יהיה פקע הזכות ממון גבוה ג"כ אמרינן דהוי כדין ממון שאין בו ביטול א"כ כ"ז בהקדש שהקדישו בעליו שלא באחריות אבל בהקדש שהקדישו בעליו באחריות כיון דאף אם יתבטל ברוב לא יהיה פקע הממון גבוה דהא הבעלים מחוייבין להפריש אחרת תחתיה בזה אמרינן דנתבטלה ברוב כדין כל איסורי תורה שנתערב ברוב היתר כן ה"נ בהקדש:

ח והנ"ל להביא ראי' לדברינו אלה מהא דגרסינן בחולין (דף קל"ט) וכן אמר ר"י במקדיש תרנגולתו לבד"ה א"ל ר"ל וכיון שמרדה פקעה לי' קדושתא א"ל בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב לה' הארץ ומלואה ורמי דר"י אדר"י ודר"ל אדר"ל דאיתמר מנה זה לבד"ה ונגנבו או נאבדו ר"י אמר חייב באחריותן עד שיבואו לידי גזבר ור"ל אמר כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא כו' ומשני דר"י אדר"י נמי לא קשיא הא דאמר הרי עלי הא דאמר הרי זו ולכאורה קשה ל"ל להגמ' למימר הא דאמר הרי זו הא בהא דס"ל לר"י במקדיש תרנגולתו ומרדה דלא פקע הקדושה שייך אף באומר הרי עלי אעפ"כ לא שייך לומר דע"י המרידה פקע הקדושה משום דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא ואין נ"מ בהך דינא בין אם הקדישו בעליו באחריות או שלא באחריות רק דבהא דס"ל לר"י גבי האומר הרי עלי מנה לבד"ה ונגנבו או נאבדו דצריך להפריש אחרת תחתיה בזה מוכרחין לומר דמיירי באומר הרי עלי דבזה אף דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא אעפ"כ כיון דאמר הרי עלי והתחייב א"ע להביאו לידי גזבר אינו יוצא ידי נדרו עד שיפריש אחרת תחתיה ול"ל להגמ' למימר הא דאמר ה"ז:

וע"כ צריכין לומר דס"ל להגמ' זה הכלל דהא דאמרינן כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא הוא רק להאלים כח הקדש במקום שא"נ שפקע הקדושה מהחפץ יהיה פקע הממון גבוה ג"כ דאיתא בי' בזה אמרינן להאלים כח הקדש דלא פקע הקדושה ע"י המרידה משום דבי גזא דרחמנא איתא ועדיין שייך הממון ג"כ לגבוה אבל אם הקדישו בעליו באחריות כיון דאף א"נ דפקע הקדושה ע"י המרידה אעפ"כ לא יהי' פקע הממון גבוה דהא הבעלים מחויבין להפריש אחרת תחתיה וליכא בזה פסידא להקדש בזה לא

אמרינן להאלים כח הקדש מצד דבי גזא דרחמנא הוי ומוקמינן אדיניה כמו שהדין גבי חולין דהיכא שמרדו אווזים ותרנגולין ובבעליהם והלכו להן הוי הפקר כמבואר בתוס' שם ד"ה כיון עיי"ש כן ה"נ בהקדש כיון דמרדו יצאו מרשות גבוה ופקע הקדושה מינייהו והוי הפקר כיון דליכא בזה פסידא להקדש לכך מוקים הגמ' באומר הרי זו וכן ביאר מו"ח הגאון בס' נועם ירושלמי במס' שקלים פרק ב' עיי"ש שהאריך בזה [רק דצ"ע אם זהו מדאורייתא או דזה רק מדרבנן ובחידושיי הארכתי בזה ואכ"מ]. ובזה ישבתי בחידושיי מה שתמהו הסמ"ע והש"ך בח"מ (סי' רנ"ה) על הע"ש והתה"ד שפסקו דבהקדש אינו יכול לחזור תכד"ד מב"ק (דף ע"ג) דפריך הגמ' על ר"י דס"ל גבי עדות דתכד"ד כדיבור דמי והתנן ה"ז תמורת עולה ונמלך ואמר תמורת שלמים ה"ז תמורת עולה והוינן בה נמלך פשיטא ואמר ר"פ נמלך בתוך כדי דיבור קאמרינן הרי להדיא דהקדש ומימר דינו כשאר דברים דהא פריך מהתם לעדות ומשני דתרי תכד"ד הוו עיי"ש שהאריכו בזה אבל לפי מה שבארתי ניחא לפי מה דמבואר בתוס' מנחות (דף פ"א) בד"ה תודה דכי אמר הרי עלי תודה מן החולין נתחייב הכל מן החולין דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין וכי הדר ואמר לחמה מן המעשר לא מצי הדר בי' ואפי' תכד"ד משום דאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט ועי' בקצות (בסי' רנ"ה) שהאריך בביאור דברי התוס' ועי' בט"ז באה"ע (סי' ל"ח) ומה שכתב הב"י בח"מ (סי' קצ"ה) בשם הגהת מיימוני:

והנה הטעם דאמרי' דאמירה לגבוה הוי כמסירה להדיוט הוא משום דבהקדש לא שייך מסירה משום דכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא והוי באמירתו שאומר ה"ז הקדש כאילו מסרו לרשות גבוה כיון דמיד שאומר ה"ז הקדש מונחת ברשות גבוה ומעתה לפי מה שביארתי דמוכח מהא דחולין הנ"ל דל"א כל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא הוא רק במקום שבלא"ה יהי' פקע הזכות ממון גבוה מהחפץ אבל במקום שאין נ"מ מזה לענין ממון גבוה ל"א כל היכא דאיתא ביה גזא דרחמנא איתא ומוקמינן הדבר כדין חולין א"כ א"ש דהא דס"ל דבהקדש לא מהני חזרה תכד"ד הוא רק במקום שרוצה לחזור מהקדישו שיהיה חולין בזה אמרינן דאינו יכול לחזור תכד"ד משום דהוי כמסירה להדיוט דכל היכא דאיתא ביה גזא דרחמנא איתא אבל באומר ה"ז תמורת עולה תמורת שלמים כיון דאין בהחזרה שלו הוצאת ממון מרשות גבוה דבין כך ובין כך הוי קדשי מזבח רק דנ"מ לענין הקרבן אם חל עלה הקדש עולה או שלמים בזה פשיטא דיכול לחזור תכד"ד כיון דאין בזה הוצאת ממון גבוה ל"א בזה כמסירה להדיוט והארכתי בזה בחידושיי הרבה ואכ"מ:

לפי יסודי דברינו אלה מיושב דברי התוס' ט ומעתה דמעילה הנ"ל על נכון דהתוס' הקשו שפיר אהא דתנן נפלה פרוטה של הקדש ברוב חולין כיון שהוציא את הראשונה מעל דאמאי מעל דליבטיל האי פרוטה של הקדש שנפל ברוב חולין דהא המשנה סתמא נקט משמע דמיירי בכל אופן הקדש בין שהקדישו בעליו באחריות ובין שהקדישו בעליו שלא באחריות א"כ תקשה דבהקדש שהקדישו באחריות צריך להיות בטל ברוב כיון דאין בזה הוצאת ממון מרשות גבוה וע"ז תירצו שפיר דמטבע הוי דבר חשיב ולא בטיל א"כ כיון דמדרבנן הוי הפרוטה עדיין הקדש ושייך לגבוה אף דמדאורייתא נתבטלה ברוב וצריך להפריש אחרת תחתיה אעפ"כ הא כיון דמדרבנן הוי הקדש אינו מחוייב להפריש אחרת דהא לענין דבר שבממון יכולין רבנן לעקור דבר מה"ת כמבואר ביבמות (דף צ') וא"כ כיון דבוודאי לא יפריש אחרת אף דזהו רק מדרבנן אעפ"כ הא בזה אין נ"מ מפאת איזה דבר שיהיה כיון דבפועל לא יפריש שוב הדר הדבר להיות דאורייתא דלא נתבטל הפרוטה מדאורייתא משום דהוי כמו הקדש שהקדישו בעליו שלא באחריות דלא נתבטלה ברוב מדאו' כן ה"נ בזה כיון דלא יפריש אחרת תחתיה ויהיה הוצאת ממון מרשות גבוה ע"י הביטול אמרי' דלא נתבטלה ברוב משום דהוי כדין ממון שאין לו ביטול לכך מעל:

והא שדחו התוס' דל"ל דלא בטל מטעם דשיל"מ משום דדשיל"מ אינו אלא מדרבנן הוא לפי מה שהאריך מו"ח הגאון בס' נועם ירושלמי על זרעים דמאי (פרק ה') על הא דאמרינן שם טבל שנתערב בחולין מפריש ונוטל דמים מן השבט דהטעם הוא דהא דטבל אינו בטל ברוב הוא משום דהוי דשיל"מ א"כ זהו רק לענין הפרשת תרומה אבל מ"מ כשנותנו לכהן נוטל דמים מן השבט דדשיל"מ הוא רק לענין איסור אבל לענין ממון כבר נתבטל בהחולין עיי"ש שהאריך בזה א"כ שפיר דחו התוס' דל"ל מטעם דשיל"מ דדשיל"מ הוא רק מדרבנן ולענין ממון לא מהני דשיל"מ וצריך להפריש אחרת תחתיה א"כ כיון דמדאורייתא נתבטלה ברוב רק דמדרבנן לא נתבטלה א"כ תקשה אמאי מעל דל"ל דמעל מדרבנן כדאמרי' במעילה (דף ב') דא"כ תקשה אמאי מחייב ר"ע על ספיקו: י ונקדים עוד הא גרסינן במנחות (דף כ"ג) אמר רב חסדא נבלה בטילה בשחוטה שא"א לשחוטה שתעשה נבלה ושחוטה אינה בטילה בנבלה שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה דלכי מסרחא פרחה טומאתה ור' חנינא אמר כל שאפשר לו להיות כמוהו אינו בטל וכל שא"א לו להיות כמוהו בטל אליבא דמאן כו' לעולם אליבא דר"י וכי קאמר ר"י מין במינו לא בטל ה"מ היכא דאפשר לו למהוי כוותי' אבל היכא דלא אפשר לי' למהוי כוותיה בטל ובהא קא מיפלגי דרב חסדא סבר בתר מבטל אזלינן ור' חנינא סבר בתר

בטל אזלינן והנה נחקור לר' חנינא דס"ל אליבא דר"י דבתר בטל אזלינן האיך הוא הדין אם נתערב שור של הקדש ברוב חולין אם נתבטל ברוב מדאו' או לא אי נימא דמיקרי מב"מ השור של הקדש עם השוורים חולין משום דאפשר להשור של הקדש שיתהוה חולין ע"י שיפול בו מום ויפדה אותו [אף דאינו עומד לכך ואין זה בידו להפיל בו מום לפדות אותו דהא אסור להטיל מום בקדשים אעפ"כ הא בזה לא בעינן הדבר בפועל ממש שהאיסור יתהוה היתר רק כיון דמשכחת לה אופן במציאות שהאיסור יתהוה היתר מיקרי מצד זה מב"מ כמו דאמרינן לר"ח דנבלה הוי מב"מ עם שחוטה משום שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה דלכי מסרחא פרחה טומאתה אף דאינה עומדת לכך שיחזיק את החתיכת נבלה עד שיסריחנה וישליכנה לכלבים אעפ"כ מיקרי מב"מ משום דאיכא מציאות שיהי' יכול להתהוות היתר כן ה"נ בשור של הקדש כיון דמשכחת לה מציאות שיתהווה חולין ע"י פדיה מיקרי מב"מ] או דלא מיקרי מצד זה מב"מ משום דהא קיי"ל דהמקדיש בהמה תמימה ואח"כ נפל בה מום דלאחר הפדיה הרי היא פטורה מן המתנות ומן הבכורה ואסורה בגיזה ועבודה ואין לך בה אלא היתר אכילה בלבד כדאמרי' (בבכורות דף י') ובחולין (דף ק"ל) אלמא דאף לאחר פדיה שם הקדש עלה רק דבאכילה שרי' רחמנא לא מיקרי מצד זה מב"מ מצד הפדיה כיון דאף לאחר הפדיה ג"כ שם הקדש עלי' שוב מיקרי מבשא"מ ונתבטל ברוב והנ"ל פשוט דלא מיקרי מצד פדיה מב"מ משום דהא לאחר פדיה ג"כ שם הקדש עלה וא"א לה להתהוות חולין גמורים: יא ויש לי להביא קצת ראי' לזה. מהא דפסק הרמב"ם (בפ"ו מה' בכורות) דמעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במוקדשין ולכאורה י"ל הא הגמ' פריך בבכורות (דף נ"ג) אהא דתנן מעשר בהמה נוהג בחולין אבל לא במקדשין מוקדשין פשיטא לאו דידי' נינהו ומשני בקדשים קלים ואליבא דריה"ג דאמר ק"ק ממון בעלים הם והנה הרמב"ם פוסק (בפ"ד מה' מעילה ה"ח) המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ודין תורה שיחזרו המעות חולין כמו שהיו עכ"ל ובפסחים (דף צ') מבואר דהא דקתני המוכר שלמיו לא עשה ולא כלום לא אתיא כריה"ג דלריה"ג דס"ל ק"ק ממון בעלים הם יכול למוכרם עיי"ש וא"כ כיון דהרמב"ם פוסק דהמוכר שלמיו לא עשה כלום אלמא דס"ל דק"ק לא הוי ממון בעלים א"כ למה הוצרך הרמב"ם להביא האי דינא דמעשר בהמה אינו נוהג במוקדשין כיון דק"ק לאו ממון בעלים הוא פשיטא דאינו נוהג בהם מעשר בהמה כיון דלאו דידי' הוא ואף דדקדוק קלוש הוא אבל לפי מה שביארתי דפסה"מ אף לאחר פדיה שם הקדש עליה יתיישב ברווחא: דהנה קשה לפ"ז מאי פריך הגמ' מוקדשין פשיטא לאו דידי' נינהו א י"ל דאתא לאשמעינן דבכל מוקדשין אף בפסולי המוקדשין ג"כ אינו נוהג מעשר בהמה

אף דלאחר שפדה אותה דידי' הוא אעפ"כ אינו חל שם קדושת מעשר עלי' אף דקיי"ל דמעשר חל בין על תם ובין על בע"מ משום דיהי' קודש כתיב פרט לזו שכבר היא קודש והיא כהקדש לכל דבריה וכשם שפטורה ממתנות ומבכורה כך פטורה מן המעשר אך י"ל דהגמ' פריך שפיר לפי מה דמבואר בבכורות (דף נ"ו) דלקוח פטור ממעשר ומהגמ' מוכח דאפי' אם מכרו וחזר וקנאו ג"כ פטור ממעשר דאמרי' שם תני תנא קמי' דרב איזהו אתנן שנכנס לדיר להתעשר כל שנתנו לה וחזר ולקחו הימנה ופריך והא איפסיל לי' בלקוח כו' אלמא דאף לענין הבעלים גופייהו שמכרו ג"כ מיקרי לקוח א"כ א"ש דלא מצינן לאוקמי האי אינו נוהג במוקדשין בכה"ג דהא כיון שהקדישו הוי כמכר דמה לי מכרו להדיוט ומה לי מכרו לשמים א"כ אף שפדאו אח"כ לא עדיף מחזר ולקחו וא"כ בלאו האי טעמא דהוי הקדש פטור דאפי' בחולין גמורים בכה"ג ג"כ פטור לכך פריך הגמ' שפיר:

אמנם זהו תליא בהא דהנה הגמרא פריך בב"ק (דף ע"ו) אהא דתנן גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' אמרי בשלמא אטביחה לא מחייב דכי קא טבח דהקדש קא טבח אלא אהקדש לחייב מה לי מכרו להדיוט ומה לי מכרו לשמים ומשני מכרו להדיוט מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דשמעון מכרו לשמים מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן וא"כ לפ"ז במעשר מצד לקוח הא הוי חייבת במעשר משום דהקדש לא הוי כמכירה וכאילו לא יצא מרשותו דמי לכך איצטריך מתני' לאשמעינן דאינו נוהג במוקדשין משום דיהיה קודש כתיב פרט לזו שכבר קודש:

אמנם הא דהמציא הגמרא בב"ק דהקדש לא חשיב כמכירה מחמת הקושיא דאהקדש מיהא לחייב הוא רק אליבא הנך אמוראי דס"ל דיאוש אינה קונה אבל להנך אמוראי דס"ל דיאוש קונה לא קשה כלל קושיית הגמ' דאהקדש מיהא לחייב דאיתא לעיל (ד' ס"ח) איתיבי' ר"י לר"ל גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אימת אלימא לפני יאוש מי קדוש כו' אלא לאו לאחר יאוש וטעמא דהקדיש הוא דאינו משלם תשלומי ד' וה' דכי קא טבח דהקדש קא טבח אבל לא הקדיש טבח משלם תשלומי ד' וה' ואי ס"ד יאוש קונה אמאי משלם שלו הוא טובח שלו הוא מוכר ומשני הב"ע כגון שהקדישוהו בעלים ביד גנב וא"כ כיון דלהנך אמוראי דס"ל דיאוש קונה מוכרחין לאוקמי האי גנב והקדיש שהקדישוהו בעלים א"כ הא לדידהו לא קשה כלל דאהקדש מיהא לחייב כיון דלא קאי כלל האי והקדיש על הגנב א"כ הא לדידהו ל"ל הוכחה דהקדש לא חשיב כמכירה וכיון דל"ל הוכחה צריכין לומר כסברא דהקדש חשיב

כמכירה דמ"ל מכרו להדיוט ומ"ל מכרו לשמים א"כ א"ש הא דפריך הגמ' בבכורות מוקדשין פשיטא דל"ל דמתני' אתא לאשמעינן דאף בפסה"מ ג"כ אינו נוהג מעשר בהמה דא"כ תקשה להנך אמוראי דס"ל דיאוש קונה דלדידהו הקדש הוי כמכירה א"כ ל"ל מתני' לאשמעינן דאינו נוהג במוקדשין ת"ל דבלא"ה מיפטר מטעם לקוח ואף בחולין בכה"ג פטור לכך משני הגמ' בק"ק ואליבא דריה"ג דיהא ניחא לכ"ע אבל הרמב"ם לשיטתו דפס' (בפ"ב מה' גניבה ה"ו) גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר אינו משלם תשלומי ד' וה' הרי דס"ל דהקדש לא חשיב כמכירה א"כ שפיר איצטריך לאשמעינן דמעשר בהמה אינו נוהג במוקדשין דקמ"ל דבכל מוקדשין אף בפסה"מ ג"כ אינו נוהג מעשר משום דמיקרי קודש:

הרי דמוכח מד' הרמב"ם דפסה"מ איקרי קודש וא"כ הא אינו יכול להתהוות שור של הקדש חולין ע"י פדיה כיון דלאחר פדיה ג"כ מיקרי קודש א"כ הוה מבשא"מ ונתבטל ברוב אך ז"א דהא אפשר להקדש שיתהוה חולין ע"י שאלה דהא אנן קיי"ל דיש שאלה בהקדש ויכול לשאול על הקדישו ויתהוה חולין מעיקרו אמנם לפי מה דמבואר בירושלמי דמאי דנשאלין על ההקדש ואין נשאלין על התמורה וכן הוא בנזיר (ד' ל') א"כ הא אם נתערב תמורת הקדש ברוב שוורים חולין בזה הא אי אפשר להשור של הקדש שיתהוה חולין מיקרי מבשא"מ ונתבטל ברוב חולין ופקע שם הקדש מיני' [וא"ל לפי מה שביארתי דבהקדש לא שייך ביטול ברוב להפקיע עי"ז ממון גבוה אם כן הא בלאו הכי לא משכחת ביטול בשור של הקדש ברוב חולין דאינו בטל משום דהוי ממון גבוה דהא אף אם נימא דקדשי מזבח לא הוי כמכירה אף על פי כן הא ממון גבוה בודאי ג"כ איתנייהו בו רק דאמרינן דהבעלים יש להם זכות ג"כ בקדשי מזבח להקריבו לגבוה אבל ממון גבוה פשיטא דאיתנייהו בו ואין שייך ביטול להפקיעו עי"ז מרשות גבוה. זה אינו דמשכחת לה בהקדש שהקדישו בעליו באחריות ואף בתמורה משכחת לה גם כן באחריות ובמק"א הארכתי בזה הרבה ואכ"מ]. ואיתא בירוש' (פ"ג) דקדושין אמר שור זה עולה לאחר שלשים יום ומכרה בתוך השלשים יום הרי זה מכורה חזר ולקחה חל עלה הקדש עולה עיי"ש ועי' בפני משה:

יב ומעתה לפי דברינו אלה מיושב קושיית הגמרא דמשכחת לה גוונא שיהיה פסול גזול משום מהב"ע אף א"נ דיאוש קונה בכה"ג כגון אם הקדיש ראובן בהמה לקרבן שתחול אחר ל' יום ובתוך השלשים יום גזל שמעון ממנו הבהמה ונתייאש ראובן ממנה דקנאה שמעון ביאוש בעלים ועשאה שמעון תמורה על קרבן אחר ואח"כ גזל ראובן הבעלים הראשונים הבהמה בחזרה מיד שמעון ונתייאש שמעון דבזה לא קנה אותה

ראובן ביאוש שמעון משום דהא הוי הקדש ואינו יכול לזכות בהקדש ואח"כ נתערב הך בהמה שגזל ראובן ברוב בהמות חולין דשוב יכול ראובן לקנות הבהמה משום דנתבטל הבהמה של הקדש ברוב חולין ונעשה חולין וקנאה ראובן ביאוש בעלים וא"ל הא הוי ממון הקדש ואינו שייך בו ביטול ז"א דהכא כיון דאין בזה נ"מ לענין ממון דהא אף אם יתבטל ברוב ויקנה אותה ראובן אעפ"כ תהי' ג"כ הקדש מצד ההקדש שהקדיש אותה ראובן מקודם על אחר ל' יום כמבואר בירושלמי הנ"ל דלא גרע מחזר ולקחה א"כ כיון דאין בזה הוצאת ממון גבוה צריכים לאוקמא הדבר אדיני' כדין כל איסורי תורה שנתערבו ברוב היתר דפקע ממנו האיסור ונתהפך להיות היתר כן ה"נ בהקדש שנתערב ברוב חולין ג"כ נתבטל ברוב ופקע ממנו הקדושה ונעשה חולין:

וא"ל הא לא שייך לומר בהקדש זה דנתבטל ברוב כדין כל איסורי תורה דא"כ הא אף אם יתהוה אח"כ הקדש מצד ההקדש שהקדישו ראובן מקודם ג"כ יתבטל ברוב חולין מאי אמרת דהקדש אינו נתבטל ברוב א"כ הא ע"כ צריכין לחלק הביטול הקדש מביטול שארי איסורי תורה א"כ הא ה"ה לענין ההקדש שהקדישו שמעון ג"כ לא יתבטל ברוב כיון דלא שייך לומר בזה דמוקמינן הדבר אדיני' כדין כל איסורי תורה דא"כ הא יתבטל אף ההקדש שהקדישו ראובן ג"כ ויהיה הוצאת ממון גבוה. ז"א דמצד ההקדש שהקדישו ראובן לא נתבטל ברוב חולין משום דהא הוי הבהמה של הקדש עם הבהמות חולין מין במינו משום דהא אפשר להבהמה של הקדש שתתהוה חולין ע"י שאלה וכיון דאפשר להאיסור שיתהוה היתר שוב הוי מין במינו ומב"מ במשהו אבל מצד ההקדש שהקדישו שמעון שעשאה תמורה כיון דתמורה ליתא בשאלה וע"י פדיה לא מיקרי מב"מ כמו שביארתי א"כ כיון דא"א להקדש תמורה שתתהוה חולין שוב הוי מין בשאינו מינו א"כ כיון דמצד ההקדש שהקדישו שמעון צריך מדינא להתבטל ברוב כדין שארי איסורי תורה כיון דהוה מבשא"מ ומצד ההקדש שהקדישו ראובן מן הדין לא שייך בי' ביטול משום דהוי מין במינו א"כ הא צריכין להעמיד הדבר אדיני' דהקדש שמעון נתבטל ברוב כיון דאין בזה הוצאת ממון גבוה דהא אף אם יתבטל ברוב ויתהוה חולין ויקנה אותה ראובן ג"כ תתהוה הקדש מצד ההקדש שהקדישה ראובן מקודם דשוב לא יתבטל ברוב מן הדין א"כ פשיטא דההקדש שמעון נתבטל ברוב כדין כל איסורי תורה:

וא"כ הא בזה הוי כל עיקר קניית ראובן בגזילתו מצד ההקדש שתתהוה אח"כ דאם לא תתהוה הקדש אח"כ הא לא היה שייך בה ביטול משום דהוי ממון הקדש ולא הי' קונה אותה ראובן ביאוש שמעון משום דהא הוי הקדש ואין שום קנין ותפיסה בהקדש רק כיון דנתהוה הקדש אח"כ שוב נתבטלה ברוב וקונה אותה ראובן א"כ כיון דכל עיקר

קניית ראובן בגזילתו הוא מצד ההקדש שלאח"כ דההקדש מסייע להקנין הוה מצוה הבאה בעבירה ופסלי' רחמנא להקרבה (ועי' מערכה א' אות ט') [וא"ל הא כיון דעשאה שמעון תמורה א"כ הא שוב הוי הקדש ויצאה מרשות שמעון א"כ הא אם נתערבה ברוב הקדש ונתהוה חולין שוב קנה אותה הגזלן כזוכה מן ההפקר דהא שוב לא הוי ממון שמעון כמו שהבאתי לעיל אות ו' הא שפירש רש"י במסכת עו"ג (דף נ"ב) דאם מעל בהקדש ויצא לחולין קנה אותה כזוכה מן ההפקר ז"א דזהו רק בקדשי בדק הבית דכיון דהקדישה יצאה מרשות הבעלים לגמרי אבל בקדשי מזבח כיון דהפריש או המיר הבהמה לחטאת וצריך הקרבן להתכפר בו ואם לא יהיה לו קרבן זה מחוייב להפריש קרבן אחר א"כ הא לא יצא הבהמה מרשות בעלים כלל א"כ ממילא כשתתהוה חולין שוב שייכה לבעליה דהא צריך הבהמה להפרישה לחטאת והוי בהמת שמעון רק דקנאה אותה ראובן ביאוש בעלים]:

וא"ל הא הוי מב"מ משום דלכי מסרחי הוי היתר ז"א דהנה הרמב"ם פוסק דנ"ט לפגם אסור בב"ח ומפ' הכו"פ (בסי' פ"ז) הטעם משום דס"ל להרמב"ם דהטעם דנ"ט לפגם שרי משום דהוי שלא כדרך הנאתן א"כ בב"ח דאסור שלא כדרך הנאתן כמבואר בפסחים (דף כ"ה) משום דלא כתיב בי' אכילה לכך אסור נ"ט לפגם והנה במהרש"א בפסחים (דף כ"ו) בתו' ד"ה שאני היכל דלתוכו עשוי הקשו וא"ת הא במעילה א כתיב אכילה ואפי' שלא כדרך הנאתן יהא אסור ותי' דמעילה ילפינן חט חט מתרומה ובתרומה כתיב אכילה וכתב המהרש"א דלאבייי דס"ל לעיל בפסחים (דף כ"ה) דאף דילפינן בג"ש אעפ"כ כיון דלא כתיב אכילה בגופי' לוקין עליו אף שלא כדרך הנאתן א"כ ה"ה במוקדשין כיון דלא כתיב אכילה בגופי' לוקין עליו אפילו שלא כדרך הנאתן וא"כ הא במוקדשין לא שייך לומר לכי מסרחי כיון דשלא כדרך הנאתן אסור א"כ הא אף נ"ט לפגם אסור א"כ אף דיהא נבלה שאין ראוי והוי שלא כדרך אכילתן ג"כ אסור מן התורה א"כ הא ל"ל היתר לכי מסרח (וא"ל הא משכחת לה שיהיה היתר כשתהי' נסרחה עד שאינו ראוי לכלב ז"א משום זה לא נקרא מב"מ דכשיתהוה חתיכה שאינה ראוי' לכלב פקע ממנה חשיבות של חתיכה והוי כעפרא בעלמא ולא נקרא מצד זה מב"מ)]: יג אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ כר"י דמב"מ במשהו אבל א"נ כרבנן דמב"מ בס' א"כ הא נסתרה הך תירוצא והנה לכאורה יש להוכיח דמב"מ נתבטל בס' דלא כר"י דאיתא במנחות (דף מ"ה) נבלה וטריפה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא אכלי הא ישראל אכלי אמר ר' יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה. רבינא אמר איצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה לגבייהו אשתרי נמי נבלה קמ"ל והקשה התו' דליכתוב קרא נמי בכלאים דכהנים אסורים דסד"א הואיל

ואשתרי כלאים בבגדי כהונה אשתרי נמי בהו איסור כלאים והנ"ל ליישב דרק במליקה איצטריך קרא דבשלמא בכלאים י"ל דהא דשרי הוא משום דאתי עשה דבגדי כהונה ודוחה ל"ת דכלאים אבל היכא דלא שייך עשה דוחה ל"ת באמת אסור אבל במליקה לא שייך לומר דלכך שרי לאכול נבלה משום דאתי עשה דאכילת קדשים ודחי ל"ת ז"א דהא קיי"ל כר"ל דכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב והנה שיטת הרבה מהראשונים מובא בש"ך ביו"ד (סי' צ"ט) דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדרבנן אבל מדאורייתא שרי א"כ הא משכחת לה שיאכלו הכהנים בהיתר המליקה כגון שיערבו החתיכה של מליקה ברוב קדשים הנאכלים ויחתכו לחתיכות הרבה עד שלא יהא ניכר ויתבטל ממנה האיסור נבלה ברוב היתר ואעפ"כ יקיימו בזה מ"ע של אכילת קדשים כיון דעל אכילת החתיכות האחרות מונח ג"כ המ"ע דאכילת קדשים א"כ הא לענין מ"ע דאכילת קדשים ל"ש ביטול ולענין איסור נבלה נתבטלה וע"כ צ"ל דהא דשרי מליקה הוא בדרך היתר וא"כ שפיר ה"א הואיל ואשתרי מליקה לגבייהו אשתרי נמי לבלה לכך איצטריך קרא והשתא א"נ כר"י דמב"מ במשהו ובחוות דעת (סי' צ"א) מביא בשם הרשב"א דכל הקדשים אף בשר עוף בבשר בהמה מיקרי מב"מ בשמא ואנן קיי"ל דלר"י אזלינן במב"מ בתר שמא כשיטת רבא א"כ תקשה דהא לר"י לא שייך לומר דיתערב המליקה עם האחרים כנ"ל דאף אם יתערב לא יתבטל האיסור וא"כ הדרי קושיית התוס' לדוכתא דלכתוב קרא גם בכלאים: יד אך יש לדחות דעדיין י"ל דמב"מ במשהו והא דלא כתיב קרא בכהנים דאסורים בכלאים משום דלר' יהושע לשיטתו בלא"ה מוכח דכהנים אסורים בכלאים דהנה כבר הוכחנו (במע' ב' אות י"ג ואות י"ז) דר"י ס"ל אפי' היכא דמופרך קו"ח אמרינן דיו וס"ל דאין לינה פוסלת בראשו של מזבח א"כ הא מוכח משריפת ב"כ דעשה דוחה ל"ת אפי' ל"ת שיש בו כרת וא"כ תקשה לדידיה דל"ל קרא בכלאים בציצית דעשה דוחה ל"ת הא בלא"ה ידעינן דעשה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת וכן הקשה התוס' ביבמות (דף ה') ד"ה טעמא. וע"כ צ"ל כתירוצם דלכך איצטריך קרא משום דעשה דציצית הוי עשה שאינה שוה בכל דנשים פטורות מציצית וה"א דלא אתי עשה דציצית שאינה שוה בכל ודוחה ל"ת דכלאים השוה בכל לכך קמ"ל דדחי ולפי"ז ממילא מוכח דלא הותר לכהנים כלאים דאל"כ הדרי קושיא לדוכתא ל"ל קרא דעשה דוחה ל"ת בכלאים בציצית וא"ל דהא קמ"ל דאף דהעשה אינה שוה בכל אפ"ה דוחה הל"ת ז"א דהא גם הל"ת אינה שוה בכל דאינו נוהג בכהנים וכיון דגם הל"ת אינה שוה בכל הוי כמו שאר עשה השוה בכל דדוחה לל"ת השוה בכל

דשוין הם אע"כ דרק בשעת עבודה הותר להם ומשום זה לא מיקרי אפי' הותר מכללו כמש"כ התוס' (שם) דלצורך גבוה שאני לכך לא איצטריך קרא בכלאים רק בנבלה:
אך ז"א דעדיין י"ל דהותרה כלאים בכהנים והא דאיצטריך קרא בכלאים בציצית הוא משום דה"א דבכה"ג אין עשה דוחה ל"ת משום דבעידנא דמיעקר לאו לא מקיים העשה וכמש"כ הט"א ריש חגיגה לפי' מש"כ התו' ביבמות (דף צ"א) דמצות ציצית מתקיים אחר העיטוף ואיסור כלאים עובר מעת לבישה והוכיח מזה הטו"א דהיכא דלא אפשר לקיים העשה אלא ע"י שיעקור מתחלה הל"ת מיקרי בעידנא עיי"ש א"כ אילו לא נכתב בפירוש בכלאים בציצית דשרי לא היינו יודעים מסברא דג"ז מיקרי בעידנא והיה מקום לומר דבכה"ג אין עשה דוחה ל"ת אך ז"א דזה בלא"ה מוכח דבכה"ג מיקרי בעידנא דאל"כ תקשה ל"ל קרא דעלי' ביבמות (דף ג')להורות דאחות אשה אינה מתייבמת הא בלא"ה ידעינן דלא אתי עשה דיבום ודוחה ל"ת דאחות אשה משום דלא הוה בעידנא לפי מה דמבואר במ"ל (בפ' ט"ו מה' אישות ה"ד) דהעשה דיבום אינו מקיים רק עד ג"ב:
אמנם לפי מה דמבואר ביבמות (דף ז') דמשני הגמ' אהא דפריך דל"ל קרא דעלי' הא בלאו הכי ידעינן דלא אתי עשה דיבום ודחי ל"ת דאחות אשה שיש בו כרת ומשני דסד"א דהואיל ואשתרי איסור אשת אח אשתרי נמי איסור אחות אשה עיי"ש א"כ ה"נ אין להוכיח מזה דהיכא דאי אפשר להתקיים העשה אלא ע"י שיעקר הל"ת מיקרי בעידנא די"ל דאף בכה"ג לא מיקרי בעידנא והא דאיצטריך הקרא דעלי' הוא משום דלא נימא הואיל ואשתרי איסור אשת אח אשתרי נמי איסור אחות אשה אמנם א"נ דלא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי כשיטת רבא בזבחים (דף ל"ג) א"כ הא לא איצטריך האי עליה ע"ז להורות דלא נימא הואיל ואשתרי איסור אשת אח אשתרי נמי איסור אחות אשה דזה בלא"ה ידעינן כיון דלא אמרינן בכל מקום הואיל ואשתרי אשתרי ועיין בתוס' יבמות (דף ח') בד"ה רבא וע"כ דלכך איצטריך קרא דעליה משום דה"א דאתי עשה דיבום ודוחה ל"ת דאחות אשה א"כ הא מוכח דהיכא דא"א להתקיים העשה אלא ע"י שיעקור הל"ת מיקרי בעידנא א"כ ע"כ הקרא דכלאים בציצית אתא להורות דעשה שאינו שוה בכל דוחה ל"ת השוה בכל א"כ עדיין י"ל דמב"מ במשהו והא דלא כתיב קרא דכהנים אסורים בכלאים דזה בלא"ה ידעינן מכלאים בציצית אבל א"נ דאמרינן הואיל ואשתרי אשתרי א"כ הדרי קושיית התוס' לדוכתא דליכתוב קרא דכהנים אסורים בכלאים וע"כ דמב"מ נתבטל בס' כנ"ל א"כ מוכח דיאוש אינו קונה כנ"ל ולהוכיח זאת האיך ס"ל לר' יהושע אי אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי אי לא. טו לכך שאלו האנשי אלכסנדריא לר' יהושע שני מצורעים שנתערבו קרבנן וקרב קרבנו של אחד ומת אחד מהם השני מה

תהא עליו והשיב להם כותב נכסיו לאחרים והוי עני ומביא חטאת העוף הבא על הספק ולכאורה קשה דאמאי השיב להם הך עצה דיפקיר נכסיו הא יש תקנה אחרת שיקבל עליו נזירות בתנאי שאם הוא טהור שנקרב קרבנו יהא נזיר ואם לאו לא יהא נזיר והנה חטאתו של נזיר ושל מצורע שוים דנזיר טהור מביא חטאת ועולה ושלמים וא"כ יכול להקריב חטאת אחד לסוף שלשים יום ממ"נ אם כבר נקרב קרבן צרעתו והוי טהור א"כ הא חל עליו נזירות ושוב מחוייב להביא חטאת מצד נזירות ואם עדיין לא נקרב קרבנו אף דלא חל עליו נזירות הא מחוייב להביא קרבן צרעתו והעולה ושלמים דנזירות יכול להביא על תנאי דנדבה אם נזיר הוא ה"ז לחובתו ואם לאו יהא נדבה ועיין בנזיר (דף נ"ט) וע"כ צ"ל דאיתא בנזיר (דף מ"ה) תגלחת הטהרה כיצד היה מביא ג' בהמות חטאת עולה ושלמים ושוחט את השלמים ומגלח עליהם דברי ר' יהודה ר"א אומר לא היה מגלח אלא על החטאת שהחטאת קודמת בכל מקום והנה שיטת התוס' (שם) וכן מבואר בכ"מ ברמב"ם (פ"ח מה' נזירות ה"א) דלר"י בעינן דוקא שיקריב השלמים מקודם ואח"כ החטאת ואיתא במ"ק (דף ט"ו) דר"ש סובר דמצורע אינו משלח קרבנותיו דכתיב בבואו אל הקודש יקריב בזמן שראוי לביאה ראוי להקרבה בזמן שאינו ראוי לביאה אינו ראוי להקרבה וא"כ א"ש די"ל דר' יהושע סובר בהא כר"י דקרבן נזיר צריך להקריב מקודם השלמים ואח"כ החטאת וסובר כר"ש דמצורע אינו משלח קרבנותיו וא"כ ניחא דלא מצי לקבל עליו נזירות על תנאי משום דהאיך יעשה בקרבנות דהנזירות דאם יקריב השלמים דנזירות מקודם בתנאי דנדבה ואח"כ יקריב החטאת הא צריכין לחוש דילמא עדיין לא נקרב קרבן צרעתו ולאו נזיר הוא א"כ הא אינו יכול להביא קרבן נדבה דמצורע אינו משלח קרבנותיו דבעינן שיהא ראוי לביאה וכיון דמצורע אינו מותר לכנוס לעזרה עד שיביא אשמו וחטאתו כדאיתא בזבחים (דף ל"ג) א"כ הא כ"ז שלא הקריב חטאתו אינו יכול להקריב קרבן נדבה ואם יקריב מקודם חטאתו ויטהר מצרעתו ושוב יהיה יכול להקריב הקרבנות דנזירות בתנאי דנדבה הא צריכין לחוש דילמא נזיר הוא א"כ הא צריך להקריב השלמים מקודם:

מז אמנם זהו תליא בהא דהנה לכאורה קשה אליבא דר"ש דסובר דמצורע אינו משלא קרבנותיו א"כ הא דאיתא בנדה (דף ל"ז) וכי יטהר הזב מזובו מזובו ולא מנגעו דהאיך משכחת לה לעולם שזה הזב יטהר בהבאת קרבנותיו הא אינו יכול להביא קרבנות זיבה עד שיביא בתחלה קרבן צרעתו כיון דמצורע אינו משלח קרבנותיו וא"כ כשרוצה ליטהר מזובו צריך להביא בתחלה קרבנות לצרעתו וא"כ איך יכול להכניס ידיו לבהונות הא איתא בזבחים (דף ל"ב) אמר עולא אמר ר"ל טמא שהכניס ידו לפנים לוקה משום דביאה

במקצת שמה ביאה וכן הוא דעת הראב"ד (בפ"ג מה' ביאת מקדש) לפסוק כעולא עיי"ש א"כ הא אינו יכול להכניס ידיו לבהונות משום דהא עדיין טמא הוא מחמת זיבה דה"ל מחוסר כפורים דזב וביאה במקצת שמה ביאה ובאמת מהך דרשא דמזובו משמע להדיא שזה הזב מביא קרבנות ביום שמיני וכמו שהוכיחו התוס' מזה בגיטין (דף כ"ח) בד"ה והא בעינן סמיכה. דסמיכה לא מעכבא עיי"ש אך י"ל דהא בזבחים (דף ל"ב) פריך הגמ' לעולא מהא דתניא מצורע שחל שמיני שלו להיות ערב הפסח וראה קרי בו ביום כו' וא"א ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיו לבהונות ומשני שאני מצורע הואיל ואשתרי אשתרי הואיל ואשתרי לצרעתו אשתרי לקריו א"כ הכא נמי י"ל לענין טומאת זיבה דהואיל והותר הכנסת ידיו לבהונות לצרעתו הותר נמי לזיבתו:

והשתא א"ש כיון דמוכח מזה דר' יהושע סובר דאמרינן הואיל ואשתרי אשתרי א"כ ע"כ ס"ל דמב"מ נתבטל ברוב כנ"ל א"כ הא שוב מוכח מקרא דקרבנו דיאוש אינו קונה דליכא לתרוצי די"ל דמשכחת לה בגזל בהמה שהקדישה הבעלים ונתערבה ברוב חולין כיון דמב"מ בטל ברוב וכיון דיאוש אינה קונה א"כ מוכח דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ולא בעינן ת"כ א"כ האנשי אלכסנדריא לא היו ממזרים וזרעם קדוש יאמר להם ודו"ק:

## מערכה ג

א ביבמות (דף ל"ה) איתמר החולץ למעוברת והפילה ר' יוחנן אמר אינה צריכה חליצה מן האחין ור"ל אמר צריכה חליצה מן האחין ר"י אמר אינה צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה ור"ל אמר צריכה חליצה מן האחין חליצת מעוברת לא שמה חליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה כו' אמר רבא הלכתא כוותיה דר"ל בהני תלת חדא הא דאמרן אידך דתנן המחלק נכסיו על פיו ריבה לאחד כו' דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין ואמר ר"ל לעולם לא קנה עד שיאמר פלוני ופלוני ירשו שדה פלוני ופלוני שנתתי להם במתנה וירשום ואידך דתנן הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור מפני שנתן לבן והבן אינו יכול למכור מפני שהן ברשות האב כו' ואיתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח קנין פירות כקנין הגוף דמי ור"ל אמר קנה לוקח קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי:

ב והנ"ל לבאר דהני תלת מילי מישך שייכי להדדי והוא דגרסינן לעיל ביבמות (דף ו') אלא סד"א תיתי מהבערה דתנא דבי ר' ישמעאל לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל כו' מכדי שבת חובת הגוף הוא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל מושבות

דכתב רחמנא בשבת ל"ל משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפי שנאמר וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת שומע אני בין בחול ובין בשבת כו' ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר והי' לכם לחוקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם מה מושבות האמור להלן בב"ד אף מושבות האמור כאן בב"ד ואמר רחמנא לא תבערו כו' וטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לא"ה דחי אמר רב שימי בר אשי האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום דמייתי בק"ו ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנדחת מפני עבודה א"ד שתהא רציחה דוחה אותה כו':

והנה בתוספות לעיל (דף ה') בד"ה כולה משעטנז כו' הקשו וא"ת אדילפינן מכלאים בציצית דדחי נילף משריפת קדשים דלא דחי כדדרשינן בפסחים (דף פ"ג) דאין שריפת קדשים דוחה יו"ט מוהנותר ממנו עד בוקר בא הכתוב ליתן בוקר שני לשריפתו וי"ל דשא"ה דלא בטלה מצותו בכך דיכול לשורפו אחר יו"ט ומ"מ אי לאו דבוקר שני לא הייתי מחלק וה"א דדחי ומיהו קשה לקמן גבי שריפת בת כהן דקאמר או אינו אלא בשבת דהוה גמרינן מכלאים בציצית דלידחי אפילו ל"ת שיש בו כרת והתם כיון דיכול להמתין עד למחר הא מצינן למילף משריפת קדשים דלא דחי ול"ל קרא דבכל מושבותיכם וי"ל דהתם נמי אי אפשר להמתין שיש לה לידון מיד ולשרוף שלא יענו הדין ושלא ישתכחו. הדברים:

והא דהוסיפו התוספות בתירוצם ושלא ישתכחו הדברים הוא משום דלכאורה קשה אהא דתירצו דמוכרחין להורגה בשבת משום עינוי הדין אעפ"כ עדיין קשה לפי מאי דמבואר בסנהדרין (דף ל"ה) דפריך הגמרא וליגמריה לדינא בשבתא וליקטליה בחד בשבתא נמצא אתה מענה את דינו נידייניה במעלי שבתא וניגמריה בחד בשבתא מינשו טעמייהו כו' אלמא דלא מיקרי עינוי הדין רק לבתר גמר דין אבל קודם שגמרו הדין ליכא משום עינוי הדין דלכך פריך הגמ' ונגמריה בחד בשבתא וא"כ הא קשה לפי מאי דמבו' בר"ן בשבת פ' ר"א דמילה שיטת הרז"ה והרשב"א דהיכא דאישתפיך חמימי דבתר מילה מקמי מילה אסור למול בשבת כיון שאם ימול יצטרך אח"כ לחלל את השבת במכשירין עיי"ש. אלמא אע"ג דלבתר הכי פקו"נ הוא שדוחה שבת אעפ"כ כיון דהא דפקו"נ דוחה את השבת הוי רק דחויה ולא הותרה כמבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' שבת הל' א') דחויה היא שבת אצל סכנת נפשות כשאר כל המצות וע"ש בכ"מ לכך אסור למול ולהביא את עצמו שיהי' מוכרח אח"כ לדחות שבת וא"כ ה"נ כיון דהא דעשה דוחה ל"ת הוא בגדר דיחוי ולא בגדר היתר כמבואר בתוספות ברכות (ד' כ') בד"ה שב ואל תעשה עיי"ש

א"כ הא אינו רשאים הב"ד לגמור הדין בשבת כיון דאם יגמרו נצטרך אח"כ לחלל את השבת ברציחתה מצד עשה דוחה ל"ת דהוי רק דחויה ודוחק לומר דאיצטריך קרא היכא דהסנהדרין עברו וגמרו הדין בשבת:

ועוד הא לפי מה דמבואר בתוספות עירובין (דף ק') שהקשו אהא דס"ל לר"י דאם נתערב מתן ד' במתן אחת דינתן במתן אחת וליתי עשה דמתן ד' ולדחי לאו דבל תוסיף וי"ל דלא דמי כלל לכלאים בציצית דהכא ע"י פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים העשה בלא דחיית הלאו וא"כ ה"נ כיון דהיה יכול להתקיים העשה דשריפת ב"כ אחר השבת בלא דחיית הלאו רק שע"י פשיעתם שעברו וגמרו הדין בשבת מוכרחין לעבור על הל"ת דשבת א"כ הא בא ע"י פשיעה ובלא"ה ידעינן דלא שייך בזה עשה דוחה ל"ת ול"ל קרא דבכל מושבותיכם לכך מתרצי התוס' דהב"ד רשאים ג"כ לגמור הדין בשבת דאי אפשר להמתין עד לבתר שבתא משום דחיישינן שמא ישתכחו הדברים כמבואר בסנהדרין הנ"ל וא"ל דעדיין קשה האיך קבלו הב"ד העדים בע"ש בכדי שיהיה מוכרחים לגמור הדין בשבת ונצטרך לחלל שבת בשריפתה ה"ל להמתין מלקבל העדים עד לבתר שבתא ז"א דאיתא בב"ק (דף קי"ב) תהי בה ר' יוחנן וכי מקבלין עדים שלא בפני בע"ד קיבלה מיני' ר' יוסי ב"ר חנינא כגון שהי' הוא חולה או עדי' חולי' או שהיו עדיו מבקשין ללילך למדינת הים וא"כ ה"נ משכחת לה שהב"ד מוכרחין לקבל העדות בע"ש כגון שהיו העדים חולים או שהיו מבקשין ללילך למדינת הים זהו ביאור דברי התוס': אמנם תירוץ התוספות הוא דוחק גדול דנימא דהא דחיישינן דילמא מינשו טעמייהו יהיה חששא דאורייתא עד שמצד זה יהיו מותרין הב"ד לגמור הדין בשבת אף שמצד זה נצטרך לחלל שבת אח"כ דממשמעות דברי הגמרא משמע דהוא מדרבנן דרבנן החמירו בדבר וחששו דילמא מינשו טעמייהו אבל מדאורייתא בודאי אין חוששין לזה דביום אחד ישתכחו הדברים ועי' תומים (סי' ז') ועוד דעיין בריטב"א במ"ק (דף י"ד) בסוגיא דמענה דינו בחוה"מ נראה קצת דהא דאסור לענות הדין הוא מדרבנן]:

ג לזה הי' נ"ל ליישב קושיית התוספות באופן אחר דמשכחת לה גוונא שיהא מוכרחין לדון אותה דווקא היום בשבת והוא דגרסינן במכשירין (פ"ב משנה ז') מצאו תינוק מושלך בזמן הבית בעיר שרובא ישראל ומיעוט כנענים ישראל כו' ועיין בכתובות (דף ט"ו). והנה שיטת הר"ת בכתובות (דף ג') ולדרוש להו דאונס שרי והקשו התוספות הא אמרינן בסנהדרין (דף ע"ד) על כל עבירות שבתורה יעבור ואל יהרג חוץ מגילוי עריות כו' ותירץ ר"ת דאין חייבין מיתה על בעילת עו"ג עיי"ש שהאריכו בזה ועי' עוד בתוספות סנהדרין (דף ע"ד) ד"ה והא ועי' בשיטה מקובצת לכתובות שהאריך בזה והביא שיטת

הראשונים המאירי והר"ן שס"ל כשיטת הר"ת ומיישב כל קושיית התוספות שהשיגו בזה על הר"ת. ונקדים עוד הא דגרסינן במכות (דף ז') ר"ט ור"ע אומרים אילו היינו בסנהדרין לא היה נהרג אדם מעולם ומפ' הגמרא בבועל את הערוה היכי הוו עבדי אבייי ורבא דאמרי תרוייהו ראיתם כו' ורבנן היכי דייני כשמואל דאמר שמואל במנאפים משיראו כדרך המנאפין והנה לפי שיטת התוספות שם בד"ה דילמא צריכין לומר דר"ט ור"ע ורבנן פליגי בהא דר"ט ור"ע ס"ל דחיישינן למיעוטא לכך אף ששכב כדרך המנאפין אעפ"כ חיישינן לצד המיעוט דילמא לא גמר ביאתו ורבנן ס"ל דאזלינן בתר רובא ומחזקינן הדבר מצד הרוב שג"ב [כמבואר ברמב"ם (בפ"א מהל' איסורי ביאה הי"ט) אין העדים נזקקים לראות המנאפים כו' אלא משיראו אותן כו' כדרך כל הבועלין הרי אלו נהרגין בראי' זו ואין אומרים שמא לא הערה מפני שחזקת צורה זו שהערה]:

והנה הר"ן בחולין (דף ס"ד) הקשה אהא דפריך הגמ' על הברייתא דלוקחין בצים מן הכותי ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום טריפות ודילמא דעוף טמא נינהו וקשה מאי פריך הגמרא הא כמו דלא חיישינן לענין איסור טריפה דילמא ביצת טריפה היא משום דאזלינן בתר רובא ורוב עופות כשרים נינהו כן ה"נ לענין איסור טמאה הא צריכין למיזל בתר רובא ורוב עופות טהורין ותירץ דכיון דאיכא תרי מיעוטא נגד הרוב כשרין מיעוטא דטריפות ומעוטא דעופות טמאין מצטרפין הני תרי מיעוטא נגד הרוב והוי מחצה על מחצה:

ומעתה נחקור האיך היה הדין בזמן הסנהדרין אם הי' נמצא תינוק מושלך בעיר שרובא ישראל ונתגדל התינוק ואח"כ באו עדים והעידו שבא על א"א ולא ראו העדים רק כדרך המנאפין אם היה חייבת מיתה בזמן הסנהדרין עפ"י העדאת העדים או לא א"נ כיון דאנן קיי"ל בכ"מ דאף אם לא ראו רק כדרך המנא' ג"כ היה חייבין משום דהי' מחזקינן הדבר מצד הרוב שגמר ביאתו כן ה"נ הי' חייבת עפ"י העדאתן או דילמא כיון דהכא איכא תרי מיעוטא לפוטרה ולגרע כח הרוב שמחייבה חדא דילמא הבועל הוא מהמיעוט כנענים והיה פטורה על בעילתו כמו שהבאתי לעיל שיטת הר"ת ועוד מיעוטא דילמא לא גמר ביאתו אף דאיכא רוב לחייבה ואנן קיי"ל במס' סנהדרין (דף ס"ט) דבד"נ הי' אזלינן בתר רובא אעפ"כ מצטרפי הני תרי מיעוטי נגד הרוב והוי מחצה על מחצה והי' פטורה:

ד והנ"ל דבנידון דידן היה חייבת ואומר דזה הכלל דהא דאמרינן דמצטרפי תרי מיעוטא בהדדי למהוי מחצה על מחצה הוא רק במקום שהתרי מיעוטא הוא בחד גופא כגון גבי ביצת טריפה דבהך גופא שאנו דנין עליה אם היא כשרה איכא בה תרי מיעוטי לאוסרה דילמא היא ביצת טריפה או עוף טמא בזה אמרינן אף דנגד כל מיעוט בפ"ע

איכא רוב נגדו אעפ"כ בהסתפחם יחד מצטרפי הנך תרי מיעוטי לגרע כח הרוב ולהוי מחצה על מחצה אבל בנידון דידן כיון דבהך אשה שאנו דנין עליה אם היה חייבת בזמן הבית הא בהך גופא ליכא אלא חד ספק דילמא לא עשתה מעשה הביאה רק דאיכא עוד ספק מיעוטא בגוף אחרת דהבועל לא מצטרפי תרי מיעוטי דשני גופין נפדדים בהדדי לענין האשה שאנו דנין עליה כיון דלענין הבועל אין נ"מ מהך ספיקא דהא אף אם הוא מהמיעוט כנענים ג"כ הי' חייב בזמן הבית כמבואר בסנהדרין (דף נ"ז) וכל עיקר הספק הוא רק לגבי האשה אם היה חייבת בזמן הבית ובהך גופא הא ליכא תרי מיעוטי לא מצטרפי תרי מיעוטא דשני גופין נפרדים בהדדי לגרע כח הרוב כיון דלכל א בפ"ע איכא רוב נגד מיעוטו:

ויש לי להביא ראי' לזה מהא דמבואר בביצה (דף ג') אהא דתניא וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות ויש בזה מחלוקת הר"ת ור"י דר"ת פי' דהאי אם נתערבה באלף קאי על ביצת ודאי טריפה אבל ספיקא אם נתערבה באלף מותרת מטעם ספק ספיקא והר"י חולק עליו וס"ל דקאי אספיקא ואעפ"כ לא שייך להתיר בזה מטעם ס"ס דלא אמרינן ס"ס רק אם השני ספיקות הם בגוף אחד כגון בס"ס דכתובות (דף ט') ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון דהשני ספיקות הם בגוף אחד האיך נבעלה בזה מצטרפי תרי ספיקא בהדדי למיחשב ס"ס אבל בביצת טריפה כיון דספק אחד הוא בתרנגולת אם היא טריפה או לא והספק השני הוא בתערובות לא מצטרפי הנך תרי ספיקא בהדדי למיחשב ס"ס כן הבין הב"י בשיטת הר"י ועיי"ש בט"ז (סי' ק"י) ובאחרונים והכי קיי"ל כשיטת הר"י אלמא דאף בספיקות גמורים לא מצטרפי תרי ספיקות דשני דברים נפרדים למיחשב ס"ס מכש"כ לענין תרי מיעוטא דלא מצטרפי תרי מיעוטי דשני גופין נפרדים בהדדי לגרע כח הרוב ואף לשיטת הר"ת דס"ל דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות הוי ס"ס הוא רק בשני ספיקות גמורים אבל במיעוט נגד הרוב בזה אף הר"ת מודה דלא מצטרפי תרי מיעוטא דתרי גופי בהדדי:

ה והנ"ל דלר' ישמעאל משכחת לה גוונא שתהא הנבעלת פטורה דגרסינן בסנהדרין (דף נ"ז) ת"ר איש מה ת"ל איש איש לרבות הכנענים כו' והא מהכא נפקא מהתם נפקא לאמר זה ג"ע אלא אמר ר"י לא נצרכה כו' עיי"ש והנה לעיל בסנהדרין (דף נ"ו) פריך הגמ' ור"י נפחא אליבא דרבנן האי איש איש ל"ל דברה תורה כלשון בני אדם וא"כ להך מ"ד דאמרינן דברה תורה כלשון בנ"א א"כ הא אין מיותר לדידי' הך איש איש שיהא מוכח מזה שמוזהר על ארוסה כיון דדברה תורה כלשון בנ"א וא"כ כיון דליכא ריבויא הא צריך להיות מצד הסברא פטור כדינא דידהו כו' והנה במ"ל ברמב"ם (פ"י מה' דעות ה"ז)

מבואר דר' ישמעאל סובר דאמרינן דברה תורה כלשון בנ"אף ומעתה נ"ל דלר' ישמעאל בכה"ג אם היה מעידין עדים בזמן הבית שראו שבא על נערה המאורסה ולא ראו רק בכדרך המנא' דבזה היה פטורה בזה"ב הנבעלת משום דבזה היה שייך הך ספיקא לענין הבועל ג"כ אם הי' חייב או לא דאם הוא מהמיעוט כנענים הי' פטור על ארוסה כנ"ל ולגבי הבועל הא איכא הנך תרי מיעוטא דילמא הוא מהמיעוט כו' ומיעוטא דילמא לא הערה בה בחד גופא דבגוף הנידון הא איכא בו תרי מיעוטי לפוטרו וכיון דבחד גופא הוא א"כ הא בזה שוב מצטרפי הנך תרי מיעוטי לגרע כח הרוב והוי מחצה על מחצה והי' פטור וכיון דלגבי הבועל הי' מחזקינן האי מיעוטא דשמא הוא מהמיעוט כנענים לצרפו להך מיעוטא דשמא לא הערה בה לפוטרו א"כ ממילא ה"ה לענין הנבעלת אף דבה הוי התרי מיעוטי בתרי גופא אעפ"כ כיון דחיוב דידה הי' תליא בספיקא דהבועל מה הוא ולענין הבועל הי' מחזקינן הך ספיקא דשמא הוא מהמיעוט כו' לפוטרו שוב א"א לעשות שני הפכים בנושא אחד דלענין הבועל היה מספקא לן שמא הוא מהמיעוט ולענין הנבעלת היה מחזקינן שהוא מן הרוב והי' חייבת: וא"ל דהכא אף לענין הבועל ג"כ לא היה שייך להצטרף הנך תרי מיעוטי בהדדי דבשלמא גבי ביצת טריפה דהתם השני מיעוטא דאיכא בה נולדו ביחד בזה אמרינן דמצטרפי תרי מיעוטא בהדדי אבל בנ"ד כיון דהך ספיקא דשמא הי' מהמיעוט כו' נתהוה קודם שבא על הארוסה והי' מחזקינן הדבר מצד הרוב שהוא ישראל ודאי א"כ ממילא אף דאח"כ בא על א"א ונתהוה עוד מיעוט לא שייך להצטרף הך מיעוטא דשמא הוא מהמיעוט כיון דכבר הי' מחזקינן אותו מצד הרוב שהי' ישראל ודאי ז"א דנ"ל לדון ולהביא ראי' דאין לחלק בין רוב שכבר הוחזק או לא מהא דקאמר הגמ' בסנהדרין (דף ס"ט) ש"מ מדר' כרוספדאי יולדת לשבעה אין עוברה ניכר לשליש ימיה דאי ס"ד עוברה ניכר לשליש ימיה ל"ל ג' בתרי ותילתא סגיא א"ל לעולם אימא לך עוברה ניכר לשליש ימיה זיל בתר רובא אמרוה קמי' דר"ה א"ל ובד"נ מי אזלי' בתר רובא התורה אמרה ושפטו העדה והצילו העדה וא"א זיל בתר רובא אמר ר"י אף אנן נמי תנינא בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה ואם בא עליה יבם קנאה והי' חייבין עליה משום א"א ואמאי אימא איילונית היא ואדעתא דהכי לא קידש אלא לאו משום דאמרי' זיל בתר רובא ורוב נשים לאו איילונית נינהו והשתא א"נ דאיכא נ"מ בין רוב שכבר הוחזק או לא א"כ מאי מייתי ראי' מהא דהיה חייבין עלי' משום א"א דאזלינן בתר רובא הא י"ל דלעולם לא אזלינן בתר רובא רק זהו במקום שהנ"מ מהספק הי' רק לענין ד"נ בזמן הבית לבד ובעת שאנו דנין אם היה חייב כגון בהך רובא דרוב נשים לתשעה ילדן דהנ"מ היה רק לענין ד"נ בזמן הבית בזה לא אזלינן בתר רובא אבל

לגבי איילונית כיון דהך ספיקא נולד קודם שבא לידי ד"נ דילמא איילונית היא לענין אם קדושין דאחרים תופסין בה והחזקנו הדבר מצד הרוב שהיא א"א גמורה ואין קדושין תופסין בה ממילא כשאנו דנין אח"כ לענין הבועל אם היה חייב היה מחייבין אותו ג"כ כיון דכבר החזקנו את הרוב ומה דמות נערוך לה להך רובא דלתשעה ילדן וע"כ דס"ל להגמ' דאין לחלק בין היכא שהרוב כבר הוחזק או לא וראי' זו מצאתי בישועות יעקב על אה"ע:

ולי נראה דזה תליא בהא בפלוגתת הראשונים בהא דאזלינן בתר רובא מהו אם הרוב מברר הספק שכן הוא בוודאי מהרוב ואין כאן שום שיור ספק כלל או דהרוב אינו מברר הספק בעצם רק דכן גזרה חוקת התורה דבמקום דאיכא ספק והרוב נוטה לצד אחד צריכין למיזל בתר רובא והנה משיטת התוס' בכתובות (דף ט"ו) נשמע דרוב הוא מטעם בירור אמנם בשיטה מקובצת לב"מ (דף ו') גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כתב בשם הרא"ש אע"ג דאמרינן דמרובא פריש מ"מ ספק הוא רק דהתורה התיר ספק זה עיי"ש. ומעתה י"ל דהאי חקירה אי מהני רוב שכבר הוחזק ג"כ תליא בהא דא"נ דהא דאזלינן בתר רובא הוא מטעם בירור שאין כאן ספק כלל א"כ כיון דמעיקרא כבר החזקנו הדבר מצד הרוב שהוא ודאי כן לכך אף אי איתרמי מילתא אח"כ שאין הולכין בה אחר הרוב אעפ"כ כיון דהחזקנו הדבר מצד הרוב לוודאי ממילא שוב מהני הרוב אף לענין הדבר שאין הולכין בה אחר הרוב אבל א"נ דרוב אינו מטעם בירור רק דכן גזרה חוקת התורה למיזל בתר רובא א"כ כיון דמעיקרא, אף קודם שנתהוה הספק לענין הדבר שאין הולכין בה אחר רוב לא החזקנו הדבר לוודאי לא מהני הרוב דמעיקרא לענין הדבר שאין הולכין בה אחר הרוב וכה"ג מבואר בכו"פ (סי' ק"י סעי' י"ג) עיי"ש: והשתא א"ש דהנה צריכין להבין הא דפריך ר"ה ומי אזלינן בתר רובא התורה אמרה והצילו כו' וא"א זיל בתר רובא מה ענין זה לזה הא התורה לא אמרה והצילו רק במקום דאיכא ספק אם הי' חייב בזה אמרה תורה שמחוייבים לחפש אחר זכות שלא לחייבו אבל היכא דודאי הי' מחוייב הא אינו שייך לחפש בזה שום זכות וא"כ כיון דהתורה אמרה דאזלינן בתר רובא והרוב מברר הדבר שודאי כן הוא א"כ מאי והצילו העדה שייך בזה וע"כ דס"ל לר"ה שהרוב אינו מברר הדבר שוודאי כך הוא רק דכן גזרה חוקת התורה למיזל בתר רובא וא"כ א"ש לפי מה דמבואר בש"מ בב"מ הנ"ל ליישב קושיית התוס' אהא דתניא קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין והקשו התוס' וא"ת ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ותי' דהא דאמרינן כל דפריש מרובא פריש לאו ודאי הוא ומידי ספיקא לא נפקא דאולי לא קא פריש מהרוב רק דכן גזרה חוקת התורה להתיר זה הספק וכיון דספק

הוא לא שייך במעשר דנימא מרובא פריש ויהא חייב במעשר דרחמנא אמר עשירי ודאי ולא עשירי ספק עכ"ל אלמא דהיכא דפירשה התורה דבעינן דווקא ודאי בזה לא אזלינן בתר רובא דרוב לא מיקרי ודאי וא"כ בד"נ כיון דהתורה אמרה והצילו דאם יש שום צד זכות הטיה בעולם לזכהו אינו חייב עד שיהא ברור לך הדבר בודאי בלי שום צד הטי' שמחוייב בבירור כמבואר בסנהדרין (דף ל"ב) (ודף ל"ג) וא"כ כיון דבד"נ אמרה תורה דבעינן דוקא ודאי הא לא שייך למיזל בתר רובא דרוב לא מיקרי ודאי כסברת הש"מ לכך שפיר מוכיח ר"י מהא דחייבין עליה משום א"א דע"כ בד"נ היה אזלינן בתר רובא דלא דמיא ד"נ למעשר שגילה בו הכתוב בפירוש דבעי' ודאי דאל"כ תקשה ניחוש דילמא איילונית היא מאי אמרת התם שאני כיון שהרוב כבר הוחזק לכך שוב מועיל אף בד"נ ז"א דהא כיון דנימא הך סברא מצד שהרוב כבר הוחזק א"כ הא ע"כ צ"ל דרוב הוא מטעם בירור כנ"ל וא"כ הא בלא"ה צריכין לומר דבד"נ אזלינן בתר רובא כיון דהרוב מברר הדבר שכן הוא מאי והצילו העדה שייך בזה ובודאי אזלינן בתר רובא וא"כ מהא דחייבין עליה משום א"א מוכח ממ"נ דבד"נ הי' אזלינן בתר רובא ועי' בכו"פ (סי' ס"ג סק"א) וא"כ האי חקירתינו אי מצטרפי תרי מיעוטא היכא שהרוב כבר הוחזק גם כן תליא בהא דא"נ דרוב הוא מטעם בירור לא מצטרפי היכא שכבר הוחזק אבל א"נ דרוב אינו מברר שפיר מצטרפי אף היכא שכבר הוחזק ובחי' הארכתי בזה הרבה:

ומעתה לפי מה שביארנו נחקור עוד בזה לפי מה דגרסינן ביבמות (דף פ') איתמר אכל חלב מבן שתים עשרה שנה ויום אחד עד בן שמונה עשרה שנה ויום אחד ונולדו בו סימני סריס כו' רב אמר נעשה סריס למפרע ושמואל אמר קטן היה באותה שעה. והנה הרמב"ם (בפ"ב מה"א הי"א) פסק הבן משנולד עד שיהא י"ג שנה ויום אחד נקרא קטן כו' הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות אע"פ שנראו בו סימני סריס הרי הוא קטן עד שיהיה בן כ' שנה פחות ל' יום הגיע לזמן הזה ולא הביא שתי שערות כו' הרי הוא סריס ודינו כדין הגדול לכל דבר ע"ש וא"כ לרב אם נולדו בו סימני סריס והגיע לכ' שנה פחות ל' יום ולא הביא שתי שערות אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע דסריס הוא ונעשה גדול מבן י"ג שנה ויום אחד:

ומעתה נחקור האיך היה הדין בזמן הבית אם היה מצאו תינוקת מושלך בעיר שרובא ישראל ונתגדל התינוקת וילדה בן דהולד הוא כמותה שאם היא מהמיעוט הולד ג"כ כמותה ונתגדל הבן ונולדו בו סימני סריס ולא הביא שתי שערות וכגון שביום ג' כ"ה לחודש יכלה להבן השנת עשרים פחות ל' יום עד שבמוצאי יום ג' יתהוה סריס ויהיה גדול למפרע ואח"כ העידו עדים ביום ב' כ"ד לחודש שביום א' כ"ג לחודש ראוהו שבא

על נערה המאורסה ולא ראוהו רק בכדרך המנא' האיך הדין אם היה גמרו הסנהדרין הדין ביום ג' כ"ה לחודש שהנבעלת היה מחוייבת [דבד"נ הא בעינן הלנת דין וכיון שהעידו עדים ביום ב' היה צריכין לגמור הדין ביום ג'] משום דבזה לא שייך להצטרף לענין חיוב דידה הנך תרי מיעוטי דשמא הוא מהמיעוט כנענים להך מיעוט דשמא לא נעשה הביאה לפוטרה כיון דכל עיקר הספק כעת הוא רק לגבי הנבעלת דהבועל היה פטור כעת בכל גונא משום דקטן הוא היום עד שיושלם היום ולא הביא שתי שערות אז יתברר שהוא גדול למפרע אבל כ"ז שלא נשלם היום עדיין קטן הוא וא"א לחייבו כעת וכל עיקר הספק הוא רק לגבי דידה א"כ הא הוי התרי מיעוטי בתרי גופי דלא מצטרפי היאך היה הדין בכה"ג בזמן הסנהדרין אם היה מחוייבין לקיים דינה היום או דאינו רשאים לעשות דינה היום ומחוייבין להמתין על יום מחר בכדי שאולי לא יביא הבועל שתי שערות וא"כ יהא איגלאי מילתא למפרע דגדול היה וא"כ הא שוב יהא הספק לגבי הבועל ג"כ אם הוא חייב ולגבי הבועל הא הוי התרי מיעוטי בחד גופא ויהיה פטור א"כ ממילא אף הנבעלת תהיה ג"כ פטורה כנ"ל לכך היה אסור לעשות דינה היום דדילמא למחר תהיה פטורה ועוד צריכין לחקור אולי אינם רשאים כלל הסנהדרין בזמה"ב לגמור דינה ביום ג' וצריכין להמתין בגמר הדין על יום ד' אולי ביום ד' תהיה פטורה:

והנ"ל דבנ"ד היה מחוייבין לגמור דינה ביום ג' ולסוקלה בזמן הבית ביום ג' ואסור להניח דינה על יום ד' בכדי שתהיה פטורה לפי מה דמבואר בחולין (דף קל"ט) אמר רבינא הילכך עוף טהור שהרג את הנפש פטור מלשלח מ"ט דא"ק שלח תשלח את האם במי שמחוייב לשלחו יצא זה שאין מחוייב לשולחו אלא להביאו לב"ד ה"ד אי דגמר דינא בר קטלא הוא אלא דלא גמר דינא ובעי לאתויי לב"ד לקיומי' ביה ובערת הרע מקרבך ומפ' רש"י היה מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה בזמן הבית להביאן לסנהדרין וכדי לבער כו' עכ"ל אלמא דל"א והצילו העדה דהיו מחוייבים לחקור אחר זכות לזכהו רק במקום דיש לומר דאולי לא היה מחוייב מיתה אבל אם היה מחוייב בודאי בזה ל"א דלא יביאו הנידון לסנהדרין בכדי שלא נהיה יכולין לגמור דינו ויפטור אדרבה בזה מונח המ"ע דבערת הרע מקרבך שהיה מחוייבים להביאו לסנהדרין לקיים בו דין הכתוב בתורה כמבואר ברמב"ן בס' המצות שלו שהשיג על הבה"ג שלא מנה העונשים שהיה מחייבי מיתות סנהדרין בזה"ב והסכים לשיטת הרמב"ם למנות העונשים המסורים לסנהדרין למצוה מפסוק שנאמר ובערת הרע מקרבך אמרו בער עושה רעות מישראל והוא מ"ע שלהם והביא ראיה לזה מהא דאמרינן בריש יבמות דאיצטריך קרא שאין מיתת ב"ד דוחה שבת דלא נימא דאתי עשה ודחי ל"ת אלמא דמ"ע איכא עיי"ש וא"כ לפ"ז ה"ה בנ"ד כיון דכעת

היה מחוייבת בזמן הבית מיתה ל"א דצריכין הסנהדרין להניח מלגמור הדין עד יום ד' בכדי שאז תהיה פטורה אדרבה כיון דכעת היא מחוייבת היה מצוה על הסנהדרין לגמור דינה ביום ג' ולסוקלה באותו היום כדינה כדי לקיים ובערת הרע מקרבך:

והנ"ל להביא ראיה לזה מהא דאיתא בגיטין (דף ל"ג) ת"ר ביטלו מבוטל דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטלו ולהוסיף על תנאו שא"כ מה כח ב"ד הי' יפה ומי איכא מידי דמדאורייתא בטל גיטה ומשום מה כח ב"ד יפה שרינן א"א לעלמא אין כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושין מינה והקשה הר"ש דא"כ יחפה על ב"א וכשיבואו עדים שזינתה ישלח לה גט ויבטלו שלא בפני השליח ופקעי קדושין ונמצא שהיתה פנויה ואומר ר"י דאין לחוש אלא כשמחפה שלא כדין אבל הכא כדין מחפה ומן התורה פטורה והשתא תקשה לשיטת הר"י דס"ל דאם במתכוין שלח לה גט וביטלו ג"כ פקעי הקדושין מינה א"כ אמאי לא מצינו גבי הסנהדרין בזה"ב דכתיב גבייהו והצילו העדה שהיו מחוייבים לחקור אחר זכות שישתדלו אצל הבעל שישלח לה גט ויבטלו וא"כ יהיה פקעי הקדושין ממנה ויהא הבועל והנבעלת פטורין ממיתה וא"ל דהא אנן קיי"ל כרבי דביטלו מבוטל כדפסק הרמב"ם (בפ"ו מה"ג ה"ו) א"כ הא לא משכחת לה שתהיה פקעי הקדושין מינה דאם יתבטלו הא באמת הוי בטל ז"א דהנה התוס' לעיל (דף ל"ב) ד"ה ור"נ הקשו וא"ת ומאי נ"מ השתא בפלוגתא דר"נ ור"ש בפני כמה מבטלו הא תיקן ר"ג שלא יהא עושין כן ואומר ר"י דנ"מ לרבי דאמר לקמן אם ביטלו מבוטל כו' מ"מ בפחות משנים דאיכא למיחש טפי אינו מבוטל ובהא אפילו רבי מודה דאמרינן מה כח ב"ד יפה והשתא כיון דלשיטת הר"י אף לרבי אם שלח שליח וביטל בפני אחד לא הוי ביטול משום מה כח ב"ד בזה"ב יפה ושרינן א"א לעלמא משום דפקעי רבנן לקדושין מינה א"כ אמאי לא מצינו בשום מקום בש"ס גבי א"א שזינתה שישתדלו הסנהדרין בזה"ב אצל הבעל שישלח לה גט ויבטלו בפני אחד בכדי שיהיה פקעי הקדושין מינה ויהיה הבועל והנבעלת פטורין ולא לישתמיט תנא לומר כן וע"כ צ"ל דל"א והצילו רק במקום דשייך לומר אולי לא היה מחוייב אבל הכא גבי א"א שזינתה כיון דכעת היו מחוייבין מיתה בודאי היה אסור להסנהדרין להשתדל אצל הבעל שישלח לה גט ויבטלנו בכדי שישתנה דינה ותתהוה פנויה ויהיו פטורין משום דהא מבטלי המ"ע דבערת הרע אף דאם ישלח לה גט ויבטלנו א"כ הא יהיה איגלאי מילתא למפרע שהיא פנויה מקודם ולא היה מונח עליהם כלל המ"ע דבערת הרע אעפ"כ כיון דהדבר כמו שהיה עומד כעת היה מונח עליהם המ"ע דבערת הרע היה אסור להם לבטל המ"ע שמונח עליהם כן ה"נ בנ"ד כיון דהשתא היתה מחוייבת מיתה בודאי היו מחוייבים

הסנהדרין לגמור דינה היום ולסוקלה בכדי שלא לבטל המ"ע דבערת הרע שמונח עליהם כעת דלמחר יכול להיות שישתנה דינה:

ז והשתא לפי"ז מיושב קושיית התוס' הנ"ל דמשכחת לה גוונא בשריפת ב"כ בזה"ב שיהא זמנה קבוע לדונה בשבת דוקא לר' ישמעאל לשיטתו דסבירא ליה בסנהדרין (דף נ"א) דהאי קרא דב"כ בנערה והיא ארוסה הכתוב מדבר וס"ל דאמרינן דברה תורה כלשון בנ"א וא"כ הא לר' ישמעאל משכחת לה גוונא שיהיה זמנה קבוע בכה"ג דלעיל כגון שמצאו תינוקת מושלך בעיר שרובה ישראל ומיעוט כנענים מז' אומות ונתגדל התינוקת וילדה בן ולא הביא שתי שערות וכגון שבשבת כ"ה לחודש כלה לו השנת כ' פחות ל' יום עד שבמוצאי שבת אם לא יביא שתי שערות הוי סריס ויתהוה גדול למפרע והעידו עדים בערב שבת כ"ד לחודש שביום ה' כ"ג לחודש בא על נערה המאורסה ולא ראו רק כדרך המנא' דבזה הא הוי בדין הב"כ זמנה קבוע דהיו מחוייבין הסנהדרין לגמור דינה היום בשבת דלא יוכלו להמתין עד למחר משום דלמחר הא יכול להיות שישתנה דינה שלא יביא הבועל שתי שערות וא"כ הא יהיה איגלאי מילתא למפרע דגדול הוא וכיון שהוא היה פטור אף הב"כ ג"כ תהיה פטורה א"כ ה"א דמצד המ"ע דבערת הרע שמונח עליהם לקיימה בה כעת ה"א דמותר לגמור דינה בשבת משום דאתי עשה דבערת הרע ודוחה לל"ת דשבת כמבואר בהרמב"ן הנ"ל לכך איצטריך קרא דלא דחי:

ח אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ כרב דס"ל דנעשה גדול למפרע אבל א"נ כשמואל דקטן היה באותה שעה נסתרה דברינו דהא אף אם נמתין בגמר דינה עד לבתר שבתא ג"כ לא ישתנה דינא דהבועל לעולם פטור ממיתה משום דבשעת העבירה קטן היה והדרא קושית התוס' לדוכתיה דל"ל קרא דבכל מושבותיכם ת"ל דאין זמנה קבוע וע"כ דמוכח מזה כרב דנעשה גדול למפרע וא"כ משכחת לה בגוונא דלעיל:

והנה המהרי"ט אלגאזי בה' בכורות העלה דהך פלוגתא דרב ושמואל אי נעשה סריס למפרע תליא בפלוגתא דר"י ור"ל גבי חליצת מעוברת דמפרש הגמרא דר"י סובר דאם יבוא אליהו ויאמר דהא דאיעברא מפולי מפלה מי לאו בת חליצה ויבום היא השתא נמי תיגלי מילתא למפרע ור"ל אמר תיגלי מילתא למפרע לא אמרינן וכתבו התוס' שם בד"ה תיגלי אע"ג דלקמן גבי ספיקות שקידש אחת מב' אחיות חשבינן לה בת חליצה ויבום כיון דאם יבוא אליהו ויאמר דהא קדיש לא דמי דהכא אין ספק זה ראוי להתברר עכשיו שאי אפשר לידע עתידות אבל התם אינו צריך לידע אלא מה שבאותה שעה עכ"ל נמצא לפי שיטת התוס' עיקר סברת ר"ל הוא דס"ל דכל ספק שאינו ראוי להתברר עכשיו שאי אפשר לידע עתידות לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע כן ה"נ פליגי בזה רב ושמואל

דרב סובר כר"י דאיגלאי מילתא למפרע אמרינן אף בדבר שאי אפשר להתברר עכשיו לכך ס"ל דכיון דעבר עליו שמונה עשרה שנה ויום אחד ולא הביא שתי שערות אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע דסריס הוא ונעשה גדול מבן י"ג שנה ויום אחד אבל שמואל סובר כר"ל דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן וא"כ כיון דכעת אי אפשר להתברר אם סריס הוא אי לא דאי אפשר לידע עתידות דמאן לימא לן שלא יביא שתי שערות קודם י"ח שנה לא אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע לכך סובר דקטן הוא באותה שעה עיי"ש שהאריך בזה:

ובחידושי הבאתי ראי' לדברי המהריט"א מהא דגרסינן בב"ב (דף קנ"ד) ובפלוגתא דר' יוחנן אמר ראי' בעדים ור"ל אמר ראי' בקיום השטר איתיבי ר"י לר"ל מעשה בבני ברק באחד שמכר בנכסי אביו ומת ובאו בני משפחה וערערו לומר קטן היה בשעת מיתה ובאו ושאלו את ר"ע מהו לבודקו אמר להם אי אתם רשאים לנוולו ועוד סימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה בשלמא לדידי דאמינא ראי' בעדים כו' היינו דקא אתו ואמרו לי' מהו לבודקו אלא לדידך דאמרת ראי' בקיום השטר ל"ל לבודקו לקיימו שטרייהו ולוקמי בנכסי מי סברת כו' ואח"כ מסיק הגמרא איפוך לימא ליפוך נמי תיובתא לא ה"ק לי' ר"י לר"ל בשלמא לדידי דאמינא ראי' בקיום השטר היינו דמשכחת לה דנחתי לקוחות לנכסים אלא לדידך דאמרת ראי' בעדים היכי משכחת לה דנחתי לקוחות לנכסים א"ל מודינא לך בערער דבני משפחה דלאו עירער הוא מאי קאמרי קטן היה חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ נעשה בגדול:

והנה צריכין להבין פשטות דברי הגמרא דקאמר לימא ליפוך נמי תיובתא ודחיק הגמרא שלא להפוך התיובתא אמאי לא נימא באמת כמו שמהפכין פלוגתייהו כן מהופך התיובתא דר"ל הקשה לר' יוחנן ול"ל לדחוקי כולי האי שלא להפוך התיובתא:

והנ"ל ליישב דהנה התוס' שם לעיל בד"ה אלא הקשו אהא דפריך ר"י לר"ל אלא לדידך דאמרת ראי' בקיום השטר לקיימו שטרייהו וא"ת ומאי קושיא עד כאן לא קאמרי רבנן ראי' בקיום השטר אלא משום דס"ל כר"נ דאזלינן בתר השתא שבחיא הוא אבל הכא מאי חזקה איכא וי"ל דאיכא למימר חזקה שאין העדים חותמין על השטר אלא א"כ נעשה גדול מהניא כי ההיא חזקה דבתר השתא אזלינן:

והנה הנ"ב (באה"ע סי' ס"א ובח"מ סי' ד') הקשה על תירוץ התוס' דעדיין קשה לפי מה דמבואר שם בתוס' ד"ה ועוד דהקשו וא"ת למה יש לנו לומר שהוא קטן כיון שהגיע לכלל שנותיו הא אמרינן בנדה (דף מ"ו) אמר רבא קטנה שהגיע לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים וי"ל שאחר שהיה זה גדול שהגיע לכלל שנותיו בדקוהו ולא

היו בו סימני גדלות ולהכי איכא לספוקי שמא קטן הוא עדיין והשתא מאי חזקה שייך בזה הא י"ל דהעדים לא ידעו שכבר בדקוהו ולא נמצאו סימנים לכך שפיר חתמו על השטר אף בלי בדיקת הסימנים משום דסמכו א"ע אהך חזקה דרבא דכיון שהגיע לכלל שנים הביא סימנים דהא כיון דלשיטת התוס' מהני הך חזקה בזמן הסנהדרין אפילו להוציא ממון א"כ מכש"כ שמהני להעדים שבזה סגי להו למידע שנעשה בגדול אחר שיודעים שהגיע לכלל שנים אבל עתה בבואם לפני ר"ע ונתברר שנבדק אחר שהגיע לכלל שנותיו ולא הביא סימנים לא מוקמינן הלקוחות בנכסיהם עד שיבורר ע"י בדיקה שהוא גדול ומה הקשה ר"י לר"ל וכן קשה מאי פריך ר"י לר"ל אלא לדידך דאמרת ראי' בקיום השטר היכי משכחת לה דנחתי לקוחות לנכסים הא י"ל דמיירי שלא בדקוהו אותו מעולם ומש"ה נחתי הלקוחות משום חזקה דרבא דוודאי הביא סימנים וקושיא זו הקשה ג"כ הגרע"א בתשו' (בסי' ז') עיי"ש:

ועוד תמה הנ"ב דמאי הקשו התוס' למה לנו לומר שהוא קטן הא אמרינן בנדה דחזקה הביא סימנים הא הגמרא מסיק בנדה (דף מ"ו) דכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעי בדיקה וכיון דלא מהני הך חזקה לחליצה מכש"כ דלא מהני הך חזקה דרבא לענין חזקת ממון דאלים טובא ואיך נוציא ממון מן היורשים המוחזקים בהך חזקה:

והנ"ל ליישב הך שלש קושיות אלה בחדא מחתא ואומר בזה כלל חדש דשיטת התוס' דלרב דס"ל דאם לא הביא שתי שערות עד בן שמונה עשרה שנה ויום אחד אמרינן דנעשה סריס למפרע לדידי' מהני חזקה דרבא אף לחליצה ג"כ והוא דהנה לכאורה קשה אהא דמסיק הגמרא בנדה (דף מ"ו) אהא דקאמר רבא קטנה שהגיע לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנים דכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעי בדיקה הא א"נ דרבא קאמר למיאון א"כ למה הוצרך לומר חזקה ה"ל למימר קטנה שהגיע לכלל שנותיה חוששין שמא הביאה סימנים דכיון דחוששין ממילא הוא לחומרא וע"כ דרבא מטעם חזקה אתי עלה א"כ אמאי לא מהני לחליצה וכן תמה ע"ז הרמב"ן בחי' ועי' בנ"ב הנ"ל:

והנ"ל ליישב לפי מאי דמבואר במ"ל ברמב"ם (פ"ד מה' בכורות) שהקשה אהא דאיתא בעירובין (דף ל"ב) אמר רב נחמן בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו ובשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו דאמאי הוצרך ר"נ לבוא עלה דמהני בשל סופרים מטעם חזקה הרי אף בלא חזקה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא ומהני בדרבנן דספיקא להקל ותירץ דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אלא היכא דבוודאי נעשה דבר המתירו רק דאין אנו יודעים אם נעשה בזמן המתירו או בשיעור המתירו אבל אם אנו מסתפקין

בעיקרא דדינא אם נעשה דבר המתירו בכי האי לא אזלינן לקולא לכך הוצרך ר"נ לבוא עלה דמהני בשל סופרים מטעם חזקה שליח עושה שליחותו עיי"ש והבנת דבריו הוא דלא אמרינן ס' דרבנן לקולא רק היכא דוודאי נעשה דבר מחודש ונשתנה הדבר רק דמספקא לן אם נעשה בזמן או בשיעור המתירו אבל אם אנו מסופקין אם נעשה בזה דבר מחודש כלל לא שייך למיזל בספיקא לקולא משום דצריכין להעמיד הדבר אחזקתו שלא נעשה המעשה מחודש דזהו תורף חזקת הגוף דמוקמינן הגוף אחזקה שלא נעשה בו מעשה מחודש ולא נשתנה ממה שהיה לכך צריך ר"נ לדון עלה מטעם חזקה דבלא"ה היה מוקמינן אחזקה שלא נעשה המעשה מחודש בהנחת העירוב:

ומעתה א"ש דלכך הוצרך רבא לדון מטעם חזקה הביאה סימנים דבלא"ה לא הוי מספקא לן כלל דילמא הביאה סימנים משום דצריכין להעמידה אחזקתה שלא נשתנה גופא ולא נעשה בה דבר מחודש שלא הביאה שתי שערות ועדיין קטנה היא כמו שהיתה לכך קאמר רבא דחזקה הביאה סימנים וא"כ הא לעומת הך חזקה איכא חזקה בהיפך כיון שהגיע לכלל שנותיה הביאה סימנים לכך הוי ספק השקול ואינה יכולה למאן וא"כ כ"ז לענין מיאון אבל לחליצה לא מהני הך חזקה דרבא משום דהא איכא חזקה להיפוך דצריכין להחזיק אותה שלא נשתנה גופה ולא הביאה שתי שערות ואף דהך חזקה שלא נשתנה גופה הוי חזקה העשויה להשתנות דהא רובן מביאין שתי שערות אעפ"כ מוכח מהתוס' דיבמות (דף ס"ח) ד"ה רישא שהקשו אהא דתנן ספק בן ט' ס' אינו בן ט' פוסל ואינו מאכיל דאמאי פוסל הא צריכין להעמיד אותו החזקה הראשונה שלא היה בן ט' עיי"ש אלמא אף דהך חזקה הוא עשוי להשתנות דבוודאי יהיה בן ט' אעפ"כ ס"ל להתוס' דכ"ז שלא ידענו בבירור שהוא בן ט' צריכין להעמידו אחזקה הראשונה שהוא פחות מבן ט' כמו שהיה מקודם כן ה"נ בנ"ד אף דרובן מביאין שתי שערות אעפ"כ כל זמן שלא ידעינן בבירור שהביאה שתי שערות צריכין להעמידה אחזקתה הראשונה שלא נעשה בה דבר מחודש ולא הביאה שתי שערות:

ומעתה אומר אני לפי מה דמבואר בנדה (דף מ"ז) וכי לא נולדו לו סימני סריס עד כמה תני ר"ח עד רוב שנותיו דאם לא הביא שתי שערות עד רוב שנותיו נעשה סריס וא"כ לרב דס"ל דהיכי דנולדו בו סימני סריס ולא הביא שתי שערות עד שמונה עשרה שנה דנעשה סריס למפרע ונעשה גדול מבן י"ג שנה ויום אחד ה"ה דלדידיה אם לא הביא שתי שערות עד רוב שנותיו ג"כ אמרינן דנעשה סריס למפרע ונעשה גדול מבן י"ג שנה ויום אחד דמאי שנא וא"כ לפ"ז נראה דאליבא דרב לא שייך בזה להעמידה אחזקתה הראשונה שלא נשתנה גופה ולא נעשה בה דבר מחודש בהבאת שתי שערות דהא אדרבה אי הוה

מחזקינן מצד החזקה דמעיקרא על להבא ג"כ שלא יתהוה בה דבר מחודש כלל בהבאת שתי שערות [דהא כמו דמהני חזקה על עבר כן מהני חזקה על להבא ג"כ להחזיק הדבר שבוודאי לא ישתנה הדבר ממה שהחזקנו מקודם] א"כ הא בוודאי נעשית גדולה כעת משום דהא אם לא תביאה שתי שערות עד רוב שנותיה א"כ הא איגלאי מילתא למפרע דאיילונית היא ונעשית גדולה משתים עשרה שנה ויום אחד כמבואר בתוס' יבמות (דף פ') הנ"ל בד"ה ונעשה סריס למפרע ולקי על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהא איגלאי למפרע שהי' גדול בשעת ההתראה עכ"ל ולא היו צריכין לדון עלה מטעם חזקה דהביאה סימנים דבלא"ה גדולה היא וע"כ דכל עיקר הספק הוא משום דמספקא לן דילמא ישתנה גופה ותביאה שתי שערות קודם רוב שנותיה דבכה"ג הא קטנה היא עד הבאת שתי שערות לכך צריכין לדון עלה שהיא גדולה כעת מטעם חזקה שהביאה סימנים וא"כ כיון דכל עיקר הספק דמספקינן שמא קטנה היא משום דחיישינן דילמא יתבטל החזקה ותביאה שתי שערות קודם רוב שנותיה א"כ הא שוב לא שייך להעמידה אחזקה שלא נשתנה גופא כיון דע"כ אנו מוכרחין להחזיק על צד הספק דמספקינן שמא קטנה היא שהאי חזקה אינה מוחלטת ויתבטל החזקה ותביאה שתי שערות רק דלא ידעינן אימתי תביאה שתי שערות ויתבטל החזקה א"כ הא בזה שוב מכריע הך חזקה דכיון שהגיעה לכלל שנים הגיע' לכלל סימנים שהשתא נתבטל החזקה והביאה שתי שערות [וא"ל הא איתא בגיטין (דף כ"ח) רמי לי' אביי לרבה תנן המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים ורמינהו ה"ז גיטיך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד כו' אמר רבא שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן אלמא דס"ל לרבא דחזקה לא מהני רק על העבר להחזיק דלא נשתנה הדבר ממה שהחזקנו מקודם לכן אבל לא מהני חזקה על להבא להחזיק שבוודאי לא ישתנה הדבר ממה שמחזיקין כעת וא"כ הא נסתרה דברינו דהא אף אם ניחוש דילמא ישתנה גופה ותביאה שתי שערות אעפ"כ לא איתרע בזה החזקת הגוף דמעיקרא שהחזקנו אותה בחזקת שלא הביאה שתי שערות כיון דטיב החזקה הוא באופן זה שמועיל על העבר ולא על להבא ז"א דהנה בתוס' בקדושין (דף מ"ה) בד"ה בפירוש מבואר דשיטת הר"מ בקטנה שהלך אביה למדינת הים דחיישינן שמא יקדשנה אביה כשיטת רבא בגיטין הנ"ל דחזקה לא מהני על להבא והר"ת חולק על זה עיי"ש והסביר הנו"ב (במה"ק סי' נ"ו) שיטת הר"ת משום דגבי אשת כהן יש שני חזקות חזקת חיים של הבעל וחזקת היתר שלה שיש לה חזקה שמותרת בתרומה וחזקת חיים של הבעל מעולם לא איתרע אבל נגד זה סובר דמעולם לא יועיל חזקת חיים על

להבא לומר שלא ימות שהרי סוף אדם למות ובודאי ימות ולא הי' מעולם חזקה שלא ימות אבל חזקת היתר של האשה שמותרת לאכול בתרומה זו חזקה טובה וא"ל הרי בודאי סוף הבעל למות ותהי' אסורה שהרי אולי לא ימות כל ימי חיי אשתו וא"כ חזקת היתר שלה הוא חזקה טובה עיי"ש הרי דס"ל להר"ת לפי מה דהסביר הנו"ב שיטתו דהוא דס"ל לרבא דחיישינן שמא ימות הוא רק במיתה משום דבודאי ישתנה הדבר דסוף אדם למות אבל במקום שי"ל דלא ישתנה הדבר מהני חזקה אף על להבא וא"כ בנידון דידן דאין זה מוכרח שישתנה הדבר דהא יכול להיות שלא הביאה שתי שעות בשום זמן שוב מהני החזקה על להבא ג"כ וכיון דאי אפשר לן להחזיק החזקה שלא נשתנה גופה בהבאת שערות עד שנימא דלהבא ישתנה הדבר והביאה שתי שערות א"כ הא ע"כ מרעינן החזקה]:

אמנם זהו רק לרב דס"ל דנעשה סריס למפרע אבל לשמואל דס"ל דקטן היה באותו שעה א"כ הא לצד הספק דהשתא אם קטנה היא או גדולה היא אין אנו צריכין לדון אם תצא אח"כ מחזקתה או לא א"כ הא שפיר איכא לעומת הך חזקה דרבא חזקה להיפוך שלא נתהווה בה דבר מחודש בהבאת שתי שערות והשתא א"ש דהא דקאמר הגמרא כי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעי בדיקה הוא רק לרבא לשיטתו דפסק ביבמות (דף ל"ו) כר"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן דנעשה סריס למפרע [כמו שהבאתי שיטת המהריט"א דהך פלוגתא דרב ושמואל תליא בהך פלוגתא דאיגלאי מילתא למפרע] לכך ס"ל לרבא דלחליצה בעי בדיקה אבל לרב דס"ל דנעשה סריס למפרע א"כ הא לדידי' לא שייך הך חזקה דמעיקרא כיון דע"כ מוכרחין לומר דהך חזקה יתבטל א"כ שוב מהני הך חזקה דרבא אפי' לחליצה ג"כ:

והשתא לפי הצעה זו מיושב הנך תלתא קושיית הנו"ב הנ"ל דר"י פריך שפיר לר"ל לשיטתו אלא לדידך דאמרת ראיה בקיום השטר ל"ל לבודקו לקיימו שטרייהו וא"ל הא לא שייך כאן חזקה דאין העדים חותמין משום דיכולין לומר דהעדים סמכו א"ע אהך חזקה דרבא ז"א דהא לר"ל לשיטתו דס"ל דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן וא"כ הא ס"ל כשמואל דלא נעשה סריס למפרע כמבואר במהריט"א וא"כ הא לדידי' לא מהני הך חזקה דרבא אף לענין חליצה ומכש"כ דלא מהני בממון להוציא ממון מצד חזקה דרבא וא"כ הא לר"ל לשיטתו ל"ל דהעדים סמכו א"ע על הך חזקה לכך פריך שפיר לקיימו שטרייהו אבל התוס' מקשי שפיר אהא דפריך ר"י לר"ל לקיימו שטרייהו משמע דלר' יוחנן ניחא הא לר' יוחנן ג"כ קשיא כיון דר' יוחנן סובר דאיגלאי מילתא למפרע אמרינן וא"כ הא ס"ל כרב דנעשה סריס למפרע וא"כ הא לדידי' מהני הך חזקה דרבא

אף לענין חליצה כיון דלדידי' ליכא חזקה אחרת כנגדה לכך מקשי התוס' שפיר דל"ל לבודקו ואמאי לא סמכינן אחזקה דרבא לכך צריכין לתרץ דמיירי דאח"כ בדקוהו ולא מצאו שתי שערות:

ובזה ניחא ג"כ הא דפריך ר"י לר"ל לדידך היכי משכחת לה דנחתי לקוחות דל"ל דנחתי משום חזקה דרבא דהא לר"ל לשיטתו לא מהני חזקה דרבא להוציא ממון והשתא א"ש הא דקאמר הגמ' לימא ליפוך נמי תיובתא דמוכרחין אנו לומר דלא מפכינן התיובתא דל"ל דר"ל פריך לר' יוחנן דבזה הא שוב הדרי קושיית הנו"ב לדוכתא דמאי פריך הא ליכא בזה חזקה דאין העדים חותמין על השטר משום די"ל דהעדים סמכו א"ע אחזקה דרבא דהא לר' יוחנן לשיטתו מהני הך חזקה אפילו לממון לכך מוכרחין לומר דלא מפכינן התיובתא ור"י פריך לר"ל:

ט והשתא כיון שהוכחנו כשיטת המהריט"א דהך פלוגתא דרב ושמואל אי נעשה סריס למפרע תליא בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל אי אמרינן איגלאי מילתא למפרע וא"כ תקשה לר"ל דס"ל דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן וא"כ הא ע"כ ס"ל כשמואל דלא נעשה סריס למפרע וא"כ הא לדידי' הדרא קושיית התוס' דיבמות (דף ו') הנ"ל דל"ל קרא דבכל מושבותיכם להורות דדין ב"כ אינו דוחה שבת ת"ל דאין זמנו קבוע דלדידי' ליכא לתרוצי דמשכחת לה כגוונא דלעיל דהא לדידי' אף אם נמתין בגמר דין ב"כ עד למחר ג"כ לא ישתנה דינה כיון דהבועל לעולם פטור:

ועוד יש להוכיח דלר"ל אי אפשר לומר כתירוצינו לפי מה דביאר מו"ח הגאון בעמק יהושע (ס' כ"ב) ליישב קושיית המשנה למלך על התוס' דנדה (דף מ"ו) שהקשו אהא דס"ל לר' יוחנן ור"ל במופלא הסמוך לאיש דלוקין על הקדישו והא ר"ל סובר בזבחים (דף ע"ח) דהתראת ספק לא שמה התראה והכא התראת ספק הוא דשמא לא יביא שתי שערות עד ב' או ג' שנים ונמצא דאכתי לא הוי מופלא הסמוך לאיש והקשה המ"ל הא לפי מה דמבואר בתוס' יבמות (דף פ') הנ"ל בד"ה נעשה סריס למפרע ולקי לרב על חלב שאכל דלא חשיב התראת ספק אע"ג דבשעת התראה הי' ספק שמא יביא שערות קודם י"ח דהשתא מיהא איגלאי למפרע שהי' גדול בשעת התראה כו' וא"כ מאי הקשו התוס' הא י"ל דלכך לוקין במופלא הסמוך לאיש על הקדישו ולא חשיב התראת ספק משום דלאחר שהביא שתי שערות א"כ הא איגלאי למפרע דהי' שנה הסמוכה לגדלות והיה מופלא הסמוך לאיש ותירץ מו"ח דהתוס' בנדה הקשו שפיר לר"ל לשיטתו דס"ל דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן בספק שאינו ראוי להתברר עכשיו וא"כ ה"נ במופלא הסמוך לאיש כיון דא"א להתברר עכשיו אם יביא ב' שערות לאחר שנה דא"א לידע

עתידות א"כ אמאי לוקה הא הוי התראת ספק דלא שייך לומר בזה דלאחר שהביא שתי שערות איגלאי מילתא למפרע דהיה מופלא הסמוך לאיש כיון דלר"ל ל"א בספק שתליא בלהבא איגלאי מילתא למפרע (רק מה דמשמע מדברי מו"ח שס"ל דהאי ספק דגבי סריס מיחשב ספק שהוא ראוי להתברר עכשיו לא כן משמע מד' מהריט"א ובמ"א הארכתי בזה ואכ"מ] והתוס' דיבמות דתירצו כן לרב הוא משום די"ל דרב ס"ל כר"י דאיגלאי מילתא למפרע אמרינן וא"כ לפי"ז הא לר"ל ליכא לשינויא כתירוצינו דלכך איצטריך קרא דבכל מושבותיכם משום דמשכחת לה בתינוק מושלך דהא לר"ל לשיטתו דס"ל בזבחי' (דף ע"ח) דהתראת ס' לא שמה התראה וס"ל דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן א"כ אף א"נ דס"ל כרב דנעשה סריס למפרע אעפ"כ הא הבועל פטור ממיתה אף אם לא יביא ב' שערות משום דבשעת התראה הא הוי התראת ס' דפטור ממיתה:

י והנ"ל ליישב קושיית התוס' אף לר"ל די"ל דר"ל סובר דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת והא דאיצטריך קרא דבכל מושבותיכם הוא משום דהוי ילפינן ק"ו מעבודה כמבואר ביבמות (דף ו') הנ"ל ואיתא במנחות (דף ע"ב) אמר רבב"ח אר"י ראב"ש בשיטת ר' עקיבא רבו של אביו אמרה דתנן כלל אמר ר"ע כל מלאכה שאפשר לו לעשות מע"ש אינו דוחה את השבת וסבר לה כר' ישמעאל דאמר קצירת העומר מצוה כו' ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר מאי דחי שבת נקצרי' מע"ש אלא מדדחי שבת ש"מ נקצר שלא כמצותו פסול ורבי לאו תלמידיה דר"ש הוא כו' סבר לה כאידך דר"ש דתניא אר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים כשרים כל הלילה ולא הי' ממתין להן עד שתחשך וא"כ א"ש דשפיר איצטריך קרא דבכל מושבותיכם אף דאין זמנה קבוע משום דהוי ילפינן בק"ו מהקטר חלבים ואברים שג"כ אין זמנם קבוע דכשרים כל הלילה אעפ"כ דחי שבת הקטרתם משום חביבה מצוה בשעתה רציחה שהוא חמורה מעבודה אינו דין שתהא דוחה שבת בשריפתה אף אם יכול לקיים למחר משום דחביבה מצוה בשעתה: אך ז"א דהא הגמרא במנחות שם פריך על ראב"ש דס"ל דאם נקצר שלא כמצותו כשר לכך אינו דוחה את השבת מהא דהקטר חלבים ואברים דוחה שבת אעפ"י שכשרים כל הלילה משום דחביבה מצוה בשעתה ומשני שא"ה שכבר דחתה שחיטה את השבת וא"כ הא לא מצינן למילף הבערת ב"כ שיהא דוחה שבת אף שאין זמנו קבוע מהקטרת חלבים דשאני הקטרה דלכך דוחה שבת משום דכבר ניתנה שבת לדחות אצל השחיטה דהוי זמנה קבוע היום לכך דוחה אף הקטרתה משא"כ גבי שריפת ב"כ:

והנ"ל ליישב בהקדם ליישב הא דפסק הרמב"ם (בפ"ז מה' תמידין ומוספין) גבי קצירת העומר דאם נקצר ביום כשר ודוחה את השבת ולכאורה תמוה הא במנחות (דף ע"ב)

הנ"ל מסיק הגמרא דאם נקצר שלא כמצותו כשר אינה דוחה את השבת וא"כ האיך פסק הרמב"ם דדוחה שבת והנ"ל ליישב דהנה התוס' בביצה (דף י"ט) הקשו אהא דקאמר הגמרא מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך ועולת ראי' ליקרב דב"ש סברי וחגותם אותו חג לה' חגיגה אין עולת ראי' לא וב"ה סברי לה כל דלה' כו' והקשו התוס' ומ"מ קשיא לב"ה ל"ל למימר כל דלה' תיפוק ליה משום דאית להו לב"ה מתוך והוי שפיר צורך קצת כו' [ומה שתי' התוס' משום שלא תטעה לומר וחגותם חג חגיגה אין עולה לא הוא דחוק דא"כ תקשה לא לכתוב וחגותם ולא לכתוב נמי לה' כמו שהקשה הפנ"י עיי"ש שתי' בדוחק דאפ"ל דאיצטריך לב"ה האי וחגותם לשום דרשה]. והנ"ל ליישב קושיות התוס' לפי מה דמבואר במ"ל (פי"א מהלכות שבת) שהביא בשם שיטה לראשונים שהקשו ל"ל קרא להתיר מליחת חלבים בשבת הרי בלא"ה ליכא איסור דהא קיי"ל אין עיבוד באוכלין כמבואר בשבת (דף ע"ב) ותירצו דדבר שאינו נאכל רק קרב למזבח שייך בו איסור עיבוד רק בדבר שנאכל ל"ש עיבוד לכך איצטריך קרא להתיר מליחה ולפ"ז נ"ל דלענין מליחה לא שייך לומר מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כיון דכשהוא באוכל נפש אין כאן מלאכת עיבוד דהרי אין עיבוד באוכלין וא"כ מלאכת עיבוד לא הותר כלל באוכל נפש והאיך נימא מתוך שהותרה מליחה לצורך או"נ הותרה נמי שלא לצורך דהרי מחמת אוכל נפש ליכא היתר כלל כיון דלא שייך באוכל נפש כלל מלאכת עיבוד א"כ לפי"ז ניחא דלכך איצטריך קרא לה' לרבות עולת ראיה דנהי דשחיטתה הוי שרינן משום מתוך אבל הקטרת חלבה ביו"ט ה"א דאסור משום דכיון דבעת הקטרתן בעי מליחה כמבואר במנחות (דף נ"א) א"כ הא איכא איסור עיבוד כיון דעולה לגבוה ובזה לא שייך להתיר משום מתוך כמו שביארתי לכך איצטריך קרא לה' לרבות דשרי אף הקטרת חלבו:

אך דלכאורה היא גופא קשי' אמאי דוחה, יו"ט הא במנחות (דף ע"ב) פריך הגמרא על ראב"ש דס"ל דאם נקצר שלא כמצותו כשר אינו דוחה את השבת מהא דהקטר חלבים ואברים דוחה שבת אעפ"י שכשרים כל הלילה משום דחביבה מצוה בשעתה ומשני שא"ה שכבר דחתה שחיטה את השבת והשתא לפ"ז תקשה אמאי שרי הקטר חלבים ביו"ט כיון דאיכא בזה איסור עיבוד הא יכול להמתין עד שתחשך וא"ל משום שכבר דחתה שחיטתה יו"ט ז"א דהא הכא השחיטה לא היה כלל באיסור יו"ט דהא לגבי שחיטה אמרי' מתוך ושרי אף בלא דחיית יו"ט רק דבהקטרתה איכא איסור יו"ט וא"כ כיון דלא שייך בזה שהרי דחתה שחיטתה יו"ט א"כ תקשה לר"א בר"ש אמאי שרי להקטיר חלבו ביום טוב הא יכול להמתין עד שתחשך כדפריך הגמרא במנחות:

אך ז"א דהא במנחות מבואר דר"א בר"ש בשיטת ר"ע רבו אמרה וא"כ א"ש דר"ע לשיטתו דס"ל בפסחים (דף ה') דלא אמרינן מתוך וא"כ לדידי' בלא"ה ניחא דאיצטריך האי לה' לרבות שחיטת עולת ראי' ביו"ט כיון דלא אמרינן מתוך ואין אנו צריכין לאוקמא דאתא להתיר הקטרת חלבו ביו"ט וא"כ בזה שוב שרי הקטרת חלב ביו"ט משום דהא דחתה שחיטתה יו"ט כיון דבשחיטה ג"כ לא אמרינן מתוך והותרה רק מצד הקרבן וא"כ לא קשה כלל מזה לראב"ש דבאמת אי הוה אמרינן מתוך היה אסור הקטרתה ביו"ט משום דיכול להמתין עד שתחשך וא"כ לפ"ז מיושב שיטת הרמב"ם דפסק דנקצר ביום כשר ודוחה שבת משום דהא דקאמר הגמרא דאי ס"ד דנקצר ביום כשר אמאי דוחה את השבת הוא דוקא לר"ע לסיעתו דס"ל דלא אמרינן מתוך אבל לדידן דקיי"ל דאמרי' מתוך א"כ קשה דל"ל קרא דלה' לרבות דשרי להקריב ביו"ט תיפוק לי' דבלא"ה שרי משום מתוך וע"כ דאתי קרא למישרי הקטרת חלבו ביו"ט כנ"ל וא"כ תקשה אמאי דוחה יו"ט הא בזה לא דחתה שחיטתה יו"ט וע"כ דלכך שרי להקטיר ביו"ט אף דיכולין להמתין עד שתחשך משום דחביבה מצוה בשעתה א"כ ה"נ אף דנקצר מע"ש כשר אעפ"כ כיון דלכתחלה מצותן בלילה לכך דוחה שבת משום דחביבה מצוה בשעתה כנ"ל ליישב שיטת הרמב"ם:

וא"כ לפ"ז הא שפיר מצינן למילף דרציחה דוחה שבת מק"ו דהקטר חלבים ואמורים שדוחה יו"ט אף דלא דחתה שחיטתה יו"ט ועיין בסנהדרין (דף ל"ו) אמר רבא א"ה לא תהא רציחה דוחה קרבן יחיד מק"ו מה יו"ט שנדחה מפני קרבן יחיד אין רציחה דוחה אותו קרבן יחיד שהוא דוחה את יו"ט אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותו:

יא אך יש לדחות זה דלרבא לשיטתו אין להוכיח אליבא דר' ישמעאל מהא דאיצטריך קרא דלה' דמצד חביבה מצוה בשעתה מותר להקטיר האימורין בשבת דהא לר' ישמעאל יש ליישב קושיית התוספות בלא"ה דשפיר איצטריך קרא דלה' דאיתא בבכורות (דף י"ט) הלוקח בהמה מן הכותי ואינו יודע אם בכרה אם לא בכרה ר' ישמעאל אומר עז בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואלך ספק ופריך הגמרא אמאי הוי ספק הלך אחר רוב בהמות ורוב בהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתן נינהו כו' אלא אמר רבא מחוורתא ר' ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למיעוטא:

והנה המעיין החכמה הקשה לר"מ דחייש למיעוטא א"כ תקשה לדידי' אמאי שרי לשחוט בהמה ביו"ט ניחוש דילמא תמצא טריפה ועשה מלאכה ביו"ט שלא לצורך או"נ ואף דהגמרא מסיק בחולין (דף י"ב) דהיכא דלא אפשר מודה ר"מ דאזלינן בתר רובא מ"מ הכא הא הוי אפשר כיון שיכול לשחוט מעיו"ט ותי' כיון דאנן קיי"ל דאמרינן בשחיטה

מתוך ואף דשיטת התוספות דמדאורייתא בעינן שיהיה צורך היום קצת ג"כ ניחא שמ"מ החלבים ראוין להדלקה ושפיר מיקרי צורך היום קצת ובלא"ה יש לומר דר"מ סובר כר"ע דס"ל בביצה (דף כ"א) דנפש אפי' נפש בהמה במשמע וא"כ אפילו אם תמצא טריפה ג"כ לא חילל יו"ט דהא חזיא לכלבים (ועיין בדו"ח מערכה ז' שהקשה ג"כ קושיא זו והאריך בזה] אמנם כ"ז בבהמת חולין אבל בבהמת קדשים כיון דאם תמצא טריפה אין בה שום צורך כלל דהא החלב והבשר אסורין בהנאה משום מוקדשין כדקיי"ל בתמורה (דף ל"ב) ואם מתו יקברו ואינו חזיא לא להדלקה ולא להאכיל לכלבים א"כ בזה הא שפיר צריכין לחוש דילמא ימצא טריפה ועשה מלאכה ביו"ט שלא לצורך כלל וה"א דאסור להקריב עולת ראיה ביו"ט משום דהא אפשר לשוחטו למחר לכך איצטריך קרא דלה' [וא"ל דהכא הא הוי ג"כ לא אפשר דהא לכתחלה מצותו להקריב העולות ראי' היום ולא לשהות המצוה עד למחר ז"א דהא ביבמות (דף קי"א) ס"ל לר"מ דקטן וקטנה לא חולצין ולא מתייבמין משום דחיישינן למיעוטא שמא תמצא איילונית אף דאמרינן לעיל (דף ל"ט) ולטעמיך ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו אמאי נינטר דילמא אתי וחליץ אלא כל שהויי מצוה לא משהינן אלמא אף אם הוא גדול והיא קטנה דאיכא בזה שיהוי מצוה ולכתחלה מצותן שתתייבם מיד אעפ"כ מיקרי אפשר משום דיכול להמתין עד שתתגדל וחייש ר"מ בזה למיעוטא כן ה"נ אף דלכתחלה מצותו להקריב העולת ראיה היום מ"מ כיון דיכול להקריבו ג"כ למחר מיקרי אפשר וצריכין לחוש למיעוטא]:

בשלמא לשיטת התוספות בחולין (ד' י"ב) בד"ה פסח דהא דחייש ר"מ למיעוטא הוא מדרבנן ניחא דל"ל דאיצטריך קרא להתיר הקרבת עולת ראי' ביו"ט משום דצריכין לחוש למיעוטא דהא מדאורייתא לא חיישינן למיעוטא כלל והכא הא אקרא קיימינן אבל לשיטת הרשב"א בחידושיו לחולין דר"מ חייש למיעוטא מדאורייתא וא"כ ר' ישמעאל דכר"מ ס"ל ג"כ חייש למיעוטא מדאורייתא תקשה דמנ"ל לר' ישמעאל להוכיח מהקרא דלה' דמצד חביבה מצוה בשעתה מותר להקריב האימורין בשבת דהא לדידי' בלא"ה ניחא הא דאיצטריך קרא להתיר הקרבתן ביו"ט:

אמנם באמת לענ"ד לא קשה כלל קושיית המעיין החכמה דלא שייך לחוש למיעוטא לענין איסור יו"ט דילמא ימצאנה טריפה כיון דלענין אכילת הבהמה הא ע"כ צריכין להחזיק מצד הרוב בהמות כשרות שהיא בוודאי מן הרוב כשרות דאל"כ היכי מותר באכילה ניחוש שמא במקום נקב קא שחיט וכיון דכבר החזקנו הבהמה לענין אכילה שהיא בוודאי מהרוב בהמות כשרות דהוי לא אפשר א"כ שוב ממילא אף לענין איסור יו"ט אף דזה הוי אפשר דהא יכול לשוחטו למחר ג"כ צריכין להחזיק שהיא מן הרוב

כשירות ובוודאי כשירה היא ומותר לשוחטה ביו"ט דהא א"א לתפוס שני הפכים בנושא אחד דלענין איסור אכילה נחזיק שהיא מן הרוב כשירות ולענין איסור שחיטתה ניחוש למיעוטא דילמא היא מן המיעוט טריפות דכיון דכבר החזקנו שהיא מן הרוב כשירות א"כ שוב ממילא מהני הך רובא לענין איסור שחיטתה ג"כ וזה ברור:

אמנם זהו תליא בהא דהנה הכו"פ (בסי' ק"י) מיישב מה שהקשו לשיטת הרמב"ם דס"ל דספק מותר מה"ת א"כ מאי יליף ר"א בחולין (דף י"א) דאזלינן בתר רובא דאל"כ ניחוש דילמא במקום נקב קא שחיט מה בכך לא יהא אלא ספיקו הא ספק מותר מה"ת אך אין זה קושיא דהא הכא הוי ספק בשחיטה דנקובת הוושט הוי נבילה וא"כ הא הוי איתחזק איסורא דבזה הא ספק אסור מה"ת אך לפ"ז קשיא מאי פריך הגמרא לר"מ דחייש למיעוטא האיך אכלינן בישרא הא לר"מ רוב עכ"פ איכא והרוב מבטל עכ"פ חזקת איסור אף דחייש למיעוטא כמבואר בחולין (דף פ"ו) וא"כ כיון דליכא חזקת איסור למה לא ניכול בישרא הא ס' של תורה להקל ותירץ דהגמרא פריך שפיר לר"מ לשיטתו דס"ל בכריתות (דף י"ח) דלא בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות ואליביה הא ספק של תורה להחמיר לכך פריך שפיר לר"מ היאך אכלינן בישרא עכ"ד:

אך לפי מה שהעליתי בחידושי דלא קשיא כלל מאשם תלוי לשיטת הרמב"ם דהא דאמרינן דספק מותר מה"ת היינו שבאם בעת שרוצה לאכול האיסור יש בו ספק אם הוא אסור או מותר ע"ז אנו אומרים דמותר לו לאכול מן התורה דהתורה התירה לו אבל כאן מיירי בעת שאכל לא ידע משום דבר כמ"ש התוספות בכריתות (דף י"ז) בד"ה ספק עיי"ש ולאחר שאכל נפל לו ספק אם אכל האיסור או לא א"כ היאך שייך כאן לומר דספיקא מותר מה"ת דכאן נולד הספק לאחר אכילה שמא בתחלה אכל איסור ודאי והארכתי בזה ואכ"מ א"כ הא נסתרה תי' הכו"פ דאף לר"מ דס"ל דחייב אשם תלוי אף על חתיכה אחת יש לומר דספק מותר מהתורה ואם כן מאי פריך הגמרא לר' מאיר האיך אכלינן בישרא:

יב לזה נ"ל ליישב באופן אחר דהנה התוספות בקדושין (דף פ') בד"ה סמוך הקשו אהא דקאמר הגמרא דלכך מטהר ר"מ בתינוק שנמצא בצד העיסה משום דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא פי' והוי רוב כמאן דליתא וקשה דביבמות (ד' קי"ט) אמרינן גבי האשה שהלך בעלה למדה"י ר"ש אומר לא תנשא ולא תתייבם ומפרש רבא דטעמא דר"מ משום דאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה וה"ל פלגא ופלגא והכא אמרינן דא"נ סמוך מיעוטא לחזקה איתרע לה רובא ותירץ הפ"י דלא דמי דהא דאמרינן ביבמות דלר"מ דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא הוא משום דאותה חזקה שהיא

זקוקה ליבום לא נתבררה בשום פעם דבחיי בעלה לא הגיע זמן החזקה מאי אמרת שהיתה בחזקת שתהיה זקוקה ליבום בסוף אדרבא כיון דרוב נשים מתעברות ויולדות א"כ היתה בחזקת שלא תהיה זקוקה ליבם דסופה שתתעבר ותלד או שתלד צרתה מש"ה ס"ל לר"מ דהוי פלגא ופלגא דלא הוי חזקה מעליא דע"פ הרוב אותה חזקה עשויה להשתנות משא"כ הכא בשמעתין דעיסה זו בחזקת טהרות ה"ל חזקה מעליא ומבוררת שהיתה בחזקת טהרה א"כ כי סמכת מיעוט להאי חזקה עדיפא טובא מרובא ואיתרע לה רובא עכ"ד. וא"כ א"ש דשפיר פריך הגמרא ולר"מ האיך אכלינן בישרא דכיון דאיכא מיעוט בהדי חזקה דאינה זבוחה דהוי חזקה גמורה מצטרפין לבטל הרוב לגמרי למיחשב לרובא כמאן דליתא והוי ודאי נבלה וא"ש:

אבל ז"א דעדיין תקשה מהא דאמרינן בחולין (דף פ"ו) אלא ר"מ מ"ט אר"י מחייב הי' ר"מ על שחיטתן משום נבילה מ"ט א"ר אמי הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין א"ל ר"פ לר"ה בר"י מאי אריא רוב אפילו מיעוט נמי דתנן תינוק שנמצא בצד העיסה כו'. אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ס' איסור להתיר אלמא אף דהתם הוי חזקה מעלייתא דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואף על פי כן אמרינן דלר"מ הוי פלגא ופלגא ולא אמרינן דכיון דאיכא מיעוט בהדי חזקה מצטרפין לבטל הרוב לגמרי למיחשב לרובא כמאן דליתא והנ"ל ליישב ואמינא כלל חדש דהאי חקירה לר"מ היכא דאיכא מיעוט בהדי חזקה אי מבטלינן הרוב לגמרי או דמחשב ס' השקול תליא בהא שחקרו הראשונים בטעמא דחזקה מהו אי חזקה הוי מטעם בירור שמבררת על צד אחד מהספק שכן הוא כמו שמוחזק לנו דמהיכי תיתי ניחוש שנשתנה הדבר מחזקתה או דחזקה אינו מכרעת כלל את הס' לשום צד רק דכן גזרה התורה להעמיד כל דבר על חזקתו. ומעתה י"ל דזהו תליא בהא דא"נ דחזקה אינו מברר הס' רק דזהו מחוקת התורה שפיר יש לומר דכי אזלינן בתר חזקה רק בס' השקול אבל במקום שאיכא רוב נגד החזקה אף דחיישינן למיעוטא אעפ"כ אין בכח החזקה לבטל הרוב שמברר להיפוך מן החזקה דהא שיטת התוס' בכתובות (דף ט"ו) דרוב הוא מטעם בירור כמו שהבאתי לעיל אף דלר"מ לא הוי הרוב בירור גמור דהא איכא מיעוט נגד הרוב אעפ"כ הא החזקה ג"כ אינו מברר הספק לכך אין בכחה לבטל את הרוב והוי ספק השקול אבל א"נ דחזקה הוא מטעם בירור א"כ כיון דהחזקה מברר הס' שכן הוא כמו שמוחזק לנו רק דלדידן דאזלינן בתר רובא ילפינן מפרה אדומה דרוב מפקיע מחזקה כמבואר בתוספות חולין (דף י"א) בד"ה מנא עיי"ש א"כ כ"ז לדידן אבל לר"מ דחייש למיעוטא כיון דלדידי' לא הוי הרוב בירור גמור

דהא איכא מיעוט נגד הרוב אין בכח הרוב לבטל החזקה שמברר להיפך מן הרוב כיון דהחזקה הוי בירור גמור והרוב לא הוי בירור גמור לר"מ:

ואיתא בכתובות (דף י"ג) אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור"א אומר אפי' לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מ"ט איהי אית לה חזקה דכשרות בתה ל"ל חזקה דכשרות והנ"ל דהך פלוגתא דר' יוחנן ור"א אי מהני חזקה דאמה לגבי גוף אחרת דהולד תליא בהא אי חזקה מברר הספק או לא דא"נ דחזקה הוא מצד בירור א"כ כיון דהחזקה מברר הספק שכן הוא שנבעלה לכשר א"כ ממילא שוב מהני החזקה אף לגבי גוף אחרת דהולד כיון דנתברר הדבר שנבעלה לכשר אבל א"נ דחזקה אינו מברר את הספק כלל רק דכן גזרה תורה להעמיד כל דבר שמספקא לן על חזקתו א"כ לא מהני החזקה רק לאותו הגוף שיש בו החזקה אבל לגבי גוף אחרת כיון דבו לא הוחזק הדבר מעיקרא אינו מועיל והשתא א"ש דבחולין (דף י"א) הנ"ל פריך ר"כ לרב אשי דיליף משחיטה לר"מ היכי אכלינן בישרא:

יג ובחידושי הארכתי להוכיח דרב אשי סובר כר' יוחנן דחזקה מהני אף לגבי גוף אחרת והוא דגרסי' בכתובות (דף ע ו)רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך כו' עיי"ש ולכאורה ק"ל לשינויא דר"א א"כ תקשה הא דמבואר במתני' וחכ"א בד"א במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון כו' א"כ משמע דבמומין שבסתר מודים החכמים לר"מ ולא פליגי עליו רק במומין שבגלוי והשתא תקשה הא קיי"ל דמאן חכמים דר"מ הוא ר' יהודה ואיתא לעיל (דף מ"ג) המארס את בתו והשיאה כתובתה שלה ר' יהודה אומר הראשונה של אב וא"כ לפ"ז אף במומין שבסתר פליג ר"י על ר"מ דהא לר' יהודה לשיטתו דס"ל דאף משהשיאה כתובתה הראשונה של אב א"כ לדידיה אף בנכנסה לרשות הבעל ג"כ יהא הבעל מהימן דכיון דכתובתה לאביה אף משהשיאה א"כ הא לא מהני החזקת הגוף שלה לאביה כמו ברישא בעודנה בבית אביה דעל האב להביא ראיה משום דחזקת הגוף שלה לא מהני לאביה כן בסיפא לר"י והשתא אמאי קאמר בד"א במומין שבסתר דמשמע דבמומין שבסתר לא פליג עליו ר"י ואמאי הא אף במומין שבסתר פליג עליו ר"י דלר"מ במומין שבסתר בנכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה ולר"י לשיטתו אף בנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראיה וכן הקשה המהרי"ט:

והנ"ל ליישב די"ל דזה ג"כ ס"ל לר"א דחזקה מהני אף לגבי גוף אחרת דכיון דמחזקינן הדבר שכן הוא מצד החזקה ממילא מהני אף לגבי גוף אחרת כמו דס"ל לר' יוחנן לעיל (דף י"ג) דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה משום דכיון דמחזקינן אותה מצד חזקת

כשרות דנבעלה לכשר ממילא אף בתה ג"כ כשירה רק דאימתי מהני חזקה אף לגבי גוף אחרת הוא דוקא במקום שהנ"מ מן החזקה לדון לגבי דידה ג"כ כגון בהא דס"ל לר"י דמאן דמכשיר בם מכשיר בבתה דכיון דיש מקום לדון החזקת כשרות שלה לגבי עצמה כגון לענין אם מותרת להנשא לכהן וכיון דמחזקינן מצד החזקת כשרות שלה שנבעלה בודאי לכשר ומותרת להנשא לכהן א"כ ממילא שוב מהני החזקה אף לגוף אחרת דבתה כיון דתליא בהדדי אבל הכא לענין מומין כיון דאין לנו שום נ"מ מהחזקת הגוף שלה לדון לגבי דידה דאין נ"מ לגבי דידה אימתי נולדו המומין כיון דכתובתה לאביה רק דכל עיקר הנ"מ מחזקת שלה לדון לגבי אביה אם מגיע לו הכתובה וא"כ כיון דאין אנו דנין לגבה רק לענין אביה בזה לא מהני חזקתה להכריע לענין אביה:

וא"ל הא נ"מ מהחזקת הגוף שלה לדון לגבי דידה ג"כ אם היא מקודשת דבלאו חזקת הגוף כי מספקא לן אימתי נולדו המומין אם קודם הקידושין או לאחר הקדושין לא היתה מקודשת מספיקא משום דמוקמינן לה אחזקת פנויה ואמרינן דבודאי נולדו המומין קודם הקדושין ולא הוי קדושין כלל [ועיין בר"ן בקידושין (דף ה') לענין נתן הוא ואמרה היא עיי"ש] אבל השתא דאיכא חזקת הגוף א"כ הא החזקת הגוף מכריע דהמומין נולדו לאחר הקדושין א"כ אף דאיכא נגד החזקת הגוף חזקת פנויה דמסייע לומר דהמומין נולדו קודם הקדושין אעפ"כ הא מבואר לעיל אמר רבא לא תימא ר"י לא אזיל בתר חזקה דגופה כלל אלא כי לא אזיל ר"י בתר חזקה דגופה היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא ומפרש ר"י דקמ"ל דאע"פ דאיכא חזקה אחרת נגד החזקת הגוף כגון חזקת פנויה אעפ"כ אזלינן בתר חזקת הגוף וא"כ כיון דיש לנו מקום לדון הנ"מ מחזקת הגוף שלה לגבי דידה ג"כ הענן אם היא א"א מדאורייתא א"כ כיון דכבר הוחזק החזקה לגבי דידה דהויא א"א ממילא שוב מהני החזקה לגבי אביה ג"כ משום דא"א למיפלג בחד ספיקא לומר דלגבי דידה מחזקינן הדבר שכן הוא ולגבי אביה לא נימא כן ז"א די"ל דס"ל לר"א דהכא לענין קדושין לא מהני חזקת הגוף שלה משום דהוי חדא במקום תרתי דאית לן למימר העמידנה בחזקת, פנויה וכ"ת אדרבה העמד אותה בחזקת שלימה והשתא הוא דנעשה מום הרי מום לפניך דכה"ג חשבינן תרתי לריעותא בריש נדה גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר משום דמוקמינן הטמא על חזקתו והרי חסר לפניך וכמו שהקשו התוס' לעיל ד"ה אבל ומה שתי' התוס' דס"ל לרבא דחזקת פנויה לא חשיבא כלל חזקה לגבי חזקת הגוף י"ל דר"א לא ס"ל כרבא וס"ל דחזקת פנויה ג"כ מיחשב חזקה לגבי חזקת הגוף כמו במקוה דמיחשב חזקת טמא לגבי חזקת מקוה אף דחזקת מקוה עדיף מחזקת טמא דחזקת מקוה היא חזקת הגוף

[וכן מבואר בפני יהושע] וא"כ כיון דלא מהני חזקת הגוף לגבי דידה ממילא לא מהני החזקה לאביה ג"כ:

א"כ כ"ז ברישא אבל בסיפא בנכנסה לרשות הבעל בזה שוב מהני חזקת הגוף שלה לגבי אביה לפי מה דמבואר לעיל (דף ע"ג) קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעיל לשם קדושין והנה אנן קיי"ל דביאה אירוסין עושה כדפסק הרמב"ם (בפ"י מה' אישות) ועיי"ש במ"מ וא"כ בזה כשאנו דנין לענין הקדושין אימתי נולדו המומין אם קודם הקדושין או לאחר הקדושין דאם היו המומין קודם הקדושין ונתבטל הקדושין א"כ אף דכעת היא בודאי מקודשת מחמת דאין אדם עושה בבע"ז ובעיל לשם קדושין אעפ"כ הא קיי"ל דביאה אירוסין עושה ולא הויא אלא ארוסה ואינו זוכה לא במעשה ידיה ולא במציאתה ולא בהפרת נדריה כמבואר בכתובות (דף מ"ז) במשנה עיי"ש. אבל אם נולדו המומין לאחר הקדושין א"כ כיון דהוי מקודשת שוב ע"י הביאה נתהוה נשואה כדמבואר ברמב"ם הנ"ל וא"כ כשחקרינן לגבי דידה אם היא נשואה או לא בזה שוב מוקמינן אותה אחזקת הגוף ואמרינן דבודאי נולדו המומין לאחר הקדושין וחלו הקדושי כסף וא"ל הא הוי תרתי לריעותא משום דמוקמינן אותה על שעת הקדושי כסף בחזקת פנויה ז"א דהא כשם דחזקת הגוף איתרע דהרי מום לפניך כן ה"נ חזקת פנויה ג"כ איתרע דהא היא מקודשת לפניך כיון דאמרינן דאין אדם עושה בעילתו בע"ז ובעיל לשם קדושין א"כ בזה כשמספקא לן על זמן הקודם אם היא מקודשת מזמן הקודם משעת הקדושי כסף או לא בזה שוב מהני' חזקת הגוף להכריע דנולדו המומין לאחר הקדושין וחלו הקדושי כסף והוי השתא נשואה א"כ כיון דמהני החזקת הגוף שלה לגבי דידה למהוי מיחשב נשואה לענין מזונות ולהפרת נדריה ממילא שוב מהני החזקה אף לאביה וא"כ א"ש אף לר"י דס"ל דכתובתה לאביה אעפ"כ בסיפא בנכנסה לרשות הבעל על הביא ראיה משום דבזה מהני חזקתה לאביה ג"כ כנ"ל. והא דמשני רב אשי סיפא מנה לי בידך הא לפי דברינו בסיפא אף אם היה מגיע הכתובה לאביה ג"כ מהני חזקתה לאביה הוא לפי מה דמבואר בתוס' לעיל (דף ע"ב) דבקדשה סתם צריכה גט מדבריהם והנה המהרי"ט בתשובה (סי' מ"א) חקר בחזקה דהורע מצד דרבנן כגון שעתה היא א"א מדרבנן אי מיקרי ריעותא לענין ספק של תורה והעלה דמיקרי ריעותא והש"ש חולק עליו והנ"ל דתליא בהא שהבאתי לעיל שיטת הראשונים שחקרו בטעמא דחזקה מהו אי משום דלא מספקינן כלל שנשתנה הדבר והא דמעמידין על החזקה הוא מתורת ודאי דמה"ת ניחוש שנשתנה הדבר או דלא הוי מטעם בירור רק דכן גזרה התורה להעמיד כל דבר על חזקתו ונ"מ בין שני הטעמים הוא

היכא דאיתרע מדרבנן דא"נ דחזקה הוא מטעם ודאי דמה"ת ניחוש שישתנה הדבר וא"כ כיון דחזינן דיצאה הדבר מחזקתו שהחזקנו אותו לענין דרבנן א"כ ממילא שוב איתרע חזקתו אף לענין דאורייתא אבל א"נ דטעמא לא הוי משום בירור רק דכן גזרה התורה להעמיד כל דבר על חזקתו א"כ י"ל דאפילו אם איתרע החזקה מדרבנן אעפ"כ לענין דאורייתא מהני החזקה:

ואיתא בעירובין (דף ל"ה) רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו הכא בשתי כתי עדים עסקינן אחת אומרת מבע"י נטמאה ואחת אומרת משחשיכה נטמאה ובהא פליגי ר"י סבר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי תרומה אחזקה קמייתא וכשהניחה טהורה הואי ור"מ סבר כיון דאיכא כת דמפקע ליה מחזקיה בספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה והנ"ל דשורש פלוגתתם תליא בהא דמאן דס"ל דהוי ספיקא דאורייתא הוא משום דס"ל דחזקה הוא מטעם בירור א"כ מה יושיענו החזקה במקום עדים דלא עדיפא החזקה מאילו באו עוד כת עדים והעידו דקיי"ל דתרי כמאה ולא מהני בירור במקום עדים ומאן דס"ל דמוקמינן אחזקה סובר דהא דאמרינן דתרי כמאה הוא דווקא בעדות דהוא מטעם בירור בזה לא יועיל שום בירור לענין העדים משא"כ לענין חזקה דאינו בגדר בירור והוכחה אלא דכך גזרה התורה דבכל ספק נניח הדבר כמקדם ולא ישונה מלאוקמא על חזקתו הראשונה גם בתרי ותרי אמרינן הכי כיון דהוי ספק מוקמינן על החזקה הראשונה וא"כ כיון דר"מ סובר דתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה ע"כ דס"ל דחזקה הוא מטעם בירור וא"כ הא לדידי' חזקה דאיתרע מדרבנן איתרע אף לענין דאורייתא וא"כ הא ליכא חזקת פנויה אף ברישא ועי' בתשובת הגרע"א (סי' קל"ו) א"כ הא לר"מ לשיטתו ליכא לתרץ כתירוצי לכך משני ר"א משום דרישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך אבל לר' יהודה שפיר י"ל דס"ל כר' יוסי בעירובין (דף ל"ה) הנ"ל דבתרי ותרי אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ומוקמינן אחזקה משום דחזקה לא הוי מטעם בירור כמו שביארתי ואם כן הא חזקה דאיתרע מדרבנן לא איתרע לגבי דאורייתא א"כ לר"י שפיר י"ל כתירוצי: ואין להקשות דלפ"ז כיון דר"א סובר כרב וס"ל דהוי תרתי לריעותא א"כ תקשה דל"ל לר"א לשנויי רישא מנה לי בידך כו' הא בלא"ה ניחא דברישא בעודה בבית אביה א"כ אף דחזקת הגוף מהני להוציא ממון אעפ"כ כיון דהוי תרתי לריעותא משום דמוקמינן אותה אחזקת פנויה וחזקת הגוף איתרע דהרי מום לפניך לכך חזקת פנויה עדיף, ועל האב להביא ראיה אבל בסיפא בנכנסה לרשות הבעל כיון דחזקת פנויה ג"כ איתרע דהרי מקודשת לפניך כנ"ל א"כ שוב מוקמינן אותה אחזקת הגוף ומהני להוציא ממון לכך על הבעל להביא ראיה ול"ל לר"א לשנויי. רישא מנה לאבא בידך הא בלא"ה ניחא:

בשלמא לר' אלעזר ליכא קושיא דאמאי משני תברא הא לר' אלעזר לשיטתו דס"ל לעיל (דף ע"ג) כרב דקידשה על תנאי וכנסה סתם צריכה הימנו גט א"כ ברישא כיון דמסייע חזקת פנויה לחזקת ממון לכך לא מהני בחזקת הגוף לחוד להוציא ממון אבל בסיפא דחזקת פנויה איתרע דהרי מקודשת לפניך לכך מהני בזה חזקת הגוף להוציא ממון ז"א דכיון דס"ל דחזקת הגוף לחוד בלא חזקת פנויה עדיף מחזקת ממון א"כ מכש"כ דחזקת הגוף עדיף מחזקת פנויה לחוד א"כ כשמספקא לן בנמצא בה מומין אם היא מקודשת מוקמינן לה אחזקת הגוף דעדיף מחזקת פנויה ואמרינן דהיא מקודשת בודאי דהא חזקת ממון אינו חזקה המבררת דהמעשה כן הוא רק דאין אנו יכולין להוציא מהמוחזק בלא ראיה לכך אינו יכולה להצטרף חזקת ממון לחזקת פנויה וא"כ כיון דחזקת פנויה בודאי איתרע דהא הוי מקודשת בודאי מצד חזקת הגוף שוב הוי כמו בסיפא בנכנסה לרשות הבעל כיון דכעת היא מקודשת בודאי, הא איתרע החזקת פנויה כן ה"נ ברישא כיון דהיא כעת מקודשת בודאי הא איתרע חזקת פנויה לכך פריך הגמ' שפיר מ"ש רישא ומ"ש סיפא א"כ כ"ז לר' אלעזר אבל לר"א דס"ל דהוי תרתי לריעותא א"כ תקשה הא בלא"ה ניחא דלכך ברישא על האב להביא ראיה משום דהוי תרתי לריעותא אבל בסיפא דלא הוי תרתי לריעותא כנ"ל לכך על הבעל להביא ראיה ז"א די"ל דר"א סובר דכיון דמתני' סתמא קתני משמע דמיירי בכל גוונא הא דקתני על האב להביא ראיה בין לענין כתובה ובין לענין כסף קדושין וא"כ תקשה אמאי על האב להביא ראיה לענין הכסף קדושין כיון דהוי מוחזק וא"ל כיון דהוי תרתי לריעותא ז"א דהא איכא נגד חזקת פנויה חזקת ממון ואין בכח החזקת פנויה להוציא מחזקת ממון כיון שחזקת הגוף מסייע ליה ג"כ:

יד והנ"ל להביא ראיה לדברינו אלה מהא דגרסינן בכתובות (דף ע"ו) אר"י אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק למשוך את החמור עד שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה ותנא תונא כלה הי כלה אמר רנב"י כלה בבית אביה ולקדושין ומפרש רש"י רישא דמתני' סייעתא דמטיל הבאת ראיה על האב אעפ"י שחזקת הגוף אצלו וכר"א דאמר ר"י הוא ובסיפא נמי פליג דמטיל הבאת ראיה על האב אעפ"י שלא נולד הס' ברשותו עכ"ל וק"ל כיון דכל עיקר ותנא תונא להוכיח דאעפ"י שנולד הס' ברשות חבירו צריך להביא ראיה כדמפ' רש"י א"כ אמאי לא קאמר ותנא תונא מגופא דמתני' דמשארסתני נאנסתי לעיל (דף י"ב) דס"ל לר"י לא מפיה אנו חיין אעפ"י שנולד הספק ברשות הבעל על האשה להביא ראי' לפרש"י דמפרש דהאי ותנא תונא קאי לר"א דס"ל תברא והראי' מרישא דמתני' דאתיא כר"י א"כ כיון דכל עיקר הראיה הוא מדר"י א"כ ל"ל לאתויי האי ותנא

תונא מכח דאמרינן תברא דה"ה בסיפא פליג דעל האב להביא ראיה ה"ל לאתויי מפורש ממתני' דמשארסתני נאנסתי דעל האשה להביא ראיה אע"פ שנולד הספק ברשות הבעל: וא"ל דממתני' לא ידעינן דהאי לא מפיה אנו חיין קאי אף על הקדושין דהיא מוחזקת ז"א דהתם במתני' קאמרינן לא מפיה אנו חיין וה"ז מקח טעות משמע דצריכה להחזיר הכסף קדושין דהא קיי"ל מקח טעות לגמרי משמע כמסקנת הש"ס בפ"ק (דף י"א) דרבא ור"נ ור"א ס"ל דמקח טעות לגמרי משמע וא"כ מוכח דצריכה להחזיר הכסף קדושין וכן מבואר להדיא בפ"י בתוס' ד"ה כלה בבית אביה דהקשו לשיטת רש"י אימור דאמר ר"י לאפוקי ממונא כו' ותירץ הפ"י כיון דקתני מקח טעות אלמא דצריכה להחזיר אף הכסף קדושין דהוה מוחזקת עיי"ש וא"כ כיון דלשיטת רש"י מוכרחין לומר דמוכח ממתני' דלעיל אפילו לענין כסף קדושין א"כ נתחזק קושייתי דה"ל לאתויי ממתני' דלעיל אח"כ מצאתי במהר"מ שיף שהקשה ולפי מה שביארתי נסתרה תירוצו עיי"ש:

והנ"ל ליישב משום די"ל דלשיטת שמואל יש לומר טעמי' אחרינא בהא דפליגי לעיל ר"ג ור"א ור"י גבי משארסתני נאנסתי והוא דאיתא לעיל (דף י') אר"נ אמר שמואל משום רשב"א חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתיים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פ"פ מצאתי נאמן, א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה והקשו התוס' בד"ה חזקה תימא תינח בא"כ או בפחותה מג' דמיתסרא עליו לכך נאמן ולמ"ד נמי לקמן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה שהרי מקח טעות הוא אבל למ"ד יש לה כתובה מנה כיון דלא מפסיד כו' אמאי מהימן ונראה דלא מהימן עכ"ל התוס' וא"כ שמואל דקאמר דהאומר פ"פ מצאתי נאמן וכן איתא לעיל (דף ט') אמר ר"י אמר שמואל האומר פ"פ מצאתי נאמן להפסידה כתובתה וכיון דנקט סתמא מיירי אפי' בא"י ובלא נתקדשה דווקא בפחות מג' שנים א"כ מוכח דס"ל לשמואל דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה ה"ז מקח טעות ואיתא לקמן (דף ע"ג) איתמר קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט אמר אביי ל"ת כו' אלא טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והא פליגי בה חדא זימנא, דאיתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני צריכא דאי איתמר בההיא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא אימא מודה לשמואל כו' וגרסינן ביבמות (דף ק"ט) מת בעלה של גדולה ר"א אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ר"ג אומר אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא הלזו משום אחות אשה ואמרינן בגמ' בעי מיניה ר"א מרב מ"ט דר"ג משום דקסבר קידושי

קטנה מיתלא תנו וכי גדלה גדלי בהדה אע"ג דלא בעיל או דילמא משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא א"ל ה"ט דר"ג משום דקסבר המקדש אחות יבמה נפטרה יבמה והלכה לה אי בעל אין אי לא בעל לא ופריך הגמ' וסבר רב דבעינן בעל והא איתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני ושמואל אמר צריכה גט משני לאו דלא בעל לא דבעל אי דבעל מ"ט דשמואל קסבר כל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל והנה התוס' בד"ה קסבר הקשו וא"ת לשמואל דל"ל דקדושין גדלי בהדה מ"ט דר"ג ולעיל (דף י"ח) משמע דשמואל אית לי' מילתא דר"ג כו' ומיהו קשה דתקשה לשמואל מרבנן דר"א כו' ואור"י דשמואל ס"ל כרשב"א משום ר"י דאמר בכתובות (דף ע"ג) אם בעלו לא קנו א"נ כר' ישמעאל דקאמר שמואל משום ר"י והיא לא נתפשה כו' ועי' במהר"ם שביאר כוונת התוס' דבאמת שמואל פליג אר"ג דר"ג לא ס"ל דכל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל רק דאין אדם עושה בעילתו בע"ז ובעיל לשם קידושין ושמואל ס"ל כר"י דס"ל דכל הבועל על דעת קידושין הראשונים הוא בועל וס"ל לשמואל להילכתא דלא כר"ג עי"ש:

והשתא א"ש דלשמואל לשיטתו י"ל דר"ג ור"י פליגי בפלוגתא אחרינא ולשיטתייהו אזלי די"ל דכ"ע ס"ל אפילו ר"ג דלא מהני חזקת הגוף בלחוד להוציא ממון רק דזהו במקום שנ"מ מהספק הוא רק לענין ממון בזה לא מהני החזקת הגוף להוציא ממון אבל הכא כיון דמספקא לן לענין הקדושין ג"כ אם נאנסה עד שלא אירסה והקדושין בטלין דהא לשמואל לשיטתו אם כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה הוי מקח טעות או דנאנסה לאחר שאירסה והקדושין קיימין ולענין הקדושין הא מהני החזקת הגוף להחזיקנה בחזקת א"א א"כ ממילא שוב מהני החזקה אף לענין ממון ג"כ דא"א למיפלג ולעשות שני הפכים בנושא אחד דלענין הקדושין נחזיקנה מצד החזקת הגוף דנאנסה לאחר שנתארסה והויא א"א ולענין הכתובה נחזיקנה שנאנסה קודם האירוסין וא"ל הא אף לענין הקדושין לא מהני החזקת הגוף להחזיקנה בחזקת א"א משום דצריכין להעמידה בחזקת פנויה ונימא דעד שלא אירסה נאנסה והוי מקח טעות והקדושין בטלין וכ"ת דאדרבה צריכין להעמידה על חזקת הגוף ונימא דהשתא לאחר אירוסין נאנסה ז"א דהא החזקת הגוף איתרע דהרי בעולה לפניך והוי תרתי לריעותא כמבואר בתוס' כתובות (דף ע"ה) הנ"ל בד"ה אבל [ומה שתי' דרבא ס"ל דחזקת פנויה לא חשיב חזקה לגבי חזקת הגוף י"ל דשמואל פליג בהא ארבא וס"ל דבאמת יש לחשוב חזקת פנויה חזקה לגבי חזקת הגוף למיהוי תרתי לריעותא כמו גבי מקוה וכן מבואר בפני יהושע

בכתובות (דף ע"ו) ברש"י ד"ה אליבי' דמ"ד שהאריך ג"כ להוכיח דשמואל פליג על רבא וס"ל דיש לחשוב חזקת פנויה נגד חזקת הגוף למיהוי תרתי לריעותא עי"ש] ז"א דלר"ג לשיטתו הא החזקת פנויה ג"כ איתרע דהרי מקודשת לפניך כיון דס"ל דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעיל לשם קדושין א"כ הא הוי מקודשת כעת בודאי מצד הביאה רק דמספקא לן על שעת הקדושין אם היתה בעולה בשעת הקדושין ולא הוי כעת אלא ארוסה דביאה אירוסין עושה או דהוי בתולה בשעת אירוסין והויא כעת נשואה א"כ הא לענין זה שוב מהני חזקת הגוף להחזיקנה בתולה בשעת אירוסין כיון דכעת היא מקודשת כמו שביארתי לעיל וא"כ כיון דלענין א"א מחזקינן מצד החזקה דחזקת הגוף שנאנסה לאחר שנתארסה שוב מהני החזקה לענין כתובה ג"כ:

אבל ר' יהושע ס"ל כהילכתא כדס"ל לשמואל דלא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות א"כ הא לא מהני החזקת הגוף לענין א"א ג"כ משום דהוי תרתי לריעותא לכך לא מהני לענין ממון [וא"ל דלא מוכח מר"ג מידי דהא הגמ' קאמר (בדף ע"ג) הנ"ל וצריכא דאי איתמר בהך בההיא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהך אימא מודה לשמואל אלמא היכא דאיכא תנאה בזו מסתברא לומר דלא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בע"ז ז"א דזהו רק לצריכותא דלכך איתמר תרתי זמני פלוגתא דרב ושמואל משום דאיכא למיטעי דהיכא דאיכא תנאה מודה לשמואל אבל באמת אין לחלק דמאן דס"ל בקידושי קטנה אין אדם עושה בעילתו בע"ז ה"ה בקדשה על תנאי ג"כ ס"ל אין אדם עושה בעילתו בע"ז ועי' במהרש"א יבמות (דף ק"י) בתוס' ד"ה בההיא קאמר רב וכן מבואר בפני יהושע (בדף ע"ג) הנ"ל ברש"י בד"ה גט נמי לא תיבעי ע"ש וא"כ י"ל דבהא פליגי ר"ג ור"י ולטעמייהו אזלי:] וא"ל דא"כ מ"ט דר"א דס"ל ג"כ דנאמנת חדא די"ל דר"א ס"ל בהא ג"כ כר"ג דאין אדם עושה בעילתו בע"ז ועוד י"ל דלר"א לשיטתו בלא"ה ניחא שפיר דהא ר"א ס"ל בכ"מ כב"ש דקיי"ל ר"א שמותי הוא ועי' בתוס' שבת (דף ק"ל) ד"ה דרבי וב"ש ס"ל בסוטה (דף כ"ד) מהו בעליהן עד שלא שתו ב"ש אומרים נוטלות כתובה ולא שותות ובה"א או שותות או לא נוטלות כתובה ומפרש הגמ' מ"ט דב"ש קסברי שטר העומד לגבות כגבוי דמי וא"כ מספיקא לא מפסדא כתובתה א"כ א"ש טעמי' דר"א דס"ל כב"ש דשטר העומד לגבות כגבוי דמי וא"כ כשמספקא לן אימת נאנסה דהוא טוען טענת שמא א"כ מספיקא נוטלת כתובתה דהיא מיקרי מוחזקת א"כ א"ש טעמי' דר"א ובזה ניחא לי מה שדקדק בהפלאה לעיל (דף י"ב) דקאמר הגמ' לימא ר"ה ור"י דאמרו כר"ג ור"נ ור"י דאמרו כר"י ודקדק דאמאי מזכיר הגמ' ר"ג לחוד ואמאי לא קאמר הגמרא כר"ג ור"א וכן (בדף ע"ה) דקאמר הגמרא אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראי'

טעמא דמייתי הבעל ראי' הא לא מייתי הבעל ראי' האב מהימן אתאן לר"ג דאמר נאמנת ולכאורה אמאי קאמר הגמ' רק דברי ר"ג ה"ל למימר אתאן לר"ג ולר"א אבל לפ"ד הנ"ל ניחא דלכך מזכיר רק דברי ר"ג דמר"א לא מוכח דטעמא משום חזקה אלא משום דס"ל שטר העומד לגבות כגבוי דמי כב"ש לכך מביא דברי ר"ג דדוחק לומר דר"ג יסבור כב"ש דלא כהילכתא וע"כ דטעמי' משום חזקה לכך קאמר הגמ' אתאן לר"ג וא"ל אף דר"א ס"ל כב"ש והיא מוחזקת אעפ"כ הא ס"ל לר"י דלא מפיה אנו חיין אף לענין הכסף קדושין דהיא מוחזקת משום דהוי תרתי לריעותא י"ל דבהא פליגי דר"א סובר כר"ש בנדה (דף ב') ובקדושין (דף ע"ט) דתרתי לריעותא הוי ספק לכך ס"ל לר"א דמספיקא לא מפסידה הכתובה דהיא מוחזקת ור"י ס"ל דתרתי לריעותא הוה ודאי לכך ס"ל לר"י דמפסידה אף הקדושין דהיא מוחזקת אבל לר"ג אף א"נ דר"ג ס"ל ג"כ דהוי ספיקא מ"מ אמאי נוטלת כתובתה לכך מוכרחין לומר דר"ג לשיטתו כנ"ל]:

וא"כ הא ממתני' אין להוכיח כלל אם מהני חזקת הגוף להוציא ממון די"ל בזה שני סברות או דכ"ע ס"ל דחזקת הגוף לא מהני להוציא ממון והא דס"ל לר"ג דנאמנת הוא משום דכיון דמהני החזקה לענין איסור א"א שוב מהני אף לענין ממון ג"כ או דר' יהושע ס"ל ג"כ דמהני חזקת הגוף להוציא ממון והא דס"ל לר"י במתני' דלא מפיה אנו חיין הוא משום דנגד חזקת הגוף איכא חזקת פנויה להיפוך וחזקת הגוף איתרע דהרי בעולה לפניך והוי תרתי לריעותא לכך לא מהני החזקת הגוף להוציא ממון [ואף דמסיק הגמ' (בדף ע"ג) הנ"ל רבא אמר תנא ספוקי מספקא ל' אם מקפיד אדם על מומין או על נדרים גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא ועי"ש בתוס' ד"ה ע"מ דאף בקדושין לחוד ג"כ מספקא לן אם מקפיד אדם על מומין או על נדרים אעפ"כ נ"ל דבכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה לא הוה קדושין כלל דזה הוה מום ופגם גדול ואין לך אדם שאינו מקפיד לישא אשה זונה ומנאפת ול"ד לנדרים ואף להך מומין הפוסלין בכהנים דפוסלין בנשים דבזה אינו ברור על סתם אדם שרצונו לבטל המקח בשביל זה ועי' בש"מ בשם הקדמונים ז"ל שכתבו לענין קידש סתם ולא כנסה דל"ש הך דאחולי אחיל אם נמצאו בה מומין לחלק בין מומין כאלו הפוסלין בכהנים ובין מומין גדולים כגון ריח הפה וכדומה ומפרשי בזה הך דסמפון דאמרינן דלכך ארוסה אינה אוכלת בתרומה משום סמפון עי"ש אמנם זהו רק בלא בעל אבל בבעל אין לחלק בזה בין מומים למומים דהרי גם בקידש ע"ת מפורש אמרינן ג"כ דאין אדם עושה בעילתו בע"ז ובעיל לשם קדושין ובמ"א הארכתי בזה הרבה אי אמרינן בזה אין אדם עושה בעילתו בע"ז ועיין באחרונים שהאריכו בזה ואכ"מ להאריך]:

וא"כ לפ"ז אין ראי' ממתני' לא מר"ג ולא מר"י די"ל הא דס"ל לר"י לא מפיה אנו חיין זהו מטעם חזקת פנויה וא"ל דל"ל דבהא פליגי ר"ג ור"י דא"כ איך פסק שמואל בפ"ק הלכה כר"ג הא שמואל פסק בקידשה על תנאי דאין צריכה הימנו גט ז"א דהא השתא בהאי ותנא תונא מחזיקינן דס"ל לשמואל באמת להילכתא כר"י כמבואר ברש"י שם ד"ה לא תימא עי"ש לכך א להביא ראי' מהא דמשארסתני נאנסתי לכך הביא ראי' מהאי מתניתן דמומין דבזה ליכא חזקת פנויה דהא רבא קאמר לעיל (דף ע"ג) תנא ספוקי מספקא לי' גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא וכבר הבאתי לעיל שיטת התוס' (בדף ע"ב) ד"ה על מנת דאפילו בקידשה סתם נמי צריכה גט מדאורייתא מספק א"כ איתרע חזקת פנויה דהא אפילו א"נ דהמומין הוי מעיקרא קודם האירוסין נמי צריכה גט וא"כ כיון דליכא חזקת פנויה ואעפ"כ על האב להביא ראי' אף על הקדושין א"כ מוכח שפיר דחזקת מרא קמא לחוד אלים ושפיר הביא ראי' מהאי מתני' דהיו בה מומין דווקא:

טו ובזה נ"ל ליישב קושיית התוס' בכתובות (דף ע"ה) אמר יי ר' אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו והקשו התוס' דא"כ אמאי נקט ברישא עודה ברשות האב, וסיפא בנכנסה לרשות הבעל איפכא ה"ל למתני דהוי רישא רבותא טפי וסיפא רבותא טפי אבל לפי מה שביארתי ניחא דלר' אליעזר לשיטתו דס"ל לעיל (דף ע"ג) בקידשה על תנאי וכנסה סתם דצריכה הימנו גט א"כ א"ש דרבותא קמ"ל הא דנקט ברישא עודה ברשות האב דאם היה תנן ברישא דבנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראי' ה"א הא דלא מהני חזקת הגוף להוציא ממון הוא דווקא היכא דנכנסה לרשות הבעל דאז אין אנו דנין מהחזקת הגוף לענין איסור אשת איש אם הקדושין קיימים דהא אף אם היו בה מומין מעיקרא אעפ"כ היא מקודשת גמורה ואין אנו מספקינן רק לענין הכתובה דאם היו בה מומין מעיקרא אין לה כתובה כמבואר במתני' דתצא שלא בכתובה ואם המומין נעשה ברשות הבעל יש לה כתובה וא"כ כיון דאין נ"מ רק לענין ממון בזה לא מהני חזקת הגוף אבל בנמצאו ברשות אביה דמספקינן ג"כ על הקדושין דאם המומין מעיקרא לא הוה קידושין וא"כ כיון דמהני האי חזקת הגוף שהקדושין יהא קידושין כמבואר שם אמר רבא לא תימא ר"י לא אזיל בתר חזקה דגופא אלא כי לא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא וא"כ כיון דלענין הקדושין בודאי מהני החזקת הגוף לומר דלאחר אירוסין נתהוו המומין והוי א"א א"כ ה"א כיון דהאי חזקה מהני לענין איסור אם היא א"א א"כ כיון דהוחזק האי חזקה לענין איסור מהני נמי לענין ממון קמ"ל דאפילו בנמצא בבית אביה ג"כ על האב להביא ראי' כן נ"ל ליישב קושיית התוס':

טז ובזה נ"ל לבאר הא דגרסינן בקדושין (דף מ"ד) איתמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אמר שמואל צריכה גט וצריכה מיאון אמר קרנא דברים בנו אם גט למה מיאון אם מיאון למה גט כו' אפכוהו ושדרוה לקמיה דרב א"ל צריכה גט ומיאון וטעמא מאי צריכה גט שמא נתרצה האב בקדושין וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב בקדושין ויאמרו אין קדושין תופסין באחותה ולכאורה דברי הגמרא תמוהין דלמאי אפכוהו ושדרוה לקמיה דרב ומה שפירש רש"י משום דרב אוהבו של שמואל הוא לכך אפכוה אולי יודה לדברי קרנא שאמרו בשם שמואל הוא דחוק:

אבל לפ"ד הנ"ל ניחא דקשה לי בהא דצריכה גט ומיאון דאמאי צריכה תרוייהו דהא לכאורה תקשה אמאי צריכה גט משום דחיישינן שמא נתרצה האב בקדושין הא יש להעמידה בחזקת פנויה כדקיי"ל בכל ספק קידושין דמוקמינן בחזקת פנויה ואין צריכין לחוש שמא נתרצה האב אך ז"א דאף דמוקמינן אותה בחזקת פנויה אעפ"כ צריכה גט מדרבנן כמבואר בפנים מאירות א"כ לפ"ז תקשה אמאי צריכה מיאון משום דשמא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה הא מדאורייתא באמת לא תפסי קידושין באחותה משום דכיון דמספקא לן אי הוה קדושיה קידושין דאם הקידושין דהקטנה הוי קידושין קדושיה אינו קידושין א"כ יש להעמיד אחזקת פנויה לאחותה מדאורייתא ולומר דהקדושי קטנה הוי קידושין וקדושיה לאו כלום א"כ אף דמדרבנן צריכה אחותה גט אעפ"כ אמאי צריכה מיאון הא הוי גזירה לגזירה: אך ז"א דהא להקטנה גם כן יש חזקת פנויה דקדושיה אינו כלום מדאורייתא אה כן הקדושין דאחותה הוה קדושין גמורים מדאורייתא וא"כ הא הוי חזקה נגד חזקה דחזקת פנויה דהקטנה מעידין שהקדושין דאחותה הוי קידושין מדאורייתא וחזקת פנויה דאחותה מעידין שקדושיה אינו כלום א"כ כיון דאיכא חזקה נגד חזקה הוי כמו דליכא חזקה לא לזה ולא לזה ותפסי קידושין דאחותה מספיקא מדאורייתא וביותר י"ל כיון דאין הספק נופל בקדושין דאחותה מחמת עצמה רק מחמת קדושין דהקטנה א"כ כיון דאיכא בקדושי קטנה חזקת פנויה שוב מכרעת לענין קדושין דאחותה דהוי קדושין מדאורייתא אף דיש להעמידה בחזקתה פנויה [כדאיתא בחולין (דף ט') שחט ולא בדק בסימנים ה"ז נבילה ומטמא במשא אלמא אף דלענין טומאה יש לה חזקה שאינו מטמא אעפ"כ כיון דלענין אכילה יש לה חזקת איסור ממילא גוררת האי חזקה לענין טומאה ג"כ]:

אך לפי מאי דאיתא בכתובות (דף ע"ו) ר"א אמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך ומפרש רש"י דכיון דהמנה דכתובת אירוסין שייך לאביה לא מהני חזקת הגוף שלה לגבי אביה דחזקה לא מהני אלא לגוף הנידון אבל לגוף אחרת לא מהני חזקתה ועי'

בתוס' שם ד"ה רישא כו' אלמא אף דהספק לענין הכתובה נולד מחמתה והחזקת הגוף שלה מכריע דהמומין נתהוו אח"כ אעפ"כ לא מהני החזקה לגבי אביה והוה לגבי אביה כספק השקול א"כ לר"א אין קידושין תופסין באחותה מדאורייתא משום דיש להעמידה בחזקת פנויה וא"ל הא יש חזקה להיפך דחזקת פנויה דהקטנה מוכיחין שקדושיה אינו כלום והוה קידושין דאחותה קדושין גמורים מדאורייתא ז"א דהא חזקת פנויה דהקטנה אינו מועיל לגוף אחרת לענין הקדושין דאחותה והוי לגבי אחותה כספק השקול בלא חזקה אם נתקדשה הקטנה אי לאו דבזה צריכין להעמיד לאחותה בחזקת פנויה ועין בתוס' פסחים (דף י') ד"ה בבת אחת כו' ואף לפי מה שביארתי דהא דס"ל לר"א דחזקת הגוף שלה לא מהני לגוף אחרת הוא רק במקום שאין נ"מ מהחזקה שלה לגבי דידה אבל במקום שהחזקנו החזקה שלה לגבה דידה שוב מועיל אף לגבי גוף אחרת ג"כ קשה דהא הכא אין נ"מ מהחזקת פנויה דקטנה לגבי דידה דהא לאחר שנתגרשה אין שום נ"מ לגבי דידה מהחזקת פנויה שלה דהא כעת מותרת להינשא אף אם היתה צריכה גירושין מדאורייתא מספיקא וקודם שנתגרשה הא אף א"כ דמעמידין אותה בחזקת פנויה אעפ"כ הא צריכה גט מדרבנן ולא שייך לדון בזה להתירה מצד החזקת פנויה כיון דאעפ"כ אסורה להינשא מדרבנן בלא גט א"כ הא מעולם לא החזקנו החזקת פנויה דהקטנה לגבי דידה כיון שאין נ"מ מהחזקה שלה לגבי דידה וכל עיקר הספק הוא רק לענין אחותה אם קדושין תופסין בה א"כ הא לרב אשי לא מהני החזקת פנויה שלה לגבי אחותה וא"כ הא שוב צריכין להעמיד את אחותה על חזקת פנויה שאין קידושין תופסין בה מספיקא ואמאי צריכה מיאון וע"כ צ"ל בדוחק דמשום חומרא דא"א הצריכו מיאון אף דהוי גזירה לגזירה ועין בתוס' שבת (דף י"א) בד"ה אמר עי"ש:

אמנם זהו רק א"נ כרב אשי דחזקת הנידון לא מהני לגבי גוף אחרת אבל לשנויי דרבא דמשני בכתובות (דף ע"ה) הנ"ל דטעמא דמתני' משום דאמרינן כאן נמצא כאן היה אינו מוכרח סברת רב אשי ושפיר צריכין לומר כסברת הראשונים שהסכימו כולם בשיטה אחת דחזקת הנידון מהני אף לגבי גוף אחרת כמבואר בשיטה מקובצת בכתובות (דף ע"ו) וא"כ א"ש הא דצריכה מיאון משום דכיון דמדאורייתא באמת תפסי קדושין באחותה משום דכיון דהספק בקדושין דאחותה נצמח מפאת הקדושין דקטנה ובהקטנה הא איכא חזקת פנויה שאינה מקודשת מדאורייתא א"כ ממילא תפסי קדושין דאחותה מדאורייתא ושפיר הצריכו מיאון שלא יאמרו שאין קידושין תופסין באחותה:

והנה אביי פריך (שם) לרבא דמשני משום כאן נמצאו כאן היו מהא דתנן נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראי' שעד שלא תתארס היו בה מומין הלו עד שלא תתארם

אין משתתארס לא ואמאי לימא כאן נמצאו כאן היו ומשני משנתארסה משום דאיכא תרתי חזקה העמד הגוף על חזקתו וחזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו והאי ראה ונפייס הוא מאי אמרת חזקה אין אדם מפייס במומין הוי חדא במקום תרתי וחדא במקום תרתי לא אמרינן ועי' בתוס' שם ד"ה וחדא דהקשו דאמאי הוי חדא במקום תרתי הא איכא נמי חזקה דכאן נמצאו כאן היו לסייע להחזקה דאין אדם מתפייס במומין והוי להבעל ג"כ תרי חזקה ותי' דהא דמהני ברישא כאן נמצאו וכאן היו נגד החזקת הגוף משום דמסייע לה חזקת ממון א"כ כיון דכבר נצטרף החזקת ממון להחזקה דכאן נמצאו שוב לא מצטרף החזקת ממון להחזקה דאין אדם מתפייס במומין לכך מחוייב ליתן כתובה מצד החזקה דאין אדם ש"ב אלא א"כ בודקו דעדיף מחזקת שאין אדם מתפייס במומין עכ"ל וקשה הא איכא נגד החזקה דאין אדם שותה בכוס, אלא א"כ בודקו חזקת פנויה דהחזקת פנויה מכריע שלא ידע מהמומין וכיון דנמצא בה כעת מומין הא הוי קידושי טעות והויא פנויה כמקדם וכיון דנגד החזקה דאין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו איכא חזקה דאין אדם מתפייס במומין וחזקת פנויה שמכריע ג"כ דצריכין להעמידה על חזקתה לומר שלא ידע מהמומין והויא פנויה כמקדם אם כן הא הוי החזקה דאין אדם שותה בכוס חדא במקום תרתי דאיכא תרי חזקה דמורין להפוך שלא ידע מהמומין וצריכין למיזל בתר הנך תרתי חזקה ואמאי על הבעל להביא ראי' ואף דמבואר בתוס' שם ד"ה לא תימא כו' דחזקת פנויה לא חשיבה חזקה לגבי חזקת הגוף וא"כ יש לומר דהוא הדין דלא חשיבה חזקת פנויה לגבי חזקה דאין אדם שותה בכוס זה אינו דזהו רק נגד חזקת הגוף דאלים טובא לא מיחשב נגדה חזקת פנויה אבל לענין החזקה דאין אדם שותה בכוס פשיטא דחזקת פנויה מיחשב בוודאי חזקה נגדה: וע"כ צ"ל דתי' דרבא הוא רק אם נימא כרב דקידשה על תנאי וכנסה סתם צריכה הימנו גט משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות א"כ הא החזקת פנויה איתרע דכיון שכנסה הרי היא מקודשת בוודאי רק דמספקא לן לענין הכתובה לכך לא שייך להצטרף חזקת פנויה אבל א"נ כשמואל דלא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הדרא קושייתי לדוכתא וא"כ ליכא לשנויי כתי' רבא וע"כ צריכין לשנויי כתירץ ר"א דרישא מנה לאבא בידך א"כ מוכח דחזקה שלה לא מהני לגוף אחרת והשתא א"ש הא דאפכוה ושדרוה לקמי' דרב דהם רצו שרב יורה לחומרא דצריכה גט ומיאון לכך אפכוה בכדי שיהא מובן דליכא פלוגתא בעצם בין שמואל וקרנא אי חיישינן להך גזירה דשמא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה להצריכה משום זה מיאון דזה כולי עלמא מודים דחיישינן להא רק דלשמואל לשיטתו דס"ל בכתובות (דף ע"ג) דלא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת

זנות א"כ הא לדידי' ליכא לשנויי כתי' רבא דרישא כאן נמצאו כו' כקושייתי הנ"ל וע"כ דמוכרחין לשנויי כרב אשי דחזקת הגוף שלה לא מהני לגבי גוף אחרת א"כ הא לא שייך הך גזירה דשמא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה דהא מדאורייתא באמת לא תפסי קדושין באחותה רק מדרבנן תפסי בה קדושין א"כ הא הוי גזירה לגזירה ולמה צריך מיאון לכך קאמר אם גט למה מיאון אבל קרנא סובר כרב דאמרינן אין אדם עושה בעילתו בע"ז וא"כ הא י"ל כהך תירוצא דכאן נמצא א"כ הא שוב צריכין לומר דמהני חזקה לגוף אחרת כסברא א"כ הא מדאורייתא באמת תפסי קדושין באחותה לכך חששו שמא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה וצריכה מיאון וא"כ לרב לשיטתו דס"ל בכתובות (דף ע"ג) הנ"ל דאין אדם עושה בעילתו בע"ז א"כ בוודאי יפסוק דצריכה גט ומיאון אבל אם לא הי' מהפכין הפלוגתא לא הי' מובן טעמייהו דשמואל וקרנא די"ל דפליגי בעצם אם צריכין לחוש להך גזירה דשמא יאמרו אין קדושין תופסין לכך אפכוה וא"ש ע"כ לשוני בחידושי והארכתי בזה יען כי הוא נצרך להאי כללא שביארתי לעיל [אות ד'] ויש אתי בזה אריכות הרבה ואכ"מ]:

יז ומעתה נחזור לענייננו כיון שהוכחנו דרב אשי דמשני רישא מנה לאבא בידך ס"ל כר' יוחנן דחזקה מהני אף לגבי גוף אחרת אלמא דס"ל דחזקה הוא מטעם בירור לכך פריך שפיר לר"א לשיטתו דס"ל דחזקה הוא מטעם בירור וא"כ היכי אכלינן בישרא לר"מ דל"ל דשרי מטעם ספק דהא לדידי' כיון דאיכא מיעוט נגד הרוב מצטרף המיעוט להחזקה לבטל הרוב לגמרי למיחשב לרובא כמאן דליתא והוי ודאי איסור אבל בחולין (דף פ"ו) י"ל דס"ל להגמ' דחזקה לא הוי מטעם בירור לכך ס"ל דאף דאיכא מיעוט בהדי' חזקה הוי ספק השקול:

ומעתה לפ"ז נ"ל דהאי תירוצא שתירצתי על קושיית המעיין החכמה תליא בהא דא"נ דחזקה הוא מטעם בירור א"כ הא ע"כ צריכין לומר לר"מ דהא דאכלינן בישרא הוא משום דאזלינן בתר רובא היכא דלא אפשר דאל"כ היה הבשר אסור באכילה משום דסמכינן מיעוטא לחזקה והוי רובא כמאן דליתא א"כ כיון דכבר החזקנו מצד הרוב לענין אכילה שהך בהמה היא מן הרוב כשירות ממילא מהני הך רובא לענין איסור שחיטתה ג"כ אבל א"נ דחזקה אינו מטעם בירור א"כ הא אין אנו צריכין להחזיק כלל את הבהמה שהיא בוודאי מן הרוב כשרות דאף אם הוי ספק אם היא כשירה או לאו ג"כ מותרת באכילה מספיקא מה"ת דהא נגד החזקת איסור איכא רוב להיפוך כנ"ל וא"כ כיון דלא החזקנו מעולם את הבהמה לוודאי כשירה א"כ הא לענין איסור שחיטתה ביו"ט הא צריכין לחוש למיעוטא דילמא היא טריפה דבזה הא לא שייך לומר דיהיה

מותר לשוחטה משום דספק מותר מה"ת לפי מה דמבואר באחרונים דבספק שעתיד להתברר ל"א דשרי לעשותו מספיקא כיון דיכול להתברר צד האיסור וא"כ ה"נ האיך שרינן לשוחטה ביו"ט הא צריכין לחוש דילמא תמצא טריפה ויתברר צד האיסור שעשה מלאכה ביו"ט וע"כ דמוכרחין לומר דהא דשרי לשחוט בהמה ביו"ט לר"מ הוא מטעם מתוך א"כ בבהמת קדשים דלא שייך מתוך הא שפיר איצטריך קרא דלה' להתיר שחיטת קרבן ביו"ט ומנ"ל לר' ישמעאל דמצד חביבה מצוה בשעתה דוחה שבת וע"כ דמוכח מזה כר' יוחנן דחזקה הוא מטעם בירור וא"כ הא לא איצטריך קרא להתיר שחיטת קרבן ביו"ט וע"כ דאתא להתיר הקטרת אימורין ביו"ט א"כ מוכח דמצד חביבה מצוה דוחה שבת א"כ הא שפיר איצטריך קרא דבכל מושבותיכם להורות דאין שריפת ב"כ דוחה שבת אף דאין זמנה קבוע שיכול לדונה למחר משום דהוה ילפינן ק"ו מהקטרת אימורין שדוחה שבת אפילו היכא דלא דחתה שחיטתן את השבת אף דיכול להקטירן בלילה וה"א דשריפת ב"כ גם כן דוחה שבת אף דיכול לקיים למחר לכך איצטריך קרא דבכל מושבותיבם:

יח והשתא כיון דזכינו לדין א"ש המשך הני תרתי מימרא דר"ל דתליא בהדדי דהנה הגמרא בב"ב (דף קכ"ט) פריך לר"ל דסובר דמתנה לאחד וירושה לאחד לא קנה מהא דתניא נכסי לך ואחריך ירש פלוני ואחרי אחריך ירש פלוני מת ראשון קנה שני מת שני קנה שלישי כו' והא הכא דכשתי שדות וכשני בני אדם דמי וקתני דקנה תיובתא דכולהו תיובתא לימא תהוי תיובתא, דר"ל ותיסברא והא אמר רבא הילכתא כוותי' דר"ל בהני תלת ל"ק כאן בתוך כדי דיבור כאן לאחר כדי דיבור והנ"ל דתליא בהא דאיתא בב"ק (דף ע"ג) לימא כתנאי היו שנים מעידין אותו שגנב והן מעידין אותו שטבח הוזמו על הטביחה הוא משלם תשלומי כפל והן משלמין תשלומי ג' אמר ר' יוסי בד"א בשתי עדיות אבל בעדות אחת עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה מאי בשתי עדיות כו' אלא לאו בשתי עדיות בעדות אחת כעין שתי עדיות ומאי ניהו כת אחת בזה אחר זה אבל בעדות אחת בבת אחת לא וסברוה דכ"ע תכ"ד כד"ד מאי לאו בהא קמיפלגי דרבנן סברי מכאן ולהבא הוא נפסל כו' ור' יוסי סבר למפרע הוא נפסל כו' אמרי דכו"ע למפרע הוא נפסל והכא בתוך כדי דיבור קמיפלגי רבנן סברי תכ"ד לאו כד"ד ור"י סבר תכ"ד כדיבור דמי וסבר ר' יוסי תכ"ד כדיבור דמי והתנן הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים ה"ז תמורת עולה דברי ר"מ ר"י אומר אם לכך נתכוין מתחילה הואיל וא"א לקרות שני שמות כאחד דבריו קיימין ואם אמר תמורת עולה ונמלך ואמר תמורת שלמים ה"ז תמורת עולה והוינן בה נמלך פשיטא ואר"פ נמלך בתכ"ד קאמרינן. תרי תכ"ד הוו חדא כדי שאילת תלמיד

לרב וחד כדי שאילת הרב לתלמיד כי לית לי' לר"י כדי שאילת תלמיד לרב דנפיש כדי שאילת הרב לתלמיד אות לי' ועיי"ש בתוספות ד"ה תרי דהשתא דאמרינן דר"י סובר דתכ"ד כדיבור דמי מפרשינן דברי ר' יוסי כך אם לכרך נתכוין מתחילה פי' שאומר כן תכ"ד קטן שדומה לנתכוין תחילה לכך דבריו קיימין ואפילו לא נתכוין נמי כיון דכדיבור דמי אבל בנמלך כלומר שאומר תכ"ד גדול שדומה כמו כמלך הרי זו תמורת עולה אפילו נתכוין תחילה לשניהם והנה אף שזהו דוחק לפרש כן דברי ר"י ועדיף לן לפרש דר"י סובר דתכ"ד לאו כדיבור דמי דהשתא אתי דברי ר"י כפשוטו דבנמלך לא מהני חזרה אף תכ"ד רק אם מתכוין לכך בזה מהני הא דמפרש דבריו תכ"ד ועי' בתוספות שם ד"ה ונמלך מ"מ מוכרחין לדחוק ולפרש דברי ר"י כן משום דהא מוכח מהא דס"ל לר' יוסי דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דס"ל תכ"ד כדיבור דמי לכך מוכרחין לדחוק ולפרש דהא דס"ל לחלק בין מתכוין לנמלך הוא דמחלק בין תכ"ד קטן לתכ"ד גדול. יט והנה המחנה לוי הקשה אהא דפריך הגמ' מאי בשתי עדיות ומאי בעדות אחת אילימא בשתי עדיות ממש בשתי כיתות בעדות אחת בכת אחת בזה אחר זה ואר"י כי מסהדי אגניבה והדר מסהדי אטביחה כי מתזמי אטביחה בטלה העדות הגניבה מהיכי תיתי הך הא לפי מה דמבואר בשיטה מקובצת שהביא פי' הרשב"ם אהא דקאמר הגמ' תנן גנב עפ"י שנים וטבח ומכר על פיהם ונמצאו זוממין משלמין את הכל מ"ל שהעידו על הגניבה וחזרו והעידו על הטביחה ואס"ד ע"ז למפרע הוא נפסל הני כיון דאיתזמו אגניבה איגלאי מילתא למפרע דכי אסהדי אטביחה פסולין הוו אמאי משלמי אטביחה והלכתא שהעידו בב"א והוזמו ומפרש הרשב"ם דה"פ דמיירי שהעידו תחלה שפלוני טבח בהמה שאבד פלוני שהיו לה סימנים כך וכך ולאחר כן אמרו הן עצמן שגנבה דהשתא בעדות הגניבה מחייבין ד' וה' והיינו העידו בב"א שנתחייבו בעדות אחת על הכל הילכך משלמין את הכל עכ"ל אלמא דהרשב"ם מפרש דהא דתנן במתני' גנב ע"פ שנים וטבח ומכר על פיהם דמיירי שהעידו תחילה על הטביחה ואח"כ על הגניבה וא"כ לפ"ז הא י"ל דהא דקאמר ר"י בד"א בשתי עדיות אבל בעדות אחת כו' היינו בשתי עדיות ממש בשתי כיתות ובעדות אחת היינו בכת אחת רק דהברייתא מיירי בכה"ג כגון שהעידו תחלה על הטביחה שטבח בהמה שיש לה סימנים כך וכך ואחר כן העידו שגנבה דהשתא שפיר ס"ל לר' יוסי דבכת אחת בזה אחר זה כשהוזמו על הטביחה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה משום דס"ל לר"י דלמפרע הוא נפסל א"כ כיון דאיתזמו להו אטביחה איגלאי מילתא למפרע דכי אסהדי אח"כ אגניבה פסולין הוו אבל רבנן ס"ל דמכאן ולהבא הוא נפסל ולכך אפי' כשהוזמו על הטביחה אפ"ה לא בטלה עדות

הגניבה ול"ל להגמ' לדחוקי דהך בשתי עדיות מיירי בעדות אחת כעין שתי עדיות (ומה שתי' המ"ל דזה לא הוי רע לבריות לא נראה לי כיון דעיקר כוונתם בעדות זה היה להעיד אח"כ גם על הגניבה ולהפסיד לבעלים לשלם ד' וה' שפיר מיקרי רע לבריות]: והנ"ל ליישב דהנה, התוס' לעיל ד"ה אין הקשו אהא דמפ' הגמרא טעמא דרבא דס"ל דע"ז מכאן ולהבא הוא נפסל משום דע"ז חידוש הוא דהא תרי ותרי נינהו מאי חזית דציית להני ציית להני הילכך אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך והקשה התוס' דלר"ח דס"ל בשבועות (דף מ"ח) בשני כיתי עדים המכחישות זו את זו בהדי סהדי שקרי ל"ל א"כ אין חידוש מה שנפסלו אדרבה מהי שהמזימין כשרים הוי חידוש ותי' דלר"ח נמי הוי חידוש מה שנפסלו וודאי והאי דחשיב להו סהדי שקרי בשתי כיתי עדים אינו אלא מספיקא כו' ואלו המזימין פסולים לגמרי אפי' להחזיק הממון הילכך חידוש הוא ולגבי הכי אין לך אלא משעת חידוש ואילך לחושבם כודאי פסולין [ובחידושי הארכתי להוכיח שעיקר כהך תירוצא דרבא כר"ח ס"ל והא דקאמר הגמרא בב"ב (דף ל"ב) אפ"ת רבא כר"ה ס"ל הוא רק דהגמ' קאמר דמזה לא מוכח דרבא כר"ח ס"ל די"ל דאתיא כר"ה אבל באמת מוכח דרבא כר"ח ס"ל]:

והשתא לפ"ז מיושב קושיית המ"ל דא"ל דהברייתא מיירי שהעידו על הטביחה תחלה דא"כ תקשה אמאי ס"ל לרבנן דאם הוזמו על הטביחה הוא משלם תשלומי כפל הא אף אי נימא דרבנן ס"ל דע"ז ומכאן ולהבא הוא נפסל אעפ"כ הא זהו רק לענין דאינם חשובים וודאי פסולין מכאן ולהבא אבל ספק פסולין הא הוו משעת עידותן וא"כ איך יכולין לחייב הבעלים בתשלומי כפל ע"פ העדאת העדים שהעידו שגנבו כיון דהשתא כשהוזמו על הטביחה איגלאי מילתא למפרע דבשעה שהעידו שגנבו הוי ספק פסולין ואיך יכולין להוציא ממון מספיקא וא"ל דאם כן תקשה מאי משני הגמרא דמיירי בהעידו תכ"ד וטעמייהו דרבנן הוא משום דס"ל דמכאן ולהבא הוא נפסל ואטביחה דקא מיתזמי איתזום אגניבה לא איתזום ור"י סבר למפרע הוא נפסל וכיון דמיד כי אסהידו הוא דמפסלי כי איתזמו להו אטביחה איתזמו להו נמי אגניבה דהא תכ"ד כד"ד דעדיין תקשה אמאי ס"ל לרבנן דהבעלים משלמין כפל הא אף אם מכאן ולהבא הוא נפסל אעפ"כ הא איכא ספק דילמא נפסלי למפרע ובטל העדות הגניבה ג"כ ואיך יכולין להוציא ממון מספיקא ז"א לפי מה דמבואר בשיטה מקובצת שהקשה אהא דקאמר הגמרא דלר"י דסובר דלמפרע הוא נפסל בטלה עדות הגניבה הא לעיל קאמר הגמ' והלכתא שהעידו בב"א והוזמו ופרש"י דכיון שהעידו בב"א ליכא למימר בשעת עדות טביחה פסולין הוו אע"ג דלמפרע הוא נפסל דכיון שהעידו בב"א כשרים הוו כשהעידו

על הטביחה כיון שהיו יכולין לחזור בהם על העדות של גניבה דתכ"ד הוה אלמא דאף אם הוזמו על הגניבה שהעידו למפרע לא נפסלו שיתבטל עדות הטביחה ומכ"ש הכא דהוזמו על הטביחה דלא נפסלו למפרע שיתבטל עדות הגניבה ותי' דאין כוונת הגמרא דכיון שהוזמו על הטביחה נעשו פסולין למפרע על העדות הגניבה רק דכיון שהעידו עדות הטביחה והגניב' בתכ"ד ונתבטל העדות הטביחה נתבטל עדות הגניבה ג"כ משום עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. אמנם זהו רק אי נימא דלמפרע הוא נפסל שהפיסול והביטול הוי משעה שהעידו העדות אז שייך לומר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה אבל אי נימא דמכאן ולהבא הוא נפסל ל"ש לומר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה דהא אין הביטול והפיסול משעת הגדת העדות רק משעת הזמה ואילך הילכך אההיא עדות דקא איתזום אמאי דלא איתזמי לא איתזום עכ"ד: ומעתה אומר אני דלא שייך לומר עדות שבטל' מקצתה רק אם הך מקצת נתבטל לגמרי אבל היכא דנתבטל המקצת מספק כיון דאף אם ספק הוא אם עדותן קיימת מ"מ הא מהני עידותן לענין תפיסה דאם תפס ממנו התובע אין מוציאין ממנו מספיקא לא מיקרי עדות שבטלה מקצתה כיון דעדיין מהני עידותן לענין תפיסה והראי' דהא הרמב"ם פסק (בפכ"א מה' עדות ה"ד) העירו על פלוני שהפיל שן עבדו ואח"כ סימא את עינו והוזמו משלמין להאדון דמי העבד ודמי עינו והשיג עליו הראב"ד הא הרמב"ם פסק בהל' חובל שהאדון אינו משלם להעבד אלא א"כ תפס העבד וא"כ העדים שהוזמו למה משלמין ותירץ הכ"מ דלכך משלמין העדים משום דבקל יכול לתפוס וכיון דהפסודוהו העדים להאדון בעדותן דהעבד יכול לתפוס ממנו חייבין לשלם אלמא דהיכא דמהני עידותן לענין תפיסה מיקרי עדות גמורה אף לענין הזמה דאם הוזמו חייבין לשלם מכ"ש דלא הוי עדות שבטלה מקצתה היכא דעדיין מהני עידותן לענין תפיסה ועי' ברמב"ם (פ"ב מה' גניבה הי"ב) גנב וקטע ממנה אבר ואח"כ מכרה כו' אין מוציאין ממנו תשלומי ד' וה' ואם תפש הניזק אין מוציאין מידו והשיג עליו הראב"ד הא תפיסה לא מהניא בהא כיון שיותר ממה שהזיק הוא אין כח לחייבו אלא לב"ד ובדין פסוק בלי ספק וזה כיון שספק הוא אצלינו איך גמרו את דינו ותירץ הכ"מ דס"ל להרמב"ם דאע"ג דבקנס בעינן העמדה בדין משום דאי מודה מיפטר מכיון שכפר ובאו עדים והעידו בו סגי בהכי וב"ד גופייהו אמרי לא ידענא אם חייב אתה או פטור אנן לא מגבינן לי' מספיקא ואם תפש לא מפקינן מיני' עכ"ל אלמא דס"ל להרמב"ם דב"ד יכולין לפסוק הדין אף בדיני קנסות לענין תפיסה א"כ מכ"ש דלא הוי עדות שבטלה מקצתה היכא דמהני עידותן לענין תפיסה וא"כ כיון דמחמת הך ספק שמא נפסלו העדים למפרע לא נתבטל העדות הטביחה בשעת הגדתן

דהא עדיין מהני עידותן לענין תפיסה דאם תפס הניזק ד' וה' אין מוציאין מידו רק דאח"כ כשהוזמו אז נתבטל עדות הטביחה לגמרי לא שייך לומר בזה עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון דבשעת הגדה לא נתבטל עדות הטביחה ג"כ לכך ס"ל לרבנן דעדות הגניבה קיימת ומשלמין כפל אמנם זהו רק לפי מה דמוקי הגמ' דמיירי שהעידו בתוכ"ד וטעמא דר"י דס"ל דנתבטל עדות הגניבה הוא רק משום עדות שבטלה מקצתה אבל אי נימא דמיירי שהעידו על הטביחה תחלה וטעמא דר"י דס"ל דנתבטל עדות הגניבה הוא משום דבשעת הגדתן פסולין הוו א"כ תקשה אמאי ס"ל לרבנן דהבעלים משלמין כפל הא הוו העדים ספק פסולין למפרע והאיך יכולין להוציא ממון מספיקא:

אמנם זהו רק לר"ח דס"ל בשבועות (דף מ"ח) בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו דשניהם פסולין להעיד אבל לר"ה דס"ל דזו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה א"כ לדידי' הא הוי חידוש גמור מה שפסולין העדים מכאן ולהבא ואין לך בו אלא משעת חידושו דלא נפסלו רק מכאן ולהבא אבל למפרע כשרים גמורים הוו א"כ הא לדידי' לפי שיטת רבא דע"ז מכאן ולהבא הוא נפסל הא שפיר מצינן לאוקמי דהך ברייתא לא מיירי כלל בהעידו בתכ"ד רק דמיירי כגון שהעידו תחלה על הטביחה ופליגי אי עד זומם למפרע הוא נפסל או מכאן ולהבא הוא נפסל וא"כ הא אינו מוכרחין לדחוק ולפרש הא דקאמר ר"י גבי תמורת עולה תמורת שלמים דבמתכוין דבריו קיימין ובנמלך ה"ז תמורת עולה דבאמת ס"ל לר"י דתכ"ד כדיבור דמי רק דכוונתו הוא לחלק בין תכ"ד קטן לתכ"ד גדול דכיון דמהא דס"ל לר"י גבי עדות שבטלה עדות הגניבה אינו מוכח דר' יוסי סובר תכ"ד כד"ד א"כ הא שפיר אתיא דברי ר"י כפשוטו דס"ל דתכ"ד לאו כדיבור דמי לכך בנמלך לא מהני חזרה והוי תמורת עולה רק דבמתכוין לכך הוא דמהני הא דמפרש דבריו תכ"ד וא"כ כיון דר"מ ור"י תרווייהו ס"ל דתכ"ד לאו כדיבור דמי א"כ הא צריכין לפסוק הילכתא כוותייהו דתכ"ד לאו כדיבור דמי דהא לא מצינו שום תנא שיחלוק עליהם בשלמא לפי מה דקיי"ל כאביי דע"ז למפרע הוא נפסל א"ש דאף אי נימא כר"ה בתרי ותרי דבאים בפ"ע ומעידים לא שייך לומר דנוקמי פלוגתייהו דרבנן ור"י אם בטלה עדות הגניבה בהעידו על הטביחה תחילה פליגי אי עד זומם למפרע הוא נפסל או מכאן ולהבא הוא נפסל דהא לאביי לא שייך לעשות פלוגתא בזה כיון דס"ל לסברא גמורה ומוחלטת דע"ז נפסלו משעת הגדתן והיכי מצינן למימר דרבנן ס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל וע"כ דמוכרחין לומר דכ"ע ס"ל דלמפרע הוא נפסל רק דפליגי בתוכ"ד אי כדיבור דמי אי לא וא"כ כיון דר"י ע"כ סובר דכדיבור דמי א"כ ע"כ מוכרחין לדחוק ולפרש דהא דס"ל לר"י לחלק גבי תמורה בין מתכוון לנמלך כוונתו לחלק בין תוך כדי

דבור קטן לתכ"ד גדול וא"כ כיון דר' יוסי ס"ל דתכ"ד כדיבור דמי אף דרבנן פליגי עלי' וס"ל דלאו כדיבור דמי אעפ"כ הא אנן קיי"ל בעירובין (דף מ"ו) דהלכה כר"י מחבירו אבל לרבא דס"ל דע"ז מכאן ולהבא הוא נפסל א"כ הא לדידי' אי נימא כר"ה בתרי ותרי דבאים בפ"ע ומעידים א"כ הא צריכין לפסוק ההילכתא דתוכ"ד לאו כדיבור דמי וא"כ האיך פסק רבא כר"ל דמתנה לאחד וירושה לאחד לא. קנה דהא לר"ל מוכרחין לומר דתכ"ד כדיבור דמי כמבואר בב"ב (דף קכ"ט הנ"ל) וע"כ צריפין לומר לרבא דס"ל דע"ז מכאן ולהבא הוא נפסל וס"ל כר"ל דמתנה לאחד וירושה לאחד לא קנה דסובר כר"ח דבהדי סהדי שקרי למה לי וא"כ א"ש דמוכח מר' יוסי דתכ"ד כדיבור דמי:

כ והנה צריכין להבין סברת פלוגתייהו דר"ה ור"ח דפליגי בתרי ותרי דר"ה סובר דכל כת בפ"ע כשרים להעיד משום דמוקמינן לכל כת אחזקתי' ור"ח סובר דכיון דאיכא לכל כת עדים כת שניה דפסלי להו לא מוקמינן להו אחזקתייהו במאי פליגי והנראה לי דפלוגתתם תליא בהא שהבאתי לעיל במה שחקרו הראשונים בטעמא דחזקה מהו אי הטעם דאזלינן בתר חזקה הוא משום דהחזקה מברר על צד אחד מהספק שכן הוא או דהחזקה אינו מברר הספק כלל רק דכן גזרה תורה דבכל ספק נניח הדבר כמקדם כמו שמוחזק לנו דר"ח סובר דהטעם שאמרה תורה דאזלינן בתר חזקה הוא משום דחזקה מברר הספק וא"כ הא לא שייך לומר בתרי ותרי כיון דמספקא לן על כל כת וכת אם הם כשרים להעיד דמוקמין להו אחזקתייהו דהא כיון דחזקה הוא מטעם בירור א"כ מה מועיל הבירור דהחזקה נגד הך כת עדים דמעידים בהיפוך מן החזקה הא הבירור מהחזקה לא עדיף מעדים ואילו היה עוד מאה עדים שמעידין כהך כת ג"כ אין יכולין לבטל הנך תרי עדים שמעידין בהיפוך דהא תרי כמאה כן ה"נ אין בכח החזקה לבטל הך כת עדים ולהכריע כמותם דמה מועיל הכרעה נגד עדים וכה"ג מבואר בתוס' ב"ב (דף ל"א) בד"ה זו באה בפני עצמה ומעידה תימא בין לרב הונא ובין לרב חסדא נהמנינהו לבתראי במיגו דאי בעי פסלינהו לקמאי בגזלנותא ותי' דמיגו במקום עדים, לא אמרינן דמיגו לא יוכל לסייעם יותר משני עדים ואפי' היו עמהן מאה עדים אין נאמנין דתרי כמאה אלמא אף דמיגו מהני בכ"מ אעפ"כ בהא לא שייך לומר דיהיו מהימני הבתראי במיגו כיון דמיגו הוא מדרך הוכחה ובירור אין יכול המיגו להכריע נגד שני עדים שמעידין בהיפוך כן ה"נ כיון דהחזקה לר"ח הוא מדרך הוכחה ובירור א"כ בזה הא אינו יכול החזקה לברר נגד עדים לכך ס"ל דבהדי סהדי שקרי ל"ל אבל ר"ה סובר דהטעם דאזלינן בתר חזקה הוא משום דכן גזרה תורה דבכל ספק נניח הדבר כמקדם ולא ישונה ולאוקמי על חזקתו הראשונה א"כ אף דהחזקה אינו יכול לברר נגד עדים אעפ"כ כיון

דלא הוי רק ספק אם הם כשרים או לא גזרה תורה דבכל ספק נניח הדבר כמקדם ולא ישונה מחזקתו הראשונה לכך ס"ל דזו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה [וכה"ג מבואר בשב שמעתתא (ו' פרק כ"ב) שחקר בהא דקיי"ל בתרי' ותרי הוי ספק דרבנן ומדאורייתא מוקמינן אחזקה האיך הדין בתרי ותרי ואיכא רובא להכריע אי מהני והעלה דהיכי דליכא חזקה אלא רובא הו"ל ספק דאורייתא משום דתרי סהדי עדיף מרובא ואין הרוב יכול להכריע בתרי ותרי ודוקא חזקה קמא הוא דמהני מה"ת משום דכיון דלפנינו ספיקא דתרי ותרי אזלי' בתר חזקה ואינך יכול להוציאו מחזקתו קמא עד דאתברר שיצא מחזקתו הראשונה אבל רובא אינו אלא ראיי' שנוטה להתיר יותר מלאיסור א"כ כיון דאיכא תרי ותרי לעולם ספיקא דידהו ספק שקול אפי' במקום רוב ומשום דרוב אינו מכריע במקום עדים כלום משום דתרי כמאה ומכ"ש תרי ותרי ורובא דלא עדיף מתרי עי"ש]: והשתא כיון דזכינו לדין אתי שפיר המשך ההלכתא דרבא אשר הצגנו בפתח דברינו דכיון דפסק רבא כר"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה משום דאיגלאי מילתא למפרע לא אמרינן וא"כ הא ס"ל כשמואל דאם לא הביא שתי שערות עד בן י"ח שנה דאינו נעשה סריס למפרע כנ"ל וא"כ הא הדרא לדוכתא קושיית התוס' דיבמות על התנא דבי ר' ישמעאל דל"ל קרא דבכל מושבותיכם להורות דאין שריפת ב"כ דוחה שבת ת"ל שאין זמנה קבוע שיכול לדונה למחר דליכא לתרוצי כחקירתינו דמשכחת לה שבא עליה תינוק ס' כנעני דלמחר ישתנה דינה דהא לדידי' דס"ל דאינו נעשה סריס למפרע למחר ג"כ לא ישתנ' דינ' וע"כ צ"ל דאיצטריך קרא דבכל מושבותיכם משום דהוה ילפינן ק"ו מהקטרת אמורין שדוחה שבת אף דיכול להקטירן בלילה אך קשה הא לא מצינן למילף מהקטרה דשא"ה שדחתה שחיטה את השבת וע"כ דילפינן מהא דאיצטריך קרא דלה' דשרי להקטיר האימורין ביו"ט אף שלא דחתה השחיטה יו"ט אך דז"א דהא לרבא לשיטתו דס"ל דר' ישמעאל חייש למיעוטא א"כ הא אינו מוכח לר"י מהקרא דלה' דהא איצטריך קרא להתיר שחיטת קדשים ביו"ט וע"כ צ"ל דלא איצטריך קרא לר' ישמעאל להתיר שחיטת קדשים ביו"ט משום דבלא"ה שרי כיון דכבר הוחזק הרוב לענין אכילתו אך ז"א דהא בלא"ה מותר באכילה מטעם ספק דמותר מה"ת וע"כ צ"ל דחזקה הוא מטעם בירור וא"כ הא החזקה בהדי מיעוט אוסר בוודאי וע"כ דהא דשרי באכילה היא מטעם רוב וא"כ לא איצטריך קרא להתיר שחיטה וא"ש. וא"כ כיון דמוכח מר' ישמעאל דחזקה הוא מטעם בירור א"כ הא מוכח כר"ת דבהדי סהדי שקרי ל"ל וא"כ הא אף לרבא דס"ל דע"ז מכאן ולהבא הוא נפסל מוכח דר' יוסי סובר דתכ"ד כדיבור דמי וא"כ שפיר פסקינן כר"ל במחלק נכסיו דמחלק בין תכ"ד לאחר כד"ד כמו שביארתי ואתי שפיר:

## מערכה ד

א ובדברינו הנ"ל נ"ל לבאר הא דגרסינן במנחות (דף ס"ה) ת"ר אילין יומיא דלא להתענאה בהון כו' מריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למספד שהיו הצדוקין אומרים יחיד מתנדב ומביא תמיד מאי דרוש את הכבש האחד תעשה בבוקר וגו' מאי אהדרו את קרבני לחמי לאשי תשמרו שיהיו כולן באין מתרומת הלשכה מתמניא בי' ועד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למספד שהיו בייתוסין אומרים עצרת אחר השבת ניטפל להם ר"י בן זכאי כו'. ויש להבין מדוע מתמניא בי' ואילך שכבר הוכיחו להם שתמיד קרבן ציבור ואין היחיד מביאו אז אמרו שעצרת אחר השבת ולא קודם לכן ומדוע לא טעו בהני תרתי בבת אחת מוכרח להיות שהם שני קצוות שסותרים זה לזה וע' במה"ח שפלפל בזה ב והנ"ל דהנה לכאורה יש להוכיח דאין יחיד מתנדב ומביא תמיד מהא דאיתא בזבחים (דף קי"ז) ת"ר כל נידר ונידב היה קרב בבמה שאין נידר ונידב אינו קרב בבמה דברי ר"מ כו' ר"ש אומר אף ציבור לא הקריבו אלא פסחים וחובות הקבוע להם זמן כו' ומפרש הגמרא מ"ט דר"ש דכתיב ויעשו בני ישראל את הפסח בגלגל פשיטא אלא הא קמ"ל דחובות כעין פסח הוא דקרב הא לאו כעין פסח לא קרב ואידך מבעי' לי' לכדר' יוחנן דאמר ר"י משום ר' בנאה ערל מקבל הזאה ולכאורה יש להקשות לדברי ר"ש דסובר דקרא ויעשו את הפסח אתא למילף שאף ציבור לא הקריבו אלא חובות הקבוע להם זמן קשה הרי תמידין מסתמא מיד הקריבו כשעברו את הירדן בעשור לחודש ופסח היה אח"כ בי"ד לחודש מדוע איחר קרא בלימוד הזה ה"ל לכתוב ויעשו את התמיד בגלגל והי' ג"כ קשה קושיא זו והיינו ג"כ מוכרחים לומר דחובות הקבוע להם זמן כעין תמידים הקריבו ותו לא ע"כ צ"ל דאי הוה כתיב תמיד ה"א דווקא תמידין שקבוע להם זמן וקרבן ציבור ממש הקריבו אבל מה שיחיד מביא אף שקבוע להם זמן לא הקריבו לכך כאיב פסח שהוא קרבן יחיד אלא שבא בכנופיא וקבוע להם זמן ג"כ הקריבו אבל אם נאמר כדעת הצדוקים שיחיד מביא קרבן תמיד א"כ הא תמיד ופסח שוין שהיחיד מביאו וקבוע להם זמן הדרא קושיא לדוכתיה לכתוב ויעשו את התמיד שהוא קודם לפסח ומזה סתירה לדעת הצדוקים:

אמנם זהו רק לר"ש אבל לחכמים דפליגי אר"ש וסברי דהאי קרא אתא להורות דערל מקבל הזאה וזה ההוכחה אין אנו יכולין למילף מתמיד א"כ אין מזה סתירה לצדוקים והנה התוספות ביבמות (דף ע"א) בד"ה ערל הקשו אהא דאר"י משום ר' בנאה ערל מקבל הזאה שכן מצינו באבותינו שקיבלו הזאה כשהן ערלים כו' תימא לר"י מה ראי' צריך למה לא יקבל הזאה אפילו לר"ע דמרבה לעיל (דף ע') לערל כי טמא דהא טמא

מקבל ג"כ הזאה כדאמרינן בזבחים (דף צ"ג) מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה מזין עלי' והיא טהורה ובתוספו' הרא"ש כתב לתרץ דאף דשאר טמאים מקבלי הזאה מ"מ מצורע דאיתקש למת שמטמא באוהל ה"א דלא מקבל הזאה קמ"ל דמקבל הזאה (ומה שיש לדקדק על דבריו ביארתי במ"א ואכ"מ] הרי מתבאר דהא דאיצטריך קרא דויעשו את הפסח בגלגל להורות דערל מקבל הזאה הוא רק לר"ע דמרבה לערל כטמא אבל להחכמים דפליגי עליו וס"ל דערל אינו כטמא לא איצטריך כלל קרא לזה דבלא"ה ידעינן מסברא דבמה שהוא ערל אינו מגרע ההזאה ולא איצטריך קרא לזה וע"כ דהקרא אתי להורות לכדר"ש דכעין הפסח הוא דקרב כנ"ל:

ואיתא שם (דף ע') תניא אמר ר"א מנין לערל שאין אוכל בתרומה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר איש איש לרבות הערל [ומפרש רש"י איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות ערל כטמא אצל אכילת תרומה דבהאי קרא תרומה כתיב דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והיינו תרומה דסגיא לי' בהערב שמש] והנה הגמרא (שם בדף ע"א) פריך ור"א האי איש איש מאי עביד ליה דברה תורה כלשון בני אדם נמצא מבואר דהא דיליף ר"ע מאיש איש דערל כטמא הוא רק א"נ דלא דברה תורה כלשון ב"א אבל אי אמרינן דדברה תורה כלשב"א אינו מוכח כלל מהקרא דאיש איש דערל כטמא והנה לעיל [מערכה ג' אות ג' וד' ואות ה' ואות ו' ואות ז' ואות י'] הוכחתי מישוב קושיית התו' ביבמות (דף ו') דל"ל קרא דשריפת ב"כ אינה דוחה שבת ת"ל דאין זמנה קבוע ולפי תירוצי מוכח דאמרינן דברה תורה כלשון בנ"א. אמנם א"צ דילפינן בקל וחומר מעבודה אינו מוכח כמו שביארתי לעיל:

ג והנה התו' ביבמות (ד"ז) הקשו אהא דיליף ק"ו מעבודה נימא דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה שבת נמי לא תדחה אלא בשב ואל תעשה וי"ל דאתיא כר"ט דס"ל בב"ק (ד' כ"ה) דהיכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו והנ"ל דתליא בהא דאית' בקדושין (ד' ה') אמר ר"ה חופה קונה מק"ו ומה כסף שאינו גומר קונה חופה שגומרת א"ד שתקנה כו' והקשו התוס' וא"ת נימא דיו אסוף דינא מהיכא מייתית דחופה קונה משום דגומרת דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה להלן אחר כסף אף כאן לאחר כסף וי"ל דאתיא כר"ט דאמר היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו והכא אי אמר דיו מיפרך ק"ו דלאחר כסף לא איצטריך הרי מתבאר דא"נ כר"ט דהיכא דמיפרך ק"ו ל"א דיו אזי מוכח דחופה קונה משום דילפינן בק"ו מכסף:

והנה לעיל (דף ג') ובכתובות (דף מ"ו) פריך, הגמרא מנ"ל דמקניא בכסף וכסף דאבוה הוי אמר ר"י א"ר א"ק ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומאי ניהו אב ואימא לדידה הכי השתא השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה ואיהי שקלא כספא ואימא ה"מ קטנה דל"ל יד לקבל קידושיה אבל גדולה דאית לה יד איהי תקדיש נפשה ותשקול כספא אלא מסתברא דכי קא ממעט רחמנא יציאה דכותיה קא ממעט כו' עי"ש ועיין (בדף ד') דקאמר הגמ' ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם ואיצטריך למיכתב כי יקח איש דאי כתב רחמנא כי יקח איש ה"א קידושין דיהיב לה בעל דידה הוי כתב רחמנא ויצאה חנם כו' והנה התוספות שם (בדף ג') בד"ה ואימא ה"מ קטנה הקשו וא"ת הא אמרינן בכתובות (ד' מ"ז) שמעשה הבת לאב מדזכי לי' רחמנא למימסרה לחופה אעפ"י שמבטלה ממלאכתה ופירו התם רש"י דזכי לי' רחמנא מדכתיב את בתי נתתי לאיש דמשמע כל נתינות אפילו מסירה לחופה ומאי ראי' אימא ה"מ קטנה אבל נערה לא כדאמר הכא וי"ל דהאי קרא דאת בתי נתתי ע"כ איירי בנערה כדפרישית ונהי דלענין קידושין נוכל לפרש את בתי נתתי כשהיתה קטנה החופה א"א לפרש אלא בנערה דאי בקטנות א"כ היתה נשואה כשזינתה ודינה בחנק ולא בסקילה דעל זנותה של קטנה לא מחייבה והנה התוספו' בכתובות (דף מ"ז) בד"ה דזכי הקשו לפ"ז וצ"ע אמאי לא גמרינן קדושין מחופה ותי' הפ"י דאה"נ דלר"ה דס"ל דחופה קונה שפיר מצינן למילף מדאשכחן דזכי רחמנא לאב למימסר לחופה כדכתיב את בתי נתתי והיינו בנערה א"כ ממילא דזוכה האב בבתו נערה בכל עניני קידושין דהא איתקוש הויות להדדי וחופה נמי איקרי הויות לר"ה וכיון דאביה מקבל קדושין ממילא דכספא לדידי' הוו משא"כ ר' יהודה י"ל דס"ל דחופה אינו קונה וא"כ לא מיקרי הויה ולא שייך למילף קידושין מחופה בהקישא ובמה מצינו נמי לא מצינו למילף דנהי דזכי רחמנא לאב למימסרה לחופה היינו משום דבנשואין מפקעת עצמה לגמרי מרשות האב ובעינן דעתי' דאבוה משא"כ בקידושין דאינה מפקעת עצמה לגמרי מרשות האב איכא למימר דאין הכי נמי איהי תקדיש נפשה ותשקול כספא מש"ה איצטריך לי' לר"י למילף מקרא דאין כסף דכספא דאבוה הוי דיציאה דכוותיה קא ממעט:

אמנם עדיין קשה לר"ה דס"ל דחופה קונה א"כ מאי דרש בהאי קרא דאין כסף כיון דעיקר קדושי כסף ילפינן מכי יקח דמקניא בכסף א"כ שוב יכולין למילף דכסף קידושיה לאביה מחופה דהא איתקוש הויות להדדי וי"ל דאיתא בירושלמי ריש קדושין בכסף מנין כי יקח מלמד שניקנית בכסף בביאה מנין ובעלה מלמד שניקנית בביאה הייתי אומר ע"י זו וע"י זו כסף בלא ביאה כו' מנין ויצאה חנם אין כסף אם אחרת יקח לו מה זו

בכסף אף זו בכסף וא"כ לפ"ז א"ש די"ל דר"ה ס"ל כשיטת הירושלמי דאיצטריך הקרא דויצאה חנם על עיקר כסף קדושין להורות דנתקדשה בכסף לחוד דאי מכי יקח ה"א דבעינן תרווייהו כסף וביאה לכך איצטריך קרא דויצאה חנם:

ד אמנם זהו תליא בהא דאיתא לקמן (ד' ט') ובביאה מנ"ל אר"א אר"י א"ק בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל ע"י בעילה א"ל ר"ז לר"א וכי כעורה זו ששנה רבי ובעלה מלמד שניקנית בביאה אי מהתם ה"א עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל והנה המקנה הביא מה שכתב הפ"י הא דרבי לא חשש לזה משום דמוכח מה' דובעלה דממעט אמה העבריה ובאמה העבריה כסף לחוד קונה דל"ל דאיצטריך דלא נילף מאשה דבעינן כסף וביאה דמיעוט קנינים לא ילפינן והקשה עליו המקנה דא"כ קשה אהא דקאמר הגמ' בסמוך ולרבא דאמר בר אהינא אסברה לי כי יקח איש אשה ובעלה קידושין המסורין לביאה הוו קידושין קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין מא"ל א"כ ניכתוב קרא או בעלה מאי ובעלה ש"מ כולהו ומפרש רש"י בד"ה ולרבא כו' הא דדרשינן לי' לכדרבי ולמעוטי אמה משמע דאי לאו דאיצטריך הא דובעלה למעוטי אמה הוי דרשינן מה' דובעלה למעוטי קידושין שאמ"ל א"כ קשה אליבא דרבי דאכתי נימא דבעינן מקדש והדר בעיל וה' דובעלה לכדרבא למעוטי קידושין שאמ"ל דתו לא שייך למכתב או בעלה כיון דבעינן באמת מקדש והדר בעיל ותירץ דמהא גופא דרבא דממעט קידושין שאמ"ל מוכח נמי דל"ל דמקדש והדר בעיל דאל"ה ל"ש בקדושי כסף קידושין שאמ"ל דהא כתבו התו' לקמן (דף נ"א) דהיינו שהביאה נאסרת ע"י הקידושין וא"נ דאין הקידושין חלין אלא על ידי הביאה הרי לא באסרו הביאה ע"י הקדושי כסף לבד וא"ל דמשכחת קדושין שאמ"ל כגון שקידש אחת משתי אחיות בשטר ז"א דהא בעינן כתיבה לשמה ואפילו אמר לאיזה שארצה אגרש פסול למ"ד אין ברירה והכי ס"ל לרבי בגיטין (דף מ"ז) דאין ברירה א"כ ל"ל דאתי למעוטי קדשאמ"ל בקדושי שטר דהא קדושי שטר ילפינן לכולי מילתא מגט כדאמר ר"ל לעיל וא"כ אם כתב בשטר אחת מבנותיך הרי בל"ז השטר אינו כלום וע"כ מיירי בקידושי כסף וממילא מוכח דל"ל מקדש והדר בעיל עיי"ש שהאריך בזה עוד וא"כ לדידן דקיי"ל דשטר קדושין בעינן לשמה כדפסק הרמב"ם (בפ"ד מה"א ה"ד) וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת ואינו כותבו אלא מדעתה כתבו שלא לשמה אעפ"י שנתנו לה בפני עדים אינה מקודשת א"כ א"נ דאין ברירה ל"ל דבעינן מקדש והדר בעיל דא"כ הא לא משכחת לה קדושין שאמ"ל וא"כ לפ"ז א"נ דחופה קונה א"כ הא צ"ל דהאי ויצאה חנם אתא להורות דלא בעינן מקדש והדר בעיל א"כ הא מוכח דיש ברירה בדאו' א"כ ניחא דשפיר ה"א דבעינן מקדש והדר בעיל ואע"פ כן משכחת לה

קשאמ"ל בקידושי שטר כגון שכתב לאיזה שארצה אקדש בו דאל"כ הא לא משכחת לה קדושין שאין מסורין לביאה ובלא"ה ידעינן דלא בעינן כסף וביאה ל"ל קרא דויצאה ע"ז: ה והשתא כיון דזכינו לדין אתי שפיר מה שהא דיחיד מתנדב ומביא קרבן והא שעצרת אחר השבת המה שני קצוות הסותרים זה לזה והוא דהנה הרמב"ם (בפ"ז מה' תמידין ומוספין ה"א) כתב וכן ראו תמיד הנביאים והסנהדרין בכל דור ודור שהיו מניפין את העומר בט"ז בניסן בין בחול ובין בשבת והרי נאמר בתורה ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ונאמר ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקנוי וא"ת שאותו הפסח בשבת אירע כמו שדימו הטפשים האיך תלה הכתוב היתר אכילתה לחדש בדבר שאינה העיקר ולא הסבה אלא נקרה נקרה אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא העילה המתרת את החדש ואין משגיחין על איזה יום הוא מימי השבוע עכ"ל הרי דמוכח מזה דלא כדעת הצדוקים ועיין במעיין החכמה שיישב שלר' ישמעאל דס"ל דבכל מושבותיכם אתא להורות דבכל מקום שאתם יושבים משמע בלא"ה מוכח שאין לומר עצרת אחר השבת ולר' עקיבא מוכח מהאי קרא דממחרת הפסח]. אמנם הך הוכחת הרמב"ם תליא בהא דהנה התוספ' בקידושין (דף ל"ז) הקשו אהא דקאמר הגמרא בשלמא למ"ד מושב בכ"מ שאתם יושבים משמע היינו דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכיל דאקריבו עומר והדר אכיל והקשה הר"א אבן עזרא היכי אמרינן ממחרת הפסח דהכא הוי ששה עשר בניסן שנקרב העומר דילמא ממחרת שחיטת הפסח קאמר דה"נ אשכחן בפרש' מסעי דכתיב ממחרת הפסח יצאו בנ"י והם יצאו בט"ו בניסן ואומר ר"ת דהאי ממחרת הפסח דהכא היינו נמי בט"ו בניסן וה"פ ויאכלו מעבור הארץ כלומר מן הישן ממחרת הפסח שהרי הוצרכו לאכול מצות וקלוי דהיינו חדש לא אכלו עד עצם היום הזה דהיינו י"ו בניסן לאחר שקרב העומר וה"נ אשכחן י"ו דאיקרי בעצם היום הזה כו' ור"י מפרש נהי דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט"ו הכא ר"ל י"ו ולשון תורה לחוד ולשון נביאים לחוד כו' וא"כ הך הוכחת הרמב"ם דלא כהצדוקין הוא רק לפי' ר"י דהאי ממחרת הפסח הוא ט"ז בניסן א"כ הא תליא הקרא היתר אכילת חדש במחרת הפסח אבל לפי פי' הר"ת דהאי ממחרת הפסח הוא בט"ו בניסן ואכלו מן הישן וקלוי לא אכלו עד עצם היום הזה א"כ הא עדיין אין אנו ידעינן האי עצם היום הזה אימתי הוא ואין בזה לסתור דברי הצדוקין:

אמנם זהו תליא בהא דהנה קשה טובא לפי' הר"ת א"כ מאי קאמר הגמרא ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול הא להר"ת דמפרש דהאי

ויאכלו הוא ישן א"כ הא ישן רשאים לאכול אף קודם העומר וכל עיקר הדיוק הוא מה שלא אכלו קלוי עד עצם היום הזה והנ"ל ליישב דהנה מקשים עוד לפי' הר"ת הא אמרינן בירושלמי (ריש פ"ב דחלה) ר' יונה בעי קמי' דר"י בשעה שנכנסו ישראל לארץ מצאו קמה לחה מהו שתהיה אסורה משום חדש א"ל למה לא עד כדון לחה ואפי' יבישה א"ל ואפי' יבישה ואפילו קצורה ואפי' חטין בעליה עכ"ל הירושלמי א"כ מבואר להדיא דבשעה שנכנסו ישראל לארץ היו אסורים כל התבואות אף הישנים משום חדש א"כ היכי אכלי בט"ו מן הישן כיון דהישן ג"כ אסור והנ"ל דחדא קושיא מתורצת בחברתה דבאמת הי' אסור אז כל התבואות משום חדש רק דאכלו לקיים מצות אכילת מצה דבזה מותר לאכול אף מן החדש משום דאתי עשה דאכילת מצה ודוחה לל"ת דחדש וא"כ שפיר דייק הגמרא דמדאכלו ממחרת שחיטת הפסח דהיינו בט"ו לקיים מצות אכילת מצה ומעיקרא לא אכול אלמא דמושבות בכ"מ שאתם יושבים משמע:

אמנם עדיין קשה הא בתו' שם (דף ל"ח) בד"ה דאקריב עומר מבואר דלא שייך לומר באכילת מצה עשה דוחה ל"ת משום דהוי עשה שקודם הדיבור ואין עשה שקוה"ד דוחה ל"ת שלאחר הדיבור א"כ תקשה לפי' הר"ת היכי אכלי מעבור הארץ לקיים מצות אכילת מצה הא בזה ל"ש עשה דוחה ל"ת: ו ובחידושי ביארתי ליישב מה דתמה הש"א (בסי' צ"ט) והאחרונים על הא שתירצו דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת הא אדרבא ביבמות (דף ה') מוכח להיפוך דעשה דקוה"ד חמור דדחי הגמ' דממילה פסח ותמיד ליכא למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת דהתם שאני משום דהוי עשה דלפני הדיבור אלמא דעשה דלפני הדיבור חמור:

והנ"ל ליישב דקודם הדיבור לא מיקרי חמור לענין דחיית עשה לל"ת אלא היכא דלא נשתנה המצוה לאחר הדיבור כמו בפסח מילה ותמיד דהציווי שבהן בעשייתן במועדן שוה לאחר הדיבור כמו שהיו קודם הדיבור אבל במצות אכילת מצה אין להחשיב לחומר מה שנצטוו ג"כ לפני הדיבור דהא כל השיעורין לא נאמרו אלא הלכה למשה מסיני אבל קודם הדיבור לא נאמרו שיעורין כמו שפסק הרמב"ם בה' מלכים דב"נ חייב על בשר מן החי אפי' בכ"ש דלא נאמרו שיעורין לב"נ הרי גלוי בעליל דסתם אכילה דקרא הוא בכ"ש ושיעורא לא נאמרה אלא בהלמ"מ ולכך לב"נ שלא ניתן להם הלמ"מ נשאר להן איסור אזהרתן כפי משפט הלשון דלא תאכלו דהוי בכ"ש וא"כ קודם הדיבור כשנאמרה מצות אכילת מצה הי' די באכילת כ"ש דהא קודם הלמ"מ הי' סתם אכילה בכ"ש רק דכשנתנה תורה נתחדשה אז הלכה שאין יוצאין ידי מ"ע דאכילת מצה כ"א בכזית וכן נאמרו השיעורין לענין אכילת איסור:

ומעתה נחזי אנן מה"ת תדחה עשה דאכילת מצה ל"ת דחדש אי משום הכלל שבתורה דכל עשה דוחה ל"ת הא כיון דעשה דוחה ל"ת ילפינן מכלאים בציצית א"כ הא לא מצינן למילף רק דומיא דכלאים בציצית שנאמר העשה דציצית לאחה"ד ואי משום עצמיות חומר המצוה דאכילת מצה כיון שהיתה נוהגת ג"כ קודם הדיבור ידחה הל"ת דהא הא דבעינן למילף דעשה דוחה ל"ת מכלאים בציצית הוא רק משום דמסברא החיצונה היינו אומרים כיון דלאו חמור מעשה כמבואר ביבמות (דף ח') אינו נדחה מפני עשה אבל בחמור נגד קל אינו צריך למילף מכלאים בציצית דבלא"ה ידעינן מסברא דחמור דוחה הקל ואמרינן חטא כדי שיזכה לא בעינן דומיא דכלאים לכך במצות עשה דאכילת מצה כיון שהוא חמור שהוא נוהג לפני הדיבור עצמוות החומר דהמצוה ידחה ל"ת הא תינח אם יוצאין למ"ע זו ג"כ לאחר הדיבור בכ"ש כמו לפני הדיבור אבל באמת כיון דאין יוצאים באכילת מצה בפחות מכזית כ"א בכזית ועל אכילת כזית לא הי' קודם הדיבור כלל מ"ע ואם לא הי' נתחדשה הלכה להצריך כזית באכילת מצה אף בלא דחיית עשה להל"ת היה אפשר לאכול מצה כיון דלענין אכילת איסור בענין כזית דוקא וא"כ עיקר צורך הדחיה שבאה מצות אכילת מצה לדחות הל"ת של האיסור אינו אלא משום דלאחר הדיבור בעינן באכילת מצה ג"כ בכזית דוקא ולענין זה לא היתה המ"ע דאכילת מצה שהוא קודם הדיבור וא"כ למה תקרא מצות אכילת מצה לענין דחיית ל"ת למצוה חמורה לדחות ל"ת דאכילת כזית איסור מפניו: ובזה נ"ל ליישב מה שהקשה השאגת ארי' (בסי' צ"ד) אהא דגרסינן בפסחים, (דף ל"ה) ת"ר יכול יוצא אדם י"ח בטבל שלא נתקן כל צרכו כגון שנטלה ממנו תרומה גדולה ולא נטלה ממנו תרומת מעשר כו' ת"ל לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום ב"ת עליו חמץ אלא משום בל תאכל טבל ואיסורא דחמץ להיכן אזלא אמר ר"ש הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור כו' עיי"ש והקשה הש"א דל"ל למעט דאינו יוצא במצה של טבל משום דכתיב לא תאכל עליו חמץ ת"ל דאינו יוצא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ודחיית עשה לל"ת לא שייך בזה דהא טבל במיתה:

ועוד מקשים כל המפרשים דלפי המסקנא בגמ' אין ללמוד מהקישא דלא תאכל עליו חמץ דאינו יוצא במצה טבל רק לר"ש דל"ל אחע"א וכיון דלית הלכתא כר"ש למה סתם רבי במתני' דאין יוצאים במצה של טבל אשר ע"כ כתב הר"ן דטעמא במתני' דאין יוצאים במצה של טבל הוא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה וקשה אליבי' דא"כ ל"ל לר"ש ללמוד מהקישא דלא תאכל עליו חמץ הא עיקר מרא דהך דינא דמצוה הב"ע לאו מצוה היא הוא ר"ש כדאיתא בסוכה (דף ל') דיליף לי' מקרא דוהבאתם את הגזול:

אבל לפי מה שביארתי ניחא דהנה האחרונים מסתפקים אליבא דר"ש דס"ל במכות (דף י"ז) דכל שהוא למלקות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן אם גם במצות עשה דאכילה די לר"ש בכ"ש והנ"ל דזה תליא במחלוקת הראשונים בטעמא דר"ש דס"ל דכ"ש למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן אי הטעם הוא משום דר"ש סובר דסתם אכילה האמורה בתורה הוא בכזית וכן לענין כרת וקרבן בעינן כזית ולענין מכות בזה"ב גמרא גמר לה בכ"ש או דר"ש סובר דסתם אכילה הוא בכ"ש אלא דלענין קרבן וכרת נאמרה הלכתא שלא לחייב אלא בכזית ולענין חיוב מכות בזה"ב נשאר כפשטא דקרא דאף אכילת כ"ש מיקרי אכילה [ועי' במ"ל (בפ"א מה' חמץ ומצה ה"ז) שמביא דברי הרא"ה על הסמ"ג שדעתו דסתם אכילה הוא בכ"ש אלא דהילכתא אפקה מפשטא דקרא ולדבריו צ"ל דגם לענין אכילת קיום מ"ע נאמרה הלכה להצריך כזית ולכאורה סעד לדברי הרא"ה הנ"ל מדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל מ"ש כיון דלא נאמרה שיעורין לב"נ חייב אף על כ"ש מבשר החי הרי להדיא דלולי הלמ"מ סתם אכילה בכ"ש]. ולפ"ז פשוט לומר לר"ש אי סובר סתם אכילה בכ"ש גם אכילת מצה בכ"ש לאחר הדיבור ולהכי מדייק ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן ולא מדייק מיניה רק לענין חיוב כרת דחיובא דקרבן וכרת חדא היא כל שזדונה כרת חייב על שגגתה חטאת וסובר ר"ש דלענין זה לבד נאמרה הללמ"מ להצריך כזית לחייב קרבן וכרת אבל לענין מכות לא נאמרה יש חיוב אף בכ"ש משום דסתם אכילה האמורה בתורה בכ"ש ומינה דגם לקיום מ"ע דאכילה די לר"ש בכ"ש או י"ל דר"ש סובר דסתם אכילה בכזית ורק לענין מכות בזה"ב נאמרה הללמ"מ לחייב בכ"ש ממילא ג"כ לענין אכילת מצה בעינן כזית והיה שוה בזה לפני הדיבור כמו לאחר הדיבור דגם לפני הדיבור הי' מצות אכילת מצה דוקא בכזית כיון דסתם אכילה הוא בכזית וכיון דלשני הפנים הנ"ל אליבא דר"ש שוה שיעור אכילת מצה לפני הדיבור כמו לאחר הדיבור או דגם עתה בכ"ש או דגם קודם הדיבור בכזית א"ש הא דהצריך ר"ש לשיטתו למיעוטא דקרא דלא תאכל עליו חמץ כו' דאין יוצאין במצה של טבל דאי לאו קרא הוי ס"ד דיוצאין ומצוה הבאה בעבירה ליכא דהוי אמרינן דליתי עשה דמצה ולדחות ל"ת דטבל. ומה שהקשה השאגת אריי' דא"א לומר כן דהא טבל הוא במיתה בידי שמים וכמו שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת משום דבעינן דומיא דכלאים בציצית דליתא אלא ל"ת שאין בו כרת כמו כן אין עשה דוחה ל"ת שיש בו חיוב מיתה בידי שמים וכן מה שהקשה עוד השאגת אריי' דבטבול למעשר שני אף דליכא חיוב מיתה בידי שמים מ"מ כיון שיש בו עשה ול"ת אין מקום שיודחה מפני עשה דמצה זהו רק לדידן דמצרכינן לאכילת מצה שיעור כזית דוקא וקודם הדיבור הי' בכ"ש וע"כ אף דנאמרה גם לפני הדיבור לא מיקרי

חמור לענין דחיי' דהא לפי המצוה דלפני הדיבור הי' די בכ"ש ומה שצריך עתה לאכול כזית לא הי' כלל לפני הדיבור והמצריך לבא לידי דחייה היא מה שנתחדשה הלכה דאין יוצאין באכילת מצה בפחות מכזית וזה לא הי' המצוה קודם הדיבור אבל לר"ש שסובר באחד משני אופנים הנ"ל או דהן לפני הדיבור ולאחר הדיבור שיעור אכילת מצה בכ"ש או דהן לפני הדיבור ולאחר הדיבור בכזית דסתם אכילה בכזית ולשיטתו דלפני הדיבור ולאחר הדיבור שוין בשיעורין מקרי שפיר חמור מפני שהי' ג"כ לפני הדיבור ושוב יכולין למילף מפסח מילה ותמיד כשם שהם דוחין שבת אף שיש בה כרת ועשה ול"ת כן ה"נ במצות אכילת מצה והוי אמינא דיוצאין במצה של טבל הטבול לתרומת מעשר אף שהיא במיתה בד"ש וכן הטבול למעשר שני אף דאיכא בו עשה ול"ת משום דאתי עשה דמצה דחמיר שישנו לפני הדיבור ודוחה לעשה ול"ת לכך איצטריך היקשא דקרא א"כ זהו רק לר"ש משא"כ לדידן דבעינן עתה באכילת מצה כזית וקודם הדיבור הי' די בכ"ש פשוט דהטעם דאין יוצאין במצה של טבל הוא משום דכיון שאין האיסור נדחה הוי מצוה הבאה בעבירה וכמו שפירש הר"ן טעם זה במשנתינו ואתי שפיר וא"כ כיון דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת שלאחה"ד הדרי קושי' לדוכתיה על פי' ר"ת האיך מצי לדחות העשה דמצה לל"ת דחדש:

ז והנ"ל ליישב לפי מה דמבואר בתוס' בר"ה (דף י"ג) אהא דקאמר הגמ' עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו א"ת דעייל ביד עו"ג קצירכם אמר רחמנא ולא קציר עו"ג ואע"ג דירושה היא להם מאבותיהם כדאי' במס' עו"ג (דף נ"ג) דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש מכדי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ יש לו במה שזרע ועי' בטורי אבן שביאר דכל התבואה שהי' בא"י בעת כניסתן לארץ ה"ל ישראל ועו"ג שותפים בו דיש לעו"ג חלק במה שזרע וידוע שיטת רש"י בגיטין (דף מ"ז) אהא דאמרי' ישראל ועו"ג שלקחו שדה בשותפות טבל וחולין מעורבין זה בזה ומפ' רש"י אין לך כל חטה וחטה שאין חציו טבל וחציו חולין כו' ואין תקנה אלא להפריש מיני' וביה נמצא מעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו הרי חזינן דס"ל לרש"י דאי אמרינן אין ברירה אף שהגיע לידו מחזקינן הדבר בשותפות מחצה לזה ומחצה לזה והנה שיטת הב"ח דחדש אינו נוהג בשל עו"ג והדברים עתיקין וא"כ לפ"ז א"ש לפי מה שביארתי דהטעם דאין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת שלאחה"ד הוא משום דמן הסברא אין עשה דוחה ל"ת דהל"ת חמור מיני' רק דילפינן זה מכלאים בציצית בעינן דומיא דכלאים בציצית שהעשה נאמרה לאחר הדיבור א"כ זהו בל"ת החמור אבל בנ"ד כיון דבהכזית חדש שאוכל לקיים מצות מצה אין בה מן

האיסור רק חצי זית דהא החצי זית השני ה"ל של עו"ג דאינה אסורה משום חדש וא"כ כיון דלא הוי מן האיסור אלא חצי שיעור דקיל כמו שכתבו התוס' בשבועות (דף כ"ג) דבח"ש ליכא אפי' איסור עשה אלא איסור גרידא ולא חשיב מושבע ועומד עיי"ש א"כ אף דהוי העשה דמצה עשה דקוה"ד אעפ"כ כיון דלענין העשה מיחשב הכזית לשיעור שלם ולענין הל"ת לא הוה אלא ח"ש דקיל עצמיות החומר דהמצוה דוחה הל"ת דקיל ולא בעינן כלל בזה דומיא דכלאים בציצית ושפיר מצי לדחות העשה לאיסור ח"ש אף דהוי עשה שקוה"ד:

ח אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דאין ברירה אבל א"נ דיש ברירה א"כ הא משלקח הישראל הכזית לאכילת מצה הוברר הדבר שזהו חלקו המגיע משעה ראשונה לכך כמו דס"ל לרשב"ג בגיטין (דף מ"ז) בישראל וכותי שלקחו שדה בשותפות דמשבא ליד ישראל אמרינן דזהו חלקו המגיעו משעה ראשונה לכך וא"כ הא כל הכזית כונו אסור משום חדש וא"כ תקשה האיך אכלו ממחרת הפסח בט"ו לקיים מצות אכילת מצה הא אין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת דשיעור שלם וע"כ צ"ל כפי' הר"י דהאי ממחרת הפסח דהכא היינו בט"ז בניסן בעת הקרבת העומר ולשיטת התוס' בגיטין (דף מ"ז) שהשיגו על רש"י וכתבו דאי אין ברירה חיישינן שמא הגיע לו כל חלקו של עו"ג או כל חלקו של ישראל א"כ הא נסתרה דברינו:

י"ל באופן אחר דמוכח דזה תלוי בברירה דהנה ידוע קושיית הגאון מהר"י האיך שייך לומר בזה עשה דוחה ל"ת הא אמרינן בתמורה (דף י"ז) שבימי אבלו של משה נשתכחו ש' הלכות מישראל וחד מינייהו שיעורין א"כ הא לא ידעו השיעור של מצה ואולי יאכלו מעט פחות או יותר והוי חצי שיעור שלא במקום מצוה ותירץ כיון דהא דח"ש אסור הוא משום דחזי לאיצטרופי א"כ א"ש דה"ל לאכול כזית אחד מאי אמרת שמא שיעור דמצה הוא ב' זיתים וה"ל ח"ש שלא במקום מצוה ז"א כיון דאיסור של חצי שיעור אינו אלא מטעם חזי לאיצטרופי והרי כשיאכל עוד ח"ש ממילא יקיים נמי מ"ע דמצה וה"ל לתקוני כל מה דאפשר ושמא יאכלו כשיעור עכ"ד אמנם הך תירוצא לא א"ש לפי שיטת התוס' ביומא (דף ע"ד) דהקשו אהא דקאמר ר' יוחנן דחצי שיעור אסור מדאורייתא משום דחזיא לאיצטרופי דאמאי לא קאמר מטעמא דבסמוך דכל חלב לרבות ח"ש וי"ל דלהכי איצטריך לי' לר"י לפרושי ה"ט משום דאי מקרא דכל חלב ה"א עיקר קרא לכוי איצטריך וח"ש מדרבנן ואסמכוה אקרא אבל השתא דקאמר טעמא דחזי לאיצטרופי סברא הוא מה"ט דדרשה גמורה היא לח"ש אלמא דלשיטת התוס' לא בעינן ה"ט דחזי לאיצטרופי רק לגלות שהריבוי מכל קאי נמי אח"ש וא"כ כיון דבאמת מוקמינן האי

וכל לרבות אפי' ח"ש א"כ ממילא הא נכלל בהריבוי כל האיסורין אף היכא דלא חזי לאיצטרופי בשלמא לשיטת הר"ן בשבועות דמשני דמכל חלב לא אתיא לכל האיסורים לאסור ח"ש דשאני חלב דהוי בכרת והא דאסורין ח"ש בכל האיסורים הוא מה"ט דחזי לאיצטרופי ניחא הך תירוצא אבל לשיטת התוס' הדרא קושיא לדוכתיה אבל לפי מה שביארתי ניחא דאף דנשתכחו שיעורין אעפ"כ יכול לאכול כזית לקיים המ"ע משום דהוי ספק ספיקא חדא דילמא הך כזית הוא מחלקו של עו"ג דאין בה איסור חדש דהא לשיטת התוס' אי אמרינן אין ברירה חיישינן שמא הגיע לישראל כל חלקו של עו"ג ואף אם הוא של ישראל אעפ"כ איכא עוד ספיקא דילמא הוי השיעור כזית כמו שאוכל א"כ הא בלא"ה שרי באכילה משום דאתי עשה ודחי ל"ת ושיטת הר"י בביצה (דף ג') דאף ס' אחד בגופו וס' אחד בתערובות הוי ג"כ ס"ס וא"כ כיון דהוי ס"ס לכך מותר באכילה לקיים המ"ע אמנם זהו דווקא אי אמרי' אין ברירה אבל אי אמרינן יש ברירה הא נסתרה הך תירוצא וא"כ א"נ כפי' הר"ת מוכח ממ"נ דיש ברירה:

ט והשתא א"ש הא דבעת שהיו סוברים הצדוקין שיחיד מתנדב ומביא קרבן תמיד לא היו יכולין לומר שעצרת אחר השבת משום דהא קשה לדידהו דסוברים דיחיד מביא תמיד אמאי לא כתיב ויעשו את התמיד בגלגל וע"כ צ"ל דמוקמי הך קרא לכדר' בנאה להורות דערל מקבל הזאה א"כ ע"כ צ"ל כר"ע דערל כטמא א"כ מוכח דל"א דברה תורה כלשב"א א"כ קשה ל"ל קרא דבכל מושבותיכם וע"כ צ"ל משום דהוה ילפינן ק"ו מעבודה א"כ מוכח דהיכא דמיפרך ק"ו ל"א דיו א"כ מוכח דחופה, קונה א"כ קשה ל"ל קרא דויצאה חנם וע"כ דאתי להורות דלא בעינן כסף וביאה וא"כ קשה הא זה מוכח מהא דממעטינן קשאמ"ל וע"כ דמשכחת לה בקידושי שטר א"כ מוכח דיש ברירה א"כ הא ל"ל כפי' הר"ת דויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח הוא בט"ו כיון דיש ברירה והוי שיעור שלם א"כ האיך רשאים לאכול הא אין עשה דקוה"ד דוחה ל"ת וע"כ דהאי ממחרת הפסח הוא בט"ז כפי' ר"י א"כ מוכח דאין עצרת אחר השבת דאל"כ האיך תלה הכתוב היתר אכילתו בדבר שאינו עיקר אלא מקרה כהוכחת הרמב"ם. אבל השתא דנצחום שאין יחיד מתנדב קרבן תמיד א"כ הא שוב י"ל כר"ש דאתא הקרא להורות דכעין פסח הוא דקרב א"כ הא י"ל דאין ברירה א"כ הא שוב י"ל כפי' הר"ת דהאי ממחרת הפסח הוא בט"ו ואין כאן הוכחה דלא כהצדוקין כנ"ל לכך שוב טעו שעצרת אחר השבת ודוק:

## מערכה ה

א ועתה נבוא לבאר הך מימרא שלישית דר"ל דפסק רבא כוותי' דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי דתליא בהדדי והוא דהנה לכאורה יש להוכיח כר"ל דקנין פירות לאו כקנין, הגוף דהנה התוס' בב"ק (דף י') בד"ה שהשור הקשו וא"ת ל"ל קרא דשור ולא אדם הא בלא"ה ידעינן מדכתיב והמת יהיה לו מי שהמת שלו כדפטרינן שור פסולי המוקדשין דמת אסור בהנאה כדילפינן ג"ש שם שם מעגלה ערופה בפרק אין מעמידין (דף כ"ט) ותירץ התו' הוא דחוק כמבואר למעיין:

והנ"ל ליישב קושיית התוס' דגרסינן לקמן (דף נ"ג) ומאי חזית דוהמת יהיה לו דשור מפקת ליה לבעלים מטפלין בנבילה והמת יהיה לו דבור מפקת ליה למי שהמת שלו איפוך אנא מסתברא פטור גבי בור הואיל ופטר בו את הכלים וא"כ מיושב קושיית התוס' דשפיר איצטריך קרא דשור למעט אדם דאי הוי כתיב חמור לחוד למעט כלים ה"א דהאי חמור קאי למעט אדם אבל כלים חייבים ואין לומר דל"ל קרא למעט אדם ת"ל מוהמת יהי' לו ז"א דהא אי לא הוה כתיב חמור למעט אדם ה"א דאיפוך אנא דהמת יהיה לו דבור קאי לבעלים מטפלין בנבילה אבל לא בעינן בבור שהמת יהיה לו והמת יהי' לו דשור קאי למי שהמת שלו דלא שייך תי' הגמרא פטור גבי בור הואיל ופטר בו את הכלים דהא השתא אי לא הוה כתיב קרא כלל לפטור בבור ה"א דהכל חייב בבור הן כלים והן אדם וה"א דאיפוך אנא לכך כתוב קרא דחמור למעט אדם והשתא שוב לא אמרינן איפוך אנא משום דמסתברא דפטור גבי בור הואיל ופטר בו את האדם ועדיין לא ידעינן למעט כלים לכך כתיב שור למעוטי אדם וע"כ דחמור למעט כלים [וכן תירץ הש"מ] אך ז"א דהיכי מצינו למימר איפוך אנא דא"כ רעהו דכתב רחמנא, בשור לאפוקי הקדש ל"ל ת"ל מוהמת יהיה לו וא"ל דאיצטריך להקדש שנגח הדיוט דזה משור איש נפקא כמו שהקשו התוס' שם:

ב והנ"ל ליישב קושיית התוס' דשפיר איצטריך קרא דרעהו משום דמשכחת לה גוונא שנגח שור של הקדש ואעפ"כ יהא המת שלו והוא דגרסינן בנדרים (דף כ"ט) הרי נטיעות אלו קרבן עד שיקצצו אין להם פדיון ופריך הגמרא ולעולם אמר ב"פ פדאן חוזרות וקדושות עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו ועולא אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן א"ל ר"ה קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט א"ל רבא מי קמדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי אלמא דס"ל לרבא דקדושת דמים פקעה

בכדי ואם אמר שור בעל מום זה יהיה הקדש לבד"ה שלשים יום הרי כל השלשים יום הוא קדוש ולאחר שלשים יום יוצא לחולין מאליו:
והנה הר"ן שם כתב אהא דס"ל לבר פדא נקצצו פודן פעם אחת ודיו וז"ל ואפ"ה דווקא בהקדש הוא דאמר הכי משום דקדושה לא פקעה בכדי אבל בדיני ממונות כיון דבודאי זכייה דממונא פקע בכדי וכדאמרינן נכסי לך ואחריך לפלוני אין לשני אלא מה ששייר ראשון וממה ששייר ראשון מיהא אית ליה דפקעה זכותיה דראשון בכדי ה"נ כי אמר שדי נתונה לך עד שאעלה לירושלים מכי עלה לירושלים פקע זכותיה עכ"ל והיינו אפי' לב"פ דס"ל דקדושה לא פקע בכדי אבל דיני ממונות פקע בכדי וא"כ לפ"ז ה"ה אם נימא דקדושת דמים פקע בכדי דשוה לדיני ממונות א"כ כשכלה ההקדש שוב שייך הדבר לבעליו שהקדישו וראיתי באבני מלואים (סי' כ"ח ס"ק נ"ג) שתמה על הא שהביא הר"ן בחידושיו לגיטין (דף פ"ג) בהא דבעי היום אי את אשתי ולמחר את אשתי בתר דבעי הדר פשטי' כיון דפסקה פסקה והביא הר"ן שיטת הרא"ה דמהא שמעינן שהנותן קרקע לחבירו גוף ופירות על יום אחד שזכה המקבל בקרקע לעולם דהא אסיקנא כיון דפסקה פסקה עכ"ל ותמה ע"ז הא"מ דא"כ הא דפליגי עולא ובר פדא אי קדושה פקע בכדי הא אף א"נ דקדושה פקע בכדי אעפ"כ כיון שזכה בו הקדש ליום אחד שוב שייך להקדש לעולם כמו בדיני ממונות אם נתן לחבירו קרקע על יום אחד שזוכה בו המקבל לעולם והנ"ל ליישב דהנה הרמב"ם (בפ"ב מה' גניבה ה"ו) פסק דגנב והקדיש אינו משלם תשלומי, ד' וה' ומשמע אפי' בקדשי בדק הבית והשיג עליו הראב"ד מב"ק (דף ע"ו) דפריך הגמ' על הא דתנן גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר אינו משלם תשלומי ד' וה' אמרי בשלמא אטביחה לא מחייב דכי קא טבח דהקדש קא טבח אלא אהקדש לחייב מה לי מכרו להדיוט ומה לי מכרו לשמים ומשני מכרו להדיוט מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דשמעון מכרו לשמים מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן א"כ הא זהו אינו שייך רק בקדשי מזבח דשם בעלים עליהם אבל לא בקדשי בדק הבית וכן מבואר בתוס' שם. ולי נראה ליישב שיטת הרמב"ם דבקדשי בדק הבית מעיקרא לא קשה מידי לפי מה דמבואר בירושלמי (פ"ק דמעשרות הלכה א') מה בין הפקר ומה בין הקדש הפקר יצא ידי בעלים הקדש כו' אמר ר' אבין אף ידי בעלים לא יצא מאחר שאומר לו פדה את ראשון עי"ש וא"כ בקדשי בד"ה כיון דיש עדיין יד הבעלים בו דהם קודמין לכל אדם דאמרי' ליה פדה את ראשון פשיטא דאינו חשוב מוכר להקדש דלא יצא מיד הבעלים ולא הוה מכרו כולו וכל עיקר קושיית הגמ' הוא רק על קדשי מזבח

דאין לו פדיון א"כ מה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים והוצרך לומר כיון דעדיין שמא דראובן עליה ועי' בתוס' מנחות (דף ע"א) ד"ה ומתירין:
ומעתה לפ"ז ניחא שיטת הרא"ה דהא דס"ל להרא"ה דאם נתן לחבירו קרקע על יום אחד שזכה בו המקבל לעולם הוא רק בדיני ממונות דכיון שנתן לחבירו הקרקע יצאה מרשות הנותן לגמרי לכך אף שלא נתן לו רק על יום אחד אעפ"כ כיון דעל זה הזמן יצאה מרשותו שוב פסק ממנה כח הבעלים וזוכה בה המקבל כזוכה מן ההפקר אבל בהקדש כיון דאף בשעת ההקדש לא יצאה מרשות הבעלים לגמרי כמו שהבאתי שיטת הרמב"ם ולא פסקה ממנה כח המקדיש לכך כשכלה הזמן שהקדישה לא מצי הקדש לזכות בה עוד וחוזרת לבעליה כנ"ל ליישב דבריו [אך לפי מה שאבאר לקמן בלא"ה נסתרה דבריו דכיון שלא נתן רק על יום אחד ולא הוי רק מחוסר זמן לא יצאה מרשות הנותן כלל]:
ומעתה לפי"ז נחקור האיך הדין אם אמר על שור בעל מום שיהיה הקדש לבדק הבית שלשים יום ובא אחר והזיקו בתוך השלשים יום אם מחויב המזיק לשלם להבעלים שהקדישו עבור השור או לא אי נימא כיון דכעת אין לו להבעלים בהשור שום זכות ממון משום דהא השור אסור בהנאה מחמת ההקדש ואינו שלו כלל דהא הוא שייך להקדש אף דהפסיד להבעלים במה שהזיקו דאם היה השור קיים היה בא לידי ממון דהא לאחר ל' יום הא פקע ממנו ההקדש ונעשה חולין והדר השור להבעלים אעפ"כ כיון דהשתא אין בו דין ממון דהא הוי איסורי הנאה פטור מלשלם עבור השור דבתר השתא אזלינן או דילמא אף דהשתא אסור השור בהנאה ואין בו כעת דין ממון אעפ"כ כיון דאם היה השור קיים הי' בא לידי ממון דהא לאחר ל' יום יהי' פקע ממנו ההקדש מיקרי ממון גמור אצל הבעלים וחייב לשלם:
ג והנ"ל ברור דמחוייב לשלם כיון דאנן קיי"ל דמחוסר זמן לאו כמחוסר מעשה דמי כדאמרי' בפסחים (דף צ') ולרב מ"ש טבול יום דחזי לאורתא טמא שרץ נמי חזי לאורתא מחוסר טבילה טבו"י נמי מחוסר הערב שמש שימשא ממילא ערבי וכן פסק הר"ן בתשובה (סי' צ') דהא דאין מתירין הנדר עד שיחול הוא רק בנדר על תנאי דכל זמן שלא נתקיים התנאי מיקרי לא חל הנדר אבל נודר על אחר זמן מתירין קודם שיחול משום דזמן ממילא קא אתי מיקרי שפיר חל מהשתא וכן, מבואר במ"ל ברמב"ם (פ"ד מהל' אישות ה"ז) שהמציא בקטן שקידש שיחול הקדושין לאחר שיגדיל די"ל דמהני דלא דמי להא דאמרינן בקדושין (דף ס"ב) האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרר דלא מהני שא"ה משום שהוא מחוסר מעשה השחרור ומש"ה לא מהני אבל הכא דאינו מחוסר מעשה כי אם זמן וזמן ממילא קא אתי י"ל דלא הוי דשלב"ל עיי"ש שהוכיח שכן

הוא שיטת רש"י ועי' במ"ל (פ"י מהל' גירושין) שהמציא עוד דאם קידש אשה שיחול הקדושין לאחר ל' שיכול לגרשנה קודם שיבא הזמן דל"ד להא דאמרינן ביבמות (דף נ"ב) אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט מפני שבידו לגרשה ולאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה שא"ה דהוי מחוסר מעשה הקדושין ומש"ה האומר כתוב גט לכשאכנסנה אגרשנה לא מהני משום דמחוסר מעשה אבל הכא דאינו מחוסר מעשה אלא זמן וזמן ממילא קא אתי י"ל דמהני הגירושין אף קודם שיחול הקדושין:

והנה המ"ל נסתפק שם עוד אם קידש א' לאשה על תנאי אי יכול לגרשה קודם שנתקיים התנאי משום דבשעת הכתיבה היה הקדושין מחוסר מעשה ע"ש שהאריך בזה ולי נראה להביא ראיה ברורה דיכול לגרשנה קודם קיום התנאי מהא דאיתא בגיטין (דף מ"א) עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו מי שחררו א"ר רבו ראשון שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו שני כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיע מידי שעבוד כו' ועולא אמר מי שחררו רבו שני שורת הדין אין העבד חייב כלום במצות והקשו התוס' בד"ה הקדש וא"ת לאביי דס"ל בפסחים (דף ל"א) דלמפרע הוא גובה היכי משני למתני' דהכא דכרב לא מצי לשנויי דהא אביי ל"ל דמפקיע מידי שעבוד כיון דסובר דלמפרע הוא גובה וכעולא נמי לא מצי לשנויי דקאמר שורת הדין אין העבד חייב במצות ולאביי דאמר למפרע גובה הא אמרינן דשפיר אקדיש ושפיר זבין וי"ל דאביי מפרש כעולא וכגון דרוצה הלוה לסלקו בזוזי:

והשתא א"נ דבגט אשה אינו יכול לגרשה קודם קיום התנאי א"כ הוא הדין דבשחרורי עבדים בכהאי גוונא ג"כ אינו יכול לשחררו קודם קיום התנאי כמבואר בתוס' יבמות (דף נ"ב) בד"ה ולאשה בעלמא אינו גט ונראה לר"י דהיינו דווקא למ"ד אין אדם מקנה דבר שלב"ל אבל למ"ד אדם מקנה הוי גט דבידו לגרשה כמו בשחרור דמהני בלוקח עבד ע"מ לשחררו וכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנויה לך מעכשיו כדאיתא ביבמות (דף צ"ג) ובקידושין (דף כ"ג) וגט שחרור וגט אשה שוין לכל דבר דהא ילפינן לה לה מאשה אלמא דס"ל להתוס' דגט אשה ושחרורי עבדים שוים להדדי דמה דלא מהני בגט אשה ה"ה דל"מ בשטר שיחרור וא"כ ל"ל להתוס' לתרץ דמיירי שרוצה הלוה לסלקו בזוזי הא אף אם גבאו רבו שני ג"כ אינו מועיל השחרור מה ששחררו קודם שגבאו משום דהא בעת השיחרור עדיין לא היה בידו לשחררו משום דלא הוי קניית העבד מבורר דהא יכול הבע"ח שלו לסלקו בזוזי כדמוכח מתירוצם דתי' דמיירי בכגון שרוצה הלוה לסלקו בזוזי אלמא דלא אמרינן למפרע הוא גובה רק אם גבאו לבסוף אז איגלאי מילתא דהוי

שלו מעת ההלואה אבל אם סילקו בזוזי אז איגלאי מילתא למפרע דלא היה שלו מעולם ואינו מועיל השחרור שלו וכן מבואר להדיא בתוס' ב"ק (דף ל"ג) בד"ה א"ב עיי"ש וא"כ הא אף אם גבאו לבסוף ג"כ לא מהני השחרור משום דהוי כמו שיחררו קודם קיום התנאי ול"ל לתרץ דמיירי בשלא גבאו ורוצה לסלקו בזוזי אע"כ דמוכח מזה דאם הי' גבאו לבסוף כיון דנתקיים התנאי ואיגלאי מילתא למפרע שהי' שלו' מועיל השחרור שלו א"כ ה"ה בגט אשה אם נתקיים התנאי דאיגלאי מילתא למפרע שהיתה מקודשת מועיל הגירושין שלו]:

וא"כ לפ"ז נ"ל ברור דבנידון דידן בודאי חייב המזיק לשלם להבעלים עבור השור משום דכיון דלאחר שלשים יום יהי' פקע ממנו ההקדש והדרי להבעלים א"כ שוב הוי ממון גמור מהשתא אצל הבעלים כיון דלא הוי אלא מחוסר זמן וזמן ממילא קא אתי מיחשב כמו שחל הדבר מהשתא:

ד ויש לי להביא קצת ראיה לזה מהא דאיתא בב"ק (דף נ"ט) אכלה חזיז ריה"ג אומר נידון במשוייר שבו וחכ"א רואין אותן כמה היתה יפה וכמה היא יפה אכלה סמדר ר' יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר וחכ"א רואין אותן כמה היתה יפה וכמה היא יפה כו' עי"ש אלמא דר"י סובר דאף שלעת עתה לא אכלה רק סמדר והענבים עדיין לא באו לעולם אעפ"כ כיון דמזה הי' נתהוה ענבים מיחשב כמו שהזיקו ענבים וצריך לשלם בעד ענבים גמורים ואף החכמים לא פליגי עלי' רק בזה כיון דלע"ע הוא סמדר דהענבים עדיין לא באו לעולם ולא גדלו אף דמהסמדר יתהוה ענבים אעפ"כ כיון דהדבר אינו בעולם ומחוסר ענין הגידול [וגם הא יכול להיות שיתקלקל הסמדר] ולכך ס"ל דאינו משלם רק בעד סמדר דדוחק לעשות פלוגתא רחוקה בין ר' יהושע והחכמים דלר' יהושע אף בדבר שמחוסר גידול ס"ל דחשבינן כאלו נתגדל וצריך לשלם לו ענבים גמורים והחכמים יסברו דאף בדבר שישנו בעולם אזלינן בתר השתא עדיפא לן לאוקמי דלא פליגי רק בדבר שלא בא לעולם עדיין אבל בדבר שישנו בעולם רק שהוא מחוסר זמן בזה כ"ע מודים דמיחשב כמו שחל הדבר מהשתא ועיין בשיטה מקובצת בתי' הראשון שס"ל דלר' יהושע הוא דינא ולא קנסא:

א"כ הא בנידון דידן דהשור ישנו בעולם ולא הוי אלא מחוסר זמן שממילא קא אתי ויגיע הזמן שיהיה פקע ההקדש דבזה כ"ע מודים דמיחשב כמו שחל הדבר מהשתא וצריך לשלם לו בעד שור מעליא וכן משמע מדברי המאירי מובא בש"מ בב"ק (דף מ"ז) אהא דקאמר רבא אין שמין לפרה בפ"ע ולולד בפ"ע אלא שמין לולד ע"ג פרה שאם אי אתה אומר כן נמצא אתה מכחיש את הניזק וז"ל הרב המאירי אין שמין את הפרה לבד והולד

לבד אלא שמין למה היתה שוה הפרה כשהיתה מעוברת מנה כו' ואלו היינו שמין הולד כאילו נולד והיה לפנינו חי כמו שהוא עכשיו לפנינו מת היה שוה יותר והיתה פסידא לזה למזיק ואע"פ שאלו היה הדין כן אין לנו ולפסידתו כלום מ"מ הרי הוא אומר פרה מעוברת הזקתי ופרה מעוברת אתם שמין לי ולכך שמין לולד ע"ג פרה שאין אדם נותן בולדות שעדיין לא יצאו לאויר העולם כאילו יצאו עכ"ל:

הרי חזינן דהמאירי מס' דרבא קמ"ל דלא נימא דאם הזיק פרה מעוברת אף דעתה לא הוי רק עובר אעפ"כ דאם לא הזיקה היה נגמר העובר והיה נולד ולד גמור וה"א דמיחשב כמו שהזיקו ולד גמור וצריך לשלם לו בעד ולד מעליא קמ"ל כיון דעדיין לא יצא הולד לאויר העולם אין אנו דנין בדבר שלא יצא לאויר העולם עדיין כאילו יצא א"כ הא זהו רק אם הדבר לא בא לעולם עדיין ומחוסר הגידול אבל בדבר שישנו בעולם רק דהוי מחוסר זמן בזה בוודאי חשבינן כאילו ההזיק נעשה מיד וצריך לשלם לו בעד שור מעליא ואף דאנן קיי"ל דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי כמו שפסק הרא"ש בב"ק (דף צ"ט) גבי גזל חמץ לפני הפסח ובא אחר ושרפו לאחר הפסח דפטור מתשלומין משום דלא הוי אלא גורם לממון ועי' בש"ך בח"מ (סי' שפ"ו וסי' ק"י ס"א) וא"כ ה"נ נימא אף דלאחר שלשים יום יהיה פקע ממנו ההקדש אעפ"כ כיון דהשתא אסור בהנאה לא הוי אלא גורם לממון דלאו כממון דמי ז"א דל"ד זה לזה דשאני התם דהחפץ בעצם אין בו שום שיווי ממון כלל דהא החמץ אסור בהנאה לעולם רק דנימא דכיון דלהגזלן היה נצרך החמץ לפטור א"ע בהחמץ מהנגזל דהיה אומר לו הרי שלך לפניך ועכשיו ששרפו צריך לשלם לו ממון מעליא יהיה מיקרי מצד זה ממון לזה אמרינן כיון דבהחפץ בעצם אין בו דין ממון אינו מיקרי ממון מצד מה שנצרך החפץ להגזלן דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי אבל בנידון דידן כיון דבהחפץ גופא יש בו שיווי ממון דהא אם היה השור קיים היה מותר לאחר ל' יום ולא הוי כעת רק מחוסר זמן שממילא קא אתי ויגיע הזמן שיהיה מותר בהנאה בזה בוודאי חשבינן כאילו ההיזק נעשה מיד וצריך לשלם לו בעד שור מעליא כמו שביארתי:

ה אלא שעומד לנגדי גמ' ערוכה בפסחים (דף כ"ט) דקאמר הגמ' והדר ביה ראב"י דתניא האוכל חמץ של הקדש במועד מעל וי"א לא מעל מאן י"א כו' ר"א בר רבא תני לה להא שמעתתא משמיה דר"י בהא לישנא דכ"ע אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והכא בדבר הגורם לממון כממון דמי קמיפלגי מ"ד מעל קסבר דבר הגורם לממון כממון דמי ומ"ד לא מעל קסבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי אלמא אף דחמץ של הקדש מותר להשהותו לכתחילה כדקיי"ל שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל

גבוה ובוודאי יגיע הזמן דלאחר הפסח שיהיה מותר בהנאה ולא הוי רק מחוסר זמן ואעפ"כ חשבינן ליה לגורם ממון דלמ"ד דלאו כממון דמי פטור על הזיקו והדבר תמוה לענ"ד עד שבעיוני בזה מצאתי בע"ה בפני יהושע בפסחים (דף כ"ט) שתמה כן דמאי מדמי הגמ' זה לגורם לממון עי"ש שכתב וחזרתי על כל צדדים ולא נתיישב דעתי אם לא שנאמר דלהאי טעמא אין ה"נ שמחוייב לשלם הקרן להקדש כיון דלגבי הקדש ממון גמור הוא אלא הא דקתני י"א לא מעל היינו לענין דפטור מחומש ואשם כיון דלגבי זה שמעל בשוגג לא מיקרי ממון דהא באיסורא לא ניחא ליה דליקני אלא דע"כ אוקמא רחמנא ברשותו לענין מעילה היינו דווקא היכי דמיקרי ממון לגביה דהא משמעל נפק לחולין וע"ש כך נקרא מעילה דאין מעילה אלא לשון שינוי שנשתנה מרשות הקדש לרשות המועל משא"כ הכא בחמץ שאם נאמר דברשותו קאי כ"ש דהיה צריך ביעור וחייב לשורפו א"כ אין לחייב בקרן וחומש עכ"ד עי"ש [ובחידושי הארכתי בזה ליישב באופנים שונים ואכ"מ]:

נמצא מתבאר מדברי הפ"י דס"ל ג"כ כדברינו דזה מיקרי ממון גמור מה שלאחר הזמן תהיה מותר בהנאה ואין לומר דלא דמי נידון דידן להההיא דהתם דהא שהוכחנו דהיכא דהוי ממון לאחר זמן אף דכעת אין בו דין ממון מיקרי ממון מהשתא הוא רק דהיכא דכעת הוי ג"כ שלו רק דהשתא אין בו דין ממון בזה אמרי' כיון דלא הוי אלא מחוסר זמן מיקרי ממון מהשתא אבל בנידון דידן כיון דבתוך השלשים יום לא הוי השור של הבעלים כלל רק של הקדש כמבואר בתוס' ב"ק (דף ע') בד"ה תורא דראובן והקשו התוס' והא דאמר לקמן גנב והקדיש חייב ד' וה' דהוה כמוכרו להדיוט היינו בקדשי בדק הבית דלא מיקרי על שם בעלים וא"כ כיון דהקדש בדק הבית הוי כמכירה ויצאה מרשות הבעלים לגמרי איך שייך לומר דמצד מה שיהיה אחר שלשים יום שלו יהיה מחוייב בתשלומין כיון דהשתא בעת שהזיק לאו ממון של הבעלים הוא כלל רק ממון הקדש:

זה אינו אף דבאמת אינו מיקרי כעת ממון של הבעלים מצד מה שתהיה לאחר שלשים שלו כיון דהשתא לאו שלו הוא אף על פי כן הא מבואר בתוס' בבא קמא (דף ס"ט) ד"ה כל שלקטו דאם גזל אחד ונתייאשו הבעלים ובא אחר וגזלו מן הגזלן אף דלא היה מחוייב לשלם להבעלים הראשונים עבור הגזילה כיון דגזלו לאחר יאוש אעפ"כ מחוייב היה הגזלן השני לשלם להגזלן הראשון משום דהוי צריכה להגזלן לפטור א"ע בזה מהנגזל אלמא אף דהחפץ לאו של הגזלן הוא דהא מחוייב להשיב להבעלים ואנן קיי"ל דבר הגורם לממון לאו כממון דמי אעפ"כ כיון דלהגזלן איכא פסידא בזה שגזלו ממון דצריך לשלם בעד זה להבעלים חייב לשלם להגזלן כן ה"נ אף דהחפץ לאו של הבעלים הוא

כעת אעפ"כ הא לא בעינן במזיק שיהיה החפץ שלו רק דאם בא פסידא מהזיקו להבעלים חייב לשלם וא"כ כיון דבזה שהזיק את השור הוא פסידא לבעלים כיון דלאחר ל' יום יהיה פקע ממנו ההקדש ויהיה שלו דלא הוי רק מחוסר זמן אף דהשתא אינו שלו אף על פי כן הא איבד ממון גמור וחייב לשלם וזה פשוט:

ו והשתא לפ"ז הא מיושב קושיית התוס' הנ"ל דשפיר איצטריך קרא דרעהו לפטור שור של הקדש ולא פטרינן משום והמת יהי' לו דנ"מ לכה"ג אם הקדיש שור בע"מ לבד"ה לשלשים יום ונגחו השור בתוך השלשים יום דאי הוה פטרינן לשור של הקדש משום והמת יהי' לו ה"א דבכה"ג מחוייב לשלם להבעלים עבור השור כיון דלא הוה אלא מחוסר זמן כמו שביארתי ושפיר קרינן בי' והמת יהיה לו משום דהא כשיכלה השלשים יום פקע ממנו ההקדש ושייך הנבלה להבעלים אבל השתא דכתיב שור רעהו ולא שור של הקדש א"כ כיון דבעת הנגיחה הוי השור של הקדש אף דמחמת הנגיחה הי' הזיק להבעלים אעפ"כ כיון דבעת הנגיחה הי' השור של הקדש פטרי רחמנא מצד שור רעהו ולא שור הקדש:

אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ כר' יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי אבל א"נ כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי א"כ נסתרה הך תירוצא דאף השתא דכתיב רעהו אין אנו יכולין למעט שור של הקדש בכה"ג משום דבזה הא שפיר שור רעהו קרינן בי' כיון דאינו קנוי להקדש רק לשלשים יום ואח"כ חוזר לבעלים א"כ הא לא הוי אצל הקדש אלא קנין פירות כמבואר בר"ן בנדרים (דף כ"ט) אהא דקאמר אביי וקדושת הגוף לא פקעה בכדי והתניא כו' וכתב הר"ן ואפשר דנהי דס"ל לאביי דקדושת הגוף פקעה בכדי בהאומר לאשה מודה דלמחר לא נפקא בלא גט וה"ט משום דכל קנין שאינו עולמית קנין פירות בלחוד מיקרי כדמוכח בגטין (דף מ"ז) גבי מוכר שדה לחבירו בזמן שהיובל נוהג הילכך גבי הקדש כו' בדין הוא דתיחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד אבל באשה כיון דאי לא הויא אשתו לעולם לא קני בה קנין הגוף כו' אי אפשר שתהי' אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין הגוף עכ"ל אלמא דהקדש לזמן לא הוה אלא קנין פירות: ואיתא בב"ק (דף צ') ובפלוגתא דהני תנאי דתניא המוכר עבדו לאחר ופסק עמו ע"מ שישמשנו שלשים יום ר"מ אומר הראשון ישנו בדין יום או יומים מפני שהוא תחתיו קסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי ור"י אומר השני ישנו בדיומים או יומים מפני שהוא כספו קסבר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אלמא דלר"י דס"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף אף דבהשלשים יום הוא קנוי להראשון אעפ"כ מיקרי כספו של השני משום דהגוף שלו [ועי' בש"מ בב"ק (דף צ')] כן ה"נ אף דהשור קנוי להקדש על שלשים יום אעפ"כ

כיון דאין להקדש בו רק קנין פירות דלאו כקנין הגוף דמי לר"ל מיקרי שפיר שור רעהו משום דהגוף שייך להבעלים וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דלר"ל ל"ל קרא דשור ולא אדם ת"ל מוהמת יהיה לו דל"ל משום דה"א איפוך אנא דא"כ תקשה ל"ל קרא דשור רעהו לפטור שור של הקדש ת"ל מוהמת יהיה לו דלדידי' ליכא לשנויי דנ"מ בכה"ג אם נגח שור של הקדש בתוך ל' יום משום דלדידי' הא אף השתא דכתיב רעהו ג"כ חייב לשלם להבעלים עבור השור משום דאף בתוך השלשים יום ג"כ שור רעהו קרינן בי' כיון דאין להקדש בו רק קנין פירות דלאו כקנין הגוף דמי:

ז אמנם לר"ל גופא דס"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ליכא לאקשויי מהא דלדידי' יש ליישב קושייתי הנ"ל דשפיר איצטריך הקרא דשור ולא אדם כמו שתירצו התוס' בזבחים (דף ע"א) בד"ה ובטריפה דאדם חשיב שפיר והמת יהיה לו משום העור דשרי בהנאה מדאורייתא רק מדרבנן אסור משא"כ בפסה"מ אסור העור ג"כ בהנאה מדאורייתא עיי"ש וא"כ הא אינו צריכין לשנויי כלל דאיצטריך קרא דשור ולא אדם בכדי שלא נימא איפוך אנא דאף דלר"ל ל"ל איפוך אנא כמו שביארתי אעפ"כ בלא"ה ניחא:

אך התוס' בסנהדרין (דף מ"ח) ובחולין (דף קכ"ב) כתבו דעור המת אסור בהנאה מדאורייתא עי"ש והנה הגאון בעה"מ פ"מ בירושלמי דב"ק כתב דדין עור המת אם מותר מדאורייתא אי לאו תלוי בפלוגתא דאביי ורבא בסנהדרין (דף מ"ז) דלאביי דגמר איסור הנאה דמת מעגלה ערופה שריא העור דמת בהנאה כדין עורות קדשים דמותרין בהנאה ואף דבכריתות (דף ו') מבואר דעגלה ערופה גופא ילפינן משום דכתיב שם שם תהי' קבורתה ולא משום דכתיב בה כפרה אך בתוס' דע"ג (דף כ"ט) ד"ה כפרה מבואר דאיצטריך תרווייהו משא"כ לרבא דגמר מעו"ג אסור גם העור מדאורייתא עיי"ש שהאריך בזה וא"כ א"ש די"ל דר"ל דס"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ס"ל כאביי דילפינן איסור הנאה דמת מעגלה ערופה וא"כ הא העור מותר בהנאה מדאורייתא לכך איצטריך קרא דשור ולא אדם ולא הוה ממעטינן מוהמת יהיה לו משום דשפיר קרינן בי' והמת יהי' לו משום העור והשתא תקשה לרבא האיך פסק כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי הא לרבא לשיטתו דס"ל בסנהדרין (דף מ"ו) דילפינן איסור הנאה דמת מעו"ג א"כ הא לדידיה עור המת אסור בהנאה מדאורייתא א"כ. הא ליכא לשנויי לרבא דאיצטריך שור ולא אדם משום העור וע"כ צריכין לשנויי דאיצטריך שור ולא אדם משום דה"א איפוך אנא וא"כ הא קשה דהיכי ה"א לומר איפוך אנא א"כ תקשה ל"ל קרא דשור רעהו וע"כ צ"ל דאיצטריך קרא משום דנ"מ בכה"ג היכא דנגח שור של הקדש בתוך

השלשים יום א"כ הא מוכח לרבא לשיטתו דקנין פירות כקנין הגוף דמי והאיך פסק רבא כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי:

ח והנ"ל ליישב דלרבא לשיטתו יש ליישב קושיית התוס' הנ"ל בלא"ה דמצינן לומר איפוך אנא ואעפ"כ שפיר איצטריך קרא דרעהו ולא פטרינן משום והמת יהיה לו משום דנ"מ לכה"ג לפי מה דמבואר ברש"י בחולין (דף ק"ח) דרבא דס"ל בעו"ג (דף ס"ז) גבי חלא דחמרא וחלא דשיכרא דבמשהו דס"ל כר"י דמין במינו במשהו ונקדים עוד הא דהקשו התוס' במעילה (דף כ"א) אהא דתנן נפלה פרוטה של הקדש בתוך הכיס כיון שהוציא את הראשונה מעל תימא ולובטיל האי פרוטה של הקדש שנפלה ברובא וכ"ת דשיל"מ הוא ע"י פדיון ואפילו באלף לא בטיל הא ל"ל דדבר שיל"מ הוא מדרבנן וצ"ל דליכא אלא חד בכיס דליכא ביטול עכ"ל אלמא דס"ל להתוס' דאם נתערב פרוטה של הקדש ברוב חולין נתבטל הפרוטה של הקדש ברוב חולין ומותר בהנאה ואיתא במנחות (דף כ"ג) אמר ר"ח נבלה בטילה בשחוטה כו' ושחוטה אינו בטילה בנבלה שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה דלכי מסרחה פרחה טומאתה ור' חנינא אמר כל שאפשר לו להיות כמוהו בטל כו' אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרו עולין הוא דלא מבטלי אהדדי אבל מין במינו בטל אי אליבא דר"י כו' לעולם אליבא דר"י וכי קאמר ר"י מב"מ לא בטל ה"מ היכא דאפשר ליה למיהוי כוותי' אבל היכא דלא אפשר ליה למיהוי כוותי' בטל ובהא קמיפלגי דר"ח סובר בתר מבטל אזלינן ור' חנינא סבר בתר בטל אזלינן:

וא"כ לפ"ז א"ש די"ל דרבא כר' חנינא ס"ל דבתר בטל אזלינן וא"כ שפיר איצטריך קרא דרעהו לפטור אם נגח שור של הקדש ולא ממעטינן לה מוהמת יהי' לו משום דנ"מ לכה"ג היכא שנתערב שור של הקדש ברוב חולין ונגח את כולם א"כ הא בעת נגיחת השוורים לא נתבטל השור של הקדש ברוב חולין משום דהא השור של הקדש עם השוורים של חולין הוי מין במינו ומב"מ לא שייך ביטול וא"ל הא השור של הקדש א"א להתהוות חולין וא"כ הא הוי משבא"מ ובטל ז"א דהא משכחת לה שיתהוה חולין אם יפול בו מום דשוב יכול לפדותו ויוצא לחולין אף דזה אינו בידו שיתהוה בו מום אעפ"כ הא לא בעינן שהדבר יהי' במציאות שהאיסור יתהוה היתר רק דבעינן שהאיסור יהי' יכול להתהות היתר וא"כ כיון דמשכחת לה גונא שהאיסור יתהוה היתר אם יתהוה בו מום דשוב יכול לפדותו ויתהוה חולין שוב מיקרי מין במינו ולא בטל א"כ כ"ז מחיים אבל אח"כ כשנגח את כולם א"כ הא שוב אי אפשר להנבלה של הקדש שתעשה חולין לפי מה דמבואר בתוס' ב"ק (דף נ"ג) הנ"ל בד"ה לענין דהוכיחו דרבא ס"ל כר' יוסף דאין פודין את הקדשים אף להסיקו תחת תבשילו א"כ הא לרבא לשיטתו לאחר הנגיחה א"א

בשום אופן להנבלה של הקדש שתעשה חולין כיון דלדידי' א"י לפדותה אף להסיקה תחת תבשילו א"כ הא שוב נתבטל הנבלה של הקדש ברוב חולין משום דהוי מין בשא"מ כיון דא"א להאיסור שתעשה היתר ופקע ממנה הקדושה ומותרת בהנאה כמבואר בתוס' דמעילה הנ"ל [וא"ל הא אף לאחר נגיחה משכחת לה שתתהוה הנבלה חולין ע"י שאלה דהא קיי"ל דיש שאלה בהקדש ויכול לשאול על הקדישו ויתהוה חולין ז"א דמשכחת לה בתמורת הקדש דמבואר בנזיר (דף ל"א) דאין שאלה בתמורה ועי' לעיל מערכה ב' אות יו"ד]:

והשתא אי ה"א דלכך פטור שור של הקדש משום דאין המת שלו א"כ בכה"ג דנגח שור של הקדש ע"י תערובות דלאחר הנגיחה נעשה חולין ומותרת בהנאה הי' חייב לשלם אבל השתא דכתיב קרא דרעהו לפטור של הקדש א"כ אף בכה"ג ג"כ פטור כיון דמחיים דשור בעת הנגיחה לא פקע שם הקדש מיני' והוי שור של הקדש דמב"מ לא בטל אף דלאחר הנגיחה יתהוה חולין אעפ"כ כיון דבעת הנגיחה לא הוה שור של רעהו פטור מלשלם בעד הך שור של הקדש: ט והנ"ל דהאי חקירה אי מב"מ במשהו אי לא תליא. בהא דהנה הרמב"ן בחומש פ' מטות הקשה למה לא נאמרה פרשת גיעולי עו"ג עד מלחמת מדין הלא מלחמת סיחון ועוג קדם להם ומדוע לא נאמר אז ותירוץ דמלחמת סיחון ועוג הי' מז' עממין ואכלת שלל אויבך אפילו קדלי דחזירי הותר להם ואיך יצטרכו הכלים הגעלה אבל מלחמת מדין לא הי' מז' עממין והנה לכאורה עדיין קשה על תי' הרמב"ן הא בחולין (דף י"ז) משמע דלא הותר קדלי דחזירי רק בשבע שכבשו וא"כ עדיין צריך הכלי הגעלה שהרי הכלי ישאר גם אחר כן וישתמשו בו:

והנ"ל ליישב לפי מה דמבואר בפסחים (דף מ"ד) דקאמר הגמ' ור"ע טעם כעיקר מנ"ל יליף מגיעולי עו"ג לאו טעמא בעלמא הוא ואסר ה"נ ל"ש ורבנן גיעולי עו"ג חידוש הוא שהרי בכל התורה כולה נו"ט לפגם מותר והכא אסור ור"ע לא אסרה תורה אלא קדירה ב"י ורבנן קדירה ב"י נמי א"א דלא פגמה פורתא ומפ' התוס' דרבנן ס"ל כיון דקדירה ב"י א"א דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסר הכתוב א"כ ליכא לאיפלוגי בין קדירה בת יומא לשאינו ב"י וכולהו אסורות ור"ע ס"ל קדירה ב"י לא פגמה כלל אבל שאינה ב"י דפגמה שרי דנו"ט לפגם מותר עכ"ל:. ומעתה א"ש דהנה כל עיקר קושיית הרמב"ן ע"כ הוו לר"ע דס"ל דלא אסרה תורה אלא קדירה ב"י דלאו חידוש הוא גיעולי מדין אבל לרבנן דס"ל שאף אינו ב"י אסרה תורה וגע"מ חידוש הוא א"כ הא בלא"ה לא קשה קושיית הרמב"ן ממלחמת סיחון ועוג שלא צותה התורה כן שאין להקשות על החידוש שאין בו אלא חידושו שהשתא חידשה תורה לאסור נט"ל אבל מעיקרא לא אסרו רחמנא וא"כ

כיון דכל עיקר קושיית הרמב"ן הוא לר"ע וא"כ הא שפיר תי' הרמב"ן דבעת מלחמת סיחון ועוג דהוי מז' עממין הא אז היה מותר להם קדלי דחזירי ואי דהכלי ישאר אח"כ הא אז יהי' הכלי אב"י ושוב מותרת מחמת נו"ט לפגם (ומה שיש להקשות עדיין על הך תירוצא לר"מ יתבאר במ"א ואכ"מ] כנ"ל לפרש דברי הרמב"ן:

אמנם עדיין קשה לפי מה דמבואר בר"ן בפסחים (דף ל') שהביא שיטת הי"מ דכל היכא דמשהו אסור ה"ה דנ"ט לפגם ג"כ אסור וכן כתב הרשב"א בתשובה ועי' בתשובת הגאון רע"א (סי' קפ"ג) שביאר זה הסברא והשתא קשה לר"י דס"ל דמב"מ במשהו אמאי לא צותה התורה להגעיל כלי מלחמת סיחון ועוג דלדידי' ליכא לשנויי כתי' הרמב"ן דאז לא הי' צריכין להגעיל דעדיין קשה הא הכלי ישאר גם אח"כ וישמש בו וא"כ הא צריכין לחוש דילמא יבשל בהכלי מין במינו עם האיסור וכיון דלר"י מב"מ במשהו א"כ הא לדידי' גם נט"ל ג"כ אסור במב"מ דכל היכא דמשהו אסור נט"ל ג"כ אסור וא"כ אמאי לא צותה התורה להגעיל כלי מלחמת סיחון ועוג כיון דלר"י מדינא אסור במינו נט"ל ולאו חידוש הוא כלל וע"כ דמוכח מזה כשיטת הרמב"ם דספק מותר מה"ת וא"כ א"ש דאין צריכין לחוש דילמא יבשל בהכלי מב"מ עם מה שבישל העו"ג כיון דלא הוי אלא ספיקא הא ספק מותר מה"ת נמצא מבואר דלר"י דס"ל דמב"מ במשהו ע"כ צ"ל דספק מותר מה"ת:

י והשתא אי"ש המשך הך מימרא דרבא דפסק כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי להני תרתי מימרות הקדומים משום דרבא בא להוכיח כשיטתו דפסק כר"ל במחלק נכסיו על פיו לחלק בין תכ"ד לאחר כד"ד אף דלרבא לשיטתו דס"ל דע"ז מכאן ולהבא הוא נפסל הא לדידי' מוכח דתכ"ד לאו כדיבור דמי כיון דמהא דעדות אינו מוכח לרבא דר"י סובר דתכ"ד כדיבור דמי כמו שהבאתי לעיל קושיית המ"ל וע"כ צ"ל דרבא כר"ח ס"ל דבהדי סהדי שקרי ל"ל וא"כ הא שוב מוכח דר"י ס"ל דתכ"ד כד"ד כנ"ל ולהוכיח דחזקה הוא מטעם בירור כר"ח מוכח מהא דפסק כר"ל דאיגלאי מילתא למפרע ל"א דקשה אמאי לא איצטריך קרא לר' ישמעאל דחייש למיעוטא להתיר שחיטה ביו"ט וע"כ צ"ל דכיון שכבר הוחזקה הרוב לענין אכילה וא"כ הא קשה לא יהא אלא ספק דמותר מה"ת וע"כ דחזקה הוא מטעם בירור כמו. שהבאתי לעיל ולא אכפיל הדברים אמנם הך הוכחה הוא רק א"נ דספק מותר מה"ת אבל א"נ דספק אסור א"כ הא נסתרה זה דאין להוכיח דחזקה הוא מטעם בירור כיון דאף אם הוא ספק ג"כ אסור וע"כ דאזלינן בתר רובא לכך פסק רבא כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וא"כ הא קשה לרבא לשיטתו דס"ל דאיסור הנאה דמת ילפינן מעו"ג א"כ הא אף עור המת אסור בהנאה א"כ ל"ל הקרא

דשור ולא אדם וע"כ משום דה"א איפוך אנא א"כ הא קשה דהאיך מצינו לומר איפוך אנא דא"כ ל"ל קרא דשור רעהו ולא שור של הקדש דל"ל דנ"מ אם נגח שור שהקדיש לבד"ה לשלשים יום כיון דלרבא קיי"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי א"כ הא שור רעהו קרינן ביה וע"כ דנ"מ היכא דנגח שור של הקדש שנתערב ברוב חולין כנ"ל א"כ הא מוכח דמב"מ במשהו א"כ קשה אמאי לא צוותה התורה להגעיל במלחמת סיחון ועוג וע"כ דספק מותר מה"ת א"כ הא מוכח דחזקה הוא מטעם בירור כנ"ל לכך שפיר פסק רבא כר"ל במחלק נכסיו על פיו לחלק בין תכ"ד לאחר כ"ד וא"ש ודו"ק [ובאופן אחר יש לבאר בפשיטות המשך הני תרתי מימרא דרבא דתליא הא דקנין פירות בהך מימרא דר"ל דירושה לאחד דהנה הכל תמהו על הרמב"ם שפסק דקנין פירות לאו כקנין הגוף, דמי הא אמרינן בגיטין (דף מ"ח) אמר רב יוסף אי לאו דאמר ר' יוחנן קנין פירות כקנין הגוף דמי לא מצא ידיו ורגליו בבהמ"ד דאמר רב אסי' אמר ר' יוחנן האחין שחלקו לקוחות הם ומחזירין זה לזה ביובל ואי ס"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי לא משכחת לה דמייתי ביכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וא"כ כיון דהרמב"ם פוסק דאין ברירה א"צ הא האחין שחלקו לקוחות הם ומחזירין זה לזה ביובל וכיון דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי א"כ תקשה דהאיך משכחת לה דמייתי ביכורים והנ"ל ליישב דהנה הרמב"ם פסק (בפי"א מה' שמיטה ויובל ה"א) ארץ ישראל המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות שנאמר והארץ לא. תמכר לצמיתות ואם מכר לצמיתות שניהם עוברים בל"ת ואין מעשיהם מועילין אלא תחזיר השדה לבעלים ביובל וכ' הרמב"ן במנין המצות שטעמו של הרמב"ם הוא כעין דס"ל לרבא בתמורה (דף ד') דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והנה ידוע שיטת הרמב"ם דסובר דכל ספיקא מותר מה"ת דלא אסרה תורה רק וודאי ולא ספק וכיון שכן י"ל דמה שאחים שחלקו מחזירין זה לזה ביובל אינו אלא כשחלקו בסתם אבל אם חלקו בפירוש שישאר לכ"א חלקו לצמיתות מהראוי שתהיה החלוקה קיימת דהא הא דאין ברירה הוא מטעם ספק כמבואר בר"ן דלכך קיי"ל דבאורייתא אין ברירה ובדרבנן יש ברירה משום דמספקא לן אם יש ברירה או לא לכך בדאורייתא ספיקא לחומרא ובדרבנן לקולא וכיון דזהו מטעם ספק ועל ספק לא נאמר איסור הלאו דלא תמכר לצמיתות א"כ מאי פריך רב יוסף לא משכחת לה דמייתי ביכורים הא משכחת בחלקו בפירוש לצמיתות וא"ל הא מבואר באחרונים דגם באיסור דרבנן אמרינן אי עביד ל"מ וא"כ אף דספק מותר מדאורייתא מ"מ כיון דמדרבנן אסור הוה כעובר על ודאי איסור דרבנן ואף בספק מכירה שייך אי עביד ל"מ ז"א דהא מצד הלאו דלא תמכר אינו צריך להחזיר ביובל משום דספק דאורייתא לקולא ואי משו'

איסור דרבנן הא בדרבנן אמרינן יש בירה ותלינן שהוברר שכ"א זכה בחלק ירושתו ומאי פריך רב יוסף וע"כ צ"ל דר"י פריך רק לשיטת ר' יוחנן דס"ל בביצה (דף ל"ז) דגם בדרבנן לא אמרינן בירה לכך אף אם מכרו בפירוש לצמיתות צריך להחזיר ביובל מצד האיסור דרבנן א"כ לא משכחת דמייתי ביכורים משא"כ לדידן דפסקינן בדרבנן אמרינן בירה ומיושב שיטת הרמב"ם הרי מבואר דלדידן דקיי"ל דאין בירה א"נ דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי מוכרחין לומר דספק מותר מדתורייתא]:

## מערכה ו

א ביבמות (דף ט"ז) גופא בימי ר"ד בן הרכינס התירו צרת הבת לאחין והיה הדבר קשה לחכמים כו' אמרו מי יילך ויודיעו אמר להן ור' יהושע אני אלך ואחריו מי ר"א בן עזרי' ואחריו מי ר"ע הלכו כו' התחילו מסבבים אותו בהלכות עד שהגיעו לצרת הבת א"ל צרת הבת מהו א"ל מחלוקת ב"ש וב"ה הלכה כדברי מי א"ל הלכה כב"ה כו' אבל מעיד אני עלי שמים וארץ שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא ואמר ג' דברים צרת הבת אסורה עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית ומקבלין גרים מן הקרדויין ומן התרמודים הנה בהרחבת הפלפול ממילא יתבארו הדקדוקים לכך לא אאריך בזה רק אזכיר קצתם מדוע אמרו מי ילך ויודיעו ילך מי שירצה גם למה דוקא ר"י אמר שילך ואחריו ראב"ע ואחריו ר"ע:

ב והנ"ל ליישב כ"ז והסגנון יהיה כך דהנה לשיטת ר' יהושע יש להוכיח דצרת הבת אסורה אמנם עדיין יש לדחות הוכחה זאת לכך הלך ראב"ע דלדידי' לשיטתו נסתרה הך דחי' ונשאר הראי' קיימת דצרת הבת אסורה אמנם עדיין נשאר עוד דחי' על הך הוכחה לכך הלך ר"ע דלר"ע נסתרה הדחי' ונשאר הך הוכחה קיימת דצרת הבת אסורה והוא דגרסינן לעיל (דף ח') גופא רבי אומר ולקח ולקחה ויבם ויבמה לאסור צרות ועריות ופריך הגמ' מידי צרות כתיבא הכא ועוד צרות מלצרור נפקא לצרור מפיק לי' לכדרבי שמעון צרה הכא כתיב א"כ נימא קרא ולקח מאי ולקחה כל היכא דאיכא תרי ליקוחין דאי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב שריא ואי לא תרווייהו אסירין כו' ורבנן האי ולקחה מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדריב"ח דאמר ריב"ח ולקחה מלמד שמגרשה בגט ומחזירה כו' ורבי דריב"ח מלאשה נפקא כו' והנה לכאורה צריכין להבין לרבנן דרבי דס"ל דהאי ולקחה קאי להורות דמגרשה בגט ומחזירה א"כ בהך קרא דלאשה מאי דרשי בי':

והנ"ל ליישב דהנה התוס' בד"ה מלמד שמגרשה בגט ומחזירה הקשו ותימא דהכא משמע דלביאה שני' לא צריך קרא להתיר ואמאי והא מצוה דרמי רחמנא עלי' עבדה

מביאה ראשונה דהא ביאה שני' לא דחי חייבי לאוין כמבואר לקמן (דף כ') עיי"ש שתי' בדוחק]:

והנ"ל ליישב קושיית התוס' דלהתיר ביאה שניה לא צריכין קרא דבלא"ה ידעינן דגרסינן בסוטה (דף כ"ד) תחת אישך פרט לארוסה יכול שאני מוציא אף שומרת יבם ת"ל איש איש דברי ר' יאשי' ר' יונתן אומר תחת אישך פרט לשומ"י אוציא שומ"י ולא אוציא את הארוסה ת"ל כי תשטה אשה תחת אישה פרט לארוסה ופריך הגמ' טעמא דכתיבי הני קראי הא לא"ה ה"א דשומ"י שותה והא מבלעדי אישך כתיב מי שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל ומשני דמשכחת לה כגון שבא עלי' היבם בזנות וכדשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה א"ה לימא רב דאמר כר' יאשי' ושמואל דאמר כר"י אמר לך רב אנא דאמרי' אפי' כר' יונתן מדאיצטריך קרא למעוטי מכלל דאשתו מעלייתא היא כו' [ועיי"ש בתו' ד"ה אמר]. וא"כ הא מוכח מדאיצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה דביאה שני' מותר ביבמה דאל"כ הדרי קושיית הגמ' לדוכתא דל"ל קרא למעט דשומ"י אינה שותה תיפוק לי' דהוי קדמה שכיבת בועל לבעל דליכא לשנויי דאיצטריך קרא היכא שבא עלי' היבם בזנות דבזה שוב תקשה אף דהוי קדמה שכיבת בעל לבועל אעפ"כ הא בלא"ה אינה שותה דהא אי נימא דביאה שני' אסור ביבמה א"כ כיון דבא עליה היבם בבית אביה וקני לה לדברים האמורים בפרשה לקום על שם אחיו ולפוטרה בגט וקיים מצות יבום בהך ביאה א"כ הא שוב נאסרה עליו משום איסור אשת אח א"כ הא בלא"ה אינה שותה דהא תנן לעיל (דף כ"ג) אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אינם שותות כו' ומפ' בירושלמי (בפ"ד דסוטה ה"ב) אמר ר' יוסי בר בון כלום באין המים אלא להתירה לביתה וזו כיון שנסתרה אומרים לו הוצא וא"כ ה"נ כיון דביאה שני' אסור ביבמה א"כ הא שוב אינה ראוי' לאישות בעת השתי' ובלא"ה אינה שותה ול"ל קרא למעט דשומ"י אינה שותה הא בלאו קרא לא משכחת לה גונא דשומ"י שתשתה וע"כ דמוכח מזה דביאה שני' מותר ביבמה וא"כ הא ראוי' לאישות בעת שתיה וה"א דשומ"י שותה לכך איצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה:

ג אמנם יש לסתור ראיה זו דלעולם י"ל דביאה שניה אמנה אסור ביבמה ואעפ"כ איצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה משום דבלא"ה משכחת לה גוונא שתשתה והוא דגרסינן בגיטין (דף פ"ב) המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרין בעי ר' אבא בקדושין האיך תיבעי לרבנן כו' לבתר דאיבעיא ליה הדר פשטה בין לר"א ובין לרבנן בעינן ויצאה והיתה אמר אביי את"ל איתא לדר"א בא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם

מתייבמת ללוי כו' עיי"ש נמצא מבואר דלר"א אם קידשה חוץ מפלוני הוי קדושין: ונקדים עוד הירושלמי דסוטה (סוף פ"ב) פשיטא שאדם מוחל על קינויו גירש כמי שמחל דמי או לא האיך עבידא קינא לה וגירשה והחזירה ונסתרה אין תימר גירש כמי שמחל צריך לקנא לה פעם שנית ואם תימר גירש לא כמי שמחל אין צריך לקנא לה פעם שנית נמצא מבואר דאי נימא דגירושין לא הוי מחילה אם קינא וגירשה והחזירה ונסתרה א"צ לקנא לה פעם שנית וא"כ א"ש דמשכחת לה בשומרת יבם שתשתה כגון שראובן קידש אשה חוץ משמעון אחיו וקינא לה שלא תסתרי עם פלוני ובא עלי' וגירשה ואח"כ קידשה שמעון אחיו דקדושי אחיו תופסין בה כיון דראובן קידשה חוץ ממנו כמבואר בגיטין הנ"ל ואח"כ מת שמעון אחיו ונופלת לפני ראובן ליבום שהוא היה בעלה הראשון והלכה ונסתרה בעודה שומ"י עם אותו פלוני שקינא לה ראובן בנשואין הראשונים א"כ בכה"ג ה"א דשומ"י שותה דהא בכה"ג קדמה שכיבת בעל לבועל בנשואין הראשונים דהא הא דבעינן קדמה שכיבת בעל לבועל אינו קאי על שעת סתירה רק דבין קינוי לסתירה [או בשעת הקינוי] יהא קדמה שכיבת בעל קודם הסתירה וא"כ בנ"ד כיון דבין הקינוי לסתירה דכעת קדים שכיבת בעל לבועל וה"א דשותה בכה"ג לכך כתיב קרא דתחת אישך דקאי על שעת סתירה דבעינן שהזנות יהיה תחת אישך וא"כ בשומ"י דאינה תחת אישך אינה שותה:

וא"כ לפ"ז עדיין י"ל דביאה שני' אסור ביבמה והא דאיצטריך קרא למעט בשומ"י דאינה שותה משום דמשכחת לה בשומ"י שתשתה היכא שלא בא עליה היבם עדיין דשוב ראויה לאישות [ועי' ביבמות (דף י"ח) דס"ל לר"י בן כיפר דהמחזיר גרושתו מן האירוסין מותרת ואף לרבנן דס"ל דאף מן האירוסין אסור אעפ"כ הא מבואר ביבמות (ד"כ) דמדאורייתא ח"ל זקוקים ליבום משום דאתי עשה ודחי ל"ת] אך זהו דוקא לר"א אבל לרבנן דפליגי עליה דר"א וס"ל (שם בגיטין דף פ"ב הנ"ל) דאם קידש חוץ מפלוני אינה מקודשת א"כ נסתרה דברינו א"כ נשאר הוכחתי קיימת דמוכח מהא דאיצטריך קרא למעט בשומ"י דאינה שותה דביאה שניה מותר ביבמה:

וא"כ לפי"ז מיושב קושייתי הנ"ל דלהחכמים דרבי דס"ל דהאי ולקחה קאי להורות דמגרשה בגט ומחזירה א"כ בהאי קרא דלאשה מאי דרשי בי' די"ל דהחכמים ס"ל כר"א דאם קידש אשה חוץ מפלוני מקודשת א"כ אינו מוכח מהא דאיצטריך קרא למעט בשומ"י שאינה שותה דביאה שני' מותר ביבמה דלעולם י"ל דביאה שניה אסור ביבמה רק דמשכחת לה בשומ"י שתשתה היכא שלא בא עלי' היבם עדיין כמו שביארתי לכך איצטריך קרא דלאשה להורות דביאה שניה מותר ביבמה אבל לעולם י"ל דאם גירשה

אסור להחזירה כקושיית התוס' ביבמות (דף ח') הנ"ל בד"ה מלמד כו' דלא הותרה איסור אשת אח רק בנשואין הראשונים אבל אם גירשה שוב נאסרה משום אשת אח] לכך איצטריך קרא דולקחה להורות דמגרשה בגט ומחזירה אבל רבי י"ל דיסבור כרבנן דר"א דאם גירש חוץ מפלוני וקידש חוץ מפלוני אינה מקודשת א"כ לא משכחת לה בשומ"י שתשתה היכא שלא בא עליה היבם כנ"ל א"כ לא איצטריך האי קרא דלאשה להורות דביאה שני' מותר ביבמה דהא בלא"ה מוכח מדאיצטריך קרא למעט בשומ"י דאינה שותה דביאה שניה מותר ביבמה וע"כ דקאי להורות דמגרשה בגט ומחזירה א"כ אייתר להו האי קרא דולקחה וע"כ דקאי להורות דצרת ערוה אסורה:

לזה אמר ר' יהושע אני' אלך משום דלשיטת ר' יהושע מוכח דס"ל דלא מהני בקדושין חוץ מפלוני דאיתא בקדושין (דף ס"ח) מנה"מ דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות אמר ראב"י אתי בק"ו מיבמה ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושין ח"כ לא כש"כ א"ה ח"ל נמי אמר ר"פ ח"ל בהדיא כתיב בהו כי תהיינה לאיש שתי נשים אחת אהובה ואחת שנואה וכי יש אהובה ושנואה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנשואיה שנואה שנואה בנשואיה וקאמר רחמנא כי תהיינה כו' והנה התוס' שם ד"ה מנה"מ כתבו נראה דלא בעי מנה"מ דהולד ממזר דהא ביבמות (דף מ"ט) מוכח לי' מלא יגלה כנף אביו וסמיך לי' לא יבוא ממזר ומוקמי לה בשומרת יבם של אביו שהיא לו אשת אחי אביו שהיא בכרת אלא בעי מנ"ל דאין קדושין תופסין בהן וקשה דמאי בעי הלא הדבר פשוט בכל הגמ' דקדושין לא תפסי דהא בהא תליא דכיון דהוי ממזר מח"כ לא תפסי קדושין כו' ואור"י דאין הכי נמי דכלל זה אמת והכא בעי אליבא דר' יהושע דס"ל ביבמות (דף מ"ט) דאין ממזר מח"ל וכריתות אלא מחייבי מיתות ואפ"ה מודה דאין קדושין תופסין בח"כ כו' ואליבא דר' יהושע בעי גמ' מנ"ל דלא תפסי קדושין בח"כ הרי דלר' יהושע לשיטתו דס"ל דאין ממזר אלא מח"מ מוכרחין למילף לדידי' דאין קדושין תופסין בח"כ מק"ו מיבמה וא"כ תקשה א"ה ח"ל נמי וע"כ דילפינן דקדושין תופסין בח"ל מכי תהיינה והשתא אם נימא דבקדושין מהני חוץ לפלוני והנה הרשב"א בחדושיו לגיטין (דף פ"ג) אהא דקאמר אביי את"ל איתא לדר"א בא ראובן וקידשה חוץ משמעון כו' ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין אני קורא בה אשת שני מתים מ"ט קדושי דראובן אהנו קדושי שמעון לא אהנו וכתב הרשב"א ע"ז וז"ל לאו למימרא דלא אהני כלל קדושי שמעון דהא ודאי אהני למיסרה בביאה אראובן משום דמשתמש בצד מקודש שבה לשמעון והלכך אסורה היא לשניהם אלא הכי קאמר לא אהני דיבורי' למיסרא אראובן שהוא לא אסרה אראובן דחוץ מראובן קאמר והא דאסורה לראובן משום אריה דאיסורא דרביע

עלה דא"א להשתמש בה לאחד מהם אלא א"כ משתמש בצד אישות שבה לשני אבל כי אמר לה סתם אהני קדושין למיסרה בפירוש אראובן עכ"ל וא"כ ה"ה אם קידשה חוץ מפלוני פשיטא דאסורה לפלוני משום א"א מחמת צד מקודש שבה לעלמא על ידי הראשון דהשיור הוא רק לענין שיהיו קדושי פלוני נתפסין בה א"כ מנא לן להוכיח מכי תהיינה דקדושין תופסין בח"ל הא י"ל דמשכחת לה שנואה בנשואיה בכה"ג כגון שקידש ראובן חוץ משמעון ואח"כ בא שמעון וקדשה דקדושין תופסין בה ואעפ"כ הוי שנואה בנשואיה דאסורה לשמעון לבוא עליה משום א"א משום דמשתמש בצד מקודש שבה לראובן ומנ"ל להוכיח מזה דקדושין תופסין בח"ל וע"כ צ"ל לר' יהושע לשיטתו דמוכרחין למילף מכי תהיינה דקדושין תופסין בח"ל דלא מהני בקדושין חוץ מפלוני [ובזה ניחא הא דאיתא בגיטין (דף פ"ג) ומאי פירכא דר' יהושע דתניא אמר ר' יהושע מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה דלא אגידא באינש אחרינא אף קודמי הויה שניה דלא אגידא באינש אחרינא והשתא אם נימא דלר' יהושע אם קידש חוץ מפלוני הוה קדושין א"כ הא משכחת לה בהויה ראשונה ג"כ שתהא אגידה באינש אחרינא כגון שקידש ראובן אשה חוץ משמעון ואח"כ בא שמעון וקידשה דלגבי קדושי שמעון הא הויא מקודם אגידה באינש אחרינא לראובן ואעפ"כ קדושי שמעון תופסין בה א"כ הא אי נימא להקיש הויה שניה להויה ראשונה א"כ הא צריכין לומר דכמו דבהויה ראשונה מהני אי אגידה לאינש אחרינא ה"נ בהויה שניה:

וע"כ צ"ל דר' יהושע סובר כהך צד איבעי דר' אבא דלעיל (דף פ"ב) דאפי' לר"א דס"ל דאם גירש חוץ מפלוני מהני' הוא רק בגירושין משום דכתיבי קראי אבל בקדושין קנין מעליא בעינן וכיון דבקדושין לא משכחת לה שיהא נתפס קדושין היכא דאגידה באינש אחרינא א"כ שפיר יליף קודמי הויה שניה מקודמי הויה ראשונה:

ולכך אמר ר' יהושע דווקא אני אלך בראשונה אף דראב"ע ור"ע ס"ל ג"כ בגיטין (דף פ"ג) הנ"ל דבגירושין לא מהני חוץ מפלוני אעפ"כ הא י"ל דס"ל כהך צד איבעי דר' אבא דאפי' לרבנן דס"ל דחוץ מפלוני לא מהני הוא רק בגירושין משום דכריתות בעינן אבל בקדושין מהני אף קנין כל דהו לכך אמר ר' יהושע אני אלך משום דלדידי' הא שוב מוכח דחוץ מפלוני לא מהני בקדושין [דכיון דקיי"ל כראב"ע ור"ע דבגירושין לא מהני חוץ מפלוני א"כ הא שפיר מצינן למילף בהיפוך להקיש קודמי הויה ראשונה לקודמי הויה שני' מה קודמי הויה שני' דלא אגידא באינש אחרינא אף קודמי הויה ראשונה דלא אגידא באינש אחרינא] א"כ הא מוכח מדאיצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה דביאה שני' מותר ביבמה א"כ הא שוב מוכח מהקרא דולקחה דצרת ערוה אסור:

ד אמנם אי משום הא לא איריא דעדיין י"ל דביאה שני' אסור ביבמה ואעפ"כ איצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה משום דמשכחת לה גונא שתשתה והוא דגרסינן בגיטין (דף מ"ג) דרש רבה בר ר"ה אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קידושיה קידושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו נמצא מבואר דס"ל לר"ח ולרבה בר ר"ה דאם קידש חציה שפחה וחציה בת חורין קדושין גמורים תופסין בה:

והנה נחקור האיך הדין אם קידש חציה שפחה וחציה ב"ח ושוב בא עליה אחר אם נאסרה על בעלה בזנותיה או לא אם נימא כיון דקיי"ל בכריתות (דף י"א) וכן פסק הרמב"ם (בפ"ד מה' איסורי ביאה הי"ד) דהבא על חציה שפחה וחציה ב"ח המאורסת לעבד עברי אינו חייב עלי' לא מיתה ולא מלקות רק באשם בין בזדון בין בשגגה דזהו שפחה חרופה האמור בתורה עיי"ש א"כ כיון דקליש קדושי' דאינה נאסרה מצד הקדושין לכולי עלמא רק בלאו לכך לא נאסרה על בעלה כשזינתה או לא:

ולכאורה היה נ"ל פשוט דמותרת לבעלה לפי מה דמבואר בסוטה (דף י"ח) אמר רב המנונא שומ"י שזינתה אסורה ליבמה ממאי מדקתני שומ"י וכנוסה אם אמרת בשלמא אסורה מש"ה מתנה בהדה אלא אי אמרת לא אסירה היכי מתנה בהדה כו' אמרי במערבא לית הלכתא כרב המנונא אלא הא דקתני שומ"י וכנוסה הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין תופסין בח"ל ומשוי לה כי ערוה ומפרש רש"י אלמא לר"ע משוי ח"ל חמורות לענין איסוריהם כחייבי כריתות שהולד ממזר ולגבי לאסור על בעלה נמי כי היכי דהבא על אשת איש שהיא בכרת אסורה על בעלה כן הבא על שומ"י נמי שהיא עליו בלאו כו' אוסרה על יבמה נמצא מבואר דלדידן דקיי"ל דקדושין תופסין בח"ל אף דביבמה גופה אין קדושין תופסין בה כדאיתא ביבמות (דף צ"ב) אמר ר"ה אמר רב מנין שאין קדושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה כו' לא תהא בה הויה לזר אעפ"כ לא נאסרה על היבם כשזינתה משום דאין איסור סוטה תליא בתפיסת קדושין רק דתליא בחומר האיסור דאף דאין קדושין תופסין בה אעפ"כ כיון דאינה אסורה אלא בלאו לא נאסרה על היבם:

א"כ ה"ה בחציה שפחה וחציה ב"ח אף א"נ דאין קדושין תופסין בחציה שפחה וחציה ב"ח לאחר שנתקדשה כמבואר בב"ש באה"ע (סי' מ"ד) אעפ"כ כיון דקליש קדושי' דאינה אסורה לכולי עלמא אלא בלאו לא נאסרה בזנותיה כמו בשומרת יבם:

ה אמנם לאחר העיון נ"ל ברור דנאסרה לבעלה דהנה הפני והושע בגיטין (דף מ"ג) הקשה אהא דקאמר רב חסדא חציה שפחה וחציה ב"ח שנתקדשה לראובן ונשתחררה

וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין אני קורא בה אשת שני מתים ממ"נ אם קדושי דראובן קדושין קדושי דשמעון לאו קדושין כו' והקשה הפ"י דאכתי משכחת אשת שני מתים קודם שיחרור שחזרה ונתקדשה לשמעון דקדושי שמעון נמי תפסי בה כיון שאין חייבין על קדושי ראובן רק אשם לא הוי אפילו כחייבי לאוין דעלמא דקדושין תופסין בה [ומה שתי' הפ"י דאף דקדושין תופסין בח"ל אעפ"כ בהא לא תפסי קדושי שני דכיון שתופסין קדושי ראובן הרי היא ברשותו ואין לה יד לקבל קדושין מאחר כסברת הב"ש הנ"ל הוא תמוה כמו שתמה עליו האבני מלואים באה"ע סי' מ"ד) דהא בקדושין (דף ס"ז) שקיל וטרי הגמרא מנ"ל דלא תפסי קדושין בא"א עד דגמר לה מהקישא דאחות אשה ואם נימא דאין קדושין תופסין באשת איש מצד הסברא מאי פריך הגמ' א"א מנ"ל אלא וודאי דאפי' בא"א הוי תפסי קדושין אי לאו דהוי מחייבי מיתות ונפקא לי' מהקישא דהוקשו כל העריות וא"כ בשפחה חרופה שהיא אינה אלא באשם ולא הוקשה בכלל עריות קדושין תופסין בה]:

והנ"ל ליישב דחציה שפחה וחציה ב"ח חלוק משאר חייבי לאוין דאף דאינה אלא באשם אעפ"כ אין זה מצד קלישות קדושיה דהא קדושיה הוי קדושין גמורים כיון דלא שייר בקנינו רק דהטעם הוא משום דאין הביאה כולה באיסורא דהא אינו חל עליה איסור א"א רק על החצי' ב"ח ולא על החציה שפחה לכך אינו חייב הבא עליה רק באשם והנה בתוספות חולין (דף קל"ב) הקשו אהא דתנן השוחט לכהן פטור מן המתנות והמשתתף עמהן צריך שירשום וא"ת כיון דלית לי' לכהן אלא חצי חצי ליפטר וחצי לחייב מידי דהוי אצבי הבא על התיישה דמחייבי רבנן בחצי מתנות וי"ל דהתם כל שיות שבו מחייב והכא לא מחייב כל שיות שבו לכך פטרי לגמרי עכ"ל אלמא דאם מהצד המחוייב במתנות הוי חציה פטור מיקרי קצת שה אבל אם הצד שמחוייב במתנות אין בו פטור רק דאיכא בו חציה פטור אינו מיקרי מקצת שה כיון דהצד המחוייב במתנות חייב כולו. כן ה"נ אף דלא הוי מקודשת רק בחצי' אעפ"כ כיון דמהצד ב"ח שיכולה להתקדש אין בו שיור כלל אינו מיקרי מקצת קידושין רק דהוי קדושין גמורים ואין קדושי אחיו תופסין בה: ומעתה נ"ל ברור דבחציה שפחה וחציה ב"ח דנאסרה על בעלה בזנותיה כיון דבעצם קדושין גמורים הוי רק דלענין עונש פטור משום דאין הביאה כולה באיסורא וכיון דאין זה מצד קלישת קדושי' א"כ הא לא גלי קרא רק לענין העונש אבל לענין שארי דברים כגון לענין זנות הא לא גלי קרא וכיון דתפסי בה קדושין גמורים והראי' דהא לענין איסור אשת אח אין קדושין תופסין כבשאר אשת אח ממילא חשיבה א"א לגבי זנות גם כן לענין שתאסר לבעלה:

ונקדים עוד מה שנ"ל לדון בזה מילתא חדתא דאף לפי מה שביארתי דבחציה שפחה וחציה ב"ח אין קדושי אחיו תופסין בה אעפ"כ אם קידש חציה שפחה וחציה ב"ח וגירשה ואח"כ נשתחררה ונעשה כולה בת חורין דבכה"ג אם קידשה אחיו אח"כ קדושין תופסין בה דכמו דאמרינן בחציה שפחה דקדושין תופסין בה אף דהחצי שפחה שבה אינו בת קדושין מ"מ כיון דבהחציה ב"ח שבה יכול לתפוס הקדושין אמרינן דתפסי קדושין כל מה שיכול לתפוס וחל על הצד חירות שבה ולא מיקרי שייר בקנינו כיון דקידש כל מה שיכול לתפוס בהקדושין כן ה"נ בנ"ד אף דאסורה לו משום אשת אח מ"מ כיון דכל עיקר האיסור דא"א אינו חל רק על הצד חירות שבה שהיתה מקודשת לאחיו אבל על הך צד שפחה שבה כיון דלא נתפס בה קדושין ולא היתה מקודשת לו כלל א"כ הא לא שייך לומר שתאסר עליו משום א"א כיון דלא היתה בכלל קדושי אחיו א"כ הא השתא כשנשתחררה אחר הגורושין שוב צריך לתפוס בה הקדושין על הך צד חציה שפחה שהיתה מקודם בעת קדושי אחיו דבהך צד לא מיקרי אשת אח כיון דלא נתקדשה לאחיו כלל א"כ אף דבהחציה חירות שבה שהיתה מעיקרא בעת קדושי אחיו אינו יכול לתפוס הקדושין מ"מ על הך צד שפחות שבה שהיתה מקודם בעת קדושי אחיו יכול לתפוס בה קדושין כנ"ל ברור:

וכיון דזכינו לדין שוב נסתרה ההוכחה הנ"ל דלעולם י"ל דביאה שני' אסור ביבמה ואפ"ה איצטריך קרא למעט בשומ"י דאינה שותה משום דמשכחת לה שתשתה אף שלא בא עלי' היבם כגון שראובן קידש חציה שפחה וחציה בת חורין וקינא לה שלא תסתרי עם פלוני דשפיר יוכל לקנא אותה כיון דנאסרה עליו בזנותי' כדהוכחתי לעיל ועי' בסוטה (דף י"ח) ובתוספות סוטה (דף כ"ג) בד"ה שומרת יבם ובא עלי' וגירשה אח"כ ונשתחררה ואח"כ קידשה שמעון אחיו דקדושי אחיו תופסין בה כמו שביארתי ואח"כ מת שמעון אחיו ונופלת לפני ראובן בעלה הראשון ליבום [ואף דאיתא בירושלמי דיבמות פי"ג ה"ה וכי יש מה נפשך בעריות מהו כדון כל יבמה שאינה כולה לפנים צד הקנוי שבה נידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה אעפ"כ אין זה מוכרח ועי' בירושלמי פ"ג דאיתא פלוגתא בזה א"כ הא י"ל דר' דוסא סובר דנופלת ליבום בכה"ג] והלכה ונסתרה בעודה שומ"י עם אותו פלוני שקינא לה ראובן בנשואין הראשונים א"כ בכה"ג ה"א דשומ"י שותה דהא קדמה שכיבת הבעל לבועל בנשואין הראשונים לכך איצטריך קרא למעט דאינה שותה אבל לעולם י"ל דביאה שני' אסור ביבמה:

ו אמנם זהו תלי' בהא דאיתא בגיטין (דף מ"ג הנ"ל) איתמר חציה שפחה וחציה ב"ח שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ר"ז אמר ר"נ גמרו קדושי ראשון

ור"י ב"ח אמר ר"נ פקעו קדושי ראשון ומפ' רש"י דבא השחרור והפקיעה להקדושין ומקודשת לשני שהרי נשתנית גופה והויא לה כקטן שנולד והשתא א"נ כריב"ח דפקעו קדושי ראשון א"כ הא נסתרה תירוצי הנ"ל דליכא לאוקמי הקרא דתחת אישך דאתא למעט שומ"י בכה"ג דלעיל כגון שקידש חצי שפחה וקינא לה וגירשה ונשתחררה כו' דהא כשנשתחררה אח"כ א"כ הא בטלה לה הקינוי הראשון מה שקינא לה בעודה תחתיו כיון דאשתני גופה והויא לה כקטן שנולד א"כ הא כשנפלה לו השתא ליבום הא צריך לקנא לה מחדש כיון דהקינוי הראשון מה שקינא לה בעודה שפחה אינו מועיל כלום כיון דהויא השתא כקטן שנולד אמנם א"נ, כהך מ"ד דגמרו קדושי ראשון א"ש כנ"ל:

ולכאורה היה נ"ל להוכיח כהך מ"ד דפקעו קדושי ראשון דגרסינן בקדושין (דף ט') ובביאה מנ"ל אמר ר' יוחנן דא"ק בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל ע"י בעילה א"ל ר"ז לר"א ואמרי לה ר"ל לר"י וכי כעורה זו ששנה רבי ובעלה מלמד שניקנית בביאה אי מהתם ה"א עד שמקדש והדר בעיל קמ"ל מתקיף לה ר"א בר ממל א"כ נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא אמרוה רבנן קמי' דאביי משכחת לה כגון שבא עלי' שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא באחר אבל בבעל ד"ה אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה כו' אמר רנב"י משכחת לה כגון שקידשה בשטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכניס:

והנה לכאורה קשה מאי משני הגמ' משכחת לה כגון שקידשה בשטר הא השתא דאמרי' דכסף בלחוד לא קנה בלא ביאה אזי מוכרחין לומר דגם שטר אינה קונה דהנה לעיל (דף ה') קאמר הגמ' ומנין שאף בשטר א"ק ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה מה הויה בשטר אף יציאה בשטר ואימא מה הויה בכסף אף יציאה בכסף אמר רבא א"ק וכתב לה בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף ואימא בכתיבה מתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה הא כתיב ויצאה והיתה כו' והנה התוס' שם ד"ה מה הויה בכסף כתבו ולענין ביאה ליכא למימר מה הויה בביאה אף יציאה בביאה שלהתרחק ממנה הוא מגרשה והשתא תקשה מאי משני הגמ' כגון שקידשה בשטר הא כיון דקיימינן השתא דכסף בלי ביאה אינה קונה א"כ הא שוב א"צ האי וכתב לה להורות שאינה מתגרשת בכסף דמהיכי תיתי לרבויא אי משום ויצאה והיתה הרי גם אינה מתקדשת בכסף אם לא בצירוף ביאה ובגירושין הא לא שייך ביאה וע"כ צריכין לאוקמי מיעוטא דוכתב לה דבכתיבה מתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה א"כ ודאי ממועט קידושי שטר ואיך משני הגמ' משכחת לה שקידשה בשטר וכן מבואר קושיא ז ו בס' עצמות יוסף:

והנ"ל ליישב דאיתא לעיל (דף ד') ותנא מייתי לה מהכא דתניא כי יקח איש אשה כו' אין קיחה אלא בכסף כו' והלא דין הוא ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינו דין שתקנה בכסף כו' אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמה העבריה מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף תאמר בזו שאינה יוצאה בכסף ת"ל כי יקח איש:

והנה התוס' שם בד"ה מעיקרא הקשו וז"ל הקשה הר"י מאוריינש אכתי ל"ל כי יקח נהי דלא מצי יליף מק"ו מ"מ נילף מהקישא שהקישה לאמה העבריה מואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת ואין משיבין על ההיקש ור"נ תי' כיון דלא ידענו דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה דהואיל ויוצאה בכסף נקנית בכסף לא ילפינן מיני' קנין של האשה לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף כמו באמה העבריה:

ומעתה נ"ל דבחציה שפחה וחציה ב"ח אם קידשה רבה שלה דלמ"ד דפקעו קדושי ראשון יכולין למילף בהקישא דואם אחרת יקח לו דמקניא בכסף כמו באמה העבריה דל"ל מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף דהא בחציה שפחה גם לענין קדושיה ג"כ יוצאה בכסף דהא אם שחררה רבה ע"י כסף שנתנה נמצא כי היכי שיוצאה לחירות פקע ג"כ איסור א"א שבה ע"י כסף שחרורה דהא כיון דנשתחררה פקעי קדושי ראשון נמצא זו יוצאה בכסף:

והשתא מיושב קושייתי הנ"ל דהיכי מצינו למימר דבעינן מקדש והדר בעיל דא"כ תקשה ל"ל קרא דוכתב למעט דאינה יוצאה בכסף הא לא מקניא בכסף ג"כ אבל לפי מה שביארתי ניחא דאף א"נ דבעינן בקדושי אשה כסף וביאה מ"מ הא בקדושי חציה שפחה וחציה ב"ח יכולין למילף מאמה העבריה שמתקדשת בכסף לחוד בלא ביאה בהקישא דואם אחרת כיון דיוצאה בכסף וא"כ הא בחציה שפחה וחציה ב"ח הוי אמינא דמתגרשת בכסף דמה הויה בכסף אף יציאה בכסף לכך איצטריך הקרא דוכתב לה להורות דבכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף אמנם זהו רק א"נ דפקעו קדושי ראשון אבל א"נ דגמרו קדושי ראשון א"כ הא לא שייך תי' זה וא"כ הדרי הקושיא לדוכתא דל"ל קרא דבעולת בעל להורות דנקנית בביאה הא יכולין למילף מובעלה דל"ל דה"א דבעי' מקדש והדר בעיל דא"כ נערה המאורסה דבסקילה היכי משכחת לה וע"כ דמוכח מזה דפקעו קדושי ראשון וא"כ א"ש כמו שביארתי וכן תי' הדורש לציון:

אמנם אי משום הא לא איריא דקושיא זו יש ליישב ב פשיטות עפ"י מה שכתבו התוס' בגיטין (דף כ"א) בד"ה ואינה מתגרשת בכסף הך דרשה לרבא אבל לאביי נפקא לן דאינה מתגרשת בכסף מסברא דיאמרו כסף מכניס כו' ומ"מ איצטריך לדידי' נמי וכתב למעוטי

חליצה והתם ממעט חליצה מספר כורתה היינו דרשה דריה"ג כו' הרי דאיצטריך האי וכתב למעוטי חליצה אליבא דרבנן דאיצטריך להוא הקרא דספר ללימוד אחר לדבר הכורת בינו לבינה עיי"ש:

אמנם התוס' בקדושין (דף י"ד) הקשו אהא דקאמר הגמ' ותהא א"א יוצאה בחליצה מק"ו ומה יבמה שאינה יוצאה בגט יוצאה בחליצה זו שיוצאה בגט א"ד שיוצאה בחליצה א"ק ספר כריתות ספר כורתה ואין ד"א כורתה והקשו התוס' וא"ת איכא למיפרך מה ליבמה שכן בלאו ולכן דין הוא שתצא בקל תאמר בא"א שהיא במיתה וי"ל כיון שמצינו שחליצה מפקעת איסורה אין לחלק בין חמור לקל וה"נ אמרי' ביבמות (דף קי"ט) וכי מאחר שהתרתה מ"ל איסור לאו ומה לי איסור כרת אמנם זהו דווקא לשיטת רבא אבל לר"נ דס"ל ביבמות שם לחלק בין איסור לאו ובין איסור כרת נסתרה הך תירוצא: ועפ"ז נ"ל לומר דרבי דיליף מובעלה לשיטתו אזיל דלדידי' מוכח דלא מצינן למימר דבעינן כסף וביאה והוא דגרסינן בפסחים (דף פ"ד) ת"ר ועצם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול רבי אומר בבית אחד יאכל ועצם לא תשברו בו כל הראוי לאכילה יש בו משום שבירת עצם ושאין ראוי לאכילה אין בו משום שבירת עצם ולכאורה צריכין להבין לרבי דיליף דבפסול אין בו משום שבירת עצם מסמוכין דלא יאכל א"כ תקשה ל"ל מיעוטא דבו וע"כ צ"ל דגרסינן שם (דף ע') בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח כו' מ"ט דבן תימא כדמתני' רב לחייא בריה ולא ילין לבוקר זבח חג הפסח זבח חג זו חגיגה הפסח כמשמעו ואמר רחמנא לא ילין איבעיא להו לבן תימא יש בה משום שבירת עצם או אין בה משום שבירת עצם אע"ג דכי אקשיה רחמנא לפסח א"ק בו ולא בחגיגה א"ד האי בו בכשר ולא בפסול הוא דאתא וא"כ א"ש די"ל דרבי יסבור כבן תימא דחגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח וא"כ א"ש דאיצטריך האי בו להורות דבו ולא בחגיגה דבחגיגה אין בו משום שבירת עצם נמצא מבואר דרבי ע"כ כבן תימא ס"ל:

והנה גרסינן בפסחים (דף נ"ט) רמי לי' רב ספרא לרב כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין והא כתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט א"ל כבר רמי' ניהלי' ר"א ב"ח לר"א ושני לי' הכא בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קרבין ביו"ט כו' והקשה הרשב"א לבן תימא דס"ל לקמן (דף ע') דחגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח דזבח חג זה חגיגה היכי מתוקם האי קרא בשבת הא מודה דלא דחיא שבת כדמוכח התם וי"ל דבן תימא יסבור כר' ישמעאל דס"ל בשבת (דף קי"ד) דחלבי שבת קרבין ביו"ט וא"כ רבי דכבן תימא ס"ל א"כ ע"כ צריכין לומר כהך תירוצא דרבי סובר כר"י דס"ל דהאי עולת שבת בשבתו לימד

על חלבי שבת שקרבין ביוה"כ וא"כ דוקא בשבת דחמיר דהוי בסקילה אסור להקטיר חלבי חול אבל ביו"ט דקיל דהוי איסור לאו מותר להקטיר חלבי חול וא"כ מוכח מקרא דאיכא נ"מ בין איסור מיתה ובין איסור לאו דהא שבת דהוי איסור מיתה אסור להקטיר חלבי חול וביו"ט מותר להקטיר:

וא"ל דלכך מותר להקטיר ביום טוב משום מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך ז"א דעדיין יקשה לפי מה דמבואר בירושלמי (פ"ב דשבת סוף ה"ה) דזר ששימש בשבת חייב משום מבשל והא דפריך הגמרא ביבמות (דף ל"ג) זר ששימש במאי אי בהקטרה והא אמר ר' יוסי הבערה ללאו יצאת ולא קאמר דחייב משום מבשל הוא משום דהא אנן קיי"ל באיסורי שבת דמקלקל פטור וא"כ בזר ששימש בשבת הא הוי מקלקל בהאי בישול ופטור לכך קאמר הגמרא אי משום הבערה ויסבור כר"ש דמקלקל בהבערה חייב א"כ תקשה והא א"ר יוסי הבערה ללאו יצאת וא"כ כיון דסובר הבערה ללאו יצאת ע"כ צריכין לומר דמקלקל פטור כמבואר בתוס' שבת (דף ק"ו) בד"ה מה לי לבשל פתילה כו' שהקשו וא"ת בשלמא לר' יהודה שפיר שמעינן דהבערה ללאו יצאת או לחלק מדלא כתב לא תעשה מלאכה בכל מושבותיכם וכתב הבערה ש"מ ללאו או לחלק יצאת אלא לר' שמעון דאיצטריך למכתב הבערה לחייב מקלקל בהבערה מנ"ל דיצאה ללאו או לחלק כו' וי"ל דנפקא לי' לחלק מהיכא דנפקא לי' לשמואל כו' עי"ש אלמא דא"נ דמקלקל בהבערה חייב אינו שייך לומר דהבערה ללאו יצאת כיון דהבערה אינו מיותר דהא איצטריך לגופי' להורות דחייב על הבערה אף דהוי מקלקל וא"כ לר' יוסי דס"ל בשבת (דף ע') דהבערה ללאו יצאת ע"כ ס"ל דמקלקל בהבערה פטור וא"כ א"ש די"ל דכוונת הגמרא כן הוא אי בהקטרה והא"ר יוסי הבערה ללאו יצאת וכיון דס"ל דללאו יצאת א"כ הא ס"ל דמקלקל בהבערה פטור א"כ תקשה אמאי מחייב על ההקטרה הא הוי מקלקל ובזה מיושב קושיית התוספות ביבמות שם דהקשו תימא דאטו מי לא מני לאוי גרידי והרי זר שאכל מליקה דליכא אלא לאו דנבלה אבל לפי מה שביארתי דקושיית הגמרא הוא משום דהוי מקלקל איש [והארכתי בזה בחידושי ואכ"מ] וא"כ כיון דבהקטרה איכא מבשל והנה הרמב"ם פוסק (בפ"א מה' יו"ט ה"ד) כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביו"ט שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות והבערה כו' אלמא דס"ל להרמב"ם דלא אמרינן מתוך שהותרה, לצורך הותרה נמי שלא לצורך רק בהוצאה והבערה אבל לא בשאר מלאכת אוכל נפש וא"כ כיון דבהקטרה איכא איסור מבשל הא בזה לא שייך לומר מתוך וא"כ במאי חלוק בהקטרה יו"ט משבת וע"כ צ"ל דעיקר החילוק הוא משום דשבת הוי איסור כרת ויו"ט אינה אלא

בלאו א"כ מוכח דלא אמרינן מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת והשתא א"ש דלרבי לשיטתו דס"ל דבו ולא בחגיגה הוא דאתא א"כ הא מוכח דלא אמרינן מה לי איסור לאו מ"ל איסור כרת א"כ שפיר מצי יליף מובעלה דמקדש בביאה דל"ל דמובעלה הוי אמינא דבעינן מקדש והדר בעיל ז"א דא"כ תקשה נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה דל"ל בקידשה בשטר ז"א דהא לפי מה דס"ד דבעינן כסף וביאה א"כ הא מוכח מוכתב לה דאינה מתקדשת בשטר דל"ל דהאי וכתב לה קאי למעט דא"א אינה יוצאה בחליצה ז"א דזה בלא"ה ידעינן דלא מצינן למילף א"א מיבמה דמה ליבמה שכן היא רק בלאו תאמר בא"א שהיא בכרת לכך מצי רבי שפיר למילף מהקרא דובעלה דנקנית בביאה אבל ר' יוחנן רוצה למילף קדושי ביאה אליבא דכולי עלמא אף לרבנן דס"ל דבו בכשר, ולא בפסול הוא דאתא וא"כ הא לדידהו י"ל דאמרי מ"ל איסור לאו מ"ל איסור כרת וא"כ הא מובעלה מצינן למימר דבעינן מקדש והדר בעיל לכך יליף מבעולת בעל:

אמנם זהו רק א"נ כר' יוחנן אבל א"נ כרבי דלא אמרינן מה לי איסור לאו מ"ל איסור כרת א"כ אם ילפינן קדושי ביאה מבעולת בעל שוב מוכח דפקעו קדושי ראשון והנ"ל דתליא בהא דהנה הגמרא פריך (שם) ורבי האי בעולת בעל מאי עביד לי' מיבעי לי' בעל עושה אותה לבעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה ומי אית לי' לרבי האי סברא והתניא באו עליה עשרה אנשים ועדיין היא בתולה רבי אומר הראשון בסקילה וכולם בחנק אר"ז מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי והנה הך תירוץ הגמרא תליא בהא דגרסינן בכתובות (דף ל"ח) נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס דברי ריה"ג ר"ע אומר יש לה קנס כו' והשתא הא לא שייך תירוץ הגמרא רק א"נ כר"ע דנערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס שפיר איצטריך הקרא דבעולת בעל להורות דבעל עושה אותה בעולה אף אם בא עליה שלא כדרכה ופטור מלשלם קנס אם בא עליה לאחר שגירשה אבל א"נ כריה"ג דארוסה שנתגרשה אין לה קנס א"כ הא לא איצטריך קרא כיון דכל עיקר הנ"מ הוא רק לענין קנס ולענין קנס הא בלא"ה אף א"נ דהבעל אינו עושה אותה בעולה שלא כדרכה ג"כ פטור מלשלם קנס כיון דנתארסה דהא אפי' נערה שנתארסה ולא נבעלה כלל דהוי עדיין בתולה ג"כ פטור מקנס דבעי' אשר לא אורשה וע"כ צ"ל לריה"ג דהקרא דבעולת בעל קאי להא דר' יוחנן להורות דאשה נקנית בביאה:

והנה הך פלוגתא דריה"ג ור"ע נ"ל דתליא בהא דבכתובות (דף ל"ח) הנ"ל קאמר הגמ' מ"ט דריה"ג א"ק אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ור"ע כו' אמר לך האי לא אורשה מיבעי לי' לכדתניא כו' א"כ מה ח"ל אשר לא אורשה מופנה להקיש ליה ולדון

הימנו ג"ש נאמר כאן אשר לא אורשה ונאמר להלן אשר לא אורשה מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים וק"ל לר"ע דיליף מאשר לא אורשה לג"ש א"כ תקשי הא דגרסינן לעיל (ד' כ"ט) שיתא קראי כתיבי נערה נערה נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות תרי לגופייהו חד לכדאביי וחד לג"ש [למילף אונס ומפתה מהדדי מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים] אייתר להו תרי חד לאתויי ח"ל וחד לאתויי ח"כ והשתא כיון דלר"ע ילפינן מאשר לא אורשה לג"ש א"כ הא מיותר לדידי' חד קרא מהנך שיתא קראי כיון דלג"ש לא איצטריך: אך י"ל דהנה הגמרא שם (דף ל"ב) פריך אהא דתנן במתניתין דהבא על אחותו ועל אחות אביו כו' וקיי"ל דאין לוקה ומשלם ומשני ר"ל הא מני ר"מ היא דאמר לוקה ומשלם כו' נמצא מבואר דלר"ל דס"ל דחייבי מלקות שוגגין פטור מלשלם א"כ א"נ דאין לוקה ומשלם צריך להיות פטור מקנס בח"ל וח"כ משום דאין לוקה ומשלם והנה התוספות (שם) בד"ה אלמא הקשו וא"ת מאי פריך דילמא בעלמא ס"ל דמלקא לקי וממונא לא משלם והכא דוקא הוא דמשלם ממונא משום דגלי קרא כדאמרינן לעיל (דף כ"ט) נערה נערה הנערה כו' ונראה לר"י דפריך שפיר מדרבינן מחד קרא ח"ל ומחד ח"כ והשתא א"נ דבעלמא ס"ל דאינו לוקה ומשלם א"כ דילמא קאי חד קרא לחייבי עשה להורות דלא בעינן אשה הראויה לקיימה ואידך קרא לח"ל להורות דאע"ג דבעלמא לוקה ואינו משלם אעפ"כ הכא חייב קנס אבל ח"כ לא משום דבעינן אשה שיש בה הויה כו' עי"ש והשתא א"ש די"ל דר"ע ס"ל דחייבי מלקות שוגגין פטור מלשלם וא"כ שפיר איצטריך עוד קרא לאתויי ח"כ דמתרי קראי אינם יכולין לרבות רק חייבי עשה וח"ל דחד קרא קאי לחייבי עשה להורות דלא נימא דבעינן אשה הראויה לקיימה ואידך קרא לח"ל להורות דאע"ג דבעלמא אין לוקה ומשלם אעפ"כ הכא משלם קנס אבל ח"כ לא משום דבעינן יש בה הויה לכך איצטריך עוד קרא לאתויי א"כ [וזהו לדידן אם נסבור כר"ע ולר"ע עצמו יתבאר במ"א]:

אמנם זהו רק א"נ דאין לוקה ומשלם אבל א"נ כר"מ דלוקה ומשלם א"כ הא נסתרה הך תירוצא דח"ל ועשה מחד קרא נפקא וא"כ הא מיותר חד קרא וע"כ צ"ל דלא כר"ע דהך אשר לא אורשה לא קאי לג"ש רק דבא להורות דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס כריה"ג נמצא מבואר דהך חקירה אם צרת ערוה מותר להתייבם או לא תליא בהא דא"נ דלוקה ומשלם ע"כ הא א"כ צ"ל כריה"ג דארוסה אין לה קנס א"כ הא א"א לאוקמי הקרא דבעולת בעל להורות דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה דהא בלא"ה פטור מקנס כמו שביארתי וע"כ צ"ל דהקרא קאי להא דר"י להורות דאשה נקנית בביאה וא"כ דל"ל קרא הא יכולין למילף מובעלה דל"ל דה"א עד דמקדש והדר בעיל דא"כ נערה המאורסה

דבסקילה היכי משכחת וע"כ דמוכח מזה דבחציה שפחה וחצי' ב"ח פקעו קדושי ראשון וא"כ הא ליכא לתרץ דאיצטריך קרא דשומ"י אינה שותה בחציה שפחה וחציה ב"ח כיון דפקעו קדושי ראשון וא"כ הא ע"כ צ"ל כתי' הגמ' דמשכחת לה שבא עליה בזנות וא"כ הא מוכח דביאה שניה מותר ביבמה וא"כ הא שוב מוכח מהקרא דולקחה דצרת ערוה אסור אבל א"נ דאין לוקה ומשלם א"כ הא י"ל כר"ע א"כ הא לא מוכח כלל:

והשתא א"ש הא דקאמר ראב"ע אני אלך דלשיטת ראב"ע מוכח דלוקה ומשלם דגרסינן בברכות (דף ט') ואכלו את הבשר בלילה הזה ר' אליעזר בן עזרי' ומר נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן חצות אף כאן עד חצות כו' ועי"ש דמוקי הגמ' לראב"ע פירש הקראי הכי בערב אתה זובח וכבוא השמש אתה אוכל ומועד צאתך ממצרים אתה שורף ופירש"י והא דקאמר מועד צאתך ממצרים אתה שורף כלומר בבוקר הוא נעשה נותר שהגיע זמן שריפה אלא לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט ממתינין לו עד בוקר שני:

והנה לכאורה תמוה לראב"י למאי כתב קרא ומועד צאתך ממצרים אתה שורף כיון דאי אפשר לשורפו עד בוקר שני וכן הקשה הטו"א במגילה באבני מילואים ותי' עפ"י מה דמבואר בתוס' חולין (דף קמ"א) בד"ה לא צריכא דשיטת הריב"א דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אעפ"כ אם עבר וקיים העשה אינו לוקה משום דהל"ת נדחית מפני העשה רק דהעשה אינה נדחית מפני העשה משום דמאי אולמא הך עשה מהך עשה לכך אם עבר וקיים העשה אינו לוקה עי"ש וא"כ א"ש דנ"מ מהא דכתב רחמנא מועד צאתך ממצרים אתה שורף לומר שזמן שריפת נותר ומצותו הגיע בעלות השחר של ט"ו ואע"ג שאין רשאי לשורפו דאין מצות שריפת נותר דוחה י"ט כמבואר בשבת (דף כ"ד) אפ"ה אם עבר ושרפו ביו"ט אינו לוקה משום דהלאו דלא תעשה כל מלאכה כמאן דליתא דמי דעשה דשריפת נותר דוחה אותה עי"ש שהאריך בזה: ח אמנם לכאורה עדיין קשה דאיתא בשבת (דף כ"ד) מנה"מ דאין שורפין קדשים ביו"ט אמר חזקי' וכן תנא דבי חזקי' אמר קרא לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר שאין ת"ל עד בוקר מה ת"ל עד בוקר בא הכתוב ליתן בוקר שני לשריפתו ולכאורה ק"ל לתנא דבי חזקי' ל"ל קרא דעד בוקר ע"ז להורות דאין שורפין קדשים ביו"ט הא בלא"ה ידעינן דלא דחי כדמשני רב אשי שם שבת שבתון עשה וה"ל יו"ט עשה ול"ת ואין עשה דשריפת נותר דוחה ל"ת ועשה וע"כ צריכין לשנויי דאיצטריך קרא לחייב מלקות אם עבר ושרף נותר ביו"ט דא"נ דלכך אסור לשרוף נותר ביו"ט משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה א"כ אם עבר ושרפו אינו לוקה כשיטת הריב"א הנ"ל דהל"ת דיו"ט נדחית מפני העשה דשריפת נותר רק דהעשה

דיו"ט אינה נדחית מפני העשה אבל השתא דכתב רחמנא עד בוקר בא להורות שזמן שריפת נותר ומצותו הוא בבוקר שני וקודם לכן אינו חל עלה כלל המצוה דשריפה וא"כ אם עבר ושרפו לוקה והשתא תקשה לראב"ע למאי כתב רחמנא עד בוקר ליתן בוקר שני לשריפתו הא לענין לאסור שריפת נותר ביו"ט הא בלא"ה ידעינן דאסור לשרוף קדשים ביו"ט משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ולחייב מלקות אם עבר ושרפו ל"ל דהא אדרבה מוכח מדכתב רחמנא מועד צאתך ממצרים לזמן שריפה דמצות שריפת נותר חל עלה מיד ביו"ט דאם עבר ושרפו אינו לוקה: והנ"ל ליישב דאיתא בתמורה (דף ה') לא תותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה ר"י אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאב"מ אין לוקין עליו ופריך הגמ' ור' יעקב האי והנותר מאי עביד לי' ופי' התוס' אע"ג דצריך הפסוק לאשמעינן דין נותר דהוי בשריפה מ"מ פריך למה כתבי' הכא אצל הלאו ומשני דאיצטריך להא דאין שורפין קדשים ביו"ט דבא הכתוב ליתן בוקר שני לשריפתו לכך כתבי' רחמנא אצל הלאו דלא תותירו ממנו עד בוקר בכדי דנדרוש הך עד בוקר בתרא לבוקר שני ואין להקשות לר' יהודה דאיצטריך הך קרא דהנותר ממנו לנתק לעשה א"כ מנ"ל הך דרשה דאין שורפין קדשים ביו"ט ז"א דאע"ג דצריך לנתקו מ"מ הך עד בוקר בתרא מיותר דאי הוה כתיב והנותר ממנו באש תשרפו ג"כ הוי הלאו ניתק לעשה רק דהגמ' מתרץ דלר' יעקב ניחא הא דכתביה התורה הכא כי היכי דנדרוש הך עד בוקר להך דרשה דבוקר שני ולר' יהודה אע"ג דג"כ איצטריך להך דרשה דליתן לו בוקר שני מ"מ שפיר הוה ממילא ניתק לעשה ואין לוקין עליו:

ובזה ניחא לי הא דבמכות (דף ד') פריך הגמ' אליבא דר' יהודה דמנ"ל דלוקין על לאו שאב"מ ואמאי לא משני דר' יהודה יליף מזה גופא כיון דאיצטריך קרא לכתוב הך והנותר אצל הלאו לנתק לעשה מכלל דבלא"ה היו לוקין על הלאו דנותר אלמא דלאו שאב"מ לוקין עליו אבל לדברינו ניחא דהא גם בלא"ה איצטריך לכתוב אצל הלאו בכדי דנילף מזה ליתן בוקר שני לשריפתו ורק דממילא הוי ניתק לעשה ומש"ה פריך הגמ' שפיר דאין להוכיח מזה דלוקין על לאו שאין בו מלקות כיון דבלא"ה איצטריך וזה פשוט והשתא מיושב קושייתי הנ"ל די"ל דראב"ע סובר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ויליף מזה גופא מדאיצטריך רחמנא למיכתב הכא העשה אצל הלאו לנתק לעשה מכלל דבלא"ה לוקין עליו דלראב"ע שפיר מצינן למילף מזה כיון דלדידי' לא איצטריך לכתוב אצל הלאו כי היכי דנילף מזה ליתן בוקר שני לשריפתו שזה בלאו קרא ידעינן דאסור לשרוף נותר ביו"ט דהא אין עשה דוחה ל"ת ועשה ולענין מלקות הא ליכא נ"מ לדידיה כמו שביארתי

וע"כ דאתא לנתק לעשה א"כ מוכח דלאו שאב"מ לוקין עליו ולפ"ז שפיר איצטריך הך עד בוקר שני דאי לא הוה כתיב רק והנותר ממנו באש תשרפו לא הוה מצינן למילף מזה מדכתביה רחמנא אצל הלאו לנתק לעשה דלוקין על לאו שאב"מ דהא מוכרח לכותבו כאן אצל הלאו דהא עלי' הוא נסמך ונמשך דבפסוק דוהנותר לא נזכר באיזה זמן יהי' נעשה נותר ונשרף וקאי על הך עד בוקר שבלאו דלפניו ומוכרח לכותבו אצל הלאו אבל השתא דכתב רחמנא והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו דהוי פסוק שלם ומבואר בו בעצמו הכונה והזמן והיה יכול למיכתב במקום אחר שפיר יכולין למילף מדאסמיך רחמנא העשה אצל הלאו לנתק לעשה ש"מ דלאו שאב"מ לוקין עליו:

ט אמנם לכאורה עדיין תקשה דגרסינן בסנהדרין (דף י') רמז לעדים זוממין שלוקין מנין דכתיב והצדיקו את הצדיק כו' אלא עדים שהרשיעו את הצדיק ואתו עדים אחריני והצדיקו את הצדיק דמעיקרא כו' והיה אם בן הכות ותיפוק לי' מלא תענה משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאב"מ אין לוקין עליו וכתבו התוס' שם בד"ה וכל אפילו לר' יהודה דאית לי' לאו שאב"מ לוקין עליו אתי האי שנויא דהא מעדים זוממין יליף לה לר' יהודה במכות (דף ד') ואי לאו והיה אם בן הכות הרשע דגלי לן בעדים זוממין ה"א דבכל דוכתא לאו שאב"מ אין לוקין עליו והשתא תקשה לפי מה שביארתי דלראב"ע ילפינן מהקרא והנותר ממנו עד בוקר גופא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו וא"כ הדרי קושיית הגמ' לדוכתא לראב"ע דס"ל דלאו שאב"מ לוקין עליו ותיפוק לי' מלא תענה כיון דלדידי' אף אי לא גלי לן קרא בעדים זוממין דלוקין הוה ידעינן ג"כ דלאו שאב"מ לוקין עליו: אמנם יש ליישב די"ל דהקרא דוהי' אם בן הכות הרשע אתא להורות דבכל מקום היכא שהעדים הצדיקו את הרשע לוקין אף אם משלמין ממון כגון היכא שהעידו שחייב לחבירו מאתיים זוז ונמצאו זוממין דצריכין לשלם ממון אעפ"כ לוקין דלא נימא כרבנן דס"ל במכות (דף ג') דכיון דעדים חייבים לשלם ממון מכאשר זמם אינו לוקה ומשלם ופטור ממלקות לכך איצטריך קרא להורות דבכל מקום שהצדיקו את הרשע חייבים מלקות והא דלא משני הגמ' בכה"ג הוא משום דהגמ' רוצה ליישב אף אליבא דרבנן דס"ל דבכה"ג אינו לוקה לכך הוצרך הגמ' לשנויי משום דהוי לאו שאב"מ אבל לראב"ע בלא"ה ניחא [והא דפי' התוס' היינו לר' יהודה דסובר דאין לוקה ומשלם לכך הוצרכו לשנויי כתירוצם אבל לראב"ע בלא"ה ניחא]. והנה במכות (דף ג') קאמר הגמ' בשלמא לרבנן כדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות אלא ר"מ מ"ט אמר עולא גמר ממוציא שם רע מה מוציא שם רע לוקה ומשלם אף כל לוקה ומשלם מה למוציא שם רע שכן קנס סבר לה כר"ט דאמר עדים זוממין

קנסא וא"כ א"נ דעדים זוממין קנסא הא עדיין קשה דלמאי איצטריך הקרא דוהיה אם בן להורות דעדים זוממין לוקין ומשלמין הא יכולין למילף ממוציא שם רע וע"כ דמוכח דראב"ע סובר דעדים זוממין ממונא א"כ ליכא למילף ממוציא שם רע דמה למוציא שם דע שכ קנס לכך איצטריך קרא וא"כ כיון דלראב"ע מוכח דס"ל דעדים זוממים ממונא ולוקין ומשלמין א"כ הא שוב יכולין למילף בכל ממון ומלקות דלוקין ומשלמין מעדים זוממין כיון דעדים זוממין ממונא ועי' בתוס' כתובות (דף ל"ב) בד"ה דאין:

והשתא א"ש הא דקאמר ראב"ע אני אלך דלראב"ע לשיטתו דס"ל דפסח אינו נאכל אלא עד חצות מוכח לדידי' דלוקין ומשלמין וא"כ הא שוב מוכח כריה"ג דארוסה אין לה קנס וע"כ צ"ל כר' יוחנן דילפינן ביאה מבעולת בעל א"כ הא מוכח דבחצי' שפחה וחצי' ב"ח פקעו קדושי ראשון וא"כ הא ע"כ צ"ל כתי' הגמ' דמשכחת לה שבא עליה בזנות וא"כ הא מוכח דביאה שניה מותר ביבמה וא"כ הא שוב מוכח מהקרא דולקחה דצרת ערוה אסור:

## מערכה ז

א אמנם אי משום הא לא איריא דעדיין י"ל דביאה שניה אסור ביבמה ואעפ"כ איצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה משום דמשכחת לה גונא שתשתה דגרסינן ביבמות (דף ל"ה) איתמר החולץ למעוברת והפילה ר' יוחנן אומר אינה צריכה חליצה מן האחין ור"ל אומר צריכה חליצה מן האחין במאי קמיפלגי ר' יוחנן סבר אם יבוא אליהו ויאמר דהא דאיעברה מפולי מפלה מי לאו בת חליצה ויבום היא השתא נמי תיגלי מילתא למפרע ור"ל אמר תיגלי מלתא למפרע לא אמרינן:

והשתא משכחת לה ביבמה קדמה שכיבת בעל לבועל כגון שמת אחיו ונשארה היבמה מעוברת ובא עליה היבם בזנות בעודה מעוברת ואח"כ הפילה ואח"כ קינא לה היבם שלא תסתרי עם פלוני והלכה ונסתרה א"כ בזה הא שפיר קדמה בה שכיבת בעל לבועל ואעפ"כ עדיין ראויה לאישות דהא עדיין לא קיים מצות יבום בהך ביאה כיון דבא עליה בעודה מעוברת וביאת מעוברת לא שמה ביאה וצריך לחזור ולבועלה לאחר שהפילה וה"א דשותה בכה"ג לכך איצטריך קרא למעט דשומ"י אינה שותה:

ב אך לכאורה יש לסתור דברינו לפי מה דמבואר בנימוקי יוסף דלכך ס"ל לר' לקיש דחליצת מעוברת לא שמה חליצה ולא אמרינן תיגלי מילתא למפרע אף על גב דבהרבה מקומות אמרינן איגלאי מילתא למפרע שאני הכא שאם בשעה שחלץ היתה ודאי שלא היתה ראויה לבוא לכלל לידה אין הכי נמי אלא שאינו כן דאיהו חייש דילמא באותה

שעה היתה ראויה לילד ולד גמור אלא שלאחר כן גרם לה איזה דבר שתפיל נמצא דחליצה דמעיקרא לאו כלום הוה לכך לא שייך לומר בזה איגלאי מילתא למפרע עכ"ל: ומעתה אומר אני דלהנימוקי יוסף לר"ל דס"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה אעפ"כ אם קידשה אחר לאחר שחלץ לה היבם בעודה מעוברת קדושין תופסין בה מספיקא אף לרב דס"ל לקמן (דף צ"ב) דאין קדושין תופסין ביבמה משום דהא דחליצת מעוברת לא מהני הוא רק משום דחיישינן דילמא באותה שעה היתה ראויה לילד ולד גמור אבל אם באמת היתה עומדת באותה שעה ג"כ להפיל אף דאנן לא ידעינן ואסורה להתייבם משום דאנן צריכין להחזיקנה מהרוב דרוב נשים ולד מעליא ילדן ופטורה מהיבום אעפ"כ כיון דבעצם היא זקוקה ליבום אם יבוא אליהו ויאמר דהא דאיעברה מפולי מפלה ובת חליצה ויבום היא לא נסתבב מפאת חסרון ידיעתינו שינוי בעצמיות הדבר להקרא מצד זה אינו עולה ליבום וחליצתו שחלץ לה כשרה דבהא לא פליגי ר' יוחנן ור"ל לשיטת הנימוקי יוסף קא דלר"ל חיישינן דילמא באותה שעה היתה ראויה לילד ולד גמור ולא היתה עועדת בהאי שעתא להזקק ליבום] וא"כ כיון דזה לא הוי אלא ספקא אם היתה עומדת באותה שעה להפיל או לא הוי חליצה מספק ותופס הקדושין:

ובזה נ"ל ליישב קושיית המפרשים אהא דפריך ר' לר"ל מהא דתנן אין הולד של קיימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה משום הכי פסלה אלא לדידך דאמרת חליצה מעוברת לא שמה חליצה אמאי פסלה מן הכהונה ולכאורה תמוה אמאי לא פריך מרישא דלמה אסור בקרובותיה וכן הקשה המהרש"א ותירוצו דוחק כמבואר למעיין:

אבל לפי דברינו ניחא דמהא דאסור בקרובותיה לא מצי להקשות דהיינו יכולין לתרץ דמתני' אתיא כר' עקיבא דס"ל ביבמות (דף מ"ד) דאחות חלוצתו אסור מדאורייתא כאחות גרושתו דהכתוב קראה ביתו ולכך אסור בקרובותים משום דחיישינן דילמא בשעה שחלץ כבר היתה עומדת להפיל ואיגלאי מילתא למפרע דחליצה מעלייתא הוי וספק דאורייתא לחומרא ואעפ"כ שפיר סובר ר"ל דחליצת מעוברת לא שמה חליצה דחיישינן ג"כ להיפוך שמא גרם לה אח"כ איזי' סיבה שתפיל וזיל הכא לחומרא וזיל הכא לחומרא כמו בכל ספק דאורייתא אבל מהא דפסולה לכהונה פריך שפיר דהא חלוצה לכהן לכ"ע הוא רק מדרבנן א"כ אמאי פסולה לכהונה הא הוי ספק דרבנן ולקולא [ובעיוני בזה מצאתי בחידושי הריטב"א כדברי אהא דפריך הגמ' לר"ל אמאי פסלה מן הכהונה וז"ל דטעמא דר"ל דצריכה חליצה היינו מספק דאם בשעה שחלץ לא היתה ראויה לבא לכלל לידה ההיא עיבור כמאן דליתי' וחליצה שחלץ לה כשרה

אלא דחיישינן שמא בשעה שחלצה ראויה היתה לילד והולד הי' ולד גמור אלא שגרם לה אח"כ איזה סיבה להפיל וחליצה דמעיקרא לאו חליצה היא כלל והא דפרכינן אמאי פסלה מן הכהונה היינו דמשמע דאם נשאת לכהן דתצא ובספק חלוצה לכהן ל"ג בדיעבד ומשנינן מדרבנן לחומרא פי' דמאן דחזא יסבור דחליצה כשירה היא ויסבור דחלוצה כשירה לכהן וא"כ לפ"ז נסתרה דברינו דלא מצינן לאוקמי הקרא בכה"ג דבזה אינו ראויה לאישות אף לאחר שתפיל דהא לפי מה דקיימינן השתא דביאה שניה אסור ביבמה ולא אישתרי איסור אשת אח רק לצורך קיום העשה וא"כ כיון דאף בהך ביאה ראשונה שבא עליה בעודה מעוברת יכול להיות שהיתה עומדת להפיל וקיים מצות יבום בהך ביאה א"כ הא לא הוי אלא ספיקא אם צריכה להתייבם או לא וספק עשה הא אינו דוחה ל"ת כדמוכח מהא דפריך הגמ' בשבת (דף קל"ו) אהא דתני רשב"ג כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספקא הוי מימהל היכי מהלינן דילמא הוא נפל אלמא דמספיקא אינו דוחה ל"ת וכן מבואר בתוס' שם (דף קל"ה) בד"ה ולא ספק עיי"ש אך ז"א דבזה שפיר שרי להתייבם אח"כ לפי מה דמבואר ביבמות (דף ל') וכולן שהיו בהן קדושין או גרושין בספק הרי אילו הצרות חולצות ולא מתיבמות כו' ופריך הגמ' ואלו בגירושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני מ"ט אמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק א"ל אביי א"ה קדושין נמי נימא אשה זו בחזקת היתר ליבם עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מספק התם לחומרא אלמא אף דבשעה שנולד הספק אם היא זקוקה ליבום היתה אז בחזקת איסור אשת אח ואעפ"כ כיון דקודם שקידש הערוה היתה עומדת בחזקת דכשימות בעלה בלא בנים תהי' מותרת להיבם מוקמינן אותה אחזקה דלהבא שהי' לה מקודם לכן ומותרת להתייבם כן הכי נמי כיון דמיד שמת בעלה קודם שבא עליה היתה עומדת בחזקת שאם תפיל הולד דאיעברה תהא זקוקה ומותרת ליבום ועתה כשהפילה הולד נולד לן ספק ע"י הבעילה שבא עליה בעודה מעוברת אם היא זקוקה ומותרת ליבום או לא שפיר מוקמינן אותה אחזקת היתר ליבום דמעיקרא וזקוקה ליבום מדאורייתא ולא נפטרה מיבום ע"י זה שבא עליה בעודה מעוברת:

ג אמנם זהו רק לרבה אבל לאביי דמשני התם ביבמות (דף ל"א) יגיד עליו רעו תנא בקדושין וה"ה לגירושין תנא בגירושין וה"ה לקדושין והקשה הכו"פ (בסי' ל) לאביי איך סתם המשנה ותנא בקדושין למילף בגרושין הא אין הנושאים שוים בקדושין שפיר י"ל דהחמירו לחלוץ ואי דיש לחוש דתתייבם מה בכך שורת הדין דמותרת ליבום משא"כ בגירושין איך נחמיר לחלוץ אולי תתייבם ופוגע באיסור של תורה ואף דבאמת

לא חיישינן לכך דאם תחלוץ תתייבם מ"מ הא סברא יש לחלק וע"כ צ"ל דס"ל לאביי דאף בקידושין ליכא חזקת היתר ליבום מדאורייתא כיון דבשעה שנולד לן הספק ע"י קדושי הערוה אם היא זקוקה ליבום היתה אסורה ליבם משום אשת אח לא מוקמינן אותה אחזקה דלהבא שהיתה עומדת דכשימות בעלה תהיה מותרת להתייבם לכך כיון דבשעת לידת הספק היתה אסורה להיבם רק דעתה לאחר מיתת בעלה נולד לן ספק אם מותרת להיבם אסורה מספיקא עכ"ד ועי' בש"ך ביו"ד (סי' נ') כן ה"נ כיון דבשעה שנולד לן הספק ע"י הביאה לא היתה אז זקוקה ליבום ממ"נ או מחמת הביאה או מחמת העיבור דאם היתה עומדת באותה שעה להפיל א"כ קיים מצות יבום בהך ביאה ואינה זקוקה שוב ליבום ואם לא היתה עומדת להפיל הא אינה זקוקה ליבום מחמת הולד א"כ אף דעתה כשהפילה זקוקה ליבום דהולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם אעפ"כ כיון דקודם שמת הולד לא היתה בחזקת זקוקה ליבום לא מוקמינן אותה אחזקה דמעיקרא שהיתה עומדת דכשתפיל ולדה תהי' מותרת להתייבם ואסורה ליבום מספיקא:

ד לכך קאמר ר"ע אני אלך דלשיטת ר"ע מוכח דלא מוקמינן אחזקה דלהבא והוא דהנה הגמ' ביבמות (דף מ"ד) פריך ואימא כי איכא חדא תתקיים מצות יבום כי איכא תרתי לא תתקיים מצות יבום ומשני א"כ צרת ערוה דאסר רחמנא ל"ל השתא ב' בעלמא אמרת לאו בני חליצה ויבום נינהו צרת ערוה מיבעי אלמא לא איצטריך סד"א ערוה אבראי קיימא ותתייבם צרתה קמ"ל דאסירה אלא יבמתו יבמתו ריבה והנה התוס' בד"ה אלמא לא הקשו דאכתי צרת צרה היכי משכחת לה שהרי צרת ערוה אינה יכולה להנשא לאחיו השני דאסורה לו מדאורייתא דגבי דידיה ערוה לאו אבראי קיימא וי"ל דמשכחת לה כגון שהערוה היא מחייבי עשה או ל"ת ועשה לכל האחין דלאו בת יבום היא וצרתה שריא ולכאורה ק"ל דעדיין תקשה לר' ישבב דקאמר בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף שהי' אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר ואפי' מחייבי עשה ומבואר בכתובות (דף ל') דלר' ישבב לא תפסי קדושין אף בחייבי עשה חוץ מבעולה לכה"ג משום דהוי עשה שאין שוה בכל ומבואר בסנהדרין (דף נ"ג) דלר"ע דסובר אין קדושין תופסין בח"ל אלים ח"ל למפטר הצרה בלא כלום כח"כ ועי' ביבמות (דף ט') וא"כ עדיין תקשה לר' ישבב ל"ל הקרא דיבמתו יבמתו להורות דכי איכא תרתי ג"כ זקוקים ליבום הא בלא"ה ידעינן דאל"כ צרת צרה היכי משכחת לה כקושיית התוס' דל"ל דמשכחת לה שהערוה מחייבי עשה לכל האחין כמו שתי' התוס' ז"א דא"כ אף הצרה אינה יכולה להתייבם לאחיו השני דכיון דאין קדושין תופסין בחייבי עשה אלים החייבי עשה למיפטר לצרתה בלא

כלום כח"כ וא"כ מוכח דאף כי איכא תרתי ג"כ זקוקות ליבום וא"כ תקשה לר' ישבב הקרא דיבמתו ל"ל:

ואין לומר דמשכחת לה צרת צרה בכה"ג לפי מה דאיתא בגיטין (דף פ"ג) המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרים ובעי ר' אבא בקדושין האיך תיבעי לר"א תיבעי לרבנן כו' לבתר דבעי הדר פשטה ויצאה והיתה אמר אביי את"ל איתא לדר"א בא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין אני קורא בה אשת שני מתים מ"ט קדושי דראובן אהני קדושי דשמעון לא אהני אלא אשת שני מתים היכי משכחת לה כגון שבא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה סתם דקדושי ראובן אהני למיסרא לעלמא וקדושי שמעון אהני למיסרה אראובן וא"כ לפ"ז מיושב קושיית התוס' הנ"ל דמשכחת לה צרת צרה כגון שקידש ראובן ערוה לכל האחין רק דקידשה חוץ משמעון אחיו ולו אשה אחרת ומת א"כ לכל האחין אסורה הצרה משום צרת ערוה אבל לשמעון יכולה להתייבם דהא לגבי דידי' הערוה אינה מקודשת כלל אפי' לפי מה דמבואר ברשב"א בחי' לגיטין (דף פ"ב) דאף לר"א דסובר דאם קידשה חוץ מפלוני תפסי קדושי פלוני אעפ"כ אסורה לו משום א"א רק דשייר מקום שיהא קדושי פלוני חלין אעפ"כ לא מיקרי הצרה צרת ערוה לגבי פלוני משום דהא זה ברור אף לשיטת הרשב"א דהוי א"א לגבי פלוני אעפ"כ אם קידש אחיו חוץ ממנו ומת דאינה זקוקה לו ליבום כמבואר בירושלמי (פ"ג דקדושין ובפי"ג דיבמות ה' ה' וכי יש מה נפשך בעריית מהו כדון כל יבמה כו' וא"כ ה"ל כיון דלגבי דידי' אינה כולה לפנים דהא שייר מקום שיהא קדושי אחיו חלין אינה זקוקה ליבום וכן מוכח מהתוס' דיבמות (דף י') בד"ה לעולם עיי"ש ואיתא שם (דף י"ב) א"ר הילכתא צרת איילונית מותרת ואפי' צרת בתו איילונית משו' דאין ערוה פוטרת צרתה רק במקום דאם לא היתה ערוה היתה זקוקה ליבום רק דהאיסור ערוה פוטרתה בזו פוטרת צרתה ג"כ אבל צרת בתו איילונית כיון דאף אם לא היתה ערוה ג"כ אינה זקוקה ליבום דאינה ראוי' לילד אינה פוטרת צרתה וא"כ ה"נ אינה נפטרה צרתה לגבי שמעון משום צרת ערוה כיון דהערוה בלא"ה אינה זקוקה לו ליבום אף אם לא היתה אסורה לו משום ערוה משום דהא קידשה חוץ ממנו לכך אין בכחה לפטור צרתה וייבם שמעון צרתה ולו אשה אחרת ומת ונפלו שתיהן לפני אחיו הראשונה אסורה משום צרת ערוה דכבר נאסרה עליו במיתת ראובן משום צרת ערוה והשניה משום צרת צרה:

וא"כ לפ"ז א"ש די"ל דר' ישבב יסבור כר"א דאם קידשה חוץ מפלוני הוה קידושין וא"כ משכחת לה צרת צרה בכה"ג ועדיין ה"א דכי איכא תרתי לא תתקיים מצות יבום לכך בעינן קרא דיבמתו אך זה אינו דהא ר' ישבב קאמר בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר א"כ כיון דר' ישבב קאמר זה אליבא דר"ע ואיתא בגיטין (דף פ"ג) ת"ר אחר פטירתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו ואלו הן ריה"ג ור"ט וראב"ע ור"ע ועי"ש דר"ע השיב ב' תשובות בין בע"מ בין בחוץ וא"כ תקשה אליבא דר' ישבב לר"ע לשיטתו דסובר אם גירש חוץ מפלוני לא הוה גט א"כ ה"ה בקידושין ג"כ לא מהני חוץ לפלוני כמבואר בגיטין הנ"ל וסובר דאין קדושין תופסין בחייבי עשה א"כ תקשה לדידי' צרת צרה היכי משכחת לה:

ה והנ"ל ליישב דמשכחת לה צרת צרה לר' ישבב בכה"ג עפ"י מאי דנחקור האיך הדין אם באו שני עדים והעידו על א"א שזינתה עם פלוני ובאו שני עדים והכחישום להעדים שלא זינתה דהוי תרי ותרי אם אסורה לבעל ולבועל מספק או לא. והנ"ל דלבעל מותרת אבל לבועל אסורה לפי מאי דקיי"ל ביבמות (ד' ל"א) דבתרי ותרי וחזקה מסלקינן להעדים כמאן דליתא ומוקמינן אחזקה א"כ ה"נ כיון דהוי בחזקת היתר לבעלה ועתה נולד לן ספק אם נאסרה לבעלה מוקמינן אותה אחזקת היתר ומותרת לבעלה אמנם כ"ז לגבי בעלה אבל לענין הבועל כיון דנולד הספק אם זינתה בשעה שהיתה א"א א"כ לפי מאי דמבואר ביו"ד (סי' נ') באם היה מים במוח וספק אם הקיפו המוח להמים דאסורה מספק ולא אמרינן נשחטה הותרה משום דכיון דנולד הס' טריפות מחיים בשעה שהיתה אסורה משום אבמ"ה מחזיקינן מאיסור אבמ"ה לאיסור טריפות ומוקמי אותה אחזקת איסור ואסורה מספק ועיי"ש בש"ך ובכו"פ (סי' נ') א"כ ה"נ כשמספקא לן אם מותרת להנשא לבועל אסורה מספק דכיון דנולד הספק אם זינתה בשעה שהיתה אסורה משים א"א מחזיקינן מאיסור אשת איש לאיסור סוטה ומוקמינן אותה אחזקת איסור ואסרה לבועל אף לאחר מיתת בעלה:

ונחקור עוד לפ"ז האיך הדין בכה"ג אם באו שנים והעידו על א"א שזינתה ואח"כ באו שנים והכחישום ומת הבעל אם זקוקה ליבום לפי מאי דקיי"ל ביבמות (דף י"א) ובסוטה (דף ו') דסוטה אינה זקוקה ליבום א"כ ה"נ לימא לגבי היבם דמחזיקינן מאיסור לאיסור ואסורה ליבם מספק והנ"ל דבכה"ג מותרת להתייבם לפי מה דמבואר בסוטה (דף ו') דהטעם דסוטה אינה מתייבמת משום דנאסרה במותר לה באסור לה לא כש"כ וא"כ כיון דכל האיסור על היבם הוא רק משום דנאסרה במותר לה על הבעל וא"כ כיון דבנ"ד לא נאסרה על בעלה כמו שביארתי א"כ ממילא שריא ליבם ג"כ ונקדים עוד שיטת התוס'

לעיל (דף ג') בד"ה לפי שאינה בצרת צרה הקשו התוס' דמשכחת לה צרת צרה לענין בועל דנשאת לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים דפוטרת צרתה מן הבועל דלענין בועל נמי טומאה כתיב כמו לענין בעל כו' ותי' דדוקא טומאה דכתיב לגבי בעל הוי כעריות דכתיב בלשון לאו לא יוכל בעלה לשלחה אבל בבועל לא כתיב אלא ונסתרה והיא נטמאה דהוי עשה עכ"ל עי"ש וכן הסכים לזה המ"ל (בפ"י מהל' יבום וחליצה הל' י"ט) עיי"ש:

והנ"ל לומר מילתא חדתא דאף לר' ישבב דס"ל דאין קדושין תופסין בחייבי עשה אעפ"כ תפסי קדושין דהבועל אם קידש סוטתו לפי מה דמבואר בכתובות (דף כ"ט) דאף לר' ישבב דס"ל דאין קדושין תופסים בחייבי עשה אעפ"כ תפסי קדושין בבעולה לכהן גדול משום דהוי עשה שאינה שוה בכל ונקדים עוד שיטת רש"י ביבמות (דף ה') גבי הא דתניא ראשו מה ת"ל לפי שנאמר תער לא יעלה על ראשו שומע אני אף מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו ומפ' רש"י ואע"ג דלאו שאינה שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דנפקא לן מזקנו דאידך תנא תניהו ענין ללאו השוה בכל נמצא מבואר מדברי רש"י דאיסור נזיר מיקרי לאו שאינו שוה בכל ולכאורה תמוה דא"כ נימא דאיסור אחותו וכדומה מקרי לאו שאינה שוה בכל דהא לגבי כולי עלמא מותרת וע"כ צ"ל דלא אזלינן בתר העצם רק דכיון דהאיסור שאסרה תורה אחותו שוה בכל ממילא מיקרי לאו השוה בכל כן ה"נ נימא באיסור נזיר כיון שהאיסור שאסרה התורה לנזיר שוה בכל נזירים הוי שוה בכל וע"כ צ"ל דסברת רש"י דדוקא באיסור דממילא שפיר מיקרי בכה"ג לאו השוה בכל כיון דהאיסור שאסרה תורה שוה בכל אבל באיסור נזיר כיון שהוא גרם לו האיסור והאיסור בא ע"י מעשה שלו שקיבל עליו נזירות א"כ כיון דלאו כ"ע מקבלים עליהם נזירות מיקרי לאו דנזיר לאו שאינו שוה בכל א"כ לפ"ז נ"ל דבאיסור סוטה לבועל כיון דהוא גרם לאסור אותה עליו והאיסור בא ע"י מעשה שלו שבא עליה מיקרי לאו שאינה שוה בכל וא"כ תפסי בה קידושין אף לר' ישבב משום דהא בעשה שאינה שוה בכל אף ר"י מודה דתפסי בה קידושין:

והשתא לפ"ז מיושב קו' התוס' הנ"ל דמשכחת לה צרת צרה אף לר"י בכה"ג כגון שבאו שנים והעידו על א"א שזינתה עם אחיו של הבעל ואח"כ באו שנים והכחישום להעדים שלא זינתה והיה לו עוד אשה אחרת ואח"כ מת הבעל ונופלת שתיהן לפני אחיו הספק בוטל ליבום א"כ בזו שפיר יכול הספק בועל ליבם צרתה אף דלשאר האחין מותרת להתייבם אף הספק סוטה ולא נאסרה משום סוטה משום דהא כל עיקר האיסור על האחין הוא משום דנאסרה במותר לה על הבעל וא"כ כיון דבנ"ד לא נאסרה על הבעל

כנ"ל מותרת להתייבם לאחין ג"כ כמו שביארתי אמנם כ"ז לגבי שאר האחין אבל לגבי הבועל כיון דלגבי דידיה הוי איסור מחמת עצמו שנאסרה עליו משום סוטה כדקיי"ל ונטמאה ונטמאה א' לבעל ואחד לבועל ולא מחמת הבעל אם כן שוב אמרינן דמחזיקינן מאיסור לאיסור ואסורה לו להתייבם וא"כ כיון דאינה זקוקה לו ליבום הסוטה א"כ הא אינה נופלת לפניו ליבום רק הצרה בלחוד א"כ הא ליכא תרתי לכך יכולה להתייבם הצרה אבל אעפ"כ אינה נפטרה צרתה משום צרת ערוה משום דהא קדושין דהבועל תופסין בה וכל היכא דקידושין תופסין בהערוה אינה פוטרת צרתה ג"כ:

וא"ל דהא קיי"ל ביבמות (דף י"א) דצרת סוטה פטורה מייבום ז"א דהא משום איסור סוטה אינה נאסרה על הבעל כמו שביארתי וא"כ מותרת להתייבם לשאר האחין וכל עיקר האיסור הוא רק משום הבועל א"כ הא אינו אסורה עליו רק באיסור עשה ובזו אינה פוטרת צרתה כנ"ל וא"כ אם ייבם הבועל צרתה ולו אשה אחרת ומת ונפלו שתיהן לפני אחיו ליבום הראשונה אסורה עליו משום צרת ערוה דכבר נאסרה עליו במיתת אחיו הראשון והשניה משום צרת צרה כן נ"ל ליישב קו' התוס':

ו והשתא א"ש הא דקאמר ר' עקיבא אני אלך דכיון. דר"ע ס"ל דאין קדושין תופסין בחייבי עשה א"כ תקשה לדידי' ל"ל קרא דיבמתו להורות דהיכא דאיכא תרתי תתקיים מצות יבום הא בלא"ה ידעינן דאל"כ צרת צרה היכי משכחת לה וע"כ צ"ל דמשכחת לה בספק סוטה כמו שבארתי אם כן מוכח דר' עקיבא סובר דמחזיקינן מאיסור לאיסור והנה תורף הך חקירה אי מחזיקינן מאיסור לאיסור נ"ל דתליא בהא אי מוקמינן הדבר אחזקה דלהבא או לא דמאן דס"ל דלא מחזיקינן מאיסור לאיסור סובר כיון דעתה אינו שייך לחקור לענין הספק שנולד בה אם היא אסורה מצד זה או לא כגון בנ"ד בספק זונה להבועל כיון דעתה בלא"ה אסורה להבועל משום א"א וכל עיקר הספק הוא רק דכשימות בעלה ויהיה פקע ממנה האיסור א"א אם תהיה מותרת להבועל או לא א"כ כיון דמעיקרא קודם שנולד הספק זנות היתה עומדת בחזקת דכשימות הבעל תהיה מותרת לכולי עלמא ועתה נולד לן ספק אם תהיה מותרת לאחר מיתת בעלה מוקמינן אותה אחזקת היתר דלהבא שהחזקנו אותה מעיקרא קודם לידת הספק ומותרת להבועל ומאן דס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור ס"ל דאין אנו משגיחין על החזקת היתר דלהבא שהיה לה מקודם לכן דלאחר מיתת בעלה תהיה מותרת רק כיון דעתה בעת לידת הספק בחזקת איסור קיימא א"כ הא לא שייך לאוקמא לענין הספק הנולד בה בחזקת היתר כיון דאין לה חזקת היתר דהא אדרבה בחזקת איסור קיימא כעת. לכך אסורה: והשתא א"ש דכיון דלר' עקיבא לשיטתו מוכח דמחזיקינן מאיסור לאיסור א"כ מוכח דלא מוקמינן

אחזקה דלהבא וא"כ הא ליכא לתרוצי דמשכחת לה שומרת יבם שתשתה בגונא דלעיל כגון שבא עליה בעודה מעוברת דבזה הא תהיה אסורה אף לאחר שהפילה דכיון דבעת לידת הספק ע"י הביאה היתה אז בחזקת איסור להיבם א"כ הא צריכין להחזיקה בחזקת איסור לאיסרה אף לאחר שהפיל כיון דלא מוקמינן אחזקה דלהבא לר' עקיבא לשיטתו וע"כ דצריכין לומר כתי' הגמ' דמשכחת לה שבא עליה בזנות וא"כ הא מוכח דביאה שניה מותר ביבמה וא"כ הא שוב מוכח מהקרא דולקחה דצרת ערוה אסור:

אמנם הך הוכחה דר"ע ס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור הוא רק לר' ישבב דס"ל דר' עקיבא סובר דאין קדושין תופסין בחייבי עשה אבל לר' סימאי דס"ל ביבמות (דף מ"ט) דר"ע סובר דקדושין תופסין בחייבי עשה רק בח"ל אין קדושין תופסין א"כ הא נסתרה דברינו דאינו מוכח כלל אליבא דר"ע דמחזקינן מאיסור לאיסור דהא לדידי' שפיר משכחת לה צרת צרה בחייבי עשה כתי' התוס' לזה נ"ל להוכיח ממקום אחר דאליבא דר"ע לשיטתו מוכח דמחזיקינן מאיסור לאיסור והוא:

ז דגרסינן במס' ע"ג (דף נ"ג) אמר ר"י רב ישראל שזקף לבינה כו' אסרה מנ"ל דאסרה אמר ר"א כתחלה של א"י דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש מכדי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו כו' מדפלחו גלו אדעתייהו דניחא להו וכי אתו עו"ג שליחותא דידהו עבדי כו' ואימא כל דבהדי עגל ניתסרו מכאן ואילך נישתרי מאן מוכח ולכאורה ק"ל לשיטת הרמב"ם וסייעתו דס"ל דספק דאורייתא לקולא אמאי נאסרו כל האשרות הא בכל חדא איכא ספק דילמא אינה מהאשרות דבהדי עגל וצריכין להיות מותרין מספקא וא"ל כיון דאיכא בודאי אשרה דבהדי עגל א"כ הוי כל אשרה כדין חתיכה אחת מב' חתיכות דאיקבע איסורא דבזה אף להרמב"ם אסור כמבואר במהרי"ט. זה אינו דהא לכאורה קשה אמאי נאסרו כלל האשרות כיון דהאשרות דקודם שפלחו העגל היה מותר [דהנטיעה דמעיקרא אינו נאסר כמבואר לעיל (דף מ"ו) דאף שנטעו אז העו"ג לעו"ג לא הועילה מחשבתם לאסור ולא לגרום איסור כשיהיו נעבדים אח"כ כיוו דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו] והאשרות דלבתר העגל הא ג"כ מותרין ואינו נאסר רק האשרות שנטעו לעו"ג בעת דפלחו לעגל וא"כ קשה לשיטת הפוסקים דקבוע שאינו ניכר בטל אמאי לא נתבטלו כל האשרות דבהדי עגל בשאר האשרות לפי מה דמבואר ברשב"א בתוה"א בשם הירושלמי דלבטל מצטרפים מה שיש מן ההיתר אף בעשרה עיירות ומדינות אמנם י"ל דלא שייך ביטול ברוב רק במקום שהספק נולד מכח התערובות ואם לא היה רק אחד לא היה ספק רק מכח התערובות נולד הספק בזה אמרינן דכמו שהאיסור גורם לעשות ספק להתערובות כן הם מתחברים לעומת

האיסור ולבטלו משא"כ בדבר שאפילו אם לא היה רק אחד ג"כ היה הספק עליו כגון הכא דאפילו לא היה רק אילן אחד היה הספק עליו א"כ כל חד וחד אסור מדאורייתא משום הספק שנולד עליו בפני עצמו לא שייך ביטול:

והשתא לפ"ז קשה ממ"נ דאם נימא דלכך אסור האשרות משום דהא כיון דודאי איכא בעולם אשרה שנעבדה בהדי עגל הוי כל אשרה כדין חתיכה מב' חתיכות א"כ שוב קשה דליבטל האשרות שנעבדו בהדי העגל ברוב היתר דכיון דכל עיקר האיסור הוא מכח התערובות דאם לא היה כאן אותן אשרות שאסורים בודאי רק דהוי ספק על כל אילן בפ"ע אם נעבד בהדי עגל או לאח"כ היו מותרין מספיקא רק דכיון דידעינן דאיכא בעולם אשרות שאסורים לכך אנו אוסרים כל האשרות מספיקא א"כ כיון דאשרות האסורים גורמים לאסור לכל האשרות הנמצאים בעולם הא צריכין להתבטל ברוב דכמו שהאיסור גורם לעשות ספק לכל הנמצאים במקומות ועיירות מפוזרות כן מתחברים לעומת האיסור ולבטלם ואם נימא דאין לצרף האחרות לבטל כיון דאין אנו צריכין לעשות הספק מפאת התערובות כיון דלכל אשירה בפ"ע איכא ספק דילמא הוא נעבד בהדי עגל אם כן הא צריכין להיות מותרין מטעם ספק דאורייתא לקולא כיון דלא מצד האשרות הנעבדים אתינן עלה אין לדון עוד כדין חתיכה מב' חתיכות ובזה ביארתי בחידושי לפרש קושיית הפוסקים על הרמב"ם דס"ל דספק דאורייתא לקולא מסוגיא דאזלינן בתר רובא בחולין (דף י"א) דמאי יליף הגמ' דילמא שם מותר מטעם ספק ומנ"ל דאזלינן בתר רובא והנה צריך להבין תמיהתם דע"כ לא ס"ל להרמב"ם ספק דאורייתא לקולא רק דומיא דספק ממזר דעכשיו דאזלינן בתר רובא א"כ אין חשש על כל הנולדים רק על זה האיש נולד איזה ספק ע"י איזה מקרה אם הוא ממזר או לא וכיון דאין אנו דנין רק על זה האיש לכך אזלינן לקולא בספיקו משא"כ בספק טרפה קודם דגלי לן קרא דאזלינן בתר רובא הספק הוא על כל הבהמות שבעולם א"כ אם לא היה אזלינן בתר רובא הוי הכל כקבוע וא"כ לא שייך לומר ספק דאורייתא לקולא כיון דכל בהמה הוי כחתיכה מב' חתיכות ובזה מודה הרמב"ם דאזלינן לחומרא מדאורייתא וכן העיר בזה החמדת שלמה:

אבל לפי מה שביארתי ניחא דקושייתם הוא בממ"נ דאם אתינן לספק על הבהמה דילמא היא טרפה מחמת שידוע שיש בעולם בהמות טרפות והוי כל חדא כמו חתיכ' אחת מב' חתיכות א"כ הא צריכין להתבטל אותן בהמות הטרפות ברוב כשרות [דאף אם לא היה אזלינן בתר רובא מ"מ דין ביטול איסורים היה ברובא כמו לפי האמת אליבא דר"מ דחייש למיעוטא ומ"מ מודה דאסור נתבטל ברוב היתר] ואם נאמר דאין לצרף האחרים לבטל כיון דאין אנו צריכין לעשות הספק האיסור מחמת הטריפות האחרות כיון דלכל

בהמה בפ"ע מעת שנולדה יש לה ספק טרפה אי לא אזלינן בתר רובא א"כ מותרת מטעם ספק דאורייתא לקולא כיון דלא מצד טרפות שארי בהמות אתינן עלה אין לדון עוד כדין חתיכה אחת מב' חתיכות:

ח אך י"ל לפי מה דמבואר ברמב"ן (שם) מובא בר"ן דאף אותן אשרות של קודם העגל ושאח"כ נאסרו ע"י העו"ג דאף שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ כיון דעבדו מעשה אסרו רק דהוכחת הגמ' כיון שנעבדו שלא מדעת בעליהן מהראוי שיהי' דין אותן האשירות כדין אשרה של עו"ג דמהני ביטול וא"כ כיון דכל עיקר הספק אם נעבדו בהדי העגל הוא רק לענין הביטול דאם אינה נעבד בהדי העגל מועיל הביטול אבל עכ"פ קודם הביטול בודאי כולם אסורות מצד אשרה של עכו"ם וא"כ כיון דנולד הספק בשעה שהיו אסורים האשירות בודאי מטעם אשירות של עו"ג מיקרי איתחזק איסורא אף שאיסור אשירה של עו"ג פקע ממנה בודאי ע"י הביטול מ"מ כיון שנולד הספק קודם הביטול טרם שיצאתה מאיסור הראשון ה"ל איתחזק איסורה ושוב אין מועיל הביטול מטעם ספק דילמא הוא לבתר עגל דספק דאורייתא במקום דאיתחזק איסורא אסור מדאורייתא אף לשיטת הרמב"ם:

אמנם הך תירוצא הוא רק לשיטת הפוסקים דס"ל דמחזיקינן מאיסור לאיסור אבל להך שיטה דס"ל דלא מחזיקינן מאיסור לאיסור כמו שהבאתי לעיל דרבה ואביי פליגי בהא ביבמות (דף ל"א) א"כ נסתרה דברינו דעדיין תקשה אהא דאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש הא בביטולא בעלמא סגי להו דלבתר הביטול הא פקע ממנה האיסור דאשירות של עו"ג בודאי ולא נשאר לן ספק רק אם הוא אשירה של ישראל משום דנעבדה בהדי העגל או לא א"כ הא מצד הך איסורא צריכין להיות מותרין מספיקא אף דבשעה שנולד הספק היו אסורים מחמת אשירות של עו"ג אעפ"כ כיון דקודם הביטול אין שייך לחקור לענין הספק אם ה"ל אשירות של ישראל אי לא כיון דעתה בלא"ה אסורה מחמת אשירה של עו"ג וכל עיקר הספק הוא רק דכשיבטלם אם יהיו מותרין וע"ז היו עומדות אף קודם הביטול בחזקת היתר דכשיבטלם יהיו מותרין מצד הך איסורא דאשירות של עו"ג ולא נשאר לן לאוסרם אחר הביטול רק מצד הך ספק דילמא הם אשירות של ישראל א"כ הא צריכין להיות מותרין מספיקא וע"כ דלהך שיטה דאין מחזיקי מאיסור לאיסור מוכח מזה כשיטת הראב"ד דספק דאורייתא לחומרא מה"ת וא"כ א"ש הא דאסורים מספיקא: ט אמנם הך הוכחה הוא רק לדידן אבל א"נ כר' יהודה דס"ל במנחות (דף כ"ג) דמין במינו במשהו ושיטת הפוסקים דאפילו ביבש סובר ג"כ ר"י דמב"מ במשהו א"כ עדיין י"ל דספק דאורייתא לקולא מה"ת והא דאסורין מספיקא

הוא משום דה"ל כדין חתיכה אחת מב' חתיכות וא"ל דא"כ ליבטיל האשירות של איסור ברוב היתר ז"א כיון דהאשירות של איסור ה"ל מין במינו עם האשירות של היתר ובמב"מ הא לא שייך ביטול ועיין ברש"י יבמות (דף פ"ב):

והשתא א"ש דקאמר ר"עאני אלך דלר"ע לשיטתו מוכח דמחזיקינן מאיסור לאיסור והוא דאית' בסנהדרין (דף ד') אמר ר"י בר יוסף אמר ר' יוחנן כו' ור"ע כולהו ס"ל יש אם למקרא כו' ר"ע דתניא ר"ע אומר מנין לרביעית דם שיצאה משני מתים שמטמא באוהל שנאמר על כל נפשות מת לא יבוא שתי נפשות ושיעור אחד ורבנן נפשת כתיב והנה בתוס' שם בד"ה כולהו כתבו ונראה דדוקא הכא שמקרא ומסורת מכחשי אהדדי אית להו יש אם למקרא אבל היכא דלא מכחשי אהדדי דרשי תרוייהו דהא ר' ור' עקיבא ור"ש דסברי הכא יש אם למקרא מחייבי בכריתות (דף י"ח ודף כ"ב) בחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן אשם תלוי משום דמצות כתיב אלא היינו משום דמקרא ומסורת דהתם לא מכחשי אהדדי ואפשר לקיים שניהם שבא המקרא דמצוות קרינן לחייב בשני מצות דהיינו ב' חתיכות והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחת:

והנה דבריהם תמוהים דהאיך כתבו דהמקרא בא לחייב על ב' חתיכות דהיינו כשהיה כאן ב' חתיכות אחת של חלב וא' של שומן ואכל אחת מהם (וכ"כ במהרש"ל שם בפי' התוס') דל"ל קרא להכי כיון דאף בחתיכה אחת מחייב דלא איקבע איסורא כש"כ כשיש כאן שתים דא' מהם בודאי חלב וכיון דהמסורת בא לחייב אף בחתיכה אחת שוב אינו צריך המקרא לחייב על ב' חתיכות [וא"ל דהמקרא משמיענו דאף בב' חתיכות דאתחזק איסורא לספק משוינן ליה ולא מחזיקינן ליה לודאי משום דיש חזקת איסור ז"א דהא כמו דאיתחזק איסורא בהך תערובות כמו כן אתחזק היתרא ג"כ דחדא בודאי היתר ואיך נחשב זה לודאי איסור]:

והנ"ל ליישב לפי מה דמבואר במהרי"ט דהקשה לשיטת הרמב"ם דס"ל דספק דאורייתא לקולא מה"ת א"כ אשם תלוי דחייב רחמנא על חתיכה ספק של חלב ס' של שומן היכי משכחת לה כיון דמה"ת ספיקות מותרין באכילה ותי' דזה תליא באמת בהא דמאן דס"ל דחייב אשם תלוי על חתיכה אחת ס"ל דספק דאורייתא לחומרא מה"ת אבל למאן דס"ל דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות שפיר י"ל דספק דאורייתא לקולא והא דחייב אשם תלוי משום דאיקבע איסורא דהא יש כאן חתיכה אחת ודאי חלב ובאיקבע איסורא אף הרמב"ם מודה דספיקא לחומרא עיי"ש שהאריך בזה:

והשתא לפ"ז מיושב קושיית התוס' על ר"ע דלא בעי ב' חתיכות אף דס"ל דיש אם למקרא די"ל דר"ע סובר דספק דאורייתא לקולא מה"ת לבד היכא דאיקבע איסורא וא"כ

בכה"ג שפיר יכולין לקיים המקרא והמסורת דהמקרא בא ללמד דבעינן ב' חתיכות דליקבע איסורא ואז ספיקו לחומרא להביא אשם תלוי אבל בלא איקבע איסורא דליכא ב' חתיכות רק אחת אז ספיקן להקל ואינו צריך להביא אשם תלוי והמסורת בא ללמד דאם היו ב' חתיכות מתחילה אף בניטל אח"כ אחת וליכא אלא מצות חייב כיון דכבר איקבע איסורא [ואפשר להעמיס דברינו בדברי התוס' דהמקרא בא לחייב מב' מצות דווקא דהיינו ב' חחיכות ר"ל דלכתחילה בעי דלהוי ב' חתיכות והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחת ר"ל על כל מצוה מב' מצות הללו אשר מונחים יחד ועל כל אחד מאילו הב' חייב אחת אף על השניה ואף שבשעה שאכל השניה לא היה שנים ולא קרינן ביה מצוות לזה נזיל בתר המסורת דכתיב]: הרי דמוכח מזה דר"ע סובר דספק דאורייתא לקולא מה"ת וגרסינן בתרומות (פרק ד' משנה ח') ר' יהושע אומר תאנים שחורות מעלות הלבנות לבנות מעלות את השחורות כו' ר"א אוסר ור"ע אומר בידוע מה נפלה, אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו כיצד חמשים תאנות שחורות וחמשים לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מותרות כו' בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו ועי' בפי' הר"ש דהאי כיצד זהו מדברי ר' עקיבא וא"כ כיון דר"ע סובר דתאנים בתאנים בטלו א"כ הא מזה מוכח דר"ע סובר כחכמים דר' יהודה דמין במינו בטל וא"ל דמזה אין להוכיח לפי מה דמבואר בתוס' עירובין (דף ל"ב) בד"ה תאנים דתרומת תאנים הוא רק מדרבנן וכן מבואר ברש"י ביצה (דף ג') ואיתא בחולין (דף צ"ט) דפריך הגמרא לר' יהודה דס"ל דמב"מ במשהו וס"ל גבי ציר דגים דבטלי ומשני שאני ציר דזיעה בעלמא הוא ומפרשי התוס' פי' דלא אסור אלא מדרבנן אלמא דבאיסור דרבנן אף ר"י מודה דמין במינו בטל וא"כ הא אין להוכיח מזה דר"ע סובר דמין במינו בטל דהא עדיין י"ל דס"ל מב"מ במשהו כר"י רק דבתרומת תאנים כיון דלא הוי רק תרומה דרבנן לכך בטלי במינו ז"א דהנה שיטת הראשונים דלאו בכל איסורי דרבנן אמר ר"י דמין במינו בטל רק בציר דהוי זיעא בעלמא וקיל איסורא אבל בשארי איסורי דרבנן ג"כ ס"ל לר"י דמב"מ במשהו:

ועוד דהא שיטת הרמב"ם (בפ"ב מהל' תרומות) דכל פירות האילן חייבין בתרומה ומעשר מדאורייתא עי"ש ועיין במ"ל שהאריך בזה וא"כ הא מוכח מזה דר"ע סובר דמין במינו בטל:

י והשתא א"ש הא דקאמר ר' עקיבא אני אלך דלר"ע לשיטתו דס"ל דספק דאורייתא מותר מה"ת כמו שביארתי וס"ל דמין במינו בטל א"כ תקשה לדידי' אמאי אמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש הא כיון דבכל חדא איכא ספק דילמא אינה מאשירות דבהדי

עגל א"כ הא צריכין להיות מותרין מספיקא וא"ל דכיון דאיכא בודאי אשירות שנעבדו בהדי עגל דאסורים א"כ הוי כל אשרה כדין חתיכה אחת מב' חתיכות דאסורות ז"א דא"כ תקשה דליבטיל האשירות האסורות ברוב האשירות המותרין כיון דר"ע סובר דבמין במינו שייך ביטול וע"כ צריכין לומר דלכך אסורות האשירות משום דכיון דנפל הספק אם נעבדה בהדי העגל בשעה שהי' אסורים בודאי משום אשירה של עו"ג מחזיקינן מאיסור לאיסור כמו שביארתי וא"כ כיון דמוכח דר"ע סובר דמחזיקינן מאיסור לאיסור א"כ מוכח דלא מוקמינן אחזקה דלהבא וא"כ הא ליכא לתרוצי דמשכחת לה שומרת יבם שתשתה בגוונא דלעיל כגון שבא עליה בעודה מעוברת דבזה היא תהי' אסורה אף לאחר שתפיל כיון דבעת לידת הספק היתה בחזקת איסור להיבם כנ"ל וע"כ דצריכין לומר כתי' הגמרא דמשכחת לה שבא עליה בזנות וא"כ הא מוכח דביאה שניה מותר ביבמה וא"כ הא מוכח מהקרא דולקחה דצרת הבת אסורה:

## מערכה ח

א בירושלמי מס' שקלים (פרק ה') אמר ר' אבוהו כתיב ממשפחות סופרים יושבי יעבץ מה ת"ל סופרים שעשו התורה ספורות ספורות חמשה לא יתרומו חמשה דברים חייבין בחלה חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. שלשים וששה כריתות בתורה שלשה עשר דברים נאמרו בנבלת עוף טהור ארבעה אבות נזיקין אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: ב במסכת תרומות חמשה לא יתרומו וחד מינייהו קטן שתרם אין תרומתו תרומה והנה ר"י סובר לקמן (במשנה ג') קטן שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה ועי' בירושלמי דלר"י ה"ה דס"ל דקטן יכול להקדיש ג"כ וא"כ מתני' דלא כר"י ולכאורה היה נ"ל להוכיח דקטן יכול לתרום דהתוס' בכתובות (דף י"א) הקשו אהא דקאמר הגמרא בסנהדרין (ד' ס"ט) אם אין לאיש גואל וכי יש לך אדם שאין לו גואלים אלא איש אתה צריך לחזור עליו אם יש לו גואלים אם לאו קטן אי אתה צריך לחזור עליו בידוע שאין לו גואלים והקשו התוספות דהיכי משכחת לה הא זכיה מטעם שליחות ואין שליחות לקטן ותירצו דמשכחת לה במעוברת כו' עי"ש:

והנה בהפלאה בכתובות (שם) מבואר דתירוץ התוספו' הוא דוקא אם נימא דעובר ירך אמו אבל א"נ דעובר לאו ירך אמו לא שייך תי' זה דהא קיי"ל בכתובות דף ז') דהמזכה לעובר לא קנה וא"כ תקשה לדידי' קושיית התוספות והנ"ל דהך מ"ד יסבור כר"י דקטן יכול לתרום וא"כ א"ש דנ"ל לומר מילתא חדתא דלר"י דסובר דקטן יכול לתרום יהא זכייה לקטן ג"כ לפי מה דמבואר ברש"י בב"מ (דף ע"א) בד"ה מידי דהוי אקטן קטן לאו

אע"ג דלית לי' שליחות ומפרש רש"י דכי כתיב שליחות בגדול כתיב בראוי לתרום שיהא הקדישו הקדש ודבורו חל א"כ בקטן דאינו יכול לתרום ולהקדיש אינו עושה שליח וכוונתו משום דבקדושין (דף מ"א) ילפינן שליחות מתרומה דכתיב כן תרימו אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומהקדש דכתיב ושחטו אותו כל קהל ישראל עיי"ש א"כ כי כתיב שליחות בגדול כתיב דראוי לתרום ולהקדיש אבל קטן דאינו יכול לתרום ולהקדיש אינו עושה שליח א"כ לפי"ז לר' יהודא דסובר דקטן יכול לתרום ולהקדיש א"כ לדידי' אף הקטן יהא יכול לעשות שליח דהא הקרא דכן תרימו גם אתם קאי אקטן ג"כ וע"כ צ"ל לר' יהודה דהטעם דקטן אינו יכול לעשות שליח הוא מצד הסברא דאין בכח אמירת הקטן שתעשה על ידי זה מעשה שיתהוה שלוחו וכיון דבעצם מדינא הי' יכול לעשות שליח רק דמצד הסברא אמרינן דאין בכחו לעשות שליח א"כ זהו רק בשליחות אבל בזכייה שיהא זכין לקטן כיון דבעצם שייך בי' שליחות לפי לימוד הקראי ובזכייה הא לא בעינן מעשה של הקטן כלל פשיטא דיכולין לזכות לקטן:

וא"כ א"ש די"ל דהך מ"ד דסובר דעובר לאו ירך אמו יסבור כר"י דקטן יכול לתרום א"כ אין אנו צריכין לשינויא דמשכחת לה במעוברת דלדידי' בלא"ה ניחא דבאמת אית ליה לקטן זכייה נמצא מבואר דהך דינא דר"י אי קטן יכול לתרום תליא בהא אי עובר ירך אמו אי לא:

ג והנ"ל דהאי דינא אי עובר ירך אמו אי לא תליא בהא דגרסינן בתמורה (דף כ"ע) מנא ה"מ דמוקצה מותר להדיוט אמר ר"פ דאמר קרא ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואי ס"ד אסור להדיוט ל"ל קרא ממעטינהו מגבוה וכל היכא דאסירי להדיוט לא בעי קרא והתניא כשהוא אומר למטה מן הבקר שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה איצטריך סד"א ה"מ היכא דנטרפה ואח"כ נתקדשה אבל נתקדשה ואח"כ נטרפה אימא דתישרו לגבוה והא מהכא נפקא כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת איצטריך סד"א הנ"מ היכא דלא היתה לה שעת הכושר אבל היכא דהית' לה שעת הכושר אימא תשתרי לגבוה קמ"ל [ועיי"ש בפירש"י דממשקה ישראל ה"א היכא דלא היתה לה שעת הכושר דווקא ולכאורה קשה לי דעדיין תקשה ל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה הא איתא במנחות (ד' ה') ת"ר כשהוא אומר למטה מן הבקר שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה והלא דין הוא ומה בע"מ שמותר להדיוט אסור לגבוה טרפה שאסור להדיוט א"ד שתהא אסורה לגבוה כו' ודחי הגמרא מה לבע"מ שכן עשה בו קריבין כמקריבין ופריך יוצא דופן יוכיח שלא עשה בו קריבין כמקריבין ומותר להדיוט ואסור לגבוה כו' אלא מה לבע"מ שכן מומן ניכר תאמר בטרפה שכן אין מומה ניכר מש"ה איצטריך

קראי והשתא לפ"ז עדיין תקשה דל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה ניליף מהא דממשקה ישראל מן המותר לישראל וא"ל דה"א דוקא היכא דלא היה לה שעת הכושר אבל היכא דהי' לה שעת הכושר תתכשר ז"א דבזה שוב יכולין למילף בק"ו מבע"מ דמותר להדיוט ואסור לגבוה היתה לה שעת הכושר דאסור להדיוט א"ד שיהא אסור לגבוה וא"ל מה לבע"מ שכן מומן ניכר הא י"ל לא היתה לה שעת הכושר יוכיח' דג"כ אין מומם ניכר ואעפ"כ אסורה: והנ"ל ליישב דהנה לכאורה י"ל קושיית הגמרא דל"ל מן הבקר להוציא את הטרפה ניליף מהא דממשקה ישראל מן המותר לישראל באופן אחר דמשכחת לה גוונא דמצד הקרא דממשקה ישראל היתה מותרת בהקרבה אבל השתא דכתיב קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה אסורה והוא דגרסינן בזבחים (דף ע"ח) דאמר ר"א כשם שאין מצות מבטלות זו את זו כך אין איסורים מבטלין זא"ז כו' ומעתה משכחת לה גונא שיהא אסור לגבוה ומותר להדיוט כגון שנתערבה טרפה של חולין עם בהמה של כלאים שאסורה לגבוה ומותרת להדיוט כמבואר בתמורה (ד' כ"ח) ועוד בהמה של היתר א"כ הא לענין איסור טרפה להדיוט מותרת באכילה דפקע ממנו האיסור טרפה משום דנתבטלה הבהמה הטרפה בהשני בהמות המותרין להדיוט באכילה ומותרת באכילה מדאוריי' דפקע ממנה האיסור טרפה אבל לענין איסור גבוה שמונח על הבהמה איסור בעודנה טרפה שאסורה להקריבה לגבוה כשיקדישנה הא לענין זה לא שייך ביטול כיון דאינך בהמות ג"כ אסורין בהקרבה לגבוה אף דהוי איסורים מחולקים דזו אסורה משום טרפה וזו משום כלאים אעפ"כ כיון דתרוייהו אסורים בהקרבה לגבוה א"כ הא אין איסורים מבטלין זה את זה ואסורים תרווייהו בהקרבה: אמנם זהו דוקא השתא דכתיב קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה והוי טרפה איסור מחמת עצמו לגבוה א"כ אף דלענין איסור להדיוט נתבטלה ברוב אבל לענין איסור גבוה אסורה בהקרבה אבל אי לא הוי כתיב קרא לאסור טרפה לגבוה רק דהוי אסרינן לגבוה מקרא דממשקה ישראל א"כ כיון דאין האיסור טרפה לגבוה איסור מחמת עצמה רק מחמת דאסורה להדיוט לא הוי מן המותר לישראל א"כ בכה"ג כיון דהבהמה מותרת להדיוט משום דנתבטלה ברוב ומותרת באכילה א"כ ממילא אף לענין הקרבה לגבוה דלא שייך בה ביטול ג"כ מותרת בהקרבה כיון דהוי מן המותר לישראל לכך איצטריך קרא דמן הבקר לאסור טרפה בכה"ג ומאי פריך הגמ':

אמנם י"ל דהגמרא פריך שפיר דאימתי שייך לומר דלענין טרפה לגבוה כיון דלא שייך ביטול אסורה זהו דוקא במקום שלהדיוט היתה בלא"ה מותר רק דהאיסור הוא רק לגבוה בזה צריכין לומר דלא שייך ביטול לגבוה משום דאיסורים אין מבטלין זה את זה אבל

הכא כיון דעל הבהמה היה מונח שני איסורים להדיוט ולגבוה ולענין אכילה להדיוט הא נתבטל האיסור טרפה ברוב היתר ופקע ממנה שם טרפה ממילא אף לענין הקרבה לגבוה דלא שייך ביטול פקע ממנה ג"כ האיסור טרפה ומותרת בהקרבה:

אך לפ"ז יש ליישב קושיית הגמרא עפ"י מה דנחקור לפי מה דמבואר בחולין (דף נ"ח) ובתמורה (דף ל') ולד טרפה ר"א אומר לא יקרב על גבי המזבח ור"י אומר יקרב ובחולין (שם) מבואר דלר"א אף להדיוט אסור ולד טרפה האיך הדין אם נשחטה האם ונמצאת טרפה וזה ימים שנולד הולד ואנו מסופקים אם בעת לידת הולד כבר היתה האם טרפה או שנטרפה אח"כ דהיינו אחר הלידה אם מותר הולד או לא והנ"ל דמותר הולד משום דהא הבהמה היה לה חזקת כשרות מכח הרוב דרוב בהמות כשרות הן א"כ מוקמינן אותה אחזקת כשרות ואמרינן דהשתא הוא דאיתרע ונטרפה אבל מקודם לכן בשעת לידת הולד כשרה היתה כמבואר ברא"ש בחולין (דף י"א) דאם נעשה גבינות מחלב בהמה ואח"כ נמצאת טרפה דתלינן הטרפות באיחור הזמן ואמרינן דהשתא הוא דאיתרע ויצאה מחזקת כשרות שלה אבל מקודם לכן כשירה היתה ומותרים הגבינות באכילה א"כ ה"ה בנ"ד ג"כ תלינן הטרפות באיחור הזמן ואמרינן דקודם לכן כשרה היתה:

והנה נחקור עוד דהאיך הדין בבהמת הקדש בכה"ג דילדה ולד ואח"כ נמצאת טרפה ולא ידעינן אי נטרפה קודם לידת הולד או לאח"כ אם מותר הולד להקריב לגבוה אי לא. והנ"ל דבזה יש לאסור להקריב הולד לגבוה והוא לפי מה דמבואר בתמורה (דף כ"ד) ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהן ופריך הגמרא אמאי אין קדושה חלה עליהן קסבר רשב"ג ולדות בהוייתן הן קדושים דאי ס"ד ממעי אמן הן קדושים כו' הא תפסינהו קדושה דאמן ובתוספות זבחים (דף קי"ד) בד"ה קסבר מבואר דלר"ש ב"ג אפילו קדושת דמים ג"כ אינה חל עליהם דכיון דקדשי ממילא ולא חזי להקרבה אינו נתפס עליהם שום קדושה אף קדושת דמים. ונקדים עוד הא דמבואר בתוספות חולין (דף י"א) בד"ה ולר"מ דחייש למעוטא כו' דאם לקח בהמה ואינו ידוע אם בכרה לא אמרינן אוקי הבהמה בחזקת שלא ילדה משום דאיכא חזקה להיפוך דמוקמי' הולד בחזקת חולין במעי אמו וא"כ לפי"ז נ"ל דבולד הקדש יש לאסור להקריבו לגבוה לפי מה דקיי"ל בריש נדה גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר אף דהחזקה דמעיקרא מעיד שהחסרון שבמקוה נעשה באיחור הזמן אעפ"כ כיון דהחזקת מקוה איתרע דהרי חסר לפניך שוב מצרפינן החזקה דמעיקרא דהטמא ומעמידין הטמא על חזקתו דעדיין לא נטהר מטומאתו והוי תרתי לריעותא וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דולד טרפה אין ההקדש חל עליו דהא לא חזי להקרבה כנ"ל א"כ כיון דהחזקת כשרות של הבהמה איתרע דהרי היא

טרפה לפניך שוב מצרפינן החזקת חולין דבמעי אמו של הולד לומר שאינו קדוש כיון דולדות קדשים בהוייתן הן קדושים ובמעי אמו חולין הוי א"כ הא יש לו חזקת חולין במעי אמו וא"כ מצטרף החזקה דמעיקרא של הולד דבמעי אמו חולין הוי להריעותא דהשתא דהרי היא טרפה לפניך והוי תרתי לריעותא ואמרינן דנטרפה מקודם לכן קודם שילדה ואין קדושה חל עליה:

והשתא לפ"ז מיושב קושיית הגמר' דאיצטריך קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה ולא ילפינן מהקרא דממשקה ישראל משום דנ"מ לכה"ג כגון בבהמת הקדש שילדה ולד ואח"כ נשחטה האם ונמצאת טרפה ואנו מסיפקין אם בעת לידת הולד כבר היתה האם טרפה או שנטרפה אח"כ אחר לידת הולד ואח"כ נתערב הולד בבהמה של כלאים שאסורה לגבוה ומותרת להדיוט ועוד בהמה אחרת של היתר. א"כ השתא דכתיב קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה והוי איסור טרפה איסור מחמת עצמו אסורה הטרפה בהקרבה לגבוה דלא שייך ביטול לענין גבוה משום דכיון דאינך בהמות ג"כ אסורים לגבוה א"כ הא אין איסורין מבטלין זא"ז:

וא"ל הא כיון דלענין איסור אכילה להדיוט נתבטלה ברוב ופקע ממנה האיסור טרפה א"כ שוב אף לענין הקרבה לגבוה ג"כ מיתרת ז"א דהא הכא לא שייך לדון לענין הדיוט דהא להדיוט בלא"ה מותרת משום דמוקמינן אותה אחזקת כשרות ואמרינן דהשתא הוא דנטרפה וא"ל הא בבהמת קדשים כיון דהוי תרתי לריעותא א"כ שוב צריכה להיות אסור מצד איסור טרפה אף להדיוט ז"א לפי מה שביארתי במ"א כלל חדש דהא דאמרינן בריש נדה גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דמצטרף חזקת טמא להריעותא דהרי חסר לפניך והוי תרתי לריעותא זהו דוקא היכא דכל חזקה בלחוד מורה לאסור הדבר או לטמא בזה דנין לצרף הריעותא שלפנינו להחזקת טומאה כיון דכל אחד הוי ריעותא בעצמותה אבל היכא דהחזקה בעצם אינו מורה לאסור כגון החזקת חולין של הבהמה דהיא בעצם אינו מורה לאסור הבהמה דהא בהמת חולין מותר באכילה רק דהך חזקה הוי רק הוכחה על הריעותא דהרי היא טרפה לפניך לומר דנטרפה מקודם כדי שישאר בחזקתה שהיא חולין במעי אמו בזה אינו מצטרפת הך חזקת חולין במעי אמו להריעותא דהרי טרפה לפניך שיהא תרתי לריעותא כיון דהך חזקת חולין לא הוי ריעותא מצד עצמה:

וכה"ג מבואר בדרוש וחידוש מהגרע"א שהקשה על התוס' בכתובות (דף ט') בד"ה לא צריכא באשת כהן וא"ת ונוקמא אחזקה דהיתה כשרה לכהונה ולא זינתה תחתיו ותירצו דמוקמינן אחזקת הגוף עכ"ל והקשה על תירוצם דאמאי לא נימא הרי בעולה לפניך לאוקמ' אחזקת היתר שנבעל' מכבר כשאינה תחתיו כמו במקוה שנמדד בריש נדה וי"ל

דבכ"מ דמצינו תרתי לריעותא כמו במקוה וכה"ג היינו דכל היכא דהריעותא שלפנינו מורה על החזקה דמקוה כשעתה בפנינו חסירה מורה דאינה מטהרת לטמא אלא דבאת לדון דכשטבל עדיין לא הי' חסר בזה דנין לצרף הריעותא שלפנינו לחזק' טומאה כיון דענין הריעותא שלפנינו אינו מטהר לטמא משא"כ הכא דהריעותא שלפנינו אינו מורה בשום דבר לענין ההיתר בזה לא מצטרף הריעותא דבעולה לפניך לחזקת היתר כיון דהריעותא שלפנינו אינו מועיל לסייע לחזקת היתר עכ"ל):

וא"כ כיון דהבהמה מותר להדיוט מצד איסור טרפה ואם אכלה אינו חייב מלקות על אכילתה משום טרפה וכל עיקר החקירה הוא רק לענין איסור גבוה אסורה בהקרבה אבל אי לא הוי כתיב קרא לאסור טרפה לגבוה רק דהוי אסרינן לגבוה מקרא דממשקה ישראל א"כ כיון דאין האיסור טרפה לגבוה מפאת עצמה רק מחמת דאסורה להדיוט א"כ בכה"ג כיון דהבהמה מותרת בעצם להדיוט דהא אף אם קמי שמיא גליא דהיא טרפה ג"כ מותרת להדיוט דהא נתבטלה ברוב היתר א"כ ממילא לענין הקרבה לגבוה אף דלא שייך ביטול ג"כ מותרת כיון דהוי מן המותר לישראל לכך איצטריך קרא דמן הבקר להורות דאיסור טרפה לגבוה הוי איסור מחמת עצמו ואסורה בכה"ג להקרבה כמו שביארתי כן נ"ל ליישב קושיית הגמ':

והא דלא תירצתי בקצרה דבבהמת הקדש שילדה ואח"כ נמצאת טרפה כיון דאינה אסורה להדיוט הוי מן המותר לישראל ומותרת לגבוה ז"א דהא בזה שאסורה לגבוה משום דלגבוה הוי תרתי לריעותא ומחזיקינן אותה שהיא טרפה א"כ הא אם היא טרפה באמת אסורה להדיוט ג"כ רק דכל עיקר ההיתר דלהדיוט הוא משום דאנו מחזיקינן אותה להדיוט שהיא אינה טרפה אבל כיון דלגבוה מורה החזקה שהיא טרפה א"כ ע"ז האופן הא אסורה לישראל ג"כ ולא הוי מן המותר לישראל אבל לפי מה שביארתי ניחא כיון דאף אם היא טרפה נתבטלה ברוב והוי היתר בעצם הוי מן המותר לישראל וה"א דשרי לכך איצטריך קרא דמן הבקר וא"כ כיון דלענין הדיוט לא שייך לדון על ענין הביטול דהא בלא"ה מותרת דאף דע"ז האופן שאסורה לגבוה והוי טרפה אסורה באמת להדיוט ג"כ אעפ"כ כיון דלענין הדיוט מותרת אף דיכול להיות באמת שהיא טרפה אעפ"כ בזה הא לא תליא בתר העצם הדבר רק דהעיקר אם צריכין להשתמש היתר הביטול לענין איסור אכילה להדיוט וכיון דלהדיוט אין אנו צריכין לדון מצד היתר הביטול משום דבלא"ה מותרת אף אם קמי שמיא גליא דהוא טרפה משום דמוקמינן אותה אחזקה וכל עיקר החקירה מהביטול לענין גבוה אסורה בהקרבה כנ"ל). ד ובזה ביארתי בחידושי דברי הטור יו"ד (ס' נ"ז) וז"ל כתב בס' המצות דספק דרוסה שנתערבה

באחרות יש בהם צד להתיר דהוי ספק ספיקא דכל אחת ואחת שמא לא זו היא כו' ונראה שיש תקנה להתיר אפי' לודאי דרוסה שנתערבה באחרות דניכבשינהו דניידי וכל דפריש מרובא פריש עכ"ל ותמה הב"י על הטור הא הוא גופי' פסק לקמן (בסי' ק"י) דהא דשרינן כשפירש אחד מהם דוקא דומיא דט' חניות דהאיסור ידוע וניכר במקומו אבל ב"ח ושא"ד החשובין שנתערבו אפי' אם פירש אחד מהם אסור דכיון דאין האיסור ניכר במקומו חיישינן שמא יקח מן הקבוע וא"כ האיך מיקל בכאן ע"י דניכבשינהו דניידי ותי' דהטור תמה על הסמ"ג שרצה להקל בספק דרוסה ע"י ס"ס אלמא דס"ל דספק אחד בגופו וס' אחד בתערובות הוי ספק ספיקא כשיטת הר"ת בביצה (דף ג') א"כ צא והקל אף בודאי דרוסה שנתערב כאידך דר"ת דסובר בזבחים (דף ע"א) דיש תקנה אפי' לודאי דרוסה שנתערב ע"י דניכבשינהו דניידי דלא גזרינן שמא יקח מן הקבוע רק בקדשים אבל לא בחולין: ולכאורה עדיין תמוה דמי קשר אילו דינים בהדדי עד שנימא דאם הסמ"ג סובר כהר"ת דספק אחד בגופו וספק אחת בתערובות הוי ס"ס א"כ מוכרח לסבור ג"כ כאידך דר"ת דאף היכא דאין האיסור ניכר ג"כ אמרינן כל דפריש מרובא פריש:

והנ"ל דמוכרחין לומר דהני תרי דינים תליא חדא באידך דהנה הגמ' בזבחים (דף ע"ה) פריך אהא דתנן כל הזבחים שנתערבו בטרפה כו' האי טרפה היכי דמי אי ידע לי' ליתי ולישקיל אי דלא ידע מנא ידע דאיערב אמרי דבי ר"י הכא במאי עסקינן דאיערב דרוסת הזאב בנקובת הקוץ ר"ל אמר כגון דאיערב בנפולה ר' ירמי' אמר כגון דאיערב בולד טריפה ופריך הגמ' כולהו כר' ירמי' לא אמרי ומשני כר' אליעזר לא מוקמי ולכאורה ק"ל מאי לא הגמ' הא התוס' לעיל (דף ע"א) בד"ה ובטרפה הקשו אהא דתנן במתני' ירעו עד שיסתאבו דמה מועלת כאן רעי' דלאכילה א"א משום ספק טרפה ולהאכילה לכלבים א"א דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים מיהו למ"ד דאיערב בדרוסה יש לה בדיקה לאחר שחיטה ולמ"ד דאיערב בנפולה נמי יש לה בדיקה אבל למ"ד בולד טרפה קשה ושמא קסבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והשתא לפ"ז תקשה דל"ל להגמ' לשנויי דכר"א לא מוקמי עדיפא ה"ל לשנויי דס"ל כהילכתא דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים א"כ א"א לאוקמי בולד טרפף כקושיית התוס':

וע"כ צ"ל דהגמ' פריך שפיר דעדיין תקשה דהוי לי' לאוקמי בולד טרפה בכה"ג שנשחטה האם ונמצאת טרפה ולא ידעי' אם נטרפה קודם שנולד הולד או לאח"כ דלהקריבו אסור משום דהוי תרתי לריעותא אבל כשיסתאב יכול לפדותו משום דכשיפדנו ויהא חולין יהא מותר באכילה משום דמוקמינן אותו אחזקת כשרות ואמרי' דהשתא הוא דנטרפה

וא"כ עדיין תקשה דהוי ליה לאוקמי בולד טרפה בכה"ג לכך צריך לשנויי דכר"א לא מוקמי:

אמנם עדיין תקשה לפי מה שפסק הרמב"ם גבי חבית של יין ונמצא חומץ דתרתי לריעותא הוי ספק ועי' בכו"פ שיישב שיטת הרמב"ם אף דפסק גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דתרתי לריעותא הוי ודאי הוא משום דאיסור מטומאה לא ילפינן וא"כ עדיין תקשה דהאיך מצינן לאוקמי האי טרפה דמתני' בולד טרפה דא"כ תקשה לשיטת הר"ת דסובר דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות הוי ס"ס א"כ אמאי קתני במתני' ירעו עד שיסתאבו הא מותר כל אחד בהקרבה מטעם ספק ספיקא דילמא הולד איננו טרפה דכיון דתרתי לריעותא הוי ספק ואת"ל הוי טרפה דילמא האי קרבן אין זה הולד טרפה: והנ"ל דהר"ת לשיטתו אזיל דס"ל דמהני תקנה דניכבשינהו דניידי אפי' היכא שנתערב איסור בהיתר רק דבקדשים לא מהני הך תקנה כמבואר לעיל בתוס' ד"ה אפילו א"כ לדידי' בלא"ה מיושב קושיית התוספות דשפיר מותר לפדותן כשיסתאבו אף דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים משום דכשיפדה אותם ויהא חולין יהיו מותרים באכילה ג"כ ע"י דניכבשינהו דניידי וא"כ לשיטת הר"ת שפיר פריך הגמ' כולהו כר' ירמי' לא אמרי דלדידי' מצינן לאוקמי בולד טרפה ג"כ וא"כ לפ"ז מיושב דברי הטור דתמה על הסמ"ג מכח ממ"נ אם אתה מיקל בספק דרוסה שנתערב כהר"ת דספק אחד בגופו וס' אחד בתערובות הוי ס"ס א"כ תקשה לדידי' מאי פריך הגמ' בזבחים הנ"ל כולהו כר' ירמי' לא אמרי הא י"ל דס"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים דלדידי' נסתרה תי' הנ"ל דמשכחת לה בולד טרפה שאסור לגבוה ומותר להדיוט כנ"ל וע"כ צריכין לומר דסובר כאידך דר"ת דכשנתערב איסור בהיתר יש תקנה להתירם באכילה ע"י דניכבשינהו דניידי וא"כ צא והקל אף בודאי דרוסה שנתערב ע"י דניכבשינהו דניידי: והא דתי' הגמ' דאי מהתם ה"א היכא דלא היתה לה שעת הכושר כו' ולא תירצו כתירוצי הוא משום דהגמ' התירוץ הפשוט נקיט וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי הנ"ל דל"ל קרא דמן הבקר והא יכולין למילף בק"ו מבע"מ ז"א דבזה שוב י"ל כתירוצ' דאיצטריך קרא לאסור לגבוה היכא דמותרת להדיוט כנ"ל דבזה שפיר איצטריך קרא דמן הבקר ולא ילפינן בקו"ח מבע"מ משום די"ל מה לבע"מ שכן מומו ניכר וא"ל טריפה שלא היתה לה שעת הכושר יוכיח דג"כ אין מומה ניכר ואעפ"כ אסורה לגבוה ז"א דשאני התם כיוון דאסורה להדיוט א"כ האיך יהא הדיוט חמור מגבוה לכך אסורה לגבוה אף דאין מומה ניכר אבל היכא דמותרת להדיוט רק דיהא אסורה להקריב לגבוה משום דניליף בקו"ח מבע"מ

דמותר להדיוט ואסור לגבוה בזה י"ל דאינו אסור לגבוה רק היכא דמומו ניכר וליכא יוכיח כלל:

ה ובזה נ"ל לבאר הא דגרסינן במנחות (ד' ק') חל יוה"כ להיות בערב שבת שעיר של יוה"כ נאכל לערב והבבליים אוכלין אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה אמר רבב"ח אמר ר' יוחנן לא בבליים הם אלא אלכסנדריים הם ומתוך ששונאים את הבבליים קוראין אותן על שם בבליים תניא נמי הכי ר' יוסי אמר לא בבליים הם אלא אלכסנדריים הם ומתוך ששונאין את בבליים קוראין אותן על שם בבליים אמר לו ר' יהודה תנוח דעתך שהנחת דעתי [ומפ' רש"י משפחת ר' יהודה מבבל היתה לפיכך שמח בדברי ר' יוסי והוא דחוק] והנ"ל דלכך שמח ר' יהודה בדברי ר' יוסי משום דמזה מוכח כשיטתו והוא דהנה התוס' שם בד"ה ששונאים כתבו ומה שמזכירים אותם לגנאי על שאוכלין את השעירים חיים אע"ג דמצוה קעבדי שלא יבואו לידי נותר לפי שהרגילו עצמם כמו כן לאוכלם חיים אף בכל השנים דמחזי כרעבתנותא. והנה תירוץ התוס' הוא דחוק ולי נראה דלכך מזכיר אותם לגנאי דאיתא ביומא (דף ס"ז) דאיבעי לן בגדי כהונה ניתנו להנות בהן או לא ניתנו להנות ת"ש לא היו ישנים בבגדי קדש שינה הוא דלא הא מיכל אכלי דילמא שאני אכילה דצורך עבודה היא דתניא ואכלו אותם אשר כופר בהן מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין כו' עיי"ש אלמא דבשעת אכילת קדשים היו צריכים הכהנים ללבוש בגדי כהונה משום דזה הוי צורך עבודה והנה הרמב"ם סוף ה' כלאים פסק כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפי' במקדש היו לוקין מפני האבנט שהוא כלאים ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה שהוא מצות עשה והנה המשנה למלך (בפ"ה מה' יסוה"ת) חקר בהא דקיי"ל כל האיסורים שבתורה אין לוקין עליהם בזמן הבית אלא בכדרך אכילתן האיך הוא הדין במצות עשה דאכילה אם אכל שלא כדרך אכילתן אם יוצא בזה ידי חובתו או לא עיי"ש שהאריך בזה והנה. באחרונים מבואר וכן הוכחתי בחידושיי דה"ה במ"ע דאכילה אם אכל שלא כד"א אינו יוצא בזה י"ח:

ומעתה א"ש דהאלכסנדריים היו סבורים שהם קיימו באכילתן שאוכלין השעיר כשהוא חי מ"ע דאכילת קדשים וא"כ היו לובשין בשעת אכילה הבגדי כהונה כמו בשארי אכילת קדשים אבל באמת כיון דאכלו אותו כשהוא חי ואכילת חי הא הוי שלא כדרך אכילה דאין דרך בנ"א לאכול בשר חי ולא קיימו בזה המ"ע דאכילה א"כ הא לבשו בגדי כהונה דהוי כלאים שלא לצורך עבודה וחייבין ע"ז מלקות ולכך מזכיר אותם לגנאי אמנם זהו רק א"נ כשיטת הרמב"ם דכהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה היו חייבין עליהם מלקות אבל א"נ כשיטת הראב"ד שם דחולק על הרמב"ם וס"ל דאפי' שלא

בשעת עבודה ג"כ מותרין ללבוש הבגדי כהונה משום דאמרי הואיל ואישתרי אישתרי נסתרו דברינו דהא אף אם לבשו הבגדי כהונה בשעת אכילתן ג"כ אינם חייבין ע"ז:
והנ"ל להוכיח כשיטת הרמב"ם דלא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי מכח קושייתי הנ"ל דל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה נילף בק"ו מבעל מום דל"ל מה לבע"מ שכן מומו ניכר הא י"ל לא היתה לו שעת הכושר יוכיח דג"כ אין מומו ניכר ואפ"ה אסריה רחמנא ותירצתי דנ"מ לענין אם נתערב ולד טרפה בשני בהמות שאסורין משום רובע ונרבע אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דמין במינו נתבטל ברוב מדאורייתא אבל אם נימא דמין במינו במשהו ושיטת רש"י ביבמות (דף פ"ג) דה"ה אם נתערב יבש ביבש הוי ג"כ במשהו א"כ הא נסתרה דברינו דאם נתערב ולד טרפה בשני בהמות שאסורין משום רובע ונרבע לא פקע ממנה האיסור טרפה אף להדיוט כיון דמין במינו במשהו וא"כ תקשה לר' יהודה דס"ל במנחות (דף כ"ג) דמין במינו במשהו דל"ל קרא דמן הבקר אבל א"נ כשיטת הרמב"ם דל"א הואיל ואישתרי אישתרי נימא:
דהנה הגמרא במנחות (דף ה') פריך אהא דיליף טרפה דהנה ק"ו מבע"מ שמותר להדיוט ואסור לגבוה טרפה שאסורה להדיוט אינו דין שאסורה לגבוה כלאים תוכיח שאסורין להדיוט ומותרין לגבוה מה לכלאים שכן מצותו בכך ולכאורה ק"ל מאי משני הגמרא דשאני כלאים שמצותו בכך הא השאגת ארי' הקשה למאן דס"ל ביומא (דף י"ב) דאבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט דהאבנט של כהן הדיוט היה של בוץ א"כ תקשה לשיטת הרמב"ם דס"ל דהא דהותרו לכהנים ללבוש בגדי כהונה הוא רק בגדר דיחוי שהעשה דעבודה דוחה ל"ת דכלאים א"כ האיך הותר לכה"ג לעשות העבודה בשאר ימות השנה כדכתיב ובהעלות אהרן את הנרות הא כיון דהך עבודה כשר ג"כ בכהן הדיוט מוטב שיעשה הכהן הדיוט העבודה ולא יעבור על כלאים ואנן קיי"ל דכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואל ידחה העשה לל"ת עיי"ש שהאריך בזה:
ולי נראה לפי מה שביארתי בחידושי באריכות דהא דאמרינן דכל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם אין עשה דוחה ל"ת הוא רק אם בהך גברא גופא שרוצה לקיים העשה יכול לקיים העשה בלא דחיית הלאו אינו רשאי לעבור הל"ת כיון דיכול לקיים בלא דחיה אבל אם בהך גברא גופא שרוצה לקיים העשה אינו יכול לקיים העשה בלא דחיית הלאו רק דאינש אחרינא יכול לקיים העשה בלא דחיית הלאו אינו מיקרי אפש' לקיים שניהם במה שאינש אחרינא יקיים העשה כיון דהך גברא רוצה לקיים העשה ובו אינו משכחת לה בלא דחייה [והארכתי בחידושי ואכ"מ] וא"כ א"ש

דאף דכהן הדיוט יכול לעשות העבודה בלאו איסור כלאים אעפ"כ כיון דהכה"ג רוצה לקיים העשה דעבודה ובו אינו משכחת לה בלא דחיית הלאו דכלאים לא מיקרי אפשר לקיים שניהם ואתי עשה ודחי ל"ת:

והשתא קשה מאי משני הגמר' מה לכלאים שכן מצותו בכך הא לפי מה דמבואר בתוספות ישנים ביומא (דף ס"ו) אהא דקאמר הגמרא עתי ואפילו בשבת למאי הילכתא א"ר ששת שאם הי' חולה מרכיבו על כתיפו אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליוה"כ והקשו התוספות הא בכריתות (דף י"ד) דחי הגמר' שאני שעיר המשתלח דהכשירו ביוה"כ בכך ותירץ התו"י דלא שייך לומר דהכשירו בכך רק במקום שאי אפשר להתקיים העשה בלי עקירת הלאו בזה אמרינן דמה ליוה"כ שכן הכשר מצותו בכך ואין זה בגדר דחייה רק בגדר היתר אבל הכא כיון דיכול לקיים מצות שילוח השעיר בבריא בלא דחיית הלאו דיכול השעיר לילך ברגליו רק דאירע מקרה שחלה וצריך להרכיבו על כתיפו א"כ אין זה בגדר היתר רק בגדר דחייה ואם היה אסור ביוה"כ שחל להיות בשבת היה אסור ביוה"כ ג"כ דל"ש לומר בזה שכן מצותו בכך כיון דבעצם יכול להתקיים שילוח דהשעיר בלא עקירת הלאו דהוצאה והגמ' דכריתות קאי לענין איסור תחומין עיי"ש בדבריהם הנחמדים:

והשתא מאי משני הגמרא מה לכלאים שכן מצותו בכך פי' דבכלאים כיון דאי אפשר לקיים המ"ע דעבודה בלי עקירת הלאו דכלאים הוי בגדר היתר ולא שייך לומר בזה מי איכא מידי דהדיוט אסור כו' אבל בטרפה כיון דיכול להתקיים מצות הקרבת הקרבן בכשרה רק דאירע מקרה שרוצה להביא קרבן טרפה הוי בגדר דיחוי וא"כ תקשה מי איכא מידי. הא בכלאים גם כן יכול להתקיים העשה דעבודה בלי עקירת הלאו דכלאים דהא יכול כהן הדיוט לעשות העבודה דאין בו איסור כלאים רק דהכה"ג רוצה לעבוד עבודה ומוכרח ללבוש כלאים א"כ כיון דבעצם יכול להתקיים העשה דעבודה בלי עקירת הלאו רק דהכה"ג רוצה לעבוד העבודה א"כ הא שוב הוי בגדר דיחוי ולא שייך לומר בזה שכן מצותו בכך כנ"ל וע"כ צ"ל דתי' הגמרא הוא רק להך מ"ד דס"ל ביומא (דף י"ב) הנ"ל דאבנטו של כהן הדיוט הוי ג"כ של כלאים וא"כ הוי שפיר מצותו בכך כיון דא"א להתקיים העשה בלי עקירת הלאו אבל להך מ"ד דס"ל דאבנטו של כהן הדיוט לא היה של כלאים שפיר יכולין למילף מכלאים דל"א מי איכא מידי דלהדיוט אסור ולגבוה שרי:

והשתא א"ש הא דקאמר ר' יהודה תנוח דעתך שהנחת דעתי משום דלר' יהודה לשיטתו דס"ל דמב"מ במשהו הי' קשה ליה דל"ל קרא דמן הבקר נילף בק"ו מבע"מ דלדידיה הא

נסתרה הך תירוצא שתירצתי כיון דמב"מ במשהו אבל השתא דשמע מר' יוסי דקאמר ומתוך ששונאין את הבבליים קורין אותן ע"ש בבליים א"כ הא מוכח מהגנאי דלא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי א"כ א"ש די"ל דר' יהודה ס"ל דאבנטו של כהן הדיוט לא הי' של כלאים א"כ מוכח מכלאים דלא אמרינן מי איכא מידי ואתי שפיר:

מעתה נחזור לעניננו כיון דמוכח מזה דולד טרפה אסור א"כ מוכח דעובר ירך אמו דאיתא בחולין (דף נ"ח) הני ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא משהינן להו אי הדרי וטענה שריין ואי לא אסירן אלא הא דתנן ולד טרפה ר"א אומר לא יקרב לגבי מזבח ור"י אומר יקרב במאי קמיפלגי בשעיברה ולבסוף נטרפה ר"א סבר עובר ירך אמו הוא ור"י סבר עובר לאו ירך אמו הוא וא"כ כיון דהטעם דולד טרפה אסור משום עובר ירך אמו א"כ מוכח דעובר ירך אמו הוא:

ו אמנם יש ליישב קושייתי הנ"ל דל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה נילף בק"ו מבע"מ באופן אחר והוא דלכאורה יש ליישב קושיית הגמ' דל"ל קרא דמן הבקר נילף מהקרא דממשקה ישראל משום דמשכחת לה גוונא דמצד הקרא דמשקה ישראל היתה מותרת בהקרבה אבל השתא דכתיב קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה אסורה והוא דהנה נחקור בהמת הקדש שנטרפה אם חל עלה איסור טרפה להדיוט או לא.:

ולכאורה נראה דאינו חל משום דהא קיי"ל דאין איסור חל על איסור וא"כ כיון דלהדיוט בלא"ה אסורה משום איסור מעילה דקדשים א"כ איך יחול איסור טרפה על איסור מעילה וכה"ג מבואר בתוס' יבמות (דף ל"ב) בד"ה זר שאכל מליקה וא"ת הא מיד כשנמלקה ה"ל נבלה ואיסור זרות לא חל עד אחר זריקה שיש היתר לכהנים וי"ל דאיסור נבלה נמי לא חייל עד לאחר הזריקה דנפקא איסור מעילה דלא חייל איסור נבילה על איסור מעילה דחמיר מיניה:

אמנם ז"א דאיסור טרפה חל על איסור מעילה משום דהא איסור טרפה הוי איסור מוסיף דאיתוסף עלה איסור לגבוה ג"כ מצד איסור טרפה וכה"ג מבואר בתוס' חולין (דף ק"א) בד"ה ומאן האי תנא כו' וא"ת איסור מוסיף הוא דמיגו דאיתוסף בזה איסור לגבוה כשנתנבלה איתוסף נמי להדיוט וי"ל דסבר כמ"ד בריש פירקין דגיד נמי אסור לגבוה:

ונקדים עוד דברי הרמב"ם בפי' המשניות בכריתות (דף י"ג) דהקשה על הא דקיי"ל בחולין (דף קי"ג) המבשל בשר נבלה בחלב פטור משום דאין איסור חל על איסור דאיסור בב"ח אינו חל על איסור נבלה הא איסור בב"ח הוי איסור מוסיף דאיתוסף איסור הנאה ג"כ ותי' דלא שייך בזה איסור מוסיף כיון דאכילה והנאה תליא חדא באידך א"כ לא

אמרינן מיגו דאיתוסף איסור הנאה ניתוסף איסור אכילה ג"כ אלא אמרינן בהיפוך כיון דלא חל איסור אכילה ממילא לא חל איסור הנאה ג"כ עי"ש:
והשתא א"ש דאיצטריך קרא דטרפה אסור לגבוה ואינו נאסר משום משקה ישראל דנ"מ לכה"ג לבהמת הקדש שנטרפה דא"נ דאיסור טרפה לגבוה הוא רק מצד דאסירה לישראל א"כ בכה"ג בבהמת הקדש שנטרפה ה"א דמותרת אף להדיוט משום דאין איסור טרפה חל על איסור מעילה הקדום דא"ל דאיסור טרפה, הוי איסור מוסיף משום דאיתוסף איסור לגבוה ג"כ ז"א דהא כיון דכל עיקר איסור טרפה לגבוה הוא רק משום דאסורה להדיוט א"כ מאן לימא לן דתפסינן הך צד דכיון דאיתוסף איסור טרפה לגבוה איתוסף איסור טרפה להדיוט אדרבה נתפוס צד השני דכיון דאיסור טרפה אינו חל להדיוט א"כ ממילא אף לגבוה מותרת משום דהוי מן המותר גיד אסור בחולין לא הוי וכן א לישראל כיון דלהדיוט אינה אסורה כלל מצד איסור טרפה כמבואר ברמב"ם הנ"ל דלא אמרינן דיחול עלה איסור בשר בחלב משום דאם יחול על אכילה איתוסף איסור הנאה. ג"כ אלא אאא בהיפוך דכיון דאינו חל לענין אכילה ממילא אף בהנאה מותרת א"כ ה"נ לא אמרינן דאם יחול איסור טרפה להדיוט ניתוסף איסור לגבוה ג"כ אלא תפסינן צד השני דאינו חל איסור טרפה להדיוט וממילא אף לגבוה מותרת אבל השתא דכתיב קרא מן הבקר להוציא אף הטרפה והוי איסור טרפה לגבוה איסור מחמת עצמו א"כ אסורה לגבוה אף בכה"ג משום דהא לגבי גבוה חל שפיר האיסור טרפה ואם כן שוב אסורה אף להדיוט משום מוסיף דאיתוסף עלה איסור לגבוה וכבר הוכחתי במ"א דהיכא דאין איסור חל על איסור אינו חל כלל האיסור השני אף לענין לקוברו בין רשעים גמורים כדמוכח מהתוס' בנדרים (דף צ') דהקשו אהא דמבואר במתני' נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים והקשו התוס' דהאיך חל נדרה על אחרים בעודה אשת איש הא קיי"ל דאין איסור חל על איסור אלמא דהיכי דאין איסור חל ע"א אינו חל האיסור השני כלל אף לענין איסור ג"כ דאל"כ מאי מקשי התוס' הא אעפ"כ חל הנדר לאוסרה אכ"ע וע"כ דלא קיי"ל כרב אשי ביבמות (דף ל"ב) :
והא דמקשו התוס' בחולין (דף צ') בד"ה קדשים דאיסור כרת וא"ת ונימא מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו איתוסף נמי להדיוט איסור אכילה ולא תי' כדברינו כיון דגיד קדשים מותר באכילה מצד איסור גיד להדיוט שרי נמי לגבוה ומקרי שפיר מן המותר נישראל וכה"ג הקשה המהרש"א [ומה שתי' המהרש"א דכיון דאיסור מן המותר לישראל הוא תמוה לענ"ד דהא לא ילפינן מהקרא דממשקה ישראל דכיון דאיסור גיד אסור בהדיוט יהא אסור איסור גיד לגבוה ג"כ והראי' דהא הגמ' בתמורה הנ"ל קאמר

דאי מהתם ה"א דוקא היכא דלא היתה לה שעת הכושר אבל היכא דהיתה לה שעת הכושר מותרת לגבוה אף דאסורה להדיוט וע"כ דמהקרא דממשקה ישראל אינו נאסר רק במקום דהך חתיכה אסורה להדיוט א"כ ממילא אסורה לגבוה ג"כ כיון דאינו מותר לישראל וא"כ בגיד קדשים כיון דלהדיוט מותרת משום דאין איסור חל על איסור א"כ אף לגבוה יהא מותר אף דגיד אסור אלא כיון דלא אזלינן בתר עצם האיסור רק בתר האיסור שחל על הך חתיכה] י"ל דס"ל לתוס' דלא כפי' המשניות להרמב"ם וס"ל דאעפ"כ איקרי איסור מוסיף דכיון דא"נ דחל איסור גיד להדיוט יחול איסור גיד לגבוה ג"כ מיקרי איסור מוסיף:

הוכיח מו"ח הגאון בעמק יהושע (סי' י') דלא כהרמב"ם דהא איתא בשבועות (דף כ"ח) שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלו אוכל תאנים וענבים כיון דחייל אענבים חייל נמי אתאנים אע"ג דשבועתו היה שלא יאכל תאנים וענבים כאחת וכל חד הוי חצי שיעור כמו שכתבו התוס' וא"כ ה"נ נימא כיון דלא חל אתאנים לא חייל נמי אענבים דהא ענבים לחוד הו' חצי שיעור ומ"ט אמרינן כיון דחייל אענבים חייל נמי אתאנים נימא בהיפך כיון דלא חל אתאנים ממילא הענבים ג"כ מותר וע"כ דתפסינן צד השני דכיון דחל אענבים חל נמי אתאנים א"כ ה"נ אמרינן דכיון דאם יחול איסור גיד להדיוט יהא אסור לגבוה מיקרי איסור מוסיף אבל לשיטת הרמב"ם יש ליישב קושיית הגמ' כמו שביארתי וא"כ מיושב קושייתו הנ"ל דשפיר איצטריך קרא דמן הבקר ולא ילפינן מקו"ח מבע"מ משום דאיצטריך קרא לטרפה דמותר להדיוט דבזה לא ילפינן מקו"ח מבע"מ די"ל מה לבע"מ שכן מומו ניכר כנ"ל:

נמצא מבואר דלהך מ"ד דסובר עובר לאו ירך אמו א"כ לדידי' ליכא לשנויי דאיצטריך קרא דמן הבקר משום דנ"מ לענין ולד טרפה כיון דלדידיה ולד טרפה מותר אף לגבוה מוכרחין לומר כשיטת הרמב"ם דלא מיקרי א הו ס שוו איסור מוסיף רק היכא דהמוסיף מצי לחול אף א"נ דהאיסור אינו חל אבל היכא דהמוסיף תליא בחלות האיסור לא מיקרי מוסיף וא"כ א"ש דאיצטריך קרא דמן הבקר משום דנ"מ לענין בהמת הקדש שנטרפה כר"ל והשתא א"ש המשך הני תרתי דינים דחמשה לא יתרומו וחמשה דברים חייבין בחלה והוא דאיתא במנחות (דף. ע') הני אין אורז ודוחן לא מנא הנ"מ אמר ר"ל אתיא לחם לחם ממצה כתיב הכא והיה באכלכם מלחם הארץ וכתיב התם לחם עוני כו' וגרסינן שם עוד ואסורין בחדש מלפני הפסח מנא ה"מ אמר ר"ל אתיא לחם לחם ממצה והנה התוס' שם השיגו על פירש רש"י דפי' דילפינן ממצה מה מצה מחמשת המינים ולא אורז ודוחן וקשה דה"ל למידק כדדייק לעיל הני אין אורז ודוחן לא אלא נראה דאיצטריך

לרבות חמשת המינים דלא תימא שעורין דוקא דמייתי עומר מיניה נמצא מבואר דבלאו הגז"ש דלחם לחם הו"א דאינו נוהג איסור חדש רק בשעורים ובחלה חייב אף אורז ודוחן: ז ולכאורה ק"ל דהאיך מצינו למימר דחדש נוהג בכל חמשת המינים הא התוס' בקדושין (דף ל"ז) בד"ה ממחרת הפסח הקשו אהא דדרש הגמ' ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקרוב עומר והדר אכול הקשה הר"א היכא אמרינן ממחרת הפסח דהכא הוי ששה עשר בניסן שנקרב העומר והרי בפ' מסעי כתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל דהיינו ט"ו בניסן ואומר ר"ת דהאי ממחרת דהכא היינו ט"ו בניסן וה"פ דקרא ויאכלו, מעבור הארץ כלומר מן הישן ממחרת הפסח שהרי הוצרכו לאכול מצות וקלוי דהיינו חדש לא אכלו עד עצם היום הזה דהיינו ששה עשר בניסן לאחר שקרב העומר:

והנה ק"ל הא בירושלמי (בפ"ב דחלה) מבואר דאותו שנה שנכנסו ישראל לארץ היה אסור להם אף התבואות של אשתקד כמבואר שם ר' יונה בעי קמי דר' ירמיה בשעה שנכנסו ישראל לארץ מצאו קמה לחה מהו שתהא אסורה משום חדש א"ל למה לא עד כדון לחה ואפי' יבישה א"ל ואפי' יבישה ואפי' קצורה ואפי' חטין בעליה עכ"ל הירושלמי א"כ מבואר דאפי' חטין של אשתקד נמי אסור ע"כ נ"ל דלא כהר"ת דה"פ דקרא דהא התוס' בקדושין (שם) הביאו בירושלמי מקשה אמאי לא אכלו מצה מחדש יבא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדיבור דוחה ל"ת של אחר הדיבור: והנה מש"ס דילן ביבמות (דף ה') מוכח בהיפוך דעשה דקודם הדבור חמור מעשה דלאחר הדיבור א"כ הדרי קושיית התוס' לדוכתא אמאי לא אכלו מצה מחדש ע"כ י"ל דבאמת אכלו מצה מחדש וה"פ דקרא ויאכלו מעבור הארץ דהיינו מן החדש לקיים עשה דמצה דדחי ל"ת דחדש ממחרת הפסח דהיינו בט"ו בניסן וקלוי לא אכלו עד עצם היום הזה דהיינו ט"ז בניסן יום הקרבת העומר והשתא קשה לי דהאיך אכלו מצה מחדש משום דאתי עשה דמצה ודחי ל"ת דחדש הא איתא בפסחים (דף ל"ה) יכול יוצא אדם ידי חובתו בטבל ת"ל לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל מצות מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום ב"ת טבל וא"כ תקשה דהאיך יצאו י"ח בחדש הא אין איסור חמץ חל על איסור חדש:

ואין לומר משום דאמרינן (שם) הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור א"כ לדידן דקיי"ל דאיסור חל על איסור בכולל א"כ שפיר חל איסור חמץ על חדש משום דחמץ הוי כולל דאוסר כל התבואות החמוצים הישן ז"א לפי מה שהבאתי לעיל הירושלמי דאותה שנה שבאו לארץ נאסרו כל התבואות אפי' משל אשתקד א"כ בתחילת

ביאתן דנאסרו כל התבואות אין כאן איסור כולל כלל דהא כל דבר הבא לידי חימוץ אסור באיסור חדש לפני העומר וע"כ צ"ל דחדש אינו אסור רק בשעורים א"כ א"ש חל חמץ על חדש משום דאיסור חמץ כולל כל חמשת המינים ומצד איסור חדש אינו אסור רק שעורים:

ה אך ז"א דאיסור חמץ שפיר חל על איסור חדש משו' דהוי איסור מוסיף לפי מה דמבואר ברמב"ם (פ"א מה' חמץ ומצה) דאסור נאכול חמץ בפסח כל שהוא שנאמר לא יאכל חמץ ותמה ע"ז המ"ל דל"ל קרא בחמץ בפסח הא בלא"ה קיי"ל בכל איסורין שבתורה דח"ש אסור מדאורייתא ותי' הנודע ביהודה דהא הטעם דחצי שיעור אסור הוא משום דחזיא לאיצטרופי כמבואר ביומא (דף פ"א). א"כ לפ"ז אם אכל חצי זית חמץ בשביעי של פסח קודם חשיכה דליכא שהות עוד ביום לאכול עוד חצי זית בזה הא הו ח"ש מותר מה"ת כיון דלא חזיא לאיצטרופי לכך מביא הרמב"ם הקרא דלא יאכל דמזה מוכח דבחמץ אסור במשהו מצד עצמו אף היכא דלא שייך חזי לאיצטרופי לכך אסור לאכול חצי זית אף בשביעי של פסח קודם חשיכה אף דליכא עוד שהות ביום לאכול החצי זית השני ונקדים עוד שיטת התוס' בשבועות (דף כ"ג) ד"ה דמוקי שכתבו ועוד דמצי לאוקמה שלא כדרך הנאה ואינו אסור אלא מדרבנן כמו חצי שיעור לר"ל והקשה ע"ז המהרש"ל דא"כ מ"ט דר"ש דפוטר ומתרץ דלר"ש דס"ל דכל שהוא למכות, ה"ה דגם שלא כדרך הנאתן אסור דדינו כך"ש ותמה ע"ז המהרש"א דמנין לנו לומר דחייב בשלא כדרך הנאתן בכל האיסורים לר"ש כמו בכ"ש הא חזינן דר' יוחנן ס"ל דח"ש אסור מה"ת ואעפ"כ סובר דשלא כדרך הנאתן אינו אסור אלא מדרבנן עיי"ש אמנם באמת לא קשה כלל קושיית המהרש"א דהא דר"י אוסר בח"ש הוא רק משום דחזיא לאיצטרופי א"כ בשלא כדרך הנאתן דלא שייך חזי לאיצטרופי דאף באוכל כמות מרובה שלא כדרך הנאתן לא אתי לידי חיוב לכך ס"ל לר"י דשרי מה"ת אבל לר"ש דמחייב בכ"ש אלמא דס"ל דכ"ש הוי איסור מחמת עצמו א"כ יש סברא לומר דשלא כדה"נ חשוב כאכילת כ"ש וכן תירץ מו"ח הגאון בעמק יהושע (סי' י'):

ומעתה לפ"ז נ"ל לדון דבאכילת חמץ אסור שלא כדרך אכילתן מדאורייתא כיון דבחמץ הוי איסור כ"ש איסור מחמת עצמו אף בלא הטעם דחזיא לאיצטרופי כמו שהבאתי שיטת הרמב"ם א"כ שוב צריכין לומר דשלא כדרך אכילתן חשיב כאכילת כ"ש דכמו דכ"ש אסור כן שלא כד"א אסור מדאורייתא וא"כ לפ"ז הא הוי איסור חמץ על איסור חדש איסור מוסיף דמצד חדש הי' מותר לאכול שלא כדרך אכילתן אבל השתא דאיתוסף עלה איסור חמץ אסור לאכול אף שלא כדרך אכילתן אמנם עדיין תקשה לשיטת הרמב"ם

דס"ל דלא מיקרי איסור מוסיף רק היכא דהמוסיף מצי לחול אף אם נימא דהאיסור אינו חל וא"כ תקשה דהאיך מצי למימר דחמץ הוי איסור מוסיף משום דאיתוסף איסור שלא כד"א הא אם נימא דאינו חל על החדש איסור אכילה דחמץ א"כ ממילא פשיטא דכשלא כד"א ג"כ אינו אסור וע"כ צ"ל דלא, כהרמב"ם דמיקרי בכה"ג איסור מוסיף כיון דאם יחול איסור אכילה יתוסף עלה איסור בשלא כד"א ג"כ מיקרי איסור מוסיף ט והשתא א"ש המשך הני תרתי דיני' דחמש' לא יתרומו וחמשה דברים חייבין בחלה דלכאורה קשה דהאיך מצינו למימר דילפינן לחם לחם ממצה דאורז ודוחן פטור מחלה הא צריכין למילף ג"כ דחדש נוהג, בחמשת המינים דאין ג"ש למחצה וא"כ מוכרחין לומר דלא כשיטת הרמב"ם דמיקרי איסור מוסיף אף היכי דהמוסיף תליא בחלות האיסור וא"כ תקשה דל"ל קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה נילף מק"ו מבע"מ דאין לומר דנ"מ לענין בהמת הקדש שנטרפה כנ"ל ז"א דהא אף אם הוי ילפינן איסור טרפה מהקרא דממשקה ישראל היתה ג"כ אסורה בהקרבה משום דחל עלה איסור טרפה להדיוט ג"כ משום דאיתוסף איסור לגבוה אבל השתא דחשיב חמשה לא יתרומו דקטן אינו יכול לתרום משום דילפינן מהקרא דאיש ממעט קטן כמבואר בירושלמי ריש תרומות א"כ תקשה קושיית התוס' דהאיך משכחת לה הקרא דאם אין לאיש גואל וע"כ צ"ל במעוברת א"כ מוכח דעובר ירך אמו הוא א"כ ניחא בלא"ה דאיצטריך קרא דמן הבקר להוציא את הטרפה, משום דנ"מ לענין ולד טרפה כנ"ל כיון דעובר ירך אמו א"כ ולד טרפה אסור א"כ באמת סוברים דלא כהרמב"ם דמיקרי איסור מוסיף אף היכי דהמוסיף תלי' בחלות האיסור א"כ א"ש הא דחמשה דברים אסורים בחדש:

## מערכה ט

א ט"ו נשים פוטרות צרותיהן והנ"ל דאיתא ביבמות (דף מ') א"ג לוי לרבי מאי איריא דתני ט"ו ליתני שש עשרה א"ל כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו מה דעתך אמו אנוסת אביו פלוגתא דר"י ורבנן ובפלוגתא לא קא מיירי והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן וקתני בפירקין קאמרינן רב אשי אמר בפלוגתא קמיירי ומאי שאין לו מוח בקדקדו דקאמר לי' ה"ק לי' מ"ט לא דייקת דמתני' ר"י הוא דקתני שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים לאחרים אין לאחין לא מאן שמעת לי' דאית ל' האי סברא ר"י היא דאסר באנוסת אביו משום הכי לא קתני לה: והנה הך פלוגתא דר"י וחכמים באנוסת אביו נ"ל דתליא בהא דגרסינן ביבמות (דף צ"ז) נושא אדם אנוסת אביו ור"י אוסר באנוסת אביו ומפ' הגמ' טעמא דר"י דכתיב לא יגלה כנף אביו כנף שראה

אביו לא יגלה כו' ורבנן בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר ומאי כנף אביו כנף הראוי לאביו לא יגלה ות"ל משום דגדתו לעבור עליו בשני לאוין והנה לכאורה ק"ל דמאי משני הגמ' דהאי לא יגלה כנף אביו איצטריך לב' לאוין האיך משכחת לה שיהא חייב משום שומ"י דהא קיי"ל דאין איסור חע"א וא"כ איך חל איסור שומ"י של אביו על איסור דודתו דקדים דאיסור דודתו חל עליו אף בחיי אביו אף דאסורה משום א"א משום דהוי איסור בת אחת דמיד כשקידשה אח' אביו חל עליו איסור דודתו ואיסור א"א בבת אחת וא"כ האיך מצי לחול איסור שומרת יבם על איסור דודתו דקדים:

והנ"ל ליישב דשפיר איצטריך קרא דאסורה משום שומ"י של אביו משום דמשכחת לה גונא שיהא חל איסור שומ"י של אביו על איסור דודתו דגרסינן בגיטין (דף פ"ב) המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני ר"א מתיר וחכמים אוסרים כו' בע' ר"א בקדושין האיך תיבעי לר"א תיבעי לרבנן כו' לבתר דאיבעי' לי' הדר פשטה בין לר"א ובין לרבנן בעינן ויצאה והיתה נמצא מבואר דלר"א אם קידש חוץ מפלוני מהני הקדושין ואסורה לכו"ע חוץ מפלוני:

ב והנה נחקור לר"א האיך הדין אם קידש חוץ מפלוני אם נימא דהשיור הוא לגמרי לאותו פלוני עד שאין חל עליו האיסור א"א ג"כ לגבי פלוני כיון דקידשה חוץ ממנו ומותר לו לבוא עליה או דנימא דבאמת אסורה אף לפלוני מצד א"א דבעצם האיסור דא"א א"א לחלוק לחצאין וכיון דהיא מקודשת לבעלה ממילא הוי אשת איש ואסורה לכ"ע רק דהוא שבק שיור שיהא קדושי שמעון ג"כ נתפסין בה אבל לענין איסור א"א אסורה אף לפלוני ג"כ: ובעיוני בזה מצאתי בעז"ה ברשב"א בחי' לגיטין שם אהא דקאמר אביי את"ל איתא לדר"א בא ראובן וקידשה חוץ משמעון ובא שמעון וקידשה חוץ מראובן ומתו שניהם מתייבמת ללוי ואין אני קורא בה אשת שני מתים מ"ט קדושי דראובן אהנו קדושי דשמעון לא אהנו וכתב הרשב"א ע"ז וז"ל לאו למימרא דלא אהנו כלל קדושי שמעון דהא ודאי אהנו למיסרה בביאה אראובן משום דמשתמש בצד מקודש שבה לשמעון והלכך אסורה היא לשניהם אלא הכי קאמר לא אהני דיבוריה למיסרי' אראובן שהוא לא אסרה אראובן דחוץ מראובן קאמר והא דאסורה לראובן משום אריה דאיסורא דרביע עלה דא"א להשתמש לאחד מהם אא"כ משתמש בצד אישות שבה לשני אבל כי אמר לה סתם אהני קידושיו למיסרה בפירוש אראובן עכ"ל וא"כ ה"ה באומר חוץ מפלוני פשיטא דאסורה לפלוני משום א"א מחמת צד מקודש שבה לעלמא ע"י הראשון דהשיור הוא רק לענין שיהא קדושי פלוני נתפסין בה:

והנה נחקור לפ"ז האיך הדין אם קידש ראובן אשה חוץ מלוי ויהודה בני שמעון אחיו ומת ראובן וקידשה לוי דקדושי לוי תופסין בה אף דהוי דודתו כיון דקידשה חוץ ממנו ואח"כ מת לוי אם היא זקוקה ליבום ליהודה אחיו או לא אי נימא אף דקידשה ראובן חוץ ממנו אעפ"כ כיון דאסורה עליו בכרת משום דודתו דהא לענין איסור דודתו א"א לחלוק לחצאין וכיון דהיא מקודשת לראובן ממילא משתמש באשת דודו כמו שביארתי וא"כ הא הוי ח"כ להיבם וקיי"ל דח"כ פטורין מחליצה ויבום או דנימא דכיון דקדושין תופסין בה לגבי היבם כיון דקידשה ראובן חוץ ממנו לכך חלוקה משאר ח"כ וזקוקה ליבום:

והנ"ל דזקוקה ליבום לפי מה שביארתי בחידושי ליישב קושיית התוס' ביבמות (דף ט') אהא דקאמר הגמ' והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן וקתני וכתבו התוס' בכל דוכתא פשיטא לי' להש"ס דח"ל לר"ע לאו בני חליצה ויבום נינהו ותימא לר"י דאמאי לא אמרינן לר"ע נמי ליתי עשה ולדחי ל"ת ותירצתי בזה דנ"ל לומר מילתא חדתא דאין הטעם דח"כ פטורין מן החליצה ומן היבום הוא משום חומר איסורן כיון דהוי בכרת לכך לא הותרו במקום יבום דא"כ תקשה להנך אמוראי דס"ל דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת א"כ אמאי פטורין מיבום ניתי עשה דיבום וידחה לל"ת וע"כ דהחילוק הוא בין ח"ל דזקוקין ליבום ובין ח"כ דאינם זקוקין ליבום הוא דאימתי שייך לומר דזקוקה ליבום הוא רק במקום שקדושין תופסין בה וע"כ הזיקה נתפסת בה ג"כ וזקוקה ליבום אבל במקום שאין קדושין תופסין אין הזיקה תופסת ג"כ דהזיקה הוי כמו קדושין לכך בח"כ כיון דאין קדושין תופסין בה אין זיקת היבום נתפסת בה ג"כ ומש"ה פטורה מן החליצה ומן היבום אבל בח"ל כיון דקדושין תופסין בה לכך הזיקה נתפסת בה ג"כ וכיון דזקוקה ליבום רק דהאיסור דח"ל מגרע א"כ שוב לענין איסור אמרינן דאתי עשה ודוחה ל"ת א"כ כ"ז לדידן דקיי"ל דקדושין תופסין בח"ל אבל לר"ע דסובר דאין קדושין תופסין בח"ל א"כ אף דהאיסור דח"ל אינו מגרע מיבום משום דשייך לומר דאתי עשה ודחי לל"ת אבל מ"מ הא אינה זקוקה ליבום לדידי' משום דכיון דאין קדושין תופסין בה אין הזיקה נתפסת בה ג"כ וכיון דאינה זקוקה ליבום א"כ ממילא ליכא עשה כלל דלידחי לל"ת:

וכן הוכיח מו"ח הגאון בס' נחלת יהושע (סי' כ"ה) מדברי הרמב"ם בה' יבום (פ"ו הל' ט') וז"ל כיצד יבמה שהיא ערוה על היבם כו' ה"ז פטורה מן החליצה ומן היבום ואין לה עליו זיקה כלל שנאמר ולקחה לו לאשה ויבמה מי שראוי לליקוחין וקדושין תופסין בה היא זקוקה ליבום עכ"ל משמע דהטעם הוא מדכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה דליקוחין תופסין בה וע"כ תפסה הזיקה אבל במקום שאין קדושין תופסין אין הזיקה תופסת

דהזיקה הוי כמו קדושין וכיון דזכינו לדין נ"ל לענין החקירה שחקרנו שהיא זקוקה ליבום ליהודה להנך אמוראי דס"ל דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת דכיון דהזיקה נתפסת בה דהא קדושין ג"כ תופסין בה כיון דקידשה ראובן חוץ ממנו א"כ כיון דמצד תפיסת קדושין זקוקה ליבום רק דהאיסור כרת מגרע א"כ לענין איסור שוב שייך לומר דאתי עשה דיבום ודחי ל"ת דדודתו אף דהיא בכרת:

ונקדים עוד הא דגרסין ביבמות (דף ל"ב) בא עלי' חייב עלה משום אשת אח ופריך הגמ' כיון דאיסור אחות אשה לא חי"ל תתייבם יבומי ומשני דאיסור אחות אשה מיתלי תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח. אתי איסור אחות אשה וחייל והנה בס' הכריתות (שער ג' סי' קס"ד) מבואר דאין עשה דוחה תרי לאוין והשתא א"ש דנ"מ מהא דאסר הקרא שומ"י של אביו בכה"ג כגון שקידש ראובן אשה שתהא אסורה לכל חוץ מלוי ויהודה בני שמעון אחיו ומת ראובן ונפלה לפני שמעון אחיו ליבום. דשפיר זקוקה ליבום לשמעון דהא לדידי' הוי מקודשת גמורה ואח"כ מת שמעון וקידשה לוי דאף דאסורה עליו משום דודתו אעפ"כ קדושיו תופסין בה משום דהא קידשה דודו חוץ ממנו כמו שבארתי ואח"כ מת לוי ונופלת לפני יהודה אחיו ליבום וא"כ אם לא היתה אסורה משום שומ"י של אביו רק משום דודתו היתה זקוקה ליבום דאף דחייב עלי' כרת משום דודתו אעפ"כ כיון דישנה בתפיסת קדושין להיבם זקוקה ליבום כנ"ל וא"כ שוב מותרת להתייבם משום דאתי עשה דיבום ודוחה לל"ת דדודתו [ועי' ביבמות דף כ'] אבל השתא דאסר רחמנא משום שומ"י של אביו א"כ א"נ דפקע איסור דודתו משום דאתי עשה ודחי לי' שוב אתי איסור שומ"י של אביו וחייל עלה וא"כ לא אתי עשה דיבום ודחי לתרי לאוי לאו דודתו ולאו דשומ"י של אביו ואסורה להתייבם:

ג אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אבל א"נ דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת [ועי' ביבמות דף ז'] נסתרה תירוצי דעדיין קשה ל"ל קרא לאוסרה משום שומ"י של אביו דאף משום איסור דודתו ג"כ לא היתה זקוקה ליבום משום דלא אתי עשה דיבום ודוחה ל"ת דכרת:

והנה התוס' ביבמות (דף ו') בד"ה טעמא הקשו וא"ת אי בעלמא דחי עשה אפי' ל"ת שיש בו כרת א"כ קרא דכלאים בציצית ל"ל ותי' דאיצטריך קרא משום דה"א דלא אתי עשה דציצית דאינה שוה בכל דנשים פטורות מציצית ולידחי לל"ת דכלאים דשוה בכל לכך איצטריך קרא דדחי אך לכאורה ק"ל על תי' התוס' מהא דגרסינן במנחות דף מ"ה) נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים כהנים הוא דלא אכלי הא ישראל אכלי כו' רבינא אמר איצטריך סד"א הואיל ואישתרי מליקה גבייהו אישתרי נמי נבלה קמ"ל והנה בתוס' שם

בד"ה הואיל ואישתרי כתבו אע"ג דלעיל פרכינן שכן מצותו בכך וכלאים נמי אסרינן להו בלא קרא מ"מ אתא לאורויי לן דלא נטעה למילף מהאי דקאמר אין שחיטה לעוף מה"ת פירשתי בחולין עכ"ד והנה ד' התוס' סתומים והמהרש"ק וצ"ק מגיהים בדברי התוס' במקום דקאמר צ"ל ולמאן דאמר והוא דיבור בפ"ע דהקשו למ"ד אין שחיטה לעוף מה"ת הא לא הוי נבלה וע"ז כתבו פירשתי בחולין וכן הוא בחולין (דף כ') בתוס' ד"ה לא אמרן עיי"ש:

ומה שכתבו דאתא לאורויי לן דלא נטעה למילף מהאי נ"ל דה"פ דמאחר שגילה קרא בנבלה וטרפה שלא אמרינן הואיל ואישתרי לגבוה אישתרי להדיוט נשמע באמת גם גבי כלאים זה דילפינן מהכא דלא אמרי' הואיל ואישתרי וע"כ משום דצורך גבוה שאני שכן מצותו בכך וע"ז סמיך ופריך לעיל מה לכלאים שכן מצותו בכך אבל אי לא הוה גלי קרא גבי נבלה וטרפה דלא ילפינן היתר מגבוה ה"א להתיר בנבלה וה"ה גבי כלאים: היוצא לנו מדבריהם דאם מצינו פעם אחד ראי' מפורשת מקרא דלא אמרי' הואיל ואישתרי רק דצורך גבוה שאני ילפי' מיניה בכ"מ היכא דהותר איזה דבר לגבוה דלא ילפי' מני' להדיוט והשתא תקשה דל"ל קרא לאסור נבלה לכהנים הא בלא"ה ידעינן דלא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי דאל"כ הדרי קושיית התוס' לדוכתא דל"ל קרא למישרי כלאים בציצית הא בלא"ה ידעינן כיון דעשה דוחה אפי' ל"ת שיש בו כרת דאין לומר כתירוצם איצטריך קרא משום דה"א דלא אתי עשה דציצית שאינה שוה בכל ודוחה ל"ת דכלאים השוה בכל ז"א דהא א"נ בנבלה דאמרי' הואיל ואישתרי א"כ הא ה"ה בכלאים ג"כ אמרי' הואיל ואישתרי א"כ הא הל"ת דכלאים ג"כ אינה שוה בכל דאינו נוהג בכהנים ול"ל קרא וע"כ דמוכח מזה דלא אמרי' בכלאים הואיל ואישתרי דלכך איצטריך קרא בכלאים בציצית וכיון דלא אמרי' בכלאים הואיל ואישתרי א"כ הא ה"ה, בנבלה ג"כ לא אמרינן הואיל ואישתרי ואסורה לכהנים וא"כ ל"ל קרא לאסור נבלה לכהנים הא בלא"ה ידעינן דאסורה. בשלמא אי אמרינן דהקרא קאי לאסור אנוסת אביו א"כ הא אינו מוכח כלל דעשה דוחה ל"ת א"ש די"ל דאיצטריך קרא בכלאים בציצית לגופא להורות דעשה דוחה ל"ת אבל נבלה וכלאים י"ל דמותר לכהנים לכך איצטריך קרא דנבלה וטרפה לאסור אבל א"נ דהקרא קאי לאסור שומ"י של אביו א"כ הא מוכח דעשה דוחה אפי' ל"ת שבכרת וא"כ מוכרחין לומר דהקרא דכלאים בציצית קאי להורות דעשה שאינה שוה בכל דוחה ל"ת השוה בכל א"כ הא בלא"ה מוכח מזה דנבלה וכלאים אסורה לכהנים ול"ל קרא דנבלה וטרפה: ד אך י"ל דאימתי שייך לומר כסברת התוס' דכיון דגילה לן קרא בחד מינייהו דלא אמרי' הואיל ואישתרי יש ללמוד לאינך הוא

דוקא במקום דל"ל סברא לחלק חדא מאידך אבל במקום דאית לן סברא לחלק בודאי לא שייך למילף חדא מחברי' והנה בזבחים (דף ל"ב) פריך הגמ' מי דמי מצורע היתרא הוא אמרינן הואיל ואישתרי אישתרי טומאה דחויה הוא להא אידחאי להא לא אידחאי והשתא א"ש דליכא למילף מכלאים לכהנים לאסור נבלה לכהנים די"ל דלכך אסור כלאים לכהנים משום דהא דהתירה התורה כלאים בבגדי כהונה אין זה בדרך היתר רק דהוא בדרך דיחוי דאתי עשה דעבודה ודוחה ל"ת דכלאים א"כ זהו דוקא במקום מצוה אבל שלא, לצורך עבודה אסור דהואיל ואידחי אידחי לא אמרי' אבל במליקה הא דשרי לכהנים ל"ל דהוא בדרך דיחוי משום דאתי עשה דאכילת קדשים ודוחה לאו דנבלה ז"א דהא מבואר בתוס' שבועות (דף כ"ד) בד"ה האוכל די"מ דבנבלה איכא איסור עשה דאינה זבוחה ג"כ דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל ומה שאי אתה זובח אי אתה אוכל וכיון דבנבלה איכא איסור עשה ג"כ א"כ הא אנן קיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה וע"כ צ"ל דהא דהתירה תורה מליקה לכהנים הוא בדרך, היתר דהותרה, להם נבלה וכיון דהיתרא הוא ה"א דאמרינן הואיל ואישתרי אישתרי לכך איצטריך קרא דנבלה וטרפה לאסור נבלה לכהנים:

אמנם ז"א דהא כבר הוכיח הריצב"א שם בתוס' דל"א כהי"מ דאיכא עשה דאינה זבוחה דא"כ תקשה למ"ד בהמה בחי' לאו לאברים עומדת היכי אתי איסור אבמ"ה וחייל על איסור עשה דאינה זבוחה דקדים ולכאורה היה נ"ל לדון דשפיר חייל איסור אבמ"ה על איסור דאינה זבוחה לדידן משום דהוי איסור מוסיף דהא מבואר בחולין דאם אכל אבר שיש בו משהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית דחייב והנה זה ברור דגידין ועצמות אינם ראוין לאכילה ואין דרך בנ"א לאכול משהו בשר עם גידין ועצמות דהא בשאר איסורין פטור על אכילתן והוי שלא כדרך אכילה ואפ"ה באבמ"ה חייב רחמנא א"כ נ"ל דה"ה אם אכל האבר שלא כדרך אכילתו ג"כ חייב דמ"ש כיון דאם אכל בצירוף גידין ועצמות כדרכו הוי ג"כ שלא כדרך אכילה ואפ"ה חייביה רחמנא א"כ הא הוי איסור אבמ"ה על איסור שאינה זבוחה איסור מוסיף דאיתוסף עלה איסור לענין שלא כדרך אכילתן דמצד אינה זבוחה היה פטור אם אכלו שלא כדרך אכילתן ומצד איסור אבמה"ח חייב. והא דלא תי' התוס' כך הוא משום דהא הי"מ קאי לתרץ זה אליבא דר"ש עיי"ש ור"ש הא ס"ל דאין איסור חל על איסור אפילו באיסור מוסיף ועי' בתוס' כריתות (דף כ"ג) בד"ה ומי א"כ הא לר"ש ליכא למימר דס"ל אליבא דאמת דאיכא איסור דאינה זבוחה דא"כ האיך מצי לחול עלה איסור אבמה"ח ועוד דר"ש ס"ל כ"ש למלקות]:

אך ז"א דהא מבואר בפרמ"ג בריש הלכות שחיטה דעל איסור אינה זבוחה חייב בכ"ש עי"ש ושיטת המהרש"ל בשבועות (דף כ"ג) בתוס' ד"ה דמוקי דהיכא דחייב על כ"ש ה"ה דחייב ג"כ אם אכלו שלא כד"א וא"כ הא לא איתוסף מצד איסור אבמה"ח כלום דמצד איסור דאינה זבוחה ג"כ חייב אם אכל שלא כד"א אמנם זהו דוקא לשיטת המהרש"ל אבל לשיטת המהרש"א שם דפליג עלי' וס"ל דאף היכי דחייב בכ"ש אפ"ה פטור שלא כד"א י"ל כתירוצי דאיסור אבמה"ח הוי איסור מוסיף מצד שלא כד"א:

ה והשתא א"ש המשך הני תרתי דינים דמדאמרו ה' דברים חייבים בחלה א"כ תקשה דהאיך אכלו מצה מחדש הא אין חמץ חל על איסור חדש וע"כ צ"ל דאיסור חמץ הוי איסור מוסיף דאיתוסף עלה איסור שלא כד"א א"כ הא מוכח כשיטת המהרש"ל דהיכי דחייב בכ"ש ה"ה דחייב ג"כ אם אכלו שלא כד"א וא"כ הא מוכח דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת דאל"כ תקשה ל"ל קרא דנבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים לאוסרם בנבלה הא בלא"ה ידעינן מקרא דכלאים בציצית דכהנים אסורים בכלאים וה"ה בנבלה דל"ל דבנבלה איכא סברא להיתרא משום דאיכא עשה דאינה זבוחה ז"א דע"כ מוכרחין לומר דליכא עשה דאינה זבוחה דאל"כ, האיך חייל איסור אבמ"ה דל"ל דניתוסף איסור בשלא כד"א כיון דעל איסור דאינה זבוחה ג"כ חייב בשלא כד"א וע"כ דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת וא"כ הא ל"ל דהקרא קאי לאסור שומ"י של אביו כנ"ל וע"כ דקאי לאסור אנוסת אביו לכך א"ש הא דחשיב ט"ו נשים פוטרות צרותיהן ולא קחשיב נמי אמו אנוסת אביו משום דמוכח דאנוסת אביו אסורה:

ו ל"ו כריתות בתורה הנה בכריתות (דף ג') פריך הגמ' תנא במאי קא חשיב אי בגברי דל האשה הנרבעת ובצרא לה חדא אי בנשי קחשיב דל מינהון הבא על הזכור ועל הבהמה ובצרי להו תרתי א"ר יוחנן לעולם תנא גברי קחשיב ור' ישמעאל היא דאמר חייב שתים והא מדקתני מגדף בסיפא ומוקמיה לה כר"ע רישא נמי ר"ע כו' אלא רישא ר"י ובמגדף סבר לה כר"ע ולכאורה ק"ל דהאיך מצינו למימר דר' ישמעאל סבר לה במגדף כר"ע הא לקמן (דף ז') מבואר דטעמא דר"ע דס"ל דחייב כרת במגדף אף שאין בו מעשה הוא משום דכתיב ביה כרת במקום קרבן וא"כ זהו דוקא לר"ע דס"ל שם דקרא דמגדף הוא מברך השם וא"כ כיון דכתיב כרת במקום קרבן מוכח דחייב אבל לר' ישמעאל דס"ל בסנהדרין (דף ס"ד) דמגדף דקרא הוא עו"ג כמבואר ברש"י ותוס' שם אהא דקאמר לי' ר' ישמעאל לר"ע והלא כבר נאמר ונכרתה וכי שלשה עולמות יש עי"ש א"כ לדידי' הא לא כתיב כרת דמגדף במקום קרבן וא"כ תקשה לר' ישמעאל אמאי מחייב קרבן במגדף הא אין בו מעשה:

ואילולי מסתפינא הוי אמינא ליישב דהאי חקירה אי חייב קרבן אם לא עשה מעשה תליא בהא דגרסי' במכות (דף י"ג) מ"ט דר"י דכתיב אם לא תשמור לעשות וכתיב והפלא ה' את מכותך כו' א"ה לאו שאין בו מעשה נמי לעשות כתיב לאו שניתק לעשה נמי דומיא דלאו דחסימה השתא דאתית להכי כולהו נמי דומיא דלאו דחסימה:

והנה הטעם דבעינן בקרבן לאו שיב"מ מבואר במכות שם דהוא משום דאיתקש כל התורה כולה לעו"ג מה עו"ג שב ואל תעשה והוא עבר בקום ועשה אף כל שב ואל תעשה והשתא נ"ל דאימתי אמרינן דאינו חייב קרבן רק על לאו שיש בו מעשה הוא רק א"נ דלאו שאב"מ לא היו לוקין עליו משום דמלקות כתיב אצל לאו דחסימה לכך בעינן דוקא דומיא דלאו דחסימה דיש בו מעשה אלמא דלאו שאב"מ חלוק מיש בו מעשה לענין מלקות א"כ ה"ה לענין קרבן ג"כ י"ל דאינו חייב קרבן רק אם עשה מעשה דחמיר דומיא דעו"ג אבל א"נ דלאו שאב"מ ג"כ היו לוקין עליו אלמא דגלי רחמנא דאין בו מעשה חמיר כיש בו מעשה ולא אמרינן דבעינן דומיא דלאו דחסימה לענין עליו הבא מעשה א"כ ה"ה לענין קרבן ג"כ י"ל דחייב אף אם לא עשה מעשה כיש בו מעשה ולא אמרי' דבעינן דומיא דעו"ג דיש בו מעשה דכמו דחזינן דלענין מלקות חמור אין בו מעשה כיש בו מעשה א"כ ה"ה לענין קרבן דמ"ש. והשתא איש דהא דיליף ר"ע לחייב מגדף, הוא משום דכתיב כרת במקום קרבן הוא, רק לר"ע לשיטתו דמוכח דסובר דלאו שאב"מ לא היו לוקין במכות (דף ב) מ"ט דר"י דס"ל דלאו שאב"מ היו לוקין עליו אמר ר"ל גמר מע"ז מה ע"ז לאו שאין בו מעשה והיו לוקין עליו אף כל לאו שאב"מ ולוקין עליו מה לע"ז שכן קנס הא לא קשיא ר"י לא סבר לה כר"ע וא"כ לר"ע לשיטתו דס"ל דעדים זוממין קנסא א"כ הא לא מצי למילף מע"ז לחייב אין בו מעשה וא"כ צ"ל לדידי' דלאו שאב"מ לא היו לוקין עליו וא"כ ה"ה לענין קרבן ג"כ בעינן עשה מעשה לכך הוצרך ר"ע למילף לחייב קרבן במגדף משום דכתיב בי' כרת במקום אבל לר' ישמעאל י"ל דס"ל דלאו שאב"מ היו לוקין עליו ועי' בשבועות (דף ג') דרצה הגמ' לאוקים ג"כ דר"י סובר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו] וא"כ בלא"ה ניחא הא דמחייב קרבן במגדף אף דס"ל דמגדף הוא עו"ג משום דלדידי' לא בעינן כלל מעשה לענין קרבן:

ואך לכאורה היה נ"ל להוכיח דלר' ישמעאל לשיטתו מוכרחין לומר דס"ל דלאו שאב"מ לא היו לוקין עלי' והוא דגרסינן בסנהדרין (דף ט"ו) שור, הנסקל, בכ"ג שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת א"ל אביי לרבא ממאי דהאי וגם בעליו יומת לכמיתת בעלים כך מיתת השור אימא לקטלא הוא דאתא כו' אלא אמר חזקי' אמר קרא מות יומת המכה רוצח הוא על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו:

א ולכאורה ק"ל דל"ל קרא דרוצח הוא על זה להורות דהבעלים לא היו חייבין מיתה הא בלא"ה ידעינן דאל"כ תקשה אמאי השור בסקילה הא קיי"ל דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ושוטת הש"ך בח"מ (סימן ל"ג) דאף בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה והשתא היכי מצינו לדון חיוב סקילה על השור ע"י העדים שהעידו שהרג את הנפש הא לענין סקילת השור הוי עדות שאאי"ל דהא בעינן לקיומי בהו כאשר זמם דכי היכי דרצו להפסיד להבעלים ממון בסקילת השור וגם לחייב מיתה כן ה"נ בעינן דכשיוזמו יהיו חייבין העדים ג"כ בתשלומי ממון להבעלים עבור השור ובחיוב מיתה עבור הבעלים ובעדים הא לא משכחת לה משום דהא יהיו פטורים אז מלשלם ממון עבור השור משים דכיון דחייבין מיתה עבור מה שזממו לחייב מיתה להבעלים א"כ הא מיפטרי מתשלומין משום קים לי' בדרבה מיני' וע"כ דהבעלים פטורין ממיתה ול"ל מיעוטא דרוצח הוא:

וא"ל דלא שייך למיפטרינהו להעדים משום קלבד"מ לפי מה דמבואר בכתובות (דף כ"ט) דפריך הגמר' סוף סוף כיון דלעסו קניא מתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל לי' ומשני כגון שתחב לו בבית הבליעה אלמא דלא אמרינן קלבד"מ רק אם החיוב מיתה וממון באין כאחת אבל אם אינן באין כאחת לא מיפטרי וא"כ ה"נ לא שייך לומר קלבד"מ משום דהחיוב ממון של העדים עבור השור והחיוב מיתה עבור הבעלים אינם אגודים כאחת דהא זהו ברור דא"נ דהבעלים ג"כ נהרגין על רציחת שורו דבעינן שיתרו העדים להבעלים שיהיה מחויב מיתה ע"י רציחת שורו דלא יהי' חמיר חיובא שבא עליו ע"י רציחת שורו יותר מרציחת עצמו דאינו נהרג בלא התראה וא"כ הא אינן באין כאחת דמיד שהעידו בשקר ששורו של פלוני הרג את הנפש נתחייבו לשלם להבעלים ממון עבור שורו [דעדים זוממין ממונא] הוא וכשמעידין עוד בשקר שהתרו לו לחייבו מיתה נתחייבו אז העדים מיתה וכיון דעל אותו הגדה שמחייבין ממון לא נתחייבו סקילה והחיוב מיתה בא מפאת הגדה אחרינא אם כן הא לא מיפטרי משום קלבד"מ וחייבין לשלם:

זה אינו דעדיין תקשה זוממי זוממין היכי משכחת לה דהא כשתבוא כת שלישית להזים להכת שניה א"א לקיומי בהו כאשר זמם לחייבם ממון ומיתה משום דהא לגבי המזימין בא חיוב' מיתה וממון מפאת הגדה אחת שהעידו בשקר על העדים הראשונים שעמנו הייתם וא"כ שוב מיפטרי מתשלומין על הך הגדה משום קלבד"מ וא"כ הא א"א לחייב להעדים הראשונים ממון ע"י הכת שני' משום דהוי עדות שאאי"ל וא"כ הא שוב הוי הכת ראשונה עדות שאאי"ל לענין סקילת השור משום דכשיוזמו יהיו פטורין מלשלם ממון ע"ז והדרא קושייתי לדוכתא:

בשלמא לר"ע דס"ל במכות (דף ד') דעדים זוממין קנסא א"ש לפי מה דמבואר בכתובות (דף ל"ג) רבה אמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אף על גב דמיקטיל משלם א"כ ה"נ כשיוזמו יהיו חייבין העדים לשלם ממון משום דהא התשלומין דידהו הוי קנסא ובקנס לא אמרינן קלבד"מ אבל לרבנן דפליגי עליו וס"ל דעדים זוממין ממונא תקשה:

וע"כ צ"ל דלרבנן דס"ל דע"ז ממונא מוקמי האי קרא דרוצח הוא לדרשה אחרינא להורות דמצמצם פטור כדאיתא בסנהדרין (דף ע"ז) ההוא גברא דצמצם לחיותא דחברי' בשימשא ומתה רבינא מחייב ר"א פוטר כו' אמר רב משרשיא מ"ט דאבוה דאבא דפוטר א"ק מות יומת המכה רוצח הוא ברוצח הוא דחייב לן מצמצם בנזקין לא חייב לן מצמצם וא"כ הא אינו מיותר קרא דרוצח הוא דאיצטריך למיפטר מצמצם:

והנה הר"ן בחידושיו לסנהדרין כתב וז"ל ונראה דמאן דפטר מצמצם ל"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי הילכך למאן דדאין דינא דגרמי ומגבי אפילו ככשורא לצלמי פשיטא דמחייב דהא מצמצם לא גרמא בנזקין הוא אלא גרמי ומאן דפוטר מצמצם מייתי לה מקרא דרוצח הוא למעוטי מצמצם ולדידי' ה"ה בכל דינא דגרמי פטור עכ"ל נמצא מבואר דמאן דס"ל מצמצם פטור סובר דגרמי ג"כ פטור:

והנה לכאורה הי' נ"ל להוכיח דגרמי חייב דהתוספות בב"ק (דף י') בד"ה שהשור הקשו וא"ת ל"ל קרא דשור ולא אדם הא בלא"ה ידעינן מדכתיב והמת יהי' לו מי שהמת שלו כדפטרינן שור פסולי המוקדשים דמת אסור בהנאה כדילפינן ג"ש שם שם מעגלה ערופה בפ' אין מעמידין (דף כ"ט) ותי' דשור ולא אדם איצטריך לעבד ועו"ג הקנוי לישראל שנפל לבור דההוא שרי בהנאה והנה מש"כ התוס' דאיצטריך לעבד ועו"ג ע"כ מיירי בעבד שלא קיבל עליו מצות דבסתם עבד כיון דחייב במצות כאשה ה"ל דין ישראל וכן מבואר להדיא בכ"מ ברמב"ם (פ"ה מה' ערכין) והשתא א"נ דדינא דגרמי פטור הדרא קושיית התוס' לדוכתא דל"ל מיעוט דשור ולא אדם ת"ל מהמת יהיה לו דל"ל דאיצטריך לעבד ועו"ג הא לפי מה דמבואר ביבמות (דף מ"ה) דפריך רב אחאי אימא בכספא וטבילה קשיא אלמא דס"ל לר"א דאינו קונה עבד לגופיה רק בטבילה אבל קודם לזה אינו קונה רק למעשי ידיו ועי' בלח"מ (פ"ח ופ"ט מה' עבדים) דשיטת הרמב"ם דס"ל כר"א דלא קני אלא בכספא וטבילה וכיון דלא קני לי' לגופו ואין לו עליו אלא שעבוד ומזיק שעבודו של חבירו אינו אלא משום דינא דגרמי והשתא אם נימא דדינא דגרמי פטור א"כ ל"ל קרא למיפטר עבד שנפל לבור הא בלא"ה ידעינן דפטור משום דלא הוי אלא גרמי וע"כ דגרמי חייב מדאו' וכן הוכיח הקצוה"ח (בסי' ת"י): ה אמנם אי משום הא לא איריא דקושיית התוספות יש ליישב באופן אחר והוא דגרסינן לקמן (דף נ"ה) ומאי

חזית דהמת יהי' לו דשור מפקת לי' לבעלים מטפלין בנבילה והמת יהי' לו דבור מפקת לי' למי שהמת שלו איפוך אנא מסתברא פטור גבי בור הואיל ופטר בו את הכלים וא"כ מיושב קושיית התוספות דשפיר איצטריך קרא דשור למעט אדם דאי הוי כתיב חמור לחוד למעט כנים ה"א דהאי חמור קאי למעט אדם אבל כלים חייבין וא"ל דל"ל קרא למעט אדם ת"ל מוהמת יהי' לו ז"א דהא אי לא הוי כתיב חמור למעט אדם ה"א דאיפוך אנא דהמת יהי' לו דבור קאי לבעלים מטפלין בנבלה אבל לא בעינן בבור שהמת יהי' לו והמת יהיה לו דשור קאי למי שהמת שלו דלא שייך תי' הגמ' פטר גבי בור הואיל ופטר בו את הכלים דהא השתא אי לא הוה כתיב קרא כלל לפטור בבור ה"א דהכל חייב בבור הן כלים והן אדם וה"א דאיפוך אנא לכך כתיב קרא דחמור למעט אדם והשתא שוב לא אמרינן איפוך אנא משום דמסתברא דפטר גבי בור הואיל ופטר את האדם ועדיין לא ידעינן למעט כלים לכך כתיב שור למעוטי אדם וע"כ דחמור למעט כלים אך ז"א דהיכי מצינו למימר איפוך אנא דא"כ תקשה רעהו דכתב רחמנא בשור לאפוקי הקדש ל"ל ת"ל מוהמת יהי' לו וא"ל דאיצטריך להקדש שנגח הדיוט דזה משור איש נפקא כמו שהקשו התו' אמנם המהרש"א תי' עיי"ש היטב ואין יכולתי להאריך בזה:

והשתא לפי דברינו הא מוכח דלרבי ישמעאל לאו שאב"מ לא היו לוקין עליו לפי מה דמבואר בב"ק (דף קי"ג) דר' ישמעאל אינו סובר דגזלו אסור א"כ הא לדידי' נסתרה תי' המהרש"א וא"כ הא ליכא למימר איפוך אנא דא"כ תקשה ל"ל רעהו לאפוקי הקדש וא"כ הדרא קושיית התוספות לדוכתא דל"ל קרא דשור ולא אדם וע"כ צ"ל כתירץ התוספות דאיצטריך לעבד שנפל לבור א"כ הא מוכח דדינא דגרמי חייב מדאורייתא כנ"ל וא"כ הא מצמצם ג"כ חייב כנ"ל וע"כ דלדידי' קאי האי רוצח הוא להורות דעל רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו וא"כ קשה דל"ל קרא ע"ז הא בלא"ה ידעינן דאל"כ קשה אמאי השור בסקילה הא הוי עדות שאאי"ל וע"כ צ"ל לדידיה דעדים זוממין קנסא:

והנה במכות (דף ג') קאמר הגמ' מ"ט דר"י דס"ל דלאו שאב"מ היו לוקין עליו אמר ר"ל גמר מע"ז מה ע"ז לאו שאב"מ ולוקין עליו אף כל לאו שאב"מ לוקין עליו מה לע"ז שכן קנס הא לא קשיא ר"י לא סבר לה כר"ע נמצא מבואר דהך דינא אי לאו שאב"מ היו לוקין עליו תליא בהא דא"נ דע"ז קנסא א"כ הא ל"ל ילפותא לחייב לאו שאב"מ וצריכין לומר כסברא החיצונה דלאו שאב"מ לא היו לוקין עליו וא"כ הדרי קושייתי לדוכתא דלר' ישמעאל לשיטתו דס"ל ע"ז קנסא אמאי חייב קרבן במגדף:

אמנם ז"א דלעולם י"ל דר"י ס"ל ע"ז ממונא וא"ל דלר' ישמעאל לשיטתו יקשה קושיית התוספות דל"ל שור ולא אדם דלא מצי למימר איפוך אנא דא"כ שור רעהו לאפוקי הקדש

ל"ל ז"א דמשכחת לה גונא שנגח שור של הקדש ואעפ"כ יהי' שרי בהנאה והוא דהנה התוספות במעילה (דף כ"א) הקשו אהא דתנן נפלה פרוטה של הקדש בתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל דאמאי מעל ליבטיל האי פרוטה של הקדש שנפלה ברוב פרוטות חולין והנה מו"ח הגאון בעמק יהושע (סי' י"ח) תירץ קושיית התוספות לפי מה דמבואר בביצה (דף ל"ח) דפריך הגמר' ואמאי וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ומשני הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדי אלמא דביטול ברוב אינו שייך רק לענין איסור אבל ענין ממון לא שייך ביטול וא"כ ה"ה לענין פרוטה של הקדש שנתערבה ברוב חולין לא שייך ביטול משום דעל ידי הביטול לא פקע ממונו של הקדש והפרוטה עדיין שייך להקדש ואם נהנה הא נהנה מממון הקדש לכך מעל [ועיין לעיל מערכה ב' אות ה' שהארכתי בזה]:

והנ"ל לדון מילתא חדתא דאם נתערב חפץ של הקדש שאסור בהנאה אף להקדש כגון חמץ בפסח של הקדש וכה"ג ברוב חולין דבזה נתבטלה ברוב ושרי באכילה ובהנאה והוא לפי מה דמבואר בר"ן בנדרים (דף פ"א) וז"ל ומהא שמעינן שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולין אחרים ליטול בעל כרחו ואינו יכול לעכב אלמא דאיסור הנאה כיון דאין בו שיווי ממון להבעלים ממילא פקע שם בעלים מיני' ונעשה הפקר לכל א"כ ה"נ בחמץ של הקדש כיון דאסור בהנאה א"כ הא מצד ממון פקע שם בעלים דהקדש מהחפץ כיון דאין בו שיווי ממון להקדש [ועי' בפסחים (דף כ"ט) האוכל חמץ של הקדש במועד מעל וי"א לא מעל ומוקי הגמ' דפליגי בפלוגתא דר"י ור"ש אלמא דבחמץ של הקדש כיון דאסור בהנאה ואין בו שווי ממון להקדש לא מעל משום דלא אפסיד להקדש מידי דחיוב מעילה הוא רק משום גזל הקדש כמו שביארתי]. אמנם אף דמצד ממון פקע שם הקדש מהחפץ אעפ"כ הא מצד איסור דהקדש לא פקע שם הקדש מינה כדאיתא בפסחים (דף כ"ז) תנור שהסיקו בעצי הקדש ואפה בו את הפת מהו ופריך והלא מעל המסיק וכל היכא דמעל המסיק נפקי להו לחולין ומשני הכא בעצי שלמים עסקינן ומפ' רש"י וקדשים קלים אין להם מעילה דלאו קדשי ה' קרינן ביה שכולן לבעלים כו' ואיסורא מיהא רכיבה עלייהו וממעילה הוא דאימעיטי עכ"ל אלמא דבהקדש מונח עלייהו שני דברים לאוסרם מצד זה באכילה ובהנאה א' משום ממון הקדש דכיון דשייך להקדש הוי ממונם לכך אסורה באכילה ובהנאה משום גזילת הקדש כמו בממון הדיוט שאסרה תורה לגזול ולהנות מממון של חבירו ב' איסורא דהקדש דכיון דחל עלה קדושה נאסרה לכל באכילה ובהנאה כמו שאסרה תורה תרומה לזרים, אף אם התרומה מהכהן דאין בזה משום ממון כהן אעפ"כ כיון דחל על החפץ קדושת תרומה אסורה לזרים כן ה"נ

בהקדש כיון דחל על החפץ קדושה נאסרה באכילה ובהנאה לכך בק"ק אף דמצד ממון הוי ממון בעלים דלכך ליכא מעילה בק"ק משום דחיוב מעילה דקרן וחומש הוא רק משום גזל הקדש והכא לא גזל הקדש מידי כיון דהוי ממון בעלים אעפ"כ הא מצד איסורא דהקדש נאסרה בהנאה דכיון דחל על החפץ תואר קדושה שוב אסורה בהנאה:

וא"כ ה"נ באיסורי הנאה דהקדש אף דאין בזה דין ממון לאוסרה מצד ממון הקדש דכיון דאסורה בהנאה להקדש שוב פקע זכות ממון דהקדש מהחפץ דלכך ליכא חיוב מעילה באיסורי הנאה להקדש כדאיתא בפסחים (דף כ"ט) הנ"ל אעפ"כ הא איסורא דהקדש לא פקע ואסורה לכל באכילה ובהנאה מצד איסור הקדש ג"כ אמנם כיון דאין בזה משום ממון רק משום איסור א"כ אם נתערב חמץ של הקדש ברוב היתר צריך להתבטל ברוב דכיון דכל עיקר הקדש שמונח על החתיכה הוא רק איסור א"כ הא הוי כמו שאר איסורים דקיי"ל דבטלים ברוב משום דע"י ביטול ברוב נהפך האיסור להיות היתר כן ה"נ בהאיסור דהקדש דפקע ע"י ביטול ברוב:

ונקדים עוד הא דגרסינן בתמורה (דף ל') כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והשתא מיושב קושיית התוס' דשפיר איצטריך קרא דרעהו לפטור אם נגח שור של הקדש ולא ממעטינן לה מוהמת יהיה לו משום דנ"מ לכה"ג היכא שנתערב שור של הקדש ברוב שוורים של חולין ונגח כולם א"כ הא בעת נגיחת השוורים לא נתבטל השור של הקדש ברוב חולין משום דהא מחיים יש בו שיווי ממון להקדש וממונא לא בטל כמו שביארתי:

אבל אח"כ כשנגח כולם א"כ הא ליכא בהנבלת הקדש שום שיווי ממון להקדש כיון דלהקדש לא חזי דהוי נבלה ולפדותו ולמוכרו נמי א"א דהא קיי"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וכיון דאין בו זכות ממון להקדש והא דאסורה בהנאה לכל הוא רק מצד איסורא דהקדש דרכיבה עלה א"כ הא שוב נתבטל הנבלה של הקדש ברוב חולין ופקע ממנה הקדושה ומותרת בהנאה כמו שביארתי והשתא אי נימא דלכך פטור שור של הקדש משום דאין המת שלו א"כ בכה"ג דנגח שור של הקדש ע"י תערובות דלאחר הנגיחה נעשה חולין ומותרת בהנאה הי' חייב לשלם אבל השתא דכתב קרא רעהו לפטור של הקדש א"כ אף בכה"ג ג"כ פטור דכיון דמחיים דשור בעת הנגיחה לא פקע שם הקדש מיניה והוי שור של הקדש דממונא לא בטל אף דלאחר הנגיחה יתהוה חולין אעפ"כ כיון דבעת הנגיחה לא היה שור רעהו נפטר מלשלם בעד הך שור של הקדש:

ט ובזה ישבתי בחידושי הא דפי' רש"י בעירובין (דף ל"א) אהא דבעי רבא מרב נחמן ככר זו היום חול ולמחר קודש ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל עירובו עירוב היום קודש ולמחר חול ואמר עירבו לי בזה מהו א"ל אין עירובו עירוב כו' ומפ' רש"י היום תהא קודש ולמחר תהא חול על מעות שיש לי בבית מהו מי אמרינן כי מטאי בין השמשות נפק לי' מקדושתיה וקנה עירוב או לא עכ"ל דפירש רש"י ולמחר תהא חול על מעות שיש לי בבית כוונתו משום דהא קיי"ל דקדושה לא פקע בכדי וא"כ האיך מצי למימר שיחול עלה קדושה היום ולמחר תהיה חולין הא כיון דחל עלה קדושה שעה אחת תו לא פקע לכך מפ' רש"י שלמחר יתחלל הקדושה מהככר על המעות שיש לו בבית:

אמנם קשה הא רבא בעי זה מר"נ ואיתא בנדרים (דף. כ"ט) א"ל רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי וא"כ כיון דרבא ס"ל דקדושת דמים פקע בכדי א"כ הא לרבא לשיטתו שפיר י"ל דלמחר תהי' חולין ול"ל לרש"י לפרש שיתחלל על מעות וכן הקשה הריטב"א:

והנ"ל ליישב דהנה התוס' בעירובין (דף ל') הקשו אהא דקאמר הגמ' סומכוס אומר בחולין ואילו לנזיר ביין לא פליג מ"ט אפשר דמיתשיל אנזירותיה א"ה תרומה נמי אפשר דמיתשיל עילויה אי מיתשיל עלה הדרא לטיבלא כו' והקשו התוס' וא"ת א"כ אמאי קתני מתני' אבל לא בטבל הא חזי לתקוני בין השמשות וי"ל דאינו מועיל מה שראוי לתקנו אלא במידי דחזי השתא לשום אדם כגון תרומה דחזיא לכהנים ותדע דאמר לעיל דאין מערבין בהקדשות אע"ג דאפשר לאיתשולי עלייהו:

ולי נראה דשיטת רש"י דאמרי' הואיל אע"ג דלא חזי השתא לשום אדם והא שהוכיחו מהא דאין מערבין בהקדשות אע"ג דיכול למיתשיל על ההקדש נ"ל דאין ראי' מזה לפי מה שביארתי דבהקדש מונח עליה שני דברים ממון גבוה ואיסורא דהקדש והנה בעירוב בעינן שני דברים א' שיהא חזיא לאכילה ב' שיהא הככר שמניח בו העירוב ממונו כדאמרי' בעירובין (דף פ') עירובי תחומין רב אמר צריך לזכות ומעתה נ"ל לדון דלא אמרי' הואיל רק במקום שהדבר הוא שלו רק דאינו חזיא לאכילה כמו נזיר ביין דהיין הוא שלו רק דלא חזי לדידיה בזה אמרי' דשפיר מיקרי ראוי דהא בידו שיהא חזי לאכילה דיכול לשאול על נזירותיה אבל בהקדש אף דלענין האיסור הקדש שמונח על הככר שפיר י"ל הואיל אעפ"כ לענין הממון גבוה שמונח על הככר לא שייך לומר הואיל ואי בעי מיתשיל עלה כיון דכעת לאו ממונו הוא האיך שייך לומר כיון דאיבעי' הי' שואל על הקדשו ויהי' ממונו יהי' מהשתא ממונו כיון דמ"מ כעת הדבר שייך להקדש ואין בו שום זכות ממון כלל ואנן בעינן בעירוב שיהיה ממונו לכך אין מערבין בהקדשות. ובזה

יתיישב ג"כ מה שהקשו התוס' אמאי קתני אבל לא בטבל הא חזי לתקוני בה"מ אבל לפי מה שביארתי ניחא לפי מה דמבואר בתוס' סוכה (דף ל"ה) בד"ה אתיא לחם תימא דבפסחים (דף ל"ה) אמרינן דאין יוצאים ידי מצה בטבל מדכתיב לא תאכל עליו חמץ כו' תיפוק ליה משום דבעינן מצה משלכם וטבל לא חשיב לכם כדמוכח הכא גבי אתרוג כו' וי"ל דלא דמי דהא דאינו יכול לצאת באתרוג של טבל הוא משום דהוי כמו אתרוג השותפין שיש לכהן וללוי חלק בו ודמי לאחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית כו' אבל גבי מצה כשאוכל ממנה כמה זיתים כו' אלמא דס"ל להתוס' דטבל לא חשיב ממונו משום דאיכא בי' ממון כהן והנה מו"ח הגאון בס' נועם ירושלמי על זרעים מעשר שני (פרק ג') האריך להוכיח דהא דאמרי' דבטבל איכא ממונו של כהן הוא רק אם נימא דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין אבל אם נימא דמתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין אינו מיקרי ממון כהן עיי"ש ועי' בקדושין (דף נ"ח) ובנדרים (דף פ"ה) הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו ריב"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו כו' אלא הכא במתנות שלא הורמו קא מיפלגי: ומעתה א"ש דהא דפריך הגמ' וליפרוש עלה מיניה וביה הוא רק א"נ דמתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין דאין בטבל משום ממון כהן והוי ממונו רק דמונח עליה איסור לזה פריך הגמ' דהא בידו שיהא חזי לאכילה דיכול לפרוש ממנה והא דלא פריך הגמ' לקמן (דף ל"ד) אמתני' אבל לא בטבל רישא וסיפא רבנן ומציעתא רבי משום דלא פסיקא לי' להקשות די"ל דמתני' אתיא כהך תנא דס"ל דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין א"כ כיון דאיכא ביה ממון כהן ולא הוי ממונו לא אמרי' בזה הואיל וא"ש והארכתי בזה בחי' הרבה ואכ"מ:

אלא שלכאורה עומד נגד דברינו אלה מהא דמפרש הגמ' בפסחים (דף מ"ו) אהא דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע בכיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט דר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה ור"י סובר לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראו ובבל ימצא וקאמר הגמ' דבהואיל קא מיפלגי דר"א סובר דאמרי' הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא ור"י סבר לא אמרינן הואיל אלמא דאף לענין ממון שיהא נקרא ממונו ג"כ אמרי' הואיל דמצד שבידו לשאול על החלה ויהא ממונו הוי מהשתא ממונו אמנם לאחר העיון נ"ל דאין ראי' מזה דהנה התוס' שם בד"ה הואיל הקשו דאמאי אמרינן לעיל בפסחים (דף ל"ח) דמצת מעשר שני אין יוצא בה בפסח לר"מ דסבר מעשר שני ממון גבוה הוא ולא חשיב מצתכם הא הואיל ואי בעי מיתשיל עלה חשבינן לי' כשלו ועוד דאמרינן לעיל (דף ה') אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה והא של גבוה נמי חשיב כשלו הואיל אי בעי מיתשיל עלה ותי' ר"י דשאני הנהו דכתיב בהו לה' אע"ג דאיבעי מיתשיל עלה חשבם הכתוב של

גבוה ולפי תירוץ התוס' הכא צ"ע א"כ מאי הוכיחו התוס' בעירובין (דף ל) הנ"ל בד"ה וליפרוש דהיכא דלא חזיא לשום אדם לא אמרינן הואיל מהא דאין מערבין בהקדשות אע"ג דאפשר לאיתשולי עלייהו הא הם בעצמם ס"ל דבהקדש ל"א הואיל משום דחשבם הכתוב של גבוה ואף לפי תירוץ הרשב"א דהיכא דאתא ליד גזבר ל"א הואיל ג"כ אין להוכיח די"ל דהא דאין מערבין בהקדשות מיירי בהקדש שאתא ליד גזבר דשוב לא מהני בזה שאלה] והנה תי' התוס' הוא דחוק ולי נראה לומר זה הכלל דלא אמרינן הואיל לענין ממון רק היכא דהדבר עדיין ברשותו שלא יצא הדבר מרשות הבעלים לגמרי וכיון דאיכא עוד להבעלים זכייה בהחפץ שוב אמרי' דהוי ממונו מהשתא לגמרי מצד הואיל כגון בהא דחלה דס"ל לר"א דאמרי' הואיל ואיבעי מיתשיל עלה ממוניה הוא זהו רק בחלה כיון דעדיין לא יצא הדבר מרשותו דהא בידו ליתנו לכל כהן שירצה והוי עדיין בעלים על הדבר בזה אמרי' הואיל דאף דאמרי' דר"א סובר דטובת הנאה אינה ממון אעפ"כ לפי מה דמבואר בנודע ביהודה לפרש דברי התוס' בב"מ (דף ה'), ד"ה והא דהקשו אהא דתקפו כהן אין מוציאין מידו אמאי הא הבעלים יאמרו ליתן לכהן אחר וי"ל דאינו יכול לתובעו רק טובת הנאה שיש לו בה למ"ד טובת הנאה ממון ומפ' הנוב"י דאין כוונתם דאלו למ"ד ט"ה אינה ממון אין הישראל יכול לתובעו שהרי הרמ"א פסק בח"מ (סי' פ"ז) שאין משביעין היסת על תביעת טובת הנאה אלמא דס"ל דטובת הנאה אינה ממון ואעפ"כ מסיים הרמ"א ולכן מי שתבע לחבירו שיחזיר לו ממון צדקה כו' וזה משיב שכבר החזיר לו פטור כו' הרי שאילולי שטען שכבר החזיר והי' מודה היה צריך להחזיר אלמא דלו בעצמו צריך להחזירו דוודאי התורה זכתה לו הטובת הנאה ואם כל אחד יכול לחטוף מידו לענין מאי זכתה התורה טובת הנאה לבעלים אלא נה פוך הוא שאם טובת הנאה ממון אז הוא כזוכה בטובת הנאה היינו כדי הממון של טובת הנאה וא"כ הכהן יכול להחזיר כדי ט"ה ולהחזיק הבכור לעצמו אבל אם ט"ה אינו ממון והוא דבר שאין בו ממש והתורה זכתה לבעלים לא שייך שיתן לו הממון של ט"ה וצריך להחזיר לו הבכור בעצמו עיי"ש בדבריו שהאריך בזה וא"כ כיון דאף אם טובת הנאה אינה ממון אעפ"כ לא יצא הדבר מרשותו לגמרי ועדיין שם בעלים עלה דאם תקפו כהן מוציאין מידו לכך אמרי' בזה הואיל שיהא חשוב ממונו מהשתא אבל בהקדש כיון דשיטת התו' בב"ק (דף ע"ו) בד"ה והשתא וז"ל והא דאמר לקמן גנב והקדיש חייב ד' וה' דהוי כמוכרו להדיוט היינו בקדשי בדק הבית דלא מיקרי על שם בעלים וא"כ כיון דבקדשי בד"ה יצא הדבר מרשות המקדיש לגמרי ל"א בזה שיהא חשוב ממונו מצד הואיל ומעתה לפי דברינו אלה מיושב דברי רש"י שפירש אהא דהיום קודש ולמחר חול שלמחר יתחלל על

המעות שיש לו בבית הוא משום דס"ל לרש"י כדברינו דאמרי' הואיל אף היכא דלא חזי לשום אדם והא דאין מערבין בהקדשות הוא משום דכיון דיצא הדבר מרשות המקדיש לגמרי ל"א הואיל והשתא קשה דמאי בעי רבא בהיום קודש ולמחר חול אם מערבין בה הא ביבמות (דף ל"ו) פסק רבא כר"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי וכיון דלא הקדיש אלא על יום אחד ולמחר תהי' חולין והדרי לבעליה א"כ הא לית ליה להקדש בהככר רק קנין פירות כמבואר בר"ן בנדרים (דף כ"ט) דכל קנין שאינה עולמית קנין פירות בלחוד מיקרי וא"כ קשה דמאי בעי רבא הא לרבא לשיטתו דס"ל דקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי א"כ הא אף אם הוא הקדש ג"כ יכול לערב בה דכיון דלא יצא הדבר מרשות המקדיש דהא הגוף עדיין שייך לבעליו א"כ הא שוב אמרינן בזה הואיל ואי בעי מיתשיל עלה ויכול לערב בה לכך מפ' רש"י דלא היה שיור בההקדש דהוא הקדישה לגמרי לחלוטין רק דהתנה שלמחר יתחלל ההקדש על המעות שיש לו בבית וא"כ כיון דבעצם הקדישה לחלוטין ויצא הדבר מרשות המקדיש לגמרי ל"א בזה הואיל וא"ש: ובדברינו יתיישב פי' רש"י בנדרים (דף כ"ט) אהא דאמרינן יתיב ר' אבין ור' יצחק קמי דר' ירמי' וקא מנמנם ר"י יתבי וקאמרי לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות תיפשוט דבעי רב הושעיא הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך הכי נמי דהוו קידושי כו' ומפ' רש"י לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות ואפי' לאחר שנקצצו חוזר ופודן ולכאורה תמוה, דמאי שייך זה להא דלאחר שנקצצו הא הראי' הוא מהא דאמרינן דפדאן חוזרות וקדושות אלמא דיכול להקדיש אף על אחר פדייה וכן מבואר ברא"ש דהאי דקאמר לב"פ לאו דוקא דעולא מודה בהא אבל לפי דברינו ניחא דלעולא כיון דלא הוי הקדש רק עד שעת קציצה ולאחר קציצה יתהוה חולין והדרי לבעליו א"כ הא אין, להקדש בה רק קנין פירות דהגוף שייך לבעליו וכיון דלא יצא הדבר מרשות המקדיש לגמרי לכך יכול להקדיש אף על אחר פדייה משא"כ בקדושי אשה דלאחר גירושין יצאה מרשות הבעל לגמרי אינו יכול לקדשה כעת על אחר גירושין ואין יכולין למילף קדושי אשה מזה רק דהראי' הוא מב"פ דס"ל דהוי הקדש אף לאחר קציצה ויצא מרשות המקדיש לגמרי א"כ יכול לפשוט הא דבעי רב הושעיא ע"כ כתבתי בחידושי:

י אמנם זה תליא בהא דהנה הפוסקים חקרו בהטעם דאיסור נתבטל ברוב היתר מהו אי נימא דע"י ביטול ברוב נהפך האיסור להיות היתר או דהטעם הוא משום דעל כל חתיכה שאוכל תלינן דהוא מרוב ההיתר אבל האיסור בעצמותו אינו נהפך להיות היתר ונ"מ דאסור לאכול ולהנות מכל התערובות בבת אחת והשתא הך תירוצי אינו שייך

רק אי נימא דע"י ביטול ברוב נהפך האיסור גופי' להיות היתר אבל להך שיטה דביטול ברוב אינו מתיר האיסור גופי' נסתרה דברינו דלא שייך לומר דלאחר מיתה הוי מת שלו דבמאי הוי המת שלו כיון דלאחר מיתה ג"כ אסור להנות מכל השוורים בבת אחת משום דהא נהנה מהאיסור ג"כ ולענין אם פירש נבלה אחת מהתערובות דמותר משום דתלינן שהיא מרוב היתר הא לענין זה אף מחיים הי' מותר ג"כ כל שור בהנאה כשיפרוש לבדו משום דתלינן דמרובא דהתירא פירש:

והנה לכאורה הי' נ"ל להוכיח כהך שיטה דע"י ביטול ברוב אינו נהפך האיסור להיות היתר דהתוס' בפסחים (דף ס"ט) הקשו וא"ת אי שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב איש לפי אכלו דבעי' גברא דחזי לאכילה [ומה שתירץ הרשב"א דאיצטריך לאשמעינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון הוא תמה עליו הש"א בתשו' (סי' ס"ט) דעדיין קושיית התוס' במקומה עומדת על אותן האנשים הטמאים לנפש אדם מאי שאלו למשה הא למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ ע"כ ערב פסח ששי שלהם היה ותירוצו של התוס' לא שייך כאן דהא הם לא ידעו כלל מדין פסח שני דהא האי פרשה נאמרה אח"כ על שאלתם]:

וע"כ צ"ל כהך שיטה דע"י ביטול ברוב אינו נהפך האיסור היתר וא"כ א"ש דאיצטריך קרא דטמא אינו עושה פסח דבלא"ה ה"א דיעשה פסח ואין לומר הא אינו יכול לאוכלו ז"א דיכול לאוכלו ע"י תערובות שיערב הפסח ברוב חולין א"כ הא לענין איסור דאוכל קדשים בטומאה מותר לאכול כל התערובות משום דעל כל חתיכה שאוכל תלינן דהוא מן הרוב היתר ואעפ"כ כשאכל את כולם יצא ידי חובתו משום דלענין חיוב אכילת פסח כשאכל את כולן הא איגלאי מילתא דאכל הפסח ג"כ דהא שם פסח לא פקע מינה ע"י התערובות וא"כ ה"א דמחוייב לעשות אף בטומאה רק דיאכלנה ע"י תערובות לכך איצטריך קרא הרי דמוכח מזה דע"י ביטול ברוב אינו נהפך האיסור להיות היתר:

יא אמנם זהו דווקא אי נימא דשוחטין וזורקין על טמא שרץ אבל אי נימא דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אינו מוכח כלל דבלא"ה ניחא דאיצטריך קרא דטמא אינו עושה פסח להורות דאף טמא שרץ דחזי למיכל לאורתא ג"כ פטור מלעשות פסח והנה האי דינא אי שוחטין וזורקין על ט"ש נ"ל דתליא בהא דהנה לעיל מערכה א' אות ט"ז הקשיתי דלמ"ד דאין שוחטין וזורקין על ט"ש תקשה דל"ל קרא לדידיה דפסח דוחה שבת הא בלא"ה ידעינן דאיתא בפסחים (דף נ"ט) רמי לי' ר"ס לרב כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו

ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט ומשני הכא בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קרבין ביו"ט הרי דמוכח מזה דפסח דוחה שבת: אך י"ל דמזה אין להוכיח דפסח דוחה שבת די"ל דהקרא איירי באם עבר והקריב בשבת וכה"ג משני בירושלמי פרק אלו דברים דהקרא איירי באם עבר והביא אך ז"א דא"כ תקשה אמאי כשר הקרבן נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והוי כמתה מאילי' וא"ל דהא מבואר במהרי"ט דלכך השוחט בשבת שחיטתו כשרה משום דאימתי שייך לומר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הוא דווקא במקום שאם נימא דלא מהני יתוקן האיסור אבל בשוחט בשבת כיון דאף אי נימא דלא מהני לא יתוקן האיסור דחובל בשבת לכך אמרי' דמהני ז"א דהא לכאורה יש להקשות על סברת המהרי"ט הא בשוחט בשבת ג"כ יתוקן האיסור דהא אי נימא דלא מהני והוי נבלה א"כ הא לא תיקן בשחיטתו והוי מקלקל ופטור ועיין בשבת (דף ק"ו):

אך ז"א דאף אי נימא דלא מהני אעפ"כ הוי מתקן במה שמוציאו מידי אבמה"ח לב"נ כמבואר בפסחים (דף ע"ג) מתקיף לה רבינא אלא הא דתניא השוחט חטאת בשבת כו' מה תיקן אמר רב עוירא תיקן שמוציאו מידי אבהמה"ח לב"נ א"כ כ"ז בחולין אבל בקרבן פסח הא מצינו בפסח אזהרה לב"נ שהרי כתיב כל ערל וכל בן נכר ולא יאכל בו והרמב"ם (בפ"ט מה' קרבן פסח) כתב בהדיא דכל הני אזהרות ערל ובן נכר שב"נ עצמו מוזהר בו ועיין בצל"ח בפסחים וא"כ בקרבן פסח הא לא תיקן כלום בשחיטתו א"נ דלא מהני כיון דאסור לב"נ ג"כ וא"כ בזה הדרי קושייתי לדוכתא דנימא דלא מהני דיתוקו האיסור דשוב הוי מקלקל ועיין בתוס' פסחים (דף ע"ג) ד"ה לדברי דאפי' לר"ש דס"ל מקלקל בחבורה חייב מ"מ בעינן לדידי' ג"כ תיקן קצת ואם לא תיקן כלום פטור:

וע"כ צ"ל דמ"ד דשוחטין וזורקין על ט"ש יסבור דאי עביד מהני וא"כ א"ש די"ל דמיירי בעבר ושחט:

והשתא נחזור לענינינו בהמשך הדברים דקא חשיב ט"ו נשים פוטרות צרותיהן ול"ו כריתות שבתורה דתליא בהדדי דהנה התוס' ביבמות (דף י') בד"ה לרבי יהודה הקשו אהא דמשני ר"א דלכך לא קחשיב אמו אנוסת אביו בהדי' עריות שפוטרות צרותיהן משום דמתני' ר"י היא דאוסר אנוסת אביו דא"כ כיון דמתני' ר"י היא דאוסר באנוסת אביו א"כ ע"כ סבר נמי דאין קדושין תופסין בח"ל דהא בהא תליא כדמוכח ביבמות (דף מ"ט) דמפרש טעמא דר"ע דאמר יש ממזר בח"ל משום דסובר כר"י דמוקי לא יגלה באנוסת אביו וא"כ למתני' נמי הוי ממזר וכל היכא דהוי ממזר אין קדושין תופסין וי"ל דאע"ג דמתני' מוקמי לקרא באנוסת אביו מ"מ לא הוי ממזר כמו לר' יהושע דמוקי לא

יגלה בשומ"י של אביו אפ"ה סבר דלא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ודרשי מלא יקח דהוי ח"מ עד לא יגלה דהוי ח"כ הוי ממזר ולא ח"כ וה"נ לתנא דמתניתין מלא יקח עד לא יגלה שהוא ח"ל הוי ממזר ולא מח"ל נמצא מבואר דמתניתין סובר כר' יהושע דהאי לא יבוא ממזר קאי רק אלא יקח דהוי חייבי מיתות אבל מח"כ לא הוי ממזר והנה התוס' ביבמות (דף מ"ה) בד"ה עשאה הקשו דלר' יהושע לא יהי' תפסי קדושין באלמנה לכה"ג דבתמורה (דף ה') פריך לרבא דס"ל דאי עביד לא מהני והרי אלמנה לכה"ג דרחמנא אמר לא יקח ותנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון אלמנה לכ"ג כו' ומשני שא"ה דאמר רחמנא לא יחלל חלולין הוא עושה ואינו עושה ממזרים פי' וכיון דלא הוי ממזר תפסי בה קדושין א"כ לר' יהושע לא יתפסו קדושין באלמנה אליבא דרבא דלר' יהושע ליכא לאוכוחי מדלא הוי ממזר בודאי תפסי קדושין דהא ח"כ יוכיח דלא הוי ממזר לדידי' ואעפ"כ אין קדושין תופסין בהו וע"כ צ"ל דלפי מה דמבואר בתמורה (דף ה') דהא דרבא תליא בפלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן עי"ש א"כ ה"נ י"ל דר' יהושע יסבור כר' יאשי' דאי עביד מהני וא"כ כיון דמתניתין סובר ג"כ כר' יהושע דמח"כ לא הוי ממזר א"כ תקשה דאמאי תפסי קדושין באלמנה לכ"ג וע"כ צ"ל דמתני' סובר דאי עביד מהני:

והשתא א"ש המשך הדברים דמדחשיב ט"ו נשים לכך מצי לחשוב ל"ו כריתות בתורה דמדחשיב ט"ו ולא קחשיב אמו אנוסת אביו ע"כ דמוכח דאי עביד מהני וא"כ א"ש דלכך חשיב מגדף בל"ו כריתות אף דמתני' ר' ישמעאל היא משום דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו וא"ל הא מוכח דלאו שאב"מ אין לוקין עליו משום דלדידי' קשה קושיית התוס' דל"ל קרא דשור רעהו לאפוקי הקדש כנ"ל ז"א דמשכחת לה בהקדש ע"י תערובות כנ"ל וא"ל הא מוכח דע"י ביטול ברוב אינו נהפך האיסור להיות היתר דאל"כ קשה ל"ל קרא דטמא אינו עושה פסח כנ"ל ז"א די"ל דאין שוחטין וזורקין על ט"ש וא"ל דא"כ ל"ל קרא דפסח דוחה שבת הא מוכח מלא ילין לבוקר כנ"ל ז"א די"ל דמיירי בעבר ושחט כיון דמוכח ממתני' דט"ו נשים דאי עביד מהני:

## מערכה י

א י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וקחשיב חד מינייהו והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים והנה בחולין (דף ק"ב) גרסינן אבמה"ח נוהג בבהמה חי' ועוף בין טמאה בין טהורה כו' דברי ר"א וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בטהורין כו' וא"כ מתניתין דקחשיב בעוף טהור והאוכל אבמה"ח ממנה סופג ארבעים ע"כ כרבנן ס"ל דאבמה"ח אינו נוהג אלא בטהורין: ב והנה התוס' לעיל (דף ל"ג) בד"ה אחד הקשו אהא

דהנה דקאמר הגמ' מי איכא דלישראל שרי ולעו"ג אסור הא איתא לקמן (דף ק"ב) אמר ר"ג אמר רב מחלוקת בישראל אבל בעו"ג דברי הכל מוזהר על הטמאין כטהורין והשתא תקשה מי איכא מידי דלישראל שרי אבמה"ח מן הטמאה ולעובד גלולים אסור ותי' דמ"מ לישראל ג"כ אסור משום טמאה ואע"ג דכותי אסור במשהו בשר וגידים ועצם וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר הא אמר ר"י דחצי שיעור אסור מה"ת ולר"ל דאמר ח"ש מותר מה"ת דילמא ל"ל ההוא כללא אלא ס"ל כמ"ד אין מזמנין עו"ג על בני מעים עכ"ל וא"כ לדידן דקיי"ל דאמרינן מי איכא מידי כדמסיק הגמ' (בדף ל"ג שם) תניא דלא כראב"י ע"ש א"כ יקשה דהיכי מצינו למימר דאבמה"ח אינו נוהג אלא בטהורין דמי איכא מידי דלעו"ג אסור אבמה"ח דטמאה במשהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית ולישראל שרי דלא הוי אלא ח"ש וע"כ דח"ש אסור מה"ת והנ"ל דתליא בהא דגרסינן בחולין (דף קט"ו) דבי ר' ישמעאל תנא לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים א' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וא' לאיסור בישול והכי קיי"ל כמבואר בטור יו"ד (ריש סי' פ"ז) והקשה הכנה"ג ע"ז דל"ל קראי דלא תבשל אסור בב"ח באכילה ובהנאה הא בלא"ה יכולין למילף מהא דגרסינן לעיל (דף קי"ד) ר"א אמר מנין לבב"ח שאסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדר"א דאמר ר"א כל מקום שנא' לא יאכל כו' אחד איסור אכילה וא' איסור הנאה במשמע בשלמא לענין אכילה י"ל דשפיר איצטריך קרא משום דנ"מ לענין מלקות בזמן הסנהדרין דמצד הקרא דלא תאכל כל תועבה לא היו לוקין על אכילת בב"ח משום דהוי לאו שבכללות אבל השתא דכתיב לאו מיוחד על אכילת בב"ח היה חייב מלקות אבל לענין הנאה תקשה לפי מה דמבואר ברמב"ם (פ"ח מה' מ"א) דעל כל איסור הנאה לא היה לוקה אם נהנה מהם ולא אכל א"כ ל"ל קרא דלא תבשל לאסור בהנאה הא יכולין למילף מלא תאכל כל תועבה דל"ל דנ"מ לענין מלקות דהא אף אם ילפינן מקרא מיוחד לאסור בהנאה ג"כ לא היה מחויב מלקות והנ"ל ליישב דשפיר איצטריך קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה ולא אסרינן לה משום לא תאכל כל תועבה משום דנ"מ לכה"ג והוא דגרסי' בחולין (ד' קי"ג) איתמר המבשל בשר נבלה בחלב ר' אמי ור' אסי ח"א לוקה וח"א לא היה לוקה ומוקי הגמ' דכ"ע ס"ל אין איסור חל על איסור אאכילה דכ"ע לא פליגי דלא לקי כי פליגי לענין בישול מ"ד כו' ומ"ד אינו לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי:

והנה נחזי אנן האיך הדין אם הקדיש חתיכה של בשר לבדק הבית שחל עלה קדושת דמים ואח"כ לקח החתיכה של בשר הקדש ובישלו בחלב במזיד באופן שלא מעל ולא יצא לחולין כמבואר בקדושין (דף נ"ג) עי"ש ואח"כ פדה החתיכה של בשר מהקדש דנפקא לחולין ואכלה אם חייב על אכילתה משום בב"ח והנ"ל פשוט דחייב על אכילתה משום בב"ח דאף דבשעה שהיה הקדש לא היה חל על החתיכה איסור בב"ח משום דהא קיי"ל דאין איסור חע"א ולא אתי איסור בב"ח וחייל על איסור אכילה והנאה דמוקדשין שקדמה אעפ"כ אם פדה החתיכה דנפקא לחולין שוב חייל עלה איסור בב"ח כמבואר ביבמות (דף ל"ב) דאיסור אחות אשה מיתלי תלי וקאי דאי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל כן ה"נ כשפקע איסור מוקדשין שוב אתי איסור בב"ח וחייל:

אמנם זהו דוקא השתא דכתיבי קראי דבב"ח אסור באכילה ובהנאה אבל אי לא הוי כתיב קרא לא דהוי ילפינן מלא תאכל כל תועבה א"כ בכה"ג היתה מותרת כיון דאין איסור הנאה דבב"ח איסור מחמת עצמו רק משום דנעשה תועבה בהבישול וא"כ בזה דלא נעשה תועבה בהבישול משום דהא בעת הבישול היתה אסורה משום מוקדשין ולא היה חייל עלה אז איסור בב"ח לענין אכילה משום דאין איסור בב"ח חע"א מוקדשין דקדים וכבר ביארתי לעיל דאנן קיי"ל דהיכא דאין אחע"א אינו חל כלל האיסור השני אף לענין איסור ג"כ וכיון דלענין אכילה אין חל האיסור דבב"ח כלל על החתיכה אבישול נמי ליכא איסורא כלל משום בישול בב"ח א"כ אף דהשתא כשפדה החתיכה דפקע ממנה איסור מוקדשין ואתי איסור בב"ח וחייל אעפ"כ היתה מותרת בהנאה כיון דלא היתה אסורה בבישול אבל השתא דכתיב קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה והוי איסור בב"ח איסור מחמת עצמו א"כ אסורה בהנאה משום דהשתא פקע ממנה איסור מוקדשין וחייל עלה איסור בב"ח לכך איצטריך קרא:

וא"ל דאף דכתיב קרא אעפ"כ צריך להיות מותר באכילה ובהנאה בכה"ג משום דכי היכי דאמרינן דלהכי אפקי רחמנא לאכילה בלשון בישול דהיכי דעל אכילה לא הי' לקי אבישול נמי לא הי' לקי כן צריך לומר בהיפוך ג"כ להקיש אכילה לבישול דהיכי דאבישול לא הוה לקי כמו בנידון דידן דאכילה נמי לא הוה לקי, ז"א, דזה לא שיוך לומר רק אם בעת האכילה לא היה לוקה אז אבישול בזה י"ל דכי היכי דאבישול לא היה לקי אאכילה נמי לא היה לקי אבל בנ"ד כיון דבעת שחל עלה איסור בב"ח כשפדאה הא אז היה לוקה אבישול ג"כ אם בישלו כעת (רק דהוא בישל מקודם) א"כ הא אינו שייך להקיש אכילה לבישול כיון דבעת חל על החתיכה איסור בישול וביותר לשיטת

הפוסקים דס"ל דיש בישול אחר בישול ועי' ברא"ש בשבת פ' כירה (סי' י"א) א"כ הא אם היה מבשל כעת לאחר פדי' החתיכה של בשר בחלב היה חייב משום בישול ג"כ]:
ג אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים ועי' בתמורה (דף ל"א) ובבכורות (דף ט"ו) אבל א"נ דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הא נסתרה דברינו דלא שייך לומר דנ"מ לענין אם פדאו כיון דלא מצי לפדותו כלל דאף א"נ דאינו אסור בהנאה לאחר פדי' משום דלא נעשה תועבה בהבישול אעפ"כ כיון דעל אכילה כתיב קרא מיוחד לאסור דבזה אסור אף אם לא נעשה תועבה בהבישול כמו שביארתי א"כ הא שוב לא מצי לפדותו כיון דלאחר פדי' תהיה אסורה באכילה משום בב"ח ואין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:
אך י"ל דהמ"ד דסובר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים יסבור כחזקיה דס"ל בפסחים דף כ"א) דלא יאכל משמע דוקא איסור הנאה אבל לא תאכל לא תאכלו לא משמע איסור הנאה וא"כ לדידיה בלא"ה ניחא הא דאיצטריך קרא דלא תבשל לאסור בהנאה דמלא תאכל כל תועבה הא לא נאסר כלל בהנאה כיון דלא תאכל לא משמע איסור הנאה:
ד והנה בפסחים (דף כ"ד) גרסינן יתיב ההוא מרבנן קמי' דר' שמואל ב"נ כו' מנין לבל איסורין שבתורה כי היכי דאסורין באכילה אסורין בהנאה כו' אלא אמר ר"פ מהכא והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל שאין ת"ל לא יאכל דהא נפקא לי' בק"ו ממעשר הקל אם אין ענין לגופו תניהו ענין לכל איסורין שבתורה ואם אין ענין לאכילה תנהו ענין להנאה כו' א"ל רבינא לר"א ואימא לעבור עליו בשני לאוין א"ל כל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי וק"ל לחזקי' ולר"א אמאי לא ילפינן מכאן דכ"מ שנאמר לא יאכל איסור אכילה ואיסור הנאה במשמע דהא קיי"ל דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי ועדיפא לן לאוקמי דהקרא קאי להורות דאף היכא דכתיב לא תאכל לא תאכלו משמע ג"כ איסור הנאה באם אינו ענין מלאוקמי דקאי לעבור עליו בשני לאוין (ונ"מ לענין חמץ נוקשה וחמץ דגן גמור ע"י תערובות ועי' בתוס' פסחים כ"ג) בד"ה מאי בינייהו ויש להאריך בזה הרבה בישוב קושיית התוס' ואכ"מ]: והנ"ל ליישב דהנה הצל"ח בפסחים האריך להקשות אדברי ר"פ דעקר להאי קרא מלגופיה משום דלא מוקמינן בלאוי יתירי הא לא הרויח בזה כלום דעדיין צריך לאוקמי בלאוי יתירי דהא קאמר שם בגמ' והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל דרישא ל"ל ופירש"י כיון דהאי קרא לא לגופו אתא אלא באם אינו ענין תינח ואשר יגע בכל טמא והבשר ל"ל ומשני לרבות עצים ולבונה והבשר כל טהור יאכל בשר דסיפא ל"ל

ומשני לרבות את האימורין ופירש"י שאם נטמאו ואכלן טהור דעובר משום שני לאוין משום זרות ומשום טומאה שאף הכהן זר אצלם והנה הך והבשר דסיפא ודאי מיותר (שהרי כפל דבריו והבשר כל טהור יאכל בשר] אמנם הך והבשר דרישא אי הך קרא לגופו אתי אינו מיותר דאדלעיל קאי דמשתעי קרא מבשר שלמים ומזהיר על אכילת בשר ביום השלישי וע"ז קאי אלדלעיל והבשר אשר יגע רק א"נ דלאו לגופו אתי א"כ לא קאי אדלעיל אז מיותר הך והבשר:

והשתא קשה מאי דוחקיה דר"פ לאוקמי באם אין ענין כדי שלא לאוקמי בלאו יתירי הא א"נ דלאו לגופו אתי א"כ ע"כ מוכרחין לאוקמי דוהבשר דסיפא קאי ללאוי יתרי דאתא להורות דחייב באימורין משום טומאה אף דבלא"ה חייב משום זרות ונ"מ רק לענין שני לאוין עדיפא לן לאוקמי דלא יאכל דרישא קאי לגופו ולעבור בב' לאוין א"כ הא שוב הך והבשר דרישא אינו מיותר משום דקאי אקרא דלעיל וא"כ שוב יהיה מצינן לאוקמי הך והבשר דסיפא לרבות עצים ולבונה ולא לאוקמי בלאוי יתירי והנ"ל ליישב דוהבשר דסיפא דמרבינן אימורין לא מקרי לאוי יתרי דנ"מ להא דאי משו' זרות דאיסור זרות היינו מועל בהקדש הא בעינן שוה פרוטה כמו שפסק הרמב"ם (בריש ה' מעילה ה"ב) וה"ה לשאר כל קודש שהוא לה' לבדו אם נהנה מהן בש"פ לוקה עכ"ל ועכשיו שלוקה עליהן משום טומאה לוקה בכזית אף דליכא שוה פרוטה וא"ל הא בתוס' שם בד"ה לרבות מבואר שיש כאן איסור חלב ושוב הוי לאוי יתירי ז"א די"ל דר"פ סובר כר' יצחק דס"ל במכות (דף י"ג) דאין מלקות בחייבי כריתות וא"כ משום חלב שהיא בכרת אינו לוקה ומשום טומאה לוקה ואין לומר הא מבואר בפסחים (דף ל"ג) דמעילה דאכילת קודש ילפינן מתרומה דמה תרומה בכזית אף מעילה בכזית וא"כ שוב מקרי לאוי יתירי דגם על מעילה לוקה בכזית ז"א דזהו תינח לענין אכילה אבל לענין הנאה הא לא שייך למילף מתרומה כיון דתרומה עצמה מותרת בהנאה וכן משמע בתוס' פסחים (דף ל"ג הנ"ל) בד"ה ומינה דהא דמעילה בכזית היא רק לענין אכילה וא"כ בהנאה בעינן בזרות שוה פרוטה ומשום טומאה חייב בכזית אף דליכא ש"פ ושוב לא הוי לאוי יתירי:

ה אך ז"א דהא הרמב"ם (בפ"ח מה' מ"א הט"ז) פסק שכל האסור בהנאה אם נהנה ממנו ולא אכלו אינו לוקה ועי' במ"ל פ"ה מה' יסודי התורה שהאריך בזה וכתב שכל איסורי הנאה הוי כמו חצי שיעור שאסור מה"ת ואינו לוקה וא"כ עדיין ליכא נ"מ מהא דאסורה בהנאה משום טומאה דהא הא דבעינן לענין מעילה ש"פ הוא רק ללקות דבמעילה היה חייב מלקות על הנאה כמבואר ברמב"ם ריש הל' מעילה אבל לענין איסור הא אף פחות מש"פ ג"כ אסור כדין חצי שיעור וכן משמע מהרמב"ם שכתב (בפ"ז מה' מעילה ה"ח)

המועל בפחות מש"פ משלם את הקרן כו' ויראה לי שלא היה לוקה על פחות מש"פ אם היה מזיד משמע שס"ל דבפחות מש"פ אסור מדאורייתא משום ח"ש וא"כ מה הרווחנו בלאו דטומאה לענין הנאה כיון דלענין מלקות בזמן הסנהדרין אף משום טומאה ג"כ לא היה לוקה על הנאה ולענין איסור הא אף משום זרות ג"כ אסור בכזית מדין ח"ש:

אמנם זהו דווקא לר' יוחנן דס"ל ביומא (דף ע"ז) דח"ש אסור מה"ת אבל לר"ל דס"ל דא"ש מותר מה"ת א"כ א"ש דנ"מ מלאו דטומאה לענין איסור הנאה אם יש בו כזית ואין בו ש"פ דלענין טומאה מיחשב שיעור שלם ואסור מה"ת אבל משום זרות מיחשב ח"ש ומותר מה"ת.:

והשתא מיושב קושיית הצל"ח די"ל דר"פ יסבור כר"ל דח"ש מותר מה"ת וא"כ א"ש דוהבשר דסיפא הוי לאוי יתירי משום דנ"מ מלאו דזרות לענין הנאה אם יש בו כזית ואין בו ש"פ וכיון דזכינו לדין מיושב קושייתי הנ"ל דאמאי לא יליף חזקיה מן והבשר דכ"מ שנאמר לא תאכל לא תאכלו משמע איסור הנאה די"ל דחזקיה סובר כהילכתא דח"ש אסור מדאורייתא וא"כ איהו מוקי האי לא יאכל לגופו ללאוי יתירי וא"ל הא קיי"ל דלא מוקמינן בלאוי יתירי ז"א דאין לנו יתור בזה דא"נ לאוקמי שלא לגופו אייתר והבשר לאימורין והוי ג"כ לאוי יתירי כיון דסובר דח"ש אסור מה"ת כקושיית הצל"ח והשתא נחזור לענייננו בהמשכת הדברים דל"ו כריתות בתורה וי"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור דכיון דחשיב בל"ו כריתות בתורה מגדף א"כ, מוכח דסובר דלאו שאב"מ לוקין עליו א"כ יקשה ל"ל קרא דשור רעהו כנ"ל וע"כ דמשכחת לה בנגח שור של הקדש ע"י תערובות כנ"ל א"כ מוכח דסובר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים א"כ תקשה קושיית הכנה"ג דאמאי איצטריך קרא דלא תבשל לאסור בהנאה ת"ל מלא תאכל כל תועבה דל"ל דנ"מ לענין בשר הקדש שבישלו בחלב כיון דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כנ"ל וע"כ דמוכח כחזקיה דלא תאכל לא משמע איסור הנאה וע"ז קשה דנילף לאיסור הנאה מוהבשר וע"כ דח"ש אסור מה"ת לכך מוקי הקרא לגופו וא"כ א"ש הא דס"ל למתני' דאבמה"ח אינו נוהג בטמאה ולא קשה מי איכא מידי דלישראל שרי משהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית ולעו"ג אסור דכיון דח"ש אסור מה"ת א"כ הא לישראל ג"כ אסור משום טמאה כמו שביארתי ודו"ק:

ו ארבעה אבות נזיקין גרסינן בב"ק (דף ד') מאי מבעה רב אמר מבעה זה אדם כו' ומאי לא הרי ה"ק לא הרי השור שמשלם את הכופר כראי האדם שאין משלם את הכופר כו' והנה התוס' שם בד"ה כראי הקשו מאי חומרא היא זו האי דאין משלם את הכופר משום דקים לי' בדרבה מיני' והנ"ל ליישב די"ל דמתני' סובר כר' ישמעאל דס"ל לקמן (דף מ')

דכופרא כפרה ובתוס' כתובות (דף ל') בד"ה זר מבואר וז"ל וי"ל דשאני שוגג דתרומה משום דתשלומין דידי' כפרה ולא ממונא כו' ולכך לא שייך קים לי' בדרבה מיני' לפוטרו מכפרה עיי"ש וא"כ ה"נ לא שייך לומר דלכך אדם פטור מכופר משום קלבד"מ דכיון דכופרא כפרה ובכפרה לא אמרינן קלבד"מ וא"כ שפיר קאמר הגמ' דלא מצינן למילף אדם משור דמה לשור שכן חייבה תורה בכופר משא"כ באדם דקיל שפטור מכופר:

אמנם לכאורה היה נ"ל להוכיח דכופרא ממונא דאיתא לקמן (דף כ"ח) ויהא אדם חייב בכופר מק"ו ומה שור שאינו חייב בד' דברים חייב בכופר אדם שחייב בד' דברים אינו דין שחייב בכופר אמר קרא עליו ולא על האדם והשתא א"נ דכופרא כפרה קשה ל"ל קרא דעליו ולא על האדם הא בלא"ה לא שייך למילף בק"ו אדם משור דיהא חייב בכופר לפי מה דמבואר במהרש"א בסנהדרין (דף ס"ג) דהטעם דאין עונשין מן הדין אע"ג דק"ו מדה הוא בתורה מכ"מ לא שייך לדון לענין עונש דמה בדבר הקל חייבו תורה כש"כ בדבר החמור משום דכל העונשין הוא בדרך כפרה וא"כ י"ל בהיפוך דאימא זה שעשה עברה החמורה מזו אינו מתכפר בעונש המפורש בקלה הימנה ומזה הטעם נ"ל דלכך בממון עונשין מן הדין כמבואר בתוס' ריש ב"ק ד"ה ולא משום דבתשלומי ממון כיון דלא הוי בדרך כפרה א"כ בוודאי שייך לדון כיון דבדבר הקל חייבו תורה בתשלומין כש"כ בדבר החמור:

א"כ כ"ז בממון אבל בכופר כיון דהוי בדרך כפרה א"כ הא לא שייך למילף בק"ו די"ל בהיפוך כיון דאדם חמור אינו מתכפר בהתשלומין וא"כ ל"ל קרא דעליו בשלמא א"נ דכופרא ממונא א"ש הא דאיצטריך קרא דעליו משום דבממון עונשין מן הדין וא"ל הא אף דכופרא ממונא ג"כ תקשה דא"כ ל"ל קרא דעליו תיפוק לי' דבלא"ה פטור מתשלומין משום דהא חייב מיתה בהריגתו והוי קים לי' בדרבה מיני' בשלמא א"נ דכופרא כפרה א"ש משום דבכפרה לא אמרינן קלבד"מ כנ"ל אבל א"נ ממונא תקשה ז"א דבתוס' ב"ק (דף ט') בד"ה מה שאין כן בבור שאין משלם כופר כו' הקשו וא"ת ונילף משור ונחייבו בכופר כו' וי"ל דאש ובור פטורין דדרשינן עליו ולא על בור עליו ולא על האש כו' וא"כ א"ש די"ל דלמ"ד דכופרא ממונא מוקים האי קרא דעליו דאינו קאי למעט אדם דזה בלא"ה ידעינן רק דקאי למעט שור ואש מכופר כתירוץ התוס' אבל א"נ דכופרא כפרה תקשה ל"ל קרא דעליו למעט אדם וכן בור ואש מכופר הא בלא"ה ידעינן דהא אנן קיי"ל דאין עונשין מה"ד ושיטת התוס' והר"ן בנדרים (דף ד') דאפי' בדבר הלמד במה מצינו ג"כ אין עונשין מן הדין משום דאימא דבר הלמד חמור מדבר הנלמד לכך אינו מתכפר בהעונש המפורש בהנלמד:

אמנם א"נ כשיטת הקרבן אהרן דהטעם דאין עונשין מה"ד הוא משום דדילמא איכא איזה פירכא על הק"ו או על המה מצינו מה דאנן לא ידעינן וע"כ דלדידי' הטעם דבממון עונשין מה"ד הוא משום דזהו מדה בתוכה דדוקא לענין עונש הגוף חיישינן דילמא איכא פירכא אבל לענין תשלומי ממון לא חיישינן דילמא איכא פירכא א"כ נ"ל דה"ה לענין תשלומי כופר אף אי הוי כפרה אעפ"כ כיון דאין זה עונש הגוף עונשין מה"ד: ז והנ"ל דתליא בהא דגרסינן בחולין (דף כ"ז) אמר ר' יצחק בן פנחס אין שחיטה לעוף מן התורה שנאמר ושפך בשפיכה בעלמא סגיא א"ה חיה נמי איתקש לפסולי המוקדשין עוף נמי איתקש, לבהמה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב ושפך את דמו ולכאורה צריכין להבין למ"ד דאין שחיטה לעוף מה"ת א"כ ל עביד בהאי הקישא דזאת תורת הבהמה והעוף דמזה ילפינן דיש שחיטה לעוף כדאמרי' שם לעיל דתניא זאת תורת הבהמה והעוף וכי באיזה תורה שוותה בהמה לעוף בהמה מטמא במגע ומשא עוף אינו מטמא כו' לומר לך מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה הרי דמוכח מזה דיש שחיטה לעוף מה"ת:

וא"ל הא מבואר בתוס' שם אהא דקאמר הגמ' באיזה תורה שוותה בהמה לעוף וז"ל בזבחים (דף ס"ט) דרשינן מינה מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף כו' תרתי שמע מינה עכ"ל וא"כ כיון דההיקש אינו מיותר דאיצטריך להורות דעוף טרפה ששחטה אינו מטמא רק דמכח אין היקש למחצה ילפינן מינה ג"כ שחיטה לעוף מה"ת א"כ י"ל דאתא קרא דושפך לאפוקי דלא נקיש לכולי מילתא לענין שחיטה ג"כ ז"א דאיתא בזבחים (דף ס"ט) הנ"ל מלק ונמצא טרפה ר"מ אומר אינו מטמא ר' יהודא אומר מטמא אר"מ ק"ו אם נבלת בהמה שמטמא במגע ובמשא שחיטתה מטהר טרפתה מטומאתה נבלת העוף שאינו מטמא במגע ובמשא א"ד שתהא שחיטתה מטהרת טרפתה כו' ר' יוסי אומר דיו כנבלת בהמה שחיטתה מטהרתה ולא מליקתה ופריך הגמ' ור"מ לא דריש דיו והא דיו דאורייתא הוא אמר ריב"א ר"מ קרא אשכח וקדרש זאת תורת הבהמה והעוף וכי באיזה תורה שוותה בהמה לעוף כו' אלא לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה באכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה. הרי מבואר דהא דבעינן קרא לר"מ ולא ילפינן מק"ו הוא משום דאמרינן דיו א"כ זהו דוקא א"נ דיש שחיטה לעוף מה"ת אבל א"נ דאין שחיטה לעוף מה"ת א"כ הא לא. שייך למימר דיו דהא אנן קיי"ל היכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו [ועיין בב"ק (דף כ"ה)] ואי אמרת דיו מיפרך ק"ו דאיך תאמר דיו כבהמה דדווקא שחיטה מטהר בעוף דהרי עוף אין לו שחיטה כלל ומאי אהני לן ק"ו ועוד הא א"נ

דאין שחיטה לעוף א"כ הא ידעינן דשחיטה מטהר טרפתה בעוף מק"ו דנבלה א"כ הא שוב יכולין למילף מליקה משחיטה כיון דמליקה הוא ג"כ שחיטה כדפריך הגמ' בחולין (דף כ"ח) וא"א אין שחיטה לעוף מה"ת מליקתה זו היא שחיטתה עיי"ש וא"כ שוב הדרא קושייתי לדוכתא דלמ"ד דאין שחיטה לעוף מן התורה מאי עביד בהאי הקישא ודוחק לומר דנוקמא האי, קרא דאתא לכדר"א להורות דשחיטה מן הצואר ז"א דהא אנן קיי"ל דשחיטה מן הצואר הוא הלכה למשה מסיני כמבואר ברמב"ם (בפ"א מה' שחיטה הל' ד') זביחה זו האמורה בתורה סתם צריך לפרש אותה ולידע באיזה מקום מן הבהמה שוחטין וכמה שיעור השחיטה כו' ועל כל הדברים האלו צונו בתורה ואמר וזבחת כו' כאשר צויתיך שכל הדברים האלו על פה ציוה בהן כו' ועיין בלח"מ שמפ' שהרמב"ם לא יליף מכאשר צויתיך רק לענין מקום השחיטה ולשיעור השחיטה אבל עיקר שחיטה בחיה ועוף צריכין למילף מקראי וא"כ הא לא איצטריך קרא ע"ז כיון דמהל"מ ידעינן לה]:

והנ"ל ליישב די"ל דאיצטריך האי הקישא דזאת תורת הבהמה והעוף לדרשה אחרינא דאיתא בחולין (דף ק"כ) תנן התם הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב בשלמא הקפה את הדם ואכלו כיון דאקפיה אחשובי אחשביה אלא המחה את החלב וגמעו אכילה כתיבה ביה והא לאו אכילה הוא אמר ר"ל א"ק נפש לרבות השותה כו' ותניא נמי גבי נבלת עוף טהור בכה"ג המחהו באור טמא בחמה טהור והוינן בה אכילה כתיב ביה אמר ר"ל אמר קרא נפש לרבות השותה:

אמנם זהו דווקא בנבלת העוף אבל בנבלת בהמה לא מצינו למילף במה מצינו מנבלת העוף דיהא חייב ג"כ על שתייתו משום די"ל מה לנבלת העוף שחמור שכן מטמא בגדים בבית הבליעה לכך חייביה תורה על שתייתו אבל בנבלת בהמה דקיל דאין לו טומאה בבית הבליעה פטור על שתייתו לכך איצטריך האי הקישא דוזאת תורת הבהמה והעוף להשוות בהמה לעוף להדדי א"כ שוב יש להקיש לענין איסור נבלה ג"כ דאין היקש למחצה כמו דבעוף חייבו תורה על שתייתו משום נבלה כמו כן בבהמה ק ועל ההיקש הא ליכא למיפרך מידי:

וכיון דההיקש אינו מיותר דאיצטריך לחייב מלקות בנבלת בהמה על שתייתו כאכילתו רק משום דאין היקש למחצה נילף ג"כ דיש שחיטה לעוף ע"ז י"ל דאתא קרא דושפך לאפוקי דלא נקיש לכולי מילתא לענין שחיטה ג"כ: אמנם עדיין יש להקשות למה לי הקישא ע"ז הא בלא"ה מצינן למילף לחייב בנבלת בהמה על שתייתו לפי מה דמבואר בחולין (דף ק"כ) הנ"ל דבחלב כתיב ג"כ קרא נפש לרבות את השותה א"כ הא יכולין

למילף נבלת בהמה במה הצד מחלב ונבלת העוף לחייב על שתייתו דא"ל מה לחלב דחמור שכן בכרת נבלת העוף יוכיח דליכא כרת ואעפ"כ חייב על שתייתו וא"ל מה לנבלת העוף שחמור שכן מטמא בגדים בבית הבליעה חלב יוכיח דאינו מטמא בגדים ואעפ"כ חייב על שתייתו הצד השוה שבהן שמוזהרין על אכילתו ומוזהרין על שתייתו אביא נמי נבלת בהמה שמוזהר על אכילתו מוזהר נמי על שתייתו:

אך י"ל דאיצטריך קרא ללקות על שתיית נבלה דאי הוה ילפינן במה הצד א"כ לא היה לקי על שתיית נבלת בהמה משום דאין עונשין מה"ד דאף בדבר הלמד במה מצינו ג"כ אין עונשין מה"ד אבל השתא דכתיב הקישא לקי כמבואר בפסחים (דף כ"ד) וכ"ת אין מזהירין מה"ד הקישא הוא ע"ש אלמא דהקישא הוי כדכתיב מפורש ולוקין עליו והשתא א"ל כשיטת המהרש"א דהטעם דאין עונשין מה"ד הוא משום דכיון דחמיר לא ניתן לכפרה א"כ הדרא קושייתי לדוכתא דלמ"ד דאין שחיטה לעוף מה"ת מאי עביד בהאי הקישא דל"ל דאתא לחייב מלקות על שתיית נבלה ז"א דהא אף אי הוי ילפינן במה הצד ג"כ היה חייב מלקות דלא שייך לומר בזה אין עונשין מה"ד דהא כיון דחזינן דאכילת נבלה דחמור משתייתו דהא הוי דרך אכילה ואעפ"כ נתנה תורה זדונו לכפרה לחייב מלקות על אכילתו א"כ מכש"כ בשתייתו דניתנה לכפרה וכיון דלחייב מלקות יכולין למילף במה הצד א"כ הא שוב לענין אם נתכפר בהמלקות ידעינן מאכילתו דניתנה לכפרה וא"כ עדיין קשה דל"ל הקישא ע"ז וע"כ דהטעם דאין עונשין מה"ד הוא כשיטת הק"א משום דילמא איכא איזה פירכא וא"כ א"ש דאי הוי ילפי' במה הצד לא הוי לקי על שתייתו משום דדילמא איכא איזה פירכא אבל השתא דכתיב הקישא לקו נמצא מבואר דא"נ דאין שחיטה לעוף מה"ת מוכח דהטעם דאין עונשין מה"ד הוא כשיטת הק"א אבל א"נ דיש שחיטה לעוף א"כ הא איצטריך האי הקישא להורות דעוף הוא בשחיטה א"כ שוב י"ל דהטעם דאין עונשין מה"ד הוא כשיטת המהרש"א:

ח והנה לכאורה צריכין להבין לרבי ולאינך תנאי דס"ל בחולין שם דיש שחיטה לעוף מה"ת מאי עבדי בהך קרא דכתיב ושפך את דמו דמשמע דאין טעון שחיטה ובשפיכה בעלמא סגי אך י"ל לפי מה דמבואר בחולין (דף י"ז) דר"ע סובר דבמדבר הותר להם בשר נחירה רק דמשנכנסו לארץ נאסר להם נחירה ונצטוו על הזביחה ופריך הגמ' הא כתיב ושחט אותו פתח אוה"מ ומשני קדשים שאני וא"כ א"ש די"ל דלכך כתיב בחיה ועוף ושפך משום דבמדבר היה סגי בנחירה בעלמא ולא בעינן שחיטה רק דבשארי בהמות לא פסיקא למיכתב לשון שפיכה משום דהא משכחת בהו שחיטה ג"כ כגון בקדשים אבל בעוף דקיי"ל דבקדשים הוא ג"כ במליקה ולא בעינן שחיטה וכן חיה הא אינו ראויה

להקרבה ולא משכחת בהו שחיטה לכך כתב בהו ושפך אבל אם נימא כר' ישמעאל דס"ל בחולין שם דבשר נחירה לא אישתרי כלל במדבר והקרא דכי ירחק ממך המקום וזבחת קאי להתיר להם בשר תאוה א"כ שוב מוכח מהקרא דושפך דעוף אינו טעון שחיטה:
והנ"ל דפלוגתא דר"ע ור"י תליא בהא דגרסינן בחגיגה (דף ו') אמר אביי ב"ש ור"א ור' ישמעאל כולהו ס"ל עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת ראי' הואי וב"ה ור"ע וריה"ג כולהו ס"ל עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי והנ"ל דר' ישמעאל ור' עקיבא לשיטתייהו אזלי דהנה יש לדקדק בקרא דכתיב ויעלו עולות ויזבחו שלמים מדוע שינה הכתוב למיכתב גבי עולות לשון ויעלו דהיינו הקטרה וגבי שלמים כתיב ויזבחו דהיינו שחיטה לחוד דהל"ל נמי ויגישו שלמים דהיינו הגשת אימורין וכן מצינו בפ' כי תשא ויעלו עולות ויגישו שלמים אך י"ל ע"ז ב' תירוצים דלמ"ד עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי ניחא דלכך כתיב גבי שלמים ויזבחו משום דהא אנן קיי"ל בפסחים (דף נ"ט) דאין לך דבר שקודם לתמיד של שחר שנאמר העולה עולה ראשונה והנה בתוס' במס' ראש השנה (דף ל') בד"ה ונתקלקלו מבואר דהעשה דעליה השלם דכתיב גבי תמיד של בין הערביים וכן העשה דהעולה עולה ראשונה דתמיד של שחר הוא רק בדבר דהוי עבודה אבל שחיטת קדשים דלאו עבודה הוא מותר לעשותו קודם תמיד של שחר וכן אחר תמיד של בין הערביים:
אמנם הטורי אבן בר"ה שם העלה דזה תליא בפלוגתא דתנאי בפסחים (דף נ"ט) דלרבנן אף לענין שחיטת קדשים בעינן ג"כ שיקדים התמיד ש"ש ולהקדימן קודם התמיד של בין הערביים עיי"ש וא"כ א"ש די"ל דלכך כתיב ויעלו עולות ויזבחו שלמים להורות דאף לענין זביחת קדשים בעינן ג"כ שיעלו עולות ברישא דהיינו הקרבת התמיד ואח"כ ויזבחו שלמים דאי משום העשה דהעולה ה"א דהוא דווקא בדבר שהוא עבודה אבל שחיטה דלאו עבודה הוא שרי לשחוט קודם תמיד ש"ש לכך כתיב קרא וזבחו שלמים להורות דאפי' לענין זביחת קדשים בעינן ג"כ שיעלו עולות ברישא אבל אינו רשאי לשחוט קודם תמיד ש"ש וא"כ א"ש דלכך שינה קרא למכתב גבי שלמים לשון ויזבחו דמזה יהא מוכח דאסור לשחוט קודם תמיד ש"ש וא"ל דא"כ ל"ל הקרא דהעולה עולה ראשונה הא מהקרא דויעלו עולות מוכח דאפי' זביחה ג"כ אינו רשאי קודם תמיד ש"ש י"ל דשינה בי' קרא לעכב דמקרא דויעלו עולות ה"א דהוא למצוה ולא לעכב לכך שינה בי' קרא דהעולה לעכב דאם שחט קודם תמיד ש"ש פסולה דכל היכא דשני בי' קרא בקדשים הוא לעכב:

ועוד י"ל דלכך כתיב ויזבחו שלמים דאיתא בזבחים (דף קט"ו) יתיב רב הונא בר קטינא קמיה דר"ח וקא קרי וישלח את נערי בני ישראל א"ל הכי אמר ר"א קרבו ופסקו ופירש"י אותו היום פסקה העבודה מבכורים שמסיני נצטוו על הכהונה כדיליף לקמן ושמשו נדב ואביהו וא"כ א"ש די"ל דלכך כתיב ויזבחו שלמים משום דאותו היום פסקה העבודה מהבכורים ואפשר לומר דפסקה אחר הקרבת העולה ושוב ה"ל הבכורים זרים וכיון דשחיטה בזר כשרה הותר להם רק לשחוט ולא להקריב שלמים:

אמנם על הך תירוצא יש לשדות נרגא לפי מה דמבואר בתוס' ביומא (דף מ"ב) בד"ה שחיטה דלכך שחיטה לאו עבודה היא וכשרה בזרים משום דלא מיקרי עבודה רק אם היא מיוחדת לקדשים ואינה נוהגת בחולין אבל שחיטה דנוהגת בחולין ג"כ ואינה מיוחדת לקדשים לא מיקרי עבודה לכך כשרה בזרים:

ומעתה אמינא דלר' עקיבא דס"ל בחולין (דף י"ז) הנ"ל דבמדבר היה מותר בשר נחירה רק דבקדשים בעינן שחיטה כדאמרינן בחולין מיתיבי ושחט אותו פתח אוה"מ ומשני קדשים שאני וא"כ במדבר היה שפיר שחיטה עבודה בקדשים כיון דבחולין לא בעינן שחיטה וסגיא בנחירה רק דבקדשים בעינן שחיטה א"כ הא האי עבודה דשחיטה מיוחדת לקדשים דווקא מיקרי עבודה ושוב צריך להיות אסורה לזרים [ואף דילפינן במנחות (דף י"ט) מהקרא דוסמך ושחט מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים י"ל דההיקש אתא להורות על זמן ביאת א"י דנאסרו בנחירה] וכן מבואר סברא זו בספר זרע ברך. ולפ"ז לר' עקיבא ליתא להך תירוצא דאי נימא דפסקה עבודה מבכורים אחר הקרבת העולה ושוב נעשו זרים לא יתכן ויזבחו שלמים כיון דבמדבר גם שחיטה פסולה בזר רק דלר' ישמעאל דפליג עליו וס"ל דבשר נחירה לא אישתרי כלל במדבר שפיר י"ל כהך תירוצא:

ומעתה א"ש דר' עקיבא דס"ל דעולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד הואי לשיטתו אזיל דס"ל דבשר נחירה הי' מותר במדבר א"כ הא נסתרה תירוץ השני וע"כ צ"ל כתירץ הראשון וא"כ מוכח דעולת תמיד הואי אבל לר' ישמעאל דס"ל דבשר נחירה לא אישתרי כלל א"כ לשיטתו שפיר י"ל כתירוץ השני לכך ס"ל דעולת ראי' הואי ובזה יתיישב מה דק"ל דבתוס' בהוריות (דף ד') בד"ה שהביא כפרתו בין השמשות כתבו משמע אבל קודם לכן נתכפר אע"ג דקרב אחר תמיד של בין הערביים וקשה דבתוספתא משמע דפסולין וכן משמע מפסחים (דף נ"ט) דרמי התם כתיב לא ילין עד בוקר הא כל הלילה ילין וכתיב השלמים עליה השלם כו' ולא משני הא לכתחילה הא דיעבד אלמא דפסולין ושמא הכי נמי איירי במחוסר כפורים בע"פ כו' הרי דהוכיחו מהגמ' דפסחים דאם שחט

אחר תמיד של בין הערבים פסול מדאורייתא ובמנחות (דף מ"ט) קאמר הגמ' דהעשה דהעולה ראשונה הוא רק למצוה ולא לעכב וא"כ ה"ה לענין תמיד של בין הערביים דשוים להדדי אבל לפי הנ"ל ניחא דלר"ע דס"ל דבשר נחירה היה מותר במדבר א"כ ע"כ צ"ל כתירוצי הראשון דלכך כתיב ויזבחו שלמים להורות דאפי' זביחה אסור א"כ קשה ל"ל קרא דהעולה וע"כ דשינה עליו הכתוב לעכב א"כ מוכח דאם שחט קודם תמיד ש"ש וכן אחר תמיד של בין הערבים פסולה אבל לר"י דס"ל דבשר נחירה לא אישתרי כלל א"כ י"ל כתירוץ השני וא"כ הא לא שינה בי' קרא וא"כ שפיר י"ל דהקרא דהעולה הוא רק למצוה ולא לעכב וא"כ א"ש דהגמ' דמנחות הנ"ל קאי אליבא דר' ישמעאל והגמ' דפסחים קאי אליבא דר' עקיבא:

ט אמנם לפ"ז תקשה לר"ע קושיית התוס' בעירובין (דף ב') אהא דקאמר ר"י אמר שמואל שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אוה"מ בזמן שפתוחין ולא בזמן שהם נעולים והקשו התוס' דל"ל קרא ע"ז דאם נשחט קודם פתיחת דלתות ההיכל פסול תיפוק לי' דשחטו קודם תמיד ש"ש ואמרי' העולה עולה ראשונה דתמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כדתנן במס' תמיד לא היה התמיד נשחט עד שהיה שומע קול שער שנפתח וי"ל דקרא דהעולה דווקא בהקטרה איירי ולא בשחיטה אי נמי למצוה ולא לעכב כדאמרינן במנחות (דף מ"ט) והשתא כיון דהוכחנו דלר' עקיבא דס"ל דבשר נחירה אישתרי במדבר מוכח מהקרא דויזבחו שלמים תרתי דאפי' זביחה ג"כ אסור קודם התמיד וגם דאם שחט קודם התמיד פסולין כנ"ל וא"כ שוב יקשה לדידי' קושיית התוס' דל"ל קרא דושחטו פתח אוה"מ דהא לדידי' נסתרה השני תירוצים שבתוס':

י אך אי משום הא לא איריא דבלא"ה יש ליישב קושיית התוס' דשפיר איצטריך קרא להורות דאם נשחט קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין משום דמשכחת לה גונא שיהא מותר לשחוט קודם התמיד והוא דהנה התוס' בב"מ (דף ו') בד"ה והא כתבו אהא דבעי הגמ' הקדישה בלא תקפה מהו נראה דהכי מיבעי לי' במסותא כיון דמקרקעי הוא והוי דינא כל דאלים גבר וכיון דאם תקפה האחד והקדישה כשהוא בידו מסתמא תו לא פקע אפילו חזר חבירו ותקפה ממנו כי הקדישה בלא תקפה נמי הוי הקדש או דילמא כיון דאפילו גבר האחד אם יכול השני לחזור ולתוקפה ממנו זוכה ה"ה הקדישה בלא תקפה לא יחול ההקדש כלל כו' נמצא מבואר דשיטת התוס' דהיכי דאמרינן כל דאלים גבר אף דהחזיק בו אחד אם אח"כ גבר יד השני וחטפו ממנו זוכה בו השני מ"מ אם הראשון

כל זמן שהוא בידו הקדישו אלים כח ההקדש ואף דאח"כ גבר השני ותקפו מ"מ לא פקע ההקדש:

אמנם בשיטה מקובצת לב"מ הביא שיטת הראשונים שחלקו על התוס' והעלו דאף אם הקדיש האחד אעפ"כ אם תקף השני פקע ההקדש משום דהא השתא כשתקפו א"כ הא כשהוא ברשותו מחזקינן שהחפץ הוא שלו מעולם ולא של חבירו א"כ הא שוב איגלאי מילתא למפרע דלא היה מצי לחול עלה ההקדש של חבירו משום דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

וצריכין להבין שיטת התוס' דס"ל דלא פקע ההקדש וא"ל דסברת התוס' כך הוא לפי מה דמבואר בנתיבות בח"מ (סי' ל"ד) ליישב קושיית הקצוה"ח על הרמ"א דפסק ואפי' פסול מן התורה אין לפוסלו אלא בודאי אבל לא מספק כגון שהעיד בב"ד ואח"כ באו עדים עליו שעבר עבירה אבל אין יודעין אם עבר קודם שהעיד או אח"כ מוקמינן גברא אחזקתו וכל מה שהעיד כשר ותמה הקצוה"ח דמ"ש מהא דקיי"ל ברישׁ נדה (דף ב') גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דכל הטהרות טמאין למפרע משום דאיכא תרתי לריעותא דהעמד טמא על חזקתו והרי חסר לפניך וה"נ איכא חזקת ממון והרי פסול לפניך ותי' הנתיבות דלק"מ דשאני התם בטהרות דשני החזקות חזקות המבררת הן ומצטרפין לברר שנחסר משא"כ חזקת ממון דלאו חזקה המבררת הוא רק שאין יכולין להוציא מיד המוחזק בלא ראי' מטעם סברא או מקרא כמבואר בב"ק (דף מ"ו) ולזה לא חזו אותן השני חזקות לאיצטרופי עכ"ל:

וכיון דחזקת ממון אינו חזקה המבררת א"כ הא כשחקרינן לענין איסור הנאה כשהוא ביד התוקף אם הוא של חבירו ואסור בהנאה משום הקדש או דהויא שלו ואינה אסורה בהנאה א"כ הא לענין איסור דהקדש צריכין לאסור בהנאה מספקא דלא שייך לומר דחזקת ממון דהשתא מכריע שכן הוא הדבר שהיא שלו מעולם ולא הי' יכול חבירו להקדישו כלל כיון דחזקת ממון אינו מברר הספק בעצמותו רק דכן גזרה התורה שלא להוציא ממון מחבירו בלא ראי' א"כ הא לענין איסור דהקדש לא מהני החזקות ממון וצריכה להיות אסירה מספק ז"א דכמו דקיי"ל בכל ספק ממון המוציא מחבירו עליו הראי' אף דבכל ספק ממון איכא איסור גזל אם הוא ממון חבירו ונמצא דספק איסורא לחומרא וע"כ דלא אמרינן ספק איסור לחומרא רק אם הספק הוא לענין איסור בלחוד אבל אם הספק נוגע לענין איסור ולענין ממון כיון דיש בזה הפקעת ממון גזרה תורה דלא לילך בתר ספק איסורא רק בתר ספק ממונא ואמרינן המוציא מחבירו ע"ה כן ה"נ בספק הקדש אף דהוי ספק איסורא אעפ"כ כיון דיש בזה הפקעת ממון ג"כ הוי דין ממון הקדש

כדין ממון הדיוט דאמרינן דהמוציא מחבירו ע"ה אף דיש בזה ספק איסור גזל ג"כ ה"נ בספק ממון הקדש מוקמינן ג"כ בחזקת המוחזק ואמרינן דשייך להבעלים ולא להקדש: וכן מבואר בר"ן בנדרים (דף ז') אהא דבעי הגמ' יש יד לצדקה או אין יד לצדקה והביא הר"ן מה שכתב הרמב"ן דבעיין לא איפשיטא וקיי"ל דכל תיקו דאיסורא לחומרא ותמה עליו הר"ן דהא מבואר בחולין (דף קל"ד) דספק ממון עניים הוי ככל ספק ממון בעלמא דאזלינן לקולא אלמא אף דיש בזה ספק איסור נדר ג"כ דהוי ספק דאורייתא אעפ"כ כיון דיש בזה הפקעת ממון ג"כ אזלינן לקולא כן ה"נ בספק הקדש ואפי' לפי שיטת הרמב"ן שם דמדמי זה לספק איסורא והכי קיי"ל ביו"ד (סי' רנ"ח סעי' ב') המפריש סלע ואמר ה"ז לצדקה ואמר על אחר וזה גם השני צדקה אלמא דלא אמרינן בזה ספק ממון לקולא רק דמדמינן זה לספק איסורא ואזלינן לחומרא אעפ"כ לא שייך לומר בנידון דידן דבספק הקדש הוי כמו ספק איסור משום דהא לענין איסור הקדש כשמספקא לן אם חל הקדש או לא צריכין להעמיד הבהמה בחזקת חולין ולומר שאינה קדושה ועי' בתוס' חולין (ד' י"א) בד"ה ולר"מ דחשבו חזקת חולין לחזקה גמורה עיי"ש וע"כ הא דחל עלה הקדש כשהקדישה בשעה שהיא בידו משום דחלות ההקדש אינו תליא בקנין העצם אם היא בעצמותו שלו רק דכיון דכשהוא בידו מחזקינן שהיא ממונו ויכול למוכרה ולעשות בו כאדם העושה בשלו א"כ ממילא מהני הקדישו ג"כ דמה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו לשמים ועי' בב"ק (דף ע"ו) לכך אף דיכול להיות דאינו שלו אעפ"כ חלות ההקדש אינו תלוי בקנין העצם רק בקנין ממון וא"כ כשתקפו השני כיון דלענין ממון מחזקינן מצד חזקת ממון שהוא ממונו וא"כ שוב איגלאי מילתא למפרע דהוי ממונו ופקע כח ההקדש שהיה מצד חזקת ממון של חבירו ומחמת ספק איסורא אינו יכול לחול ההקדש משום דהא צריכין להעמידה בחזקת חולין:

והנ"ל לומר זה הכלל לפי מה דאיתא בב"מ (דף ח') אמר רב יוסף אמר לי ר"י שמעית מיניה דמר שמואל תרתי רכוב ומנהיג חד קני וחד לא קני ולא ידענא הי מינייהו כו' אלא רכוב במקום מנהיג איבעיא ליה מאי רכוב עדיף דהא תפיס בה או דילמא מנהיג עדיף דאזלה מחמתיה כו' והקשו התוס' תימא דליפשוט ממתני' דמנהיג קונה במקום רכוב ואי רכוב איירי במנהיג ברגליו כ"ש דמנהיג עדיף דאפי' במקום רכוב ומנהיג ברגליו קני כ"ש במקום רכוב לחודיה וי"ל דמן המשנה אין להוכיח דקני מנהיג במקום רכוב דאפי' לא קני מיקרי מוחזק דכיון דמנהיג לחודיה שלא במקום רכוב קני מיקרי מוחזק אפי' במקום רכוב ומ"מ לקמן מוכיח שפיר ממתני' דרכוב לחודיה קני מאחר שקרוי מוחזק דאי אפי' לחודיה לא קני סברא הוא דאפי' מוחזק לא הוי עכ"ל אלמא דלא הוי מוחזק

בתפיסתו רק במקום שתפיסה בכה"ג הוי קנין אבל היכא שתפיסה בכה"ג לא הוי קנין אינו מיקרי מוחזק ג"כ בתפיסתו:

ומעתה נ"ל לומר בנידון דידן ג"כ זה הכלל דלא שייך לומר בהקדש דאם בא לרשותו פקע ההקדש כיון דבהקדש הא אינו נתפס שום קנין ורשות דכל היכא דאיתא ביה גזא דרחמנא איתא כמבואר בחולין (דף קל"ט א"כ הא לא נכנסה לרשות התוקף כלל ודמי כמו שלא בא עדיין ליד התוקף ומונח ברשות שאינו של שניהם דבודאי לא פקע ההקדש כן ה"נ אף אם תקפו אעפ"כ הא לא יצא מרשות ההקדש דכל היכא דמונח הוא ברשות הקדש והוי כמו שלא בא לרשותו דלא פקע ההקדש כיון דתפיסתו לא הוי קנין אינו נקרא מוחזק ג"כ בתפיסתו:

ומעתה נ"ל לומר מילתא חדתא דאם הראשון בשעה שהיתה בידו הקדישה לבדק הבית שחל עלה קדושת דמים ואח"כ תקפה השני והקדישה לקרבן והוי קדושת הגוף א"כ הא אינו חל ההקדש של התוקף משום דהא ההקדש הראשון לא פקע ואח"כ פדאה התוקף דקדושת דמים יש לה פדיון ויצאה לחולין דשוב פקע לגבי התוקף אף ההקדש שלמפרע שהיתה קודם הפדיה ושוב חל עלה ההקדש של התוקף שהקדישה לקרבן קודם הפדיה והוא לפי מה שביארתי דכל עיקר הטעם דלא פקע ההקדש כשתקפו הוא משום דלא מיקרי נכנסה לרשות התוקף א"כ כיון דפדאו דשוב פקע כח ההקדש ונתהוה חולין הא שוב מלבד הזכות דאית לי' בגוה מצד הפדיה יש לו זכייה בגוה כעת מצד תקיפתו כיון דהוה חולין ונתפס בה קנין ורשות וכיון דלאחר חלות ההקדש של חבירו שוב נכנסה לרשות התוקף א"כ הא כשהוא ברשותו מחזקינן שהחפץ הוא מעולם שלו ולא של חבירו א"כ הא שוב איגלאי מילתא למפרע דלא היה מצי לחול עלה ההקדש של חבירו משום דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו כסברת השיטה מקובצת הנ"ל וכיון דאיגלאי מילתא למפרע דלא היה חל עלה ההקדש של חבירו אם כן הא ממילא שוב חל עלה ההקדש שלו שהקדישה לקרבן קודם הפדיה כיון דהשתא מחזקינן שהחפץ הוא שלו מעולם והוי למפרע שלו כמו דקיי"ל באבן העזר (סי' קמ"ו סעי' ד') מי שנתגרשה על תנאי וקידשה אחר קודם שנתקיים התנאי הרי זו מקודשת אלמא אף דבתוך הזמן לא היה מצי לחול עלה הקדושין משום דילמא לא יתקיים התנאי ולא יהיה גט מ"מ כיון דנתקיים התנאי ואיגלאי מילתא למפרע דהוי מגורשת שוב חלין הקדושין למפרע כן ה"נ בנ"ד דבשעה שהקדישה לא הי' מצי לחול עלה ההקדש משום דהוי בחזקת שאינו שלו אעפ"כ כיון דהשתא כשפדאו ואיגלאי מילתא למפרע דהוי שלו שוב חל עלה ההקדש שהקדישה מקודם:

ונקדים עוד הא דגרסינן בחולין (דף ל') מתיב ר"א ב"א ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב כו' אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף איפסל ליה מתחלת שחיטה אלא אי אמרת אינה לשחיטה אלא לבסוף כיון דשחט ביה פורתא אידחי ליה מפסח אידך כי קא שחיט שלמים קא שחיט א"ל אביי נהי דאידחי ליה מפסח מדמי פסח מי אדחי ומפ' רש"י ראוי הוא למכור קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין שאין לך מום קבוע גדול מזה ודמיה לפסח וכ"ת בעי העמדה והערכה והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה נמצא מבואר דהיכא דשחט שחיטה פסולה יכול לפדות ע"י השחיטה משום דהשחיטה גופה מיקרי מום כיון דע"י השחיטה אינה ראויה לפנים הוי כמו שנפל בה מום דכיון דע"י המום אינו ראויה להקרבה יכול לפדותה ה"נ בשחיטה ועיין בתוס' ב"ק (דף ע"ו) בד"ה שחיטה שאינה ראויה ועי' בדרוש וחידוש מהגרע"א בתשובה ראשונה מה שתמה על תירוץ התוס' עי"ש:

ונקדים עוד דברי הרמב"ם (בפ"ב מהלכות בכורות ה"ו) דפסק בספק בכור דאם תקפו כהן אין מוציאין מידו ותמהו עליו דמה יענה לסוגיא ערוכה דב"מ (דף ו') דקאמר ר"ח לרבה תניא דמסייע לך הספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין מידו אמאי נכנסין לדיר נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן הרי דהוכיח הגמ' מהברייתא כהן מוציאין מידו והאריך האורים והתומים בת"כ ליישב שיטת הרמב"ם דהנה צריכין להבין מאי פריך הגמ' נמצא זה פוטר ממונו בממון כהן אמאי מיקרי ממונו של כהן הא כל כמה דלא תקפו כהן הרי הוא בחזקת ישראל לכל דבר ויש לו בו זכות ממון למוכרו ולשוחטו לכך הוי ממונו ויכול להפרישו למעשר לכך העלה דקושיית הגמ' הוא רק א"נ דתקפו בלא הקדישו מהני אבל א"נ דתקפו בלא הקדישו לא מהני לא פקע כח ההקדש דהראשון וא"כ א"ש דברי הרמב"ם דלדידן דקיי"ל דהקדישו בלא תקפו לא מהני אינו ראיה מהברייתא עי"ש בדבריו הנעימים נמצא מבואר דלשיטת הרמב"ם אף אם תקפו כהן אין מוציאין מידו מ"מ כיון דכשהוא ברשותו מחזיקינן שהוא שלו ויכול למוכרו ולשוחטו ממילא שוב בידו להקריבו לקרבן ג"כ דלא בעינן בקרבן שיהי' שלו בעצם רק כיון דיש לו בו קנין ממון ג"כ חזי להקרבה דלא מיעטה תורה בקרבן רק גזול כמבואר בב"ק (דף ס"ו) קרבנו ולא הגזול אבל בנ"ד כיון דלענין ממון הוי שלו ורשאי להקריבו שוב חזיא להקרבה ג"כ: ונקדים עוד הא דגרסינן בפסחים (דף נ"ט) ת"ר אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר כו' ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים כו' חוץ ממחוסר כפורים בעהפ"ס שמקריב קרבנו אחר תמיד של בין הערבים משום דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודוחה עשה דהשלמה שאין בו כרת והשתא מיושב קושיית התוס'

הנ"ל דשפיר איצטריך קרא דושחטו פתח אוהל מועד להורות דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין משום דמשכחת לה גוונא שיהא מותר לשחוט קודם תמיד של שחר כגון שהיה מחוסר כפורי' בערב פסח ואין לו קרבן להקריב רק קרבן אחד שמספקא לן אי שייך לו או לחבירו כגון שהחליף פרה בחמור וילדה ואינו ידוע אימתי ילדה אם קודם שהחליף או לאחר שהחליף כמבואר בב"מ (דף ק') [ועי"ש דפריך הגמ' ולחזי ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך המוציא מחבירו ע"ה ומשני דקיימא באגם] והיתה מתחלה הבהמה תחת יד חבירו שהקדישה לקרבן ואח"כ תקפה דתקפו כהן אין מוציאין מידו כנ"ל והקדישה לחטאת א"כ הא הקדישו אינו חל משום דבהקדש לא מהני תקיפה כנ"ל ואינו חזיא להקרבה וא"כ בכה"ג נ"ל דרשאי לשחוט קודם התמיד של שחר כדי שיתחזי ע"י זה להקרבה לדידי' והוא משום דאם ישחטנו קודם התמיד א"כ הא מיד ששחט בה סימן אחד נפסלה בשחיטתה מצד העשה דהעולה ראשונה כנ"ל א"כ הא שוב יכול לפדותה דהשחיטה הוי מום כנ"ל וכיון שפדאה איגלאי מילתא דהוי שלו למפרע ואינו חל עלה ההקדש של חבירו וא"כ שוב חל עלה הקדישו שהקדישה לחטאת כנ"ל וחזיא להקרבה לדידי' וא"ל הא לדידי' ג"כ נפסלה בשחיטת' משום העשה דהעול' ז"א דהא לגבי דידי' רשאי לשחוט קודם התמיד משום דהא הוי מחוסר כפורים וא"כ אתי עשה דפסח שיש בו כרת ודוחה לעשה דהעולה עולה ראשונה שאין בה כרת דלא שייך לומר הא אפשר לקיים שניהם דימתין בהקרבתו עד אחר התמיד ז"א דהא אם יקריבנה אחר התמיד לא משכחת לה שיהיה חזי להקרבה לדידיה משום דהא לאחר התמיד הא יהי' שחיטתה כשרה וא"כ הא לא מהני לה פדיון דדוקא שחיטה פסולה הוא דמיקרי מום משום דלא חזיא ע"י זה להקרבה ודמי לשאר מומין דכיון דלא חזיא להקרבה ע"י המום מהני פדיון אבל שחיטה כשרה לא מיקרי מום ואינו יכול לפדותה אבל אם ישחטנה קודם התמיד א"כ הא נפסלה בשחיטתה ושוב הוי מום ויכול לפדותה מיד כששחט סימן אחד וא"כ כיון שמותר לשחוט בכה"ג קודם התמיד משום דאתי עשה דפסח ודחי להעשה ה"א דלא בעי פתיחת דלתות ההיכל לכך איצטריך קרא דושחטו פתח אוה"מ להורות דאם שחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין:

יא אמנם זהו תליא בהא דאיתא בזבחים (דף צ"ז) יקדש להיות כמוה אם פסולה היא תפסל ופריך הגמ' ואמאי ניתי עשה וידחה ל"ת אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' ר"א אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ לשיטת רבא דסובר דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש נסתרה הך תירוצא דמשכחת לה שיהא מותר לשחוט קודם תמיד של שחר כגון שהיה מחוסר כפורים בע"פ משום דאתי עשה דפסח ודוחה

להעשה דעולה ראשונה ז"א כיון דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ מכש"כ דאין עשה שבמקדש נדחה מפני עשה דהא ל"ת קיל מעשה דכל עשה דוחה ל"ת ואין עשה דוחה עשה. וכיון דהעשה דהעולה ראשונה הוא עשה שבמקדש לא אתי עשה ודחי לה אבל א"נ דעשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא תירוצי הנ"ל אך הא מוכח דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש מקרא דיקדש להיות כמוה דאל"כ תקשה ניתי עשה וידחה ל"ת כקושיית הגמ' אמנם אי משו' הא לא איריא דקושיית הגמ' יש ליישב באופן אחר והוא לפי מה דמבואר בנזיר (דל"ז) דרבנן דר"ע מוקמי להקרא דיקדש דקאי לטעם כעיקר עיי"ש ובטעם כעיקר הא לא נבלע רק מיעוט ברוב היתר (וכמו שכתב רש"י בחולין (דף צ"ח) דלכן טעם כעיקר לאו דאורייתא משום דבטל ברוב] ובכל כזית קדשים כשרים לא נבלע רק פחות מכזית מן קדשים פסולין ושיטת הרמב"ם (בפ' ט"ו מה' מאכלות אסורות) דאינו לוקה בטעם כעיקר רק אם נבלע כזית באכילת פרס ואכל כל הג' ביצים אבל בפחות מזה מיקרי חצי שיעור וביומא (דף ע"ד) ס"ל לר"ל דח"ש מותר מה"ת וא"כ מאי פריך הגמ' דליתי עשה וידחה לל"ת הא קיי"ל בשבת (דף קל"ג) דכל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב וא"כ הא יכול לקיים שניהם שיכולים לאוכלם ולחלקם להרבה כהנים שלא יגיע לכל אחד כי אם כזית קדשים והמצות עשה דאכילת קדשים מקיים בכל כזית ועל הל"ת דקדשים פסולין לא עבר משום דהוי חצי שיעור דבכל כזית קדשים לא נבלע רק פחות מכזית דקדשים פסולין ומותר מה"ת:

אך י"ל דקושיית הגמרא קאי לר' יוחנן דס"ל ביומא (דף ע"ד) הנ"ל דח"ש אסור מדאורייתא א"כ פריך הגמ' שפיר דניתי עשה וידחה ל"ת משום דלא אפשר לקיים שניהם דהא אף אם יחלק לכהנים הרבה אעפ"כ עבר כ"א על אכילתו משום קדשים פסולין כיון דח"ש ג"כ אסור מדאורייתא [א"כ הא שוב מוטב שיאכלנה כהן אחד ויעבור איסור חמור ממה שיאכלו הרבה כהנים ויעברו כל אחד על איסור קל]:

נמצא מבואר דאם נימא דח"ש מותר מה"ת י"ל דעשה דוחה ל"ת שבמקדש והא דכתיב קרא דיקדש משום דאפשר לקיים שניהם כנ"ל אבל אי נימא דח"ש אסור מדאורייתא א"כ מוכח מהקרא דיקדש דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש: יב והשתא דזכינו לדין מיושב קישור הדברים די"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור וארבעה אבות נזיקין דכיון דחשיב בנבלת עוף טהור והאוכל אבמה"ח ממנה סופג את הארבעי' א"כ מוכח דס"ל דאבמה"ח אינו נוהג בטמאה לישראל א"כ תקשה מי איכא מידי דלישראל שרי משהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית ולעו"ג אסור וע"כ דלישראל נמי אסור משום טמאה אם כן מוכח דח"ש אסור מה"ת א"כ הא מוכח דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ הא נסתרה תירוצי

על קושיית התוס' דל"ל קרא דושחטו פתח אוה"מ דמשכחת לה במחוסר כפורים בע"פ כיון דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וא"כ מוכח אחת משני אלה התירוצים שבתוס' או דשחיטה שרי קודם התמיד או דזהו למצוה ולא לעכב א"כ הא ל"ל כר"ע דבשר נחירה מותר במדבר דלר"ע הא מוכח מהקרא דויעלו עולות דשחיטה ג"כ אסור קודם, התמיד וגם דמעכב כנ"ל וע"כ מוכרחין לומר כר' ישמעאל דבשר נחירה לא אישתרי א"כ הא מוכח מהקרא דושפך דאין שחיטה לעוף מה"ת כנ"ל א"כ תקשה דל"ל הקישא דזאת תורת הבהמה והעוף וע"כ דאתא לחייב מלקות בזמן הבית על שתיית נבלת בהמה כנ"ל וע"כ דאין עונשין מה"ד כנ"ל א"כ מוכח דהטעם דאין עונשין מה"ד הוא כשיטת הק"א משום דילמא איכא פירכא ולא כהמהרש"א א"כ א"ש הא דחשיב מבעה דהוא אדם בארבעה אבות נזיקין ולא קשה מאי לא הרי משום דאדם קיל שאין משלם כופר ולא קשה הא הוי קלבד"מ משום דכופרא כפרה ולא קשה דא"כ ל"ל קרא דעליו דהא אין עונשין מה"ד משום דהא לשיטת הק"א עונשין אף בכופר מן הדין ודו"ק:

## מערכה יא

א אבות מלאכות ארבעים חסר אחת וקחשיב חד מינייהו והמבעיר והנה הגמרא בשבת (דף ע"ג) פריך מנינא ל"ל אמר ר' יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת והנה לעיל (דף ע') גרסינן הבערה ללאו יצאת דברי ר' יוסי ר' נתן אומר לחלק יצאת וא"כ מתני' דחשיב הבערה במנין הל"ט חטאות א"כ הא מוכח דס"ל כר' נתן דהבערה לחלק יצאת דלר"י דס"ל דהבערה ללאו יצאת הא ליכא חיוב חטאת בהבערה כיון דאין זדונו בכרת כמבואר, בשבת (דף קי"ג) עיי"ש. ב והנ"ל דהאי פלוגתא אי הבערה ללאו או לחלק יצאת תליא בהא דפליגי רבי ור' יהודא בשבועות (דף י"ג) אם יום הכפורים מכפר בלא תשובה או דבעינן תשובה עם יוה"כ והוא דהנה הגמ' פריך שם לרבי דס"ל דיוה"כ מכפר אף בלא תשובה א"כ כרת דיממא היכי משכחת לה ומפרש רש"י דהא בהדיא כתיב כרת דיממא בין בעינוי בין במלאכה בעצם היום הזה ומשני דאכל אומצא וחנקיה ומית א"נ דאכל סמוך לחשכה דלא הוי שהות לכפורי ליה והנה זהו תירץ בין על כרת דאכילה ובין על כרת דמלאכה וא"כ ק"ל לרבי ל"ל קרא דהבערה לחלק שלא נאמר דאינו חייב סקילה וכרת עד שיחלל שבת בכל הל"ט מלאכות כמבואר ברש"י יבמות (דף ו') דהא בלא"ה ידעינן דחייב הי' כרת וסקילה אף על מלאכה אחת דהא זה ברור דאף אם לא הי' כתב קרא לחלק אעפ"כ הוי ידעינן דמלאכה אחת אסור מדאו' דהא קיי"ל דחש"ס אסור מה"ת א"כ אף אם נימא שאינו חייב עד שיעשה כל הל"ט מלאכות

מ"מ הא מלאכה אחת לא נפיק מתורת ח"ש דהא חזי לאיצטרופי אם ישלים עוד הל"ח מלאכות יתחייב על ידה ואף באיסורי שבת ח"ש אסור מה"ת כמבואר באחרונים וכן מוכח מרש"י דשבת (דף ע"ד) ד"ה וכי מותר לאפות פחות מכשיעור עיי"ש. ש:

וא"כ קשה דהאיך ה"א דאינו חייב כרת וחטאת עד שיעבור כל הל"ט מלאכות דא"כ תקשה כרת דיוה"כ במלאכה היכי משכחת לה דהא א"א לעשות כל הל"ט מלאכות סמוך לשקיעת החמה א"כ תקשה הא כיון דעשה מלאכה א' מיד נתכפר דהא אף מלאכה אחת אסור מדאורייתא א"כ שוב לא חזי לאיצטרופי להשאר מלאכות שעשה וא"כ אף דעשה המלאכה בתרא שהשלים לל"ט מלאכות סמוך לשקיעת החמה אעפ"כ הא אין לה במה להצטרף כיון דהל"ט מלאכות הראשונות שעשה כבר נתכפר וכן גם להך שינויא דעביד מלאכה ומית מיד ג"כ קשה הא אף אם מת מיד כשהשלים הל"ט מלאכות אעפ"כ הראשונות כבר נתכפרו ושוב לא חזי לאיצטרופי וכה"ג פריך הגמר' בכריתות (דף י"ח) איתיבי רבא אכל היום אכל למחר כו' ואפי' מכאן ועד שלש שנים מנין שהן מצטרפין זה עם זה ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא כיפר עליו יוה"כ וא"ל הא משני שם באידך שנויא כי קמכפר יוה"כ על כולו שיעורא על פלגא דשיעורא לא מכפר ז"א דמו"ח הגאון בנחלת יהושע (ד' ו') האריך להוכיח דהא דאמרינן על פלגא דשיעורא לא מכפר יוה"כ הוא רק בחטא שעבר מקמי יוה"כ ע"כ כיון דאין החטא בשלימות לא מכפר יוה"כ אבל בחטא שעשה ביוה"כ כיון דא"נ דיוה"כ מכפר א"כ אין מקום להחטא לחול כלל שזה אף בח"ש ג"כ נתכפר כיון דזהו לאו בתורת כפרה אלא דאין חל כלל החטא שעשה ביוה"כ וא"כ קשה לרבי ל"ל קרא לחלק הא בלא"ה ידעינן וע"כ צ"ל דבאמת לרבי ל"צ קרא לחלק ויסבור כר' יוסי דהבערה ללאו יצאת:. ג אמנם לכאורה יש להוכיח דלא כדברינו דרבי סובר דהבערה ללאו יצאת והוא דאיתא ביבמות (דף ל"ב ודף ל"נ) זר ששימש בשבת ר"ח אומר חייב שתים בר קפרא אומר אין חייב אלא אחת קפץ ר"ח ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי שתים קפץ בר קפרא ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת וכן פליגי בבעל מום ששימש בטומאה וזר שאכל מליקה ומסיק הגמר' דפליגי באיסור בת אחת ואליבא דר"ש ופריך הגמרא בשלמא לב"ק כי אתנייה רבי לדידיה אליבא דר"ש כי אתנייה לר"ח אליבא דר' יוסי אלא לר"ח בר קפרא שקורי קא משקר אמר לך ר"ח כי אתני רבי לדידיה תרתי לפטור אתנייה ואיסור כולל אתנייה ואליבא דר"ש וחזיא לב"ק לזר שאכל מליקה ואיידי דמיא לה ערבה בהדייהו ועיין בה ולא אשכח אלא בבת אחת וסבר מדהא בב"א הא נמי בב"א ומדהנך לפטור הנך נמי לפטור והשתא קשה ל"ל להגמר' לדחוקי לשינויא לב"ק דאיהו עריב זר שאכל מליקה הא יש לשנויי

ברווחא דבר קפרא לשיטתו הוכיח דרבי פוטר אף בבת אחת והוא דהנה לכאורה קשה דהאיך קפץ ב"ק ונשבע דשמע מרבי אחת הא לרבי לשיטתו לא שייך כלל לדון בזה הא דאין איסור חע"א דגרסינן בחולין (דף ל"ו) ת"ר השוחט והתיז דם על הדלעת רבי אומר הוכשר ר"ח אומר תולין אמר ר"פ הכל מודים כו' כי פליגי בנתקנח הדם בין סימן לסימן רבי סבר ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא ר"ח סבר אינה לשחיטה אלא לבסוף והאי דם מכה הוא אלמא דרבי סובר דישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף ואיתא בשבת (דף צ"ז) ת"ר הזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע רבי מחייב וחכמים פוטרים רב ושמואל דאמרי תרווייהו לא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה דאמרי' ביתא כמאן דמליא דמיא ועיי"ש דמסיק הגמ' דרבי מחייב שתים והנ"ל להוכיח מזה דרבי סובר דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב דאל"כ עדיין תקשה אמאי מחייב רבי הא אף א"נ דברה"י מקורה אמרינן דכמו שהונחה דמי מ"מ הא האי הנחה שמונחת באויר רה"י אינה צריכה לו כלל דהא לא נשארה מונח באויר ברה"י אלא דהלכה ונחה ברה"ר וא"כ הא הוי האי הנחה שמונחת באויר מלאכה שא"צ לגופה אף דא"א שתנוח ברה"ר בלי הנחה דאויר רה"י מ"מ הא לענין מלאכה שא"צ לגופה אף דהוי פסיק רישא ג"כ פטור כדקיי"ל החופר גומא וא"צ אלא לעפרה פטור אף דהוי פ"ר מ"מ כיון דהאי מלאכה דחפירת גומא אינה צריכה לו בעצם אלא דחופר לצורך העפר מיקרי מלאכה שאצ"ל וא"כ ה"נ כיון דהאי הנחה דאויר בעצם אינה צריכה לו כלל ואינו מכוין לתכליתה דלא זרק בכדי שתנוח באויר רה"י דהא לא נשארה מונח באויר רק דהלכה ונחה בר"ה א"כ הא הוי האי הנחה דאויר רה"י מלאכה שאצ"ל וע"כ דס"ל לרבי דמלאכה שאצ"ל חייב וכן העיר בסברא זו הבשמים ראש. והנה ברש"י בשבת (דף ק"ו), בד"ה הא ר' יהודה הא ר' שמעון מבואר דהך פלוגתא אי מקלקל בחבורה חייב או לא תליא בפלוגתא דר"י ור"ש במלאכה שאצ"ל דלר"י דסובר דמלאכה שאצ"ל חייב צריכין לאוקמי אסברא חיצונה דמקלקל פטור דלאו מלאכת מחשבת מיקרי והא דאיצטריך קרא למישרי מילה הוא משום דהוי מתקן לצורך המצוה אבל לר"ש דסובר דמלאכה שאצ"ל פטור ליכא למימר דלכך חייב במילה משום דהוי תיקון מצוה כיון דלענין עצם המלאכה דחבורה הוי מקלקל אף דמתקן לצורך המצוה הא הוי מלאכה שאצ"ל וע"כ דמקלקל בחבורה חייב עיי"ש. ואם כן רבי דסובר דמלאכה שאצ"ל חייב ס"ל דמקלקל בחבורה פטור:

ונקדים עוד הא דגרסינן בשבועות (דף כ"ה) טעמו דאמר שלא אוכל והדר שלא אוכלנה דלא מחייב אלא חדא אבל אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל מחייב תרתי כדרבא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו כיון דאכל ממנה כזית חייב שלא אוכלנה אינו חייב

עד שיאכל את כולה אלמא דלא שייך לדון דאין איסור חע"א רק במקום דשני האיסורין חלין בב"א אבל במקום דבשעה שחל האיסור השני ליתא עדיין לאיסור הראשון אז חלין שפיר שני האיסורין בב"א:

והשתא לפ"ז תקשה דהאיך קפץ ב"ק ונשבע העבודה כך שמעתי מרבי אחת הא לרבי לשיטתו דס"ל דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס וס"ל דהבערה ללאו יצאת וס"ל דמקלקל בחבורה פטור א"כ לא שייך לדון בזה דאין איסור חל ע"א ובוודאי מחויב שתים משום דהא לרבי לשיטתו דס"ל הבערה ללאו יצאה א"כ תקשה כדפריך הגמרא לקמן זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה שחיטה בזר כשרה ואי בהקטרה הא אמר ר"י הבערה ללאו יצאת וע"כ צ"ל כמו דמשני הגמרא התם דמיירי בשחיטת פרו של כה"ג וכדברי האומר שחיטת פרו של כה"ג בזר פסולה וא"כ כיון דלא משכחת להאי דינא דזר ששימש בשבת אלא בשחיטה א"כ תקשה הא לא שייך כלל לדון בזה הא דאין איסור חע"א משום דאינם באים בב"א דהא לרבי לשיטתו דס"ל דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס א"כ מיד ששחט סימן א' חייב משום זרות כיון דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס כמו דאמרי' בחולין (דף כ"ט) לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן א' בפנים למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס מחייב כו' וא"כ כיון דמיקרי שחיטה בסימן אחד להתחייב עליו משום שחוטי חוץ ה"נ מיקרי שחיטה בסימן אחד להתחייב עליו משום זרות כמו דמוכח מזבחים (דף ק"ט) דפריך הגמ' אהא דת"ר המקטיר כזית בחוץ חייב חצי פרס בפנים פטור קס"ד מאי פטור פטור זר אמאי הקטרה היא אלמא דכיון דהוי הקטרה להתחייב בחוץ חשיב ג"כ הקטרה להתחייב משום זרות בפנים א"כ ה"נ כיון דחשיב שחיטה בסי' א' להתחייב עליו בחוץ חשיב נמי שחיטה להתחייב עליו משום זרות בפנים וא"כ כיון דמשום זרות חייב בסי' א' ומשום שבת אינו חייב עד שיגמור כל השחיטה דאז הוי מתקן דתיקן להוציא מידי אבמה"ח לב"נ אבל בתחלת שחיטה הא הוי מקלקל ופטור דהא בתחלת שחיטה לא תיקן כלום דהא עדיין לא יצא מידי אבמה"ח עד גמר שחיטה ובתוספות שבת (דף ק"ו) ד"ה חוץ מבואר דלכך חייב בשוחט לר"י משום דבשעת הקלקול בא התיקון שהוציאה מידי אבמה"ח וא"כ בתחלת שחיטה דלא תיקן עדיין פטור דהוי מקלקל וא"כ כיון דאיסור זרות ואיסור שבת אינן חלין בב"א דהא משום זרות חייב בתחלת שחיטה ומשום שבת אינו חייב עד שיגמור כל השחיטה לרבי לשיטתו א"כ הא ל"ש לדון בזה דאין איסור חל ע"א כמבואר בשבועות (דף כ"ז) הנ"ל ובודאי מחויב שתים והאיך קפץ ב"ק ונשבע דשמע מרבי אחת: ד אך יש ליישב קושייתי בפשיטות לפי מה דמבואר בירושלמי (פ"ז) דתרומות ובכתובות (פ"ג) גבי מדליק גדיש

בשבת דלא אמרינן שמיד שהדליקו חייב מיתה וחיוב ממון חל אחר זה משום דעל כל שיבולת ושיבולת חייב מיתה עיי"ש א"כ ה"נ י"ל לענין חיוב זרות דשחיטה דאף שנתחייב מיד כששחט מקצת סימנים כיון דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס מ"מ גם אח"ז לא פקע ממנו חיוב זרות ונמשך החיוב זרות בכל השחיטה דכל מה ששחט הוא בחיוב זרות כמו דאם הי' שוחט מקצת סימנים כהן וגמרו זר דחייב כן ה"נ אף דשחט זר מתחילה וע"ס מ"מ לא פקע ממנו החיוב זרות גם בגמר שחיטה וחייב על הגמר שחיטה ג"כ משום זרות לכך אינו חל איסור שבת על איסור זרות דגמר שחיטה:

והשתא קשה דל"ל להגמרא לדחוקי דבר קפרא עריב לזר שאכל מליקה הא יש לומר דבר קפרא הוכיח מזה דע"כ אירי בב"א לפי מה דמבואר ברש"י ביומא (דף כ"ד) אהא דקאמר הגמ' גבי עבודות שזר חייב עליו מיתה והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר ובין דבר פסול ומפ' רש"י בהנך פסולין שפסולין בקודש ראם עלו לא ירדו מש"ה חשיבא הקטרה אלמא דבהנך פסולין דאם עלו ירדו אינו חייב זר עליהן משום הקטרה ואיתא בזבחים (דף ס"ח) אמר רב שמאל ולילה אין מטמאין בבית הבליעה זר וסכין מטמאין בבית הבליעה ומבואר בתוספות שם ד"ה אמר רב כו' דבזר וסכין דמטמאין בזה אם עלו ירדו וא"כ הא י"ל דבר קפרא ס"ל כרב דזר מטמא בבית הבליעה וא"כ בשחיטת זר אם עלו ירדו א"כ היה קשה ליה לבר קפרא אמאי ס"ל לרבי בזר ששימש בשבת דאינו חייב אלא אחת הא לרבי לשיטתו לא שייך לדון בזה אם איסור חע"א משום דאינן באין כאחת החיוב זרות ושבת דהא כיון דמיד בתחלת שחיטה חייב משום זרות לרבי דס"ל דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס א"כ שוב אם עלו ירדו אף אם הי' הכהן גומר השחיטה דהא נפסלה מיד בתחלת שחיטה משום שחיטת זרות וא"כ שוב אינו חייב הזר על הגמר שחיטה משום זרות דהא בהנך פסולין דאם עלו ירדו אינו חייב עליהם משום זרות כמבואר ברש"י ביומא הנ"ל לענין חיוב הקטרה א"כ ה"נ לענין חיוב שחיטה דזרות דמ"ש וא"כ כיון דבגמר השחיטה נפקע החיוב זרות א"כ הדרא קושייתי לדוכתא דהא לא שייך בזה אין איסור חע"א דהא בשעה שבא החיוב שבת ליכא איסור זרות (ודחיקא לי' לב"ק לאוקמה דהא דקאמר רבי אינו חייב אלא אחת אינו אליבא דנפשי' רק אליבא דר"ש דס"ל מקלקל בחבורה חייב). וע"כ צ"ל דהנה הגמרא פריך לקמן (דף ל"ג) אהא דקאמר ר' יוסי זר ששימש בשבת חייב שתים זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה שחיטה בזר כשירה אי בהקטרה האמר ר"י הבערה ללאו יצאת ומשני בשחיטת פרו של כה"ג וכדברי האומר שחיטת פרו של כה"ג בזר פסולה ופריך א"ה מאי איריא זר אפי' כהן הדיוט נמי ומשני שזר אצלו קאמר ומיירי אף בכהן הדיוט וא"כ א"ש די"ל דהאי זר

ששימש בשבת דקאמר רבי דאין חייב אלא אחת מיירי דווקא בזר אצלו דהיינו בכהן הדיוט ששחט פרו של כה"ג א"כ בזה אף דשחיטת פרו של כה"ג פסולה בהדיוט מ"מ אם עלו לא ירדו דהא בזבחים (דף ס"ח) הנ"ל פריך הגמר' לרב מ"ש שמאל דאית לי' הכשירה ביוה"כ זר נמי אית לי' הכשירה בבמה מבמה לא יליף ופירש"י משום דבמה כחול היא לגבי מקדש וא"כ כ"ז בזר אבל בכהן הדיוט ששחט ביוה"כ אף דפסלה בשחיטתו מ"מ כיון דאית לי' הכשירה כל השנה בעבודה אהני שחיטתו דאם עלה לא ירד לכך אינו חייב אלא אחת משום דאיסור זרות לא פקע אף בגמר שחיטה: והשתא א"ש הא דעריב ב"ק לזר שאכל מליקה משום דב"ק לשיטתו הוכיח דרבי ס"ל דאין אחע"א אף אם חלין בב"א דכיון דב"ק סובר דבשחיטת זר אם עלו ירדו א"כ ק"ל אמאי ס"ל לרבי בזר ששימש בשבת דאינו חייב אלא אחת הא אינם חלין בב"א כנ"ל וע"כ צ"ל דמיירי בכהן הדיוט ששחט פרו של כה"ג א"כ מוכח דרבי סובר דאין איסור חע"א אפי' בב"א דהא בכהן הדיוט ששחט פרו של כה"ג הוי איסור ב"א דהא לא חל על הכהן איסור זרות עד שבא יוה"כ ובשעה שבא יוה"כ חל עליו איסור זרות לגבי פרו של כה"ג ואיסור שבת בב"א והוי כמו דאייתי שתי שערות בשבת דהוי איסור ב"א כדמפרש"י דהשתא ל"ל כדלעיל כו' דהא לא חל שום איסור עליו עד היום דאיסור זרות ואיסור שבת יחד באו אבל הביא ב' שערות בחול קדים זרות עלי' עכ"ל כן ה"נ בכהן ששחט פרו של כה"ג הוי איסור ב"א דהא לא חל עליו איסור לעבוד העבודה עד יוה"כ וא"כ מוכח דרבי סובר דאף באיסור בת אחת אינו חייב אלא אחת לכך עריב בר קפרא גזר שאכל מליקה משום דלדידי' מוכח מזר ששימש בשבת דרבי פוטר אליבא דר"ש באיסור ב"א:

אבל ר"ח סובר כר' יוחנן דס"ל בזבחים (דף ס"ח) הנ"ל דזר אינו מטמא בבית הבליעה וכן מסיק הגמ' שם א"ר יצחק שמעתי שתים א' קמיצת, זר ואחת מליקת זר א' תרד וא' לא תרד ולא ידענא אמר חזקי' מסתברא קמיצה תרד מליקה לא תרד כו' וכן שק הרמב"ם (בפ"ג מה' פסוה"מ הל' ט"ו) וא"כ א"ש דחייב על זרות אף בגמר שחיטה כיון דאם עלו לא ירדו לכך אינו חל איסור שבת דגמר שחיטה על איסור זרות ואינו מוכרח לומר דמיירי דוקא בכהן הדיוט ששחט וא"כ שפיר י"ל דכי אתנייה רבי לדידיה תרתי לפטור אתנייה ואליבא דר"ש ול"ל להגמ' לדחוק ולומר דב"ק עריב מנפשיה לזר שאכל מליקה משום דדמיא ליה:

וא"ל הא עדיין י"ל דמיירי בזר ששחט הפרו של כה"ג ואעפ"כ לא שייך לומר בזה אם עלה ירד משום דהא שחיטת קדשים כשרה בזר וכיון דשחיטה אית לי' הכשירה בזר אהני שחיטתו דאם עלו לא ירד ז"א דלא דמי דהא דאמרינן בשמאל כיון דאית לי'

הכשירה ביוה"כ וכן בזר דרצה הגמ' לומר דכיון דאית לי' הכשירה בבמה לכך אם עלה לא ירד הוא רק אם משכחת לה אופן שיהא זר כשר לעבודה וכיון דאיכא מקום שזר כשר לעבודה כגון בבמה אף דבמקדש אסריה רחמנא להזר לעבוד עבודה אעפ"כ הא חזינן דלא חמיר פסוליה והראי' דהא בבמה כשר לכך רצה הגמ' לומר דאם עלה לא ירד רק דדחי לה הגמ' משום דמבמה לא ילפינן וכן לענין שמאל, שפיר קאמרינן דהא חזינן דלא חמיר פסוליה והראי' דהא ביוה"כ מכשיר רחמנא לעבוד העבודה בשמאל לכך אם עלה לא ירד אבל בשחיטה כיון דהא דשרי רחמנא לזר לשחוט אין זה, מצד קלישת פסולו דזר רק משום דשחיטה לאו עבודה היא א"כ הא במקום דשחיטה הוי עבודה כגון, בשחיטת פרו של כה"ג כיון דלא מצינו בשום מקום שיהא זר כשר לעבודה שוב דמי שחיטת פרו של כה"ג לכל עבודות קדשים דכמו דבשארי עבודות קדשים אם עשאן זר עלה ירד כן ה"נ בשחיטת פרו של כה"ג אם שחטו זר אם עלה ירד דמ"ש כיון דבזה הוי שחיטה עבודה ובעבודה לא מצינו בשום מקום שיהא זר כשר בו [ועי' בזבחים דף ס"ח זר נמי אית ליה הכשירה בשחיטה שחיטה לאו עבודה היא]:

והנה בחידושי הארכתי בזה בפלפול רב ליישב דברי הגמ' וכאן אנקוט בקצרה כיון דכל עיקר קושייתי הוא רק לשיטת רש"י דס"ל דהפלוגתא דמקלקל בחבורה אי חייב תליא בפלוגתא דמלאכה שאינה צריכה לגופה א"כ י"ל לשיטת רש"י דסובר דאף לר' יהודה דס"ל דמקלקל בחבורה פטור מ"מ חייב בתחלת שחיטה משום חובל אף דבתחלת שחיטה לא תיקן מידי דהא לא התירה באכילה עד סוף השחיטה מ"מ לפי מה דמבואר בתוס' שבת (דף ק"ו) בד"ה חוץ מחובל דכתבו לחלק לר' יהודה בין חובל וצריך לכלבו דפוטר ובשוחט בשבת דמחייב בשני פנים אם משום דאין דרך לחבול בשביל כלבו אם משום דחובל וצריך לכלבו אין התיקון מיד בשעת הקלקול אלא לאחר מכן דלאחר שנעשה החבורה בא הדם משא"כ בשוחט דמיד בשעת הקלקול בא התיקון להוציא מידי, אבר מן החי עיי"ש ונ"מ בין שני התירוצים האלו הוא אם חייב לר' יהודה בתחלת שחיטה דאם נימא דהטעם דפוטר ר' יהודה בחובל וצריך לכלבו משום דאין דרך לחבול בשביל כלבו א"כ בשוחט דאורחי' בכך לשחוט הבהמה ואי אפשר להסוף שחיטה בלי תחלת שחיטה ממילא מיקרי מתקן אף בתחלת שחיטה כיון דהתחלת שחיטה נצרך לתיקון המלאכה דהשחיטה אבל א"נ דלכך פטור בחובל וצריך לכלבו משום דאין התיקון מיד בשעת הקלקול א"כ בתחלת שחיטה דג"כ אין התיקון בא בשעת תחלת מלאכתו דאינו ניתר באכילה עד סוף השחיטה פטור על התחלת שחיטה משום מקלקל וא"כ א"ש די"ל דרש"י סובר כתי' הראשון שבתוס' דהטעם הוא משום דאין דרך

לחבול בשביל כלבו א"כ בשוחט בשבת חייב אף על תחלת שחיטה וא"כ שפיר חלין איסור זרות ושבת בבת אחת רק דיש לחקור אם חייב על הסוף שחיטה ג"כ משים חובל א"כ הא נסתרה תירוצי ויש אתי בזה פלפול עצום ואכ"מ ועי' בדרוש וחדוש מהגרע"א מערכה ז']:

ה אמנם לפי מה דמבואר בירושלמי ספ"ח דיומא א"ר יוחנן זו דברי ראב"ע ור"י ור' עקיבא אבל דברי חכמים אם אין שעיר היום מכפר כיצד הוא מכפר ר' זעירא אמר כל שהוא ר' חנינא אומר בסוף מה נפקא מביניהון מת מרד על דעתיה דר' זעירא כבר כיפר על דעתיה דר' חנינא לא כיפר א"ר זעירא מתניתא מסייע לר' חנינא חומר בשעיר מה שאין ביוה"כ וביוה"כ מה שאין בשעיר שיוה"כ מכפר בלא שעיר והשעיר אינו מכפר אלא ביוה"כ חומר בשעיר שהשעיר מכפר מיד ויוה"כ משתחשך א"ר חנינא איתותבת קומי' ר' ירמיה ואמר תיפתר שהי' בדעתי' להביא שעיר ולא הביאו ר' יוסי בר' בון בעי ואין הקב"ה רואה את הנולד עי"ש וא"כ לפי מה דהוכיח הירושלמי מהברייתא דיוה"כ אינו מכפר אלא בסופו א"ש די"ל דלעולם אינו חייב עד שיעבור כל הל"ט מלאכות ומשכחת לה כרת דמלאכה כגון שעשה כל הל"ט מלאכות ומת קודם סוף היום שלא עבר עליו סוף היום לכפרו וכן אי נימא כר' יהודה דסובר בשבועות שם דיוה"כ אינו מכפר בלא תשובה ג"כ ניחא דהא משכחת לה כרת דיממא בלא עשה תשובה וא"כ שפיר איצטריך קרא דהבערה לחלק:

ולכאורה הי' נ"ל להוכיח כאחת משתי אלה או דיוה"כ אינו מכפר אלא בסופו או דיוה"כ אינו מכפר בלא תשובה והוא דגרסינן במס' כריתות (דף כ"ז) דחייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהם יוה"כ אין יוה"כ מכפר ויליף שם מקרא דכתיב מכל חטאתיכם לפני ה' חטא שאינו מכיר בו אלא ה' דהיינו אשם תלוי יוה"כ מכפר אבל חייבי חטאות ואשמות ודאין אין יוה"כ מכפר והקשו האחרונים לר"ש דס"ל בראש השנה (דף ד') דאינו עובר בבל תאחר רק אם איחר שלש רגלים כסדרן דהיינו חג המצות ושבועות וסוכות א"כ ל"ל קרא ע"ז דחייבי חטאות ואשמות ודאין אין יוה"כ מכפר תיפוק ליה בלא"ה מדחזינן דריבה קרא חטאות ואשמות לענין בל תאחר והשתא היכא משכחת לה דיעבור עליהם בבל תאחר הא קודם שמגיע סוכות שהוא רגל האחרון כבר הגיע יוה"כ ומכפר עליהם וא"כ מדחזינן דכתבי' קרא דעובר עלייהו בב"ת ש"מ דאין יוה"כ מכפר על חייבי חטאות ואשמות ודאין וע"כ צריכין לומר כר"י דיוה"כ אינו מכפר בלא תשובה וא"כ א"ש הא דאיצטריך קרא דעל חייבי חטאות ואשמות ודאין אין יוה"כ מכפר דבלאו קרא ה"א דיוה"כ מכפר ואפ"ה משכחת לה בל תאחר כגון שלא עשה תשובה ביוה"כ על

החטא שמביא עבורו החטאת ואין יוה"כ מכפר לשאינו שבים וכן אי נימא דיוה"כ אינו מכפר אלא בסופו ג"כ ניחא דמשכחת לה גוונא שיהיו בב"ת בחטאת והוא:

דגרסינן בשבת (דף ע"א) איתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני ר' יוחנן אמר חייב שתים ור"ל אמר אינו חייב אלא אחת ר' יוחנן אמר חייב על חטאתו ונסלח לו ור"ל אמר פטור מחטאתו ונסלח לו כו' ולר"י נמי הא כתיב מחטאתו ונסלח לו הכא במאי עסקינן כגון שאכל כזית ומחצה ונודע לו על כזית וחזר ואכל כחצי זית אחר בהעלמו של שני מהו דתימא ליצטרפו קמ"ל ומפ' רש"י דכיון דהאי חצי זית עם זית קמא שייך בתר ידיעה קמייתא הוי כאלו נודע לו על הכל דהא אי הוי מייתי קרבן בהדיה דזית מתכפר בלא שום ידיעה דפחות מכשיעור לא חשיב אבל כזית לא מתכפר בלא ידיעה הלכך כי לא אתיידע ליה בהדיה אלא זה אחר זה הוו ידיעות מחלקות עכ"ל נמצא מבואר מדברי רש"י דלכך לא מצטרפי החצי זית קמא עם החצי זית בתרא משום דע"י הידיעה שנודע לו על הכזית חשיב כאילו נודע לו על החצי זית ג"כ:

והנה לקמן (דף ק"ה) גרסינן הכותב ב' אותיות בשתי העלמות אחת שחרית כו' ר"ג מחייב וחכמים פוטרין ומפ' הגמ' דפלגי בהא דר"ג סבר אין ידיעה לחצי שיעור ורבנן סברי יש ידיעה לחצי שיעור וא"כ לר"ג דסובר דאין ידיעה לחצי שיעור א"כ ליכא למימר דלכך פטריה רחמנא מחטאת היכא דאכל כזית ומחצה ונודע לו על הכזית משום דחשיב כאילו היתה ידיעה על החצי זית ג"כ דהא לר"ג אף אם היתה ידיעה בין חצי זית קמא לחצי זית בתרא ג"כ מצטרפי החצאי זיתים בהדדי לחייב חטאת:

וע"כ צ"ל לר"ג דהטעם הוא דלא חייבה תורה בזה חטאת הוא לפי מה דמבואר בזבחים (דף ל"א) איתמר חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו אמר רבא ויקץ כישן הפיגול ורב המנונא אמר עירוב מחשבות הוי אמר רבא מנא אמינא לה דתנן כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה ראשון חלקן זה וזה שני הא חזר ועירבן ראשון הוי כו' ורב המנונא אמר התם איכא שיעורא הכא ליכא שיעורא ומפרש רש"י התם איכא שיעורא דמעיקרא שיעור שלם הוה ונחלק הלכך כשחזר ועירבו חזר שמו עליו אבל הכא מעיקרא חצי זית פיגול וחצי זית פסול לא נקרא שם פיגול עליו כי אם שם פסול הילכך כי הדר אתי חצי זית דזמן לא פקע שם פסול למיחל שם פיגול עכ"ל אלמא דס"ל לרב המנונא דכיון דבתחלה נצטרף החצי זית דחוץ לזמנו להחצי זית דחוץ למקומו אף דאח"כ נתהוה עוד חצי זית חוץ לזמנו ויש להם הצטרפות בהדדי אעפ"כ לא מצטרף החצי זית קמא דחוץ לזמנו עם החצי זית בתרא משום דהחצי זית דחוץ למקומו

אינו מניח להחצי זית קמא להפרד ממנו ה"נ י"ל בנ"ד דכיון דקודם שאכל החצי זית בתרא היה נגרר החצי זית קמא להצטרף עם הכזית לענין שאם מביא קרבן על הכזית נתכפר החצי זית ג"כ א"כ כיון דנצטרף החצי זית עם הכזית אף דאכל אח"כ עוד חצי זית בהעלם אחד ויש להם הצטרפות בהדדי אעפ"כ תו אינו מניח הכזית להחצי זית להפרד ממנו ולהצטרף עם החצי זית בתרא ונתכפר בהקרבן של הכזית כן נ"ל:

ו ונקדים ועוד הא דגרסינן בכריתות (דף י"ח) דפריך רבא לאביי דס"ל דידיעת ספק מחלקת לחטאות מהא דתניא אכל היום אכל למחר כו' ואפי' מכאן ועד שלש שנים מנין שמצטרפין זה עם זה ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא כיפר עליה יוה"כ כו' ומשני כי מכפר יוה"כ על כוליה שיעורא על פלגא דשיעורא לא מכפר והנה המ"ל ברמב"ם (פ"ג מה' שגגות) כתב והאריך לחקור בזה וסיום דבריו ועיין במ"ש רבינו (פ"ח מה' אבות הטומאה) וז"ל אכל פחות מכשיעור וטבל ועלה ואכל מעט כו' הרי דאין הטבילה מועלת לחצי שיעור ה"נ אין יוה"כ מועיל לח"ש ומיהו יש לחלק ביניהם דשאני טבילה מיוה"כ ולעולם דיוה"כ מכפר על ח"ש מכ"ש דשיעור אך סוגיות הגמ' דכריתות מוכחת בהדיא דאין יוה"כ מכפר על ח"ש והוא דבר פלא בעיני עכ"ל:

והנה דברי המשנה למלך צ"ע דמה זו לפלא בעיניו הא דלא מכפר יוה"כ על פלגא דשיעורא הא לא עדיפא יוה"כ מחטאת דאם היה אוכל חצי זית חלב והיה מביא עליה חטאת בודאי דהוי חולין בעזרה ואינו מכפר א"כ ה"ה ליוה"כ ג"כ דבמקום קרבן קאי אינו מכפר על ח"ש ע"כ נ"ל דסברת המ"ל כך הוא דלא שייך לדמות יוה"כ לקרבן דהא חזינן בקרבן גופא דהיכא דאכל כזית ומחצה והביא קרבן על הכזית נתכפר על החצי זית ג"כ כמבואר ברש"י דשבת (דף ע"א) הנ"ל אלמא דחצי שיעור בעצמותיה בר כפרה הוא דנתכפר בקרבן רק דחצי שיעור גרידא כיון דקיל הוא ולא חייביה תורה עליו קרבן א"כ ממילא אם הביא קרבן אינו מתכפר משום דהא יש בו איסור בהקרבתו כיון דאינו לצורך דאין חטאת בא בנדבה כמבואר בחולין (דף מ"א) ואיך יכפר אבל ביוה"כ כיון דכפרתו הוא ממילא דעיצומו של יום הכפורים מכפר א"כ הא צריך לכפר על ח"ש ג"כ כיון דח"ש ג"כ בר כפרה הוא כמו בקרבן דאם הוצרך להקריבו שוב מכפר על ח"ש ג"כ א"כ ה"ה ביוה"כ כיון דמכפר על כל העברות דשיעור שלם א"כ הא שוב צריך לכפר על ח"ש ג"כ וע"כ דהענין כפרת יוה"כ כן הוא דעל ח"ש אינו בר כפרה כלל א"כ שפיר תמה המ"ל דהדבר פלא דעל שיעור שלם יהיה בר כפרה ועל ח"ש לא יכפר: ז ומעתה נ"ל לומר מילתא חדתא דאף דקיי"ל דיוה"כ במקום אשם תלוי קאי אעפ"כ כהאי גוונא אם היה כאן שני חתיכות אחת חלב וא' שומן ואינו יודע איזהו חלב ואיזהו שומן ואכל

מחתיכה אחת כזית ומחצה ונודע לו על כזית ואח"כ אכל עוד חצי זית מאותה חתיכה שאכל הכזית ומחצה והוא סבור שהוא חתיכה אחרת של שומן ושוב נודע לו דהחצי זית קמא וחצי זית בתרא אכל מאותה החתיכה שאכל מעיקרא הכזית ומחצה והוי ספק חלב וספק שומן ולא הביא אשם תלוי ועבר עליו יוה"כ דשוב נתחייב לאחר יוה"כ באשם תלוי על הכזית בתרא אף דלענין קרבן אשם תלוי בודאי פטור על הכזית בתרא כמו בחטאת כמבואר ברמב"ם (פ"ח מה' שגגות הלכה ו') כל דבר שחייבין על ודאו חטאת קבועה אחת חייבין על לא הודע שלו אשם תלוי אחד וכל דבר שחייבין על ודאו חטאות הרבה חייבין על לא הודע שלו אשמות הרבה כמנין החטאות כו' וא"כ כיון דבחטאת קבועה אינו חייב בזה אלא אחת משום דהחצי זית קמא נגרר עם הכזית ה"נ באשם תלוי אינו חייב אלא אחת דהחצי זית קמא נגרר לענין קרבן אשם תלוי עם הכזית ואם הביא קרבן על הכזית נתכפר על החצי זית ג"כ אעפ"כ בכפרת יוה"כ אף דבמקום אשם תלוי קאי נתחייב בכהאי גונא לאחר שעבר יוה"כ דכפרת יוה"כ חלוק מקרבן לענין ח"ש דאף דלענין קרבן אם הוצרך לקרבן על הכזית נתכפר החצי זית ג"כ אבל בכפרת יוה"כ אף דהוצרך לכפרתו על העברות של שיעור שלם מ"מ לא נתכפר החצי שיעור וא"כ אם עבר עליו יוה"כ הא לא נתכפר רק הכזית אבל החצי זית לא נתכפר. ומעתה נראה לי דשוב מצטרף החצי זית קמא עם החצי זית בתרא לחייב אשם תלוי לפי מה שביארתי דכל עיקר הטעם, דלא מצטרף החצי זית קמא עם החצי זית בתרא אף דאין ידיעה לחצי שיעור וצריכין להצטרף אעפ"כ כיון דבתחלה נצטרף החצי זית קמא עם הכזית לענין שיתכפר בקרבן שמביא על הכזית אינו מניחו הכזית להפרד ממנו ולהצטרף עם החצי זית בתרא א"כ כל זה כשהם בני צירוף הכזית עם החצי זית אבל כשעבר עליו יוה"כ כיון דהכזית בלבד נתכפר והחצי זית לא נתכפר א"כ כיון דשוב לית ליה להחצי זית צירוף עם הכזית קמא והכזית נפרד ממנו שוב מצטרף החצי זית קמא להחצי זית בתרא כיון דבעצמותן צריכין להצטרף בהדדי:

וא"ל הא לא שייך לחייביה באשם תלוי לאחר יוה"כ משום דהא אם נימא דנצטרפו אהדדי החצי זית קמא עם החצי זית בתרא א"כ הא שוב לענין הך כזית ג"כ יוה"כ מכפר כיון דנצטרפו לשיעור שלם א"כ הא יוה"כ במקום אשם תלוי קאי ז"א דהא לפי מה דהבאתי לעיל שיטת הירושלמי דס"ל לר"ח דיוה"כ סופו הוא מכפר א"כ אינו שייך לומר דיוה"כ מכפר על הך כזית משום דהא לא נצטרפו השני חצי זיתים בהדדי לשיעור שלם רק ברגע אחרונה שבכלות יוה"כ דנתכפר הכזית קמא כיון דיוה"כ אינו מכפר אלא בסופו אז נצטרפו החצי זיתים להדדי א"כ הא ליכא תו יוה"כ לכפר כיון דכבר יצא

יוה"כ דהא ברגע האחרונה בכלות יוה"כ דאז הזמן כפרה עדיין לא נצטרפו אהדדי רק דלאחר שכיפר יוה"כ דנתכפר הכזית אז מצטרפין החצי זית להדדי וא"כ הא תו ליכא יוה"כ דליכפרו:

וכיון דזכינו לדין מיושב קושייתי הנ"ל דשפיר איצטריך קרא דלה' להורות דחייבי חטאות ואשמות אין יוה"כ מכפר משום דמשכחת לה גוונא שיהא עובר בבל תאחר בחטאות ואשמות אף דכיפר עליו יוה"כ בכה"ג דלעיל כגון שאכל כזית חלב ומחצה ונודע לו על הכזית וחזר ואכל חצי זית והפריש קרבן דבזה הא מונח על הקרבן שני כפרות כפרה על הכזית קמא וכפרה על הכזית בתרא דע"י הכפרה דהחצי זית נפטר מקרבן על כולו דכיון דמכפר על החצי זית קמא א"כ הא אית ליה להחצי זית קמא צירוף עם הכזית לכך אינו מצטרף עם החצי זית בתרא אבל אם לא היה מכפר רק על הכזית בלחוד א"כ הא היה מחויב חטאת על הכזית השני דכיון דהכזית נתכפר ושוב ל"ל צירוף להחצי זית קמא עם הכזית א"כ הא שוב מצטרף החצי זית קמא להחצי זית בתרא כנ"ל וחייב חטאת נמצא דע"י כפרת הקרבן שעל החצי זית נפטר מקרבן ואיחרו שלש רגלים דבזה עובר עליו בבל תאחר ממנפ"ש דא"ל הא כבר כיפר עליו יוה"כ ז"א דהא א"נ דיוה"כ מכפר על חייבי חטאות א"כ הא שוב מחויב חטאת על הכזית השני משום דהא אף אם יוה"כ מכפר אעפ"כ הא לא נתכפר רק הכזית אבל החצי זית קמא הא לא נתכפר כיון דיוה"כ אינו מכפר על חצי שיעור כנ"ל וא"כ הא שוב מצטרף החצי זית קמא להחצי זית בתרא לחייב חטאת כיון דל"ל צירוף עם הכזית קמא כנ"ל ויוה"כ לא כיפר ע"ז כיון דהצירוף אינו בא רק לאחר שנתכפר הכזית קמא א"כ הא שוב כבר כלתה כפרת יוה"כ כנ"ל וא"כ בכה"ג הא ממ"נ עובר בבל תאחר דהא אף אם יוה"כ מכפר מ"מ הא יהיה מחוייב חטאת מפאת הכזית השני א"כ הא אם משהא קרבנו שנתחייב להקריבו ע"י שאכל הכזית ומחצה ועוד חצי זית חלב ואיחרו שלש רגלים ולא הקריבו עובר בבל תאחר דמאחר קרבנו שנתחייב להקריבו קרבן אחד ממנפ"ש או מחמת כזית הראשון או מחמת כזית השני אף אם יוה"כ מכפר ודו"ק:

ח אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דיוה"כ בסופו מכפר אבל אם נימא דיוה"כ כל שעתא ושעתא מכפר א"כ הא אף בכה"ג ג"כ פטור מחטאת משום דהא מיד בכניסת יוה"כ נתכפר על הכזית הראשון א"כ אף דשוב נתחייב על הכזית השני אעפ"כ הא גם לענין הך כזית ג"כ יוה"כ מכפר כיון דכל שעתא מכפר והדרא קושייתי לדוכתא (ועי' בפי' הרא"ש בנדרים (דף ד') דמפרש אהא דקאמר הגמ' דרש ידרשנו אלו חטאות ואשמות כו' ורבינהו קרא דאשכחן בחטאת דרישה ואת שעיר חטאת דרוש דרש ואשם כחטאת

דכתיב כחטאת כאשם עכ"ל] וע"כ דמוכח מזה דיוה"כ בסופו מכפר וא"כ הא שפיר איצטריך קרא דהבערה לחלק משום דמשכחת לה כרת דיממא ביוה"כ בתרי גוונא ממנפ"ש או דנימא דיוה"כ אינו מכפר בלא תשובה ומשכחת לה כרת בלא עשה תשובה כנ"ל או דנימא דיוה"כ אינו מכפר אלא בסופו ומשכחת לה כרת שעשה הל"ט מלאכות ומת קודם צאת יוה"כ:

אמנם הך הוכחה הוא רק א"נ כר"ש דבעינן שלש רגלים כסדרן אבל א"נ כרבנן דס"ל בר"ה שם דלא בעינן שלש רגלים כסדרן לא מוכח כלל משום דמשכחת לה ב"ת אף אם יוה"כ מכפר על חייבי חטאות בשלא עבר עליו יוה"כ כגון סוכות פסח שבועות ומכש"כ א"נ כר"מ וראב"י דס"ל שם דברגל אחד עובר בבל תאחר בוודאי ניחא:

והנ"ל דתליא בהא דגרסינן בר"ה (דף ד') ת"ר חייבי הדמין כו' כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר בבל תאחר ר"ש אומר שלשה רגלים כסדרן רמ"א כיון שעבר עליהן רגל אחד עובר בבל תאחר ראב"י אומר כיון שעבר עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר ראב"ש אומר כיון שעבר עליהן חג הסוכות עובר עליהן בבל תאחר מ"ט דת"ק מכדי מינייהו סליק ל"ל למהדר ומיכתב בחג המצות כו' ש"מ לבל תאחר ור"ש אומר אינו צריך לומר בחג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה אחרון וראב"י מ"ט דכתיב אלה תעשה לה' במועדיכם כו' וראב"ש מ"ט דתניא כו' לא יאמר חג הסוכות שבו דיבר הכתוב למה נאמר לומר שזה גורם ור"מ וראב"י האי בחג המצות כו' מאי דרשו ביה מיבעי להו לכדר"א אר"א דאמר ר"א מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה ת"ל בחג המצות כו' מקיש חג השבועות לחג המצות כו' ות"ק ורשב"א תשלומין לעצרת מנ"ל נפקא להו מדתני רבב"ש כו' אמרה תורה מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש למנויו אף עצרת למנויו נמצא מתבאר דלדידן דמצינן למילף תשלומין לעצרת מחדש ועיין בלח"מ ברמב"ם (פי"א מה' חגיגה) שמפרש שהרמב"ם ג"כ יליף תשלומין לעצרת מחדש א"כ הא שוב מיותר האי קרא דחג המצות וחג השבועות וחג הסוכות כיון דלא בעינן לתשלומין וע"כ דאתא להורות דבעינן שלש רגלים לב"ת א"כ הא שוב מוכח דלא כר"מ וראב"י וראב"ש:

ט אמנם עדיין י"ל כרבנן דלא בעינן כסדרן ולא כר"ש והנ"ל דהך פלוגתא תליא בהא דהנה לכאורה צריכין להבין לרבנן דס"ל דלא בעינן כסדרן א"כ מאי דרשי בהאי קרא דחג הסוכות דמיותר הוא דאף כשחוזרין לבל תאחר לא היה צריך להזכירו שהרי הענין עסוק בו וע"כ דאתא להורות דבעינן כסדרן (ודוחק לומר דבהא גופה פליגי ר"ש ורבנן דלר"ש יהא חשיב זה ליתור ולרבנן לא יהא חשיב דזה דוחקן והנ"ל ליישב דהנה בס' ז"ב

הקשה מנ"ל לר"ש למילף מחג הסוכות דבעינן כסדרן הא י"ל דהאי בחג הסוכות אתא לדרשה אחרינא למעט שמיני עצרת דבלא"ה הוי אמינא דאינו עובר בב"ת עד שיעבור גם שמיני עצרת דכתיב בפרשה דסיים והייתי אך שמח דמרבינן גם שמיני עצרת כמבואר בפסחים (דף ע"א) וא"כ אם מקריב אותו בשמיני עצרת אינו עובר בבל תאחר כיון דיכול להקריב אותו בשמיני לשם שלמי שמחה לכך כתיב בחג הסוכות בסוף דמיד שעבר סוכות עובר בבל תאחר ולא מועיל מה שיקריבו בשמיני עצרת ומנ"ל דבעינן כסדרן:

והנ"ל ליישב עפ"י מה דגרסינן בסוטה (דף מ"א) וכל הני ל"ל צריכי דאי כתב רחמנא מקץ ה"א נימנו מהשתא ואע"ג דלא מתרמי בשמיטה כתב רחמנא שמיטה כו' ואי כתב רחמנא במועד ה"א מריש שתא כתב רחמנא בחג הסוכות ואי כתב רחמנא בחג הסוכות ה"א אפי' ביו"ט האחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד והשתא מתורץ קושיית הז"ב דל"ל דכתב רחמנא חג הסוכות למעט שמיני עצרת דהא מוכח בהיפוך מדאיצטריך קרא דבבוא כלל ישראל למעט שמיני עצרת ש"מ דבלשון חג הסוכות גם ש"ע בכלל דש"ע נמי איקרי חג הסוכות ועי' בט"ז בה' נדרים (סי' ר"כ) ובא"ח (סי' תרס"ח) שהאריך בזה [וא"ל הא מהקרא לא מוכח מידי דלעולם י"ל דשמיני עצרת לא נכלל בלשון חג הסוכות והא דאיצטריך קרא דבבוא כל ישראל הוא משום דאי כתב רחמנא חג הסוכות ה"א דאפי' באמצע המועד כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד ז"א דא"כ ל"ל להגמ' למימר דה"א אפי' יו"ט האחרון ג"כ בכלל דמזה יהא מוכח דשמיני עצרת מיקרי ג"כ חג הסוכות כדהוכיח הט"ז ה"ל להגמ' לשנויא כתירוצי דמקרא דחג הסוכות ה"א אפי' באמצע המועד וע"כ צ"ל דסברת הגמ' הוא דלהא לא איצטריך קרא דאף אי הוי כתיב חג הסוכות סתמא יותר מסתבר למימר דענין הקהל הוא ביו"ט ולא בחול המועד רק דה"א דאפי' יו"ט האחרון ג"כ לכך איצטריך קרא דבבוא כל ישראל להורות דהוא מאתחלתא דמועד הרי דמוכח מדאצטריך קרא דבבוא כל ישראל דש"ע הוא ג"כ בכלל חג הסוכות ועי' בתוס' שם בד"ה כתב]:

אך לפי מה דמבואר ברמב"ם בה' (חגיגה פ"ז ה"ב) וז"ל כל הפטור מראי' פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף כו' אבל הטמא פטור מהקהל דכתיב בבוא כל ישראל וזה אינו ראוי לביאה עכ"ל וא"כ לדעת הרמב"ם אין אנו צריכין לתי' הגמ' דאי כתב רחמנא חג הסוכות ה"א אפילו ש"ע לכך כתיב בבוא כל ישראל דלעולם י"ל דש"ע לא נכלל בלשון חג הסוכות והא דאיצטריך קרא דבבוא כל ישראל הוא למעט טמא מהקהל:

והא דלא משני הגמ' כן הוא משום דלכאורה קשה ל"ל קרא למעט טמא מהקהל הא לפי מה דמבואר בחגיגה (דף ג') חוץ מחרש המדבר ואינה שומע ושומע ואינו מדבר

שפטורין מן הראי' ואעפ"י שפטורין מן הראי' חייבין בשמחה כו' ופריך הגמ' מ"ש לענין ראי' דפטירי ומאי שנא לענין שמחה דמחייבי ומשני לענין ראי' גמר ראי' ראי' מהקהל דכתיב הקהל את העם האנשים והנשים והטף וכתיב בבוא כל ישראל לראות כו' אלמא דילפינן בג"ש דראי' ראי' מהקהל לפטור חרש מראי' א"כ ה"ה הא מצינן למילף ג"כ בהיפוך הקהל מראי' בג"ש דראי' ראי' דכי היכי דבראי' טמאים פטורין מראי' והבאת קרבן כמבואר בחגיגה (דף ד') וברמב"ם (פ"ב מה' חגיגה ה"א) ה"ה בהקהל ול"ל קרא ע"ז:

אך י"ל דהנה הטורי אבן בחגיגה (דף ג') הנ"ל הקשה אהא דקאמר הגמ' גמר ראי' ראי' מהקהל הא בנדה (דף כ"ה) אמרינן כל ג"ש שאינו מופנה כל עיקר אין למידין ממנו והכא הא ראי' דגביה מצות ראי' אינו מופנה כל עיקר וההיא דגבי הקהל בבוא כל ישראל לראות מיבעי לי' להא דדרש בסוטה הנ"ל דאי כתב רחמנא בחג הסוכות ה"א אפי' יו"ט האחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל מאתחלתא דמועד והאיך מצינן למילף בג"ש זו הא אינה מופנית מיהו י"ל דההיא דהקהל מופנית דלכתוב בבוא כל ישראל ל"ל לראות ש"מ לאפנויי מ"מ ק"ל למאי דאמרינן התם בנדה בלישנא קמא מופנה מצד אחד לר' ישמעאל למדין ואין משיבין ולרבנן למדין ומשיבין והכא כיון דאינו מופנה אלא מצד אחד דהקהל לחוד הא איכא למיפרך מה לראי' שכן תדיר שנוהג ג' פעמים בשנה תאמר בהקהל שאינו נוהג אלא פעם אחד בשמיטה והא וודאי פירכא גדולה היא כדפריך הגמ' כה"ג במנחות (דף ס') מה לצד השוה שבהן שכן מצויין עיי"ש שנשאר בקושיא:

וע"כ צ"ל דהגמ' קאי כאן לר' ישמעאל דס"ל דמופנה מצד אחד למדין ואין משיבין לכך שפיר ילפינן ראי' ראי' מהקהל כיון דאין משיבין. והשתא א"ש הא דהביא הרמב"ם ילפותא למעט טמא מראי' מבבוא כל ישראל ולא ילפינן בג"ש מראי' משום דלדידן דקיי"ל כרבנן דר' ישמעאל דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין א"כ הא איכא למיפרך מה לראי' דקיל שנשים וטף פטורין כמבואר בריש חגיגה תאמר בהקהל דחמיר דנשים וטף חייבין בה לכך טמא ג"כ חייב לכך איצטריך לן ילפותא דקרא דבבוא כל ישראל למעט טמא מראי' וכיון דזכינו לדין מיושב קושייתי הנ"ל דלכך לא משני הגמ' דאיצטריך הקרא דבבא כל ישראל למעט טמא משום דהגמ' רוצה ליישב אליבא דכו"ע אף אליבא דר' ישמעאל דס"ל מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין א"כ הא לדידי' לא בעינן קרא למעט טמא משום דמצינן למילף בג"ש מראי' לכך משני הגמ' דאתא הקרא דבבוא כו' למעט שמיני עצרת:

ומעתה א"ש די"ל דרבנן ור"ש דפליגי אי בעינן שלש רגלים כסדרן פליגי בהא דרבנן ס"ל דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין א"כ א"ש די"ל דאיצטריך הקרא דבחג הסוכות למעט שמיני עצרת כקושיית הז"ב וא"ל הא מוכח דש"ע בכלל חג הסוכות מדאיצטריך קרא דבבוא כל ישראל ז"א די"ל דהקרא דבבוא כל ישראל אתא למעט טמא וא"ל הא יכולין למילף בג"ש הקהל מראי' ז"א די"ל מה לראי' שכן נשים פטורות תאמר בהקהל שנשים חייבות כיון דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין אבל ר"ש י"ל דס"ל כר' ישמעאל דמופנה מצד אחד למדין ואין משיבין א"כ לא איצטריך קרא למעט טמא וע"כ דאתא הקרא דבבוא כל ישראל למעט ש"ע א"כ מוכח דש"ע בכלל סוכות וע"כ דאתא הקרא דחג הסוכות להורות דבעינן כסדרן והנ"ל דהאי פלוגתא במופנה מצד אחד אי למדין ומשיבין או לא תליא בהא דאיתא בנדה (דף כ"ב) המפלת כמין בהמה חיה ועוף אם זכר תשב לזכר כו' דברי ר"מ אר"י אמר שמואל מ"ט דר"מ הואיל ונאמר בו יצירה כאדם מעתה המפלת דמות תנין תהא אמו טמאה לידה הואיל ונאמר בו יצירה כאדם שנאמר ויברא אלהים את התנינים הגדולים אלא וייצר מופנה משני צדדין מופנה גבי אדם ומופנה גבי בהמה ויברא גבי אדם מופנה גבי תנינים אינו מופנה מאי מופנה גבי בהמה דכתיב ויעש אלהים את חית הארץ וכתיב ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה:

י אמנם זהו תליא בהא דאיתא בחולין (דף כ"ז) ועוד שאלו כתוב אחד אומר ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף אלמא ממיא איברו וכתיב ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים אלמא מארעא איברו א"ל מן הרקק נבראו ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה א"ל קשה בעיניכם כו' מן המים נבראו ולמה הביאן אל האדם לקרות להן שם והשתא א"נ דהאי ויצר לא קאי הקרא לספר אופן הבריאה רק דקאי הקרא לספר האיך שאדם הראשון קרא שמות לכל אחד כפי תכונתו א"כ הא האי וייצר אינו מופנה כלל ולא הוי גבי בהמה מופנה רק דלגבי אדם הוי מופנה האי ויצר והשתא אם נימא דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין א"כ תקשה למאי אפנויי התורה האי ויצר דאדם כיון דלגבי בהמה אינו מופנה האי ויצר ולא הוי מופנה רק מצד אחד דלמדין ומשיבין א"כ הא ליכא למילף מאדם דהמפלת מין בהמה חיה ועוף שתהא טמאה לידה משום דאיכא למיפרך מה לאדם שכן מטמא מחיים כמבואר בנדה (דף כ"ג) וע"כ דמדאפנויי קרא האי ויצר דאדם ש"מ דרצון התורה היתה ללמוד מאדם אלמא דמופנה מצד אחד למדין ואין משיבין אמנם זהו רק אם נימא דהאי ויצר דבהמה קאי לקרות להן שם אבל א"נ דהאי ויצר דקרא קאי לגופיה להורות אופן הבריאה א"כ הא הוי מופנה משני צדדים ועדיין י"ל דמופנה מצד אחד למדין ומשיבין והנה זהו תליא בהא דאם נימא דעופות

מן המים נבראו א"כ מוכח דהאי ויצר דבהמה קאי לקרות להן שם אבל א"נ דעופות מן הרקק נבראו צריכין לומר כפשטיה דקרא דהאי ויצר דבהמה קאי על אופן הבריאה והנה בחולין (דף כ"ז) הנ"ל מבואר דזהו תליא בהא דא"נ דאין שחיטה לעוף מה"ת הוא משום דמן המים נבראו לכך דומים לדגים דבאסיפה בעלמא סגיא להו אבל א"נ דמן הרקק נבראו צריכין שחיטה כבהמה רק דכיון דחיותן זוטר סגיא להו בסימן אחד ועי"ש בתוס' ד"ה תדע:

ומעתה א"ש המשך הדברים דארבעה אבות נזיקין ואבות מלאכות ארבעים חסר אחת דתליא בהדדי דכיון דקחשיב ארבעה אבות נזיקין וקחשיב מבעה אלמא דס"ל דכופרא כפרה וע"כ דס"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת דמזה מוכח דבממון עונשין מה"ד אף בכופרא דהוי כפרה כשיטת הקרבן אהרן א"כ מוכח דהאי ויצר דבהמה קאי על קריאת שם א"כ מוכח דמופנה מצד אחד למדין ואין משיבין א"כ לא איצטריך קרא למעט טמא מהקהל וע"כ דהקרא דבבוא כל ישראל קאי למעט ש"ע א"כ מוכח דש"ע הוא בכלל חג הסוכות א"כ מוכח מהקרא דחג הסוכות דבעינן שלש רגלים כסדרן א"כ קשה דל"ל קרא דלה' להורות דעל חטאת אינו מכפר יוה"כ ת"ל דאל"כ לא משכחת לה בבל תאחר וע"כ דיוה"כ אינו מכפר אלא בסופו כמו שביארתי א"כ לית לן ילפותא על חילוק מלאכות והבערה לחלק יצאת לכך חשיב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת וחשיב חד מינייהו הבערה משום דהבערה הוי אב מלאכה ודוק:

## מערכה יב

א גרסינן במס' כריתות (דט"ו) אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' גמליאל ואת ר"י באיטליז של עימעום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של ר' גמליאל הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו מהו חייב א' על כולן או חייב על כל אחת ואחת א"ל לא שמענו אבל שמענו הבא על חמש נשיו נדות בהעלם אחת שהוא חייב על כל א' וא' ורואים אנו שהדברי' ק"ו ועוד שאל ר' עקיבא אבר המדולדלת בבהמה מהו א"ל לא שמענו אבל שמענו אבר המדולדלת באדם שהוא טהור כו' ורואים אנו שהדברים ק"ו ועוד שאלן ר' עקיבא השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחת מהו חייב על כל אחת ואחת או אחת על כולן אמר לו לא שמענו אמר ר' יהושע שמעתי באוכל מזבח א' מה' תמחויין בהעלם אחת שהוא חייב על כל אחת ואחת משום מעילה ורואה אני שהדברים ק"ו:

ב והנ"ל לבאר דהא דשאלן דוקא הני תלתא שאלות הוא דר' עקיבא רצה להוכיח כשיטתו דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו לכך שאלן הני תלתא שאלות דמזה יהיה מוכח

דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו והוא דגרסינן במכות (דף ג') ואיכא דמתני להא דעולא אהא דתניא לא תותירו ממנו עד בוקר בא הכתוב ליתן עשה אחר ל"ת לומר שלא היו לוקין עליו דברי ר' יהודא ר' יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מכלל דר' יהודא סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו מנ"ל כו' אמר ר"ל גמר מעדים זוממין כו' מה עדים זוממין לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אף כל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו כו' מה להצד השוה שבהן שכן קנס הא לא קשיא ר' יהודא לא סבר לה כר' עקיבא והקשו התוס' בד"ה הא לא קשיא כו' משמע הכא דלר"ע דא"ל עדים זוממין קנסא ל"ל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דלא מצי יליף מעדים זוממין דהא לדידיה איכא למיפרך מה לעדים זוממין שכן קנס וקשה דהא ר' עקיבא אמר לקמן (דף כ"א) המקיים כלאים בכרם לוקה ופי' בערוך דהיינו שמניח בסוף שדהו כשמצאן זרועין דהוי לאו שאין בו מעשה לכך נראה דהמקיים כלאים בכרם היינו שעשה גדר סביב הכלאים:

והנ"ל ליישב שיטת הערוך דהנה לכאורה ק"ל מאי פריך הגמ' ור' יהודה מנ"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו הא הגמ' בתמורה (דף ה') פריך ור' יעקב האי והנותר מאי עביד לי' מיבעי לי' לכדתנן העצמות והגידין והנותר ישרפו בשש' עשר חל להיות בשבת ישרפו בשבעה עשר כו' ואמר חזקי' מ"ט אמר קרא והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו בא הכתוב ליתן בוקר שני לשרפתו ולכאורה ק"ל ל"ל קרא ע"ז להורות דשרפת נותר אינו דוחה שבת ויו"ט הא איתא בשבת (דף כ"ד) מנה"מ דאין שורפין קדשים ביו"ט כו' ומשני רב אשי שבת שבתון עשה וה"ל יו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ ל"ל קרא להורות דשרפת קדשים אינו דוחה שבת ויו"ט הא בלא"ה ידעינן דלא אתי עשה דשרפת נותר ודוחה ל"ת ועשה דשבת וע"כ צ"ל דר' יעקב יסבור כאביי ורבא בשבת שם דילפינן הא דאין שורפין קדשים ביו"ט מקרא דלבדו או מעולת שבת בשבתו וע"כ דלא ס"ל דשבת הוי עשה ול"ת [וע' בתוס' שם ד"ה ולא מילה] לכך ילפי' אביי ורבא מקרא וא"כ י"ל דאף ר' יעקב לא ס"ל הא דשבת הוי עשה ול"ת לכך איצטריך קרא דעד בוקר דבלא"ה ה"א דאתי עשה דשרפת נותר ודוחה ל"ת דשבת והשתא תקשה מאי פריך הגמ' ור"י מנ"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו הא י"ל דר"י סובר כהילכתא כדקיי"ל בכ"מ בש"ס דשבת הוי עשה ול"ת וא"כ לא איצטריך הקרא דוהנותר ממנו עד בוקר להורות דשרפת נותר אינו דוחה שבת כנ"ל וע"כ דאתא ללאו הניתק לעשה א"כ מוכח דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו בזמן הבית:

אך י"ל דהגמ' פריך שפיר לפי מה דמבואר בתוס' חולין (דף קמ"א) בד"ה לא צריכא דשיטת הריב"א דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אעפ"כ אם עבר וקיים העשה אינו לוקה משום דהל"ת נדחית מפני העשה רק דהעשה אינה נדחית מפני העשה משום דמאי אולמא הך עשה מהך עשה לכך אם עבר וקיים העשה אינו לוקה עיי"ש וא"כ א"ש דנ"מ מהא דכתב רחמנא עד בוקר ליתן בוקר שני לשרפתו לחייב מלקות אם עבר ושרף נותר ביו"ט דא"נ דלכך אסור לשרוף נותר ביו"ט משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה א"כ אם עבר ושרפו אינו לוקה כשיטת הריב"א הנ"ל דהל"ת דיו"ט נדחית מפני העשה דשרפת נותר רק דהעשה דיו"ט אינה נדחית מפני העשה אבל השתא דכתב רחמנא עד בוקר בא להורות, שזמן שרפת נותר ומצותו הוא בבוקר שני וקודם לכן אינו חל עלה כלל המצוה דשרפה וא"כ אם עבר ושרפו לוקה:

ומעתה א"ש דלר' עקיבא לשיטתו מוכח אף בלאו האי קרא דעד בוקר דזמן שרפת נותר ומצותו הוא בבוקר שני דהנה בשבת (דף כ"ד) יליף אביי דאין שורפין קדשים ביו"ט מהא דאמר קרא עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט והקשו התוס' תימא כיון דקרא בשבת איירי מנ"ל למדרש ולא עולת חול ביו"ט דילמא דוקא ולא חול בשבת דחמור מיו"ט וי"ל דאביי סבר כר' עקיבא דס"ל בשבת (דף קי"ד) עולת שבת בשבת אחרת לימד על חלבי שבת שקרבין ביו"ט ומדאיצטריך קרא למישרי עולת שבת ביו"ט א"כ עולת חול ביו"ט אסור דקסבר נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט כדאמר התם ור' ישמעאל פליג התם ודריש עולת שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבין ביוה"כ אבל שקריבין ביו"ט לא איצטריך דקסבר נדרים ונדבות קריבין ביו"ט עכ"ל הרי מבואר דלר"ע לשיטתו דס"ל דהאי קרא דעולת שבת בשבתו קאי להורות דחלבי שבת קרבין ביו"ט א"כ מוכח דעולת חול אינה קריבה ביו"ט א"כ לדידי' ידעינן מזה דה"ה שרפת נותר ג"כ אינו נשרף ביו"ט דהא עולת חול הוא ובלאו קרא דעד בוקר ידעינן דאין זמן שרפת נוחר ומצותו ביו"ט ולא איצטריך קרא דעד בוקר ע"ז וע"כ דאתא האי קרא דוהנותר ממנו עד בוקר לנתק לעשה א"כ מוכח דמדאיצטריך קרא לנתק לעשה ש"מ דבלא"ה הי' לוקין ע"ז בזמן הבית הרי דמוכח מזה דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עניו [וכעין זה מבואר באחרונים]:

ג אמנם זהו תליא בהא דלכאורה קשה מאי קאמר ר' יעקב לא מן השם הוא זה אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה הא י"ל דאף ר"י סובר ג"כ דלאו שאין בו מעשה לא היו לוקין עליו ואעפ"כ בעינן האי והנותר ממנו עד בוקר לנתוקי ללאו משום דמשכחת לה בנותר שיהא לאו שיש בו מעשה לפי מה דמבואר בש"א (סי' ל"ב) שהוכיח דאף

דלאו שאין בו מעשה לא היו לוקין עליו אעפ"כ אם התחלת הלאו בא ע"י מעשה שלו אע"ג דלא נתחייב בשעת מעשה אלא לאח"כ אעפ"כ מיקרי לאו שיש בו מעשה כיון דהלאו בא ע"י מעשה שלו כדמוכח בנזיר (דף י"ח) דבעי הגמ' בנזיר בקבר אי צריך שהי' למלקות ומפ' לה התם כגון שנכנס לבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיב' עי"ש הרי דמוכח דאם שהה שם לכ"ע חייב אלמא אף שהשהי' אין בה מעשה מ"מ כיון שהתחלת הכניסה היה ע"י מעשה אף שהי' בהיתר מיחשב גם השהיה כמעשה וכן מוכח ממכות (דף כ"ב) גבי הי' לבוש כלאים וא"ל אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת וקאמר עלה ר"א אפי' שהה כדי לפשוט וללבוש נמי חייב אלמא אף דהשהיה הוא לאו שאין בו מעשה אפ"ה הי' לוקה משום דחשבינן כעושה מעשה הואיל דהתחלת הלבישה באה ע"י מעשה שלו עיי"ש שהאריך בזה וכן מוכח מהא דפסק הרמב"ם (בפ"א מה' חמץ ומצה הל' ג') לא הי' לוקה משום ב"י וב"י אלא א"כ קנה חמץ בפסח או החמיצו שעשה בו מעשה אלמא מדכתב או שהחמיצו דאם נתן מים לקמח אעפ"י שהחימוץ בא לאחר מכאן ובשעת החימוץ אינו עושה מעשה אעפ"כ מיקרי לאו שיש בו מעשה והשתא תקשה הא משכחת לה גבי נותר שיהיה לאו שיש בו מעשה לפי מה דמבואר בפסחים (דף צ"ה) ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח נמצא מבואר דעצם שיש בו מוח ג"כ אסור לשבור א"כ הא משכחת לה נותר ע"י מעשה כגון שלקח עצם שיש בו מוח ושיברו להוציא המוח שיש בו כזית ולא אכל ונתותר דהוי לאו שיש בו מעשה כיון דע"י מעשה שלו ששברו חל הלאו דלא תותירו על המוח דאם לא הי' שובר העצם לא היה חל עליו הלאו דלא תותירו על המוח שבעצמות אף דהוי בכלל בשר כדתניא נימנין על המוח שבראש אעפ"כ כיון דא"א לאוכלן דהא אסור לשבור העצם ולהוציא המוח א"כ לא קאי עליו הלאו דלא תותירו אבל השתא דשברו ויכול לאוכלו א"כ שוב חל עליו הלאו דלא תותירו על המוח כיון דיכול לאוכלו וא"כ קשה מנ"ל דר' יהודא סובר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו הא י"ל דאף דסובר דלאו שאין בו מעשה לא היו לוקין עליו אעפ"כ איצטריך ללאו הנל"ע משום דמשכחת לה נותר ע"י מעשה:

אמנם י"ל דר' יעקב שפיר קאמר לא מן השם הוא זה לר' יהודה לשיטתו דלדידי' לא משכחת בכה"ג לפי מה דמבואר בפסחים (דף פ"ה) והתניא ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח וא' עצם שאין בו מוח כו' או אינו אלא בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל משום דאתי עשה ודחי ל"ת כשהוא אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי

כבר נאמר ככל חוקת הפסח יעשו אותו הוי אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח הרי מבואר דהא דאסור לשבור עצה שיש בו מוח הוא משום דילפי' מפסח שני א"כ כ"ז לדידן דקיי"ל כר' יוסי דאשה בשני שוחטין עליה בפני עצמה א"כ שוה פסח שני לפסח ראשון אבל לר"י לשיטתו דסובר בפסחים (דף צ"א) דנשים בראשון חובה ובשני רשות א"כ לדידי' הא ל"ל ילפותא לאסור בפסח ראשון שבירת עצם שיש בו מוח דהא י"ל דעד כאן לא אסר רחמנא כ"א בפסח שני משום דהעשה דאכילת פסח אינו שוה בכל דאינו נוהג בנשים והל"ת דשבירת עצם הוא נוהג בנשים ג"כ לכך לא אתי עשה שאינו שוה בכל ודוחה ל"ת השוה בכל אבל בפסח ראשון דהעשה דאכילת פסח ג"כ שוה בכל דאף נשים מצווין על אכילת פסח י"ל דדחי העשה דאכילת פסח הל"ת דשבירת עצם וא"כ א"ש דר' יעקב קאמר לר' יהודה לשיטתו דלא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה דלר' יהודה לשיטתו דסובר דנשים אינו מצווין על פסח שני א"כ לדידי' צריכין לומר דבפסח ראשון מחויב לשבור עצם שיש בו מוח משום דאתי עשה ודוחה ל"ת וא"כ לא שייך לומר דבהאי שבירה הוא מביא לידי נותר דהא אף אם לא שבר העצם ג"כ חל עליו הלאו דלא תותירו כיון דמחויב לשבור העצם ולאכול המוח א"כ שפיר קאמר לר' יהודה לשיטתו דלא צריכין לנתוקי ללאו דהא לדידך בלא"ה אין לוקין משום דהוי לאו שאין בו מעשה [אבל ר' יעקב גופא יסבור כהילכתא דנשים חייבות בפסח שני א"כ באמת איצטריך קרא דוהנותר ממנו עד בוקר לנתק לעשה וא"כ א"ש דאף דקיי"ל דיו"ט הוי עשה ול"ת ולא איצטריך קרא דוהנותר ממנו עד בוקר להורות דאין שרפת נותר דוחה יו"ט אעפ"כ י"ל דאיצטריך קרא לנתק לעשה כנ"ל והא דמוקי הגמ' דוהנותר ממנו עד בוקר קאי להורות דאין שרפת נותר דוחה שבת קאי לאביי ורבא דלא ס"ל דשבת הוי עשה ול"ת א"כ לדידהו בפשיטות ניחא אבל באמת אף לדידן ניחא]: וא"כ לפ"ז מיושב קושיית התוס' על הערוך הנ"ל די"ל דר"ע יליף שפיר מוהנותר ממנו עד בוקר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו די"ל דר"ע סובר כר' יהודה דנשים בפסח שני רשות וא"כ שפיר מוכח מהקרא דוהנותר ממנו עד בוקר דאתא לנתק לעשה דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו דאל"כ ל"ל לנתק הא בלא"ה אין לוקין עליו משום דהוי לאו שאין בו מעשה דל"ל דמשכחת לה שיש בו מעשה כגון ששבר עצם שיש בו מוח כנ"ל ז"א דבלא"ה חל עליו איסור נותר על המוח שבעצמות דהא מחויב לאוכלו כנ"ל [ולהורות דאין שורפין נותר ביו"ט נמי לא איצטריך קרא לר"ע דזה ידעינן מהקרא דעולת שבת בשבתו]. ד אמנם לכאורה י"ל דאף דליכא קרא דאסור לשבור עצם שיש בו מוח אעפ"כ בלא"ה ידעינן דאסור לשבור עצם שיש בו מוח דלא

שייך לומר בזה דאתי עשה ודאי ל"ת לפי מה דמבואר בזבחים (דף צ"ו) דפריך הגמ' אהא דכתיב יקדש להיות כמוה ואמאי ניתי עשה וידחה ל"ת אמר רבא, אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וא"כ כיון דמוכח מהקרא דיקדש דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ ה"נ כיון דהלאו דשבירת עצם מיוחד בקדשים דווקא לכך לא אתי עשה דאכילת פסח ודחי לה [וכן מבואר בצל"ח בפסחים (דף צ"ה) בד"ה מבעי לי' וז"ל ונראה דגם רבנן מודה דאפי' עצם שיש בו מוח יש בו משום שבירת עצם אלא דלא מצרכי קרא לזה דבלא"ה אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ודלא כמו שפי' התוס' בזבחים (שם) בד"ה אחד עצם דמהכא יליף לה רבא ולענ"ד רבא שם קאי אליבי' דרבנן וראי' לדבר דשם בזבחים קאמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש שנאמר ועצם לא תשברו בו והיינו קרא דפסח ראשון דבפסח שני כתיב ועצם לא ישברו בו וא"כ מקרא דפסח ראשון עצמו אמר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח והיינו שבלא"ה אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש]:

אמנם לכאורה אין להוכיח מהך קרא דיקדש דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש דקושיית הגמ' יש ליישב בלא"ה דהנה המ"ל (בפ"ה מה' יסה"ת) חקר בהא דקיי"ל כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך אכילתן היכא דמצוה הוא לאכול אם יוצא י"ח שלא כד"א או לא והנ"ל דאף אם נימא דבמצוה בעינן ג"כ דרך אכילתן אבל במ"ע דאכילת קדשים לא בעינן דרך אכילתן והוא לפי מה דמבואר בדורש לציון דרוש א' דבמ"ע דאכילת קדשים לא בעינן כזית וכדבריו מבואר להדיא בתוס' ישנים ביומא (דף ל"ט) אהא דקאמר דבימי שמעון הצדיק היה ברכה בלה"פ וכל כהן שמגיעו כזית כו' מכאן ואילך נשתלחה מאירה וכל כהן מגיעו כפול וז"ל וא"ת האיך היו מקיימין מצות אכילת קדשים הא בעינן כזית ותי' דלא בעינן כזית אלא דכזית עדיף וחשוב הרי להדיא דלא בעינן כזית באכילת קדשים והנה שיטת המהרש"ל בשבועות (דף כ"ג) בתוס' ד"ה דמוקי דלר"ש דס"ל כ"ש למכות ה"ה דשלא כדרך אכילתן ג"כ אסור לדידיה ודבריו ברורין דכיון דחזינן דחייביה תורה לר"ש אף על כ"ש אף דלא הוי דרך אכילה דאין אכילה פחותה מכזית ה"ה אם אכל שלא כד"א ג"כ חייב לדידי' וא"כ לפ"ז ה"ה במ"ע דאכילת קדשים כיון דלא בעי' כזית ה"ה דיוצא י"ח אף אם אכל שלא כדרך אכילה וא"כ לפ"ז מאי פריך הגמ' דניתי עשה וידחה ל"ת הא קיי"ל בנזיר (דף מ"ח) דכל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב וא"כ הא יכול לקיים שניהם דמצי לאכול שלא כדרך אכילתן דעל הל"ת דקדשים פסולין אינו עובר אם אכל שלא כדרך אכילה דהא קיי"ל בפסחים (דף כ"ד) דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך אכילתן ושיטת הרמב"ם (בפ"ה מה' יסה"ת ה"ח) דבשלא כדרך אכילה אף איסור תורה ליכא ואינו אסור

רק מדרבנן עי"ש והמ"ע דאכילת קדשים קיים בזה דהא המ"ע דאכילת קדשים יוצא אף בשלא כד"א וע"כ צ"ל דהאי דלא משני רבא הכי הוא משום דרוצה לתרץ אליבי' דכו"ע אף לר"ש דס"ל כ"ש למכות א"כ לדידי' אף בשאר איסורין ג"כ חייב בשלא כד"א א"כ תקשה לר"ש מהך קרא דיקדש לכך משני דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ כ"ז לר"ש אבל לר"ע לשיטתו דס"ל דלא כר"ש כדמוכיח הגמ' בשבועות (דף כ"א) מהא דקאמר ר"ע נזיר ששרה פתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב ואי ס"ד כר"ש ס"ל ל"ל לצרף א"כ לדידי' אין להוכיח כלל מהקרא דיקדש דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש דלדידי' בלא"ה ניחא כמו שביארתי:

ובזה יש ליישב קושיית המפרשים בפסחים (דף מ"ה דקאמר הגמ' א"ל ר"א בר"א לרב אשי לר"ע נמי משרת להיתר מצטרף לאיסור מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה א"ל משום דהוי נזיר וחטאת שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין נזיר הא דאמרן חטאת מאי היא דתניא יקדש להיות כמוה כו' אלא לכתוב רחמנא בנזיר ותיתי חטאת ותיגמר מיניה דהא כל איסורין שבתורה קא גמר מנזיר וקשה מאי משני רב אשי הא לר"א לשיטתו דמשני בזבחים (דף צ"ו) הנ"ל אהא דפריך הגמ' ניתי עשה וידחה ל"ת ומשני רב אשי יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה א"כ הא לר"א לשיטתו אינו מיותר כלל הקרא דיקדש דהא אף אי הוה ילפינן מנזיר דהיתר מצטרף לאיסור אעפ"כ ה"א דשרי באכילה משום דעשה דוחה ל"ת לכך איצטריך קרא דיקדש אבל לפי מה שביארתי ניחא דהא דהוצרך ר"א לשנויי דיקדש עשה הוא משום דרוצה ליישב אליבי' דכ"ע אף לר"ש דס"ל כ"ש למכות אבל הכא דקיימינן אליבי' דר"ע ולר' עקיבא לשיטתו דלא ס"ל כר"ש בלא"ה ניחא דלא שייך לומר בזה דאתי עשה ודחי ל"ת משום דאפשר לקיים שניהם כנ"ל: ה והנ"ל דלר' עקיבא לשיטתו מוכח ע"כ דלא כר"ש דבעינן כזית בכל האיסורים והוא דגרסינן ביומא (דף ס"ג) ירצה לקרבן אשה לה' אלו אישים מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן ת"ל קרבן לה' לרבות שעיר המשתלח ופריך הגמ' טעמא דרבי רחמנא הא לא, רבי רחמנא ה"א שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם ומשני הגמ' ע"ז שלשה תירוצים רב יוסף משני הא מני חנן המצרי היא דתניא חנן המצרי אומר אפי' דם בכוס מביא חבירו ומזוויג לי' אימור דשמעת לי' לחנן המצרי דל"ל דחויין דלית לי' הגרלה מי שמעת ליה דילמא מייתי ומגריל אלא אמר ר"י הא מני ר' שמעון היא דתניא ר"ש אומר מת אחד מהם מביא חבירו שלא בהגרלה רבינא אמר כגון שהומם וחיללו על אחר ומנא תימרא דפסיל בי' מומא דתניא ואשה לא תתנו מהם אלו החלבים כו' לה' לרבות שעיר המשתלח כו' רבא אמר כגון שהי' לו חולה בתוך

ביתו ושחט אמו ביוה"כ וכי האי גוונא מי אסור הא לאו שחיטה היא הא אמרי במערבא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו:

ולכאורה ק"ל לר' עקיבא אמאי איצטריך קרא דלה' למעוטי מחוסר זמן ת"ל דאין הגורל קובע דלר"ע לשיטתו נסתרה הנך שלשה תירוצים דהגמ' דכתירוץ ר"י דמשני דאיצטריך קרא היכא דמת שעיר המשתלח ליכא לשנויי לדידי' לפי מה דאיתא לעיל (דף מ') ת"ש שאלו תלמידיו את ר"ע עלה בשמאל מהו שיחזיר לימין אמר להם אל תתנו מקום כו' טעמא דאל תתנו כו' הא לא"ה מהדרינן ליה והא אמרת הגרלה מעכבא כו' אמר רבא ה"ק עלה הגורל בשמאל מהו שיחזירו לו ולשעירו לימין א"ל אל תתנו מקום כו' וכתבו התוס' שם בד"ה כיון ולא בעי לאוקמא לר"ע כר"ש דס"ל דהגרלה לא מעכבא כיון דר' יהודה ור' נחמי' נמי היו תלמדיו כדאיתא ביבמות (דף ס"ב) עכ"ל [רק דהגמ' רוצה להוכיח מדר' עקיבא דר' יהודה סובר דהגרלה אינה מעכבא אבל לפי מה דמסיק הגמרא דאף לר' יהודה ג"כ הגרלה מעכבא א"כ בודאי סובר ר"ע ג"כ דהגרלה מעכבא] אלמא דר"ע סובר דהגרלה מעכבא דלא כר"ש וא"כ הא ליכא לשנויי לדידי' דאיצטריך קרא היכא דמת השעיר המשתלח כיון דאף אם מת השעיר אעפ"כ אם מייתי אחר צריך להגריל כיון דהגרלה מעכבא ואם כן עדיין תקשה הא בלא"ה ידעינן משום דאין הגורל קובע:

ועוד לפי מה דמבואר בפסחים (דף צ"ו) אמר ר"י שמעתי שתמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינה קריבה ואין לי לפרש אמר ר"ע אני אפרש הפסח שנמצא קודם שחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים וכן תמורתו אחר שחיטת הפסח קרב שלמים וכן תמורתו ומפרש רש"י ותוס' דאפילו לרב דס"ל דבעלי חיים אינן נדחין מ"מ אם נמצא קודם שחיטת הפסח ירעה משום דדחיא בידים אמנם הרמב"ם (בפ"ד מה' ק"פ הל' ו') כתב מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהם עומדים יקריב איזה מהם שירצה לשם פסח והשני יקריב שלמים כו' והשיג עליו הראב"ד זה שיבוש אלא ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים כמבואר במשנה הנ"ל ועי' בכ"מ ובלח"מ שהאריכו בישוב שיטת הרמב"ם ותורף דבריהם הוא דהרמב"ם לא ס"ל חילוקו של התוס' בין היכא דדחיא בידים או לא רק דהרמב"ם ס"ל דטעמא דר"ע דס"ל דאם נמצא קודם שחיטת הפסח ירעה הוא משום דס"ל דבעלי חיים נדחין אבל הרמב"ם לשיטתו שפסק (בפ"ג מה' פסולי המוקדשין ובפ' ט"ו מה' קרבנות) דאין דיחוי לבעלי חיים לכך פסק דאפילו נמצא קודם שחיטת הפסח יקריב איזה מהם שירצה לשם פסח והשני יקריב שלמים וא"כ לפי שיטת הרמב"ם מוכח דר"ע סובר דבעלי חיים נדחין וא"כ הא ליכא לשנויי לר' עקיבא דאיצטריך קרא דלה' היכא דמת השעיר המשתלח דהא כיון

דמת השעיר המשתלח א"כ הא נדחה הך שעיר של שם ג"כ מהקרבה כיון דס"ל דבע"ח נדחין [ועיין ביומא (דף ס"ד)] וא"כ הא צריך להביא זוג אחר ולהגריל:

ואף לשיטת רש"י ותוס' דחילקו דהא דס"ל לר' עקיבא ירעה הוא רק משום דדחיא בידים אבל היכא דלא דחיא בידים י"ל דס"ל לר"ע דבע"ח אינן נדחין אעפ"כ לפי מה דמבואר בצל"ח בפסחים שם דסברתם הוא רק לר' זירא דס"ל דקודם חצות ולאחר חצות שנינו אבל לרבה דס"ל דקודם שחיטה ולאחר שחיטה שנינו לא מיקרי הראשון דחיא בידים דכיון דנמצא הראשון לאחר חצות א"כ כשהגיע חצות אתחזי השני שהרי כבר מופרש ועומד לפנינו וחזי להקרבה נמצא שזה השני הוא ראשון לשעה הראוי להקרבה והוא אתחזי קודם שאתחזי הראשון שהראשון לא אתחזי עד שנמצא בזה בין לרבנן ובין לר"י דפליגי ביומא (דף ס"ד) איזה יקריב ראשון מצוה בשני שהוא ראשון דאתחזי וכיון שמצוה בשני אז לא מיקרי הראשון דחיא בידים אף שיקריב השני לפי שהדין כן עיי"ש שהאריך בזה וא"כ הא מוכח אליבא דרבה דר"ע דס"ל דאם נמצא קודם שחיטת הפסח ירעה הוא משום דס"ל דבע"ח נדחין אף היכא דלא דחיא בידים וא"כ הא ליכא לשנויי אליבי' דר"ע דאיצטריך קרא דלה' היכא דמת השעיר המשתלח כיון דס"ל דבע"ח נדחין כמו שביארתי:

ו וכן תירוצו דרבינא דמשני דאיצטריך קרא דלה' כגון שהומם וחיללו על אחר ליכא לשנויי אליביה דר"ע דהנה הגמ' קאמר שם ואיצטריך למיכתב בעל מום ואיצטריך למיכתב מחוסר זמן דאי כתב רחמנא מחוסר זמן משום דלא מטי זמניה אבל בעל מום דמטי זמניה אימא לא כו' והקשה הגר"ע בדו"ח דעדיין קשה דל"ל קרא לפסול בע"מ הא מהך קרא דמחוסר זמן ממילא ידעינן דמום פוסל דהא ליכא לאשכוחי אלא בהומם וחיללו (וכן הקשה התו"י) ותי' דבאמת איכא לאשכוחי נמי בטרפה דטרפה פסול דיעמד חי כתיב וטרפה אינה חיה וכמבואר ברמב"ם (בפ"ד מה' עבודת יוה"כ ה"ח) ורבינא דנקט הומם כיון דבאמת גם מום פוסל:

ולכאורה קשה לפי מה דמבואר בתוס' חולין (דף י"א) אהא דקאמר רבינא אתיא מע"ז דאמר רחמנא ועשיתם לו כאשר זמם וליחוש דילמא הך דאסהידו ביה טרפה הוי והקשו התוס' דילמא חובשין אותו י"ב חודש ואם יחיה לאו טרפה הוא י"ל דשמא קסבר טרפה חיה וא"כ כיון דרבינא סובר דטרפה חיה א"כ הא ליכא לשנויי לדידיה דאיצטריך קרא למעוטי מחוסר זמן היכא דנטרף השעיר המשתלח דהא לרבינא דס"ל טרפה חיה א"כ היכא דנטרף לאחר הגרלה שפיר חזי להקרבה דיעמד חי קרינן בי' ז"א לפי מה דמבואר בתוס' חולין (דף ק"מ) דהקשו על הא דקאמר הגמ' טרפות מחיות נפקא הניחא למ"ד

טרפה חיה אלא למ"ד טרפה אינה חיה כו' הרי מבואר דלמ"ד טרפה חיה ליכא למעט מחי טרפה ובמס' עו"ג (דף ה') איתא דמחוסר אבר פסול לב"נ לקרבן מדכתיב מכל החי ופריך ההוא מבעיא ליה למעוטי טרפה ומשני טרפה מלהחיות זרע נפקא ופריך הניחא למ"ד טרפה אינו יולדת אלא למ"ד טרפה יולדת מאי איכא למימר והרי הך מ"ד דס"ל דיולדות כ"ש דס"ל דחיה ואפ"ה פריך הגמ' לדידי' דילמא בא הך מכל החי למעט טרפה ותירצו דהיכא דהפסוק הוי מיותר נוכל למעט טרפה גם למ"ד טרפה חיה דמ"מ אינו חי זמן מרובה ורק היכא דאינו מיותר דאיצטריך לדרשא אחרינא תלוי בהך פלוגתא דלמ"ד אינה חיה נוכל למעט מיני' טריפה ממשמעותא דקרא ולמ"ד ט"ח לא ממעטינן עוד תי' דיש לחלק בין חי לחיות וא"כ א"ש דלהך תירוצא דהתוס' חולין (דף יא) הנ"ל דרבינא קסבר טרפה חיה י"ל דס"ל כהך תירוצא דמחלקינן בין חי לחיות וא"כ הא אף אי טרפה חיה מ"מ פסול בשעיר המשתלח אם נטרף אחר הגרלה משום דיעמד חי כתיב ומאי ממעטינן טרפה אף אי טרפה חיה משום דמ"מ אינו חי זמן מרובה ולתי' הראשון שבתוס' דלא מחלקי בין חי לחיות י"ל דס"ל כתי' השני שבתוס' (דף י"א) הנ"ל דבאמת קסבר רבינא דטרפה אינה חיה והוכחת רבינא דאזלינן בתר רובא הוא משום דאל"כ הא צריכין לחוש דלמא נעשה טרפה הך דאסהידו ביה בסוף י"ב חודש: ובזה ניחא לי הא דמיאן רבא בתירוצו דרבינא אף דבתמורה (דף ו') משני רבא על הא דפריך הגמרא דל"ל קרא למעוטי בע"מ כתי' רבינא כגון שהומם אבל לפי מה שביארתי ניחא דרבא לשיטתו אזיל דס"ל טרפה חיה כדאיתא בנדה (דף כ"ג) אמר רבא המפלת ושטו נקוב אמו טמאה לידה ומפרש רש"י ותוס' משום דסבירא ליה טרפה חיה עי"ש [ועי' בתוס' פ"ק דתמורה ובסנהדרין (דף ע"ח) ובמנחות (דף נ"ח]] וא"כ א"ש דלרבא לשיטתו ליכא לשנויי כגון שהומם כתי' רבינא דא"כ הדרא קושייתן לדוכתיה דל"ל קרא דמום פוסל בשעיר המשתלח דלרבא ליכא לשנויי דמשכחת לה כגון שנטרף השעיר אחר הגרלה דהא לרבא לשיטתו דס"ל ט"ח א"כ היכא דנטרף השעיר לאחר הגרלה שפיר חזי להקרבה דיעמד חי קרינן בי' כיון דט"ח כמבואר בתוס' חולין (ד' ק"מ) הנ"ל בתי' הראשון דלמ"ד דט"ח ליכא למעט מכל החי טרפה היכא דהקרא אינו מיותר והכא ג"כ הקרא דיעמד חי אינו מיותר דהא איצטריך להא דדרשינן ביומא (דף מ') יעמד חי לפני ה' לכפר עליו עד מתי זקוק לעמוד חי עד שעת מתן דמים של חבירו ועי"ש ברש"י ד"ה יעמד חי וגם בתוספתא דרש להך קרא יעמד חי מה ת"ל לפי שנאמר לשלח אותו לעזאזל המדברה שילוחו למיתה יכול שילוחו לחיים ת"ל יעמד חי לפני ה' כיצד יעמידנו לפני ה' וימיתנו בצוק לכך הוצרך רבא לשנויי בשנויא אחריתי:

אמנם עדיין קשה דהיכא מצינו לשנויי דמשכחת לה כשנטרף אחר הגרלה דא"כ תקשה הא בזה לא מהני חילול כלל דהא אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כמבואר במשנה דתמורה (דף ל') כל הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן שאין פודין קדשים להאכילן לכלבים וע"כ צ"ל דרבינא סובר כהנך תנאי דס"ל בתמורה דף ל"א (דף ט"ו) דפודין את הקדשים להאכילן לכלבים עי"ש ועי' ברש"י שם:

ובזה ניחא ג"כ הא, דמיאן רבא בתירוצו דרבינא משום דרבא לשיטתו אזיל דאיתא בב"ק (דף נ"ג) אמר רבא שור ואדם שדחפו לבור כו' לענין כלים ושור פסולי המוקדשין אדם ושור חייב ובור פטור מ"ט א"ק והמת יהיה לו כו' וכתבו התוס' שם בד"ה לענין כשנפדו מיירי דאי לא נפדו אדם ושור נמי פטורין מדכתיב רעהו ותימא דבבור אמאי פטור כשנפדו והא הוי המיתה שלו למ"ד פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כו' ושמא רבא כרב יוסף סבירא לי' עכ"ל אלמא דרבא סובר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וא"כ הא לרבא ליכא לשנויי כתי' רבינא דא"כ קשה ל"ל קרא דמום פוסל דליכא לשנויי דמשכחת לה כגון שנטרף אחר הגרלה דבזה הא לא מהני ליה חילול כלל אליבי' דרבא דסובר דאין פודין:

וא"כ לפ"ז הא לר"ע לשיטתו ליכא לשנויי כתי' דרבינא לפי מה דמבואר בתוס' זבחים (דף ע') בד"ה ובטרפה דהקשו דבבכורות (דף ל"ג) מתיר ר' עקיבא בכור אפילו לעו"ג ולקמן (דף ק"ג) אמר ר"ע מדבריהם למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דווקא בעורו אבל בבשרו לא דאסור להאכילו לחיות ולעו"ג ותי' דמידי דלא חזי לישראל אסור להאכילן לכלבים אבל מידי דחזי לישראל כיון שנפדו שרי ליתן לכלבים וה"ט ddרשינן ואכלת ולא לכלבים כלומר דבר שאין עומד אלא לכלבים אבל היכא דחזי לדידי' אישתרי לגמרי דאיתקש לצבי ואיל עכ"ל וכן מבואר בתוס' פסחים (דף כ"ט) בד"ה אין פודין עיי"ש אלמא דר"ע סובר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וא"כ הא לא מצי ר"ע לתרץ כתירוץ רבינא כגון שהומם דא"כ קשה ל"ל קרא דמום פוסל דליכא לשנויי דמשכחת לה כגון שנטרף אחר הגרלה דבזה הא לא מהני חילול כלל אליבי' דר' עקיבא דס"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים:

ז וכן כתירוצא דרבא דמשני דמשכחת לה כגון ששחט אמו ביוה"כ ליכא לשנויי אליבא דר"ע דהנה הגמ' פריך שם לרבא וכי האי גוונא הא לאו שחיטה היא הא אמרי' במערבא דחייתו לצוק זו היא שחיטתו והנה הך תירוצא דהגמ' דחייתו לצוק הוי שחיטתו אינו שייך רק לר"מ דס"ל בחולין (דף פ"ה) דהשוחט ונמצאת טרפה חייב בכיסוי דאף דהשחיטה לא התירה באכילה ג"כ הוי שחיטה אלמא דלא בעינן שהשחיטה יהא מתיר

באכילה רק דבעינן שיהא שם שחיטה עלה דהא השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות אף לר"מ שפיר משני הגמר' דדחייתו לצוק הוי שחיטתו וא"כ כיון דשם שחיטה עלה אף דחייתו לצוק אינו מתירו באכילה אעפ"כ הא לר"מ אף היכא דאינו מתירו באכילה ג"כ הוי שחיטה וחייב משום או"ב אבל לר"ש דס"ל שם דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה לא שייך תי' זה דאף דדחייתו לצוק הוי שחיטתו אעפ"כ כיון דדחייתו לצוק אינו מתירו באכילה הא הוי שחיטה שאינה ראויה דהא לא עדיף דחייתו לצוק משחיטת טרפה דאף דשם שחיטה עלה אעפ"כ כיון דאינו מתיר באכילה הוי שחיטה שאינה ראויה א"כ ה"נ הא הוי שחיטה שאינה ראויה ופטור משום אותו ואת בנו [ועי' בחולין (דף פ"א) השוחט פרת חטאת ועגלה ערופה ר"ש פוטר וחכמים מחייבין וע"כ צ"ל דרבא קאי בתירוצו אליבי' דר"מ וכן מבואר בתוספות שם ובת"י וא"כ הא לר"ע ליכא לשנויי בכה"ג דלר"ע מוכח דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה: והא דגרסינן בזבחים (דף ק"ז) והדתנן הזורק מקצת דמים בחוץ חייב מנ"ל נפקא לי' מדתניא דם יחשב לרבות את הזורק דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר או זבח לרבות את הזורק כו' ור"ע האי דם יחשב מאי עביד לי' לרבות שחיטת העוף ור"י נפקא לי' מאו אשר ישחט ור' עקיבא אמר לך ההוא מבעי לי' על השוחט הוא חייב ולא על המולק וק"ל דהאיך מצינן לאוקמא לר' עקיבא הקרא למעוטי מולק הא איתא בחולין (דף י"ז) כי ירחק ממך המקום כו' וזבחת ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להן בשר נחירה שבתחלה הותר להן בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להן כו' וכיון דעיקר קרא דשחוטי חוץ נאמר במשכן שהיה במדבר דכתיב אל פתח אהל מועד לא הביאו וא"כ כיון דלר"ע היה מותרין בבשר נחירה במדבר א"כ אף אם נימא דיש שחיטה לעוף מה"ת מ"מ לא עדיף מבהמה שהיא מותרת בנחירה ולמה פטור המולק דהא נחירתו זו היא שחיטתו ומה חילוק איכא בין שחיטה למליקה כיון דמליקה הוא ג"כ שחיטה:

וע"כ צ"ל דר"ע יסבור כר"ש דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה וא"כ א"ש דלכך פטור במליקה משום דהא קיי"ל כיצד סדר מליקה חותך שדרה ומפרקת עד שמגיע לסימנים [ועיין בזבחים (דף ס"ד) ובחולין דף כ')] וא"כ הא מיד נשתבר לה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה ועיין בחולין (דף כ"ח) נהי נמי דכי תבר לה שדרה ומפרקת ה"ל טרפה]וא"כ הא אם מלק אח"כ בסימנים נהי נמי דמליקתו הויא שחיטתו מ"מ הא הוי שחיטה שאינה ראויה דהא כבר נעשית טרפה מקודם ולאו שמה שחיטה לכך פטור וא"ל הא אמרינן בחולין (דף פ"ה) דטעמא דר"מ דס"ל דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דיליף משחוטי חוץ ור"ש ס"ל דאין דנין חולין מקדשים וא"כ איך אפשר לומר

דבשחוטי חוץ גופייהו פטור במליקה משום שחיטה שאינה ראויה דהא כל שחוטי חוץ שחיטה שאינה ראויה היא ז"א דהא מבואר בתוספות ב"ק (דף ע"ב) בד"ה דאי ממאי דחייב רחמנא אחולין בעזרה ואשחוטי חוץ לא מצי למיפרך אי ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס מכי שחט בה פורתא אסרה אידך מחתך בעפר בעלמא הוא דכיון דאין שם פסול אחר אלא דשחוטי חוץ לבדו איכא למימר דבהכי חייב רחמנא אבל כשיש פסול אחר עמו אז יש לפטור אפילו למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס כו' עכ"ל ועיין במהרש"א וא"כ א"ש דאף דחייב רחמנא בשחוטי חוץ הוא דכיון דליכא פסול אחר בשחיטתו רק הפסול דשחוטי חוץ גלי קרא דע"י הפסול דשחוטי חוץ אינו פוטר מהלאו דשחוטי חוץ אבל כשיש פסול אחר לבד שחוטי חוץ כגון דהוי טרפה לא הוה שחיטה ופטור וא"כ הא מוכח לר"ע דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דא"נ דהוי שחיטה עדיין תקשה דאמאי פוטר על מליקת חוץ דמה בין שחיטה למליקה כיון דשחיטה שאינה ראויה ג"כ הוי שחיטה וא"כ הא לא מצינו לתרוצי לר' עקיבא דאיצטריך קרא למעוטי מחוסר זמן דאו"ב דהא בשעיר המשתלח פטור משום או"ב דאף דחייתו לצוק הוי שחיטה מ"מ הא הוי שחיטה שאינה ראויה וא"כ לר"ע הדרא קושיית הגמר' לדוכתיה דל"ל קרא דלה' למעט דשעיר המשתלח אינו קדוש במחוסר זמן הא בלא"ה ידעינן זה משום דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם כיון דלר"ע נסתרה הנך שלשה תירוצים ק דמשני הגמרא. ח והנ"ל ליישב דלעולם י"ל אליבא דר"ע כשינויא דרבא דאיצטריך קרא למעט היכא דהיה לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביוה"כ וא"ל הא לר"ע לשיטתו מוכח מהא דממעטינן מליקת עוף בחוץ דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ז"א דמזה אין להוכיח דשחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה דאיתא בזבחים (דן ס"ט) מלק ונמצא טרפה ר"מ אומר אינו מטמא בבית הבליעה ר' יהודה אומר מטמא ומפרש רש"י דלא מהניא מליקה לטרפה וה"ה נמי דבשחיטת חולין טרפה פליג ר"י וכן איתא להדיא (בפ"א דטהרות מ"א) שחיטתה ומליקתה מטהרות את טרפתה דברי ר"מ ר' יהודה אומר אין מטהרות אלמא דלר"י אף שחיטת עוף ג"כ אינו מטהר טרפתה וא"כ א"ש די"ל דר' עקיבא ס"ל כר"י דשחיטת עוף טרפה אינו מטהרה להוציאה מידי נבלה וא"כ ניחא דלעולם י"ל דר"ע ס"ל דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה כר' מאיר דאף דאין מתירה השחיטה באכילה אעפ"כ כיון דהשחיטה מטהרתה להוציאה מידי נבלה מיקרי שחיטה א"כ כ"ז בבהמה אבל במליקת העוף כיון דמיד כשתבר לה שדרה ומפרקת הוה טרפה א"כ אף אם נימא דמליקתה הוא שחיטתה אעפ"כ הא בעוף אף שחיטת טרפה ג"כ אינו מטהרה להוציאה מידי נבלה וא"כ כיון דהשחיטה לא מהני לה כלל אף לטהרה מידי נבלה לאו

שמה שחיטה כלל כמבואר בחולין (דף פ"ה) השוחט ונמצאת טרפה כו' חייב לכסות דברי ר"מ השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות אלמא אף דר"מ מחייב בכיסוי בשחטה ונמצאת טרפה דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף על פי כן בשוחט ונתנבלה בידו ס"ל לר"מ ג"כ דכיון דשחיטתה אינה מטהרה מידי נבלה לא שמה שחיטה כן ה"נ במליקת העוף כיון דשחיטתה אינה מטהר את טרפתה לאו שמה שחיטה לכך פטור במליקת העוף בחוץ:

ט אך לכאורה יש להוכיח דלר"ע לשיטתו מוכח דס"ל כר"מ דאף מליקת טרפה ג"כ מטהרה מטומאתה דהנה הגמ' בזבחים (דף ס"ט) הנ"ל מפ' טעמא דר"מ דס"ל דמליקה מטהר טרפתה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכו באיזה תורה שותה בהמה לעוף ועוף לבהמה כו' אלא לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף דבר שמכשירו באכילה מטהר טרפתו טומאתו ור"י מ"ט קרא אשכח וקדרש נבלה טריפה כו' אלא להביא טרפה ששחטה שמטמאה והנה צריכין להבין לר"י אף דיליף מן הקרא דנבלה וטרפה דטרפה, ששחטה מטמא אף על פי כן מאי עביד בהך קרא דזאת תורת הבהמה והעוף דמזה הא מוכח להיפוך דשחיטת טרפה מטהרה מטומאתה: אך י"ל דהא התוספות שם בד"ה וכי הקשו אהא דיליף ר"מ מזאת תורת הבהמה והעוף דשחיטת טרפה מטהר מטומאתה הא האי קרא איצטריך להא דדרשינן בחולין (דף כ"ז) מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה וי"ל דכל מילי דרשינן דהיקשא הוא ואין היקש למחצה וא"כ א"ש כיון דהקרא דזאת תורת הבהמה והעוף אינו מיותר דהא איצטריך להורות דיש שחיטה לעוף מה"ת רק דמצד אין היקש למחצה יליף ר"מ מזה דשחיטתה מטהר טרפתה וא"כ כיון דלר"י מוכח מקרא דנבילה וטרפה דטרפה ששחטה מטמאה א"כ הא לא שייך לומר אין היקש למחצה כיון דגלי קרא דלענין זה לא ילפינן עוף מבהמה א"כ כ"ז לר"י אבל לר"ע הא לדידי' לא איצטריך כלל הקרא דזאת תורת הבהמה להורות דיש שחיטה לעוף מה"ת דלדידי' בלא"ה מוכח דיש שחיטה לעוף מה"ת לפי מה דמבואר בכו"פ (ריש ה' שחיטה) ליישב דברי הרמב"ם (בפ"א מה' שחיטה) שכתב לימוד על שחיטת עוף מהתורה שהרי בעוף הוא אומר אשר יצוד ציד חיה או עוף ושפך את דמו מלמד ששפיכת דם עוף כדם חיה עכ"ל ותמה עליו הכ"מ הא אדרבה בחולין (דף כ"ז) ילפינן מזה הפסוק דאין שחיטה לעוף מה"ת דכתיב ושפך את דמו בשפיכה בעלמא סגי ותי' דודאי בקרא כתיב כי יצוד ציד חיה או עוף פתח ברבים וסיים ביחיד ושפך את דמו ולא את דמם לשון רבים וצ"ל או כמ"ש ושפך היינו שפיכה בעלמא בלא שחיטה וזהו רק בעוף ולכך כתיב דמו או להיפוך הכתוב דבר בלשון יחיד להורות דחיה

ועוף כחדא הם וכאילו מין אחד הם לשחיטה ושניהם צריכין שחיטה ואי אמרינן כר"ע דבמדבר הותר נחירה ל"ל פי' הראשון דבא ללמוד דסגי בשפיכה הא אז במדבר פשיטא דהכל היו בשפיכה ואין שפיכה דיוק כלל וע"כ צ"ל כפי' השני להורות דשוים הם לעולם הן במדבר הן אח"כ או שניהם בשפיכה או שניהם בשחיטה מבלי הבדל וא"כ א"ש כיון דאנן קיי"ל דבשר נחירה מותר במדבר שפיר הוכיח הרמב"ם מהא דושפך את דמו דיש שחיטה לעוף מה"ת עיי"ש:

וא"כ כיון דלר"ע לשיטתו דס"ל בחולין (דף י"ז) דבשר נחירה מותר במדבר וא"כ הא לדידי' מיותר הקרא דזאת תורת הבהמה דהא להורות דיש שחיטה לעוף מה"ת לא איצטריך כיון דלדידי' מוכח בלא"ה דיש שחיטה לעוף מה"ת מהקרא דושפך וע"כ דהקרא אתי להורות דשחיטת טרפה מטהרה מטומאתה והאיך יכולין לשנויי דר"ע סובר כר"י דשחיטת עוף טרפה אינו מטהרה מטומאתה ודוחק לומר דנוקמא האי קרא דאתא לכדר"א להורות דשחיטה מן הצואר ז"א דהא אנן קיי"ל דשחיטה מן הצואר הוא הלכה למשה מסיני כמבואר ברמב"ם (בפ"א מה' שחיטה ה"ז) זביחה זו האמורה בתורה סתם צריך לפרש אותה ולידע באיזה מקום מן הבהמה שוחטין וכמה שיעור השחיטה כו' ועל כל הדברים האלה צונו בתורה ואמר וזבחת כו' כאשר צויתיך שכל הדברים האלו על פה צוה בהן כו' ועיין בלח"מ שמפ' שהרמב"ם לא יליף מכאשר צויתיך רק לענין מקום השחיטה ולשיעור השחיטה אבל עיקר שחיטה בחי' ועוף צריכין למילף מקראי וא"כ הא לא איצטריך קרא ע"ז כיון דמהלכה למשה מסיני ידעינן לה:

וע"כ צ"ל דלר"ע ג"כ אינו מיותר הקרא דזאת תורת הבהמה דאיצטריך לחייב מלקות בנבלת בהמה על שתייתו כמו שביארתי לעיל מע' י' אות ז' [וכיון דהקרא אינו מיותר א"כ הא שוב מצינן למילף אליביה דר"ע דאין שחיטת טרפה מטהרה מטומאתה מהקרא דנבלה וטרפה וא"כ א"ש דלעולם יכולין לשנויי לר' עקיבא כרבא דאיצטריך קרא להיכא שהיה לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביוה"כ וא"ל הא לר"ע מוכח מהא דפטר רחמנא מולק עוף בחוץ דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ז"א דהתם לאו שחיטה היא כלל משום דלא מהני' שחיטתה לטהרה מידי נבלה אבל בעלמא יש לומר דר"ע ס"ל דשחיטה שא"ר שמה שחיטה וא"כ הא מוכח לר"ע לשיטתו דבעינן כזית בכל האיסורים דא"נ דכ"ש למלקות א"כ הא לא איצטריך קרא לחייב מלקות בנבלת בהמה על שתייתו דבלא"ה ידעינן דהא כל עיקר דאיצטריך קרא לחייב על שתייתו הוא משום דבלא"ה ה"א דפטור משום דהוי שלא כדרך אכילתן כמבואר בפסחים (ד' כ"ד) והשתא א"נ דכ"ש למכות א"כ הא ה"ה דחייב אף בשלא כדרך אכילתן כמבואר במהרש"ל בשבועות (ד'

כ"ג הנ"ל) וא"כ קשה ל"ל קרא דזאת תורת הבהמה לחייב בנבלת בהמה על שתייתו הא בלא"ה ידעינן דחייב כיון דשלא כד"א גם כן חייב וע"כ דבכל איסורים שבתורה בעינן דווקא כזית דהוי דרך אכילה אבל בשלא כד"א פטור וא"כ א"ש הא דאיצטריך קרא לחייב בנבלת בהמה על שתייתו א"כ הא מוכח לר"ע דלא כר"ש דס"ל דכ"ש למכות:

י אמנם אי משום הא לא איריא דעדיין י"ל כר"ש דכ"ש למכות וא"ל דא"כ הא מוכח דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה א"כ הא נסתרה תי' רבא ואם כן הדרא קושיית הגמ' לדוכתיה דל"ל קרא דלה' למעט דהמשתלח פסול במח"ז ת"ל דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם זה אינו דהנה לכאורה קשה לי מאי פריך הגמרא הא שפיר איצטריך קרא משום דנ"מ לכה"ג דהנה נחקור האיך הדין אם נתערב שעיר שהוא ספק מחוסר זמן עם עוד אחד שהוא בוודאי אינו מחוסר זמן אם מותרין להקרבה והנ"ל פשוט דמותרין בהקרבה לשיטת הר"ת במסכת ביצה (דף ג') אהא דתניא וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף כולן אסורות ומפרש הר"ת דהך אם נתערבה באלף קאי על וודאי טרפה אבל ספק טרפה שנתערבה מותרין אף בלא ביטול מטעם ספק ספיקא ספק דילמא הביצה אינה טרפה ואף אם היא טרפה דילמא זה הביצה שהוא לוקח היא מן הכשרות דספק אחד בגופו וספק אחד בתערובות הוי ספק ספיקא ועי' בכו"פ (סי' ק"י ס"ק ל') הביא שיטת בעל התרומות שהסכים לחד תי' הרשב"א דאפילו ספק תערובות חד בחד מיקרי ג"כ ספק ספיקא לדעת הר"ת וא"כ ה"נ יש להתיר ליקח אחד מהם ולהקריבו מטעם ס"ס ספק דילמא לאו מחוסר זמן הוא זה השעיר הספק ואף אם הוא מחוסר זמן דילמא זה השעיר שהוא לוקח הוא האינו מחוסר זמן וא"כ כיון דאיכא ס"ס מותר בהקרבה:

אמנם להקריב שני השעירים בבת אחת חדא לה' וחדא לשעיר המשתלח נ"ל ברור דאסור להקריב תרווייהו דהא ידעינן בוודאי שאחד מהם הוא ספק מחוסר זמן ופסול להקרבה ודמיא להא דמבואר בפסחים (דף י') שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות ר"י אומר אם נשאלו זה בפ"ע וזה בפ"ע טהורים שניהם בב"א טמאים אלמא אף דכל אחד טהור מספיקא משום דמוקמינן אותו אחזקת טהרה אעפ"כ שניהם בב"א טמאים משום דידעינן שיש אחד מהם שהוא ודאי טמא כן ה"נ אף שכל שעיר בפ"ע מותר להקריבו מטעם ס"ס אעפ"כ האיך מותר להעמיד שניהם ולהגריל הא ידעינן בודאי שיש כאן אחד מהם ספק מחוסר זמן אשר הוא פסול להקרבה וא"כ אסור להעמיד שניהם ולהגריל וא"ל הא מבואר בתוספות (שם) ד"ה בבת אחת טמאים נראה דהיינו מדרבנן אבל מדאו' אפילו בב"א טהורים לא דמי לנידון דידן דשאני התם גבי שני שבילין שהכח המטהרם הוא מחמת החזקת טהרה

של הנידון, אבל לא משום דתלינן שהאחר הלך בהשביל הטמא דהא באדם אחד שהלך בשני שבילין ג"כ טהור משום דמוקמינן ליה אחזקת טהרה רק דבהלכו שניהם ביחד כיון דיש כאן אחד בוודאי טמא האיך נוכל לטהרם ע"ז אמרינן דמדאורייתא כיון דכל אחד בפ"ע טהור מצד החזקת טהרה שלו אף בהסתפחם יחד לא נגרע ואנו דנין על כ"א בפ"ע אף דיש כאן אחד וודאי טמא לא איכפת לן מה שבעצם הוא סתרי אהדדי משום דאנו דנין על כל אחד בפ"ע והנידון בפ"ע הוא טהור מדאורייתא:

אבל בנ"ד כיון דכל ההיתר הוא דווקא מכח התערובות דהא אם היה עומד לפנינו שעיר אחד שהיה ספק מחוסר זמן היה פסול להקרבה והא דמכשרינן לאחד מהם בתערובות הוא משום דתלינן דהאידך הוא הפסול והך שעיר הוא הכשר א"כ הא בהסתפחם יחד בטל כח המתיר ממ"נ דאם תדון על שני השעירים כאחד הא בב"א אסורין בהקרבה משום דיש כאן אחד מהם בוודאי פסול ואם תדון על כל שעיר בפ"ע הא כל שעיר בפ"ע זולת התערובות פסול להקרבה משום ס' מחוסר זמן לכך בזה אסור מדאורייתא להקריב שניהם בב"א וא"כ אם נתערב שעיר שהוא ס' מחוסר זמן עם עוד שעיר שאינו מחוסר זמן אסור להעמיד שניהם בב"א ולהגריל עליהם אחד לה' ואחד לעזאזל משום דהא ידעינן דאחד מהם הוי ספק פסול מדאורייתא:

אמנם זהו דווקא א"נ דמחוסר זמן פסול בשעיר המשתלח אבל א"נ דבעצם כשר השעיר המשתלח אף אם הוא מחוסר זמן והא דאין יכולין להעמיד שעיר אחד מחוסר זמן ולהגריל משום דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם פי' דבשעה שמגריל בעינן שכל אחד מהשעירים יהא ראוי לה' שאם יעלה עליו הגורל דלה' יהיה ג"כ כשר אבל אם שעיר אחד מחוסר זמן כיון דאם היה עולה עליו הגורל דלה' היה פסול להקרבה רק דאירע במקרה שעלה עליו הגורל דלעזאזל פסול ההגרלה ואין הגורל קובע וא"כ כיון דלא בעינן שיהיו שני השעירים המשתלח ושל שם ראויין להקרבה רק דבעינן שכל אחד מהם יהיה ראוי להקרבה אם יפול עליו לשם א"כ הא אם נתערב ס' מחוסר זמן עם עוד אחד שאינו מחוסר זמן יכול להעמיד שניהם ולהגריל משום דבזה אף בהסתפחם יחד ואנו דנין על שניהם בב"א אינו בטל כח המתיר משום דכל אחד מהשעירים ראוי לה' משום ספק ספיקא דילמא הך ספק לאו מחוסר זמן הוא ואפילו את"ל דהוא מחוסר זמן אעפ"כ דילמא הך שעיר שעלה עליו הגורל דלה' לא זהו המחוסר זמן ואידך השעיר שעלה עליו הגורל דלעזאזל הוא המחוסר זמן וכיון דכל אחד מהשעירים ראוי לה' אם יעלה עליו הגורל דלה' א"כ הא מותר להעמיד שניהם בב"א ולהגריל והגורל קובע עליהם משום דכל אחד מהם הא ראוי לה' מטעם ס"ס:

והשתא מאי פריך הגמ' דל"ל קרא דלה' לפסול בשעיר המשתלח מחוסר זמן ת"ל דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם הא שפיר איצטריך הקרא דלה' משום דנ"מ לכה"ג אם נתערב ס' מחוסר זמן עם עוד שעיר שאינו מחוסר זמן דאי הוי ממעטינן מחו"ז בהמשתלח משום דאין הגורל קובע א"כ כיון דבאמת לא בעינן רק שיהיה אחד מהם לאו מחוסר זמן רק דבעינן שיהיה כל אחד מהם ראוי להקרבה א"כ הא בזה כל אחד מהם ראוי להקרבה ויכול להעמיד שניהם ולהגריל אבל השתא דכתיב קרא דלה' והוי פסול בעצם בהמשתלח אם הוא מחוסר זמן ובעינן שיהיו שניהם באמת ראויין להקרבה אסור להעמיד שניהם להגריל כנ"ל ומאי פריך הגמ':

יא והנ"ל ליישב די"ל דמוכח מזה כשיטת הרמב"ם דספק מותר מה"ת וא"כ א"ש דל"ל דאיצטריך קרא דלה' לאסור ספק מח"ז אם נתערב עם עוד אחד שאינו מחו"ז דהא אף השתא דכתיב קרא דלה' ג"כ שרי מספיקא להקריב הס' מחו"ז וא"ל הא עדיין משכחת לה נ"מ בכה"ג אם נתערב שעיר שהוא מחוסר זמן עם עוד שעיר שאינו מחוסר זמן ואח"כ פירש שעיר אחד מהתערובות ונתערב עם עוד שעיר שאינו מחו"ז דבזה שרי ג"כ כ"א בהקרבה מטעם ס"ס דילמא הך שעיר שפירש מהתערובות לאו מח"ז הוא ואף אם הוא מחו"ז אעפ"כ דילמא זה השעיר לאו הך שפירש מהתערובות ואידך השעיר הוא שפירש מהתערובות דבזה הא אף להרמב"ם אסור מספיקא להקריב שניהם בב"א משום דהוי איקבע איסורא דבזה אף הרמב"ם מודה דאסור מדאורייתא כמבואר באחרונים ז"א דהא לא הוי איקבע איסורא רק בהתערובות הראשון דיש בו אחד שהוא וודאי איסור אבל בהתערובות השניה הא אין כאן איקבע איסורא דהא הך שעיר שפירש ג"כ לא הוי אלא ספק וא"כ אף דפירש ממקום שאיקבע איסורא אעפ"כ כיון דהשתא שפירש ונתערב עם עוד אחד היתר וודאי אין כאן שום קביעות איסור ומותרים שניהם בהקרבה מדאורייתא מספיקא וכה"ג מבואר בשב שמעתתא (שמעתא א' פ"א) עיי"ש. אמנם זהו דווקא א"נ דספק מותר מה"ת אבל א"נ דספק אסור מדאורייתא א"כ הא יש לתרץ קושיית הגמרא כמו שביארתי וא"כ עדיין י"ל דס"ל לר"ע כר"מ דשחיטת עוף טרפה מטהרה מטומאתה ואיצטריך ההיקש דזאת תורת הבהמה והעוף לרבות שחיטת עוף טרפה שטהורה מטומאתה ועדיין י"ל כר"ש דכ"ש למכות וא"ל דא"כ מוכח לר"ע דשחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה וא"כ תקשה דל"ל קרא דלה' דלר"ע לשיטתו הא נסתרה הנך שלשה תירוצים דמתרץ הגמ' ז"א דיש לתרץ על קושיית הגמ' כתירוצי דאיצטריך קרא דלה' משום דנ"מ לכה"ג אם נתערב ס' מחו"ז עם עוד אחד שאינו מחוסר זמן וא"כ הא אינו מוכח לר"ע דבעינן כזית בכל האיסורים רק א"נ דספק מותר מה"ת:

יב והשתא א"ש הא דשאלן ר"ע לר"ג ור"י באיטליז של עימעום דווקא דמזה מוכח דס"ל לר"ג ור"י דספק מותר מה"ת דהנה הבכור שור בחידושיו לכריתות מבאר דלכך הלכו לאיטליז של עימעום דווקא ליקח בהמה משום דס"ל כר"א דס"ל בעו"ג (דף כ"א) דאין לוקחין בהמה לקרבן מעו"ג משום דחיישינן לרביעה ואין לוקחין כ"א מישראל דכל ישראל בחזקת כשרות הם והנה הא דאמרינן כל ישראל בחזקת כשרות היינו בישראלים כשרים מיוחסים אבל ממזרים ונתינין וכדומה לאו חזקתן בכשרות ולכן כשרצו לקנות לקרבן הלכו לאיטליז של עימעום דאמרי' בסוכה (דף נ"א) על אוחזי כלי שיר ומשפחת כו' ומעימעום היו שהיו משיאין לכהונה ופי' רש"י שאנשי אותן העיר היו מיוחסים והם היו רוצים להקריב בהמה זו לשלמים דהבשר נאכל לבעלים לכך הלכו דווקא לאיטליז של עימעום כי היכי דלא ניחוש לרביעה עכ"ל נמצא מבואר דמהליכתן לאיטליז של עימעום מוכח דס"ל כר"א דאין לוקחין בהמה לקרבן מעו"ג משום דחיישינן לרביעה:

והנה הגמרא פריך בעו"ג (דף כ"ד) לר"א דחייש לרביעה מיתיבי ואת הפרות העלו עולה לה' הוראת שעה היתה ה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי עולת נקבה מי איכא ומאי קושיא דילמא בבמת יחיד וכדרב אדא ב"א דאמר ר"א ב"א מנין לעולת נקבה שהיא כשרה בבמת יחיד שנאמר ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה והנה לכאורה ק"ל לשיטת הרמב"ם דס"ל דספק מותר מה"ת א"כ ל"ל להגמרא לדחוקי דהוראת שעה היתה דזהו דוחק דהא ההוכחה מעולת נקבה דחה הגמרא דבבמת יחיד כשר עולת נקבה הא י"ל בפשיטות דהא דאוסר ר"א ליקח בהמה לקרבן משום דחייש לרביעה אף דלא הוי, אלא ספק, אם נרבע אי לא וספק מותר מה"ת אעפ"כ הא מדרבנן אסור מספיקא לכך אסור ליקח לקרבן א"כ הא זהו השתא אבל בימי הנביאים י"ל דעדיין לא גזרו לאסור הספיקות לכך כיון דלא הוי אלא ספק אם נרבע או לא דשרי מה"ת שפיר יכול להקריבו:

אך י"ל דהגמרא פריך שפיר לר"א לשיטתו לפי מה דמבואר באחרונים שהקשו לדעת הרמב"ם האיך יתכן אשם תלוי ולכך העלו דזה תליא בהמחלוקת התנאים אי בעינן באשם תלוי חתיכה אחת מב' חתיכות או לא דלמ"ד דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות ס"ל דספק מותר מה"ת רק דבב' חתיכות דאיקבע איסורא בזה אסור מה"ת לכך חייב באשם תלוי ואידך ס"ל דכל ספיקא אסור מה"ת לכך ס"ל דלא בעינן חתיכה אחת מב' חתיכות והרמב"ם פסק (פ"ח מה' שגגות) כמ"ד דבעינן חתיכה אחת מב' חתיכות לכך ס"ל אי לא איקבע איסורא ספיקו להקל והנה ר"א סובר בכריתות (דף י"ז) דיש אם למסורת דלכך מחייב על חלבו של כוי אשם תלוי הרי דס"ל דלא בעינן ח"א מב' חתיכות א"כ ס"ל דסד"א אסור מה"ת לכך פריך הגמ' שפיר לר"א לשיטתו דחייש לרביעה א"כ

הא זהו אסור מדאורייתא א"כ קשה דאמאי העלו הפרות עולה לה' כיון דזהו אסור מדאורייתא אבל א"נ דספק מותר מה"ת יש ליישב בלא"ה כתירוצי:

והשתא א"ש הא דשאלן ר"ע באיטליז של עימעום דווקא דמדהלכו לאיטליז של עימעום דווקא אלמא דס"ל כר"א דחיישינן לרביעה א"כ הא קשה מהא דכתיב ואת הפרות העלו עולה ודחיקא לי' לר"ע לאוקמא דהוראת שעה היתה דזהו דוחק וע"כ דס"ל דספק מותר מה"ת א"כ י"ל דבימי הנביאים עדיין לא גזרו על הספיקות לכך מותרין בהקרבה א"כ הא מוכח דספק מותר מה"ת א"כ הא ליכא לתרץ על קושיית הגמרא דל"ל קרא דלה' ת"ל דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם כתירוצי דנ"מ לכה"ג אם נתערב ספק מחוסר זמן עם עוד אחד שאינו מחוסר זמן כיון דספק מותר מה"ת כמו שביארתי א"כ הא קשה לר"ע לשיטתו נסתרה הנך שלשה תירוצים דהגמ' וע"כ דס"ל דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה א"כ מוכח דס"ל דבעינן כזית בכל האיסורים דלא כר"ש דס"ל דכ"ש למכות א"כ הא מיושב קושיית הגמ' אהא דכתיב יקדש להיות כמוה דלא שייך לומר בזה ניתי עשה וידחה ל"ת משום דאפשר לקיים שניהם שיאכל שלא כדרך אכילתן דלענין המצוה הויא אכילה ולענין האיסור אינו עובר עליו א"כ הא ליכא הוכחה דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ הא מחוייב לשבור עצם שיש בו מוח משום דעשה דוחה ל"ת א"כ הא לא משכחת לה נותר ע"י מעשה א"כ הא שוב מוכח מהא דאיצטריך קרא דוהנותר ממנו עד בוקר לנתק לעשה דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו כשיטת ר' עקיבא:

יג ובזה נ"ל לבאר הא דגרסינן בקדושין (דף ע"א) גופא אמר ר"י אמר שמואל כל ארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל כו' בימי ר' פנחס בקשו לעשות בבל עיסה לא"י אמר להם לעבדיו כשאני אומר שני דברים בבהמ"ד טלוני בעריסה ורוצו כי עייל אמר להם אין שחיטה לעוף מן התורה אדיתבי וקמעייני בה אמר להו כל ארצות עיסה לא"י וא"י עיסה לבבל ומפרש רש"י דלכך אמר להם אין שחיטה לעוף מן התורה משום שהוא דבר תימא להם ולא גילה להם טעמו כדי שיהיו טרודים בסברא הראשונה ולא יחזרו אחר טעם השניה עד שיפטר מהם וצריכין להבין למה בחר להם דווקא האי מימרא דאין שחיטה לעוף מה"ת אטו מי לא איכא כמה מימרות בש"ס דצריכין עיון: אבל לפי מה שביארתי ניחא דמהא דקאמר להם אין שחיטה לעוף מה"ת מוכח האי דינא דא"י עיסה לבבל והוא דהנה הגמרא קאמר שם אמר ר' יוחנן היכלא בידינו היא אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו בה סבר לה כר' יצחק דאמר ר' יצחק משפחה שנטמעה נטמעה והנה בשו"ת מהר"י מטראני הקשה לשיטת הרמב"ם דס"ל דספק דאורייתא מותר מה"ת א"כ ל"ל קרא דלא יבוא ממזר בקהל ה' להתיר ספק ממזר בבת ישראל כמבואר בקדושין

(דף ע"ג) עיי"ש הא בלא"ה ידעינן דשרי מספיקא ותי' דאיצטריך להורות להא דר' יצחק דס"ל דכל משפחה שנטמעה נטמעה אע"ג דיוכל לברר ספיקו אפ"ה אין צריך לברר רק דכיון שנטמעה נטמעה וקשה מנ"ל אע"כ דס"ל כשיטת הרמב"ם דכל ספיקא רחמנא שריא וא"כ ל"ל קרא להתיר ספק ממזר אע"כ דקרא אתי להורות דכל משפחה שנטמעה נטמעה והותרו ספיקות לגמרי ואין צריך לברר הספיקות א"כ מוכח כשיטת הרמב"ם עכ"ד נמצא מבואר דהך דינא דר"י דכל משפחה שנטמעה נטמעה הוא רק א"נ כשיטת הרמב"ם דספק דאורייתא מותר מה"ת אבל א"נ כשיטת הפוסקים דספק דאורייתא אסור מה"ת לא אמרינן כלל משפחה שנטמעה נטמעה וצריכין לברר איסורו:

והשתא א"ש הא דקאמר להם אין שחיטה לעוף מן התורה דמזה מוכח דא"י עיסה לבבל דלא אמרינן משפחה שנטמעה נטמעה והוא דאם נימא דאין שחיטה לעוף מה"ת א"כ תקשה דאמאי ממעטינן בזבחים (דף ק"ז) מולק עוף בחוץ הא כיון דאין שחיטה לעוף מה"ת א"כ הא מליקתו היינו שחיטתו וע"כ צ"ל כדברינו דלכך ממעטינן מולק משום דאף דהמליקה הוי שחיטה אעפ"כ כיון דתבר שדרה ומפרקת מקודם ונטרפה שוב הוי המליקה שחיטה שאינה ראויה א"כ מוכח דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה א"כ הא נסתרה תירוצא דרבא ביומא (דף ס"ג) דמשני דלכך איצטריך קרא דלה' למעט מחוסר זמן בשעיר המשתלח דמשכחת לה כגון שהיה חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביוה"כ דהא הוי שחיטה שאינה ראויה כנ"ל וכן כתירוצא דרבינא כגון שהומם ליכא לשנויי דהא אנן קיי"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וכן כתירוצא דר"י הא מני חנן המצרי ליכא לשנויי דר' פנחס סובר כר' יוחנן בקדושין (דף ז') דבע"ח נדחין כנ"ל וע"כ דמוכרחין לשנויי כתירוצי דאיצטריך קרא דלה' משום דנ"מ לספק מחוסר זמן שנתערב א"כ מוכח דספק אסור מה"ת א"כ לא אמרינן דמשפחה שנטמעה נטמעה לכך הוי א"י עיסה לבבל: יד והשתא יתבאר הא דשאל ר"ע מר"ג ור"י הא דהבא על אחותו ועל אחות אביו כו' וכן שאלה השני' והשלישית הוא משום דר"ע רוצה להוכיח שיטתו דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו מהא דוהנותר ממנו עד בוקר דאתא לנתק לעשה ע"כ דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו אמנם זה יש לדחות דמשכחת לה שיהי' נותר ע"י מעשה בתלתא גווני לכך שאל הני תלתא דינים להוכיח מזה דנסתר הני תלתא גווני וא"כ מוכח דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו והוא דהנה לכאורה י"ל דמשכחת לה נותר ע"י מעשה כגון ששיבר העצמות שיש בו מוח ונתותר כנ"ל אך י"ל דס"ל כר"י דנשים בפסח שני רשות וא"כ צריכין לומר דמחוייב לשבור עצם שיש בו מוח משום דאתי עשה ודוחה ל"ת כנ"ל אמנם לכאורה י"ל דאף דליכא קרא לאסור לשבור העצם שיש בו מוח אעפ"כ

אסור משום דלא שייך לומר בזה דאתי עשה ודחי ל"ת משום דלא הוי בעידנא דמיעקר לאו קא מקיים עשה דהלאו עובר מיד כששיבר העצם והעשה דאכילה אינו מקיים אלא לאח"כ כשאוכל אך לפי מה דמבואר בנימוקי יוסף בב"מ (ד' ל"א) והט"א בחגיגה (דף ב') דהיכא דא"א להתקיים העשה בלתי עקירת הלאו הקדום מיקרי בעידנא א"כ ה"נ כיון דא"א לקיים העשה דאכילת מוח אלא א"כ שיבר העצם השבירה נמי הכשר מצותו ומגוף המצוה יחשב ומיקרי בעידנא ולהוכיח הך סברא דהיכא דא"א להתקיים העשה בלתי עקירת הלאו הקדום מיקרי בעידנא לכך שאלן הבא על אחותו ועל אחות אביו כו' ופשטוה לי' מהא דהבא על ה' נשיו נדות בהעלם א' שחייב על כל א' וא' ורואים אנו שהדברים ק"ו והנה הגמ' בכריתות שם פריך מה לנדה שכן גופין מחולקין אלא אמר קרא ערות אחותו גילה לחייב על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו כו' וכתבו התוס' שם ור"ג ור"י דילפי' מנדה ע"כ צ"ל דס"ל דלא תליא מילתא בגופין מחולקין אלא בשמות מחולקין וגרסינן במכות (דף י"ד) ר' יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות ורבנן כרת באחותו ל"ל לחלק וכדר"י דאמר ר"י שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל א' וא' ור"י לחלק מנ"ל נפקא לי' מואל אשה בנדת טומאתה לחייב על כל אשה ואשה ורבנן נמי תיפוק להו מהא אין ה"נ ואלא כרת דאחותו ל"ל לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו כו' והנה לר"ג ור"י דסוברים דשמות מחולקים עדיפא מגופים מחולקים א"כ אין צריכין הקרא דכרת באחותו לחייבו על אחותו שהיא אחות אביו כו' דזה יכולין למילף בק"ו מנדה וע"כ דס"ל כר' יצחק דכרת דאחותו אתא להורות דח"כ לא הי' בכלל מלקות והנה הגמ' במכות (דף י"ג) פריך ור"ע ח"כ נמי לאו שניתן לאזהרת כרת הוא א"ל רב מרדכי לר"א ח"כ לא צריכין התראה שהרי פסח ומילה ענש אעפ"י שלא הזהיר ודילמא אזהרה לקרבן כו' ומשני הגמ' דקרבן לא בעי אזהרה ע"ש העולה מזה דהא דסובר ר"ע דח"כ היו לוקין הוא משום שהלאו למלקות נאמר דקרבן לא בעי לאו אבל אי הוה אייתינן ראי' דקרבן בעי לאו אז לא הוי ח"כ בכלל מלקות דהלאו לאו בשביל מלקות נאמר כ"א בשביל קרבן והנה התוס' ביבמות (דף ט') בד"ה מה עו"ג שחייב על זדונו כרת הקשו וא"ת נימא מה עבודת ככבים שחייבין היו על זדונו סקילה וי"ל דלא גמרי אלא אמאי דכתיב בהאי קרא כו' וה"נ לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא בעי לאו כיון דלא כתיב בההיא פרשה כו' ומיהו לרבי דנפקא לי' חטאת מעליה בעי לאו וכרת כמו באחות אשה הרי מבואר מד', התוס' דהא דלא בעינן אזהרה לקרבן הוא במחלוקת שנויה אי ילפינן קרבן מעו"ג לא בעינן אבל לרבי דיליף מעליה כמבואר ביבמות (דף ט') הנ"ל בעי אזהרה

לקרבן וא"כ ח"כ ליתנייהו בכלל מלקות דהלאו לקרבן נאמר ולא למלקות א"כ לפ"ז לרבי דיליף חיוב קרבן מעליה לא בעי קרא דכרת דאחותו להורות דח"כ לא היו לוקין דהא לדידי' בלא"ה ח"כ לא הוי לקי וא"כ לפ"ז ר"ג ור"י דסוברים דכרת דאחותו אתא להורות דח"כ אינו בכלל מלקות ארבעים ע"כ דס"ל דילפינן חיוב קרבן מעו"ג והנה ביבמות (דף ט') שם מבואר דלרבנן דילפינן חיוב קרבן מעו"ג דרשי' בהאי קרא דעליה דקאי להורות דח"כ אינן מתייבמות כמבואר ביבמות (דף ג') נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא, לא תקח והנה לכאורה קשה לי דל"ל קרא למעט דאחות אשה אינה מתייבמת הא בלא"ה ידעינן לפי מה דמבואר במשנה למלך (בפ' ט"ו מה' אישות הל' ד') דאף א"נ דהעראה הוא הכנסת עטרה אעפ"כ אינו מקיים העשה אלא בגמר ביאה דבהעראה זו אינו מתעברת והעלה שם כן, בשם הר"ן והריטב"א וא"כ לפ"ז תקשה ל"ל קרא דח"כ אינו מתייבמת הא בלא"ה ידעינן דלא דחי דהא לא הוי בעידנא דמיעקר לאו קא מקיים עשה וע"כ צ"ל דכיון דא"א להתקיים העשה דיבום בלתי עקירת הלאו הקדום מיקרי בעידנא וא"כ אף בשבירת עצמות ג"כ הוי בעידנא ומחויב לשבור העצם, שיש בו מוח א"כ לא משכחת נותר ע"י מעשה כנ"ל א"כ מוכח מר"ג ור' יהושע דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו:

## מערכה יג

א אך עדיין י"ל דלאו שאב"מ אין לוקין עליו והא דאיצטריך קרא דוהנותר עד בוקר לנתק לעשה הוא משום דמשכחת לה נותר ע"י מעשה כמו שאבאר דהנה לכאורה קשה מאי קאמר ר' יעקב לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה הא י"ל דאף ר' יהודה סובר דלאו שאב"מ אין לוקין עליו והא דאיצטריך קרא לנתק לעשה הוא משום דמשכחת לה בנותר שיהא לאו שיש בו מעשה לפי מה שהוכחתי לעיל דאף דלאו שאב"מ אין לוקין עליו אעפ"כ אם התחלת הלאו בא ע"י מעשה שלו אע"ג דלא נתחייב בשעת מעשה אלא לאח"כ אעפ"כ מיקרי לאו שיש בו מעשה כיון דהלאו בא ע"י מעשה והשתא תקשה הא משכחת לה גבי נותר שיהיה לאו שיש בו מעשה לפי מה דמבואר ברא"ש בחולין פ' ג"ה דאף דקיי"ל דיבש ביבש ברובא בטיל אעפ"כ אם נתערב חתיכה של נבלה ברוב חתיכות של היתר דבטל ברובא ואח"כ נתערב עוד חתיכה של נבלה בהתערובות דחוזר וניעור האיסור הראשון ומצטרפין לאסור וכן פסק הרמ"א ביו"ד (סי' צ"ט) איסור שנתבטל כו' וניתוסף איסור האיסור הראשון חוזר וניעור ונאסר וא"כ הא משכחת לה נותר ע"י מעשה כגון שנתערב כזית פסח ברוב חולין דבטל החתיכה של

פסח ברוב חולין ואחר כך לקח עוד חתיכה של פסח דאחרים ועירב בתוך התערובות ואין כנגד שניהם כדי לבטל דחוזר וניעור החתיכה של פסח הראשון ולא אכל וניתותר דהוי לאו שיש בו מעשה דע"י המעשה שלו שהניח עוד חתיכה. של פסח בהתערובות חל עליו הלאו דלא תותירו על החתיכה של פסח שלו שנתערבה דאם לא היה מניח הפסח בהתערובות לא היה חל עליו הלאו דלא תותירו על הך חתיכה שנתערבה לפי מה דמבואר בראשונים דהטעם דביטול ברוב הוא משום דהאיסור נהפך להיתר ע"י ביטול ברוב וכן מבואר ברא"ש בפ' ג"ה הנ"ל וז"ל אלא ודאי אמרה תורה אחרי רבים להטות ונעשה המיעוט כרוב ולא נשאר בו שום איסור ומותר לאוכלם כאחד כו' וא"כ לפ"ז ה"ה אם נתערב חתיכה של פסח ברוב חולין לא חל עליו הלאו דלא תותירו משום דכיון דנתערבה ברוב חולין א"כ נהפך החתיכה של פסח להיות חולין ואין כאן חתיכה של קדשים כלל שיהא חל עליו הלאו דלא תותירו אבל השתא דהניח בהתערובות עוד חתיכה של פסח וגרם שיהא חוזר וניעור החתיכה הראשונה של פסח שנתערבה א"כ חל עליו הלאו דלא תותירו כיון דלא נתבטלה החתיכה של פסח ושם פסח עליו א"כ הא מחוייב לאוכלה ואם לא אכל והותיר לוקה:

וא"ל דהא אסור לאכול התערובות משום דנתערב בהו חתיכה של פסח דאחרים ואין הפסח נאכל שלא למנויו ז"א דהאיסור שלא למנויו שעל הך חתיכה נתבטל ברוב חתיכות של היתר דפסח ודחולין דנגד האיסור דשלא למנויו נצטרף אף החתיכה של פסח לבטל וא"כ קשה מנ"ל דר' יהודה סובר דלאו שאב"מ לוקין עליו הא י"ל דאף דסובר דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אעפ"כ איצטריך קרא לנתק לעשה משום דמשכחת לה נותר ע"י מעשה: ב אך י"ל דר' יעקב שפיר קאמר לא מן השם הוא זה לר' יהודה לשיטתו דגרסינן בזבחים (דף ס"ט) מלק ונמצא טרפה ר"מ אומר אינו מטמא בבית הבליעה ר' יהודה אומר מטמא בבית הבליעה ומפ' הגמ' מ"ט דר"י קרא אשכח ודרש נבלה וטרפה טרפה למה נאמרה כו' אלא להביא טרפה ששחטה שמטמאה ופריך הגמ' דלמא קאי קרא למעוטי עוף טמא שאין במינה טרפה ומשני עוף טמא לר' יהודה מנבלה נפקא לי' דתניא ר' יהודה אומר יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים אבית הבליעה ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא זה שאין איסורו משום ב"ת נבלה אלא משום ב"ת טמא דאין איסור חע"א ולכאורה ק"ל מאי משני הגמ' הא עדיין י"ל דהקרא קאי למעוטי נבלת עוף טמא ואין לומר דהא בלא"ה ידעינן משום דאין איסור חע"א ז"א דנ"מ להא לפי מאי דנחקור האיך הדין אם נתערב חתיכה

של נבלת עוף טמא וחתיכה של נבלה ועוד חתיכה של היתר אם מותרין כולם באכילה או לאו:

ולכאורה היה נראה דמותרין באכילה לפי מה דקיי"ל בזבחים (דף ע"ח) הפיגול והנותר והטמא שבללן זה עם זה ואכלן פטור משום דאיסורים מבטלין זה א"ז א"כ ה"נ מותרים באכילה משום דכיון דשני החתיכות איסורים חלוקים הן דעוף טמא ונבלה א"כ כ"א מהחתיכות בטילות ברוב משום דהאיסור השני מסייע ג"כ לבטלן אך ז"א דהא קיי"ל ביבמות (דף ל"ב) דאף דאין איסור אחות אשה חייל על איסור אשת אח אעפ"כ מיתלי תלי וקאי דאי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל וא"כ לפ"ז נראה דבנידון דידן ג"כ אסורים באכילה כיון דמצד איסור עוף טמא בטלה ברוב ונהפך האיסור להיות היתר א"כ שוב אתי איסור נבלה וחייל עלה דמיתלי תלי וקאי דאי פקע איסור עוף טמא אתי איסור נבלה וחייל ומצד איסור נבלה לא בטילה דהא יש כאן בהתערובות שני חתיכות של נבלה ונגד שניהם אין בההיתר כדי לבטלם ואין לומר הא הך חתיכה של נבלה הראשונה כבר נתבטלה ברוב היתר ונהפך הך חתיכה להיות היתר א"כ שוב לא מיצטרפי עם הך חתיכה של נבלה לאסור ז"א דהא לא גרע מאלו נפל עוד חתיכה של נבלה בהתערובות דקיי"ל דחוזר וניעור האיסור הראשון א"כ ה"נ כיון דחל כעת על החתיכה של עוף טמא איסור נבלה א"כ חוזר וניעור החתיכה של נבלה הראשונה ומצטרפין לאסור ומטמאה ג"כ:

אמנם כ"ז אם נימא דלכך אין עוף טמא מטמאה משום דלא חל עלה איסור נבלה א"כ בכה"ג דאסורה משום נבלה צריכה להיות מטמאה ג"כ אבל א"נ דגזה"כ הוא דעוף טמא אינה מטמאה משום דאין בה טומאה בעצם אף בכה"ג אינו מטמאה והשתא תקשה מאי משני הגמ' דלמעוטי עוף טמא לא צריכה קרא לר' יהודה דבלא"ה ידעינן דאינו מטמא משום דאין איסור חע"א הא עדיין איצטריך קרא דנ"מ להיכא שנתערבה חתיכה של נבלות עוף טמא וחתיכה של נבלה ועוד חתיכה של היתר דאם נימא דלכך אינה מטמא הנבלת עוף טמא משום דלא חל עלה איסור נבלה א"כ בכה"ג דחל עלה איסור נבלה צריכה להיות מטמאה ג"כ אבל השתא דכתיב קרא למעוטי דאין בעוף טמא טומאה א"כ אף בכה"ג ג"כ אינה מטמאה:

וע"כ צ"ל דר' יהודה סובר דאיסור שבטל אינו חוזר וניעור וא"כ ליכא הך נ"מ דהא אף אם יחול על הך חתיכה של עוף טמא איסור נבלה ג"כ יתבטל ברוב היתר כיון דהחתיכה של נבלה הראשונה כבר נתבטל ואינו חוזר וניעור וא"כ שפיר קאמר ר' יעקב לר' יהודה לא מן השם הוא זה אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה משום דלר' יהודה לשיטתו

דס"ל דמלק ונמצא טרפה מטמא מוכח דס"ל דאיסור שבטל אינו חוזר וניעור א"כ לא משכחת לה לדידיה נותר ע"י מעשה לכך קאמר לי' לא מן השם הוא זה אלא משום דהוי לאו שאין בו מעשה א"כ כ"ז לר' יהודה לשיטתו דסובר דאיסור שבטל אינו חוזר וניעור אבל לר"ג ור"י אינו מוכח דס"ל דלאו שאין ב"מ לוקין עליו די"ל דס"ל כדקיי"ל דאיסור שבטל חוזר וניעור א"כ משכחת לה נותר ע"י מעשה כנ"ל לכך איצטריך קרא דוהנותר ממנו עד בוקר לנתק לעשה:

אמנם להנך שיטת הפוסקים דס"ל דטעם ביטול ברוב הוא משום דעל כל חתיכה תלינן דהוא מרוב היתר לכך מותרין באכילה אבל האיסור גופא אינו נהפך להיות היתר א"כ נסתרה דברינו דלא שייך לומר דמשכחת נותר ע"י מעשה כגון שנתערב כזית פסח ברוב חולין ואח"כ עירב עוד חתיכה של פסח בהתערובות דחוזר וניעור ז"א דהא אף מתחלה כשנתערב הפסח ג"כ היה חל עליו הלאו דלא תותירו כיון דשם פסח לא פקע מיניה וידעינן שיש בהתערובות כזית פסח אף דלענין אכילה תלינן על כל חתיכה שהיא מרוב היתר אבל מ"מ כיון דהא יש כאן בהתערובות כזית פסח בודאי חל עליו הלאו דלא תותירו ומחויב לאוכלו כמו דס"ל לר"י בר' חנינא בבכורות (דף כ"ג) גבי נבלה שנתערבה בשחוטה דאינו מטמא במגע אבל מטמא במשא משום דלענין מגע תלינן על כל חתיכה שנגע בה שהיא מן רוב היתר אבל לענין משא כיון דנושא כולם כאחת א"כ הא נושא החתיכה של נבלה ג"כ מטמא במשא:

ג ולכאורה היה נ"ל להוכיח כהך שיטה דהתוס' בפסחים (דף ס"ט) הקשו וא"ת אי שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דהא כתיב איש לפי אכלו דבעינן גברא דחזי לאכילה ומה שתירץ הרשב"א דאיצטריך לאשמעינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון הוא תמה עלי' הש"א בתשו' (סי' ס"ט) דעדיין קושיית התוס' במקומה עומדת על אותן האנשים הטמאים לנפש אדם מאי שאלו למשה הא למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ ע"כ ערב פסח שני שלהן היה ותירוצו של התוס' לא שייך כאן דהא הם לא ידעו כלל מדין פסח שני דהא האי פרשה נאמרה אח"כ על שאלתם וע"כ צ"ל כהך שיטה דע"י ביטול ברוב אינו נהפך האיסור להיות היתר וא"כ א"ש דאיצטריך קרא דטמא אינו עושה פסח דבלא"ה ה"א דיעשה פסח ואין לומר הא אינו יכול לאוכלו ז"א דיכול לאוכלו ע"י תערובות שיערב הפסח ברוב חולין א"כ הא לענין איסור דאוכל קדשים בטומאה מותר לאכול כל התערובות משום דעל כל חתיכה שאוכל תלינן דהיא מן הרוב היתר ואעפ"כ כשאוכל את כולם יצא ידי חובתו משום דלענין חיוב אכילת פסח כשאכל את כולן הא

איגלאי מילתא דאכל הפסח ג"כ דהא שם פסח לא פקע מינה ע"י התערובות וא"כ ה"א דמחוייב לעשות פסח אף בטומאה רק דיאכלנו ע"י תערובות לכך איצטריך קרא הרי דמוכח מזה דע"י ביטול ברוב אינו נהפך ההיתר להיות איסור וא"ל הא עדיין משכחת לה נותר ע"י מעשה אף להך שיטה כגון שלקח כזית פסח שנאסר ועירבו ברוב חולין ולא אכל וניתותר דע"י מעשה שלו שעירבו חל עליו הלאו דלא תותירו על הך כזית דבלא"ה לא היה חל עליו הלאו דלא תותירו כיון דארי' דאיסורא רביע עלה דאי איפשר לאוכלו אבל השתא דעירבו ויכול לאוכלו משום דעל כל חתיכה תלינן שהיא מרוב היתר א"כ כיון דיכול לאוכלו שוב חל עליו הלאו דלא תותירו על הך כזית ז"א דבאמת נ"ל ברור דבכה"ג אינו חל עליו הלאו דלא תותירו כיון דהא כל ההיתר דאכילה הוא רק משום דתלינן שהוא מרוב היתר אבל בעצם הך כזית פסח גופה נשאר באיסורו א"כ לא שייך לומר דחל עליו החיוב לאכול התערובות משום דידעינן שיש כאן בהתערובות כזית פסח כיון דהאי כזית אסור באכילה וכל עיקר ההיתר הוא רק משום דתלינן דהוא מן החולין א"כ על הך כזית פסח הא אינו חל עליו החיוב לאוכלו]: ד אמנם זהו דווקא א"נ דשוחטין וזורקין על טמא שרץ אבל א"נ דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אינו מוכח כלל דבלא"ה ניחא הא דאיצטריך קרא דטמא אינו עושה פסח להורות דאף טמא שרץ דחזי למיכל לאורתא ג"כ פטור מלעשות פסח והנה האי דינא אי שוחטין וזורקין על טמא שרץ נ"ל דתליא בהא דהנה לקמן (דף צ"ג) מפ' רש"י טעמא דעולא דסובר דשוחטין וזורקין על טמא שרץ מדכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש ולא כתיב טמא שרץ ש"מ דלא פטרי רחמנא אלא בטומאה דלא חזי לאורתא ולכאורה צ"ל דא"כ תקשה למאן דסובר דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ א"כ תקשה למה נקט הקרא דווקא טמא לנפש ולא טמא שרץ כיון דאף טמא שרץ נדחה לפסח שני אך י"ל דהנה הרמב"ם בריש (פרק ז' מה' ק"פ) פסק דהא דקיי"ל דאם רוב הציבור טמאים עושים הפסח בטומאה הוא דווקא אם הם טמאים טומאת מת אבל לא טומאת שרץ ועי' בלח"מ שם (ובפ"א מה' ק"פ הלכה ב') והנה הגמ' לעיל (דף ס"ו) יליף מהך קרא דאיש איש כי יהיה טמא לנפש דאיש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחין לפסח שני אלא עבדי בטומאה וא"כ א"ש דלכך נקיט קרא טמא לנפש הואיל ודרשינן מהאי קרא איש נדחה ואין ציבור נדחין ועושין בטומאה ואי הוה כתיב טמא שרץ לא הוה יכולין למידק מיניה דציבור עבדי בטומאה דהא לדעת הרמב"ם גם ציבור לא עבדי בטומאת שרץ: אמנם זהו דווקא א"נ דילפינן דפסח דוחה טומאה מאיש איש אבל לפי מה דמבואר לקמן (דף ע"ז) דילפינן הא דפסח דוחה שבת וטומאה ממועדו דמשמע מועדו אפי' בטומאה וא"כ כיון דהאי

איש איש לא קאי כלל להורות דפסח דוחה טומאה א"כ תקשה למה כתיב טמא לנפש דווקא וע"כ דשוחטין וזורקין על טמא שרץ והנה בתוס' לעיל (דף ס"ו) בד"ה מה מועדו כתבו דתנאי היא דאיכא דיליף לה ממשמעות דמועדו ואיכא דיליף לה מאיש איש עי"ש אמנם מהתוספות במנחות (דף נ') בד"ה תעשה מבואר דאף אי דרשינן לה ממשמעות דבמועדו אעפ"כ איצטריך הך קרא דאיש איש למידרש מיניה דפסח דוחה טומאה ועיין בצאן קדשים שכתב לבאר דברי התוס' דמשום הכי איצטריך גבי פסח תרי קראי כיון דטומאה הותרה בציבור הוה דרשינן מחד קרא רק על דחיית טומאה לחוד ולא על דחיית שבת לכך איצטריך קרא דאיש איש להורות דקאי האי במועדו לענין דחיית שבת דלענין טומאה לא איצטריך דהא נפקא לן מאיש איש א"כ לפ"ז שפיר איצטריך האי טמא לנפש להורות דציבור עבדי בטומאה לכך כתיב קרא לנפש דווקא:

אמנם לכאורה צריכין להבין דל"ל קרא להורות דפסח דוחה שבת הא בלא"ה ידעינן לפי מה דמבואר בתוס' פסחים (דף מ"ז) ובחולין (דף קמ"א) דשיטת הריב"א דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ אם עבר על הלאו אינו לוקה משום דהעשה דוחה להל"ת רק דהעשה אינו דוחה משום דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה ובפסחים (דף נ"ט) מבואר דעשה דפסח שיש בו כרת דוחה עשה דהשלמה שאין בו כרת וא"כ ל"ל קרא הא בלא"ה ידעינן דמותר לשחוט הפסח בשבת משום דאתי עשה דפסח ודוחה לל"ת דשבת ואף דשבת הוי עשה ול"ת אעפ"כ כיון דהל"ת דשבת נדחה מפני העשה דפסח רק דהעשה דשבת אינו נדחה משום דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה א"כ בזה שוב צ"ל דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודוחה להעשה דשבת שאין בו כרת דהא על העשה דשבת ליכא חיוב כרת רק דעל הל"ת מחוייב כרת אמנם א"נ דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת שפיר איצטריך קרא להורות דפסח דוחה שבת כיון שבכ"מ אין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת רק דפסח דהוי עשה שיש בו כרת ידחה א"כ כיון דצריכין לדון לענין דחיית הל"ת דשבת ג"כ מצד החומר שיש בו כרת א"כ שוב אין בכחה לדחות מחמת החומר דכרת העשה דשבת ג"כ. נמצא מבואר דהך דינא אם שוחטין וזורקין על טמא שרץ או לא תליא בהא אי עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת לכך שאלן ר"ע לר"ג ור"י אבר המדולדלת בבהמה מהו דמזה יהיה מוכח האיך ס"ל אי עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת דהנה הם השיבו לו לא שמענו אבל שמענו באבר המדולדלת באדם שהוא טהור ורואים אנו שהדברים ק"ו: ה ולכאורה ק"ל ל"ל לר"ג ולר"י למילף מק"ו דאדם הא בחולין (דף קכ"ז) יליף הגמ' דאבר המדולדל בבהמה טהור מהא דכתיב כי יפול עד שיפול וא"כ אמאי לא השיבו לו מקרא וע"כ צ"ל דהתוס' בחולין שם הקשו הא האי קרא בשרצים

כתיב ותי' דהכי דריש כי יפול מהם במותם ואמר לעיל (דף ע"ז) מיתה עושה ניפול וא"כ ממילא שמעינן דקודם מיתה אינו עושה ניפול ואבהמה דרשינן ליה התם והנה הגמ' לעיל (דף ע"ד) פריך והא האי קרא בשרצים כתיב א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו תנהו ענין לבהמה ואכתי מיבעי ליה כעין מיתה לחין מטמאין יבשין אין מטמאים תרי במותם כתיבי והקשו התוס' שם הא אכתי צריכי לכדדרשינן לקמן (דף קכ"ח) יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא ת"ל במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דכעין מותם וההיא דרשה מחד במותם נפקא וא"כ א"ש די"ל דר"ג ור"י ס"ל דלא ילפינן תרווייהו מהאי קרא דבמותם וא"כ אינן יכולין למילף בהמה באם אינו ענין די"ל דקאי האי קרא דבמותם לגופיה להורות דכעין מיתה לחין מטמאין ובמותם השני בא להורות מה מיתה שאינו עושה חליפין ול"ל קרא יתירה לבהמה לכך ילפי דאבר המדולדל בבהמה טהור מק"ו דאדם והנה בנדה (דף נ"ה) איתא אבל הזוב והרוק והשרץ כו' מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ומפרש הגמ' זב דכתיב רר בשרו כו' שרץ במותם אמר רחמנא כעין מיתה:

ולכאורה ק"ל ל"ל קרא בשרצים דאינו מטמא יבש ניליף בק"ו מזוב דמטמא במגע ובמשא כמבואר בנדה (דף נ"ה) אעפ"כ אינו מטמא יבש שרץ שאינו מטמא במשא לא כש"כ שאינו מטמא יבש אך אפשר לומר דשרץ חמור שכן מטמא בכעדשה משא"כ בזב דבעינן חתימת פי האמה דהוי טפי מכעדשה כמו דהקשו התוס' בפסחים (דף ס"ז) בד"ה כי האי גוונא כו' תימא לרשב"א אכתי שרץ חמור שמטמא בכעדשה משא"כ בזב דכר"נ מוקמי' ליה דבעי כחתימת פי האמה דהוי טפי אפי' מגריס כדמוכח בסמוך עכ"ל:

אך ז"א דהתוס' לקמן בנדה (דף נ"ה) הקשו אהא דקאמר הגמ' זוב דתניא זובו טמא לימד על הזוב שהוא טמא כו' ואימא ה"מ במגע אבל במשא לא מידי, דהוי אשרץ אמר ר"ב בר אביי במגע לא איצטריך קרא דלא גרע משכבת זרע כי איצטריך קרא למשא והקשו התוס' וא"ת למשא נמי לא איצטריך מהאי טעמא דלא גרע מש"ז דהא בזב קיימינן ואיכא למ"ד ב"ק (ד' כ"ה) ש"ז של זב מטמא במשא אפי' בלא ציחצוחי זיבה מק"ו ומה טהור בטהור פי' רוק טמא בטמא טמא בטהור שכבת זרע א"ד שיהא טמא בטמא כו' עי"ש:

וע"כ צ"ל בישוב קושיית התוס' לפי מה דאיתא לעיל (ד' מ"ג) אמר רב חנילאי משום ר"א בר"ש ש"ז לרואה במשהו ולנוגע בכעדשה כו' עיי"ש דמוקי ר"פ זה בפלוגתא דתנאי אי אמרינן דון מינה ומינה אי אמרינן דון מינה ואוקי באתרא וא"כ א"ש די"ל דהך מ"ד דסובר דש"ז של זב מטמא במשא סובר כהך תנא דאמרי' דון מינה ומינה וא"כ ש"ז לרואה בכעדשה א"כ א"ש דאיצטריך קרא דזובו טמא להורות דזוב מטמא לאחרים במשהו דאי

משום דלא גרע מש"ז ה"א דבעינן בכעדשה כמו בש"ז גופא לכך כתיב קרא דזוב מטמא במשהו דאף דס"ל לר' נתן דזב צריך כחתימת פי האמה הוא רק שיהי' טמא מתורת רואה טומאת שבעה בעינן שיעורא דחתימת פי האמה אבל לענין לטמא במגע ובמשא בזה מטמא בכל שהוא ג"כ ועי' לעיל תוס' נדה (דף כ"ב) ד"ה למימרא. ו והשתא לפ"ז נסתרה תירוצי הנ"ל דלכך איצטריך קרא בשרץ דאינו מטמא יבש ולא ילפינן מזב משום דזב קיל דבעי כחתימת פי האמה ז"א דהא הא דבעינן כחתימת פי האמה הוא דווקא שיהא טמא מתורת רואה אבל לענין לטמא במגע כשרץ מטמא במשהו ג"כ א"כ עדיין תקשה הא זב חמור טומאתו משרץ וא"כ ל"ל קרא בשרץ דאינו מטמא יבש נילף בק"ו מזב וע"כ צ"ל דיסברו ר"ג ור"י כהך מ"ד בב"ק (דף כ"ה) הנ"ל דש"ז של זב אינו מטמא במשא א"כ לדידהו בלא"ה ניחא הא דאיצטריך קרא דזובו טמא להורות דזוב מטמא כתי' הגמ' א"כ לדידהו באמת זוב אינו מטמא רק כחתימת פי האמה כיון דלית לן ילפותא א"כ צריכין לומר דשוה טומאת אחרים לטומאת ראיה וא"כ א"ש הא דאיצטריך קרא בשרץ ולא ילפינן מזב:

והנה בב"ק (דף כ"ה) הנ"ל מבואר דהך פלוגתא אי ש"ז דזב מטמא במשא תליא בפלוגתא דר"ט וחכמים אי אמרינן דיו היכא דמיפריך ק"ו דקאמר שם הגמ' א"ל ר"פ לאביי והא האי תנא דלא דריש דיו אע"ג דלא מיפריך ק"ו דתניא קרי בזב מנין ודין הוא מה טהור בטהור טמא בטמא טמא בטהור א"ד שיהא טמא בטמא וקא מייתי לה בין למגע בין למשא ואמאי נימא אהני ק"ו למגע אהני דיו לאפוקי משא ומסיק הגמ' דלמגע לא איצטריך קרא דלא גרע מגברא טהור א"כ א"נ דיו מיפריך ק"ו לכך לא אמרינן דיו א"כ זהו לר"ט אבל לרבנן דס"ל דאמרינן דיו אף היכא דמיפריך ק"ו א"כ ש"ז של זב אינו מטמא במשא הרי דמוכח דר"ג ור"י ס"ל כרבנן דאמרינן דיו אף היכא דמיפריך ק"ו:

והנה ביבמות (דף ו') רצה הגמ' למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת מהא דתניא לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל כו' נאמר כאן מושבותיכם ולהלן הוא אומר והיו אלה לכם לחוקת משפט בכל מושבותיכם מה מושבות האמורים להלן בב"ד אף מושבות האמור כאן בב"ד ואמר רחמנא לא תבערו טעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לאו הכי דחי אלמא דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת אמר רשב"א האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום דמייתי בק"ו מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה כו' שבת שנדחה מפני עבודה א"ד שיהא רציחה דוחה אותה והקשו התוס' נימא דיו מה רציחה אינו דוחה עבודה אלא בשב ואל תעשה שבת נמי לא תדחה אלא בשב ואל תעשה וי"ל דאתא כר"ט דאמר היכא דמיפריך ק"ו לא אמרי' דיו: הרי

מבואר דלרבנן דס"ל א דהיכא דמיפריך ק"ו אמרינן דיו א"כ ליכא למימר דלכך איצטריך קרא להורות דאין שרפת בת כהן דוחה שבת משום דהוי ילפינן ק"ו מרציחה דהא יש לומר דיו מה רציחה אינו אלא בשב ואל תעשה וע"כ משום דה"א דעשה דוחה ל"ת הרי דמוכח דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת וא"כ כיון דמוכח דס"ל לר"ג ור"י דהיכא דמיפריך ק"ו אמרינן דיו ע"כ דס"ל דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת וא"כ ע"כ ס"ל דשוחטין וזורקין על טמא שרץ כנ"ל וא"כ מוכח דס"ל דע"י ביטול ברוב אינו נהפך האיסור להיות היתר וא"כ לא משכחת לה נותר ע"י מעשה וא"כ תקשה ל"ל קרא דוהנותר ממנו עד בוקר לנתק לעשה וע"כ דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו: ז אך עדיין י"ל דר"ג ור"י ס"ל דלאו שאב"מ אין לוקין עליו והא דאיצטריך קרא והנותר ממנו עד בוקר אף דבלא"ה ידעינן דלא אתי עשה דשרפת נותר ודוחה לל"ת ועשה דיו"ט משום דמשכחת לה גוונא דמחמת איסור יו"ט יהא מחויב לבער נותר ביו"ט והוא לפי מה דמבואר ביומא (דף ע"ד) דס"ל לר"ל דחצי שיעור מותר מדאורייתא א"כ משכחת לה שיהא מחויב לשרוף נותר ביו"ט כגון שניתותר לו כזית נותר דה"א דמחויב לשרוף חצי זית נותר דמשום איסור יו"ט ליכא דהא חצי שיעור מותר מה"ת ומ"ע דשרפת נותר קיים בזה דהא כשישתייר החצי זית א"כ הא אינו חל על החצי זית מ"ע דשרפת נותר כמבואר בפסחים (דף מ"ט): וא"ל הא אף לר"ל דס"ל דחצי שיעור מותר מה"ת אעפ"כ לא שייך לומר שיהיה מותר לשרוף ביו"ט מכזית נותר חצי זית לפי מה דמבואר בשבת (דף צ"ד) איתמר אחת משתים חייב אחת משלש ר"נ אמר חייב ר"ש אמר פטור ר"נ אמר חייב אהני מעשיו דאי משתקלא חדא אחריתי אזלה לה טומאה ר"ש אמר פטור השתא מיהת הא איתא לטומאה אמר ר"ש מנא אמינא לה דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה חייב הא חצי זית פטור והתניא חצי זית חייב מ"ל הא דתניא חייב דאפיק חצי זית מכזית והא דתנן פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה אלמא אף דהשיעור להוצאת שבת הוא בכזית אעפ"כ כיון דאהני מעשיו במה שהוציא החצי זית לענין שלא יטמא מיחשב. החצי זית כשיעור שלם וחייב כן ה"נ אף דשרף רק חצי זית אעפ"כ כיון דאהני מעשיו שלא לעבור על נותר עוד מיחשב כשיעור שלם ואסור אף לר"ל ז"א לפי מה שביארתי במ"א דהא דאמרינן דכיון דאהני מעשיו לענין המצוה מיחשב כשיעור שלם וחייב הוא רק לענין הלאו דל"ת כל מלאכה אבל לא לענין העשה דשבת שבתון והוא דבשלמא לענין הלאו דל"ת כל מלאכה שפיר י"ל אף דהמלאכה בעצמותה אין בה טורח אעפ"כ הא הלאו דל"ת כל מלאכה אינה תלוי בשביתת הגוף דהפועל רק דתלוי בשם הפעולה דמה שהוא בשם מלאכה חל עליו הלאו דל"ת כל מלאכה א"כ ה"נ אף דבהך עשיה אין בה טורח

אעפ"כ כיון דמקיים בה מצוה חל על הפעולה שם מלאכה והוי בכלל הל"ת אבל לענין העשה דשבת שבתון דאינו תלוי בשם הפעולה רק דתלוי בשביתת הגוף דהפועל א"כ הא לענין שביתת הגוף דהפועל לא שייך לחלק בין אם יש בהך עשיה מצוה אז לא כיון דהמלאכה בעצמותה אין בה טורח והרי הגוף שובת באמת א"כ מאי נ"מ אם מקיים בזה מצוה או לא ומעתה א"ש דאף דמוכח לר"ע מהקרא דעולת שבת בשבתו דאין שרפת נותר דוחה יו"ט אעפ"כ ה"א דזהו רק אם שורף כזית דאיכא בזה עשה דשבת שבתון ג"כ לכך אין עשה דוחה ל"ת ועשה אבל אם שורף ח"ש דאין בזה עשה רק ל"ת ה"א דאתי עשה דשרפת נותר ודוחה ל"ת דיו"ט לכך איצטריך קרא דוהנותר:

אמנם זהו רק אם נימא דחצי שיעור מותר מה"ת אבל א"נ דחצי שיעור אסור מה"ת ושיטת רש"י בשבת (דף ע"ג) דגם באיסורי שבת אמרינן חצי שיעור אסור מה"ת א"כ הא נסתרה דברינו:

ולהוכיח זה לכך שאלן השוחט ה' זבחים בחוץ בהעלם אחד מהו חייב אחת על כולן או חייב על כל אחת ואחת ומזה מוכח האיך ס"ל בדין ח"ש דהנה הם השיבו לו לא שמענו ור"י פשיט לי' מהא דאוכל מזבח א' כו' שחייב על כל אחד ואחד משום מעילה ורואה אני שהדברים ק"ו ולכאורה קשה אמאי לא פשטו ליה מהא דהשיבו לו לעיל אבל שמענו הבא על חמש נשים נדות בהעלם אחד שחייב על כל אחת ואחת אלמא דאמרינן גופין מחולקין אף בשם אחד וע"כ צ"ל לפי מה דמבואר בריא"ז מובא במשנה למלך (בפ"ו מה' שגגות) דהא דאמרינן גופין מחולקין הוא דוקא בבעלי חיים אבל לא בשחוטין א"כ א"ש דהא עיקר הלאו של שחוטי חוץ אינו נגמר אלא בסוף השחיטה וא"כ כיון דהחיוב הוא בסוף השחוטה א"כ הא לא שייך בזה גופין מחולקין לכך לא פשטו ליה מהא דהבא על חמש נשים נדות דהוי בע"ח:

אמנם לפי מה דמבואר בחולין (דף כ"ט) אמר ר"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף ור"י אמר ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף ומסיק הגמ' דלר"י דסובר דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס אף דשחט מקצת סימנים בחוץ וגמרו בפנים ג"כ חייב א"כ זה הוא דוקא לר"ל דסובר אינה לשחיטה אלא לבסוף א"כ כיון דבסוף השחיטה כבר הוי שחוטין לכך לא שייך בזה גופין מחולקין אבל לר"י דסובר דישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף ואף בשחט מקצת סימנים בחוץ ג"כ חייב א"כ הא בתחלת שחיטה הוי בע"ח ושייך בזה גופין מחולקין ועיקר הלאו של שחוטי חוץ נתחייב בתחלת שחיטה א"כ תקשה כנ"ל דאמאי לא פשטו ליה מהא דהבא על חמש נשים נדות וע"כ צ"ל דס"ל לר"ג ור"י דאינה לשחיטה אלא לבסוף:

ח והנה לכאורה יש להוכיח כר"י דישנו לשחיטה מתחלה וע"ס דאיתא ביומא (דף ס"ג) ת"ר איש איש כו' אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו כו' אי קרבן שומע אני אפי' קדשי בד"ה ת"ל ואל פתח אוה"מ לא הביאו כל הראוי לפתח אוה"מ חייב עליו בחוץ כל שאינו ראוי לפתח אוה"מ אין חייבין עליו בחוץ אוציא את אלו שאין ראויין לפתח אוה"מ ולא אוציא שעיר המשתלח שהוא ראוי לפתח אוה"מ (כן הוא גירסת רש"י) ת"ל לה' מי שמיוחדין לה' יצאו אלו שאין מיוחדין לה':

ולכאורה ק"ל ל"ל קרא למעוטי דאם שחט שעיר המשתלח בחוץ דפטור הא בלא"ה ידעינן דפטור משום דלא אתי איסור דשחוטי חוץ וחייל על איסור יוה"כ דקדים דהא כיון דשחט בחוץ דלא ניתן אצלו לדחות יוה"כ חייב כרת משום דחילל יוה"כ בכדי וא"כ האיך אתי איסור שחוטי חוץ וחייל על איסור יוה"כ דקדים לפי מה דמבואר ביומא (דף ס"ב) אמר רבינא השתא דאמר ר"ח מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי הא דאמר ר"י אמר שמואל שלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין כו' שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי וא"כ כיון דאם שחט בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור ומשום יוה"כ חייב אף אם שחט קודם שנפתחו דלתות ההיכל א"כ הא איסור יוה"כ קדים והאיך אתי איסור שחוטי חוץ וחייל על איסור יוה"כ דקדים:

אך י"ל דלא שייך בזה אין איסור חל על איסור לפי מה דמבואר בשבועות (דף כ"ה) טעמא דאמר שלא אוכל והדר שלא אוכלנה הוא דלא מחייב אלא חדא אבל אמר שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל מחייב תרתי כדרבא דאמר רבא שבועה שלא אוכל ככר זו כיון דאכל ממנה כזית חייב שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל את כולה אלמא דלא שייך לדון דאין איסור חל על איסור רק במקום דשני האיסורין חלין בב"א אבל במקום דבשעה שחל איסור השני ליתא עדיין לאיסור הראשון אז חלין שפיר שני האיסורין א"כ א"ש לפי מה דמבואר בחולין (דף כ"ט) דלר"י דסובר ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף אם שחט מקצת סימנים באו וגמרן בפנים ג"כ חייב וא"כ לא שייך בזה אין איסור חל על איסור משום דהא אינם באים בב"א דמיד כששחט סימן אחד חייב משום שחוטי חוץ ומשום חובל ביוה"כ אינה חייב אלא בסוף השחיטה דמקמי הכי הא ה"ל מקלקל דפטור כמבואר בתוס' שבת (דף ק"ו) ד"ה חוץ מחובל דלר"י דסובר דמקלקל בחבורה פטור אינו חייב רק אם בשעת הקלקול בא התיקון וא"כ בתחלת השחיטה דלא תיקן כלום פטור משום דהוי לי' מקלקל ואינו חייב רק בסוף השחיטה דאז הוי מתקן דמתירו באכילה ומוציא מידי אבמ"ה לב"נ א"כ כיון דאין שני האיסורים חלין בב"א שפיר ה"א דחייב

משום שחוטי חוץ בשעיר המשתלח לכך איצטריך קרא למעוטי: אמנם זהו דוקא א"נ דישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל א"נ דאינה לשחיטה אלא לבסוף א"כ אף משום שחוטי חוץ ג"כ אינו חייב על תחלת השחיטה א"צ הדרא קושייתי לדוכתא דל"ל קרא דלה' למעט דשעיר המשתלח ששחטו בחוץ פטור ת"ל דאין איסור חל על איסור וע"כ צריכין לומר לפי מה דמבואר ברמב"ם (בה' שבועות פ"ד ה"ט) אמר שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וכתב ע"ז הראב"ד וגם זה שיבוש שבתחלה לא נשבע אלא ליומא ולבסוף נשבע על אותו ככר לעולם הרי לשיטת הראב"ד אם מצד איסור השני ניתוסף זמן על האיסור הראשון מיקרי איסור מוסיף וחייל וא"כ ה"נ חייל איסור שחוטי חוץ על איסור יוה"כ משום דהוי איסור מוסיף דמצד איסור שחוטי חוץ ניתוסף איסור לעולם אף לבתר יוה"כ:

ט ולכאורה היה נראה לי להוכיח כשיטת הרמב"ם דהוספת הזמן דלהבא לא מיקרי כולל והוא דהנה התוס'בקידושין (דף ל"א) מביאין הירושלמי דהקשה אהא דקאמר ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אמאי לא אכלו מצה מחדש יבוא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדיבור דוחה ל"ת דלאחר הדיבור:

והנה שיטת הש"ס דילן ביבמות (דף ה) בהיפוך דעשה דלפני הדיבור חמיר מעשה דלאחר הדיבור וא"כ הדרא קושיית הירושלמי לדוכתא אמאי לא אכלו מצה מחדש וע"כ צריכין לומר דהא לכאורה קשה מאי מקשה הירושלמי הא אמרינן בפסחים (דף ל"ו) דאין יוצאין בטבל ומפרש שם הגמ' משום דכתיב לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום ב"ת חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל וא"כ האב חדש ג"כ אין יוצאין מה"ט וא"ל דהא הגמ' מסיק שם הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור וא"כ זהו דוקא לר"ש דסובר דאין אחע"א בכולל אבל לדידן דקיי"ל דאיסור חע"א בכולל א"כ שפיר יוצאין במצה של טבל ובחדש משום דאיסור חמץ חל על איסור חדש משום דמצד איסור חמץ נאסר כל התבואות אף הישנים שאינם אסורין משום חדש זה אינו לפי מה דמבואר בר"ש שהביא הירושלמי דאותה שנה שבאו ישראל לארץ נאסרו כל החטין אפי' חטין שבעלי' משום חדש א"כ בתחלת ביאתן כיון דכל התבואות נאסרו אין כאן איסור כולל דהא כל דבר הבא לידי חימוץ אסור משום חדש לפני העומר וא"ל דחל איסור חמץ על חדש משום דחמץ אסור בהנאה והוי איסור מוסיף ז"א דהא התוס' כתבו בחולין (דף ק"א) ובשבועות (דף כ"ד) דאיסור הנאה לא מיקרי איסור מוסיף ולא הוי רק איסור חמור:

אך י"ל דהירושלמי פריך שפיר דהירושלמי לשיטתו אזיל דס"ל דאיסור חמור ג"כ חל על איסור קל כמו דאיתא בירושלמי (פ"ק דמגילה) איסור חמור חל על איסור קל ואין איסור קל חל איסור אמור והכא נמי, חל חמץ על איסור חדש משום דחמץ אסור בהנאה והוי איסור חמור וחל על איסור קל דטבל אינו אסור בהנאה וא"כ זהו רק לשיטת הירושלמי אבל לשיטת הש"ס דילן דאיסור חמור בלחוד בלא כולל אינו חל על איסור קל א"כ בלא"ה לא קשה קושיית הירושלמי כמו שביארתי:

והשתא א"נ כשיטת הראב"ד דהוספת הזמן מיקרי איסור מוסיף וחייל א"כ הא הדרא קושיית הירושל' לדוכתא דאמאי לא אכלו מצה מחדש דהא שפיר מצי לחול חמץ על חדש משום דהוי איסור מוסיף דמצד איסור חדש אינו אסור רק ביום ט"ז ומצד איסור חמץ אסורה לעולם וע"כ צ"ל כשיטת הרמב"ם דהוספת הזמן דלהבא לא מקרי כולל וא"כ ניחא כמו שביארתי:

י אך עדיין י"ל כשיטת הראב"ד דהוספת הזמן דלהבא מיקרי מוסיף והא דלא אכלו מצה מחדש הוא דהנה המפרשים הקשו מאי פריך הירושלמי הא מבואר בתמורה (דף ט"ז) שבימי אבלו של משה נשתכחו ש' הלכות וחד מינייהו שיעורין א"כ כיון דלא ידעו השיעור של מצה איך מצי לאכול מחדש הא צריכין לחוש דילמא יאכלו מעט פחות מכשיעור או יותר מכשיעור א"כ הא יאכלו חדש שלא במקום מצוה והנ"ל ליישב דהירושלמי לשיטתו פריך שפיר דאמרינן (בריש פ"ב דשבועות) מה אנן קיימין אם באומר שבועה שאוכל אכילת תורה אף ר"ע, מודה ואם באומר שבועה שלא אטעום אף רבנן מודה אלא כי אנן קיימין כו' פתר לה כר"ע דאמר כל שהוא אכילה (ונ"ל דצ"ל פתר לה כר"ש דאמר כ"ש אכילה] נמצא מבואר דלשיטת הירושלמי סובר ר"ע כר"ש דכ"ש למכות:

והנה האחרונים נסתפקו אליבא דר"ש דאמר כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן אם גם במ"ע דאכילה יוצאין בכ"ש או דבמ"ע דאכילה גם ר"ש מודה דבעינן כזית והנ"ל דתליא בהא דאי נימא דסתם אכילה דקרא הוא בכ"ש לר"ש רק דלקרבן הילכתא דבעינן כזית א"כ ה"ה דיוצאין במ"ע דאכילה ג"כ בכ"ש אבל אי נימא דסתם אכילה דקרא הוא בכזית אף לר"ש רק דלענין מלקות אתיא הילכתא לחייב בכ"ש א"כ לענין מצות עשה בעינן כזית:

והנה הגרע"א בסוף דו"ח מיישב קושיית התוס' בשבועות (דף כ"א) בד"ה ולא אמרו דהקשו הא לענין קרבן מודה ר"ש דבעינן כזית ותי' דלק"מ דהכא ס"ל להגמ' דלר"ש סתם אכילה דקרא בכ"ש אלא דלענין קרבן היה ההלכה דלא מחייב רק על כזית וכיון דאכילה

דקרא בכ"ש מפרשינן כשאומר שלא אוכל דדעתו על כ"ש כסתם אכילה דקרא וא"כ הוי כפירש שבועתו וממילא חייב כיון דעבר על שבועתו כמו בנשבע שלא יזרוק וזרק עיי"ש וא"כ כיון דטעמא דר"ע דסובר דבשבועה חייב בכ"ש משום דאכיל' דקרא הוא בכ"ש לדידי' א"כ ה"ה אף לענין מ"ע דאכיל' יוצאין בכ"ש א"כ שפיר מקשה הירושלמי אליבא דר"ע לשיטתו אמאי לא אכלו מצה מחדש דיבוא עשה דמצה וידחה לל"ת דחדש דליכא לשנויי משום דנשתכחו שיעורין דהא אליבא דר"ע לשיטתו לא בעינן גם במ"ע שיעור אכילה ויוצא בכ"ש משא"כ לשיטת הש"ס דילן בשבועות (דף כ"א) דר"ע אינו סובר כר"ש דכ"ש למכות א"כ בלא"ה לא קשה אמאי לא אכלו מצה מחדש משום דנשתכחו השיעורין לכך סובר הש"ס דילן דעשה דלפני הדיבור חמיר:

והשתא א"ש המשך הדברים הא דשאלן ר' עקיבא השוחט ה' זבחים בחוץ מהו משום דר' עקיבא רצה להוכיח כשיטתו דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו בזמן הבית כדמוכח מקרא דוהנותר ממנו עד בוקר דלא איצטריך לר' עקיבא להורות דאין שורפין קדשים ביו"ט וע"כ דאתא לנתק לעשה א"כ מוכח דלאו שאב"מ היו לוקין עליו אמנם א"נ דחצי שיעור מותר מה"ת אינו מוכח כלל דאיצטריך קרא דוהנותר להורות שלא ישרף אף חצי שיעור לכך שאלן ר' עקיבא השוחט ה' זבחים בחוץ מהו ופשטו ליה ממעילה ולכאורה קשה אמאי לא פשטו מהא דהבא על חמש נשיו נדות וע"כ דס"ל דאינו לשחיטה אלא לבסוף כנ"ל והשתא תקשה דל"ל קרא דלה' למעט דאם שחט השעיר המשתלח בחוץ פטור ת"ל דאין איסור חע"א וע"כ דהוספת הזמן דלהבא מיקרי כולל כנ"ל א"כ קשה אמאי לא אכלו מצה מחדש כיון דאיסור חמץ חל על חדש משום הוספת הזמן דלהבא וע"כ צ"ל דלכך לא אכלו משום דנשתכחו שיעורין א"כ מוכח דח"ש אסור מה"ת א"כ הא מוכח כשיטת ר' עקיבא דלאו שאין בו מעשה היו לוקין עליו בזמן הבית ודו"ק:

## מערכה יד

א גרסינן בפסחים (דף ס"ו) ת"ר הלכה זו נתעלמה מבני בתירה פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה שבת אם לאו אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעי' ואבטליון ויודע אם פסח דוחה שבת אם לאו שלחו וקראו לו כו' הנה הדקדוקים רבו בזה רק קצתם אזכיר מה דקאמרו שכחו ולא ידעו אם שכחו ממילא שלא ידעו גם למה דייק שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שמעי' ואבטליון מה נ"מ לנו לידע בזה:

ב והנ"ל דהנה הבני בתירה היה להם לידע שפסח דוחה שבת לפי מאי דס"ל בהלכה אחרת רק ששכחו ההלכה ההיא ומכח זה לא ידעו אם פסח דוחה שבת דהנה לכאורה יש להוכיח דפסח דוחה שבת דהא בשבת (דף פ"ז) מקשינן לר' יוסי ולרבנן מברייתא דעשר עטרות וקחשיב שם ראשון למעשה בראשית וכיון שהיה ר"ח ניסן בשנה השנית ביום א' ה"ל י"ד בשבת וכתיב ויעשו בני ישראל את הפסח א"כ מוכח דפסח דוחה שבת ומאי מספקא להו:

אך י"ל דמפסח מדבר אין להוכיח דשחיטת הפסח דוחה שבת דגרסינן בחולין (דף י"ז) כי ירחיב ד' אלהיך את גבולך כו' ר' ישמעאל אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להן בשר תאוה כו' ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לאסור להן בשר נחירה שבתחלה הותר להם משנכנסו לארץ נאסר להן כו' ופריך הגמ' בשלמא לר' ישמעאל היינו דכתיב ושחט את בן הבקר אלא לר"ע מאי ושחט קדשים שאני נמצא מבואר דלר"ע היה מותר להם בשר נחירה במדבר רק דבקדשים בעינן שחיטה:

ונקדים עוד הא דגרסינן בחולין (דף ל"ג) אמר ראב"י ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיין ואין מזמנים עכו"ם על בני מעיין מ"ט ישראל דבשחיטה תליא מלתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישתרי להו עכו"ם דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא הני כאבר מן החי דמי ונקדים עוד דברי התוס' בשבת (דף ק"ו) בד"ה חוץ מחובל דהקשו לר' יהודה דס"ל דמקלקל בחבורה פטור ופוטר בחובל וצריך לכלבו דא"כ אמאי מחייב בשוחט בשבת הא כל שוחט הוי מקלקל כמבואר בחולין (דף ח') ותי' הר"ת דהא דחשיב לר' יהודה מקלקל בחובל וצריך לכלבו לפי שאין התיקון בא באותה שעה אלא לאחר מכאן דלאחר שנעשית החבורה בא הדם אבל בשוחט בשעת הקלקול בא התיקון שמוציאה מידי אבר מן החי עכ"ל וא"כ לפ"ז אין להוכיח מפסח מדבר דפסח דוחה שבת דבמדבר שפיר מותר לשחוט בשבת את הפסח משום דאין בשחיטת הפסח שום חילול שבת דהוי מקלקל דהא כיון דלר"ע הי' מותר בשר נחירה א"כ כמו דחזינן דס"ל להגמ' דבעובד כוכבים כיון דלא נאמר בהו מצות שחיטה אינו ניתר להם בשחיטה כל זמן שהיא מפרכסת עד שמתה א"כ נראה דה"ה במדבר בישראל דלא נאמרה עדיין מצות וזבחת רק דבנחירה סגי להו דאינה ניתר להם הבהמה בשחיטה כל זמן שהיא מפרכסת עד שתמות:

ואין לומר דבישראל שאני דהא אף דלא נאמרה מצות וזבחת במדבר עכ"ז הא בעינן נחירה בסימנים ואם מתה מאיליה הוי נבלה ואסורה באכילה א"כ שוב שייך לומר דנחירתו זו היא שחיטתו והוי נחירה כמו שחיטה ז"א דהא מבואר בתוס' חולין (דף צ')

אהא דקאמר ר"י ב"ח מאי דכתיב וטבוח טבח והכן וטבוח טבח פרע להם בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם וכמאן דאמר גיד הנשה נאסר לב"נ והקשו התוס' וא"ת דילמא לא לאסר להם ואפ"ה היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר פרע להם בית השחיטה ותירצו דהא דקאמר להם פרע בית השחיטה היינו נחירה שנצטוו על הנחירה אלמא אף דב"נ ג"כ נצטוו על הנחירה בסימנים ואפ"ה אמרינן דכיון דלא נאמר בהו וזבחת אינו נותר להם בהשחיטה ה"ה בישראל במדבר דלא נאמרה בהו וזבחת אינו ניתר בהשחיטה עד שתמות וכן מבואר בברית אברהם] וא"כ כיון דבחולין בעינן נחירה רק דבקדשים בעינן שחיטה א"כ הא אינו ניתר בהשחיטה רק עד שתמות הבהמה וא"כ הא לא חילל שבת כלום משום דהוי מקלקל ופטור דא"ל הא תיקן שמוציאה מידי אבמה"ח ז"א דהא בשעת שחיטה כל זמן שהיא מפרכסת אסורה עדיין באכילה ולא תיקן כלום עד שתמות הבהמה א"כ הא ליכא תיקון בשעת שחיטה והוי כמו חובל וצריך לכלבו דפטור משא"כ השתא דנאמרה מצות שחיטה וע"י השחיטה ניתרת מיד באכילה אף בעודה מפרכסת א"כ הא איכא בשוחט חילול שבת לכך מספקא להו אי דוחה שבת אי לא:

ג אמנם זהו דוקא אי נימא כר"י דס"ל דמקלקל בחבורה פטור אבל אי נימא כר"ש דמקלקל בחבורה חייב א"כ אף בפסח מדבר איכא חילול שבת א"כ שוב יש להוכיח מזה דפסח דוחה שבת והשתא תקשה הא לר' יהודה דס"ל דמקלקל בחבורה פטור יש להוכיח ממקום אחר דפסח דוחה שבת דאיתא לעיל (דף נ"ט) רמי לי' רב ספרא לרבא כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט ומשני הכא בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבין ביו"ט הרי דמוכח מזה דפסח דוחה שבת: אך י"ל דמזה אין להוכיח דפסח דוחה שבת די"ל דהקרא איירי באם עבר והקריב בשבת וכה"ג משני בירושלמי (פרק אלו דברים) דהקרא איירי באם עבר והביא אך ז"א דא"כ תקשה אמאי כשר הקרבן נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והוי כמתה מאיליה והוי נבלה וא"ל דהא מבואר במהרי"ט דלכך שוחט בשבת שחיטתו כשרה משום דאימתי שייך לומר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הוא רק במקום דאם נימא דלא מהני יתוקן האיסור אבל בשוחט בשבת כיון דאף אי נימא דלא מהני לא יתוקן האיסור דחובל בשבת לכך אמרינן דמהני ז"א דהא לר"י דסובר דבעינן התיקון מיד א"כ יתוקן האיסור דהא בחולין (דף ל"ג) אמרינן דמפרכסת אסורה לב"נ משום דלדידהו במיתה תלי רחמנא ולא בשחיטה ואף דמסקינן שם דמ"מ שרי מפרכסת משום מי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור זהו דוקא בשחיטה אבל

בנחירה דלא הוי שחיטה כלל הא ודאי כל זמן שהיא מפרכסת אסורה לב"נ וא"כ אם נאמר דלא מהני הלא שפיר יתוקן האיסור ולא יהיה חילול שבת דכיון דלא הוי רק נחירה א"כ כל זמן שמפרכסת ליכא שום תיקון רק אח"כ כשתגמור מלפרכס יהיה התיקון לב"נ ולא בעת השחיטה א"כ הא הוי מקלקל ופטור וכיון דיתוקן האיסור א"כ תקשה דנימא אי עביד לא מהני:

וא"ל דא"כ תקשה מהנך משניות דתני בהו השוחט בשבת שחיטתו כשרה א"כ נימא דאתיא דלא כר"י דלר' יהודה יהא שוחט בשבת נבלה ז"א דנ"ל לדון כלל חדש בזה לפי מה דמבואר בפני יהושע בסוכה (דף ל') אהא דאמר שמואל לא שנו דפסול גזול אלא ביו"ט ראשון אבל ביו"ט שני מתוך שיוצא בשאול יוצא בגזול ופי' הפ"י דהכי קאמר דביו"ט שני לא שייך למיפסל גזול משום מצוה הבאה בעבירה דאימתי שייך למיפסל משום מצוה הבא בעבירה היכא דקיום המצוה א"א להעשות בלתי קנין גזל דעבירה אבל ביו"ט שני כיון דאף אם לא היה הלולב גזול רק דהיה לוקחו בתורת שאלה ג"כ היה יוצא ידי קיום המצוה א"כ אף דכעת נעשה קיום המצוה ע"י העבירה דגזלה אעפ"כ לא מיפסל משום מצוה הבאה בעבירה כיון דענין המצוה היה יכול לקיים בלא עקירת הלאו:

ומעתה נ"ל לומר בנ"ד ג"כ זה הכלל דלא שייך לומר בשוחט בשבת אי עביד לא מהני כיון דס"ל לר' יהודה בשבת (דף צ"ג) דשנים שעשאוה פטורין בזה יכול וזה יכול ומבואר באחרונים דאף איסור דאורייתא ג"כ ליכא בשנים שעשאוהו א"כ לא שייך לומר בזה אי עביד לא מהני דלא שייך אי עביד ל"מ רק כגון כהן שקידש את האלמנה וכן אם גירש את האנוסה דלא משכחת לה שיקדש האשה הזאת או שיגרש את האשה רק באיסור א"כ כיון. דהדבר בא ע"י איסור אמרינן דמעשה איסור לא מהני (כמו לולב הגזול ביו"ט ראשון דהוי מצוה הבא בעבירה משום דלא אפשר לצאת בו רק ע"י עבירה] אבל גבי שוחט בשבת כיון דבעצם לענין היתר השחיטה לא בעינן עקירת הלאו ויכול להתקיים בהיתר שישחוט בשנים דהא קיי"ל שנים שוחטין זבח אחד אפי' לכתחילה רק שהוא עשאו באיסור ששחט לבדו לא מסלקינן המעשה איסור שלו כיון דהיה יכול לשחטו בהיתר בלא עקירת הלאו ואינו מוכרח החילול השבת לענין המעשה א"כ לא שייך לומר דמסלקינן מעשה שלו ואי עביד מהני: א"כ כ"ז בחולין אבל בקדשים לפי מה דמבואר באחרונים דהא דפטור שנים שעשאוהו אינו אלא במלאכת הרשות דבזה אמרינן דכיון דעשאו מלאכתן בשנים לא חשיבא וחשיב כל אחד מסייע משא"כ במצוה שמחויב לעשות דכיון דרחמנא אחשבי' דגם בשנים העושים להמצוה נחשבת עשייתן לקיום המצוה וכיון דאחשבי' רחמנא ממילא הוי ביהחשיבות גם לענין דיהא שם מלאכה עליו

להתחייב משום איסור שבת א"כ בשחיטת הפסח כיון דלא משכחת לה שיהא מעשה השחיטה בהיתר דהא אף אי ישחוט בשנים ג"כ יהא חייב א"כ תקשה דנימא אי עביד ל"מ וכיון דא"א לאוקמי הקרא בשעבר ושחט א"כ מוכח מזה דפסח דוחה שבת וע"כ צ"ל דמקלקל חייב א"כ שוב לא שייך לומר אי עביד לא מהני משום דלא יתוקן האיסור א"כ שוב תקשה דניליף מפסח מדבר דשחיטת הפסח דוחה שבת והשתא תקשה הא ממ"נ יכולין למילף או מפסח מדבר או מהך קרא דלא ילין לבוקר כו' דשחיטת הפסח דוחה שבת:

ד אך יש לדחות דהנה התוס' (שם) הקשו אהא דפריך הגמ' לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט והקשו התוס' וא"ת הא האי קרא בשבת כתיב דחמיר אבל ביו"ט דקיל מנ"ל דלא קרבה וי"ל דאתיא כר"ע דאמר בשבת (דף קי"ד) עולת שבת בשבתו לימד על חלבי שבת שקריבין ביו"ט ומשמע לי' קרא עולת שבת זו בשבת אחרת מכלל דשל חול ביו"ט לא קרבה:

ולכאורה צריכין להבין הא אפי' לר' ישמעאל דס"ל דהאי קרא אתי להורות דחלבי שבת קריבין ביוה"כ הא אעפ"כ מוכח דעולת חול אינה קריבה ביוה"כ וכיון דביוה"כ אינה קריבה א"כ ה"ה ביו"ט ג"כ אינה קריבה כמבואר ביבמות (דף קי"ח) כל בדאורייתא לא שנא איסור לאו ל"ש איסור כרת וא"כ כיון דביוה"כ אינה קריבה ה"ה ביו"ט וע"כ דסברת התוס' הוא דביו"ט אית לן להתיר הקטרה משום מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך וצורך קצת הוי שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקם כמבואר בביצה (דף כ"ב) א"כ כ"ז אי אמרינן מתוך אבל אי נימא דלא אמרינן מתוך א"כ קשה קושיית הגמ' לר"י ג"כ וע"כ צ"ל דמיירי בערב הפסח שחל להיות בשבת:

והנה בפסחים (דף מ"ג) גרסינן במשנה כיצד מפרישין חלה בטומאה ביו"ט ר"א אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה בן בתירה אומר תטיל בצונן ולכאורה ק"ל דאמאי אינו מתיר בן בתירה לאפות את הפת הא בתוס' כתובות (דף ז') מבואר דמצוה דרבנן נמי מיקרי צורך קצת לענין מתוך:

והנה בצל"ח מבואר דאף לתקנת בן בתירה איכא איסור דרבנן בהטלה לצונן משום טילטול מוקצה ומשום ביטול כלי מהיכנו וא"כ יהא שרי לאפות החלה משום מתוך דהותרה אפיה לצורך הותרה שלא לצורך וצורך קצת הוי כד' שלא יעבור איסור דרבנן בטלטול מוקצה וע"כ צ"ל דב"ב ל"ל מתוך וא"כ א"ש הא דקאמר הלכה זו, נתעלמה מבני בתירה דבני בתירה לשיטתם דס"ל דלא אמרינן מתוך יש להוכיח דפסח דוחה שבת ממ"נ דכיון דל"ל מתוך א"כ ע"כ צריכין לאוקמי הך קרא דלא ילין לבוקר דמיירי בער"פ

שחל להיות בשבת וא"כ שוב ממ"נ בין אי נימא דמקלקל בחבורה חייב ובין אי נימא דמקלקל פטור יש להוכיח דפסח דוחה שבת:
ה לכך דייק הלכה זו נתעלמה מבני בתירה משום דנתעלמה הלכה שלהם פעם אחת חל י"ד כו' אמרו כלום יש אדם כו' אמרו להן אדם אחד יש שעלה מבבל דלדידי' מוכח מפסח מדבר דשחיטת הפסח דוחה שבת דלדידיה א"א לומר כר"ע דבשר נחירה מותר במדבר והוא דאיתא ביומא (דף ס"ג) ת"ר איש איש אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אוה"מ לא הביאו כל הראוי לפתח אוה"מ חייבין עליו בחוץ אוציא את אלו שאינן ראויין לפתח אוה"מ ולא אוציא שעיר המשתלח שהוא ראוי לפתח אוה"מ וכן הוא גירסת רש"י] ת"ל לה' מי שמיוחדין לה' יצאו אלו שאינן מיוחדין לה':
ולכאורה ק"ל למה לי קרא למעוטי דאם שחט השעיר המשתלח בחוץ שהוא פטור הא בלא"ה ידעינן דפטור דהא לא אתי איסור דשחוטי חוץ וחייל על איסור יוה"כ דקדים לפי מה דמבואר ביומא (דף ס"ב) אמר רבינא השתא דאמר ר"ח מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי הא דאמר ר"י א"ש שלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור מ"ט מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי וא"כ כיון דאם שחט בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור א"כ הא איסור יוה"כ קדים והאיך אתי איסור שחוטי חוץ וחייל על איסור יוה"כ דקדים:
אמנם י"ל כיון דכל עיקר הקושיא הוא רק לשמואל דס"ל שלמים שנשחטו קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין א"כ א"ש דשמואל לשיטתו אזיל דס"ל איסור חע"א כמבואר בחולין (דף קי"ג) דפריך הגמ' וקסבר שמואל איסור חל על איסור והאמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת אב"א בעלמא איסור חע"א ושאני הכא דמיעט רחמנא ומתו בו ואב"א הא דידי' הא דרבי' וא"כ א"ש דכיון דאיסור חל על איסור א"כ שפיר איצטריך קרא דלה' למעט דאם שחט השעיר המשתלח בחוץ שהוא פטור משום דבלא"ה ה"א דחייב אף דאיסור יוה"כ קדים משום דאיסור שחוטי ן חל על איסור יוה"כ: וא"ל דעדיין תקשה לדידן דקיי"ל דאין איסור חל על איסור וקיי"ל כשמואל דשלמים ששחטן, קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין א"כ תקשה דל"ל קרא דלה' תיפוק ליה דאין איסור חל ע"א ז"א דהנה התוס' בעירובין (דף ב') הקשו אהא דקאמר הגמ' אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש דאי לא תימא הכי הא דאמר ר"י אמר שמואל שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין והא כי כתיב קרא במשכן הוא דכתיב אלא אשכחן

מקדש דאיקרי משכן כו' והקשו התוס' הא בכ"מ בש"ס מצרכינן תרי קראי חד על משכן וחד על מקדש והכא סגי בחד קרא:

והנ"ל ליישב קושיית התוס' דהכא לא בעינן תרי דבלא"ה מוכח דהקרא דושחטו פתח אוהל מועד קאי על מקדש והוא דהנה התוס' (שם) הקשו עוד ל"ל הקרא דושחטו פתח אוה"מ תיפוק לי' דשחטו קודם התמיד של שחר וכיון דמבואר במס' תמיד דלא היה התמיד נשחט עד שנשמע קול שער הגדול שנפתח בירושלים וגם אמרו אין לך דבר שנשחט קודם לתמיד של שחר שנאמר וערך עליה העולה עולה ראשונה כו' ותי' דאי משום ששחטו קודם התמיד לא איכפת לן. דהא דאמרינן אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר שנאמר העולה עולה ראשונה היינו דווקא עבודה אבל שחיטה דלאו עבודה היא ל"ל בה אם נשחט קודם התמיד מש"ה בעינן קרא דאסור לשחוט קודם פתיחת דלתות ההיכל וא"כ א"ש דלכך לא בעינן הכא תרי קראי חד על משכן וחד על מקדש לפי מה דמבואר בחולין (דף י"ז) דס"ל לר"ע דבשר נחירה היה מותר במדבר רק דבקדשים בעינן שחיטה לפ"ז לא בעינן הכא קרא על משכן לחוד שלא לשחוט קודם פתיחת דלתות ההיכל דבלא"ה ידעינן דהא אסור לשחוט קודם התמיד של שחר וא"ל שחיטה לאו עבודה היא ז"א דהא מבואר בתוס' יומא (דף מ"ב) בד"ה שחיטה דלכך שחיטה לאו עבודה משום דנוהגת אפי' בחולין מש"ה לא איקרי עבודה כיון דאינה מיוחדת לקדשים וא"כ במדבר דהיה מותר להם בשר נחירה בחולין רק דבקדשים לחוד הוא דבעינן שחיטה כדאמרינן בחולין שם אלא לר"ע מאי ושחט את בן הבקר ומשני קדשים שאני וא"כ במדבר היה שפיר שחיטה עבודה בקדשים כיון דבחולין לא בעינן שחיטה וסגי בנחירה רק דבקדשים בעינן שחיטה א"כ הא האי עבודה דשחיטה דמיוחדת לקדשים דוקא מיקרי עבודה וא"כ הא ממילא ידעינן דאסור לשחוט קודם תמיד של שחר וא"כ לא איצטריך קרא דושחטו פתח אוה"מ על המשכן שהיה במדבר וע"כ דקאי על המקדש שהיה בא"י כן נ"ל ליישב קושיית התוס'. ו אמנם אי משום הא לא אריא דבלא"ה יש ליישב קושיית התוס' דשפיר איצטריך קרא להורות דאם נשחט קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין משום דמשכחת לה גונא שיהא מותר לשחוט קודם תמיד של שחר והוא דגרסינן בקדושין (דף ס') א"ל רב יוסף מר אריסא מתני לה וקשיא ליה רב יהודה אסיפא מתני לה ולא קשיא לי' מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת אמר רב מקודשת ואינה מקודשת לעולם ושמואל אמר מקודשת ואינה מקודשת אלא עד שלשים יום לאחר ל' יום פקעי קדושי שני וגמרי קדושי ראשון לרב מספקא לי' אי תנאה הואי או חזרה הואי לשמואל פשיטא לי' דתנאה הואי

כו' עולא אמר ר' יוחנן אפי' קדושי מאה תופסין בה א"ל רב משרשי' בריה דר"א לרב אסי אסברא לך טעמא דר"י שוי נפשיה כי שרגא דליבני דכל חד וחד רווחא לחבריה שבק נמצא מבואר דלר' יוחנן אם קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום אמרינן דהקדושין חלין במקצת מעכשיו ואינם נגמרין עד לאחר ל' יום לכך אפי' קדושי מאה תופסין בה דכיון דאינה קנויה לגמרי בתוך הל' יום להראשון רק במקצת לכך אף קדושי שני תופסין בה:

והנה נחקור לפ"ז האיך הדין בהקדש בכה"ג אם הקדיש מעכשיו ולאחר ל' יום לשלמים ואח"כ הקדיש אותה בתוך הל' יום מעכשיו ולאחר עשרים יום לחטאת א"נ אף דקיי"ל בזבחים (דף ל') דאין קדושה חל על קדושה אעפ"כ בזה חלין שני הקדושות משום דמעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי ואינו חל עליה בתוך הל' יום הקדש שלמים רק במקצת לכך שוב נתפס בה ההקדש השני דחטאת ג"כ כמו דאמרינן גבי קדושי אשה דקדושי מאה תופסין בה אף דאיתתא לבי תרי לא חזיא אעפ"כ כיון דהקדושין של השני מוצא מקום לחול על המקצת שאינה קנויה לראשון קדושי שניהם נתפסין בה וכשנגמר השלשים יום הוי קנויה לזה ולזה כמבואר בירושלמי (פ"ג דקדושין) כן ה"נ גבי הקדש חלין עליה שני הקדושות דשלמים ודחטאת [ותמכר ויביא בדמיה חצי' שלמים וחצי' חטאת כמבואר בזבחים (דף ל') גבי האומר הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים] או דהקדש חלוק מקדושי אשה ובהקדש לא מהני שיור. והנ"ל דאף בהקדש ג"כ מהני שיור דאינו חלוק מקדושי אשה לפי מה דמבואר לעיל בתוס' (דף ז') ד"ה וניפשטו דהקשו אהא דפריך הגמ' לרבא דסובר דהמקדיש חצי אשה אינה מקודשת ונפשטו לה קדושי בכולה מי לא תניא האומר רגלה של זו עולה כו' והקשו התוס' תימא דבריש תמורה (דף י"א) יליף רגלה של זו עולה ובדבר שהנשמה תלויה בו מקרא כו' וגבי אשה לא כתיב קראי וא"כ מאי פריך הא לא דמי להדדי ונראה שלכך דקדק רש"י לפרש דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה וכדאמר בריש פירקין דאסר לה אכ"ע כהקדש שאדם עושה אותה כהקדש לפיכך יש להיות דינה כהקדש כו' עיי"ש אלמא דהגמ' משוה קדושי אשה להקדש וא"כ כיון דמהני שיור במעכשיו ולאחר ל' יום בקדושי אשה ה"נ מהני בהקדש:

ועוד הא מבואר בר"ן בנדרים (דף כ"ט) אהא דקאמר אביי וקדושת הגוף לא פקע בכדי והא תניא שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר ל' יום שלמים כל שלשים יום עולה לאחר שלשים יום שלמים כו' ומפ' הר"ן דאפשר דנהי דס"ל לאביי דאפי' קדושת הגוף פקע בכדי אעפ"כ באומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את, אשתי מודה דלמחר לא נפקא בלא גט וה"ט משום דכל קנין שאינה עולמית קנין פירות בלחוד מיקרי הלכך גבי הקדש

כיון דודאי חייל עליה הקדש דמים שאינה עולמית בדין הוא דתיחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד אבל באשה כיון דאי לא הוי אשתו לעולם לא קני בה קנין הגוף וקנין דמים באשה לא אשכחן א"א שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין הגוף עכ"ל אלמא אף דקדושי אשה בעינן שיקדש אותה בלי שום שיור זמן כלל אעפ"כ מהני קידושי שיור במעכשיו ולאחר ל' יום שיהא הקדושין חלין במקצת מעכשיו ונגמרין לאחר שלשים יום משום דלא מיקרי שיור כיון דלא שייר רק עד שלשים יום כמבואר בר"ן (פ"ג דקדושין) עיי"ש א"כ מכש"כ בהקדש דמהני שיור בזמן לאביי אף בקדושת הגוף וכן מבואר בירושלמי (פ"ג דקדושין) ר' אבוהו בשם ר' יוחנן הרי זה עולה שלשים יום כל שלשים יום ה"ז עולה לאחר שלשים יום יצאת לחולין מאיליה וא"כ כיון דמהני שיור שיהא הקדש חל עד ל' יום ואח"כ יופקע ההקדש א"כ מכש"כ דיכול להקדיש אותה במעכשיו ולאחר שלשים יום שיהא ההקדש חל מעכשיו במקצת ולאחר שלשים יום יגמור ההקדש כן נ"ל:

וא"ל הא הגמ' משני לעיל (דף ז') אהא דפריך הגמ' וניפשטו קדושי בכולה מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת וא"כ י"ל דבהקדש לא מהני שיור משום דפשטה קדושה בכולה ז"א דלא שייך לומר דפשטה קדושה בכולה רק היכי דההקדש חל כעת על מקצת קדושה גמורה כגון באומר רגלה של זו עולה בזה אמרינן דפשטה קדושה בכולה אבל הכא כיון דהוא לא הקדיש אותה עד שלשים יום רק שיהא חל עלה קדושה קלושה א"כ לא שייך לומר שיהא חל עלה הקדש גמור יותר משהקדיש כמו דאמרינן גבי האומר הרי זו עולה כל שלשים יום דלאחר שלשים יום יצאתה לחולין כמבואר בירושלמי הנ"ל ולא אמרינן דפשטה קדושה בכולה שיהא חל ההקדש אף לאחר שלשים יום וע"כ כיון דהתנה דלאחר שלשים יום יהיה חולין אין בכח ההקדש לחול יותר משהקדיש כן ה"נ בנ"ד ג"כ לא אמרינן דפשטה קדושה בכולה]:

ונקדים עוד מה שנ"ל לומר מילתא חדתא דאם הקדיש מעכשיו ולאחר שלשים יום לקדושת דמים ואח"כ הקדיש אותה בתוך הל' יום לקדושת הגוף בלא שום שיור ושחטוה בתוך השלשים יום דפקע הקדושת דמים וחל עלה קדושת הגוף למפרע וטעמא דידי הוא לפי מה דמבואר בר"ן (בפ"ג דקדושין) הנ"ל דלדברי הפוסקים כר' יוחנן דשיורא הוי המקדש בשטר מעכשיו ולאחר שלשים יום צריך שיהא השטר קיים לאחר שלשים יום שאעפ"י שמעכשיו מתחילין הקדושין לחול אינו קונה קנין גמור עד לאחר שלשים כדאמרינן בירושלמי דכל שלשים קונה ואינה קונה לאחר שלשים יום קונה קנין גמור הלכך בעינן שיהא השטר קיים וברשותה בשעה שנגמר קנינו עכ"ל וכן מבואר בתוס'

בכתובות (דף פ"ב) בד"ה הא דא"ל מעכשיו דלר' יוחנן במשוך פרה מעכשיו ולאחר שלשים יום צריך שיהיה הפרה עומדת באגם ואם עומדת בסוף שלשים ברה"ר לא קנה עיי"ש. ועי' בקצוה"ח (סי' רנ"ח סעי' ב') שכתב דאם נתן מתנה מעכשיו ולאחר שלשים יום ומת הנותן או המקבל בתוך שלשים יום לא קנה דכיון דגמר הקנין הוא בסוף שלשים בעינן דוקא שיהיה המקנה בעולם בשעת גמר הקנין דאז ראוי לקנין אבל כשמת הנותן או המקבל דאינו ראוי לקנין בשעת גמר, הקנין לא קנה נמצא מתבאר מדבריהם דאם אינו ראוי לקנין בשעת גמר הקנין היינו בסוף שלשים יום לא קנה כלל ול"א דאף דבשעת גמר הקדושין א"א לחול הקדושין אעפ"כ הא כיון דחל הקנין במקצת קודם שנקרע השטר א"כ יהא צריכה גט דהא הוי קנויה לו במקצת דהא מבואר בריטב"א בחידושיו לקדושין דלר"י בקידש מעכשיו ולאחר שלשים יום אסורה לכ"ע בתוך הל' יום משום א"א דהא הוי קנויה לו במקצת וא"כ יהא צריכה גט:. וע"כ צריכין אנו לומר זה הכלל דהא דאמרינן דהקדושין חלין מעכשיו והולכין ונגמרין עד שיגמרו השלשים יום זהו דוקא אם בא בסוף לידי פועל שנגמרו, הקדושין אז אמרינן דהוי קנין מתחלה ועד סוף אבל אם לא בא לידי גמר לבסוף שנקרע השטר לא הוי קנין כלל אף בתחלה כמו דאמרינן בחולין (דף כ"ט) דפריך הגמ' לר"י דסובר ישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף מתיב ר"ז כל העוסקין בפרה מטמאין בגדים אירע פסול בשחיטתה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים כו' אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת שאני התם דאיגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל אלמא אף דאמרינן דישנו לשחיטה מתחלה ועד סוף אעפ"כ זהו דוקא אם בא בסוף לידי פועל שהיה נגמר השחיטה בהכשר אז אמרינן דכולה קרוי שחיטה מתחלה ועד סוף אבל כשלא בא בסוף השחיטה לידי פועל שנתקלקל השחיטה אז אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא אף מתחלה [ועי' בתוס' ב"ק (דף צ"ט) בד"ה אלא במאי מקדשה דאפי' אי אמרינן דישנו לשכירות מתחלה ועד סוף אעפ"כ זהו דוקא אם נגמר השכירות אז ישנו לשכירות מתחלה ועד סוף ועיין בקצוה"ח (סי' קכ"ו סעי' י"ח)] וה"נ לענין קדושין דמעכשיו ולאחר ל' יום דהא דאמרינן דהקדושין חלין במקצת מעכשיו ואסורה לכ"ע משום א"א זהו דווקא אם נגמר הקדושין אבל כשלא בא לידי גמר שנקרע השטר בתוך הל' יום אז אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע דלא הוי קדושין אף מתחלה:

וא"כ לפ"ז נ"ל לומר דה"ה בהקדש היכא דהקדיש אותה מעכשיו ולאחר שלשים יום לקדושת דמים ואח"כ הקדיש אותה בתוך הל' יום לקדושת הגוף ושחטוה בתוך השלשים יום דפקע קדושת דמים וחל עלה קדושת הגוף למפרע והוא דהנה זה ברור

דאם הקדיש דבר שאין בו שיווי להקדש לקדושת דמים דאינו חל עלה ההקדש כלל כיון דכל עיקר חלות ההקדש בקדושת דמים הוא רק על השיווי של החפץ ולא על עצם החפץ א"כ כיון דאינו שוה דמים להקדש א"כ על מה תחול הקדושה (ועיין בעמק יהושע (סי' ה') שהמציא בזה עוד דאם הקדיש דבר לקדושת דמים ואח"כ נעשה איסורי הנאה דפקע ההקדש כיון דאין להההקדש על מה לחול ועי' בספר נועם ירושלמי בפאה (פרק ז') שהאריך בזה]. א"כ כיון דשחטוה בתוך השלשים יום דא"א כעת לחול עלה ההקדש בסוף שלשים יום כיון דאינו שוה דמים כעת להקדש דהא מבואר בתמורה (דף ל"ב) במתני' אחד קדשו מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה כו' ואם מתו יקברו וע"ש ברש"י דמפרש א"נ האי מתו כגון שעבר ושחטן קודם פדיונן וקאמר דשוב אינו יכול לפדותן ולאוכלן דבעינן העמדה והערכה ויקברו א"כ ה"נ כיון דשחטוה א"כ אינו יכול לחול עלה ההקדש בסוף שלשים כיון דאין בה שיווי להקדש דהא אינו יכול לפדותה דהא בעינן העמדה והערכה א"כ על מה יחול ההקדש וא"כ כיון דאי אפשר לחול כעת ההקדש בשעת הגמר א"כ פקע ההקדש דקדושת דמים אף למפרע כמו שביארתי דאם נתקרע השטר בתוך שלשים דאינו ראוי לקנין בשעת גמר הקדושין דלא הוי קדושין כלל אף מתחלה כן ה"נ בנ"ד כיון דא"א כעת לחול ההקדש א"כ איגלאי מילתא למפרע דלא הוי הקדש כלל אף מתחלה כיון דלא בא הקדש לידי גמר וא"כ כיון דאיגלאי מילתא למפרע דאינו חל עלה קדושת דמים כלל א"כ שוב חל עלה הקדש דקדושת הגוף למפרע ושפיר חזיא השתא להקרבה דהוי כמו שהקדיש מחיים בהמת חולין לחטאת דחזיא להקרבה כמבואר בש"ע אה"ע (סי' קמ"ו סעי' ד') מי שנתגרשה על תנאי וקדשה אחר קודם שנתקיים התנאי אם נתקיים התנאי הרי זו מקודשת אלמא אף דבתוך הזמן היה ספק דלמא לא יתקיים התנאי ולא יהיה הגט מ"מ כיון דנתקיים התנאי אח"כ חלין הקדושין למפרע מאחר שהגט חל למפרע א"כ ה"נ בנ"ד כיון דאמרינן דהא דחל עלה קדושת דמים במקצת מעכשיו הוא בדרך תנאי שאם בא בסוף ההקדש לידי גמר אז חל עלה ההקדש למפרע אבל כשלא בא בסוף לידי גמר איגלאי מילתא למפרע דלא הוי הקדש כלל וא"כ כיון דשחטוה בתוך השלשים יום דאיגלאי מילתא למפרע דלא הוי הקדש א"כ הא שפיר חל עלה הקדש קדושת הגוף מחיים משעה שהקדישה דאף דבשעת ההקדש היה ספק דלמא יגמור ההקדש דקדושת דמים מ"מ כשלא נתקיים התנאי חל עלה ההקדש כמו דקיי"ל גבי קידושי אשה אם נתקדשה קודם קיום התנאי דחלין הקדושין [ועי' במעילה (דף ט"ו) והא אמר עולא אמר ר"י קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה במאי אילימא בקדשי בדק הבית אפי' כי מתו נמי לא יהא אלא

דאקדיש אשפה לבדק הבית לאו אית בה מעילה אלא קדשי מזבח כו' והקשו התוס' בד"ה ואפי' מי דמי אשפה ראויה לפדות אבל האי לאו בר פדיון הוא דלאו בר העמדה והערכה אלמא דאם אינו שוה דמים להקדש אין בו קדושה]:

ז ונקדים עוד הא דגרסינן בפסחים (דף נ"ט) ת"ר אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר כו' ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים כו' חוץ ממחוסר כיפורים בעה"פ שמקריב קרבנו אחר תמיד של בין הערביים משום דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודוחה עשה דהשלמה שאין בו כרת: והשתא מיושב קושיית התוס' הנ"ל דשפיר איצטריך קרא דושחטו פתח אוהל מועד להורות דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין משום דמשכחת לה גונא שיהא מותר לשחוט קודם תמיד של שחר כגון שהיה מחוסר כפורים בערב הפסח ואין לו קרבן חטאת להקריב רק קרבן אחד שהקדישו מקודם הפסח מעכשיו ולאחר שלשים יום לקדושת דמים והשלשים יום כלין בערב הפסח והתנה שבערב פסח בשעה תשיעית וכדומה יגמור הקדושה ויחול עלה קדושת בדק הבית דזה תלוי בדעתו ורצונו שבשעה תשיעית בערב הפסח יגמור הקדושה [ועי' בתמורה (דף כ') המפריש נקבה לאשם ר"ש אומר תמכר שלא במום עי"ש] ואח"כ הקדיש אותה בתוך השלשים יום לקדושת הגוף דחטאת בלי שום שיור וא"כ אם ימתין בהקרבת הקרבן עד אחר הקרבת התמיד יפסול הקרבן [דבהקרבת התמיד היה שוהין שעה אחת כמבואר בפסחים (דף נ"ח] כגון דלאחר הקרבת התמיד יגיע השעה תשיעית דאז יגמור עלה הקדושת דמים וא"כ שוב אינו ראויה להקרבה דהא שם ההקדשות נתפסין בה קדושת דמים דאינו עומד להקרבה וקדושת הגוף כמבואר בירושלמי דקדושין (פ' ג') אמר ר"א לכן צריכה אפי' אם קידשה השני בתוך שלשים יום קדושין גמורים אעפ"כ כשנגמרין השלשים יום שני הקדושין נתפסין בה וכן מבואר בר"ן בקדושין הנ"ל:

אבל אם ישחוט קודם התמיד של שחר קודם שיגיע השעה תשיעית שנגמר עלה הקדושת דמים א"כ כיון דשחטוה מקודם שנגמר עלה הקדושת דמים איגלאי מילתא למפרע דפקע ממנה קדושת דמים וחייל עלה קדושת הגוף למפרע כנ"ל וחזיא להקרבה וא"כ בזה נראה דמותר לשחוט קודם התמיד של שחר דהא אם לא יקריב הקרבן קודם התמיד של שחר וימתין עד אחר הקרבה של תמיד יפסל הקרבן וא"כ ישאר מחוסר כיפורים דהא אין לו קרבן אחר להקריב ויהא אסור להקריב הקרבן פסח וא"כ שוב אמרינן בזה דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודוחה עשה דהעולה עולה ראשונה שאין בו כרת וא"כ כיון שמותר לשחוט בכה"ג קודם תמיד של שחר ה"א דלא בעי פתיחת

דלתות ההיכל לכך איצטריך קרא דושחטו אותו להורות דאם שחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין:

ח אמנם הך תירוצא תליא בהא דאיתא בזבחים (דף צ"ט) יקדש להיות כמוה אם פסולה היא תפסול ופריך הגמ' ואמאי ניתי עשה וידחה ל"ת אמר רבא אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כו' ר"א אמר יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ לשיטת רבא דסובר דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש נסתרה הך תירוצא דמשכחת לה שיהא מותר לשחוט קודם תמיד של שחר כגון שהיה מחוסר כיפורים בע"פ ואם ימתין עד לאחר הקרבת התמיד יפסל הקרבן דבזה שרי לשחוט קודם התמיד משום דאתי עשה דפסח ודוחה להעשה דעולה ראשונה ז"א כיון דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ מכש"כ דאין עשה שבמקדש נדחה מפני עשה דהא ל"ת קיל מעשה דכל עשה דוחה ל"ת ואין עשה דוחה עשה. וכיון דהעשה דהעולה ראשונה הוא עשה שבמקדש לא אתי עשה ודחי לה [ועיין בטורי אבן בר"ה (דף כ"ח)] וא"ל דעשה שיש בו כרת דוחה אף לעשה ול"ת שבמקדש ז"א דהא רבא יליף מהקרא דעצם לא תשברו בו דלא אתי עשה דאכילת פסח ודוחה לל"ת דשבירת עצמות:

והנה לכאורה קשה דל"ל קרא ע"ז הא בלא"ה ידעינן דלא שייך בזה עשה דוחה ל"ת משום דבעידנא דמיעקר לאו ושובר העצמות אינו מקיים העשה עד שעת אכילה ותי' דמשכחת לה כגון שנמנו על פסח אחד אנשים הרבה ולא יגיע כזית לכל אחד ואחד עד שיוציא המוח א"כ בשבירת העצם זה הוכשר הפסח והוי בעידנא כמ"ש התוס' בפסחים (דף נ"ט) בד"ה אתי עי"ש אלמא אף דהקרא מיירי בגונא דהעשה דשבירת עצמות הוא עשה שיש בו כרת דאם לא ישבור העצם יפסול הפסח אעפ"כ אינו דוחה לל"ת שבמקדש א"כ ה"נ לא ידחה העשה דפסח להעשה דעולה ראשונה דהוי עשה שבמקדש:

אמנם א"נ דעשה דוחה לא תעשה שבמקדש כתי' ר"א בזבחים (שם) א"כ שפיר י"ל כתירוצי נמצא מבואר דהך פלוגתא דר"ע ור"י אי בשר נחירה מותר במדבר אי לא תליא בהא אי עשה דוחה ל"ת שבמקדש דא"נ דעשה דוחה ל"ת שבמקדש י"ל כר"ע דבשר נחירה מותר במדבר וא"ל הא לר"ע מוכח דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל שבמקדש פסולין א"כ ל"ל קרא למעט שעיר המשתלח ששחטו בחוץ דפטור ת"ל בלא"ה דלא אתי איסור שחוטי חוץ וחייל על איסור יוה"כ ז"א דאף לר"ע אינו מוכח כלל דשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל שבמקדש פסולין משום די"ל דהקרא קאי על משכן ומשכחת לה גוונא שיהא מותר לשחוט קודם תמיד של שחר כגון במחוסר כיפורים בע"פ כנ"ל אבל א"נ דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש א"כ מוכח דלא כר"ע:

ט לכך קאמר אדם אחד יש שעלה מבבל לא"י ולכאורה היאך עלה מבבל לא"י הא איתא בכתובות (דף ק"י) אמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יבואו ושמה יהיו עד יום פקדי וא"כ האיך עלה מבבל לא"י הא עובר בעשה בשלמא אלו שעלו עם עזרא עלו ע"י פקידה אבל הלל שהיה כבר כמה דורות אחר בנין בית שני איך עלה לא"י ועבר בעשה: והנ"ל ליישב דהנה התוס' בכתובות (שם) כתבו אע"ג דהאי קרא דשמה יהיו בגלות ראשון כתיב י"ל דבגלות שני נמי קפיד קרא אמנם א"נ דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לע"ל ניחא די"ל דהעשה דשמה יהיו הוא רק בשעת גלות שנתבטל קדושת הארץ לכך אין לעלות לא"י. אבל בזמן הבית כיון דע"י עליית א"י יקיים כל המצות התלוים בארץ וידוע שיטת הרמב"ן דישיבת א"י הוא מצות עשה דאורייתא שפיר רשאי לעלות לא"י לקיים כל המצות התלוים בארץ וישיבת ארץ ישראל אבל א"נ דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל א"כ הא אף בעת הגלות ג"כ איכא קדושת א"י לקיים כל המצות התלויות בארץ ואעפ"כ ציוה הנביא דבבלה יבואו ושמה יהיו שוב תקשה האיך עלה הלל לא"י וע"כ צ"ל דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לע"ל:

ואיתא בשבועות (דף ט"ו) תניא ר"א אומר אם נאמר מקדש למה נאמר משכן ואם נאמר משכן למה נאמר מקדש אלו נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על משכן יהא חייב שהרי משוח בשמן המשחה ועל מקדש לא יהא חייב.

ואם נאמר מקדש ולא נאמר משכן הייתי אומר על מקדש יהא חייב שהרי קדושתו קדושת עולם ועל משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן ומקדש ופירש"י קדושת עולם שאין אחריה היתר במות. הרי דמוכח מזה דקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לע"ל דאל"כ עדיין תקשה דלכתוב מקדש ולא לכתוב משכן דגם במקדש יש אחריה היתר במות וע"כ דקדושה ראשונה קידשה לע"ל:

אך יש לדחות דמשכחת לה מעלה אחרת במקדש משא"כ במשכן דגרסינן בזבחים (דף ק"א) אהא דקאמר רב משה רבינו כה"ג היה מיתיבי לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל אם נאמרו קדשי קדשים למה נאמר קדשים קלים ואם נאמר קדשים קלים למה נאמר קדשי קדשים אלו לא נאמר קדשים קלים הייתי אומר בקדשי קדשים יאכל שהרי הותר לזר ולהן קדשים קלים לא יאכל ואלו לא נאמר קדשי קדשים הייתי אומר בקדשים קלים הוא דיאכל שהם קלים בקדשי קדשים לא יאכל לכך נאמר קדשי קדשים. קתני מיהת שהרי הותרו לזר ולהן לאו משה. ומפרש רש"י שאכל קדשי קדשים בשבעת ימי המלואים והשתא אם חשבינן זה לקולא מה שהותרו אכילת קדשים למשה

אי משה זר היה אף שאין אלו הקדשי הקדשים של דורות מ"מ כיון שגם זה קדשי קדשים נחשב זה לגריעותא מכש"כ שיהא מיחשב לקולא במשכן נגד מקדש שהותר במשכן עבודת זר אף באותו המשכן עצמו ובמקדש לא הותר עבודת זר אף בשבעת ימי חנוכתו בימי שלמה א"כ אף א"נ דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לע"ל צריך ג"כ למכתב משכן ומקדש דאלו נאמר מקדש הייתי אומר על מקדש יהא חייב שלא הותר לזר אבל משכן שהותר למשה לזר לא יהא חייב: אמנם זהו דווקא אם משה זר היה אבל א"נ דמשה כהן היה א"כ לא מצינו שום קולא במשכן נגד מקדש וע"כ צריכין לומר דס"ל להלל דמשה זר היה: אמנם ט"ז ק"ל משעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף ומבואר בזבחים (דף ק"א) דר"נ סובר דמפני אנינות שרפוה וישמע משה וייטב בעיניו ואם משה זר היה מדוע לא אכלו החטאת יבוא עשה דאכילת קדשים וידחה הל"ת דאנינות ואין ראי' מקדשי דורות שכבר היו כהנים הרבה אבל כאן שכל הכהנים אוננים היו ידחה העשה הל"ת בשלמא אי משה כהן היה אלא שטרוד בשכינה היה כמבואר בזבחים (שם) וא"כ הם לא יכלו לאכול כי יוכל העשה להתקיים ע"י משה ומשה לא בא לאכול מטרדתו ע"כ נשרף אבל אם משה זר היה מדוע נשרף. וע"כ צ"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וא"כ א"ש דלא מצי דחי העשה דאכילת קדשים הל"ת דאנינות דהוי ל"ת שבמקדש וא"כ הא נסתרה תירוצי דמשכחת לה במחוסר כיפורים בע"פ כנ"ל א"כ הא מוכח דלא כר"ע דסובר דבשר נחירה היה מותר במדבר דאל"כ תקשה ל"ל קרא דלה' למעט דאם שחט השעיר המשתלח בחוץ פטור משום שחוטי חוץ ת"ל דבלאו הכי לא אתי איסור שחוטי חוץ וחייל על איסור יום הכפורים דקדים וא"כ הא שוב מוכח מפסח מדבר דפסח דוחה שבת:

י ובזה נ"ל לבאר הא דאיתא במנחות (דף מ"ה) כה אמר ה' אלהים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש חטאת עולה היא א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה רב אשי אמר מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה תניא נמי הכי ר' יהודה אומר פרשה זו אליהו עתיד לדורשה אמר לו' ר' יוסי מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה א"ל ר' יהודה תנוח דעתך שהנחת דעתי וצריכין להבין למה שמח ר' יהודה בדברי ר' יוסי יותר משארי תנאים אבל לפי דברינו ניחא דלכך שמח ר' יהודה משום דמזה מוכח כשיטתו והוא דאיתא בזבחים (דף ק"א) דתניא מפני אנינות שרפוה לכך נאמר כאלה דברי ר' נחמיה ר' יהודה ור"ש אומרים מפני טומאה נשרפה כו' עיי"ש ומזה מוכח כשיטת ר' יהודה והוא דהנה צריכין להבין אמאי קאמר ר' יוחנן אליהו עתיד לדורשה ולא משני כרב אשי דמילואים הקריבו בימי עזרא והנ"ל דהא

דמשני רב אשי מילואים הקריבו בימי עזרא הוא רק אם נימא דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא א"כ כשגלו מארץ ישראל בטלה קדושת המקדש לכך בימי עזרא כשהוצרכו לקדש הבית היו צריכין לקדש אותו בקרבנות במילואים כדרך שהקריבו לחנוכת המשכן בימי משה אבל אם נימא דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא א"כ הא לא הי' צריכין לקדש את הבית בימי עזרא דהא לא בטלה קדושת יהושע כמבואר בשבועות (דף ט"ז) איתמר רב הונא אמר בכל אלו תנן ר"נ אמר באחת מכל אלו תנן ר"ה אמר בכל אלו תנן קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל ועזרא זכר בעלמא הוא דעבד א"כ הא זהו רק בתודה. דבאה בנדבה אבל לא בחטאת כיון דלא נצרך לקדושת הבית כדאמרינן בשבועות שם אר"י שמעתי שמקריבין אע"פ שאין בית אוכלין קדשי קדשים אע"פ שאין קלעים ק"ק ומעשר שני אע"פ שאין חומה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל וא"כ הא לא היו צריכין לחנך את הבית בימי עזרא:

והשתא א"ש הא דמיאן ר' יוחנן בשינויא דרב אשי דאיתא בזבחים (דף ק"ז) המעלה בזמן הזה ר' יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל עיי"ש וא"כ לר' יוחנן לשיטתו דס"ל דקידשה לע"ל א"כ הא אינם צריכין למילואים בימי עזרא לכך קאמר דפרשה זו אליהו עתיד לדורשה ור"א יסבור דלא קידשה לע"ל:

והשתא א"ש הא דקאמר ר' יוסי מילואים הקריבו בימי עזרא משום דר' יוסי לשיטתו אזיל דאיתא ביבמות (דף פ"ב) דתניא בסדר עולם אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן ושלישית אין להן ואמר ר' יוחנן מאן תנא סדר עולם ר' יוסי אלמא דר' יוסי סובר דירושה ראשונה ושניה יש להן ועי' בתוספות שם דהקדושה שניה הוא בימי עזרא לכך היו צריכין לחנך את הבית [ואף לפי מה דמבואר בתוספות שם דהקשה הר"ש דהכא ס"ל לר' יוחנן כר' יוסי דלא קידשה לע"ל ובזבחים (דף ק"ז) ס"ל לר' יוחנן דקידשה לע"ל והשיב ר"י דלענין מעשרות ודאי לא קידשה הארץ לעתיד אבל קדושת ירושלים והבית קידשה שקדושת מחיצות קיימא כל שעה כו' עיי"ש אעפ"כ י"ל דבהא פליגי דר' יוחנן סובר דקדושת הבית קיימא כדמוכח מהא דזבחים לכך לא היו צריכין לחנך הבית ור' יוסי סובר דאף קדושת הבית בטלה לכך צריכין לחנך מחדש ועי' בשבועות (ד' ט"ז) תנאי הוא] ומעתה א"ש הא דקאמר ר' יהודה תנוח דעתך שהנחת דעתי משום דכיון דשמע מר' יוסי דמפרש הקרא דמילואים הקריבו בימי עזרא א"כ מוכח מהקרא דקדושה ראשונה לא קידשה לע"ל א"כ תקשה קושיית הגמ' בשבועות (ד' ט"ז)

הנ"ל דלכתוב קרא במקדש ולא במשכן דל"ל כתירוץ הגמרא משום דמקדש הוי קדושתו קדושת עולם כיון דלא קידשה לע"ל א"כ הא במקדש איכא אחריו היתר במות וע"כ צ"ל כתירוצי הנ"ל דמשכן הותרה לזר א"כ מוכח דמשה זר היה א"כ קשה אמאי שרפוהו לשעיר החטאת מפני אנינות ניתי עשה דאכילת קדשים וידחה ל"ת דאנינות כקושייתי הנ"ל דל"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש דלר' יהודה מוכח דס"ל דעשה דוחה ל"ח שבמקדש לפי מה דמבואר ברש"י בחולין (ד' י"ז) דמפ' רש"י לר' ישמעאל דפליג על ר"ע דיליף מהקרא כי ירחק ממך המקום כו' וזבחת דבא הכתוב לאסור להן בשר נחירה דלר"י קאי הקרא לאסור שחיטת חולין בעזרה כדדרשי' ליה בקדושין (דף נ"ז) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום עכ"ל ובפסחים (דף כ"ב) מבואר דר' יהודה סובר דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וא"כ הא לדידיה קאי הקרא דכי ירחק ממך המקום לאסור בשר נחירה א"כ קשה דל"ל קרא דושחטו פתח אוה"מ וע"כ צ"ל כתירוצי א"כ מוכח דעשה דוחה ל"ת שבמקדש א"כ הא ל"ל דמפני אנינות שרפוהו וע"כ צ"ל דמפני טומאה שרפוהו וא"כ הא בקדשים טמאים אינו מונח עליהם כלל המ"ע דאכילה ולא שייך בזה עשה דוחה ל"ת וא"כ הא מוכח כשיטת ר' יהודה דמפני טומאה שרפוהו לכך אמר תנוח דעתך שהנחת דעתי וא"ש:

## מערכה טו

א אמנם יש לדחות דעדיין י"ל כר"ע דבשר נחירה היה מותר במדבר והא דאיצטריך קרא דלה' משום דשפיר מצי לחול איסור שחוטי חוץ על איסור יוה"כ לפי מה דמבואר ברמב"ם (בה' שבועות פ"ד ה"ט) אמר שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה ואכלה אינו חייב אלא אחת וכתב הראב"ד וגם זה שיבוש שבתחלה לא נשבע אלא ליומא ולבסוף נשבע על אותו ככר לעולם הרי לשיטת הראב"ד אם מצד איסור השני נתוסף זמן על האיסור הראשון מיקרי איסור מוסיף וחייל א"כ ה"נ חייל איסור ש"ח על איסור יוה"כ משום דהוי איסור מוסיף דמצד שחוטי חוץ נתוסף איסור לעולם אף לאחר יוה"כ אמנם זהו דווקא לשיטת הראב"ד אבל לשיטת הרמב"ם דס"ל דמצד הוספת הזמן אינו מיקרי כולל ומוסיף תקשה כנ"ל:

והנ"ל דתליא בהא דגרסינן בחולין (ד' קט"ו) דבי ר"י תנא לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים א' לאיסור אכילה וא' לאיסור הנאה וא' לאיסור בישול והכי קיי"ל כמבואר בטור יוד (ריש סי' פ"ז) והקשה הכנה"ג ע"ז דל"ל קרא דלא תבשל לאסור בב"ח באכילה ובהנאה הא בלא"ה יכולין למילף מהא דגרסינן לעיל (דף קי"ד) ר"א אומר מניין לבב"ח

שאסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדר"א דאמר ר"א כל מקום שנאמר לא תאכל כו' אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע בשלמא לענין אכילה י"ל דשפיר איצטריך קרא משום דנ"מ לענין מלקות דמצד הקרא דלא תאכל כל תועבה לא היה לוקין על אכילת בב"ח משום דהוי לאו שבכללות אבל השתא דכתיב לאו מיוחד על אכילת בב"ח חייב מלקות אבל לענין הנאה תקשה לפי מה דמבואר ברמב"ם (פ"ח מה' מ"א) דעל כל איסור הנאה אינו לוקה אם נהנה מהם ולא אכל א"כ ל"ל קרא דלא תבשל לאיסור הנאה הא יכולין למילף מלא תאכל כל תועבה דל"ל דנ"מ לענין מלקות דהא אף אי ילפינן מקרא מיוחד לאסור בהנאה ג"כ אינו מחוייב מלקות. ב והנ"ל ליישב דשפיר איצטריך קרא לאסור בב"ח בהנאה משום דמשכחת לה גוונא שמצד הקרא דלא תאכל כל תועבה היתה מותרת בהנאה אבל השתא דכתיב קרא דלא תבשל אסורה בהנאה והוא דגרסינן בחולין (ד' קי"ג) איתמר המבשל נבלה בחלב ר' אמי ורב אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה ומוקי הגמ' דכ"ע ס"ל אין איסור חע"א באכילה דכ"ע לא פליגי דלא לקי כי פליגי לענין בישול מ"ד כו' ומ"ד אינו לוקה להכי אפקא רחמנא לאכילה בלשון בישול כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי:

ונקדים עוד הא דגרסינן בנדרים (דף כ"ט) הרי נטיעות אלו קרבן עד שיקצצו אין להם פדיון ולעולם אמר בר פדא פדאן חוזרת וקודשות עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו עולא אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן אמר ליה רב המנונא קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט אמר ליה רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי הרי דס"ל לעולא ולרבא דקדושת דמים פקעה בכדי:

והנה נחזי אנן לפי זה האיך הדין אם אמר על חתיכה של בשר קונם חתיכה זה לשלשים יום דבתוך הל' יום פשיטא דנאסרה לכולי עלמא באכילה ובהנאה כיון דאסרה אכ"ע כהקדש אמנם בכלות הל' יום אם מותרת באכילה ובהנאה נ"ל דתליא בהא דלר"מ דס"ל בנדרים (דף ל"ה) דיש מעילה בקונמות דחל עלה הקדש א"כ לבר פדא דס"ל בנדרים (דף כ"ט) אהא דתנן הרי נטיעות אלו קרבן עד שיקצצו אין להם פדיון וקאמר ב"פ פדאן חוזרת וקודשות עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו אלמא דס"ל דאף דלא הקדיש אלא לזמן עד שיקצצו אעפ"כ צריכין פדיון לאחר שנקצצו משום דכיון דחל עלה קדושה שעה אחת תו לא פקעה א"כ ה"ה אם אמר קונם חתיכה זה לשלשים יום אף דהוא לא אסרה רק על ל' יום אף על פי כן נאסרה אכ"ע אף לאחר הל' יום דכיון דחל עלה קדושה

בתוך הל' יום לר"מ דס"ל דיש מעילה בקונמות תו לא פקע ואסורה לעולם אבל לרבנן דס"ל דאין מעילה בקונמות ואינו חל על החפץ שם קדושה רק דהוי בתורת נדר פשיטא דבכלות הל' יום מותרת באכילה ובהנאה כיון דפקע נדרו ועיין במ"ל ברמב"ם פ"ד מה' מעילה ובמ"ל ברמב"ם פי"א מה' נדרים ה"א]:

והשתא נחקור לרבנן האיך הדין אם לקח החתיכה של בשר שאסרה בקונם לשלשים יום ובישלה בחלב בתוך הל' יום ואח"כ אכלה כשנגמרו הל' יום אם חייב על אכילתה משום בשר בחלב אי לא:

והנ"ל ברור דחייב על אכילתה משום בשר בחלב אף דבשעה שבישלה לא היה חל על החתיכה איסור בב"ח לאוסרה משום זה באכילה ובהנאה משום דהא היתה אסורה אז באכילה ובהנאה משום נדר ולא אתי איסור בב"ח וחייל על איסור קונם דקדים אעפ"כ כשנגמרו השלשים יום דפקע האיסור נדר שוב אתי איסור בב"ח וחייל עלה כמבואר ביבמות דף ל"ב) דאיסור אחות אשה מיתלי תלי כן ה"נ כשפקע האיסור נדר שוב אתי איסור בב"ח וחייל עלה ואסורה באכילה ובהנאה משום בב"ח:

אמנם זהו דוקא השתא דכתיבי קראי דבב"ח אסור באכילה ובהנאה אבל אי לא הוה כתיב קרא רק דהוי ילפינן מלא תאכל כל תועבה. א"כ בכה"ג היתה מותרת בהנאה כיון דאין איסור הנאה דבב"ח איסור מחמת עצמו רק משום דנעשה תועבה בהבישול א"כ בכה"ג דלא נעשה תועבה בהבישול משום דהא בעת הבישול היתה אסורה משום נדר ולא אתי איסור בב"ח וחייל עלה לענין אכילה משום דאין איסור חע"א נדר דקדים וכבר ביארתי במ"א דאנן קיי"ל דהיכא דאין איסור חא"ע אינו חל כלל האיסור השני אף לענין איסור ג"כ וכיון דלענין אכילה אינו חל כלל האיסור דבשר בחלב על החתיכה אבישול נמי ליכא איסורא כלל משום בישול בב"ח א"כ אף דהשתא כשכלה השלשים יום דפקע ממנה איסור נדר ואתי איסור בב"ח וחייל אעפ"כ היתה מותרת בהנאה כיון דלא היתה אסורה בבישול אבל השתא דכתוב קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה והוי איסור בב"ח מחמת עצמו א"כ אסורה בהנאה משום דהשתא פקע ממנה איסור נדר וחייל עלה איסור בב"ח לכך איצטריך קרא:

ג אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ כשיטת הרמב"ם דהוספת הזמן לא מיקרי כולל ומוסיף אבל א"נ כשיטת הראב"ד דהוספת הזמן מיקרי כולל ומוסיף א"כ הדרא קושייתי לדוכתא דל"ל קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה ת"ל מלא תאכל כל תועבה דל"ל דנ"מ לגוונא דלעיל כגון שבישל בשר שאסרה בקונם לזמן בחלב דלא נעשה תועבה בהבישול ז"א דהא בעת הבישול היה ג"כ חל עלה איסור בב"ח לאוסרה משום זה באכילה ובהנאה

אף דהיתה אסורה אז משום איסור קונם באכילה ובהנאה דקדים אעפ"כ הא הוי איסור בב"ח איסור כולל ומוסיף דמצד איסור קונם לא נאסרה רק לזמן לשלשים יום אבל לאח"כ תהא מותרת באכילה ומצד איסור בב"ח נאסרה לעולם וכיון דחל עלה איסור בב"ח לענין אכילה א"כ הא שוב נעשה בה תועבה בהבישול ונאסרה משום לא תאכל כל תועבה ול"ל קרא דלא תבשל וע"כ צ"ל כשיטת הרמב"ם דהוספת הזמן לא מיקרי כולל ומוסיף וא"כ א"ש כיון דבעת הבישול בשעת חלות האיסור לא נתוסף עלה שום איסור מצד האיסור דבב"ח אף דמצד האיסור דבב"ח נאסרה לעולם אעפ"כ לא מיקרי מצד זה כולל ומוסיף הרי דמוכח מזה כשיטת הרמב"ם דהוספת הזמן דלהבא לא מיקרי כולל ומוסיף:

ד אמנם אי משום הא לא איריא דקושייתי הנ"ל יש ליישב באופן אחר דמשכחת לה גונא דמצד קרא דלא תאכל כל תועבה לא היתה אסורה בהנאה אבל השתא דכתיב קרא דלא תבשל אסורה בהנאה:

דהנה נחקור האיך הדין אם נתערב חתיכה של נבלה שנתבשלה בחלב עם חתיכה של היתר שנתבשלה בחלב ועוד חתיכה של היתר אם מותרים כולם באכילה או לא ולכאורה היה נראה דמותרים באכילה לפי מה דקיי"ל בזבחים (דף ע"ח) הפיגול והנותר והטמא שבללן זה עם זה ואכלן פטור משום דאיסורים מבטלין זא"ז א"כ ה"נ מותרין באכילה משום דכיון דשני החתיכות של נבלה ושל בב"ח איסורים חלוקין הן דהא על הנבלה אינו חל איסור בב"ח משום דאין איסור חל על איסור כמבואר בחולין (דף קי"ד) א"כ כל אחד מהחתיכות נתבטל ברוב משום דהאיסור השני ג"כ מסייע לבטלן אך ז"א דהא קיי"ל ביבמות (דף ל"ב) דאף דאין איסור אחות אשה חייל על איסור אשת אח אעפ"כ מיתלי תלי וקאי דאי פקע איסור אשת אח אתי איסור אחות אשה וחייל:

ונקדים עוד מה דמבואר בראש פ' ג"ה דאף דקיי"ל דיבש ביבש ברובא בטל אעפ"כ אם נתערב חתיכה של נבלה ברוב חתיכות של היתר דנתבטל ברוב ואח"כ נפל עוד חתיכה של נבלה בהתערובות דחוזר וניעור האיסור הראשון ומצטרפין שניהם לאסור וכן פסק הרמ"א ביו"ד (סי' צ"ט) וא"כ לפ"ז נראה דבנידון דידן ג"כ אסורין באכילה כיון דמצד איסור נבלה בטילה ברוב שאינן אסורין משום נבלה ונהפך האיסור להיות היתר א"כ שוב אתי איסור בב"ח וחייל עלה ומצד איסור בב"ח לא בטילה דהא יש כאן בהתערובות שני חתיכות של בב"ח ונגד שניהם אין בההיתר כדי לבטלן ואין לומר הא הך חתיכה של בב"ח הראשונה כבר נתבטלה ברוב היתר ונהפך האיסור היות היתר א"כ שוב לא מצטרפי עם הך חתיכה של בב"ח לאסור ז"א דהא לא גרע מאלו נפלה עוד חתיכה של

בב"א בהתערובות דקיי"ל דחוזר וניעור האיסור הראשון כנ"ל א"כ ה"נ כיון דחייל כעת על הך חתיכה של נבלה איסור בב"ח א"כ שוב חוזר וניעור האיסור הראשון החתיכה הראשונה של בב"ח ומצטרפין שניהם לאסור ואסורין באכילה ובהנאה:

אמנם זהו דוקא השתא דכתיב קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה אבל אי לא הוה כתיב קרא רק דהוי אסרינן מלא תאכל כל תועבה א"כ בכה"ג דלא נעשה תועבה בהבישול משום דבעת הבישול הא היתה אסורה משום נבלה ולא הי' חל עלה אז איסור בב"ח לענין אכילה משום דאין איסור חע"א וא"כ הא אבישול נמי ליכא איסורא כלל משום בישול בב"ח כמבואר בחולין (דף קי"ד הנ"ל) א"כ השתא אף דפקע ממנה איסור נבלה וחייל איסור בב"ח עלה אעפ"כ כיון דלא נעשה תועבה בהבישול היתה מותרת בהנאה אבל השתא דכתיב קרא דלא תבשל והוי איסור בשר בחלב איסור מחמת עצמו אסורה בהנאה כנ"ל: ה אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דאיסורים מבטלין זה את זה אבל א"נ כשיטת הרמב"ם דפסק (בפ' ח' מה' פסולי המוקדשין הל' כ') הפיגול והנותר והטמא שבללן זה, בזה ואכלן חייב כו' שאין אסורן מבטלין זא"ז א"כ הא נסתרה הך תירוצא דלא משכחת לה שיהא פקע ממנה האיסור נבלה וע"כ צ"ל כתי' הראשון דנ"מ לענין אם בישל בחלב בשר שנאסרה בקונם כנ"ל הרי דמוכח מזה דהוספת הזמן לא מיקרי כולל כנ"ל (ומזה תראה דהרמב"ם דס"ל דהוספת הזמן לא מיקרי כולל לשיטתו אזיל דס"ל דאיסורין אין מבטלין זא"ז כמו שביארתי):

והשתא א"ש הא דקאמר והילל שמו דגרסינן בזבחים (דף ע"ט) ופליגי דר' אלעזר דאמר ר"א כשם שאין מצות מבטלות זו את זו כך אין איסורין מבטלין זא"ז מאן שמעת ליה דאמר אין מצות מבטלות זא"ז הילל היא דתני' אמרו עליו על הילל הזקן שהיו כורכן בבת אחת ואוכלן משום שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו נמצא מבואר דר"א סובר דלהילל דס"ל דמצות אין מבטלות זו את זו ה"ה דאין איסורין מבטלין זא"ז לכך קאמר והילל שמו דס"ל דכורך מצה ומרור ואוכלן בבת אחת א"כ הא ס"ל דמצות אין מבטלות זא"ז וא"כ ה"ה איסורין ג"כ אין מבטלין זא"ז לדידי' וא"כ הא להילל לשיטתו הדרא קושייתו לדוכתא דל"ל קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה ת"ל מלא תאכל כל תועבה דלדידי' ליכא לתרץ דנ"מ לענין אם נתערב חתיכה של נבילה שנתבשל בחלב עם חתיכה של היתר שנתבשלה בחלב דפקע איסור נבלה וחל עלה איסור בב"ח כנ"ל דהא כיון דס"ל דאיסורים אין מבטלין זא"ז א"כ הא לא משכחת לה שיפקע מהחתיכה איסור נבלה ויחול עלה בב"ח וע"כ צריכין לתרץ לדידי' כתי' הראשון דנ"מ לענין אם בישל בחלב חתיכה שאסר עליו בקונם לשלשים יום כנ"ל א"כ הא שוב מוכח לדידי' דהוספת הזמן לא מיקרי

כולל כנ"ל א"כ הדרא קושייתי לדוכתא דל"ל קרא דלה' למעוטי שעיר המשתלח הא בלא"ה ידעינן דהאיך מצי לחול איסור שחוטי חוץ על איסור יוה"כ דקדים כנ"ל וע"כ דמוכח דבשר נחירה היה אסור במדבר דלא כר"ע וא"כ הא שוב מוכח מפסח מדבר דפסח דוחה שבת:

אמנם א"נ כר"ל דס"ל ביומא (דף ע"ד) דחצי שיעור מותר מה"ת אינו מוכח כלל דלעולם י"ל דהוספת הזמן מיקרי כולל והא דאיצטריך קרא דלא תבשל ולא ילפינן מלא תאכל כל תועבה משום דנ"מ לכה"ג היכא שבישל פחות מחצי זית בשר עם פחות מחצי זית חלב וא"כ כיון דליכא שיעורא דכזית מותר מה"ת בבישול כמבואר ברמב"ם (פ"ט מה' מ"א ה"א) דשיעור בישול בב"ח לחייב מלקות הוא עד שיבשל משניהם כזית כאחד ושוב בישל עוד פחות מחצי זית בשר עם פחות מחצי זית חלב ואח"כ צירף אותם ביחד ואכל כזית א"כ א"נ דהאיסור אכילת בב"ח הוא רק משום דנעשה תועבה בהבישול א"כ בזה דלא נעשה תועבה בהבישול משום דבעת הבישול היה היתר גמור דחצי שיעור מותר מה"ת א"כ אף דכעת בשעת אכילה צירפם יחד ואכל כזית אעפ"כ היה מותר באכילה ובהנאה כיון דלא נעשה תועבה בהבישול אבל השתא דכתיבי קראי דלא תבשל לאסור בב"ח באכילה ובהנאה והוי איסור בב"ח איסור מחמת עצמו א"כ בכה"ג אף דבשעת הבישול היה חצי שיעור ומותר מה"ת אעפ"כ כיון דבשעת אכילה אכל כזית אסור מה"ת באכילה ובהנאה:

ו אך ז"א דאיתא במנחות (דס"ו) רשב"א אומר כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות וכתוב אחד אומר שבעת ימים תאכל מצות הא כיצד מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה מן החדש ולכאורה קשה דאמאי כתיב בקרא ששת ימים הא יכול לאכול שבעה מן החדש דיבוא עשה דמצה וידחה ל"ת דחדש וכה"ג מביאים התוס' בקידושין (דף ל"ח) הירושלמי דפריך אהא דקאמר דאקריב עומר והדר אכול דאמאי לא אכלו מצה מחדש יבוא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה לל"ת דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדיבור דוחה ל"ת דלאחר הדיבור א"נ גזרה כזית ראשון אטו כזית שני:

והנה משיטת הש"ס ביבמות (דף ה') מוכח דס"ל דעשה דקודם הדיבור חמיר מעשה דלאחר הדיבור דדחי הגמ' אהא דבעי למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ממילה ופסח ותמיד וקאמר מה למילה ופסח ותמיד שכן ישנן לפני הדיבור אלמא דעשה דלפני הדיבור חמיר א"כ לשיטת הש"ס דילן ע"כ צריכין לשנויי כתי' התוס' דלכך לא אכלו

מצה מחדש משום דגזרינן כזית ראשון אטו שני א"כ זהו התם אבל על הקרא דששת ימים לא שייך תי' זה דבדאורייתא לא שייך גזרה:

והנ"ל ליישב דגרסינן בפסחים (דף ל"ה) ת"ר יכול יוצא אדם י"ח בטבל כו' ת"ל לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום בל תאכל עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל חמץ אלא משום בל תאכל טבל ופריך הגמ' ואיסורא דחמץ להיכא אזלא ומשני רב ששת הא מני ר"ש היא דאמר אין איסור חע"א דתניא רש"א האוכל נבלה ביוה"כ פטור נמצא מבואר דהא דאמרינן דאין יוצא במצה של טבל הוא רק לר"ש דסובר דאין איסור חע"א בכולל ובמוסיף לכך אינו יוצא בה משום דאינו חל עלה איסור חמץ אבל אם נימא דאיסור חע"א בכולל שפיר יוצא בה י"ח משום דאיסור חמץ שפיר מצי לחול על איסור טבל משום דאיסור חמץ הוי איסור כולל דאוסר כל התבואות אף שאין אסורין משום טבל ולי נראה דאף לדידן דקיי"ל דאיסור חע"א בכולל אעפ"כ אינו יוצא במצה של טבל לפי מה דמבואר בתוס' יבמות (דף ל"ב) בד"ה אמר ר"י דאף דבאיסור מוסיף חייל אפי' קל על חמור מ"מ באיסור כולל כו"ע מודים דכולל בקל על חמור אינו חל עיי"ש ובתוס' פסחים (דף כ"ח) אהא דאמר ר"ש חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום כתבו נראה דלר"ש נהי דאינו עובר עליו בלאו בחמץ לפני זמנו מודה הוא דאסור באכילה מדאורייתא משש שעות ולמעלה כו' ונראה דנפקא ליה מתשביתו ומאך חלק דמשמע תשביתו שלא כדרך הנאה דהיינו אכילה אבל להסיקו תחת תבשילו מותר לר"ש ומעתה נראה דחמץ בפסח לא מיקרי כולל משום דאימת יחול דמאחר חצות עד הלילה אינו יכול לחול איסור חמץ על איסור טבל אף דהוי כולל משום דהוי כולל בקל על חמור דטבל אסור בלאו ומצד איסור חמץ אינו אסור רק בעשה דתשביתו ואי דיחול האיסור חמץ בלילה דאז הוי חמץ איסור חמור בלאו וכרת הא אז שוב לא הוי האיסור חמץ איסור כולל כיון דכבר נאסרה מצד האיסור חמץ כל התבואות שאינם אסורין משום טבל מחצות היום א"כ הא כעת בתחלת הפסח שוב אינו גורם האיסור חמץ לאסור אחרים וא"כ לא מיקרי איסור כולל ואי אפשר לחול איסור חמץ על איסור טבל לכך אינו יוצא בה י"ח:

והא דמשני רב ששת הא מני ר"ש היא ולא משני בכה"ג דאתיא ככ"ע הוא משום דר"ש ס"ל כר"ל דחצי שיעור מותר מה"ת וא"כ הא ליכא לשנויי בכה"ג דעדיין תקשה הא שפיר מצי לחול איסור חמץ על איסור חדש משום דהוי איסור מוסיף לפי מה דמבואר ברמב"ם (פ"א מה' חמץ ומצה) דהאוכל חמץ בפסח כ"ש ה"ז אסור מה"ת שנאמר לא יאכל חמץ והנה המ"ל תמה עליו דל"ל קרא בחמץ בפסח הא בכל איסורין שבתורה

קיי"ל דח"ש אסור מה"ת ותירץ דאיסור חמץ לא דמי לכל איסורין דלא היה להן שעת היתר משא"כ בחמץ שמותר קודם הפסח ולכן הוצרך פסוק בפ"ע לאסור בחמץ חצי שיעור וא"כ אף לר"ל דסובר דח"ש מותר מה"ת אעפ"כ בחמץ חצי שיעור אסור מה"ת משום דבזה גלי קרא בהדיא:

והשתא תקשה הא הוי איסור חמץ על איסור טבל איסור מוסיף דאיתוסף מצד האיסור חמץ על טבל לענין ח"ש דמצד איסור טבל היה מותר ח"ש באכילה מה"ת אבל השתא דחל עלה איסור חמץ נאסרה בחצי שיעור ובאיסור מוסיף הא חייל אפי' קל על חמור לכך הוצרך לשנויי הא מני ר"ש היא דלר"ש אין איסור חע"א אפי' באיסור מוסיף אבל לדידן דקיי"ל דח"ש אסור מה"ת כדפסק הרמב"ם (בפ"ב מה' שביתת עשור הל' ג') ולא הוי איסור חמץ רק איסור כולל שפיר דאין יוצאין במצה של טבל משום דהוי כולל בקל על חמור כמו שביארתי:

והשתא מיושב קושייתי הנ"ל דלכך כתיב ששת ימים תאכל מצות ולא מצי לאכול מצה של חדש אף דאתי עשה ודחי ל"ת משום דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ יצא זה שאין איסורו משום ב"ת חמץ אלא משום ב"ת חדש דאיסור חמץ אינו יכול לחול על חדש משום דהוי כולל בקל על חמור כמו דאינו יוצא במצה של טבל:

והא דמקשה הירושלמי אמאי לא אכלו מצה מחדש ולא משני כתירוצי י"ל דקושיית הירושלמי קאי אליבא דר"ל דס"ל דחצי שיעור מותר מה"ת א"כ הא הוי חמץ על חדש איסור מוסיף לכך שפיר פריך אמאי לא אכלו מצה מחדש אבל לדידן דקיי"ל דח"ש אסור מה"ת לק"מ ובזה ניחא מאי דהקשו המפ' מאי פריך הירושלמי הא מבואר בתמורה (דף ט"ז) שבימי אבלו של משה נשתכחו ש' הלכות וחד מינייהו שיעורין א"כ כיון דלא ידעו השיעור של מצה האיך מצי לאכול מצה מחדש הא צריכין לחוש דילמא יאכלו מעט פחות מכשיעור או יותר מכשיעור א"כ הא אכלי חדש שלא במקום מצוה אבל לפי מה שביארתי דקושיית הירושלמי קאי אליבא דר"ל ניחא דכיון דאף אם יאכל יותר או פחות מכזית ג"כ אינו אסור אלא מדרבנן דהא הוי חצי שיעור ע"כ כיון דלא הוי אלא ספקא דדילמא לא הוי השיעור שאוכל יותר או פחות מכזית ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא ושפיר מצי לאכול מצה מחדש. ז ובזה נ"ל ליישב הא דגרסינן בפסחים (דף ע') תניא יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו והלך וישב בדרום אמר אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו כו' וכבר דקדקו המפרשים למאי הלך לדרום דווקא אבל לפי מה שביארתי ניחא והוא דאיתא שם אמר רב מ"ט דבן דורתאי דכתיב וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים

ומן העזים אלא צאן זה פסח בקר זו חגיגה ואמר רחמנא וזבחת פסח והנה במנחות (דף פ"ב) גרסינן במתני' מנין לאומר הרי עלי תודה שלא יביא אלא מן החולין ת"ל וזבחת פסח כו' צאן ובקר והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים א"כ מה ת"ל צאן ובקר להקיש כל הבא מן הצאן ומן הבקר לפסח מה פסח דבר שבחובה ואין בא אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה אין בא אלא מן החולק וא"כ לפ"ז תקשה מנ"ל לבן דורתאי למילף מהך קרא דחגיגה דוחה שבת הא י"ל דהקרא דזבחת פסח קאי להורות דדבר שבחובה אינו באה אלא מן החולין:

אמנם זהו תלי' בהא דהנה הגמ' פריך שם ופסח גופא מנ"ל דתניא ר"א אומר נאמר פסח במצרים ונאמר פסח לדורות מה פסח האמור במצרי' לא בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות לא בא אלא מן החולין א"ל ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר א"ל אעפ"י שאי אפשר ראיה גדולה היא ונלמד הימנה מבואר דאי נימא דאין דנין אפשר משאי אפשר א"כ הא ל"ל דהקרא קאי להורות דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין דהא בפסח גופא ג"כ לא ידעינן דאינו בא אלא מן החולין וע"כ דהקרא קאי להורות דחגיגה דוחה שבת:

אך זהו רק אי נימא דאין דנין אפשר משאי אפשר אבל ' אי נימא דדנין א"כ שפיר י"ל דהקרא קאי להורות דדבר שבחובה אינה בא אלא מן החולין והנ"ל להוכיח דע"כ צ"ל דאין דנין אפשר משאי אפשר דאיתא בתמורה (דף י"ח) תני ר"ח אם כשב הוא מקריב כו' הוא קרב ואין ולד כל הקדשים קרב ופריך הגמ' ולד דמאי אי דעולה ואשם זכרים הם ולאו בני ולד הם אי דחטאת הילכתא גמירי לה דלמיתה אזלא אמר רבינא לאתויי ולד המעושרת ולד המעושרת ל"ל קרא עברה עברה מבכור קא גמר לה איצטריך סד"א אין דנין אפשר משאי אפשר קמ"ל והשתא אי נימא דדנין אפשר משאי אפשר הדרא קושיית הגמ' לדוכתא דל"ל הקרא דהוא למעוטי ולד מעשר הא יכולין למילף בג"ש עברה עברה מבכור:

אמנם אי משום הא לא איריא די"ל דהקרא דהוא אתא לדרשה אחרינא והוא דגרסינן בפסחים (דף צ"ו) אם כשב מה ת"ל לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שקריבה שלמים יכול אף לפני הפסח כן ת"ל הוא הוא קרב ואין תמורת הפסח קריבה וא"כ לפ"ז עדיין י"ל דדנין אפשר משאי אפשר והקרא דהוא אתי להך דרשא דתמורת הפסח שנמצא קודם שחיטה אינה קריבה:

אך זהו תליא בהא דהנה המחנה לוי בפסחים (דצ"ו) הנ"ל הקשה לר' יהודה דס"ל לעיל (דף צ"א) דאין שוחטין את הפסח על היחיד א"כ האיך משכחת לה להך דרשא דהוא

ארב ואין תמורת הפסח שנמצא קודם שחיטה קרב הא לא משכחת לה לדידי' תמורת הפסח כלל כיון דאין שוחטין את הפסח על היחיד וא"כ הא אינו ראוי להקרבה רק היכא דנמנו עליו אנשים הרבה וה"ל קרבן שותפים וקיי"ל בתמורה (דף י"ג) דציבור ושותפים אין עושין תמורה וא"ל דהקרא איירי בשהמיר בפסח שלא היה נמנה עליו רק אחד ונהי דאין שוחטין על היחיד מ"מ שחיטת השני קבעה לאותו שנמצא בקדושת פסח להיות נדחה לרעי' ז"א דאכתי תקשה למ"ד דס"ל דאין בע"ח נדחים וטעמא דמתני' דרועה הוא משום דדחיא בידים בשחיטת השני א"כ הא א"א לומר הכי דכיון שהנמצא בלא זה לא היה ראוי להקרבה עדיין בשעת שחיטת השני משום שלא נמנה עליו עדיין אלא הוא לבדו א"כ לא מיקרי דחיא בידים במה שלא הקריבו אז לשם פסח ותירץ דר' יהודה לשיטתו, אזיל דס"ל ביומא (דף ס"ד) דבע"ח נדחין וא"כ הא אף אי לא דחיא בידים ג"כ ה"ל דחוי עי"ש שהאריך בזה וא"כ לדידן דקיי"ל דבע"ח אינן נדחין כדפסק הרמב"ם (בפ"ג מה' פסה"מ) א"כ אי נימא כר"י דאין שוחטין את הפסח על היחיד א"א לאוקמי הקרא דהוא להורות דתמורת הפסח אינה קריבה דהא לדידיה ה"ל להיות קרב כיון דלא דחיא בידים וע"כ צ"ל דהקרא דהוא אתא להורות דולד המעושרת אינו קרב הרי דמוכח דאין דנין אפשר משאי אפשר אמנם זהו רק לר' יהודה אבל לר' יוסי דס"ל לעיל (דף צ"א) דשוחטין את הפסח על היחיד שפיר מצינן לאוקמי הקרא דהוא דאתא למעט תמורת הפסח:

ח והנה לקמן (דף צ"ה) גרסינן ת"ר ככל חוקת הפסח יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב מדבר כו' יכול אפי' מצוה שלא על גופו ת"ל ועצם לא ישברו בו מה שבירת העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה שבגופו איסי בן יהודה אומר יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב מדבר כו' ואב"י האי עצם מאי עביד ליה מיבעי ליה לאחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי יעשו אותו מאי עבדי ליה מיבעי ליה שאין שוחטין את הפסח על היחיד ועי"ש בתוס' בד"ה מיבעי נמצא מבואר דא"נ דשוחטין את הפסח על היחיד א"כ הא ע"כ צריכין לאוקמי הקרא דאותו דקאי להורות דבמצוה שבגופו הכתוב מדבר וא"כ הא מיותר הקרא דעצם וע"כ דאתא להורות דאסור לשבור אף עצם שיש בו מוח:

ולכאורה ק"ל ל"ל קרא ע"ז להורות דאסור לשבור עצם שיש בו מוח דלא נימא דאתי עשה דאכילת פסח ודחי לל"ת דשבירת עצם כמבואר לעיל (דף פ"ה) הא בלא"ה ידעינן דלא דחי משום דלא הוי בעידנא דהלאו עובר מיד כששיבר העצם והעשה דאכילה אינו מקיים אלא אח"כ כשאוכל וא"ל הא מבואר בטורי אבן בחגיגה (דף ב') דהיכא דאי

אפשר להתקיים העשה בלתי עקירת הלאו הקדום מיקרי בעידנא א"כ ה"נ כיון דא"א להתקיים העשה באכילת המוח אלא א"כ שובר העצם השבירה נמי הוי הכשר מצותו ומגוף המצוה יחשב ומיקרי בעידנא ז"א דהנה הטו"א שם הקשה על התוס' בד"ה לישא דהקשו אמאי כופין את רבו ליתי עשה דפ"ו וידחה ל"ת דלא יהיה קדש ותי' דלא הוי בעידנא דהלאו עובר משעת הראה והעשה אינו מקיים אלא בגמר ביאה והקשה הא לפי מה דמבואר בתוס' יבמות (דף צ') בד"ה כולהו דלא מקיים העשה דציצית אלא אחר העיטוף וא"כ תקשה מכלאים בציצית אמאי דחי העשה לל"ת הא לא הוי בעידנא דמיד שלבש עבר על הלאו דכלאים והעשה דציצית אינו מקיים אלא לאחר העטיפה וע"כ צ"ל דכיון דא"א להתקיים העשה דציצית דלאחר העטיפה בלתי העטיפה הקדומה מיקרי בעידנא א"כ ה"נ כיון דא"א להתקיים העשה דגמר ביאה בלתי ההראה הקדומה מיקרי בעידנא ומאי תי' התוס':

והנ"ל ליישב ואמינא בזה כלל חדש דאין הטעם דלכך מיקרי כלאים בציצית בעידנא משום דא"א להתקיים העשה בלתי עקירת הלאו הקדום [כסברת הטו"א] רק דזהו הכלל דהיכא דע"י התחלת עשיית המצוה מוכרח להיות קיום העשה שלאח"כ ממילא בלא שום הצטרכות עוד עשייה לקיום העשה שלאח"כ בזה אמרינן אף דבהתחלת עשיית המצוה עדיין לא קיים העשה והלאו עבר בזה אעפ"כ כיון דע"י התחלת העשייה יקויים העשה ממילא בשב ואל תעשה הוי כמו שקיים המצוה מיד בעת התחלת העשייה כמו דאמרינן בב"ק (דף י"ז) בעי רבא דרסה על כלי ולא שברתו ונתגלגל למקום אחר ונשבר מהו בתר מעיקרא אזלינן וגופיה הוא או דלמא בתר תבר מנא אזלינן וצרורות נינהו ומסיק הגמ' דבתר מעיקרא אזלינן אלמא אף דבעת שנשבר הכלי לא הזיקה הבהמה כלל אעפ"כ כיון דמהך דרסה נתהוה שבירת הכלי חשבינן ליה כמו ששברה הכלי בעת הדריסה וחייב נזק שלם כן ה"נ אף דבעת התחלת עשיית המצוה לא קיים עדיין העשה אעפ"כ כיון דלא נצרך עוד עשייה לקיום העשה נחשב כמו שקיים המצוה מיד ושפיר מיקרי בעידנא אבל היכא דמפאת התחלת עשיית המצוה לא יוגמר עדיין המצוה רק דצריך עוד עשייה לקיום המצוה אף דאי אפשר להתקיים העשה בלתי עקירת הלאו הקדום אעפ"כ לא מיקרי בעידנא:

והשתא א"ש דבכלאים בציצית כיון דע"י העיטוף יתקיים העשה דציצית שלאח"כ ממילא בלא שום עשייה מיקרי בעידנא אבל גבי הראה כיון דאם יעמוד הדבר כמו שהוא השתא לא יתקיים המצוה רק דצריך עוד עשייה לקיום המצוה לגמור הביאה לא מיקרי בעידנא ולא דחי וא"כ לפ"ז ה"נ תקשה אמאי צריך קרא דאסור לשבור עצם שיש

בו מוח הא לא הוי בעידנא כיון דאף אם ישבור העצם אעפ"כ הא צריך מעשה האכילה לקיום העשה א"כ הא לא מיקרי בעידנא ולא דחי:

ט אך י"ל לפי מה דמבואר בתוס' זבחים (דף ל"ג) בד"ה לענין מלקות דעשה שיש בו כרת דחמיר דחי לל"ת אף היכא דלא הוי בעידנא עי"ש [ועיין בתוס' פסחים (דף נ"ט) בד"ה אתי עשה] וא"כ א"ש די"ל דאב"י ס"ל כרבו דס"ל לעיל (דף צ"ג) דחייב כרת על הראשון וחייב כרת על השני וא"כ כיון דבפסח איכא כרת שפיר ה"א דאתי עשה דאכילת פסח ודחי לל"ת דשבירת עצם משום דהא בעשה שיש בה כרת דחמיר לא בעינן בעידנא לכך איצטריך קרא דלא דחי:

אמנם לכאורה יש להוכיח דאפי' בעשה דחמיר ג"כ בעינן בעידנא והוא דהנה לכאורה קשה קושייתי הנ"ל דאמאי כתיב בקרא ששת ימים הא יכול לאכול שבעה מן החדש דיבוא עשה דמצה וידחה לל"ת דחדש וע"כ צריכין לשנויי דלכך לא דחי משום דהא אסור לקצור לפני העומר ובהא לא שייך לומר דניתי עשה דאכילת מצה וידחה הלאו דקצירה משום דהא לא הוי בעידנא דהלאו הא עובר משעת קצירה והעשה אינו מקיים אלא לאח"כ כשאוכל המצה [והא דפריך הירושלמי אמאי לא אכלו מצה מחדש הוא כיון דבאותו הפעם היו שרויין בבקעת יריחו כדכתיב בקרא ואיתא במנחות (דף ע"א) אנשי יריחו קוצרין ברצון חכמים ועי' בתוס' מנחות (דף ס"ח) בד"ה קוצרין]: והשתא אי נימא דבעשה שיש בו כרת לא בעינן בעידנא הדרא קושייתי לדוכתא אמאי כתיב בקרא ששת ימים תאכל מצות הא כיון דעשה דמצה הוי עשה דקודם הדיבור וביבמות (דף ה') מוכח דעשה דקודם הדיבור חמיר כמו עשה שיש בו כרת דדחי הגמ' דלא מצינן למילף מתמיד דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת משום דהוי עשה דקודם הדיבור אלמא דעשה דקוה"ד חמיר כמו עשה שיש בו כרת דלכך דחי לל"ת שיש בו כרת וא"כ הא בזה לא בעינן בעידנא ושפיר מצי לדחות העשה דאכילת מצה דחמיר ללאו דקצירה ג"כ אף דלא הוי בעידנא. וע"כ דמוכח מזה דאף בעשה דחמיר ג"כ בעינן בעידנא:

אמנם אי משום הא לא איריא דקושייתי הנ"ל יש ליישב באופן אחר דלכך אינו יוצא במצה של חדש משום דלא אתי איסור חמץ וחייל על איסור חדש כמש"ל נמצא מבואר דהך חקירה אם חגיגה דוחה שבת תליא בהא דאי נימא דח"ש מותר מה"ת א"כ הא נסתרה הך תירוצא דשפיר מצי לחול איסור חמץ על איסור חדש משום דהוי איסור מוסיף כמו שביארתי וע"כ צריכין לשנויי דלכך לא מצי לאכול מצה מחדש משום דאסור לקצור לפני העומר הרי דמוכח מזה דאף בעשה דחמיר ג"כ בעינן בעידנא וא"כ הדרא קושייתי לדוכתא דאמאי איצטריך קרא דעצם להורות דאסור לשבור עצם שיש

בו מוח הא בלא"ה ידעינן דלא דחי משום דלא הוי בעידנא וע"כ צריכין לאוקמי דהקרא דעצם קאי להורות דבמצוה שבגופו הכתוב מדבר כרבנן דאב"י ואב"י יסבור דח"ש אסור מה"ת]:

וא"כ הא לא מצינן לאוקמי הקרא דאם כשב הוא מקריב קאי להורות דתמורת הפסח שנמצא קודם שחיטה אינה קרב דהא לא משכחת תמורה בקרבן פסח דהא ה"ל קרבן שותפים וע"כ צריכין לומר דהקרא דאם כשב הוא איצטריך להורות דולד מעשר אינה קרב, הרי דמוכח דאין דנין אפשר משאי אפשר וא"כ הא ליכא לאוקמי הקרא דצאן ובקר דאתא למילף שארי קרבנות מפסח דאינה בא אלא מן החולין משום דהא בפסח גופה ג"כ לא ידעינן דאינה בא מן החולין כיון דאין דנין אפשר משא"א כנ"ל וע"כ צריכין לאוקמי הקרא דצאן ובקר דאתא להורות דחגיגה דוחה שבת הרי דמוכח דחגיגה דוחה שבת אמנם זהו רק אי נימא דח"ש מותר מה"ת אבל אי נימא דח"ש אסור מה"ת שפיר י"ל דבעשה דחמיר לא בעינן בעידנא והא דלא מצי לאכול מצה מחדש הוא משום דלא אתי איסור חמץ וחייל על איסור חדש:

י והשתא א"ש הא דפירש והלך וישב בדרום דמזקני דרום מוכח דס"ל דחצי שיעור מותר מה"ת דגרסינן ביבמות (דף מ"ה) הנהו שבוייתא דאתי מארמון לטבריא הוי חדא כו' ואתו לקמיה דר"א כו' אמר רב יוסף רבותא למחשב גברי הא רב ושמואל בבבל ור' יהושע בן לוי ובר קפרא בארץ ישראל ואמרי לה חלופי בר קפרא ועיילי זקני דרום דאמרי עו"ג ועבד הבא על ב"י הולד כשר כו' הרי חזינן דזקני דרום ס"ל דעו"ג ועבד הבא על ב"י הולד כשר: והנה בתוס' יבמות (דף ט"ז) בד"ה קסבר. מבואר דלר"ע דס"ל דאין קדושין תופסין בח"ל לדידי' הוה ממזר נמי מעו"ג ועבד עיי"ש וכן איתא להדיא בקדושין (דף ע"ה) אלא ר"א סבר לה כר"י וסבר לה כר"ע דאמר עו"ג ועבד הבא על ב"י הולד ממזר ומי סבר לה ר"א כר"ע והאמר אעפ"י שנחלקו ב"ש וב"ה בצרה מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת כו' עי"ש אלמא דאי נימא דאין קדושין תופסין בח"ל הוי ממזר מעו"ג ועבד וא"כ כיון דזקני דרום ס"ל דעו"ג ועבד הבא על ב"י הולד כשר מוכח דס"ל דקדושין תופסין בח"ל:

והנ"ל דהאי חקירה אי קדושין תופסין בח"ל תליא בהא דגרסינן בכתובות (דף ל"ח) נערה שנתארסה ונתגרשה ריה"ג אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה מ"ט דריה"ג אמר קרא אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ור' עקיבא אשר לא אורשה לאביה הא אורשה לעצמה אלא מעתה נערה ולא בוגרת ה"נ דלעצמה כו' אלא לגמרי ה"נ לגמרי אמר לך ר"ע האי לא אורשה מיבעי לי' לכדתניא כו' א"כ מה ת"ל

אשר לא אורשה מופנה להקיש לו ולדון הימנו ג"ש נאמר כאן אשר לא אורשה ונאמר להלן אשר לא אורשה מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים ועי' בפני יהושע בפשט דברי הגמ']:

וק"ל לר"ע דיליף מאשר לא אורשה לג"ש א"כ תקשה הא דגרסי' לעיל (דף כ"ט) שיתא קראי כתיבי נערה נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות תרי לגופייהו, חד לכדאביי וחד לג"ש למילף אונס ומפתה מהדדי מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים אייתר להו תרי חד לאתויי ח"ל וחד לאתויי ח"כ והשתא כיון דר"ע יליף מאשה לא אורשה לג"ש א"כ הא מיותר לדידי' חד קרא מהנך שיתא קראי כיון דלג"ש לא איצטריך:

והנ"ל ליישב דהנה התוס' לעיל (דף כ"ט) בד"ה וחד הקשו אהא דקאמר הגמ' חד לאתויי ח"ל וחד לאתויי ח"כ נימא חד לאתויי חייבי עשה וחד לאתויי ח"ל ואכתי ח"כ מנ"ל ותי' דלחייבי לאוין ועשה לא צריך אלא חד קרא דהא לא איצטריך ריבויא רק דלא נימא דבעינן אשה הראויה לקיימה הלכך מחד ריבויא מרבינן אין ראויה לקיימה דהיינו ח"ל ועשה כיון דקדושין תופסין בהן ואידך ריבויא לח"כ דאין קדושין תופסין ולמ"ד דאין קדושין תופסין בח"ל הוי חד ריבויא לחייבי עשה ואידך לח"ל וח"כ וא"כ א"ש די"ל דר"ע סובר כר' נחוניא בן הקנה דס"ל לקמן (דף ל') דחייבי כריתות פטורין מתשלומין כחייבי מיתות משום דקלבד"מ וא"כ א"ש דלר"ע לשיטתו דס"ל ביבמות (דף מ"ט) דאין קדושין תופסין בח"ל שפיר איצטריך עוד קרא לאתויי ח"כ דמתרי קראי לא הוי מרבינן רק חייבי עשה וח"ל דחד ריבויא הוי מוקמינן לחייבי עשה להורות דלא בעינן ראויה לקיימה כיון דקדושין תופסין בהן ואידך ריבויא לח"ל דאין קדושין תופסין בהן אבל בח"כ ה"א אף דלא בעינן אשה שיש בה הויה אעפ"כ פטור מקנס משום דקלבד"מ לכך איצטריך עוד קרא לרבות ח"כ:

יא אמנם זהו רק א"נ דאין קדושין תופסין בח"ל אבל א"נ דקדושין תופסין בח"ל נסתרה הך תירוצא דהא אף א"נ דח"כ פטור מתשלומין אעפ"כ לא בעינן עוד קרא לרבות ח"כ דמתרי קראי מצינן למילף כיון דלדידי' ח"ל ועשה יכולין למילף מחד קרא כיון דקדושין תופסין בח"ל א"כ הא שוב יכולין למילף מהקרא השני ח"כ וא"כ הא אייתר חד קרא כנ"ל וע"כ צ"ל כריה"ג דהאי אשר לא אורשה לא קאי לג"ש רק להורות דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס וא"כ הא אינו מיותר הקרא כלל דהא איצטריך לג"ש:

והנ"ל דהאי פלוגתא דריה"ג ור"ע תליא בהא דאיתא בקדושין (דף ט') ובביאה מנ"ל אמר ר"א אר"י א"ק בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל ע"י בעילה א"ל ר"א לר"א וכי כעורה זו ששנה רבי ובעלה מלמד שניקנית בביאה אי מהתם ה"א עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל

ופריך הגמ' ורבי האי בעולת בעל מאי עביד לי' מיבעי לי' בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה ומי אית לי' לרבי האי סברא והתניא באו עלי' עשרה אנשים ועדיין היא בתולה רבי אומר הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר ר"ז מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי כו' והנה הך תירוצא דהגמ' הוא רק א"נ כר"ע דארוסה שנתגרשה יש לה קנס שפיר איצטריך הקרא דבעולת בעל להורות דבעל עושה בעולה אף אם בא עליה שלא כדרכה ופטור מלשלם קנס אם בא עליה לאחר שגירשה אבל א"נ כריה"ג דארוסה שנתגרשה אין לה קנס א"כ הא לא איצטריך קרא כיון דכל עיקר הנ"מ הוא רק לענין קנס ולענין קנס הא בלא"ה אף א"נ דהבעל אינו עושה אותה בעולה בשלא כדרכה ג"כ פטור מלשלם קנס כיון דנתארסה דהא אפי' נערה שנתארסה ולא נבעלה כלל דהוי עדיין בתולה ג"כ פטור מקנס דבעינן אשר לא אורשה וע"כ צ"ל לריה"ג דהקרא דבעולת בעל קאי להא דר' יוחנן להורות דאשה ניקנית בביאה:

והנה לעיל (מערכה ו' אות ו') ביארתי דהא דיליף רבי קדושי אשה מהקרא דובעלה ור' יוחנן יליף מבעולת בעל משום דאי מהקרא דובעלה ה"א דמקדש והדר בעיל משום דלרבי לשיטתו דמוכח דס"ל כבן תימא דחגיגה הבאה עם הפסח הרי הוא כפסח א"כ קשה מהקרא דלא ילין לבוקר זבח חג הפסח וע"כ צ"ל כתי' התוס' שם דבן תימא יסבור כר' ישמעאל דס"ל בשבת (דף קי"ד) דחלבי שבת קרביין ביו"ט הרי דמוכח מזה דמחלקינן בין איסור לאו לאיסור כרת א"כ ל"ל דבעינן כסף וביאה דא"כ תקשה נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה דהא לפי מאי דקיימינן השתא א"כ אף בשטר נמי אינה מקודשת דל"ל דהקרא דוכתב קאי למעט חליצה כיון דמחלקינן בין איסור לאו לכרת. הרי מבואר דלבן תימא ע"כ קאי הקרא דבעולת בעל להורות דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה א"כ מוכח דנערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס:

והשתא א"ש הא דפירש והלך וישב בדרום דמדזקני דרום לשיטתייהו דס"ל דעו"ג ועבד הבא על ב"י כשר מוכח ממה נפשך דפסח דוחה שבת והוא די"ל דבן דורתאי ס"ל כר' יהודה דס"ל בשבת (דף ק"ו) דמקלקל בחבורה פטור וא"כ הא יש להוכיח אף בלאו הך הוכחה מהקרא דזבחת פסח דחגיגה דוחה שבת והוא דאיתא לעיל (דף ע') ונאכלת לשני ימים כו' מתניתין דלא כבן תימא דתניא בן תימא אומר חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה כו' מ"ט דבן תימא כדמתני רב לחייא ברי' לא ילין לבוקר זבח חג הפסח זבח חג זה חגיגה הפסח כמשמעו ואמר רחמנא לא ילין והנה לעיל (דף נ"ט) רמי לי' ר"ס לרב כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח והכתיב עולת שבת בשבתו ומשני הכא בארבעה עשר שחל להיות בשבת עסקינן:

והשתא לפ"ז הא יכולין לומר בפשיטות דלכך ס"ל לבן דורתאי דחגיגה דוחה שבת משום דס"ל כבן תימא דדריש הקרא דלא ילין לבוקר זבח חג הפסח דזבח חג הוא חגיגה וא"כ תקשה דהאיך כתיב לא ילין לבוקר דמשמע דבלילה מותר להקריב הקרבן חגיגה הא אסור להקטיר עולת חול ביו"ט וע"כ צ"ל דמיירי בארבעה עשר שחל להיות בשבת דהוי החגיגה קרבן שבת וחלבי שבת קריבין ביו"ט הרי דמוכח מזה דחגיגה דוחה שבת וא"ל דמזה אין להוכיח דחגיגה דוחה שבת די"ל דהקרא איירי באם עבר והקריב הקרבן חגיגה בשבת וכה"ג משני בירושלמי (פרק אלו דברים) דהקרא מיירי באם עבר והביא ז"א דא"כ תקשה אמאי כשר הקרבן נימא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני והוי כמתה מאיליה והוי נבלה וא"ל הא מבואר במהרי"ט (ח"א סי' ס"ט) דלכך שוחט בשבת שחיטתו כשרה משום דאימתי שייך לומר כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עבידו לא מהני הוא רק במקום דאם נימא דלא מהני יתוקן האיסור אבל בשוחט בשבת כיון דאף א"נ דלא מהני לא יתוקן האיסור דחובל בשבת לבך אמרינן דמהני ז"א דהא לר"י דסובר דמקלקל בחבורה פטור א"כ הא יתוקן האיסור לפי מה דמבואר בתוס' שבת (דף ק"ו) בד"ה חוץ דהקשו לר' יהודה דס"ל דמקלקל בחבורה פטור אף בחובל וצריך לכלבו דא"כ אמאי מחייב בשוחט בשבת הא כל שוחט הוי מקלקל כמבואר בחולין ע ח') ותי' הר"ת דהא דחשיב לר' יהודה מקלקל גבי חובל וצריך לכלבו לפי שאין התיקון בא באותה שעה אלא לאחר מכאן דלאחר שנעשית החבורה בא הדם אבל בשוחט בשעת הקלקול בא התיקון שמוציאה מידי אבר מן החי עכ"ל וא"כ כיון דלר"י בעינן התיקון מיד הא יתוקן האיסור לפי מה דמבואר בחולין (דף ל"ב) דלכך שרי מפרכסת לב"נ אף דלדידהו במיתה תליא רחמנא ולא בשחיטה מ"מ מותרת לב"נ משום מי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור וא"כ הא זהו דוקא בשחיטה כשרה אבל כשנתנבלה בשחיטתה דלא הוי שחיטה כלל אף לישראל הא ודאי דכל זמן שהיא מפרכסת אסורה לב"נ וכן מבואר להדיא בש"ך ביו"ד (סי' כ"ז ס"ק ב') ובפמ"ג שם וא"כ אם נאמר דלא מהני הא שפיר יתוקן האיסור דלא יהיה חילול שבת דהוי מקלקל דכיון דלא מהני שחיטתו והוי כמתה מאיליה א"כ הא מיד כששחט כל זמן שמפרכסת ליכא שום תיקון דאסורה אף לב"נ רק דאח"כ כשתגמור מלפרכס יהיה התיקון ולא בעת השחיטה א"כ הא הוי מקלקל ופטור וכיון דיתוקן האיסור א"כ תקשה דנימא אי עביד לא מהני וא"כ כיון דליכא לאוקמי בעבר והקריב א"כ הא מוכח מזה דחגיגה דוחה שבת:

יב אמנם זהו תליא בהא דהנה הצל"ח בפסחים (דף ע"ג) הנ"ל הקשה על הא דפי' רש"י דתיקן להוציאו מידי אבמה"ח לב"נ שאם אכלו אינו נהרג הא. שפיר י"ל דתיקן להוציאו

מידי אבמה"ח לישראל ואי דלישראל הא בלא"ה אסורה משום קדשים מ"מ הא נ"מ אם התרו בו משום אבמ"ה ולא התרו בו משום קדשים דפטור ממלקות ותי' לפי' מה דאמרינן בחולין (דף ק"ג) דבהמה בחייה לאו לאברים עומדת וכן פסק הרמב"ם (בפ"ד ממ"א הל' ה') שכתב ששני איסורים באים כאחד בתולש אבר ונטרפה בו עי"ש דמוכח שאם היתה טרפה מקודם לא חייל איסור אבמ"ה על איסור טרפה וא"כ ה"נ לא חייל איסור אבמ"ה על איסור קדשים ולא תיקן לישראל מאומה דבלא"ה לא חייל איסור אבמ"ה בזה לישראל לכך פירש רש"י שתיקן להוציאו מידי אבמה"ח לב"נ עכ"ל:

אמנם לכאורה עדיין קשה הא שפיר מצי לחול איסור אבמ"ה על איסור קדשים לפי מה דמבואר בפסחים דף ל"ב) דרבנן ס"ל דחיוב מעילה הוא בפרוטה דוקא ואם אין בו שוה פרוטה אעפ"י שיש בו כזית פטור א"כ הא משכחת לה שיהא חל איסור אבמ"ה על איסור קודש כגון באבר שיש בו כזית ואינו שוה פרוטה דאינו אלא חצי שיעור לגבי איסור קודש דשיעורו בפרוטה ובתוס' שבועות (דף כ"ג) בד"ה דמוקי מבואר דאם נשבע שלא יאכל חצי זית נבלה דחל השבועה דכיון דליכא מנבלה, אלא חצי שיעור דהוי איסורא בעלמא חייל עלה איסור שבועה דהוי שיעור שלם עיי"ש א"כ ה"נ כיון דמצד איסור הקדש לא הוי אלא חצי שיעור כיון דאין בו שוה פרוטה שפיר מצי לחול עלה איסור אבמ"ה דהוי שיעור שלם כיון דיש בו כזית אך אין זה קושיא די"ל דרש"י ס"ל כתי' השני שבתוס' דאף על חצי שיעור ג"כ לא מצי לחול שיעור שלם כיון דח"ש אסור מה"ת וא"כ א"ש דלא מצי לחול איסור אבמ"ה על איסור הקדש דקדים:

ובזה ניחא לי ליישב הא דהקשו המפרשים על הרמב"ם דפסק בסוף ה' מלכים דב"נ אינו חייב על אבמ"ה של העוף דא"כ מאי משני הגמרא דתיקן להוציאו מידי אבמ"ה הא בחולין (דף מ') הוכיח הגמ' דמדלא קתני זבח דמיירי בחטאת העוף ולשיטת הרמב"ם דס"ל דבעוף ליכא אזהרה כלל לב"נ א"כ קשה מאי תיקן אבל לפי מה שביארתי א"ש דהרמב"ם לשיטתו אזיל דפסק (בפ"ה מה' שבועות ה"ח) בשבועה שאוכל פחות מכזית נבנה דחל על חצי שיעור לחייבו לאכול וא"כ א"ש די"ל דהרמב"ם יפרש דהתיקון להוציאה מידי אבמ"ה הוא לישראל ונ"מ להיכא דאתרו בו משום אבמ"ה ולא משום הקדש דפטור דאף דהרמב"ם פסק בפ"ה מה' מ"א ה"ה) דבהמה בחייה לאו לאברים עומדת אעפ"כ הא להרמב"ם לשיטתו דס"ל דשיעור שלם חל על חצי שיעור שפיר חל איסור אבמ"ה דהוי בכזית על איסור מעילה דהוי בפרוטה באבר שיש בו כזית ואין בו שוה פרוטה:

ועוי"ל בפשיטות דהא לכאורה צריכין להבין תי' הצל"ח דלכך לא פירש רש"י דנ"מ להוציאו מידי אבמ"ה לישראל משום דאיסור אבמ"ה אינו יכול לחול על איסור הקדש דקדים הא איסור אבמ"ה שפיר מצי לחול על איסור הקדש משום דהוי איסור מוסיף דאיתוסף מצד איסור אבמ"ה איסור לב"נ דמצד איסור הקדש היה מותר לב"נ ועכשיו דאיתוסף עלה איסור אבמ"ה אסורה לב"נ אך י"ל דרש"י ס"ל כשיטת הרמ"ע (בסי' קכ"ג) דמה דאיתוסף איסור לב"נ לא מיקרי מצד זה מוסיף עיי"ש וא"כ א"ש די"ל דהרמב"ם ס"ל כשיטת התוס' בחולין (דף ק"ג) בד"ה מר סבר דאבמ"ה מיקרי איסור מוסיף מצד מה שאיתוסף איסור לב"נ וא"כ הא שפיר חל איסור אבמ"ה על איסור הקדש וא"כ איכא תיקן אף לישראל היכא דאתרו בו משום אבמ"ה ולא משום הקדש דפטור אמנם זהו רק א"נ כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מה"ת אבל לר"ל דס"ל דחצי שיעור מותר מה"ת שפיר מצי לחול איסור אבמ"ה על איסור הקדש באבר שיש בו כזית ואין בו שוה פרוטה כיון דמצד איסור הקדש אינו אסור מה"ת דלא הוי אלא חצי שיעור שפיר מצי לחול עלה איסור אבמ"ה דהוי שיעור שלם:

יג והשתא א"נ דחצי שיעור מותר מה"ת א"כ אין להוכיח מזה דחגיגה דוחה שבת די"ל דמיירי בעבר ושחט וא"ל דא"כ נימא אי עביד לא מהני ז"א דהא הכא לא יתוקן האיסור דאף אם לא מהני שחיטתו ג"כ חייב במה שמתקן להוציאה מידי אבמ"ה לישראל ונ"מ היכא דאתרו בו משום אבמ"ה ולא התרו בו משום נבלה דפטור ואף לפי מה שביארתי במ"א ליישב קושיית הצל"ח דלא חשיב תיקון כה"ג לשיטת הר"ת דלר"י דס"ל דמקלקל בחבורה פטור בעינן שיהא התיקון בודאי בשעת הקלקול ובשלמא בשוחט בעלמא שאין בו רק משום איסור אמ"ה הוא דהוי התיקון בשעת השחיטה שניתר מיד לגמרי משא"כ בשוחט חטאת בחוץ דאיכא איסורא אחרינא מלבד אמ"ה לא חשיב תיקון בשחיטה במה שמוציאה מידי אמ"ה ויפטור ממלקות כשלא יתרו בו משום שאר איסורין דהרי תיקון זה לא היה בשעת שחיטתו וגם לא היה בודאי שיבוא אח"כ דשמא יתרו בו בשעת אכילה משום איסור הקדש וגרע מתיקון דחובל וצריך לכלבו דודאי יבוא ואפ"ה לא חשיב תיקון כיון שלא בא בשעת הקלקול:

והשתא א"ש די"ל דרש"י ס"ל כשיטת הפוסקים דהילכתא כר' יהודה דמקלקל בחבורה פטור וא"כ בכה"ג לא חשיב תיקון לכך מפרש"י דהתיקון הוא להוציאה מידי אבמ"ה לב"נ דזה הוי התיקון מיד כששוחט [ועי' בתשובת הגרע"א סי' קס"ה] וא"כ לפ"ז לפי מה שביארתי דבן דורתאי ס"ל כר' יהודה דמקלקל פטור א"כ הא לכאורה נסתרה דברינו דאף לר"ל לא חשיב תיקון בכה"ג זה אינו דלפי הך סברא בפשיטות ניחא דלכאורה

הא איכא תיקן בשחיטתו במה שמוציאו מידן אבמ"ה לישראל אעפ"י דאסורה בלא"ה מחמת נבלה מ"מ תיקן לענין חיוב מלקות' דאלו משום איסור אבמ"ה חייב במשהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית כדאיתא בחולין (דף ק"ב) אבל משום נבלה אינו חייב מלקות אלא בכזית בשר דוקא אבל אם גידין ועצמות משלימין לכזית פטור:

אך ז"א לפי מה שביארתי דבכה"ג לא מיחשב התיקון מיד בשחיטתו כיון דלענין אכילה בלא"ה אסורה במשהו בשר אף היכא דגידין ועצמות משלימין לכזית משום דהא הוי חצי שיעור רק דהתיקון הוא אם יעבור ויאכל ויתרו אותו דיהיה פטור ממלקות לא מיחשב התיקון מיד ופטור א"כ כ"ז לר' יוחנן אבל לר"ל דס"ל דחצי שיעור מותר מה"ת א"כ הא מדאורייתא תיקן מיד בשחיטתו דמותר לאכול מה"ת אבר שיש בו משהו בשר וגידין ועצמות משלימין לכזית דלא הוי אלא חצי שיעור מה שעד הנה קודם ששחט היה אסור באכילה מדאורייתא:

והשתא יתבאר דברינו הא דפירש והלך וישב בדרום והוא דהנה יהודה בן דורתאי רצה ליפשט ממה נפשך דחגיגה דוחה שבת דא"נ דחצי שיעור מותר מה"ת א"כ אף דלפ"ז אין להוכיח מהקרא דלא ילין דחגיגה דוחה שבת די"ל דהקרא איירי בעבר ושחט א"כ הא לפ"ז שוב מוכח מהקרא דוזבחת פסח צאן ובקר דחגיגה דוחה שבת דל"ל דהקרא אתא להורות דדבר שבחובה כו' דא"כ תקשה אמאי כתיב ששת ימים תאכל מצות הא מצי לאכול שבעה מן החדש דאתי עשה דמצה ודוחה לל"ת דחדש דליכא לשנויי דלכך אינו יוצא במצה של חדש משום דלא אתי איסור חמץ וחייל על איסור חדש ז"א דהא כיון דח"ש מותר מה"ת א"כ הוי איסור חמץ על איסור חדש איסור מוסיף כמו שביארתי וע"כ צ"ל דלכך לא דחי משום דלא הוי בעידנא דאסור לקצור לפני העומר הרי דמוכח דאף בעשה דחמיר ג"כ בעינן בעידנא וא"כ תקשה ל"ל הקרא דעצם להורות דאסור לשבור עצם שיש בו מוח הא בלא"ה ידעינן דלא דחי משום דלא הוי בעידנא וע"כ דאתא להורות דבמצוה שבגופו הכתוב מדבר וא"כ תקשה דל"ל קרא דאותו וע"כ דאתא להורות דאין שוחטין את הפסח היחיד א"כ הא ליכא לאוקמי האי קרא דהוא דאתא להורות דתמורת הפסח אינה קריבה דהא לא משכחת לה תמורת הפסח כלל וע"כ דאתא למעט ולד מעשר א"כ מוכח דאין דנין אפשר משאי אפשר וא"כ הא ליכא לאוקמי הקרא דוזבחת דאתא להורות דדבר שבחובה אינו בא מן החולין דהא בפסח גופא ג"כ לא ידעינן דאינו בא אלא מן החולין כיון דאין דנין אפשר משא"א וע"כ דאתא להקיש חגיגה לפסח שדוחה שבת הרי דמוכח דחגיגה דוחה שבת וא"נ דח"ש אסור מה"ת א"כ אף דמהקרא דוזבחת לא מוכח די"ל דאין דנין אפשר משא"א והקרא אתא להורות דדבר שבחובה אינו בא

אלא מן החולין א"כ הא שוב מוכח מהקרא דלא ילין דחגיגה דוחה שבת דליכא לאוקמי בעבר ושחט דא"כ תקשה דנימא אי עביד לא מהני וא"כ הא ממ"נ מוכח דחגיגה דוחה שבת רק דלא נימא דבאמת ח"ש אסור מה"ת ומהקרא דלא ילין אינו מוכח כלל די"ל כר' ישמעאל דהקרא דעולת שבת לא קאי רק למעט חלבי חול ביוה"כ אבל ביו"ט קרב חלבי חול לכך הלך וישב בדרום דהזקני דרום ס"ל דעו"ג ועבד הבא על ב"י הולד כשר א"כ הא מוכח דקדושין תופסין בח"ל א"כ הא מוכח כריה"ג דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס א"כ הא ליכא לאוקמי הקרא דבעולת בעל דאתא למיפטר מקנס וע"כ דאתא להורות דאשה ניקנית בביאה א"כ קשה דנילף מובעלה וע"כ צ"ל דה"א דבעינן כסף וביאה וא"כ קשה דא"כ ל"ל קרא דוכתב וע"כ צ"ל דאתא למעט חליצה א"כ מוכח דאמרינן מ"ל איסור לאו מ"ל כרת א"כ כיון דחלבי חול אינה קרב ביוה"כ ה"ה דביו"ט אינו קרב א"כ הא מוכרחים לאוקמי, הקרא דלא ילין בארבעה עשר שחל להיות בשבת א"כ הא מוכח דחגיגה דוחה שבת:

יד והשתא א"ש הא דקאמר הבבלי שמו דכיון דהוא מבבל א"כ מסתמא ס"ל כשיטת הבבלי ביבמות (דף ה') דעשה דלפני הדיבור חמור מעשה שלאחר הדיבור א"כ תקשה אהא דכתיב בקרא ששת ימים תאכל מצות אמאי ניתי עשה דמצה וידחה לל"ת דחדש וע"כ צ"ל דלכך אינו יוצא במצה של חדש משום דאינו חל איסור חמץ על איסור חדש א"כ מוכח דחצי שיעור אסור מה"ת א"כ הדרא קושיית הכנה"ג לדוכתא דל"ל קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה ת"ל מלא תאכל כל תועבה דכיון דח"ש אסור מה"ת א"כ הא לא משכחת לה בישול דהתירא דאף אם יבשל ח"ש ג"כ אסור מה"ת וע"כ דאיצטריך קרא משום דנ"מ לענין קונם כנ"ל א"כ מוכח דהוספת הזמן לא מיקרי כולל א"כ שוב מוכח מפסח מדבר דפסח דוחה שבת כמו שביארתי:

ואין לומר דלכך לא מצי לאכול מצה מחדש משום דלא הוי בעידנא זה אינו דגרסינן ביבמות (דף ס"א) לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא א"כ יש לו בנים ב"ש אומרים שני זכרים וב"ה אומרים זכר ונקבה ומפ' הגמ' טעמא דב"ה דילפינן מברייתו של עולם וב"ש לילפי מברייתו של עולם אין דנין אפשר משאי אפשר וא"כ ב"ה דילפי מברייתו של עולם ע"כ דס"ל דדנין אפשר משא"א וא"כ הא להלל לשיטתו נשאר קושיית הגמ' בתמורה (דף י"ח) הנ"ל דל"ל קרא דאם כשב למעוטי ולד מעשר נילף עברה עברה מבכור כיון דס"ל דדנין אפשר משא"א וע"כ צ"ל להלל דהך הוא אתא למעוטי תמורת הפסח שנמצא קודם שחיטה דאינו קרב א"כ מוכח דס"ל דשוחטין את הפסח על היחיד א"כ ע"כ מוקים האי

קרא דעצם דקאי להורות דאסור לשבור עצם שיש בו מוח א"כ מוכח דבעשה דחמיר לא בעינן בעידנא א"כ שוב מוכח מהקרא דששת ימים דח"ש אסור מה"ת:

## מערכה טז

א אמנם אי משום הא לא איריא דקושיית הגמ' הנ"ל יש ליישב בלא"ה דהנה הגמרא בתמורה שם פריך אהא דתני ר"ח אם כשב הוא מקריב הוא קרב ואין ולד כל הקדשים קרב ולד דמאי אי דעולה ואשם זכרים הם ולא בני ולד הם אי דחטאת הילכתא גמירי לה דלמיתה אזלא [וע"ז הוצרך לשנוייא דאתא למעוטי ולד מעשר] ולכאורה יש לומר דלעולם קאי האי קרא למעוטי ולד חטאת וא"ל הא ולד חטאת בלא"ה לא קרב:

זה אינו דהנה הגמרא שם פריך ודילמא לעולם בחטאת והילכתא גמירי לה למיתה וקרא למעוטי מהקרבה ומשני הא בהא תליא כיון דלמיתה אזיל ממילא לא קרב והנה לכאורה יש להמציא נ"מ בין אם כתיב קרא מפורש דולד חטאת אינו קרב או אי לא הוה כתיב קרא רק דאנן הוה ידעינן ממילא כיון דלמיתה אזלא ממילא לא קרב והוא דגרסינן בירושלמי פ"ג דקדושין אמר ר"א בשם ר' יוחנן הרי זה עולה כל שלשים יום ה"ז עולה לאחר שלשים יום יוצאה לחולין מאיליה הרי את מקודשת לשלשים יום ה"ז מקודשת לעולם מה בין הקדש מה בין אשה מצינו הקדש יוצא בלי פדיון ולא מצינו אשה שיוצאה בלי גט נמצא מבואר מד' הירושלמי דס"ל דאפילו קדושת הגוף פקע בכדי ואם אמר ה"ז עולה כל שלשים יום לאחר ל' יום יוצאה לחולין [והוא דלא כשיטת הש"ס דילן בנדרים (דף כ"ט) א"ל ר"ה קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אלו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט א"ל רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי אלמא דס"ל להש"ס דילן דקדושת הגוף דמי לקדושי אשה דלא פקע בכדי]. ב והנה נחקור לשיטת הירושלמי האיך הדין אם הקדיש בהמה לזמן ואח"כ נולד ספק להמקדיש האיך היה הקדישו אם הקדיש על שנה אחת או על שתי שנים אי קדושה הבהמה מספיקא בשנה שנייה או לא משום דמוקמינן אותה אחזקת חולין שהיה לה להבהמה מקודם לכן קודם שהקדישה ואינו קדושה מספיקא והנ"ל דבכה"ג חל על הבהמה הקדש ודאי אף על השנה השניה לפי מה דמבואר בנזיר (דף ח') דפריך הגמר' אהא דתנן רואין את הקופה כאלו מלאה חרדל והוי נזיר כל ימיו ואמאי וליחזייה כאלו מלאה קשואין ודילועין ותהוי לי' תקנתא כו' ר' יוחנן אמר אפי' תימא ר' יהודה התם לא נחית לי' לנזירות הכא נחית לנזירות במאי לסלוקיה מיניה אלמא דאם חלה עליו הנזירות ומספקא לן אם פקע ממנו הנזירות

אם קיבל עליו כמלא חרדל כאלו מלאה קישואין ודילועין מוקמינן אותו בחזקת נזיר שהיה עד הנה ומספיקא לא פקע והוי נזיר ודאי משום דמוקמינן אותו אחזקתו ולא מוקמינן לי' אחזקת שאינו נזיר שהי' לו מקודם שקיבל עליו הנזירות כיון דנסתרה הך חזקה דמעיקרא משום דהא נחת לנזירות כן ה"נ בהקדש כשמספקא לן אם פקע ממנה ההקדש או לא מוקמינן אותה אחזקת הקדש שהיתה עד הנה ולא פקע ההקדש מספיקא והוי קדושה ודאי:

ומעתה נחקור עוד האיך הדין אם ילדה ולד בשנה השניה דחל עלה קדושה מספיקא אי קדוש הולד או לא והנ"ל דלר"ש דס"ל בכריתות (דף כ"ג) דולדות קדשים בהוייתן הן קדושין וכן סובר רשב"ג בתמורה (דף כ"ד) עיי"ש א"כ הולד אינו קדוש מספיקא והוא לפי מה דמבואר בתוספות חולין (דף י"א) דהקשו אהא דקאמר הגמרא דאלת"ה ר"מ דחייש למיעוטא היכי אכיל בשרא מדקאמר לר"מ ולא קאמר היכי אכלינן משמע דלא קיי"ל כר"מ וקשה דבבכורות (דף כ"ד) פסק ר' יוחנן כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה כו' פטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה מטעם דלא מרחמא אלא א"כ ילדה אבל מטעם חלב לא מיפטרה אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אלא א"כ יולדות אלמא דחיישינן למיעוטא אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרי' אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבא העמד הולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו אלמא דס"ל להתוספות דזה מיקרי חזקה גמורה מה שמוקמינן הולד בחזקת חולין במעי אמו וא"כ ה"נ כשחקרינן לענין הולד אם חל קדושה על האם והוי הולד ג"כ קדוש דהוי ולדות קדשים או לא צריכין להעמיד הולד אחזקת חולין שהיה לו במעי אמו לפי מה דקיימינן השתא דולדות קדשים בהוייתן הן קדושין ובמעי אמן חולין הוי דכמו שהיה חולין קודם שנולד כן ה"נ כשנולד ג"כ לא נשתנה והוי עדיין חולין כמקדם וצריכין להחזיק לגבי הולד דהבהמה גופה גם כן אינה קדושה:

וא"ל דבנידון דידן לא שייך לאוקמא הולד אחזקתו כיון דאין הספק נולד על הולד מפאת עצמותו אם הוא קדוש או לא רק דהספק נולד על הולד מכח האם דמספקא לן על אמו אם פקע ממנה ההקדש או לא וכיון דלענין ספיקא דלגבי האם מחזקינן אותה שהיא קדושה א"כ ממילא אף ספיקא דהולד ג"כ נגרר אחר חזקת הבהמה והויא הולד ג"כ קדוש דא"א לעשות שני הפכים בנושא אחד דנחלוק האם מן הולד בחדא מילתא:

זה אינו דגרסינן במקואות (פ"ב משנה ב') מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשה על גבה למפרע בין ברשות היחיד ובין ברה"ר ספקו טמא בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה כו' ספיקו טהור ר' יוסי מטמא שר"י אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה

לעולם הוא בטומאתו עד שיודע שנטהר אבל ספיקו ליטמא ולטמא טהור ומפ' הר"ש (במשנה ג' בסופו) דהכי פי' אבל ספיקו לטמא טהור היינו שאם נע זה אחר שירד לטבול ומספקא לן אם טבל או לא טבל בככר של תרומה מוקמינן הטהרות אחזקתן ואמרינן דטהורים הם אלמא אף דאין הספק נולד על הככר מפאת עצמותו רק מכח האדם הנוגע בו וכיון דלענין הספק הנולד בהאדם ס"ל לר' יוסי דמוקמינן אותו בחזקת טמא א"כ ממילא אף לענין ספיקא דהטהרות ג"כ צריך להיות נגרר אחר האדם הנוגע בהן אעפ"כ פלגינן הטהרות מהאדם ומוקמינן להטהרות אחזקתן אף דמטמאינן להאדם הנוגע בהן כן ה"נ אף דלענין האם מוקמינן אותה אחזקת הקדש אעפ"כ פלגינן הולד מהאם וכיון דלהולד איכא חזקת חולין מוקמינן אותו אחזקתו והוי חולין:

וכן מבואר בתוספות עירובין (דף ל"ו) בד"ה במקוה וא"ת והא ר' יוסי מטמא טהרות אם נגע בהן דלענין דאמרינן לי' זיל טבול אפילו ר"מ מודה כדאמרינן גבי ספק טומאה ברשות הרבים וא"כ אדרבא נימא אוקי טהרות על חזקתן וי"ל דבספיקא דרבנן כי הכא לא אמרי' זיל טבול לר"מ ופליגי אגברא אי בעי טבילה אבל הטהרות מודה ר' יוסי דלא מטמאינן וכן איתא במסכת מקואות (פ"ב משנה ב') דקתני ור"י מטמא כו' אבל ספיקו ליטמא ולטמא טהור עכ"ל אלמא דס"ל להתוספות ג"כ דפלגינן הטהרות מהאדם ה"נ פלגינן הולד מהאם ומוקמינן להולד אחזקת חולין וא"כ לפ"ז אם הקדיש הולד לקרבן חזי להקרבה דכיון דהולד הויא חולין א"כ הא הולד אינו קדוש מכח האם רק מכח האדם המקדיש א"כ הא לא הוי ולד חטאת כיון דאינו קדוש מצד האם (דהא אדרבא לענין הולד מחזקינין שהאם היא ג"כ חולין] והויא קרבן בפני עצמו ושפיר חזי להקרבה וכן מבואר להדיא בתוספות תמורה (דף י"ו) בד"ה ור' יוחנן אמר קדושה חלה על העוברין ואם הפריש חטאת מעוברת הוי כמפריש שתי חטאות לאחריות ולא הוי כולד חטאת אלא הולד קדושתו קדושת הפה מכח האדם ולא מכח האם ולא מצינו ולד חטאת דאזיל למיתה אלא במקדיש חטאת ריקנית ועיברה עכ"ל:

ג ומעתה נחקור עוד האיך הדין אם מותר להקריב שניהם הבהמה והולד בב"א או לא והנ"ל פשוט דלהקריב האם והולד בבת אחת אסור אבל בזה אחר זה מותר להקריב האם ואח"כ הולד והוא לפי מה דפסק הרמב"ם (בפרק כ' מה' עדות הל' א') והכי קיי"ל בח"מ (סי' ל"א) שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו שבא עד א' מכת זו וע"א מכת זו והעידו בעדות אחת אין כאן עדות שהם בודאי אחד מהם שקר באה כת זו בפני עצמה והעידה ובאה כת זו בפ"ע מקבלין כל אחת מהן בפני עצמה מלוה שיש לו על לוה אחד שני שטרות אחד במנה ואחד במאתים וכפר הלוה בשני השטרות וכת אחת מאלו חתומין

בשטר זה אם הוציא כאחד לא ישלם אלא מנה כו' ואם הוציא שטר אחד בלבד גובה אותו ואם אח"כ הוציא השני גובה אותו ג"כ עכ"ל ועי' בשבועות (דף מ"ז) ובב"ב (דף ל"א) ובתוספות כתובות (ד' כ') בד"ה אלא עיי"ש:

אלמא אף דקיי"ל דזו באה בפ"ע ומעידה וזו, באה בפ"ע ומעידה משום דמוקמינן לכל כת אחזקת כשרות אעפ"כ אם מלוה אחד הוציא על לוה אחד בבת אחת שני שטרות שחתומים אלו השני כיתי עדים אינו יכול לגבות בהם משום דהא כשגובה בהם בב"א ואנו דנין על שניהם כאחד ידעינן בודאי דחד מינייהו עדי שקר הם אבל כשהוציא בזה אחר זה כיון דבשעה שאנו דנין אין אנו דנין רק על כת אחד מוקמינן לכ"א אחזקתו ואמרי' דכשר הוא כן ה"נ כשנעמיד להקריב האם והולד בב"א א"כ כשאנו דנין על שניהם כאחד ידעינן דחד מינייהו בודאי דאיסורא הוא דהלא ההיתר דהאם והולד להקרבה סתרי אהדדי דההיתר דהאם הוא משום דמחזקינן אותה בחזקת שהיא קדושה דאל"כ היתה אסורה בהקרבה משום חולין בעזרה וההיתר דהולד הוא משום דמוקמינן אותו אחזקת חולין ומחזקינן לגבי הולד שהאם אינה קדושה א"כ הא ממ"נ איכא חד מינייהו דאיסורא האם או הולד לכך אסור להקריב שניהם בב"א מדאורייתא:

וא"ל הא מבואר בתוספות פסחים (דף י') אהא דתנן גבי שני שבילין אם באו לשאול זה בפ"ע וזה בפ"ע טהורין שניהם בב"א טמאין וכתבו התוספות דהא דבב"א טמאין הוא רק מדרבנן אבל מדאורייתא אפילו בב"א טהורין לא דמי דהתם אנו דנין לענין שני בני אדם דה"ל גופין מחולקין לזה אמרינן אף דבאו לשאול בבת אחת אעפ"כ כיון דכל אחד אית לי' חזקת טהרה מוקמינן אותו אחזקתו ומה איכפת לי' בטומאה דחברי' לכך טהורין מדאורייתא אבל הכא דאנו דנין לענין להקריבם לגבוה בבת אחת דזה הוי כמו אכילת אדם אחד בודאי אסור מדאורייתא דהא ידעינן דחד מינייהו בודאי דאיסורא הוא כמו דפסק הרמב"ם במלוה ולוה אחד דאינו יכול לגבות מהם בב"א וזהו מדאורייתא כמבואר באחרונים [ועי' בתשובת הגרע"א בכתבים סי' קל"ו ועיי' במכות דף ט"ז הכה את זה כו' ועיי' בתוספות פסחים שם ד"ה הלך]:

אמנם זהו רק לענין להקריבם בבת אחת אבל להקריבם בזה אחר זה נ"ל דשרי משום דכיון דבשעה שאנו דנין לענין אם מותר להקריבם למזבח אנו דנין על כל בהמה בפ"ע ולכל אחת הא אית לה חזקה להתירה לגבוה אף דבעצם המה תרתי דסתרי אהדדי אעפ"כ כיון דבשעה שאנו דנין אין אנו דנין רק על בהמה אחת ובה אית לה חזקה דשרי מדינא מצד זה לגבוה חזיא להקרבה כמו דפסק הרמב"ם במלוה ולוה אחד דיכול לגבות בשני השטרות מהלוה בזה אחר זה [אף בב"ד אחד כמבואר בסמ"ע בסי' ל"א ס"ט ס"ק ד' וס"ק

ו'] אף דבעצם הא ידעינן דחד מנייהו בודאי עדי שקר הם וא"כ האיך יכול לגבות בשטר השני הא ממ"נ א"י לגבות בו דאם השטר זה הוא כשר א"כ הא השטר הראשון הי' פסול וגבה בו שלא כדין א"כ יהי' תשלומין על החוב מהך שטר ואם השטר הראשון היה כשר א"כ הא הוי הך שטר פסול וא"י לגבות בו וע"כ כיון דבשעה שאנו דנין אין אנו דנין רק על שטר אחד דבזה מחוייב לשלם מדינא משום דמוקמינן להעדים אחזקת כשרות אמרינן על כל שטר שמוציא שמחוייב לשלם לו אף דכשמוציא השטר השני הוי תרתי דסתרי אעפ"כ אין אנו דנין באותה שעה על גביית השטר הראשון כיון דבשעה שגבה השטר הראשון גבה כדין רק דדנין על הך שטר וכיון דעל הך שטר מחוייב לשלם מן הדין משום דמוקמינן להעדים אחזקת כשרות אמרינן ליה זיל שלים כן ה"נ אף דבשעה שמקריב הקרבן השני הוי תרתי דסתרי דאם הוא קרב א"כ ממילא הקרבן הראשון חולין היה אעפ"כ אין אנו דנין באותה שעה. על הקרבת קרבן הראשון רק דדנין על הך קרבן וכיון דאית ליה חזקה להתירו לגבוה שפיר חזי להקרבה ונ"ד עדיף יותר משטרות דבשטרות א"נ דהשטר הראשון גבה בו שלא כדין א"כ הוא תשלומין עבור השטר השני אבל הכא אמרינן בשעה שמקריב הקרבן השני דהך שהקריב ראשון הוא היה של איסור וכבר הלך לו וזה שהקריב עכשיו הוא של היתר:

וכה"ג מבואר ברשב"א מובא בב"י בטור יו"ד (סימן ק"ט) וז"ל חתיכה של נבלה שנתערבה באחרות בטלה אפילו אחד בתוך שנים והקילו בדבר זה לפי שכל אחד עומד בעצמו ואוכל כל אחד בפני עצמו וכיון שנתבטל ברוב כו' כשאוכל האחד אני אומר זהו של היתר וכן בכל אחד ואחד ואפי' באחרון אני אומר מה שנאכל ראשון הוא הי' של איסור וכבר הלך לו וזה היתר הוא משא"כ בדברים הנבללים ולפיכך אינו אוכלן כולן כאחד ואינו מבשלן כאחד:

ד והשתא לפ"ז מיושב קושיית הגמרא דשפיר איצטריך קרא דאם כשב הוא להורות דולד חטאת אינו קרב ולא ילפינן מהלכה משום דנ"מ לכה"ג היכא דהקדיש בהמה לחטאת לזמן ונולד ספק אח"כ אם הקדישה על שנה אחת או על שתי שנים וילדה ולד בשנה שניה והקדיש אותה לחטאת אם מותרין להקריב האם והולד בבת אחת דאי משום ההלכה הוי אמינא דבכה"ג מותר להקריב שניהם בבת אחת וא"ל הא הוי תרתי דסתרי דכיון דמקריב האם ומחזקינן אותה להקדש א"כ ממילא הוי הולד ולד חטאת ולמיתה אזיל ז"א דמצד ההלכה יש לומר דולד חטאת אינו פסול בעצם להקרבה רק דכל עיקר פסולו הוא משום דצריכין לקיומי ביה מצות מיתה וכיון דלמיתה אזיל לכך אינו קרב א"כ בנידון דידן דלא צריך לקיומי ביה מצות מיתה דהא הולד בפ"ע מותר להקריבו א"כ

שוב ממילא אף לענין להקריבם בבת אחת ג"כ שרי אף דבב"א הוי תרתי דסתרי אף על פי כן הא בזה לא הוי תרתי דאתרי כלל דאף אם קמי שמיא גליא דהוא ולד חטאת אעפ"כ כיון דהולד חטאת אינו פסול בעצם להקרבה כיון דלא אסרה תורה במפורש ולד חטאת להקרבה והא דאסור להקריבו הוא משום דגזרה תורה דולד חטאת אסור בכל הנאות שבעולם ולא מהני בו לרעות עד שיסתאב ויביא בדמיו קרבן כמו בכל פסוה"מ רק דלמיתה אזיל לכך אינו קרב א"כ י"ל דאינו אסור רק היכא דאסור בהנאה ולמיתה אזיל אבל בנ"ד דשרי בהנאה וא"צ להמיתו שפיר חזי להקרבה אף הולד והאם בבת אחת:

ה וא"ל הא עדיין לא חזי להקרבה בבת אחת משום דהא החזקת חולין דהולד מכרייע דהאם ג"כ אינה קדושה וא"כ הא אסור להקריב האם משום חולין בעזרה ז"א דהא כיון דבעצם שרי להקריב כ"א בפ"ע משום דאיכא לכ"א חזקה להתירה לגבוה רק דבב"א אסור משום דהוי תרתי דסתרי א"כ הא לא מיקרי תרתי דסתרי רק היכא דסתרי לכל צד דממ"נ איכא חד דאיסורא אבל היכא דלא סתרי לכל צד דהא מצד חזקת קדושה דהאם מותר להקריב האם והולד כמו שביארתי דאין בזה משום ולד חטאת רק דמצד חזקה דהולד אסור להקריב האם לא מיקרי תרתי דסתרי:

ומנא אמינא לה מהא דגרסינן בכתובות (דף כ"ז) בעי ר"י אינה מחזקת אלא אחת מהו מי אמרינן כל חדא וחדא היינו הא או דילמא לא אמרינן ומאי שנא משני שבילין כו' והכא נמי כיון דשרי לכולהו כבת אחת דמי הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמי אלמא אף דמצד הספק דמי יימר דאיטמי הא אסורין דעיר שכבשוה כרכום כל הכהנות שנמצאו בתוכה פסולות וכל עיקר ההיתר הוא משום דתלינן דהחביאו א"ע וא"כ האיך שרינן לכולהו בבת אחת הא ידעינן דלא החביא אלא חדא מיניהו וצריכין להיות אסורין כולן מספקא וע"כ כיון דבעצם הא שרי כ"א בפ"ע משום דתלינן דהחביאו א"ע רק דלהתיר כולן אי אפשר משום דהא הוי תרתי דסתרי דהא ידעינן דאיכא איסורא בינייהו ע"ז אמרינן דלא מיקרי סתרי רק היכא שאם מתירין שניהם איכא ודאי דאיסורא אבל הכא כיון דבעצם יכול להיות דלא איטמי אף דמצד הך ספק לחוד אינו מותר אעפ"כ שוב לא מיקרי תרתי דסתרי:

כן ה"נ בנ"ד כיון דבעצם שרי כ"א להקרבה האם והולד רק דלהתיר שניהם אי אפשר משום דהוי תרתי דסתרי ע"ז אמרינן כיון דלהך צד אם הקדיש את האם על השנה השניה מותרים האם והולד להקרבה כמו שביארתי אף דמצד הך ספק א"א להתיר אעפ"כ שוב לא מיקרי תרתי דסתרי דבעצם יכול להיות דשניהם מותרין להקרבה ומותר להקריב שניהם בבת אחת:

וא"ל דלא דמי דהא דאמרינן הכא מי יימר דאיטמי הוא רק התם דה"ל גופין מחולקין דבזה אף בבת אחת ג"כ מותר מדאורייתא כמבואר בתוס' פסחים (דף י) הנ"ל דהא דבאו לשאול בב"א טמאין הוא מדרבנן אבל מדאורייתא אפי' בב"א טהורים לכך מקילינן היכי דאיכא ספק אי איטמי דלא הוי אלא ספק דרבנן ואזלינן לקולא אבל הכא דהוי כמו אכילת אדם אחד דאסור מדאורייתא היכי מקילינן מספיקא ז"א דעדיין תקשה לשיטת רש"י שהוכחתי במ"א דס"ל דהא דבאו לשאול בב"א טמאין הוא מדאורייתא אף בגופין מחולקים א"כ תקשה אמאי מקילינן וע"כ כיון דכ"א בפ"ע שרי רק דבהצטרפות שניהם אסורין משום דהוי תרתי דסתרי לכך אמרינן דכיון דלא הוי ודאי תרתי דסתרי מותרין כן ה"נ כיון דלא הוי ודאי תרתי דסתרי מותר להקריבם בב"א ולשיטת הרמב"ם דספק דאורייתא מותר מה"ת בלאו הכי א"ש ואכ"מ להאריך בזה:

וא"ל דהא הכא אי אמרינן דבעצם הקדיש האם על השנה השניה א"כ הא אסור הולד משום ולד חטאת וכל עיקר ההיתר דהולד הוא משום דכיון דשרי להקרבה בפ"ע משום דמחזקינן אותו בחזקת חולין א"כ שוב ליתא בו משום ולד חטאת אבל אם באמת הקדיש האם על השנה השניה א"כ הא אסור הולד להקרבה אף בפני עצמו א"כ הא שוב אסורין להקריב שניהם משום ולד חטאת ז"א דאף אם בעצם הקדיש על השנה השניה אעפ"כ כיון דאנן לא ידעינן ומותר להקריב כ"א בפני עצמו משום חזקה ולא אזיל למיתה ממילא שוב חזי להקרבה אף אם הקדיש האם על השנה השניה:

אבל השתא דכתב קרא דהוא דולד קדשים אינו קרב והוי פסול בעצם א"כ ממילא אף דבזה אחר זה שרי להקריבן אעפ"כ בבת אחת לא יקרבו משום דהוי תרתי דסתרי והא דפריך הגמ' ולא משני כתירוצי י"ל דקושיית הגמ' קאי אליבא דהילכתא דקיי"ל דולדות קדשים במעי אמן הן קדושים כדפסק הרמב"ם (בפ"ד מה' תמורה) א"כ הא נסתרה דברינו אבל א"נ דולדות קדשים בהוייתן הן קדושים שפיר י"ל כתירוצי:

ו אמנם אין תירוץ זה עולה לכל השיטות לפי מה דמבואר ברמב"ן על מס' נדה בחמש שיטות (דף י"ט) אהא דקאמר הגמ' תינוק הנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחכמים מטמאין שדרכו של תינוק לטפח ואמרינן מ"ט דר"מ קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת סמוך מיעוטה לחזקה כו' והשיג שם הרמב"ן אהא דפירש רש"י דרוב תינוקות מטפחין באשפה שיש בה שרצים אבל ודאי נגע בעיסה שהרי בצק בידו ואינו נכון שאם בודאי נגע בעיסה למה אין שורפין תרומה והרי רוב זה כרוב שליא שעשו כודאי דהתם נמי אפ"ל דרוב שליא בולד ומיעוט בלא ולד ובית זה בחזקת טהור עומד סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא אלא כיון

דשליא בבית הוא אין חזקתו של הבית כלום אלא הרי הבית כשליא ובתר רובא אזלינן אבל הפירוש הנכון שבתינוק ודאי טמא נחלקו ומחזקינן טהרה לעיסה לומר שלא נגע בה תינוק משא"כ בשליא שא"א לצרף חזקת הבית למיעוט שליא שאין חזקה זו מלמדת שאין עם השליא ולד אלא הבית כשליא עצמה ואין חזקתה כלום שהרי נגעה ונעשה כמוה עכ"ל:

הרי חזינן דשיטת הרמב"ן דלא שייך לאוקמא הטהרות אחזקתן כיון דאין הספק נולד על הטהרות מפאת עצמותן רק מכח התינוק הנוגע בהן א"כ כיון דמטמאינן להתינוק ממילא הטהרות הבא מכוחו כוותיה דיינינן להו ולשיטת הרמב"ן ע"כ צריכין לומר דהוא יפרש הא דקאמר ר' יוסי במקואות (פ"ב משנה ב' הנ"ל) אבל ספיקו ליטמא ולטמא טהור דלא כפי' התוס' והר"ש דקאי אאם נגע בטהרות אחר הטבילה דז"א דכיון דהספק נולד על הטהרות מכח האדם הנוגע בהן הטהרות ג"כ טמא רק דהוא יפרש כפי' הרע"ב בפי' המשניות אבל ספיקו ליטמא ולטמא כגון ספק אכל אוכלים טמאים או לא אכל הרי ספיקו ליטמא או ודאי אכל אוכלים טמאים ספק נגע בככר של תרומה ספק לא נגע הרי ספיקו לטמא ולא קאי כלל אאם נגע אחר טבילה וכן פי' הר"מ עיי"ש:

וא"כ לשיטת הרמב"ן נסתרה דברינו דלא שייך לאוקמא הולד אחזקת חולין כיון דאין הספק נולד על הולד רק מכח האם וכיון דלהאם מחזקינן אותה בחזקת הקדש א"כ ממילא הולד הבא מכחה כוותה דיינינן ליה ואפי' לשיטת התוס' בעירובין (דף ל"ו) הנ"ל ע"כ צ"ל דר' יוסי דס"ל, אבל ספיקו ליטמא ולטמא טהור פליג אהא דתנן ברישא מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשה על גביו למפרע טמאות אלמא דמטמאינן להטהרות הנוגע בהאדם ג"כ ולא מוקמינן הטהרות אחזקתן וקושיית התוס' בעירובין הוא רק לר' יוסי לשיטתו דס"ל דמוקמינן אטהרות אחזקתן א"כ תקשה במאי פליגי ר"מ ור"י כיון דלענין טומאת גברי אפי' ר"מ מודה דצריך טבילה ולענין הטהרות שנגעו בהאדם אף לר"י טהור א"כ במאי פליגי:

ובזה יתיישב קושיית המהרש"א אהא דפריך הגמ' לעיל (דף ל"ה) ורמי דאורייתא אדאורייתא דתניא נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת ר"מ מטהר והשתא מאי פריך הגמ' הא אף לר"מ דמטהר אעפ"כ לענין טומאת גברי מודה דצריך טבילה והא דמטהר הוא רק לענין הטהרות הנוגע בהאדם א"כ מאי קשיא לי' דר"מ אדר"מ הא איכא בהנוגע באדם חזקה דאוקי טהרות על חזקתן:

אבל לפי מה שביארתי ניחא דלר"מ לשיטתו דס"ל גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דכל הטהרות שנעשה ע"ג למפרע טמאות דהך משנה הוא ר"מ כמבואר בעירובין שם אלמא

דס"ל לר"מ דלא אמרינן דמוקמינן הטהרות על חזקתן משום דכיון דהספק נולד על הטהרות מפאת האדם הנוגע בהן כוותיה דיינינן להו וא"כ ה"נ הא לא שייך לאוקמא הטהרות על חזקתן לר"מ לשיטתו כיון דאין הספק נולד בהטהרות רק באדם הנוגע בהן א"כ שפיר פריך הגמ' דר"מ אדר"מ הרי חזינן דלשיטת הרמב"ן כולי עלמא ס"ל דהיכי דאין הספק נולד בהדבר מפאת עצמו רק מכח דבר אחר לא אזלינן בתר חזקה דא"ל להחפץ שנולד בו הספק ולשיטת התוס' פליגי בהא ר"מ ור"י: ז והשתא א"ש הא דקאמר ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון דגרסינן ביבמות (דף ס"ז) בת ישראל שנישאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי ר' יוסי כו' אמר ר"י א"ש זו דברי ר' יוסי אבל חכמים אומרים יש לו בנים אוכלין משום בנים כו' ומי פליגי מתיב ר' זכאי זו עדות העיד ר' יוסי מפי שמעי' ואבטליון והודו לו אמר רב אשי מי קתני וקבלו והודו לו קתני דמסתבר טעמיה אלמא דשמעיה ואבטליון ס"ל כר"י דאם הניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה:

ולכאורה ק"ל דאמאי לא יאכלו בתרומה הא איתא לקמן (דף קי"ט) במאי אוקימתא כר"מ אימא סיפא היתה לה חמות אינה חוששת אמאי הלך אחר רוב נשים ורוב נשים מתעברות ויולדות מיעוט מפילות וכל היולדת מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות וה"ל זכרים מיעוטא וליחוש אמר רבא רישא חזקה ליבום כו' סיפא ה"ל חזקה לשוק ורובא לשוק וה"ל זכרים מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ אלמא דהיכא דאיכא חזקה בהדי מיעוטא אן ר"מ מודה דלא חיישינן למיעוטא א"כ תקשה אמאי לא יאכלו העבדים בתרומה הא כיון דבחיי הכהן היו העבדים בחזקת היתר לתרומה ועכשיו שמת האדון ואתה רוצה לאוסרם בתרומה ע"י העובר שמא הוא זכר א"כ הא צריכין לאוקמי להעבדים אחזקת היתר לאכילת תרומה כמו שהיו מותרין עד כעת וכיון דאיכא חזקה וגם רובא להתיר [דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקבות וה"ל זכרים מיעוטא] א"כ הא בזה אף ר"מ מודה דלא חיישינן למיעוטא נגד רובא וחזקה:

והנ"ל ליישב דלא שייך לומר בנידון דידן סמוך מיעוטא לחזקה ויאכלו העבדים בתרומה דשאני התם בהיה לה חמות דחמותה אינה בפנינו שיתברר הספק אם ילדה או לאו לכך לא חיישינן דילמא ילדה זכר משום דמצרפינן להרוב החזקה שאינה זקוקה ליבום והוי המיעוט מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן לה אבל בנ"ד כיון דהניחה מעוברת והיא בפנינו ויכול להתברר להיפוך הצד הספק שמחזקינן מצד החזקת היתר של העבדים בתרומה שתלד נקבה דאדרבה תלד זכר א"כ כמו דס"ל להפוסקים דלא אזלינן בתר רובא

במקום שיכול להתברר כן ה"נ י"ל דלא אזלינן בזה בתר חזקה במקום שיכול להתברר צד האיסור לכך אסורין לאכול בתרומה [רק א"נ דלא חיישינן למיעוטא א"כ כיון דאינה בודאי שיתברר הספק דהא יכול להיות שתפיל לכך לא חיישינן לזה אבל למאן דס"ל דחיישינן למיעוטא שפיר צריכין לחוש דילמא יתברר האיסור שלא תפיל] והנ"ל דהאי חקירה אי אזלינן בתר חזקה במקום שיכול להתברר צד הספק תליא בהא שחקרו הראשונים בטעמא דחזקה מהו אי חזקה הוי מטעם בירור שמבררת על צד אחד מהספק שכן הוא כמו שמוחזק לנו או דחזקה אינו מכרעת כלל הספק לשום צד רק דכן גזרה התורה להעמיד כל דבר על חזקתו ומעתה י"ל דהאי חקירה תליא בהא דא"נ דהטעם דאזלינן בתר חזקה הוא משום דהחזקה הוי בירור א"כ במקום שיכול להתברר הספק בבירור יותר מהחזקה דנהיה רואים בחוש הצד הספק היכן הוא לא אזלינן בזה בתר חזקה וצריכין להמתין עד שיתברר הדבר בחוש אבל א"נ דחזקה לא הוי בירור כלל רק דכן גזרה תורה להעמיד כל דבר שמספקא לן על חזקתו א"כ ה"נ בנידון דידן אף דיכול להתברר צד הספק אעפ"כ כיון דכעת מספקא לן הדבר האיך הוא צריכין להעמיד הדבר על חזקתו וא"כ כיון דר' יוסי העיד מפי שמעיה ואבטליון דלא יאכלו העבדים בתרומה אלמא דס"ל דחזקה לא מהני במקום בירור מוכח דס"ל דחזקה הוי מטעם בירור: והנה האי חקירה שהבאתי לעיל אי מהני חזקת הנידון היכא דנצמח הספק מפאת גוף אחר ובו איכא חזקה להיפוך נ"ל דתליא ג"כ בהא דא"נ דחזקה הוי מטעם בירור א"כ כיון דלענין הדבר שנולד בו הספק מברר החזקה שכן הוא בבירור כמו שמוחזק לנו כגון בנידון שחקרנו דהחזקת הקדש דאיכא להאם מברר הדבר שהיא קדושה כעת ג"כ א"כ כיון דכבר נתברר הספק מקודם שנולד הולד לענין האם אי חל עלה קדושה ונתברר הדבר מצד החזקה שחל עלה קדושה א"כ שוב אינו שייך לדון לענין הולד אם הוא קדוש דהא הוא בוודאי קדוש ומה יושיענו חזקת, חולין דהולד כיון דאין כאן שום מקום ספק כלל אבל א"נ דחזקה אינו מברר הספק כלל דבעצם נשאר הספק כמו שהיה רק דכך גזרה תורה להעמיד כל דבר שמספקא לן על חזקתו א"כ לא מהני החזקה רק לאותו הגוף שיש בו החזקה אבל לגבי גוף אחר כיון דבו איכא חזקה להיפוך והספק הא לא נתברר בעצם צריכין להעמיד אותו הגוף ג"כ על חזקתו והוי הולד חולין:

ח והשתא א"ש המשך הדברים דכיון דהלל שימש השני גדולי הדור שמעיה ואבטליון א"כ מסתמא ס"ל כשיטתייהו דחזקה הוי מטעם בירור א"כ הא מהני חזקת הקדש דהאם להולד ג"כ כמו שביארתי א"כ הא נסתרה תירוצי על קושיית הגמ' בתמורה (דף י"ז) דל"ל קרא דאם כשב הוא להורות דאין ולד חטאת קרב ת"ל דהילכתא גמירי לה דלמיתה

אזלא דנ"מ לענין חטאת שמספקא לן אם היא קדושה וילדה ולד אם מותר להעמיד שניהם בבת אחת ולהקריב כיון דחזקת הקדש דהאם מועיל אף לענין הולד א"כ ע"כ צריכין לשנויי כתי' הגמ' דאיצטריך למעוטי ולד מעשר א"כ קשה להלל דס"ל דדנין אפשר משאי אפשר א"כ נסתרה תי' הגמ' דלא צריכין למעוטי ולד מעשר דהא יכולין למילף זה בג"ש עברה עברה מבכור וע"כ דקאי האי אם כשב הוא להורות דתמורת הפסח אינה קריבה א"כ מוכח דשוחטין את הפסח על היחיד א"כ מוכח מהקרא דעצם לא ישברו בו דבעשה דחמיר לא בעינן בעידנא א"כ קשה מהקרא דששת ימים תאכל מצות דאמאי אינו רשאי לאכול מצה מחדש דא"ל משום דאסור לקצור קודם העומר דהא בעשה דחמיר לא בעינן בעידנא וע"כ דהטעם הוא משום דאין איסור חמץ חל על איסור חדש א"כ הא מוכח דחצי שיעור אסור מה"ת דאל"כ הא הוי חמץ על חדש איסור מוסיף א"כ קשה קושיית הכנה"ג דל"ל קרא דלא תבשל לאסור בב"ח בהנאה ת"ל מלא תאכל כל תועבה דל"ל דנ"מ לענין ח"ש כיון דח"ש אסור מה"ת וע"כ צ"ל כתירוצ' הנ"ל דאיצטריך קרא משום דנ"מ לענין אם בישל בחלב חתיכה, שאסרה בקונם לזמן א"כ מוכח דהוספת הזמן דלהבא לא מיקרי כולל א"כ הא קשה דל"ל קרא דלה' למעט דאם שחט השעיר המשתלח בחוץ פטור ת"ל דאין איסור שחוטי חוץ חייל על איסור יוה"כ דקדים וע"כ צ"ל דמותר לשחוט שלמים קודם פתיחת דלתות ההיכל במקדש ומוכרחין לאוקמא דהאי קרא דלה' קאי באם אינו ענין על מקדש א"כ הא מוכח דלא כר"ע דסובר דבשר נחירה היה מותר במדבר א"כ הא שוב מוכח מפסח מדבר דפסח דוחה שבת:

## מערכה יז

א בסוטה ריש פרק ה' (דף כ"ז) כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותו שנאמר ובאו ובאו כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל שנאמר נטמאה ונטמאה דברי ר"ע אמר ר' יהושע כך היה דורש זכריה בן הקצב רבי אומר שני פעמים האמורים בפרשה נטמאה ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל בו ביום דרש ר"ע וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא אחרים לימד על ככר שני שמטמא את השלישי בו ביום דרש ר"ע ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ומקרא אחד אמר מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב כו' הא כיצד אלף אמה מגרש ואלפים אמה תחום שבת בו ביום דרש ר"ע אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר שאין ת"ל לאמר ומה ת"ל לאמר מלמד שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה על כל דבר ודבר כקוראין את הלל לכך נאמר לאמר: ב הנה צריך המעיין

לתת לב מדוע ר"ע דריש כל הני דרשות הללו ומה המשך לאלו הדרשות שהרי כמה דרשות נדרשו בו ביום וכאן נקט רק הנהו דרשות יחדיו של ר"ע והנ"ל דהנה ר"ע סובר ביבמות (דף מ"ט) דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין ורצה להוכיח זה לכך העיד כל הנהו דרשות דמזה מוכח דאין קדושין תופסין בח"ל והוא דגרסינן בסוטה (דף כ"ח) ת"ר שלשה פעמים האמורים בפרשה אם נטמאה נטמאה ונטמאה למה אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה דברי ר"ע אמר ר' ישמעאל קו"ח ומה גרושה שמותרת לתרומה אסורה לכהונה זו שאסורה בתרומה אינו דין שאסורה לכהונה כו' ופריך הגמ' ור"י אמר ר"ע תרומה ומהדר לי' איהו כהונה כו' אלא לר"ע ארבעה קראי כתיבי [פירוש דדריש ו'] חד לבעל וחד לבועל וחד לכהונה וחד לתרומה ור"י תלתא קראי כתיבי חד לבעל וחד לבועל וחד לתרומה וכהונה אתיא מק"ו ור"י ממאי דאיצטריך קרא לתרומה כו' דילמא כי איצטריך לכהונה ותרומה שריא ומשני מסתברא דומיא דבעל ובועל מה בעל ובועל מחיים אף תרומה נמי מחיים לאפוקי כהונה דלאחר מיתה (ומפ' רש"י בעל ובועל אסירי להו מחיים של בעל שאם גירשה הבעל אסורה לבועל וכמו כן לתרומה לאפוקי כהונה דמחיים אסורה וקיימא דהא, מגרש לה והוי גרושה ואסורה לכהונה ואין פסוק זה בא לאוסרה אלא לאחר מיתת הבעל] ור"ע כו' אי נמי אית לי' דומיא דבעל ובועל ומילתא דאתיא בקו"ח טרח וכתב לה קרא והנה לכאורה דברי הגמ' תמוהים דכיון דאית לי' לר"ע מחיים דומיא דבעל ובועל א"כ היכי כתיב קרא לכהונה והא כהונה לא משכחת מחיים ואיך נתפוס החבל בתרי ראשין דאית ליה מחיים ואית ליה קרא לכהונה: והנ"ל ליישב דמשכחת לה גוונא דאיצטריך קרא לאסור לכהונה אף מחיים דבעל והוא דגרסינן בסוטה (דף כ"ד) ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה. מתניתין מני ר' יונתן היא דתניא תחת אישך פרט לארוסה יכול שאני מוציא אף שומרת יבם תלמוד לומר איש איש דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר תחת אישך פרט לשומרת יבם כו' וא"כ א"ש די"ל דר"ע סובר כר' יאשיה דשומ"י שותה וא"כ כיון דקרא איירי גם בשומרת יבם א"כ משכחת לה דאיצטריך קרא לאסור לכהונ' אף מחיים דבעל כגון בשומרת יבם שנסתרה וחלץ לה דחלוצה שריא מדאורייתא לכהן ואתי קרא דונטמאה לאוסרה מחמת סוטה לכהן:

אך ז"א דהא הגמ' בסוטה (שם) פריך דהאיך משכחת לה בשומ"י שתשתה והא מבלעדי אישך כתיב מי שקדמה שכיבת בעל לבועל ולא שקדמה שכיבת בועל לבעל [וכשבא עליה היבם ליכא לאוקמי דא"כ אשתו מעלייתא היא] ומשני דמיירי שבא עליה היבם בזנות וכשמואל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה לקום על שם אחיו

ולפוטרה בגט וא"כ כיון דלא משכחת לה שומרת יבם שתשתה רק כשבא עליה היבם מעיקרא דקנה לה לדברים האמורים בפרשה וא"כ הא שוב אינו מועיל חליצה לחוד ובעיא גט דוקא כמבואר ביבמות (דף נ"ח) וא"כ הדרא קושייתי לדוכתא היכי משכחת לה כהונה מחיים הא בלא"ה אסורה משום גרושה:

ג והנ"ל ליישב דמשכחת לה גוונא בשומרת יבם שתשתה אף כשלא בא עליה היבם מעיקרא והוא דגרסינן בקדושין (דף ס') גבי המקדש את האשה מעכשיו ולאחר שלשים יום עולא אמר ר' יוחנן אפי' קדושי מאה תופסין בה וכן אמר רב אסי א"ר יוחנן אפי' קדושי מאה תופסין בה א"ל ר"מ בריה דר"א לר"א אסברה לך טעמי' דר"י שוו נפשייהו כי שרגא דליבני דכל חד וחד רוחא לחבריה שבק נמצא מבואר דר' יוחנן סובר דהמקדש מעכשיו ולאחר שלשים יום קדושי כולם תופסין בה:

והנה נחקור לפי מה דקיי"ל בסוטה (דף כ"ד) דארוסה יכול בעלה לקנאות לה לאוסרה מלהסתר עם פלוני האיך הדין אם קידש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום וקינא לה בעל' בתוך השלשים יום שלא תסתרי עם פלוני אם מהני הקינוי שלו לאוסרה מלהסתר עם פלוני או דכיון דאינה קנוייה לגמרי לבעלה בתוך השלשים יום רק דהוי קנוייה ומשויירת אינו יכול לקנאות לה לאוסרה מלהסתר עם פלוני:

והנ"ל פשוט דיכול לקנאות אותה בתוך השלשים יום לאוסרה מלהסתר לפי מה דמבואר ברשב"א בחידושיו לקדושין דהא דס"ל לר' יוחנן דהמקדש מעכשיו ולאחר שלשים יום קדושי כולם תופסין בה אין הפירוש דשייר בהקדושין גופא דמתחילין במקצת מעכשיו והולכין ונגמרין עד לאחר ל' יום רק דהקדושין נגמרין מיד כשקידשה אף בתוך הל' יום רק דרוחא שביק עד שלשים יום שיהא קדושין אחרים נתפסין בה ג"כ וא"כ לפ"ז נראה ברור דיכול לקנאות אותה בתוך הל' יום כיון דהוי מקודשת גמורה אף בתוך השלשים יום והוי קנויה לו לגמרי רק דהשיור הוא שיהא קדושין אחרים נתפסין בה אבל בעצם הקדושין לא שייר, בה מידי והוי אשתו מעלייתא פשיטא דיכול לקנאות אותה מלהסתר עם פלוני כיון דאשתו מעלייתא היא וזה ברור:

ונקדים עוד דברי התוס' לעיל (דף י"ח) בד"ה מהו שיתנה כו' דמביאים בשם הירושלמי דאם קינא לה וגירשה ואח"כ החזירה ונשאה ונסתרה דאינו צריך לקנא לה פעם שנית כשלא מחל קינויו כשגירש וא"כ א"ש דמשכחת לה גוונא בשומ"י שתשתה אף כשלא בא עליה היבם עדיין כגון שראובן קידש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום וקינא לה בתוך השלשים יום שלא להסתר עם פלוני ובא עלי' שלא לשם קדושין ואח"כ קידשה שמעון אחיו בתוך השלשים יום (דבתוך השלשים יום אף קדושי אחיו נמי תופסין בה כמבואר

בירושלמי (פרק ג') דקדושין (ה"ב)] ואח"כ גירשה ראובן בתוך השלשים יום ונשארה מקודשת גמורה לשמעון ואח"כ מת שמעון, אחיו בתוך הל' יום ונופלת לפני ראובן בעלה, הראשון ליבום (דאף דאסורה לראובן מצד אשת אחיו כיון דהוי מקודשת גמורה לשמעון אעפ"כ כיון דבתוך השלשים יום קדושי ראובן תופסין בה נתפס הזיקה ג"כ וחלה ליבום למאן דס"ל דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת כמו שביארתי לעיל מערכה ט' אות ב' עיי"ש והלכה ונסתרה בעודה שומ"י עם אותו פלוני שקינא לה ראובן בנשואין הראשונים א"כ בכה"ג משכחת דשומ"י שותה דבזה מיקרי קדמה שכיבת בעל לבועל בנשואין הראשונים דהא דבעינן קדמה שכיבת בעל לבועל אינו קאי על שעת סתירה דוקא רק דבין קינוי לסתירה [או בשעת הקינוי] יהא קדמה בה שכיבת בעל קודם הסתירה ואם כן בנידון דידן כיון דבין הקינוי להסתירה דכעת קדים שכיבת בעל הוי ומה שכיבת בעל לבועל ותשתה וא"כ בכה"ג ה"א דכשחלץ לה היבם שריא ולא נאסרה לכהונה לכך כתוב קרא דונטמאה לאוסרה מחמת סוטה לכהן:

וא"ל דא"כ מאי קאמר ומילתא דאתיא בקו"ח טרח וכתב לה קרא הא לפי מה שביארתי שפיר איצטריך קרא לאוסרה לתרומה דאי הוה כתיב חד קרא הוי מוקמינן לכהונה דגם בכהונה משכחת לה מחיים דבעל אבל בתרומה ה"א דשריא לכך איצטריך עוד קרא לאוסרה בתרומה יש לומר דהכי קאמר דל"ל קרא דאיש איש לרבות שומרת יבם לקינוי הא בלא"ה ידעינן דאל"כ האיך משכחת לה דומיא דבעל ובועל וע"כ דשומרת יבם שותה רק דמילתא דאתי' בקו"ח טרח וכתב לה קרא] הרי דמוכח מהך דרשא דמהני בקדושין מעכשיו ולאחר ל:

ד והנה בקדושין (דף ס"ח) קאמר הגמ' מנה"מ דאין קידושין תופסין בח"כ אמר ראב"י אתיא בקו"ח מיבמה ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושין ח"כ לא כש"כ א"ה שאר ח"ל נמי כו' א"ק כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה ואחת שנואה וכי יש אהובה ושנואה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנשואיה שנואה בנשואיה וקאמר רחמנא כי תהיינה כו' ורבנן אדמוקי לה בח"ל נוקמא בחייבי עשה הני חייבי עשה במאי נינהו אי שתיהן מצריות שתיהן שנואות אי אחת מצרית ואחת ישראלית שתי נשים מעם אחד בעינן אי בעולה לכה"ג מי כתיב כי תהיינה לכהן ור"ע בע"כ שבקיה לקרא דדחיק ומוקי אנפשיה אמנם זהו דוקא אי נימא דלא מהני שיור בקדושין אבל לר' יוחנן דס"ל דהמקדש מעכשיו ולאחר שלשים יום קדושי כולם תופסין בה א"כ משכחת להאי כי תהיינה בכה"ג כגון שאחד קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום ואח"כ בא אחר וקידשה בתוך הל' יום דהוי מקודשת גמורה לזה ולזה ואעפ"כ אסורה להשני משום

איסור א"א דהא הוי מקודשת להראשון והוי שנואה לו ועי' בתוס' שם ד"ה וכי וז"ל אין לפרש דצדקת ורשעת קאמר דא"כ לא היה צריך לומר לא יוכל לבכר דאטו משום דאמה רשעה יפסיד בנה שהוא בכור נחלתו אבל השתא כיון דרעה בנשואין דחייבי לאוין ס"ד דלאו בנו גמור הוא וא"כ בזה דבא עלי' באיסור א"א פשיטא דהוי שנואה בנשואיה והשתא א"ש דר"ע רצה להוכיח דינו שאין קדושין תופסין בח"ל לכך העיד ר"ע הך דרשא דובאו דמוכח מזה דמהני שיור בקדושין מעכשיו ולאחר ל' יום:

ה אך לתי' הראשון דמשני הגמ' דר"ע דומי' דבעל ובועל ל"ל נסתרה דברינו אלה והנ"ל לבאר באופן אחר דאף לתי' הראשון ג"כ מוכח מזה דאין קידושין תופסין בח"ל והוא דהנה לכאורה ק"ל למה לי קרא לאוסרה לכהונה הא בלא"ה ידעינן דהנה התו' שם בד"ה שכן עשה בה ספק זונה כזונה הקשו אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מהיכא תיתי דמותרת בתרומה ולכהונה וי"ל דאי לאו קראי איכא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיכא ספק מיתת ב"ד על ידו אבל לענין תרומה וכהונה ה"א אוקי איתתא אחזקה ולכאורה ק"ל לפי מה דמבואר ביו"ד (סי' נ') ברמ"א לענין ספק טרפה הנולד מחיים דאוסרין אותה ולא אמרינן נשחטה הותרה אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיטה דלא יצאתה מחזקתה מחיים אלמא דאף לענין איסור טרפה היתה עומדת בחזקת היתר שאינה טרפה אעפ"כ כיון דנולד הס' מחיים בשעה שהיתה אסורה משום אבמ"ה מחזקינן מאיסור אמ"ה לאיסור טרפה ואסורה מספק א"כ ה"נ בספק זונה דאף דלענין איסור זונה לכהונה היתה עומדת בחזקת היתר לכהונה שאינה זונה אעפ"כ כיון דנולד הספק מחיים בשעה שהיתה אסורה לכהונה משום א"א לא שייך לאוקמי אחזקת היתר כיון דאסורה משום א"א וצריכין לאוסרה מספיקא כמו בספק טרפה: אך י"ל לפי מה המבואר בתשובת גאוני בתראי שחקרו באחד ששחט שבעה בהמות ואח"כ נמצא באחת שניקב בית הכוסות ונתערבו הטרפות בכשרות וקודם שנולד הספק נמכר חציה של בהמה אחת בחזקת כשרות אי נימא דגם חציה השניה מותר מאחר דחציה הנמכרת מותר מטעם דכל דפריש מרובא פריש ואנו ידעינן בודאי שזהו חציה השניה וא"כ איך נחלק בהמה אחת לומר שחציה מותרת וחציה אסורה והעלו בזה דכיון דלענין החצי הנפרש מחזקינן אותה בחזקת כשרה שאינו טרפה משום דכל דפריש מרובא פריש א"כ שוב א"א למיפלג בחדא מילתא ומחזיקינן החצי הנשאר ג"כ בחזקת כשרה עיי"ש א"כ ה"נ בסוטה שנסתרה כיון דנולד הספק אם זנתה ואסורה לבעלה ולכהונה או לא וכיון דלענין לאוסרה לבעלה צריכין לאוקמי אותה אחזקת היתר ומחזקינן אותה שלא נבעלה א"כ כיון דלגבי הבעל מתירין אותה משום דמוקמינן אותה אחזקת כשרות ומחזקינן

אותה שלא נבעלה א"כ ממילא שוב א"א למיפלג בחדא מילתא ומחזיקינן אותה לענין איסור זונה לכהן ג"כ בחזקת כשרות לכהונה דא"א לאחוז שני הפכים בנושא אחד וא"כ ה"א דמותרת מספק לכך איצטריך קרא לאוסרה לכהונה:

וא"ל הא השתא דכתיב קרא דונטמאה לאוסרה לבעל ולבועל א"כ כיון דלענין לאוסרה לבעל ולבועל נאסרה מספק ולא מחזיקינן אותה בחזקת שלא נבעלה א"כ שוב ממילא לענין לאוסרה לכהונה פשיטא דאסורה משום דמחזקינן אותה מאיסור לאיסור ז"א דאי לאו דכתיב קרא דונטמאה לאוסרה לכהונה לא הוי מוקמינן הקרא דונטמאה דקאי לאוסרה לבעלה רק דאתי לאוסרה לכהונה דלא נימא דמותרת לכהונה משום דהחזקת כשרות דהבעל מוכיח שלא נבעלה לכך קמ"ל הקרא דאסורה לכהונה דבזה לא מהני חזקת כשרות דהבעל לגבי כהונה אבל לבעל ה"א דמותרת משום דמוקמינן אותה אחזקת כשרות לכך איצטריך קרא דונטמאה לאוסרה על בעלה:

אמנם זהו תליא בהא דגרסינן בכתובות (דף י"ג) אהא דתנן ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור"א אומר אפי' לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מ"ט איהי אית לה חזקה דכשרות בתה ל"ל חזקה דכשרות אלמא דס"ל לר"א דאף שנולד הספק בין לענין האם בין לענין הולד אם נבעלה לכשר אי לא והחזקת כשרות שלה מכריע שנבעלה לכשר אעפ"כ לא מהני חזקתה לגבי הולד דכיון דלהולד ליכא חזקה פסול מספק א"כ ה"ל אף דמהני החזקה לגבי הבעל אבל לענין להינשא לכהן כיון דבזה ליכא חזקה צריכה להיות אסורה מספקא והדרא קושייתי לדוכתא דל"ל קרא לאוסרה לכהונה הא בלא"ה ידעינן וע"כ צ"ל דר"ע סובר כמ"ד דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה:

ו והנה לכאורה היה נ"ל להוכיח דחזקה לא מהני לגבי גוף האחרת דהתוס' במכות (דף ב') בד"ה כל הזוממין הקשו וא"ת ל"ל דרשא לאחיו ולא לאחותו ת"ל מהיא דנפקא לן דדרשינן היא ולא בועלה היא ולא זוממיה וי"ל הואיל וזוממיה באו לחייבה שרפה לא יבא לאוקמי מיעוטא דהיא אלא בבועלה ולא ממעטינן זוממין אבל כיון דכתיב אחיו דרשינן נמי מהיא למעוטי זוממיה אבל קשה כיון דכתיב אחיו אמאי איצטריך למעוטי זוממים מהיא [והנה קושיית התוס' קאי על הקרא דל"ל היא כלל הא כתיב לאחיו ולא לאחותו א"כ מוכח דחילק הכתוב בין מיתת אחיו למיתת אחותו וידעינן ממילא דקאי על ב"כ דלא מצינו בכל התורה לחלק ביניהם בין כהן לישראל לענין מיתה רק בב"כ מצינו דהיא בשרפה ובת ישראל בחנק והיינו טעמא דמפורש בקרא שמחללת את אביה וא"כ

ידעינן ממילא מדמצינו דחילק הכתוב וכתיב כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לאחותו היינו דהבועל מיקרי אחיו הוא כדין ישראל בחנק וזוממין נהרגין כדין אחיו ולא כדין אחותו וא"כ קשה ל"ל קרא דהיא וי"ל דאי מאחיו ה"א ה"מ כשהבועל היה נידון קרינן ביה לאחיו אבל אם לא היה נידון ע"פ עדותן כגון שהי' קטן בן ט' שנים לא קרינן ביה לאחיו קמ"ל היא ולא זוממין למעוטי זוממין בכל ענין עכ"ל:

והנה הרמב"ם (בפ"ב מה' עדות) כתב שנים שהעידו על ראובן שנאף עם ב"כ ונגמר דין לראובן שיחנק ודין המנאפת בשרפה ואח"כ נמצאו זוממין הרי אלו נחנקין ולא בשרפה ודייק התוי"ט (פי"א משנה ד') דסנהדרין דהרמב"ם סובר דבעינן שיהא נגמר דין הנואף אבל בלא"ה אין העדים נידונים במיתת הבועל אלא בשרפה וכמו שרצו לחייבה עיי"ש.

וא"כ לפ"ז קשה על הרמב"ם קושיית התוס' הנ"ל דל"ל הקרא דהיא:

ז והנ"ל ליישב קושיית התוס' דמשכחת לה גוונא שיהא שתי מיתות חלוקות אף שלא בב"כ ובועלה והוא דאיתא בכתובות (דף י"ג) ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ר"י אומר לא מפיה אנו חיין כו' אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור"א אומר אפי' לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אמר רבא מ"ט דר"א איהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות נמצא מבואר דר"א סובר דחזקת כשרות שלה לא מהני לגבי הולד:

ונקדים עוד הא דגרסינן שם אמר ריב"ל לדברי המכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולין כו' וא"כ לפ"ז אם נבעלה בעיר שרובה עובדי כוכבים וילדה בת והיא אומרת לכשר נבעלתי אף דמהימנא לגבי דידה אף ברוב פסולין משום דהחזקת כשרות שלה מוכיח שנבעלה לכשר אעפ"כ לגבי הולד כיון דלא מהני חזקתה לגביה א"כ הא צריכין לילך בתר רובא ואמרינן דהיא מהרוב עובדי כוכבים וא"כ לשיטת רש"י בקדושין (דף ס"ח) בד"ה לימא קסבר רבינא דמאן דסובר דעו"ג הבא על בת ישראל הולד כשר הוא משום דשדינן להולד בתר עובדי כוכבים א"כ הוי הולד עו"ג עיי"ש א"כ ה"נ הויא הולד עובדת כוכבים גמורה:

והנה לכאורה ק"ל לר"א דסובר דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה דלא מהני חזקתה לגבי גוף אחרת א"כ תקשה הא דתנן בגיטין (דף כ"ח) בת ישראל הנשואה לכהן אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים אלמא דמהני חזקת חיים שלו אף לגבי גוף אחרת לגבי האשה להתירה לאכול בתרומה וע"כ צ"ל דזה הכלל לפי מה דמבואר בטהרות (פרק ה') שני שבילין אחד טמא ואחד טהור כו' רי"א אם נשאלו זה בפ"ע וזה בפני עצמו טהורין ואם נשאלו שניהם כאחד טמאין [ובחידושי הוכחתי דלשיטת רש"י ע"כ צ"ל דהא דבאו

שניהם בב"א טמאין הוא מדאורייתא דאיתא בפסחים (דף י') צבור אחד של חמץ ולפניו ב' בתים בדוקין ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי להאי על אי להאי על היינו שני שבילין דתנן שני שבילין כו' אם נשאלו זה בפ"ע וזה בפ"ע טהורין בב"א שניהם טמאין:

והנה שיטת רש"י שם דהאיבעי דהגמ' קאי בביטל החמץ והספק אינו רק על הבדיקה א"כ הא מוכח מזה דהא דבב"א שניהם טמאין הוא מדאורייתא דאל"כ האיך מדמה חמץ לשני שבילין לענין ב"א דילמא ע"כ לא החמירו רבנן אלא בספק טומאה דאורייתא משא"כ בחמץ דרבנן דהא בביטל מיירי לרש"י לכך אפי' בב"א נמי אינו צריך לבדוק אלא ודאי צ"ל דגבי טומאה מדאורייתא טמאים וא"כ שוב אין לחלק בין דרבנן לדאורייתא דכמו דבדאורייתא טמאים מה"ת ה"נ בדרבנן החמירו מדרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון והתוס' דס"ל דהא דבב"א טמאין הוא רק מדרבנן לשיטתייהו אזלי דס"ל דהאיבעי בלא ביטל מיירי כמבואר בתוס' (שם) ד"ה על לכך י"ל דבב"א הוא רק מדרבנן ואעפ"כ אין לחלק בין חמץ לשני שבילין כיון דבשניהם הוי איסור דאורייתא:

אלמא דחלוק בזה דכשבאו לשאול זה בפ"ע וזה בפ"ע אף על פי דידעינן בבירור דאחד מהם טמא ודאי מדאורייתא אעפ"כ כיון דבשעה שאנו דנין לכל אחד על שאילתו אין אנו צריכין להזכיר הטומאה של' חבירו ואין אנו דנין רק על אותו הגוף בפ"ע וכיון דכ"א יש לו חזקת טהרה שניהם טהורין מדאורייתא אף דבאמת תרתי דסתרי אבל כשבאו לשאול שניהם בב"א כוון דהשאלה נולד על שניהם ביחד א"כ הא בשעה שאנו צריכין לדון על כל גוף בפ"ע צריכין להזכיר ג"כ טומאת חבירו כיון דהספק משאילתן נולד על שניהם ביחד לכך שניהם טמאין מדאורייתא:

ומעתה נראה לי לומר דזהו הכלל דהא דס"ל לר"א דלא מהני חזקת כשרות של האם לגבי גוף האחרת דהבת הוא דוקא במקום שלידת הס' שעל הגוף האחרת אינו נצמח מצד פסול האם רק דהוי פסול מחמת עצמו דאם נבעלה לפסול א"כ ממילא האם נפסלת וגם הבת פסולה משום דנולדה מהפסול וכיון דהוי ספק מחמת עצמה לענין הולד אם נולדה מישראל או מעו"ג לכך לא מהני החזקת כשרות של אמה לענין הולד כיון דלענין הספק של הולד לא שייך להזכיר הספק של האם דאף אם מתה האם היה נמי הספק על הבת אם היא כשרה א"כ כיון דבשעה שאנו דנין אין אנו דנין רק על אותו הגוף בלחוד וכיון דבה ליכא חזקה אף דידעינן דאמה יש נה חזקה דכשרות והכשרנו אותה והוי תרתי דסתרי אעפ"כ כיון דבשעה שאנו דנין על הבת אין אנו צריכין לדון על הס' דאמה לכך פסולה אבל גבי תרומה כיון דכל עיקר הס' אם היא מותרת אינו נצמח מצד אותה הגוף בלבד דהא אם לא היה לה בעל כלל או שמת בעלה בודאי אסורה לאכול בתרומה

רק דנצמח מצד הגוף של הבעל דמספקא לן אם הוא חי או מת וא"כ כיון דבשעה שאנו דנין על אותה הגוף של האשה כל עיקר הס' הוא מכח הגוף של הבעל וכיון דלגבי הבעל איכא חזקת חיים ומחזקינן שהוא חי א"כ ממילא אף האשה מותרת לאכול בתרומה כיון דכל עיקר הספק הוא מצד הבעל א"כ הא א"א לעשות שני הפכים בנושא אחד:

ח ומעתה נחקור האיך הדין אם נבעלה בעיר שרובה עו"ג וילדה בת והיא אומרת שלכשר נבעלתי אם קידש אחד הבת ואח"כ בא על אמה אם מחויב שרפה מצד חמותו או לא ולכאורה היה נ"ל דמחויב שרפה מצד חמותו אף דהא כיון דלא מהני החזקת כשרות שלה לגבי הולד א"כ הא לגבי הולד צריכין לומר שנבעלה לרוב עו"ג וא"כ גם הבת הויא עו"ג ולא תפסי בה קדושין א"כ תו אינו מחויב על אמה משום חמותו אעפ"כ לפי מה שביארתי דכל עיקר הטעם דלא מהני החזקת כשרות של אמה לגבי הולד הוא משום דבשעה שאנו דנין על הס' דהבת אין אנו צריכין לדון על הספק דאמה לכך כיון דבאותה הגוף של הבת ליכא חזקה לכך פסולה א"כ כ"ז כשחקרינן רק לגבי הולד אבל הכא כשבא על אמה א"כ כשחקרינן לענין האם אי הויא חמותו אי לא א"כ כיון דצריכין לחקור לגבי האם מאין נולדה לה הבת אם מישראל או מעו"ג ובהאם הא מכריח החזקת כשרות שלה דנבעלה לכשר והולד כשר א"כ שוב ממילא א"א לעשות שני הפכים בנושא אחד והוי כבאו לשאול שניהם בב"א דכיון דצריכין לדון על שניהם ביחד והוי תרתי דסתרי אהדדי לכך מטמאין שניהם כן ה"נ כיון דצריכין לחקור כעת לענין הבת והאם ביחד אי הוי הולד כשרה והויא חמותו אי דלא הויא כשרה ולא הויא חמותו ובהאם הא איכא חזקה דנבעלה לכשר א"כ ממילא מכריע החזקת כשרות שלה דהבת כשרה וחייב על אמה משום חמותו:

אמנם באמת ז"א לפי מה דמבואר בריטב"א בעירובין (דף ל"ה) שהקשה אהא דאמרינן בנדה (דף כ"ז) שליא בבית הבית טמא משום דרוב שליות יש בהן ולד דאמאי לא אמרינן סמוך מיעוטא דאין בהם ולד לחזקת טהרה של הבית ואיתרע לה רובא כמו דאמרינן בקדושין (דף פ') לענין רוב תנוקת מטפחין באשפה ותירץ דלא שייך לצרף בזה החזקת טהרה של הבית כיון דהס' שנולד על הבית אינו מפאת עצמו רק מחמת השליא וכיון דרוב פעמים אין שליא בלא ולד וא"כ השליא טמאה בודאי מחמת הרוח ואין בגופא חזקה הסותרת לרובא וה"ל כודאי וכיון דהשתא בודאי טמאה תו לא מהני החזקת הבית לטהר עכ"ל:

וכה"ג מבואר בהפלאה בכתובות (דף ט"ו) ליישב קושיית התוס' בד"ה להחזיר לו אבידתו שהקשו דהא קיי"ל כשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב ותי' דהא דאמרינן

דאין הולכין בממון אחר הרוב הוא דוקא במקום שתחלת לידת הספק הוא רק לענין ממונא כגון בשור שנמצא נגחן וכן אינך דמייתי הש"ס בב"ב (ריש פ' המוכר פירות) אבל הכא דבתחילת לידת הספק היה נ"מ לענין איסור כגון להאכילו נבלות ולענין שליחות וקדושין ולאכול משחיטתו וכדומה והחזקנו אותו מצד הרוב דהוא ישראל גמור א"כ שוב אף דנולד לן ספק אח"כ לענין ממון אעפ"כ כיון דהחזקנו אותו מצד הרוב לענין איסור דהוי כישראל ודאי שוב לא מהני החזקת ממון להוציא מהרוב והחזקה שהחזקנו אותו לישראל ומהני אף לענין ממונא ג"כ: ובזה ישבתי קושיית העולם על הר"ת דס"ל בחולין (דף י"א) דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא דא"כ תקשה דאמאי חייבת שרפה בת כהן שזנתה ניחוש דילמא לאו אבי' הוא ואינה חייבת רק חנק דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא אבל לפי הנ"ל ניחא דהא דס"ל לר"ת דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא הוא דוקא לענין הנסקלין שנתערבו בנשרפין דתחלת לידת הספק הוא רק לענין מיתה קלה ומיתה חמורה בזה ס"ל דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רובא אבל גבי בת כהן שזנתה כיון דמעיקרא קודם הזנות כשנולד לן הספק לענין להאכילה בתרומה ולענין מתנות כהונה וכדומה אם היא בת כהן או לא החזקנו אותה מצד הרוב דבת כהן היא משום דרוב בעילות אחר הבעל א"כ שוב אף דנולד לן ספק אח"כ כשזנתה אם היא מחוייבת שרפה והוי ממיתה למיתה אעפ"כ כיון דמצד הרוב החזקנו אותה לבת כהן ודאי ממילא שוב מהני הרוב והחזקה אף לחייבה בזמן הסנהדרין במיתה החמורה]:

והשתא לפ"ז אומר אני דבנ"ד אם בא על חמותו אינו מחויב שרפה דלא שייך לומר כיון דעכשיו נולד לן הס' לגבי האם א"כ הא החזקת כשרות שלה מכריע דהולד כשר ז"א כיון דהספק שנולד לנו על האם אם מחויב עליה שרפה אינו מפאת עצמותה רק דהספק על האם נולד מחמת קדושין של הבת וכיון דבתחלת לידת הס' לענין הבת כשחקרינן על אותה הגוף בפ"ע אם היא ישראלית או לא דנ"מ לענין כמה דברים כגון להאכילה נבלות ולאכול משחיטתה ולהחזיר כו' וכדומה החזקנו אותה מצד הרוב עו"ג שהיא עו"ג גמורה א"כ אף דכשנולד לן ספק אח"כ כשזנתה לגבי האם שוב לא מהני החזקת כשרות של האם להוציא הבת מהרוב והחזקה שהחזקנו אותה לעו"ג גמורה דלא תפסי בה קדושין וממילא פטור על חמותו:

אמנם זהו דוקא לגבי הבועל שייך לומר דפטור ממיתה כיון דקודם הזנות היה שייך לדון על אותה הגוף בפ"ע והחזקנו אותה לעו"ג גמורה אבל לגבי האם כשחקרינן לגבה אם הולד כשר או לא א"כ הא לגבי האם אף מעיקרא מיד כשנולדה הבת כשנחקור אם מותרת אמה להאכילה נבלות ולענין אם מחויב להחזיר, כו' היו צריכין להחזיק מצד

החזקת כשרות שלה דהולד ג"כ כשר דהא לגבי דידה א"א לעשות שני הפכים בנושא אחד כנ"ל וכיון דכשנחקור לגבי האם מהו הולד אם ישראלית או לאו הא צריכין להחזיק הולד בחזקת כשרות דלגבי האם הא הוי תרתי דסתרי אהדדי וכיון דלגבי עצמה לא שייך לדון על הולד בלא האם א"כ הא לגבי האם מיד כשנולדה צריכין להחזיק אותה בחזקת ישראלית וא"כ ממילא כשנתקדש בתה וזנתה אח"כ עם חתנה מחוייבת שרפה משום חמותו דלגבי האם הא מחזקינן דתפסי קדושין בבתה והוי חתנה:

וא"כ לפ"ז מיושב קושיית התוס' דמשכחת לה שתי מיתות חלוקות אף שלא בבת כהן ובועלה כגון אם נבעלה בעיר שרובה עו"ג וילדה בת וקידש ראובן את הבת ושוב נתקדשה אמה לשמעון ואח"כ בא ראובן על חמותו דהבועל אינו מחויב שרפה משום חמותו משום דלגבי דידה הוי הולד עו"ג ולא תפסי בה קדושין ואינה מחויב על אמה שרפה משום חמותו רק משום א"א בחנק אבל לגבי האם הא הויא הבת בחזקת ישראלית ותפסי בה קדושין ומחוייבת על ביאת חתנה שרפה משום חמותו:

ט ובזה ביארתי בחידושי ליישב מה דקשה לרבא דמשני בגיטין (דכ"ח) אהא דפריך הגמ' ורמי תרומה אתרומה תנן בת ישראל הנשואה לכהן אוכלת תרומה בחזקת שהוא קיים ורמינהו ה"ז גיטך שעה אחת קודם למיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד ומשני רבא שמא מת לא חיישינן שמא ימות חיישינן וק"ל לרבא לשיטתו דס"ל דחזקה לא מהני על להבא ואיתא בחולין (דף פ"א) ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא היא חולין ובנה שלמים שחט חולין ואח"כ שחט שלמים פטור משום דהוי התראת ספק דילמא לא יזרוק הדם שלמים ואח"כ חולין חייב משום דהוי התראת ודאי וא"כ קשה לרבא לשיטתו דס"ל דהתראת ספק לא שמה התראה וס"ל דחזקה לא מהני על להבא א"כ האיך משכחת מלקות בנזיר ששתה יין הא הוי התראת ספק דילמא ישאל על נזירותיה כמו שהקשו התוס' במכות (דף ט"ו) דלדידיה ליכא לשנויי כתירוץ התוס' שם דמוקמינן אותו אחזקתו דכמו שהוא עכשיו כן ישאר בנזירותיה ולא ישאל על נזירותו דהא לרבא לשיטתו לא מהני חזקה על להבא והנ"ל ליישב ואמינא כלל חדש בזה והוא לפי מה דמבואר בכתובות (דף י"ג) הנ"ל דפליגי בזה ר' יוחנן ור' אלעזר אי מהני חזקת כשרות דהאם לגבי הולד והנה לעיל [מערכה ג' אות ו'] ביארתי דתורף פלוגתתם תליא בהא דאי נימא דחזקה הוי מטעם בירור א"כ כיון דהחזקת כשרות דהאם מברר שנבעלה לכשר א"כ ממילא מהני הבירור אף לגבי גוף אחרת דהולד אבל אי נימא דחזקה אינו מברר הספק בעצם רק דכן גזרה חוקת התורה למיזל בתר חזקה א"כ לא מהני רק לאותו הגוף שהוחזק בו החזקה אבל לגבי גוף אחרת כיון דבו לא הוחזק החזקה אינו מועיל:

ומעתה נראה לי לחדש עוד בזה דאף אם נימא דחזקה הוא מטעם בירור אעפ"כ זהו דווקא בחזקה דלעבר אבל לא בחזקה דלהבא והוא דבחזקה דלעבר שייך לומר דהחזקה מבררת דכיון דעד עתה היה מוחזק לנו הדבר לצד אחד א"כ מהיכי תיתי ניחוש שנשתנה הדבר אבל בחזקה דלהבא לא שייך לומר דהוי בגדר בירור דכיון דכעת מוחזק הדבר שכן הוא א"כ לעולם ישאר כך ולא ישתנה דהא יכול להיות שיתהוה איזה מקרה אשר יהיה מוכח לכל דנשתנה הדבר ויצא מחזקתו.. וע"כ צריכין לומר דהא דאזלינן בתר חזקה דלהבא הוא משום גזירת הכתוב להעמיד כל דבר על חזקתו אף לענין להבא ג"כ והשתא א"ש דהא דס"ל לרבא בגיטין (דף כ"ח) הנ"ל דשמא ימות חיישינן הוא דוקא לענין אם מותרת האשה לאכול בתרומה מצד חזקת חיים דבעל ע"ז קאמר רבא דשמא ימות חיישינן משום דאף דאזלינן בתר חזקה דלהבא אעפ"כ כיון דחזקה דלהבא אינו בגדר בירור רק דזהו מטעם חוקת התורה א"כ שוב לא מהני החזקה רק לענין גוף הנידון אבל לא לגבי גוף אחרת לכך אסורה לאכול בתרומה מיד משום דחזקת חיים דהבעל לא מהני להאשה כמו דס"ל לר"א בכתובות (דף י"ג) הנ"ל דמאן דמכשיר בה פוסל בבתה משום דחזקת כשרות שלה לא מהני לבתה אף דחדא תליא באידך דכיון דהיא כשרה לכהונה משום דאמרינן דנבטלה לכשר א"כ ממילא הולד ג"כ כשר וע"כ דכיון דסובר דחזקה אינו מברר הספק כלל רק דהוא מטעם חוקת התורה לכך לא מהני לענין גוף אחרת א"כ אף דאנן קיי"ל כר"י דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה הוא משום דאנן סוברים דחזקה הוא מטעם בירור כנ"ל אבל בחזקה דלהבא דאינו מטעם בירור בזה כ"ע מודים דלא אהני חזקה לגבי גוף אחרת דהאשה לכך אסורה לאכול בתרומה מיד שלא מהני לדידיה החזקה לגבי גוף אחרת לענין האשה אם כן כ"ז לגבי גוף אחרת אבל לגבי דידי' שפיר מהני חזקתו לכך לוקה בנזיר ששתה יין ולא מיחשב התראת ספק דילמא ישאל על נזירותו משום דלגבי דידי' מוקמינן הדבר על חזקתו דכמו שהוא עכשיו כן יהיה ולא יתהוה דבר מחודש:

וא"ל דא"כ תקשה לר"א דסובר דלא מהני חזקה לגבי גוף אחרת א"כ הא דתנן בגיטין (דף כ"ח) הנ"ל בת ישראל הנשואה לכהן והלך בעלה כו' אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים וכן מבואר במתני' (שם) המביא גט והניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים אלמא דמהני חזקת חיים שלו אף לגוף אחרת לענין האשה דמותרת לאכול בתרומה י"ל דר"א סובר דאף אי נימא דחזקה הוא מטעם חוקת התורה אעפ"כ היכא דהספק של הגוף אחרת נצמח מפאת אותו הגוף דאית ביה החזקה מועיל החזקה אף להגוף אחרת כמו שביארתי אבל רבא סובר כיון דחזקה דלהבא אינו מברר הספק לא מהני חזקתו

לגבי גוף אחרת אף במקום דנולד הספק מהבעל לכך אסורה לאכול בתרומה והא דמהני חזקה דלעבר הוא משום דחזקה דלעבר הוא מטעם בירור לכך מהני לגבי גוף אחרת]:
י אמנם הך תירוצא הוא רק אם נימא דמאן דמכשיר בה פוסל בבתה אבל לר"י דסובר דמאן דמכשיר בה מכשיר בבתה א"כ הא נסתרה תירוץ זה והדרא קושיית התוס' לדוכתא אמנם אי משום הא לא איריא דקושיית התוס' הנ"ל יש ליישב באופן אחר לפי מה דמבואר ביבמות (דף ל"ב) דא"א ונעשה חמותו מיקרי איסור כולל מיגו דאיתסר בזה שקידש בתה בקרובת אשתו כגון באחות אשתו ובת אשתו וכדומה נאסר נמי בחמותו רק דהוי כולל בשני שמות עיי"ש וא"כ לשיטת הפוסקים דכולל בשני שמות אמרינן א"כ בא"א ונעשית חמותו צריך לחול איסור חמותו על איסור א"א משום דהוי איסור כולל: והנה בקדושין (דף ס') גרסינן המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום עולא אמר ר' יוחנן אפי' קדושי מאה תופסין בה בתוך השלשים יום א"ל רב משרשיא ברי' דר"א לרב אסי אסברא לך טעמי' דר' יוחנן שוו נפשייהו כי שרגא דליבני דכל חד וחד רוחא לחבריה שבק נמצא מבואר דלר' יוחנן אם קידש אשה מעכשיו ולאחר שלשים יום אמרינן דהקדושין חלין במקצת מעכשיו ואינם נגמרין עד לאחר שלשים יום:
והנה בריטב"א בחידושיו לקדושין מבואר דלר"י בקידש מעכשיו ולאחר שלשים יום אסורה לכ"ע משום א"א אף בתוך השלשים יום דהא קנויה היא לבעלה במקצת אף בתוך השלשים יום רק דלא הוי קדושין גמורים להתחייב להבא עליה מיתה כדין א"א. גמורה אבל לענין איסור א"א הא אף בתוך השלשים יום הוי מקצת א"א עיי"ש:
ונקדים עוד שיטת התוס' ביבמות (דף ל"ג) בד"ה אמר כתבו דאע"ג דבאיסור מוסיף חייל איסור קל על איסור חמור כדמוכח מהא דפריך הגמ' בסנהדרין ולידון נמי באיסור א"א דהא מודה ר' יוסי באיסור מוסיף אע"ג דאיסור א"א קיל מחמותו מ"מ באיסור כולל ס"ל להגמ' דלא חייל איסור קל על איסור חמור עיי"ש:
ומעתה נראה לי לדון מילתא חדתא דבא"א ונעשית חמותו בזה האופן שקידש בתה מעכשיו ולאחר שלשים יום דבזה אינו חל עלה איסור חמותו כלל אף לאחר השלשים יום משום דאימת יחול איסור חמותו דבתוך השלשים יום לא מצי לחול עלה איסור חמותו בכולל דקרובות אשתו אף דזה ברור דלשיטת הריטב"א אף בתוך השלשים יום נאסר להבעל אחותה ובתה וכדומה דכיון דקנויה לו במקצת בתוך השלשים יום והוי אשתו א"כ ממילא שוב נאסר עליו קרובות אשתו מ"מ אינו חל עלה איסור חמותו משום דהוי כולל בקל על חמור דמצד א"א חייב עליה מיתה ומצה איסור חמותו אינו חייב עליה מיתה בתוך הל' יום משום דהא לא היתה חמותו רק במקצת כיון דלא נגמרה

עדיין הקדושין של בתה ואי דיחול עלה האיסור חמותו לאחר שנגמר השלשים יום דאז הוי קדושין גמורים והאיסור חמותו אז בשרפה הא אז שוב לא הוי חלות הגמר קדושין דבתה איסור כולל כיון דהקרובות אשתו שהיו מותרים לו עד הנה כבר נאסרו עליו מיד כשקידשה אף קודם שנגמרו השלשים יום א"כ הא כעת בעת שאנו דנין לענין חלות האיסור חמותו על א"א שוב אינו גורם בקדושין דבתה לאסור הקרובות עליו כיון דהקרובות כבר נאסרו עליו מיד כשקידשה א"כ אף דהאיסור הקדום של הקרובות הוא ג"כ מצד הקדושי בתה אעפ"כ כיון דבעת שצריך לחול האיסור המאוחר על האיסור הקדום אינו גורם אז האיסור המאוחר לאסור ההיתר עליו לא מיקרי כולל דבתר שעת חלות האיסור אזלינן ואף דהגמר הקדושין דבתה גורם לאסור עליו הקרובות באיסור חמור דעד השתא לא היה חייב על אחותה כרת כיון דלא נגמרה עדיין הקדושין שלה ועכשיו כשנגמרה קדושיה חייב עליה כרת אעפ"כ כיון דאינו שוה חלות האיסור על האיסור לחלות האיסור על ההיתר דעל ההיתר אינו חל כעת האיסור המאוחר רק לענין החומר כרת שיש בו אבל לענין האיסור בעצמותו אינו גורם לאסור ההיתר כיון דכבר נאסרה עליו מקודם ועל האיסור צריכין לדון כעת החלות האיסור המאוחר אף לענין איסור ג"כ א"כ כיון דאינו שווים הנושאים בהדדי לא מיקרי כולל ואם בא עליה אינו מחויב שרפה משום חמותו:

אמנם זהו דוקא לגבי הבועל אבל לגבי הנבעלת נראה לי דמחוויבת שרפה בכה"ג על ביאת חתנה משום חמותו והוא לפי מה דמבואר בנודע ביהודה מה"ת (סי' ק"ך) וברמ"ע (בסי' קכ"ג) דכללי דאיסור כולל ואיסור מוסיף בעריות הוא דמוסיף לאיש הוא כולל לאשה והכולל לאיש הוא מוסיף לאשה לפי שאין שום דבר שיחול בו האיסור אלא הגופין מתחייבות באיסור זה על זה א"כ לגבי דידה הוא ניהו החתיכות איסור ולהיפך איהי לגביה דידיה היא נחשבת החתיכות האיסור וא"כ בא"א ונעשית חמותו לגבי החיוב של הבועל דהיא נחשבת החתיכות איסור לא הוי רק איסור כולל דהא לא ניתוסף עליו שום איסור מצד הקדושי בתה דהא קודם שנתקדשה בתה היתה ג"כ אסורה לכל האנשים שבעולם רק דהוי איסור כולל דנאסר מצד קדושי בתה בקרובות אשתו אבל לגבי דידה שהבועל נחשב החתיכת איסור מיקרי איסור מוסיף דהא ניתוסף עליו מצד קדושי בתה איסור חדש דמעיקרא היה מותר בקרובות אשתו ועכשיו ניתוסף עליו מצד הקדושי בתה לאסור בקרובותיה:

והנה כבר הבאתי לעיל שיטת התוס' ביבמות (דף ל"ג) דבאיסור מוסיף חייל אפי' איסור קל על איסור חמור ומעתה אמינא דבנ"ד מחוייבת שרפה על ביאת חתנה משום חמותו

משום דלגבי הנבעלת הא מיד כשקידש בתה אף קודם שנגמר קדושיה חל עלה האיסור חמותו לגבי חתנה משום דהוי איסור מוסיף דמיגו דאיתוסף עליו איסור מצד קדושי בתה שנאסרה עליו אחות אשתו משום בעל אחותה איתוסף נמי איסור על חמותו משום חתנה ובאיסור מוסיף הא חייל אפי' קל על חמור א"כ כשנגמרה הקדושי בתה שוב מחווייבת שרפה על ביאת חתנה:

וא"כ לפ"ז מיושב קושיית התוס' דמשכחת לה שתי מיתות חלוקות אף שלא בבת כהן ובועלה כגון בא"א שקידש בתה מעכשיו ולאחר שלשים יום ונגמרו השלשים יום ואח"כ בא על אמה דהבועל אינו מחויב שרפה משום חמותו משום דלגבי דידיה אינו חל איסור חמותו על איסור א"א כנ"ל ואינו מחויב על אמה שרפה משום חמותו רק בחנק משום א"א אבל לגבי הנבעלת הא חל שלה איסור חמותו ומחווייבת שרפה על ביאת אתנה וה"א דהאי לאחיו קאי ע"ז להורות דאם העידו עדים בכה"ג והוזמו דא מחווייבין שרפה כמיתת הנבעלת רק בחנק כמיתת הבועו אבל בב"כ ה"א דגם הבועל בשרפה. לכך איצטריך קרא דהיא:

והשתא א"ש דר"ע רצה להוכיח דינו דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין לכך העיד האי ובאו ובאו דמזה מוכח דחזקה מהני לגבי גוף אחרת א"כ לפ"ז הא נסתרה תירוצי הראשון על קושיית התוס' הנ"ל דל"ל קרא דהיא וע"כ צ"ל כהך תירוצא דמשכחת לה כגון שקידש בתה מעכשיו ולאחר שלשים יום א"כ הא מוכח דמהני קדושין במעכשיו ולאחר שלשים יו וא"כ א"ש דמצינו לאו האי כי תהיינה במעכשיו ולאחר שלשים יום כנ"ל:

## מערכה יח

א והעיד עוד ר"ט וכלי חרש אשר יפול מהם כו' לימד על ככר שני שמטמאה את השלישי דהנה הוכחת ר"ע דמהני קדושין במעכשיו ולאחר ל' יום הוא רק א"נ דמחזיקין מאיסור לאיסור אבל א"נ דאין מחזיקין מאיסור לאיסור א"כ הא נסתרה ההוכחה כמו שמבואר לכך העיד ר"ע דשני עושה שלישי בחולין דמזה יתבאר דלר"ע לשיטתו מוכח דמחזיקין מאיסור לאיסור והוא דאיתא בפסחים (דף ל"ה) ואלו דברים שאדם יוצא בהן י"ח בפסח בחטים בשעורים כו' והכהנים בחלה ובתרומה כו' ומפרש רש"י אבל ישראל בתרומה לא כדיליף לקמן לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאינו מוזהר על חימוצו אלא משום חמץ אתה יוצא בו י"ח מצה יצא זה שאסור מחמת איסור אחר עכ"ל וכן מפרש רש"י שם אהא דפריך הגמ' דמאי הא לא חזי ליה ומפרש רש"י ואמרינן לקמן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו אתה יוצא בה לשום מצה יצא מי שיש לו איסור אחר:

והנה לכאורה פי' רש"י תמוה הא אמרי' שם ת"ר יכול יוצא אדם י"ח בטבל כו' ת"ל ל"ת עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאיסורו משום ב"ת עליו חמץ יצא זה שאין איסורו משום ב"ת חמץ אלא משום ב"ת טבל ואיסורא דחמץ להיכא אזלא אמר ר"ש הא מני ר' שמעון היא דאמר אין איסור חל על איסור כו' רבינא אמר אפי' תימא רבנן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ בלבד יצא זה שאין איסורו משום ב"ת חמץ בלבד אלא אף משום ב"ת טבל מידי בלבד כתיב אלא מחוורתא כדר"ש הרי חזינן דהגמ' דחי טעמא דרבינא משום דמידי בלבד כתיב וע"כ הטעם דאינו יוצא בו הוא משום דאין איסור חע"א והאיך מפרש רש"י הטעם משום דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו כרבינא:

ב והנ"ל ליישב די"ל דקושיית הגמ' מידי בלבד, כתיב אינו אלא מחמת דליכא שום יתורא בהך היקשא דל"ת עליו חמץ דהא צריכין הך היקשא להא דדרשינן לעיל הני אין אורז ודוחן לא מנה"מ אמר ר"ל א"ק ל"ת עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן י"ח במצה יצאו אלו שאין באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון רק דמצד אין היקש למחצה הוא דמצינן ללמוד מהך היקשא ג"כ לענין טבל והיינו דמקשינן להדדי דבדברים שיש גבייהו הלאו דל"ת עליו חמץ הוא דשייך שבעת ימים תאכל עליו מצות וממילא אימעוט טבל כיון דלא שייך גבייהו אזהרת לאו דל"ת כו' והוי כעין כל היקשות דאמרינן בהו כיון דאין היקש למחצה מקשינן לכל מולי וז"א אלא אי אמרינן דאין אחע"א ולא חל כלל אזהרת חמץ על טבל כ"ז שהוא טבל אבל למ"ד דאחע"א דלדידי' חל אזהרת דל"ת חמץ גם גבי טבל וליכא למעוטי בדרך היקש שלא לצאת י"ח מצה בטבל אף דכלל גדול דאין היקש למחצה דבכה"ג אינו בגדר היקש אלא כשאר דרשות הנלמד מיתורא דקרא וכיון דהקרא אינו מיותר שפיר דחי הגמ' מידי בלבד כתיב:

והנה הצל"ח הקשה אהא דממעט ר"ל דאינו יוצא י"ח באורז ודוחן משום ההיקש דאתקוש חמץ למצהת"ל לפי מה דמבואר ברמב"ן במלחמות שכ' להוכיח אהא דקאמר ריב"ל לקמן (דף ל"ו) יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לושו לי בחלבא דמיירי בתערובות מים מדיהיב טעמא ליומא קמא משום לחם עוני ואי בלא מים ת"ל דאפי' בחלת תודה אינו יוצא משום שאין משתמרת לשם מצה וק"ו מי פירות שאינם צריכין שימור כלל ולפ"ז קשה ל"ל לר"ל למיהב טעמא משום היקשא ת"ל מטעמא דהרמב"ן דבעינן ושמרתם את המצות והלא בלא"ה צריך נזיר כמ"ש לקמן (דף ל"ח) וא"כ הוא הטעם על מינים שאינן מחמשת המינים וק"ו הוא וכמ"ש הרמב"ן ותי' דע"כ הוכרח לומר ההיקש דהרי לקמן (דף ל"ח) דיליף מיעוט על לחמי תודה ורקיקי נזיר

משום שאינן משתמרות לשם מצה אלא לשם זבח וקשה אטו נזכר בקרא שתשתמר לשם מצה ושמרתם את המצות כתיב ודי אם נילף מיני' דבעי שימור אבל אכתי מנ"ל שיהיה השימור רק לשמה וצ"ל דא"כ קרא מאי קמ"ל פשיטא שאם לא שמרה שהיא אסורה משום חשש חימוץ אלא ודאי שקמ"ל שיהיה השימור לשמה אלא אכתי קשה דילמא קרא קמ"ל דבעינן מצה הצריכה שימור ולאפוקי שאר מינין שאינן מחמיצים שאין בהם שייכות לשמור או לאפוקי מי פירות וצריך לומר דלזה א"צ קרא דושמרתם דזה בלא"ה ממועט מהיקשא וא"כ איצטריך ההיקשא להורות לנו פסול דחלת תודה ורקיקי נזיר עכ"ד: והנה לקמן (דף ל"ח) פריך הגמ' ל"ל קרא דושמרתם את המצות להורות דאינו יוצא בחלת תודה ורקיקי נזיר ת"ל דאין נאכלין בכל מושבות אמר ר"ל זאת אומרת חלת תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנוב וגבעון והנה בצל"ח שם (בדף ל"ו) בד"ה וריה"ג האריך להוכיח דהא דמשני הגמרא דחלת תודה ורקיקי נזיר מיקרי נאכלין בכל מושבות משום דנאכלין בנוב וגבעון הוא רק לתנא דבי ר' ישמעאל דס"ל בקדושין (דף ל"ז) דמושבות הוא דווקא ארץ ישראל א"כ שפיר מיקרי חלת תודה ורקיקי נזיר נאכלין בכל מושבות משום נוב וגבעון אבל לר' עקיבא דס"ל בקדושין (דף ל"ו) דמושבות בכל מקום שאתם יושבים משמע אפי' בח"ל א"כ כיון דאף בנוב וגבעון ג"כ אינו נאכל רק בערי ישראל אבל לא בח"ל כדאיתא בזבחים (דף קי"ב) באו לנוב וגבעון הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים ק"ק ומעשר שני בכל ערי ישראל אינו מיקרי נאכל בכל מושבות עכ"ד עיי"ש שהאריך בזה:

וא"כ הא לר' עקיבא לשיטתו, דס"ל דמושבות בכ"מ שאתם יושבים משמע לא בעינן קרא דושמרתם את המצות למעוטי חלת תודה ורקיקי נזיר דאינו יוצא בהן י"ח דבלא"ה ידעינן דאינו יוצא בהן משום דאין נאכלין בכל מושבות רק בא"י אבל לא בח"ל וא"כ הא שפיר יכולין למעט אורז ודוחן מהקרא דשמרתם את המצות כמ"ש וא"כ הא מיותר ההיקש דחמץ למצה לר' עקיבא וע"כ דאתא להורות דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו אתה יוצא בה י"ח מצה אבל אם יש עוד איסור אחר אינו יוצא בה י"ח:

ג אך ז"א דהא עדיין ההיקש דחמץ למצה אינו מיותר דאיצטריך להא דאמר ר"א לקמן (דף מ"ג) נשים חייבות באכילת עצה דבר תורה שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה והני נשים הואיל וישנן בב"ת חמץ ישנן בקום אכול מצה וא"כ הא איצטריך ההיקש לחייב נשים באכילת מצה. והנ"ל דלר' עקינא לשיטתו לא איצטריך היקשא לחייב נשים באכילת מצה דזה בלא"ה ידעינן דנשים חייבות באכילת מצה דאיתא בפסחים (דף כ"ח) ומנין לאוכל חמץ

משש שעות ולמעלה שעובר בל"ת לא עליו חמץ דברי ר' יהודה א"ל ר"ש וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות א"כ מה ת"ל לא תאכל עליו חמץ בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בב"ת חמץ ובשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בב"ת חמץ כו' ור"י שפיר קאמר לי' ר"ש ור"י אמר לך ההוא לקובעו חובה אפילו בזה"ז הוא דאתא:

והנה לכאורה דברי הגמ' תמוהים דמאי קאמר ר"ש א"כ מה ת"ל לא תאכל עליו חמץ הא איצטריך האי הקישא לאשמועינן דאינו יוצא י"ח אלא בחמשת המינים הבאין לידי חימוץ כנ"ל ועוד דלר"ש לשיטתו דס"ל דאין איסור חע"א בכולל ומוסיף א"כ הא איצטריך ההיקש לאשמועינן דאינו יוצא במצה של טבל כנ"ל וכן קשה דל"ל להגמ' לשנויי דאיצטריך היקשא לר"י לקובעו חובה בזה"ז ואמאי לא מוקי לה בפשיטות דאיצטריך ההיקש לחמשת המינים ולחייב נשים באכילת מצה:

האמת הברור בזה כמ"ש הפ"י דעיקר דיוקא דר' יהודה הוא מיתורא דעליו דכתיב גבי חמץ דקאי על זמן שחיטת הפסח דהוא בי"ד אחר שש א"ל ר"ש וכי אפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות וכיון דגם במצה כתיב עליו והך דמצה הא אי אפשר לפרשו רק על אכילת הפסח וא"כ גם עליו דחמץ קאי על זמן אכילת הפסח דהיינו בלילה ולא מהיקשא דחמץ למצה דרש לה ר"ש רק מיתורא דעליו דכתיב במצה דלא איצטריך כלל דהא כתיב בהדיא בערב תאכלו מצות ולא נכתב רק להורות דגם עליו דחמץ הוי ג"כ על זמן אכילת הפסח דהיינו בלילה ואפשר דהאי עליו עליו הוי כמו גז"ש להך מילתא וע"ז משני שפיר ר"י דהאי עליו דמצה איצטריך לג"ש להורות מה עליו דחמץ לאו דווקא דנוהג אפילו בדליכא פסח ה"ה עליו דמצה ג"כ נוהג בדליכא פסח וילפינן עליו מעליו ואעפ"כ לא דרשינן האי גז"ש דעליו להורות למידרש נמי בשעה שישנו בקום אכול מצה להתיר לפני זמנו משום דפשטא דקרא דנא תאכל עליו משמע לר"י דהאי עליו הוא דווקא בי"ד דאוזבחת פסח דלעיל מיני' קאי עכ"ד:

הרי מבואר דהך לימוד דר"י ור"ש לא מצד ההיקש הוא רק מיתורא דעליו ומעתה נ"ל דלר"י לא ילפינן כלל מהיקשא דמצה לחמץ לחייב נשים באכילת מצה דהא לר"י לשיטתו דס"ל לקמן (דף צ"א) דנשים בפסח ראשון חובה ויליף מקרא דמכסת נפשות א"כ הא פשיטא דנשים חייבות במצה ג"כ דהא כתיב על מצות ומרורים יאכלהו ולא איצטריך ילפותא רק לחייב נשים במצה בזה"ז דליכא פסח והשתא א"נ דמהיקשא דמצה לחמץ ילפינן לחייב נשים במצה בזה"ז א"כ הא פשיטא דאנשים ג"כ חייבין במצה בזה"ז וא"כ עדיין תקשה ל"ל קרא דעליו הא יכולין למילף דחייבין במצה בזה"ז מהיקשא וע"כ

צ"ל דמהיקשא לא מצינן למילף לחייב באכילת מצה בזה"ז משום דמהאי קרא דעל מצות ומרורים יאכלהו משמע דבזמן דאיכא פסח אז דווקא מחויב במצה אבל אי ליכא פסח לא וה"א דהאי קרא מפיק מהקישא לכך איצטריך הקרא דעליו למילף האי עליו דמצה מעליו דחמץ דכמו שנוהג חמץ בזמן דליכא פסח ה"ה שנוהג מצה בזמן דליכא פסח א"כ הא ה"ה לענין נשים ג"כ יכולין למילף מגז"ש דעליו עליו שחייבין בזה"ז ולא בעינן ההיקשא כיון דלר"י נכלל ג"כ נשים בהאי קרא דשבעת ימים תאכל עליו מצות דהא בזמן דאיכא פסח נשים ג"כ חייבין במצה א"כ שוב ילפינן לחייבן בזה"ז מעליו כמו באנשים דמ"ש:

והא דילפינן לחייב נשים במצה מהקישא דחמץ למצה הוא רק לר"ש דס"ל דנשים בראשון רשות א"כ אף דכתיב עליו בחמץ לגלות על העליו דמצה דנוהג אף בזמן דליכא פסח אעפ"כ ה"א דזהו דווקא באנשים אבל נשים לא נכללו כלל בהאי קרא דשבעת ימים תאכל עליו מצות משום דהוי מ"ע שהזמ"ג דנשים פטורות לכך איצטריך ההיקש להורות דכל מי שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה:

והשתא לפ"ז נ"ל דלר"ע לשיטתו לא בעינן ההיקש דמצה לחמץ לחייב נשים באכילת מצה דלדידי' יכולין למילף מעליו לפי מה דאיתא לעיל (דף ה') ר' עקיבא אומר א"צ הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת ש"מ אין ביעור חמץ אלא שרפה כו' והנה הש"א (בסי' פ"ז) הקשה אהא דיליף ר"י לקמן (דף כ"ז) דחמץ בשרפה בק"ו ובמה מצינו מנותר הא איכא למיפרך מה לנותר שכן אין היתר לאיסורו תאמר בחמץ בפסח דקיל שיש היתר לאיסורו אחר הפסח ותי' דר"י לשיטתו דס"ל דחמץ לאחה"פ אסור א"כ שפיר יליף דחמץ בשרפה מנותר דלדידי' חמץ בפסח נמי אין היתר לאיסורו וא"כ ר' עקיבא דס"ל דאין ביעור חמץ אלא שרפה וע"כ טעמי' משום דיליף מנותר א"כ הא מוכח דס"ל דחמץ לאחה"פ אסור והנה בפ"י בפסחים (דף כ"ח) הנ"ל מבואר דלר"ש דיליף מיתורא דעליו דבשעה שאינו בקום אכול מצה אינו בבל תאכל חמץ א"כ הא ה"ה דהיתירא דלאחר זמנו ג"כ ילפינן מזה דלאח"ז שאינו בקום אכול מצה אינו בב"ת חמץ וזה פשוט וא"כ הא לר' עקיבא דהוכחתי דס"ל דחמץ לאח"ז אסור א"כ הא ע"כ מוקים האי קרא דעליו להורות דחייבין במנה בזה"ז: והנה לעיל [מערכה י"ב אות ג'] הוכחתי דלר' עקיבא דס"ל דלאו שאב"מ לוקין עליו וס"ל דעדים זוממין קנסא מוכח דס"ל דנשים בפסח ראשון חובה וא"כ הא לר"ע לשיטתו דס"ל דחמץ לאחה"פ אסור וס"ל דנשים בראשון חובה לא איצטריך האי היקשא דמצה לחמץ לחייב נשים באכילת מצה דזה יכולין למילף לדידי' מעליו וא"כ

כיון דלר"ע מיותר ההיקש דחמץ למצה א"כ הא שוב יכולין למילף מיתורא דההיקש דאתי למעט שלא לצאת במצה של טבל וכדברי רבינא דדרשינן מי שאין איסורו אלא משום ב"ת חמץ לבדו יצא זה שאסור אף משום ב"ת טבל:

ד והשתא מיושב קושייתי הנ"ל על הא דפירש רש"י במתני' דאינו יוצא בחלה ובתרומה משום דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו כרבינא משום דהיה קשה ליה לרש"י לפי מה דמסיק הגמ' דהא דאינו יוצא במצה של טבל הוא רק לר"ש דס"ל דאין איסור חע"א וכיון דלית הילכתא כר"ש למה סתם רבי במתני' דאין יוצאין במצה של תרומה ושל טבל ועוד דבתרומה הא הוי האיסור החמץ איסור מוסיף דאיתוסף איסור מצד חמץ אף על כהנים ואנן הא קיי"ל דאיסור חע"א בכולל ובמוסיף לכך מפ' רש"י על מתני' דהטעם הוא משום דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו לפי מה דמבואר בסנהדרין (דף פו) אר"י סתם מתני' ר"מ סתם תוספתא ר"נ כו' וכולהו אליבא דר' עקיבא וא"כ כיון דסתם משנה הוא אליבי' דר"ע ניחא הא דסתם רבי דאינו יוצא בתרומה ובטבל משום דלר"ע לשיטתו דס"ל דמושבות בכ"מ שאתם יושבים משמע וס"ל דאין ביעור חמץ אלא שרפה וס"ל דנשים בראשון חובה הא שפיר יכולין למילף מיתורא דההיקש דאתא להורות דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו כרבינא ואתי שפיר:

ה נחזור לענייננו דלר' עקיבא לשיטתו מוכח דההיקשא דמצה לחמץ מיותר רק לזה להורות דאינו יוצא במצה של טבל משום דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבד והנה התוס' בסוכה (דף ל') בד"ה משום הקשו וז"ל ומיהו תימא דבפסחים (דף ל"ה) דתניא אין יוצא ידי מצה בטבל ודריש לי' מקרא תיפוק לי' משום מצוה הבאה בעבירה דקא אכיל איסורא ונפיק ידי מצה עיי"ש שנשארו בתימא אמנם קושיית התוס' יש ליישב דהנה לכאורא תמוה קושייתם דהא לולי הדרש דיצא זה שאין איסורו משום ב"ת חמץ היה דוחה העשה דאכילת מצה להל"ת א"כ הא אין כאן עבירה וכבר עמד ע"ז הש"א (בסי' צ"ו) וכתב דהתוס' לטעמייהו אזלי דס"ל דאין עשה שקודם הדיבור דוחה לל"ת שלאחר הדיבור עיי"ש וא"כ לפי מה שביארתי במ"א דלר"ש דס"ל דכ"ש למכות לדידי' אף עשה שקוה"ד דוחה ל"ת משום דהמצוה של אכילת מצה לא נשתנה אחר הדיבור מקודם הדיבור כיון דאף לאחר הדיבור ג"כ יוצא בכל שהוא א"כ עצמיות חומר המצוה משום שנוהג לפני הדיבור דוחה להל"ת א"כ א"ש כיון דמוקי הגמ' הך ברייתא כר"ש דס"ל דאין איסור חע"א א"כ הא לר"ש לשיטתו שפיר מוכרחין למעט דא"י במצה של טבל מקרא דלדידי' הא ליכא בזה משום מצוה הבאה בעבירה כיון דהעשה דמצה דוחה להל"ת והשתא קשה לר"ע ל"ל קרא דאינו יוצא במצה של טבל הא אמרינן בשבועות

(דף כ"ב) ת"ש ר' עקיבא אומר נזיר ששרה פיתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב ואי ס"ד ר"ע כר"ש ס"ל דכ"ש למכות ל"ל צירוף והשתא כיון דר"ע ס"ל דלא כר"ש א"כ הא קשה לר"ע לשיטתו דס"ל דההיקש מיותר רק להורות דאינו יוצא במצה של טבל משום דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו דל"ל קרא ע"ז ת"ל דהוי מצוה הבאה בעבירה דלדידי' הא ל"ש לומר בזה עשה דוחה ל"ת משום דהא הוי עשה שקוה"ד:

ו והנ"ל ליישב קושיית התוספות דשפיר איצטריך קרא דלא תאכל עליו חמץ להורות דאינו יוצא במצה של טבל ולא ממעטינן ליה משום מצוה הבאה בעבירה משום דמשכחת לה גוונא שמצד מצוה הבאה בעבירה היה יוצא בה ידי חובתו אבל השתא דכתיב קרא דלא תאכל עליו חמץ אינו יוצא בה והוא דאיתא בפסחים (דף ט') ואין ספק מוציא מידי ודאי והא תניא חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין והא הכא דודאי טבילי הני פירי וספק מעושרין וספק לא מעושרין וקאתי ס' ומוציא מידי ודאי התם ודאי וודאי הוא דודאי מעשרי כדר"ח חוזאי דאר"ח חזקה על חבר שאינו מוציא מתח"י דבר שאינו מתוקן:

ומעתה נחקור האיך הדין אם אפה מצה מהך תבואה שהיא בחזקת מתוקן ואח"כ לאחר האפייה באו שני עדים והעידו שהחבר לא הפריש מן התבואה תרומה והרי היא טבל ושוב באו שני עדים והכחישום והעידו שהחבר הפריש ממנה תרומה דהוי תרי ותרי אם מותרת באכילה אי לא והנ"ל פשוט דמותרת באכילה מדאורייתא לפי מה דמסיק הגמרא ביבמות (דף ל"א) דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא אבל מדאורייתא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ומוקמינן הדבר על חזקתו כן ה"נ כיון דבהך תבואה אית לן חזקה שהופרש ממנה תרומה מסלקינן לעדותן כמאן דליתא ומוקמינן הדבר על חזקתו ומותרת באכילה:

אמנם אם היה הך דבר האפוי חמץ שנתחמצה בעיסתה ואסורה משום חמץ ואח"כ נולד לן ספק ע"י תרי ותרי שמא הוא טבל נ"ל דאסורה מספיקא משום טבל ג"כ לשיטת הפוסקים דס"ל בספק טרפה הנולד מחיים שאסורה משום דמחזקינן מאיסור אבמ"ה לאיסור טרפה אלמא דאף דלענין איסור טרפה היתה עומדת בחזקת היתר שאינה טרפה מ"מ כיון דנולד הספק בשעה שהיתה אסורה משום אבמ"ה מחזקינן מאיסור אבמ"ה לאיסור טרפה ואסורה מספק כן ה"נ כיון דבשעה שנולד לן הספק ע"י התרי ותרי היתה אסורה משום חמץ לא שייך לומר אוקי תרי לבהדי תרי ומוקמינן הדבר על חזקתו משום דהא בעת לידת הספק היתה אסורה משום חמץ מחזקינן מאיסור חמץ לאיסור טבל ואסורה מספיקא משום טבל ג"כ:

והשתא לפ"ז מיושב קושיית התוספות הנ"ל דשפיר איצטריך קרא למעט דאינו יוצא במצה של טבל משום דבעינן מי שאיסורו משום בית חמץ לבדו ולא ממעטינן לה משום מצוה הבאה בעבירה דנ"מ לכה"ג דאי הוה ממעטינן משום מצוה הבאה בעבירה א"כ בכה"ג דמותר באכילה מדאורייתא שפיר יוצא בה י"ח אבל השתא דכתיב קרא דבעינן מי שאיסורו משום ב"ת חמץ לבדו פי' אף דכעת המצה אפויה ואינה יכולה להיות חמץ אעפ"כ בעינן שאם הי' המצה הלזו נתחמץ בעיסה לא היה בה רק איסור חמץ לבדו והשתא הא בכה"ג אם היה המצה הלזה חמץ הא היתה אסורה משום טבל ג"כ משום דמחזקינן מאיסור לאיסור לכך אינו יוצא בה י"ח הרי דמוכח מזה לר' עקיבא לשיטתו דמחזקינן מאיסור לאיסור:

ז אמנם הך הוכחה הוא רק להך שיטה דהא דאינו יוצא במה"ב הוא מדאורייתא אבל א"נ דמה"ב הוא מדרבנן כשיטת התוספות בסוכה (דף ט') בד"ה שהוא א"כ הא נסתרה דברינו דשפיר איצטריך קרא לר"ע למעט דאינו יוצא במצה של טבל משום דבלא"ה ה"א דאם עבר ואכל הכזית מצה מטבל אף דעבר עבירה אעפ"כ המצוה דעבד עבד ונפיק בה י"ח לכך איצטריך קרא דאינו יוצא במצה של טבל:

והנה מדברי הירושלמי משמע דמה"ב הוא מדאורייתא דזה לשון הירושלמי בשבת (פ' האורג) תני מצה גזולה אסור לברך עלי' אמר ר' הושעי' על שם ובוצע ברך ניאץ ד' כו' ר' יונה אמר אין עבירה מצוה ר' יוסה אמר אין מצוה עבירה אמר רב עילא אלה המצות אם עשית כמצותם הן מצות ואם לאו אין מצוה עד כאן לשון הירוש' הרי דיליף זה מהקרא דאלה המצות משמע דמה"ב הוא מדאורייתא:

ולכאורה הי' נ"ל להוכיח דמה"ב הוא רק מדרבנן דהנה התוספות בפסחים (דף ס"ו) בד"ה מה הקשו אהא דיליף הגמרא דפסח דוחה שבת מג"ש דנאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת תימא דבשמעתין לא דריש ממשמעות דמועדו וכן הא דפסח דוחה טומאה ילפינן לקמן מאיש איש איש נדחה ואין ציבור נדחין ובתמיד ילפינן מגז"ש דמועדו מועדו ולקמן (דף ע"ז) משמע דדריש לה ממשמעות דמועדו דתניא וידבר משה את מועדי ה' מה ת"ל לפי שלא מצינו בכל התורה שנאמר בהן מועדו אלא בפסח ותמיד מועדו אפי' בשבת מועדו אפי' בטומאה שאר קרבנות מנין משמע דממשמעותא דמועדו קא דריש לי' כו' וע"כ תנאי הוא עכ"ל אמנם מהתוספות דמנחות (דף נ') בד"ה תעשה מבואר דאף אי דרשינן לה ממשמעות דמועדו איצטריך הך קרא דאיש איש למידרש מיני' דפסח דוחה טומאה [ועיי' בצ"ק שכתב לבאר דברי התוספות] דמש"ה איצטריך גבי פסח תרי

קראי משום דאי הוה כתיב חד קרא הוה מוקמינן אותו על דחיית טומאה בלחוד אבל שבת דהוה עשה ול"ת לא הוה ידעינן דאתי עשה דפסח ודחי לה לכך איצטריך קרא דאיש איש להורות דקאי האי במועדו לענין דחיית שבת דלענין טומאה לא איצטריך דהא נפקא לן מאיש איש:

אמנם לכאורה ק"ל ל"ל קרא ע"ז הא איתא בפסחים (דף נ"ט) רמי לי' ר"ס לרב כתיב לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לבוקר הוא דלא ילין הא כל הלילה כולה ילין והכתיב עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט ומשני הכא בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דחלבי שבת קריבין ביו"ט הרי דמוכח מזה דפסח דוחה שבת וא"כ ל"ל קרא דאיש איש להורות דנילף ממועדו דפסח דוחה שבת אך ז"א דמזה אין להוכיח דפסח דוחה שבת די"ל דלעולם אין פסח דוחה שבת רק דהקרא איירי באם עבר והקריב וכה"ג משני בירושלמי פ' אלו דברים לא ילין חלב חגי עד בוקר ואימורי חול קרבין ביו"ט אמר ר' אבהו קימתיה כשחל י"ד להיות בשבת ר' יונה בעי אם כשחל י"ד בשבת אין חגיגה באה עמו אמר ר' חנינא אלו עבר והביא שמא אינו כשר מאחר שאלו עבר והביא כשר עובר עכ"ל אמנם קושיית הירושלמי הוא רק לבן תימא דס"ל בפסחים (דף ע') דחגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ומפ' האי לא ילין לבוקר זבח חג הפסח זבח חג זה חגיגה פריך שפיר הירושלמי הא חגיגה אינו דוחה שבת אבל להחכמים דפליגי על ב"ת וס"ל דחגיגה הבאה עם הפסח אינו כפסח א"כ הא לדידהו לא קאי האי זבח חג הפסח על חגיגה לא קשה כלל קושיית הירושלמי לכך משני הש"ס דילן שפיר דמיירי בי"ד שחל להיות בשבת דהא פסח דוחה שבת ולא צריכין לדחוקי דמיירי בעבר והקריב א"כ כ"ז לפי האמת אבל א"נ דפסח אינו דוחה שבת הא אינו מוכח כלל מהקרא דלא ילין די"ל דמיירי בעבר והקריב הקרבן פסח בשבת:

והשתא א"נ דמה"ב הוא מדאורייתא א"כ הא ל"ל דמיירי בעבר והקריב דהא כיון דפסח לא דחי שבת א"כ הוה מצוה הבאה בעבירה אם כן הוי זבח פסול וא"ל דעד כאן לא אמרינן דמה"ב אינו יוצא בה הוא רק בלולב הגזול וכן במצה של טבל וכיוצא דבשעת עשיית המצוה דהיינו אכילת מצה עושה העבירה שאוכל טבל וכן נמי בלולב הגזול כל זמן שאינו מחזירו לבעליו הרי עבירה היא בידו ועובר אעשה דוהשיב את הגזילה נמצא דבשעת עשיית המצוה הוא בעבירה ומש"ה פסול משא"כ הכא דבשעת עשיית המצוה דאכילת הקרבן פסח אין כאן סרך עבירה כלל אע"ג דמחמת עבירה באה המצוה אפ"ה כיון דבשעת עשיית המצוה אין כאן סרך עבירה לא הוי מה"ב ומש"ה כשר הפסח ז"א דמדברי התוספות בסוכה (דף ל') בד"ה משום משמע דאין לחלק בהכי דהקשו וא"ת

לקמן (דף ל"א) דפסלינן לולב של אשירה ושל עיר הנדחת משום דמיכתת שיעוריה ת"ל משום מה"ב כו' וי"ל דלא דמי לגזול דמחמת עבירה באה המצוה אבל הני אטו מחמת עבירה שנעשית בו מי נפיק בי' עכ"ל ואם איתא ה"ל לתרוצי דהתם שאני דבשעת עשיית המצוה אין כאן עבירה כלל אלא ודאי כיון דבא. המצוה ע"י עבירה כגון בנ"ד בעבר ושחט הפסח בשבת כיון דבלאו העבירה ששחטו בשבת לא היה יכול להתקיים מצות אכילת הפסח ובא המצוה ע"י העבירה הוי מה"ב ואינו יוצא בה י"ח באכילתו וא"כ הא לא שייך לאוקמא הקרא דלא ילין בכה"ג דהא בכה"ג הוי זבח פסול ולא שייך גביה הלאו דלא ילין כדאיתא בפסחים (דף ע"ח) נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם נטמא החלב והבשר קיים זורק את הדם משום דעיקר הפסח לאכילת אדם קא אתי וכיון דנטמא הבשר דאינו יכול לקיים בו מצות אכילת פסח אף דהחלב קיים אינו זורק את הדם משום דעיקר הזריקה בזה הוא להתיר את הבשר באכילה וא"כ ה"נ כיון דאף אם יאכל הק"פ אינו מקיים בזה מצות אכילתו משום דהוי מה"ב א"כ פשיטא דאינו זורק את הדם:

ואיתא בזבחים (דף ה') רמי ר"ל על מעוהי בי מדרשא ומקשי אם כשרים הם ירצו ואם אין מרצין למה באין כו' אלא אמר ר"ל אפתח אנא פתחא לנפשאי מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת האי נדבה נדר הוא אלא אם כמה שנדרת עשית יהי' נדר ואם לאו יהא נדבה אלמא דיליף זה מקרא דאם נשחטו שלא לשמן יהיו באין בדרך נדבה ויזרוק הדם אבל בלא"ה אמרינן דאם אינן מרצין למה הן באין וא"כ בפסח כיון דאינו בא בנדבה רק לצורך קיום מצותו וכיון דאינו מקיים המצוה באכילתו פשיטא דאינו זורק את הדם דאם אינו מרצה למה הוא בא וכיון דאינו זורק את הדם ומקטיר את האימורין א"כ הא ליכא גביה הלאו דלא ילין בהאימורים והאיך יכולין לאוקמא דמיירי בעבר ושחט וא"כ הא מוכח דפסח דוחה שבת וא"כ ל"ל הקרא דאיש איש כי יהי' טמא לנפש וע"כ דמה"ב היא רק מדרבנן וא"כ כיון דמדאורייתא אם עבר ושחטו מקיים באכילתו מצות אכילה שפיר זורק את הדם ומקטיר את האימורין להתיר הבשר באכילה ושייך גבייהו הלאו דלא ילין א"כ הא מוכח מזה דמה"ב הוא רק מדרבנן:

ח אמנם הך הוכחה הוא רק א"נ דממשמעות דמועדו מצינן למילף דחיית טומאה ושבת אבל א"נ דממועדו לא מצינן למילף דחיית טומאה ושבת א"כ הא שפיר איצטריך הקרא דאיש איש לגופא להורות דציבור עבדי בטומאה א"כ הא שפיר צריכין לומר דמה"ב הוא מדאורייתא כדיליף הירושלמי מהקרא דאלה המצות אם עשית כמצותן הן מצות ואם לאו אין מצות ובאמת יכולין למילף דפסח דוחה שבת מקרא דלא ילין כיון דהאי

איש איש אינו מיותר דהא איצטריך להורות דציבור עבדי בטומאה בשלמא א"נ דילפינן ממועדו א"כ תקשה ל"ל קרא דאיש איש להורות דדוחה שבת כיון דלגופיה לא איצטריך הא יכולין למילף מהקרא דלא ילין וע"כ דמיירי בעבר ושחט א"כ מוכח דמה"ב הוא מדרבנן א"כ ע"כ מוכרחין לדחוק ולאוקמי האי אלה המצות על דרשא אחרינא אבל א"נ דלא ילפינן ממועדו א"כ הא צריכין לומר כפשוטו כדמוכח מאלה המצות דמה"ב הוא מדאורייתא:

הרי מבואר דהך חקירה אי מה"ב הוא מדאורייתא אי מדרבנן תליא בהא אי מצינן למילף דחיית טומאה ושבת ממועדו אי לא ולכאורה היה נ"ל להוכיח דממשמעות דמועדו ילפינן לה דאיתא בספרי והובא בילקוט בהעלותן אנחנו טמאים לנפש אדם שאין בתוכינו לא זבים ולא מצורעים והנה לכאורה הדבר יפלא כיון דעדיין לא נאמרה הפרשה דאיש איש כי יהיה טמא לנפש דמזה ילפינן בפסחים (ד' ס"ו) דדוקא טומאת מת הותרה בפסח בציבור ולא טומאת זיבה וצרעת א"כ מנא ידעי החילוק שיש בין טומאת מת לטומאת זיבה וצרעת לענין הקרבת פסח וא"ל שכך אמרו שהרי בסוכה (דף כ"ה) יליף הגמרא דעוסק במצוה פטור מן המצוה מהא דתניא ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם אותן אנשים מי היו ר' עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו שהיו עוסקים בנדב ואביהוא אלמא דעוסק במצוה פטור אפי' מ"ע חמורה שיש בו כרת כגון פסח:

אמנם זהו דווקא אליבא דאמת שאיש היחיד נדחה ואינו עושה פסח בטומאה ואעפ"כ צוה משה מפי הגבורה שיטמאו לנדב ואביהוא מכלל דעוסק במצוה פטור מן המצוה אבל מישאל ואלצפן לא היו יודעים שעוסק במצוה פטור מן המצוה והוכיחו מזה בהיפוך מדצוה להם משה שיטמאו מכלל דטמא עושה פסח ולא עלה על דעתם שעוסק במצוה פטור ממצוה חמורה דאף דלא ידעו דפסח הוא בכרת אעפ"כ חשיב מצוה חמורה משום דישנו לפני הדיבור אמנם הוכחתם הוא דוקא אם לא היה להם מקודם שום טומאה אחרת א"כ מדצוה להם שיטמאו למת מוכח דפסח דוחה טומאה אבל אם היו טמאים מקודם א"כ י"ל בהיפוך דכיון דפסח אינו דוחה טומאה ובלא"ה לא מצו לעשות הפסח לכך צוה להם שיטמאו במת ולכך הקדימו אנחנו טמאים לנפש אדם שאין בתוכינו זבים ומצורעים וטהורים היינו ואעפ"כ צוה לנו להטמא למת מכלל דפסח דוחה טומאה א"כ למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה' ז"א דעדיין אין זה הוכחה דאף לפי טעותם דהעוסק במצוה אינו מיפטר ממצוה חמורה אעפ"כ אין להוכיח מזה דטמא עושה פסח די"ל בהיפוך דכיון דטמא אינו עושה פסח לכך צוה להם להטמא משום שבלא"ה לא יהיו יכולין לעשות הפסח דהא כל זמן שהיה נדב ואביהוא מונחים במשכן הא כל הנכנס שם

היה טמא באוהל המת ולא היה אפשר לעשות הקרבן פסח כלל כיון דלא ידעו עדיין מהקרא דאיש איש דציבור עושים פסח בטומאה וא"כ אם לא היה נטמא שום אדם לנדב ואביהוא היו כולם נדחין מפסח וגם מישאל ואלצפן בכלל לכך צוה להם משה לטמאות עצמן והם אינם מפסידים ושאר הציבור ירויחו וא"כ מה זו הוכחה ממה שאין עליהם זיבה וצרעת שיזרק הדם עליהם אע"כ מוכח כהך תנא דמצינן למילף דפסח דוחה שבת וטומאה ממשמעות דמועדו:

וא"כ א"ש דכבר ידעו מישאל ואלצפן דפסח דוחה טומאה שהרי כבר נאמר במועדו רק שלא ידעו החילוק בין יחיד לציבור ובין טומאת מת לזב ומצורע וא"כ שפיר הוכיחו לפי סברתם דעוסק במצוה אינו פטור ממצוה חמורה מהא דצוה להם משה שיטמאו למת כיון שאין בהם זיבה וצרעת וטהורים הם מוכח דטמא עושה פסח דא"ל דאם לא היו מטמאים לנדב ואביהוא בלא"ה היה בטל הפסח משום טומאת אוהל המת ז"א דאם היו כל הציבור צריכים לזה היה פסח דוחה טומאה משא"כ עתה שהם יחידים אינו דוחה טומאה וע"כ דפסח דוחה טומאה אפילו ביחיד וא"כ הא מוכח מזה דממשמעות דמועדו מצינן למילף דפסח דוחה שבת וטומאה דאל"כ הדרא קושייתי לדוכתא דלמאי הקדימו שהם טמאים לנפש אדם דווקא [וא"ל דהם טעו בהכי וסברי דמצינן למילף ממשמעות דמועדו אבל באמת לא ילפינן מועדו ז"א דמנ"ל לחדש בזה לעשות פלוגתא חדשה בין מישאל ואלצפן דהם יסברו דמצינן למילף ממשמעות דמועדו ואנן לא נסבור כן מה שאין לנו הוכחה היפוך דעתם וע"כ דילפינן ממשמעות דמועדו] וא"כ כיון דמוכח מזה דילפינן מבמועדו לדחיית שבת וטומאה א"כ הא שוב מוכח דמה"ב הוא מדרבנן: ט אך יש לדחות דלעולם י"ל דלא מצינן למילף ממשמעות דמועדו לדחות שבת וטומאה והא דהקדימו שהם טמאים לנפש אדם דווקא הוא לפי מה שביארתי במ"א ליישב קושיית הש"א בתשובה (סימן ס"ט) על התוספות בפסחים (דף ס"ט) בד"ה שוחטין וזורקין על טמא שרץ שהקשו וא"ת אי שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמאי כתב רחמנא טמא אינו עושה פסח פשיטא דמאיש לפי אכלו נפקא דבעינן גברא דחזי לאכילה ותירצו דאיצטריך לאשמעינן דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון הוא ותמה ע"ז הש"א דעדיין קושיית, התוספות במקומה עומדת על אותן האנשים הטמאים לנפש אדם מה שאלו למשה הא למ"ד שוחטין וזורקין עט"ש ע"כ ערב פסח ששי שלהן היה א"כ פשיטא דאין יכולין לעשות הפסח דאיש לפי אכלו כתיב ותירוצא של התוספות לא שייך כאן דהא הם לא ידעו כלל מדין פסח שני דהא האי פרשה נאמרה אח"כ על שאלתם:

והנ"ל ליישב דהנה לכאורה קשה מאי מקשו, התוספות ל"ל קרא דטמא אינו עושה פסח פשיטא דהא איש לפי אכלו כתיב ז"א דבלאו קרא ה"א דיכול טמא לאכול הפסח משום דאתי עשה דאכילת פסח ודוחה ל"ת דאכילת קדשים בטומאה אף דהוי ל"ת שיש בו כרת אעפ"כ הא בעשה דקרבן פסח ג"כ אית ביה כרת וא"כ כיון דשניהם העשה והל"ת שקולים הם דבתרווייהו אית בהם החומר דכרת פשיטא דעשה דוחה ל"ת וה"א דטמא עושה פסח לכך איצטריך קרא דטמא אינו עושה פסח:

אך י"ל דקושיית התוס' היא לר"נ דס"ל לקמן (דף צ"ג) דשני תשלומין דראשון הוא א"כ מקשו שפיר דל"ל קרא דטמא אינו עושה פסח פשיטא דל"ל דה"א דאתי עשה דפסח דחמיר שיש בו כרת ודוחה ל"ת דטומאה הגוף אף שהוא בכרת ז"א דבלא"ה ידעינן דלא אתי עשה דפסח דקיל דיש לו תשלומין בשני וידחה הל"ת דטומאה דאין לו תשלומין לכך תי' דלהך מ"ד איצטריך הקרא להורות דחייב בפסח שני דלא נימא דמיפטר משום דשני תשלומין דראשון וכיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני א"כ כ"ז לאחר שנאמרה פרשת פסח שני אבל אותן האנשים הטמאים לנפש אדם כיון דלא ידעו עדיין מדין פסח שני שפיר שאלו משום די"ל דמחוייבים לעשות פסח ויאכלו בטומאה משום דאתי עשה דאכילת פסח ודוחה ל"ת דטומאת הגוף:

אמנם זהו דווקא בטמא שנטמא במת אבל בטומאת זיבה וצרעת לא שייך לומר דיכול לאכול פסח בטומאה משום דאתי עשה דפסח ודוחה ל"ת דטומאה והוא דהנה לכאורה עדיין קשה דהאיך מצינן למימר דאתי עשה דפסח ודוחה ל"ת דטומאה הא בספר הכריתות (לשון למודים שער ג' סי' קס"ד) מבואר דאין עשה דוחה תרי לאוין והנה בחולין (דף ק"א) גרסי' טמא שאכל קודש בין קודש טמא בין קודש טהור חייב ריה"ג אומר טמא שאכל את הטהור חייב טמא שאכל את הטמא פטור שלא אכל אלא דבר טמא א"ל אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טמאוהו וא"כ האיך משכחת לה שטמא יאכל הפסח בטומאה הא מיד שלוקח הבשר לאכול נטמא הבשר בנגיעתו וא"כ הא איכא תרי לאוין לאו דאוכל קדשים בטומאת הגוף ולאו דטומאת בשר ואין עשה דוחה תרי לאוי: אך ז"א דהא התוס' שם בד"ה בנטמא הקשו וא"ת לרבנן דפרכי מכי נגע בו טמאוהו היכא משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגע בה טמאה ותירצו דמשכחת לה כגון שתחב לו חבירו א"נ דלא נגע בה ואכלה ע"י פשוטי כלי עץ א"נ שלא הוכשרה או שנילושה במי פירות א"כ א"ש דהא משכחת לה בכה"ג כתי' התוס' דלא נטמא הבשר וה"א דאתי עשה ודחי ל"ת:

והשתא א"ש הא דהקדימו שהם טמאים לנפש אדם דווקא משום דבטומאת זיבה ומצורע לא משכחת לה שיאכלו משום דלא אתי עשה ודחי תרי לאוי וא"ל הא משכחת לה כמו שתירצו התוס' דלא נטמא הבשר ז"א דאיתא בחולין (דף ל"ג) השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם נאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה וא"כ י"ל דר"ע יסבור כר"ש דשחיטה מכשרת וא"כ הא נסתרה הך תירוצא בשלא הוכשרו דהא הוכשר הפסח בשחיטה וא"ל הא משכחת לה שיאכלו בטומאה ע"י פשוטי כלי עץ או שחבירו יתחב לו בבית הבליעה ז"א דהא אנן קיי"ל דזב ומצורע מטמאין במשא ובהיסט א"כ הא אף אם יאכל הבשר ע"י פשוטי כלי עץ ג"כ נטמא הבשר ע"י היסט וכן אם יתחב לו חבירו בבית הבליעה דהא מיד כשתוחב לו חבירו בבית הבליעה א"כ הא שוב נטמא הבשר במשא מה שנושא הזב הבשר כיון דמונחים בגופו וא"כ הא בשעת בליעת המעיים איכא תרי לאוין לאו דאוכל קדשים בטומאת הגוף ולאו דטומאת בשר ואין עשה דוחה תרי לאוין לכך הקדימו דאינן זבין ומצורעין ואינם טמאים רק לנפש אדם דלא מטמא בהיסט ומצו לאכול ע"י פשוטי כלי עץ באופן שלא יטמא הבשר ואין כאן רק חד לאו דטומאת הגוף וא"כ צריכין לומר דאתי עשה דפסח ודחי ל"ת דטומאה:

י אך לשיטת התוס' בפסחים (דף ל"ד) בד"ה לאימת דאוכל אינו מקבל טומאה בפחות מכביצה נסתרה דברינו אלה דעדיין קשה דלמה הקדימו שהם טמאים לנפש אדם דווקא הא אף זבין ומצורעין יכולין לעשות הפסח דהא לענין קיום מ"ע דאכילת פסח לא בעינן רק כזית א"כ הא יכולין לאכול רק כזית ולא יותר דלא יטמא הבשר כיון דלא הוי כביצה אמנם לשיטת רש"י שם דס"ל דאוכל מקבל טומאה בכ"ש א"ש דאף אם לא יאכלו רק כזית ג"כ יטמא הבשר כנ"ל:

והנה הפ"י בפסחים שם העלה דהך פלוגתא דרש"י ותוס' תליא בהא דהנה בקרא כתיב מכל האוכל אשר יאכל ודרשינן מיני' דהיינו אוכל הנאכל בב"א והוא כביצה א"כ הא מוכח דבעינן כביצה רק דלר"ע דדריש יטמא יטמא א"כ הא קאי הקרא לענין לטמא לאחרים א"כ י"ל כשיטת רש"י דדוקא לענין לטמא אחרים בעינן כביצה אבל לענין טומאת עצמן אף בכ"ש נטמא אבל לרבנן דפליגי, אר"ע ולא דרשינן יטמא יטמא כמבואר בפסחים (דף י"ח) א"כ הא מיירי הקרא לענין טומאת עצמן ואעפ"כ כתיב מכל האוכל אשר יאכל אלמא דאף לענין טומאת עצמן ג"כ אינו מקבל טומאה בפחות מכביצה עי"ש:

והשתא א"ש דלכך העיד ר"ע האי דרשה דיטמא יטמא דבא להוכיח מזה דמחזיקין מאיסור לאיסור וא"כ הא מוכח דאין קדושין תופסין בח"ל והוא לפי מה שביארתי דלר'

עקיבא לשיטתו דס"ל דמושבות בכ"מ שאתם יושבים משמע וס"ל דבעינן כזית בכל האיסורים וס"ל דחמץ לאחר הפסח אסור וס"ל דנשים בראשון חובה א"כ קשה לדידי' ל"ל קרא דאינו יוצא במצה של טבל ת"ל דהוי מה"ב וע"כ דנ"מ לענין ספק טבל הרי דמוכח מזה דמחזיקין מאיסור לאיסור אמנם זהו דווקא א"נ דמה"ב הוא מדאורייתא אבל א"נ דמה"ב הוא מדרבנן א"כ שפיר י"ל דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אמנם יש להוכיח דמה"ב מדאורייתא מהקרא דאלה המצות כמבואר בירושלמי אך דלא לסתור זה מהא דמוכח מהא דשאלו איש איש כי יהי' טמא לנפש דאין בתוכינו זבין ומצורעין דמוכח דילפינן ממועדו א"כ הא מוכח דמה"ב הוא מדרבנן לכך העיד ר"ע האי דרשא דיטמא יטמא דבא להוכיח דאוכל מקבל טומאה בכ"ש א"כ הא שפור יש לפרש מה שאמרו דאין בתוכינו זבין ומצורעין משום דבזבים א"א לעשותו בטומאה משום דאין עשה דוחה תרי לאוין וא"כ הא אינו מוכח דילפינן ממועדו א"כ הא שוב מוכח מהקרא דאלה המצות דמה"ב הוא מדאורייתא וא"כ הא מוכח דמחזיקין מאיסור לאיסור וא"כ הא מוכח דאין קדושין תופסין בח"ל ואתי שפיר:

## מערכה יט

א בו ביום דריש ר' עקיבא ומדותם מחוץ לעיר כו' הנה לפי המתבאר לעיל מוכיח ר' עקיבא דמה"ב הוא מדאורייתא א"כ מוכח דמחזיקין מאיסור לאיסור והא שהקדימו שהם טמאים לנפש אדם דווקא משום דבזב ומצורע אין עשה דוחה תרי לאוי והנה האי חקירה אי עשה דוחה תרי לאוין נ"ל דתליא בהא דגרסינן ביבמות (דף ז') אהא דשקיל וטרי הגמ' למילף דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת מהא דתניא לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה ת"ל כו' נאמר כאן בכל מושבותיכם ונאמר להלן והיו אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם מה מושבות האמורין להלן בב"ד אף מושבות האמור כאן בב"ד ואמר רחמנא לא תבערו מ"ל ר"נ היא דאמר לחלק יצאת וטעמא דכתב רחמנא לא תבערו הא לא"ה דחי לא ר"י היא ותהוי נמי ר"י אימור דאמר ר"י הבערה ללאו יצאת הבערה גרידתא הבערה דב"ד בישול פתילה הוא ואר"ש מה לי בישול פתילה מה לי בישול סממנין אמר רב שימי בר אשי האי תנא לא משום דאתי עשה ודחי ל"ת אלא משום דמייתי מק"ו מעבודה ומה עבודה שהיא חמורה ודוחה שבת רציחה דוחה אותה כו' שבת שנדחה מפני עבודה א"ד שיהא רציחה דוחה אותה:

והשתא נראה דהאי חקירה אי עשה דוחה תרי לאוין תליא בהא דאם נימא דלכך איצטריך לא תבערו משום דבלא"ה ה"א דאתי עשה ודחי לה א"כ הא מוכח דעשה

דוחה תרי לאוי. דהא בהבערת ב"כ איכא תרי לאוי לאו דהבערה ולאו דבישול פתילה כדאמרינן מה לי בישול פתילה ומ"ל בישול סממנים ואפ"ה ה"א דדחי אלמא דעשה דוחה תרי לאוי אבל א"נ דלכך איצטריך לא תבערו משום דהוה ילפינן מקו"ח א"כ עדיין י"ל דאין עשה דוחה תרי לאוי רק דהוה ילפינן מעבודה דכמו שעבודה דוחה שבת אף בכמה לאוין בשחיטה ובהקטרה ובמליחת האימורים כן ה"נ תהא הבערת ב"כ דוחה שבת אף בתרי לאוי אבל לעולם אין עשה דוחה תרי לאוין וא"כ לר"ע דס"ל דאין עשה דוחה תרי לאוין ע"כ צ"ל לדידי' דאיצטריך הקרא דבכל מושבותיכם משום דהוה ילפינן ק"ו מעבודה:

ב והנה לכאורה ק"ל דהאיך ה"א למילף שיהא רציחה דוחה שבת בק"ו מעבודה הא לפי מה דביאר מו"ח הגאון בעמק יהושע (סי' א') אהא דגרסינן ביומא (דף מ"ו) גופא אמר ר"ה תמיד תחלתו דוחה סופו אינו דוחה מאי אינו דוחה ר"ח אמר דוחה את השבת ואינו דוחה את הטומאה ורבה אמר דוחה את הטומאה ואינו דוחה את השבת א"ל אביי לרבה לדידך קשיא ולר"ח קשיא כו' מ"ש שבת דכתיב במועדו אפילו בשבת טומאה נמי במועדו ואפילו בטומאה כו' ומשני לא קשיא שבת דהותרה היא בציבור סופו נמי דחי טומאה דדחויה היא בצבור תחילתו דעיקר כפרה דחי סופו דלאו עיקר כפרה לא דחי ויש להבין כיון דתרוייהו ילפינן ממועדו דדרשינן מועדו אפילו בשבת מועדו אפילו בטומאה וא"כ מנין דשבת הותרה וטומאה דחויה וביאר מו"ח שהחילוק שבין היתר לדיחוי הוא דכל מצוה שא"א להתקיים בלא עקירת הלאו הוא בדרך היתר וכל מצוה שאפשר שתתקיים בלא עקירת הלאו ע"כ אי אתרמי ל"ת ועשה דוחה אותה אינה אלא בתורת דיחוי ולא בתורת היתר ומעתה א"ש דלענין דחיית שבת כיון דא"א להתקיים מצות הקרבת תמידין בלא דחיית שבת כיון דבכל שבת מוכרח להיות הקרבן תמיד ואי אפשר לשבת בלעדו הוי בדרך היתר אבל בטומאת מת כיון דאפשר להקרבן תמיד שיוקרב בטהרה רק דאם אירע בטומאה אמרינן דדוחה את הטומאה ע"כ הוא רק בתורת דיחוי ולא בתורת היתר עי"ש שהאריך בזה:

ומעתה ק"ל דהאיך מצינן למילף רציחה בק"ו מעבודה שיהא דוחה שבת שהרי מהך דשרי עבודה בשבת אין ראיה כלל דעבודה חמורה משבת כיון דאין עבודה דוחה שבת רק דהותר שבת אצלה וכמו דהותר מלאכת אוכל נפש ביו"ט אף דס"ל לר"א בפסחים (דף ס"ח) דשמחת יו"ט רשות מ"מ הא מותרת ביו"ט וכן מבואר ברש"י ברכות (דף כ') שאין ללמוד דכבוד הבריות דוחה ל"ת מהא דכהן ונזיר מטמאין למת מצוה דשם לא הוי משום דכבוד הבריות דוחה אותה רק דלגבי כבוד הבריות לא נאמר לאו זה דטומאה של כהן

ונזיר ולעולם ל"ת דאורייתא חמור מכבוד הבריות ואינו נדחה מפניה ובמ"א הארכתי עפ"י סברת מו"ח ליישב קושיית התוס' על רש"י ואכ"מ] ומעתה האיך מצינן למילף דרציחה דוחה שבת בק"ו מעבודה שדוחה שבת הא מה שעבודה דוחה שבת אין זה מצד החומר דעבודה שדחי לשבת רק כיון דא"א להתקיים להמ"ע בלתי עקירת הלאו דשבת הוי בגדר היתר דהתירה התורה שבת לגבי העבודה וכחול שויא ליה רחמנא משא"כ גבי הבערת ב"כ דאפשר לקיים המ"ע דבערת הרע בחול רק דאתרמי מילתא שצריכין לדונה בשבת דהוי בגדר דיחוי בזה לא דחי העשה דהבערת ב"כ להל"ת דשבת משום דהוי ל"ת שיש בו כרת ובלא"ה ידעינן דאינו דוחה שבת ול"ל קרא דבכל מושבותיכם ע"ז [ועי"ש בתוס' שהקשו דנימא דיו מה עבודה אינו נדחה מפני רציחה רק בשב ואל תעשה כמו כן לא יהא שבת נדחה מפני רציחה רק בשב ואל תעשה ותירצו דאין הק"ו משבת לעבודה רק הק"ו הוי רציחה מעבודה ומה עבודה דוחה שבת בקום ועשה כו' א"ד שיהא רציחה דוחה אותה עי"ש]:

ג והנ"ל ליישב דהא דשבת מיקרי הוחכה אצל עבודה לא הוי רק לענין שחיטת הקרבן דזה מוכרח להיות בשבת אבל הקטרת האימורין ופדרים אפי' של קרבן תמיד לא מיקרי כלל הותרה כיון דיכול להמתין להם עד הלילה של מוצאי שבת וכשרין דהא זמנן כל הלילה ורק משום דחביבה מצוה בשעתה הוא שדוחה שבת כדאיתא בפסחים (דף ס"ח) תניא אמר ר"ש בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואברים ופדרים כשרים כל הלילה ואין ממתינים להם עד שתחשך לא מיקרי כלל הותרה משום דהא עצם המצוה דהקטרה יוכל להתקיים גם בלא דחיית שבת והוי רק בגדר דיחוי א"כ הא שפיר מצינן למילף דרציחה דוחה שבת מק"ו דהקטרה דהרי הא דהקטרה דתמיד שרי בשבת ידעינן לה מקרא וכמבואר ברש"י בפסחים (דף ס"ח) הנ"ל מדכתיב עולת שבת בשבתו וכן מבואר ברשב"ם בפסחים (דף ק"ה) ועי' ביומא (דף מ"ו) בתוס' ד"ה אבל עי"ש] דהוי ג"כ רק בגדר דיחוי ואעפ"כ דוחה שבת משום דעבודה חמור רציחה שהיא חמורה מעבודה א"ד שידחה שבת לכך איצטריך קרא דבכל מושבותיכם (ומה שיש להאריך בזה מהא דמנחות (דף ע"ב) ביארתי במ"א ואכ"מ]:

אמנם הך תירוצא הוא רק א"נ דהבערה לחלק יצאת אבל א"נ כר' יוסי דהבערה ללאו יצאת א"כ הא אי אפשר ללמוד שיהא רציחה דוחה שבת באיסור בישול פתילה דהוי חיוב סקילה מהא דשרי הקטרה בשבת דאין בה רק איסור הבערה דהוא בלאו דבהקטרה הא ליכא רק איסור הבערה כדמוכח מיבמות (דף ל"ב) דפריך הגמ' זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה שחיטה בזר כשרה אי בהקטרה האמר ר"י הבערה ללאו יצאת אלמא

דאין בהקטרה רק איסור הבערה (ובמ"א הארכתי בזה ואכ"מ] וא"כ האיך מצינן למילף חמור מקל וע"כ דמוכח מזה דהבערה לחלק יצאת:
ואיתא בשבת (דף ס"ט) ורבנן שגגה במאי ר"י אמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו ור"ל אמר עד שישגוג בלאו וכרת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא ל"ל ואר"י שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת בשלמא לר"י דאמר עד שישגוג בלאו וכרת משכחת לה דידע לשבת בלאו אלא לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע לה לשבת במאי דידע בתחומין ואליבא דר' עקיבא ואיתא לקמן בשבת (דף צ"ז) יתיב ר"ח וקא קשיא לי' למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות שנאמרו למשה בסיני ומפרש רש"י ומנינא ל"ל ע"כ לדעת כמה מלאכות אדם מתחייב בהעלם אחד על השבת ואי מתחייב אתולדה במקום אב בהעלם אחד ה"ל טובא אלמא דמנינא דקרא אתא לאשמעינן דאם עשה כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת וכן מבואר בתוס' פ' כלל גדול (דף ע') ד"ה יכול וא"כ הא למ"ד דבעינן שישגוג בלאו וכרת קשה ג"כ אמנינא דקרא דידע לה לשבת במאי ולא משכחת לה כ"א דידע לה בתחומין והנה בתוס' ישנים בשבת (דף ס"ט) הנ"ל כתבו וליכא למימר דידע לה בהבערה ואליבא דר' יוסי דהא חשיב להבערה במתניתן בהדי הל"ט מלאכות עי"ש הרי מבואר דלר"י דסובר דהבערה ללאו יצאת א"כ הא לדידי' ע"כ לא הוי הבערה בחשבון הל"ט מלאכות א"כ שפיר י"ל דידע לה בהבערה ובזה יש ליישב קושיית הגרע"א בדו"ח בשבת (דף ס"ט) אהא דהקשה הגמ' לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע לה לשבת במאי הא אף לר"י ג"כ תקשה לפי מה דמבואר בתוס' שם ד"ה כגון דלרבי דנפקא לי' מגז"ש דעליה לדידי' מודה ר"י דבעינן שישגוג בלאו וכרת א"כ קשה דהא רבי גופא דריש הדברים אלה הדברים אלו ל"ט מלאכות ומנינא ע"כ אתא לאשמועינן שאם עשאן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת א"כ גם לר"י אכתי מי ניחא הא דרבי דתקשי לרבי דידע לה לשבת במאי ומה דנתרץ לרבי כן ה"נ יש לתרץ על מתניתן:
אבל לפי דברי הת"י הנ"ל ניחא דלרבי לא קשה די"ל דרבי סובר דהבערה ללאו יצאת א"כ הא י"ל דידע לה בהבערה אבל מתני' דחשיב הבערה במנין הל"ט מלאכות ול"ל דידע לה בהבערה א"כ קשה דידע לה לשבת במאי וע"כ דשגגת כרת שמה שגגה לכך משני דידע לה בתחומין נמצא מבואר דלמ"ד דבעינן שישגוג בלאו וכרת א"נ דהבערה לחלק יצאת מוכח מהא דקשה אקרא דדברים הדברים אלה הדברים דידע לה לשבת במאי דתחומין דאורייתא: והנה התוס' ביבמות (דף ט') הקשו אהא דפריך הגמרא והרי

איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן וקתני בכל דוכתא פשיטא לי' להש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בח"ל לאו בני חליצה ויבום נינהו כמו ח"כ הכא ולקמן (דף ע"ט) ובסנהדרין (דף נ"ג) ותימא לר"י דאמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי ל"ת ובתוספות הרא"ש כתב די"מ דקים ליה לתלמודא דר"ע סובר כרבי דיליף מולקחה וח"ל לאו בר לקיחה [ובמ"א הארכתי להוכיח דר"ע כרבי ס"ל ואכ"מ] והשתא א"ש הא דהעיד ר"ע ומדותם מחוץ לעיר כו' דתחומין דאורייתא דבא ר"ע ליישב על הא דהעיד דיטמא יטמא להורות דאוכל מקבל טומאה בכ"ש בכדי שנהי' יכולין לפרש הא שהקדימו שהם טמאים לנפש אדם דווקא משום דבזב ומצורע א"א לאכול בטומאה משום דאוכל מקבל טומאה בכ"ש ואין עשה דוחה תרי לאוין א"כ הא מוכח דאין עשה דוחה תרי לאוין א"כ קשה הא מוכח מדאיצטריך הקרא דבכל מושבותיכם להורות דאין עשה דשרפת ב"כ דוחה שבת דעשה דוחה תרי לאוין וע"כ צ"ל דאיצטריך הקרא משום דהוה ילפינן שדוחה שבת בק"ו מעבודה:

אמנם ע"ז קשה דהיכי מצינן למילף בק"ו מעבודה הא עבודה הותרה אצל שבת משא"כ בהבערת ב"כ דהוי דחויה וע"כ צ"ל דהוי ילפינן בק"ו מהקטרה דהוי ג"כ דחויה א"כ הא מוכח דהבערה לחלק יצאת דאם לא כן לא מצינן למילף לענין דחיית שבת איסור קל מאיסור חמור א"כ הא קשה לר' עקיבא לשיטתו דיליף מן ולקחה לאסור צרות ועריות כנ"ל בשם תוספת הרא"ש א"כ הא דריש האי עליה לכדרבי להורות דבעינן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת א"כ הא ס"ל דבעינן שישגוג בלאו וכרת כמבואר לעיל בתוס' דשבת (דף ס"ט) א"כ הא קשה אקרא דדברים הדברים אלה הדברים דידע לה לשבת במאי דל"ל דידע לה בהבערה דהא כיון דלר"ע מוכח דהבערה לחלק יצאת [ועי' בפסחים (דף ה')] א"כ הא הוי הבערה בחשבון הל"ט מלאכות לכך העיד ר"ע דתחומין דאורייתא וא"כ ניחא דמשכחת לה דידע לשבת בתחומין כתי' הגמ' ואתי שפיר:

ב בו ביום דריש ר"ע אז ישיר משה וגו' לאמר ומה ת"ל לאמר מלמד שהיו ישראל עונין על כל דבר אחריו של משה כקורין את ההלל הנה כל אופקי הדרשות הקודמין במשנה שדרש ר"ע בו ביום כולם סובבים על קוטב אחד להוכיח מכח קושיית התוס' במכות דל"ל קרא דלאחיו ולא לאחותו דמשכחת לה שתי מיתות חלוקות אף שלא בבת כהן ובועלה כגון במעכשיו ולאחר ל' יום דהבועל חייב שרפה בזה"ב והנבעלת בחנק דמוכח דמעכשיו ולאחר ל' יום קדושי כולם תופסין בה דא"ש הא דס"ל לר"ע דאין קדושין תופסין בח"ל אמנם אי משום הא לא איריא דלכאורה יש ליישב קושיית התוס' במכות הנ"ל

בלא"ה דמשכחת לה גוונא שיהיה שתי מיתות חלוקות אף שלא בב"כ ובועלה אף אי נימא דבמעכשיו ולאחר ל' יום אין קדושי כולם תופסין בה והוא:

דהנה נחקור האיך הדין אם קידש אשה בימי נדותה ואח"כ בא עלי' אחר תוך ימי נדותה אם היו חייבין מיתה בזמן הסנהדרין משום א"א או לא ולכאורה הי' נ"ל דפטורין ממיתה דא"א לפי מה דקיי"ל דאין איסור חל ע"א וא"כ לא אתי וחייל איסור א"א על איסור נדה דקדים אמנם זה אינו דשפיר חייל עלה איסור אשת איש על איסור נדה דקדים משום דהוה איסור מוסיף דמיגו דאיתוסף עלה איסור בנשואיה לגבי בני נח שמתחלה לא היה חייב עלה אם בא עליה בנדותה והשתא מתחייב עלה משום א"א ומיגו דאיתוסף עלה איסור לגבי בני נח איתוסף נמי לגבי ישראל וכה"ג חשיב מוסיף מה דאיתוסף לגבי בני נח כמבואר בחולין (דף ק"א) לענין אבר מן החי דחשבינן ליה איסור מוסיף משום דאיתוסף לגבי בני נח:

אמנם זהו דווקא אם באנו לדון לגבי דידיה שהיא נחשבת החתיכות האיסור עליו שצריכין לחקור לענין האיסור לבוא עליה שפיר אמרינן דחשיב איסור א"א איסור מוסיף במה שניתוסף עלה איסור לבוא עליה לגבי בני נח אבל כשבאנו לחקור לגבי דידה שהוא נחשב החתיכות איסור עליה צריכין לחקור לענין האיסור שאסורה להבעל לאחרים א"כ הא לא ניתוסף עלה שום איסור מצד א"א דהא קודם שנעשה א"א היתה ג"כ אסורה להתבעל בימי נדותה ואין הפרש לדידה בין ישראל לב"נ על הכל היא מוזהרת בנדותה וחייבת כרת נמצא' לגבי דידה לא חשיב איסור א"א לא כולל ולא מוסיף [ועין בתשובת נודע ביהודה מה"ת א"ח סי' ק"כ] דהא מעיקרא בימי נדותה היתה ג"כ אסורה לכל אנשים בעולם ומה כולל ומוסיף יש כאן נמצא דלגבי הבועל חייל עלה איסור א"א ולגבי הנבעלת לא חייל עלה איסור א"א:

וגרסינן בסנהדרין (דף פ"א) תניא כיצד אמר ר"י נידון בזיקה הראשונה הבאה עליו חמותו ונעשית א"א נידון בחמותו א"א ונעשית חמותו נידון באשת איש משום דאין איסור חמותו חייל על איסור אשת איש [וזהו אף לדידן דקיי"ל דאיסור חל על איסור בכולל ובמוסיף אעפ"כ מבואר באחרונים דמוסיף בשני שמות לא חייל דלא כשיטת התוס' ביבמות (דף ל"ב)]. והשתא א"ש דמשכחת לה שהוא יהא נידון במיתה הקלה והיא בחמורה אף שלא בבת כהן ובועלה כגון אם אחד קידש אשה בימי נדותה ושוב בימי נדותה נתקדש בתה לאיש אחר ואח"כ בא על חמותו לאחר שנטהרה א"כ הבועל אינו מחויב שרפה משום חמותו משום דהא קודם שקידש את בתה כבר נאסרה עליו משום א"א וא"כ אינו חל איסור חמותו על איסור א"א דקדים אבל לגבי הנבעלת שפיר

חייל עלה איסור חמותו לחייבה שרפה משום דהא קודם שנטהרה מנדותה לא היה חל עלה איסור א"א משום דאין איסור חל על איסור כנ"ל וא"כ אימתי חל לגבי דידה האיסור א"א כשנטהרה מנדותה דאז פקע האיסור נדה אתי אסור א"א וחייל א"כ הא שוב בעת חלות האיסור א"א כבר נתקדשה מקודם בתה א"כ אף דהאיסור חמותו ג"כ לא היה חל לגבי דידה משום דהא היתה אסורה משום נדה מ"מ כשנטהרה מנדותה א"כ הא שוב הוי איסור בת אחת האיסור א"א ואיסור חמותו דחלין שניהם בב"א דמעיקרא הא לא היה חל עלה לא איסור א"א ולא איסור חמותו ובאיסור ב"א כ"ע מודים דחלין שני האיסורים ועי' בתוס' יבמות (דף ל"ג) בד"ה בר קפרא א"כ הנבעלת מחוייבת שרפה משום חמותו אבל הבועל פטור משום חמותו ואינו מחויב אלא חנק משום א"א וה"א דהקרא דלאחיו קאי על זה דאם העידו עדים בכה"ג והוזמו דאינן מחוייבים שרפה כמיתת הנבעלת רק דמחויבים חנק כמיתת הבועל אבל בבת כהן ה"א דגם הבועל היה נידון בסנהדרין בשרפה לכך איצטריך הקרא דהיא להורות דבב"כ פטור היה הבועל משרפה אבל לעולם י"ל דבמעכשיו ולאחר שלשים יום אין קדושי כולן תופסין בה:

ה אך לפי מה דמבואר ברמ"ע (בסי' קכ"ג) דזה לא מיקרי איסור מוסיף מצד מה שניתוסף עלה איסור לב"נ משום דב"נ וישראל חלוקים זה מזה וסוף סוף לישראל לא ניתוסף שום איסור נסתרה הך תירוצא דהא אף לגבי הבועל אינו חייב עלה משום א"א אם בא עליה בנדותה משום דאין איסור א"א חל על איסור נדה דא"ל דאיסור א"א הוי איסור מוסיף, משום שניתוסף עלה איסור לב"נ ז"א כיון דלישראל לא ניתוסף עליה שום איסור מצד האיסור א"א לא מיחשב מוסיף מצד מה שניתוסף עלה איסור לב"נ:

ולענ"ד שיטת הרמ"ע הוא שיטה המחוורת בש"ס דהנה התוס' בחולין (דף ק"ב) בד"ה מר סבר הקשו אהא דקאמר הגמ' דר"י סובר דבהמה בחייה לאיברים עומדת ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדדי קא אתי משמע דאי לאו לאיברים עומדת דאיסור טרפה קדים לא אתי איסור אבר וחייל עלה אע"ג דאיסור מוסיף הוא דאסור לב"נ ותימא דבשבועות (דף כ"ב) וביומא (דף ע"ג) גבי שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות קאמר ר' יוחנן בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים אלמא ס"ל איסור כולל וא"כ כ"ש איסור מוסיף כדמוכח ביבמות (דף ל"ב) וי"ל אע"ג שפירש ר' יוחנן מתניתן דהתם בכולל לדידיה לא ס"ל הכי עכ"ל והנה כל מעיין ישפוט בצדק אשר דברי רבותינו בעלי התוס' דחוקים המה לענ"ד דזה לשון הגמרא בשבועות (דף כ"ב) שבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות חייב ואמאי מושבע ועומד מהר סיני הוא רב ושמואל ור"י דאמרי בכולל דברים המותרים עם דברים האסורין ור"ל אמר אי אתה מוצא אלא במפרש ח"ש ואליבי' דרבנן

או בסתם ואליביה דר"ע דאמר אדם אוסר עצמו בכ"ש בשלמא ר"י לא אמר כר"ל דמוקים לה למתניתן כדברי הכל כו':

והשתא איך נימא דהא דמשני ר"י בכולל דברים המותרים לדידי' לא ס"ל הכי וס"ל להילכתא דאף באיסור מוסיף ג"כ אין איסור חע"א א"כ מאי קאמר הגמ' דלכך לא משני ר"י כר"ל משום דמוקים לה כדברי הכל הא אדרבא עדיפא לן לאוקמי במפרש ח"ש בכדי שלא נצטרך לאוקמי מתניתן דלא כהילכתא אבל לשיטת הרמ"ע ניחא דאבמ"ה לא חשיב כלל איסור מוסיף לישראל במה שניתוסף עלה מצד האיסור אבמ"ה איסור לב"נ לכך מוכרחים לומר דר' יוחנן דס"ל דחייב שתים דבהמה בחייה לאיברים עומדת והוי איסור בת אחת אבל באמת מודה ר' יוחנן באיסור כולל ומוסיף]: ו והנ"ל דלר"ע לשיטתו מוכח כשיטת הרמ"ע דזה לא מיקרי מוסיף במה שניתוסף עלה איסור לב"נ והוא דאיתא בזבחים (דף ע') חלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלהו למאי הילכתא אמר רבא התורה אמרה יבוא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבוא איסור טרפה ויחול על איסור חלב והקשו התוס' תימא למאן דא"ל איסור מוסיף ל"ל קרא וכ"ת מהכא יליף בעלמא, שא"ה דאיסור חלב קיל הוא דהותר מכללו ולכך אתי איסור נבלה וחייל עליה עכ"ל והנה לכאורה דברי התוס' תמוהים דמה מוסיף יש בנבלה על חלב והא הוי כולל ולא מוסיף ואי משום דמחמת נבלה איתוסף עלה איסורא לגבוה דמעיקרא קודם שנתנבלה היה יכול להקדישנה והויא חזיא לגבוה ועכשיו שנתנבלה שוב לא חזיא לגבוה מיקרי מצד זה איסור מוסיף במה שניתוסף עלה מצד נבלה איסור לגבוה הא לפי מה דמבואר (ברמב"ם פ"ג מה' איסורי המזבח הי"א) נמצאו כל האיסורין למזבח הרי הן י"ד ואלו הן בע"מ ושאינו מן המובחר ומחוסר אבר מבפנים וכלאים וטרפה ויוצא דופן ורובע ונרבע ושהמית האדם הנעבד והמוקצה והאתנן והמחיר מחוסר זמן עכ"ל וזה מבואר בכ"מ בש"ס א"כ הא איצטריך קרא לכה"ג שהיתה הבהמה פסולה למזבח מקודם מחמת הי"ד פסולין הללו דבזה הא כשנתנבלה לא איתוסף עלה איסור לגבוה כיון דמעיקרא קודם שנתנבלה היתה גם כן אסורה לגבוה מחמת הפסולין הללו:

אך י"ל דהתוס' מקשו לפי שיטתם בחולין דאם נאסר מצד האיסור לב"נ מיקרי איסור מוסיף א"כ מקשו שפיר דהא הוי ג"כ איסור נבלה איסור מוסיף על הפסולין הללו לב"נ לפי מה דמבואר בזבחים (דף ק"י) אמר ר"א מנין למחוסר אבר שנאסר לב"נ ת"ל מכל החי מכל בשר אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה ואיתא בתמורה (דף ז') ולת"ק האי לא תקריבו ל"ל מבעי' לי' להאי סד"א הואיל ולא נצטוו ב"נ אלא על מחוסר אברים ל"ש במזבח דידהו ול"ש במזבח דידן קמ"ל אלמא דב"נ לא נצטוו במזבח

דידהו רק על מחוסר אבר בלבד אבל שארי הפסולין הנ"ל שחשיב הרמב"ם מותרים לב"נ להקריבם במזבח דידהו וא"כ הא הוי איסור נבלה על איסור חלב איסור מוסיף דמעיקרא קודם שנתנבלה אף שהיתה פסולה מצד רובע ונרבע וכדומה אעפ"כ היתה מותרת לב"נ להקריבם לגבוה במזבח דידהו והשתא שנתנבלה פשיטא דאסורה אף לב"נ דהא כמו דממעטינן מחוסר אבר לב"נ משום דכתיב מכל החי דבעינן שחיין ראשי אברים שלה א"כ היכי שנתנבלה דלא חיה כלל בודאי נתמעט מכל החי דבעינן חי דווקא ואסורה לב"נ א"כ הא הוי נבלה איסור מוסיף לגבוה לב"נ ומקשו התוס' שפיר:

וא"ל הא עדיין משכחת לה שהיתה הבהמה מעיקרא קודם שנתנבלה מחוסר אבר דבזה הא כשנתנבלה לא איתוסף עלה איסור כלל אף לב"נ דהא מעיקרא קודם שנתנבלה ג"כ היתה אסורה לב"נ משום מחוסר אבר ע"ז י"ל כתירוץ הגאון מהר"ש בתשו' הגר"ע (סי' ק"ע) דליכא לאוקמא בכה"ג דבזה הא הוי איסור נבלה איסור מוסיף לגבוה אף לישראל והוא:

לפי מה דמבואר בזבחים (דף ע"ח) דס"ל לר"א דאם נתערבו אברי תמימים באברי בעלי מומין דיקרבו ויליף זה מקרא דמיעט רחמנא מום בם בעינייהו הוא דלא מירצו הא ע"י תערובות מירצו וא"כ הא הוי נבלה איסור מוסיף על בע"מ דאיתוסף איסור מצד נבלה לגבי תערובות דמצד בע"מ אם היה נתערב באברי תמימים היתה מותרת בהקרבה אבל השתא דנעשה נבלה אם היה נתערב בתמימים אסורין בהקרבה דכל איסורי מזבח לבד בע"מ אסורין בתערובות דדוקא בבע"מ גלי רחמנא דע"י תערובות מרצה אבל בשארי פסולין אף ע"י תערובות אינן מרצין כדאמרינן שם מודה ר"א ברובע ונרבע וא"כ מקשו התוס' שפיר ממ"נ דל"ל קרא דנבלה חל על חלב הא נבלה הוי איסור מוסיף לגבוה ממ"נ דאם היתה הבהמה פסולה מעיקרא לגבוה בשארי פסולין לבד בע"מ א"כ אף דבזה לא הוי האיסור נבלה איסור מוסיף לגבוה לישראל משום דבשארי פסולין אף מעיקרא ג"כ אסורה לגבוה אף בתערובות אעפ"כ הא הוי האיסור נבלה איסור מוסיף לגבוה לב"נ ואי היתה הבהמה פסולה מעיקרא ע"י מחוסר אבר דזה אסור לגבוה אף לב"נ הא בזה הוי האיסור נבלה איסור מוסיף אף לישראל דמצד מחוסר אבר היתה מותרת ע"י תערובות כדגלי רחמנא בבע"מ דע"י תערובות מרצה דכל המומין בכלל אף מחוסר אבר אבל עכשיו כשנתנבלה אסורה לגבוה אף ע"י תערובות:

וא"ל הא עדיין משכחת לה שהיתה הבהמה מחוסרת אבר ונרבעת מעיקרא קודם שנתנבלה דבזה לא איתוסף עלה מצד איסור נבלה שום איסור לגבוה לא לישראל ולא לב"נ דלישראל היתה אסורה מעיקרא אף קודם שנתנבלה לגבוה אף ע"י תערובות מחמת

נרבע ולב"נ היתה אסורה מעיקרא מחמת מחוסרת אבר ז"א דנ"ל לדון דאף לב"נ במזבח דידהו דאסור מחוסר אבר אעפ"כ מותרין להקריב אם נתערבו אברי תמימין באברי מחוסר אבר אף דלב"נ לא גלי רחמנא דע"י תערובות מרצה אעפ"כ מותרין בהקרבה משום דמי איכא מידי דלישראל שרי להקריב על המזבח מחוסר אבר ע"י תערובות ולב"נ יהיה אסור להקריב על המזבח דידהו מחוסר אבר על ידי תערובות כדאמרינן בסנהדרין (דף נ"ט) לב"נ ולא נישנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ דליכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור ואם כן כיון דלישראל שרי על ידי תערובות ה"ה דלב"נ גם כן שרי:

ז אמנם זהו דווקא במחוסר אבר אבל בנבלה בזה אסורה לב"נ להקריב לגבוה במזבח דידהו אף על ידי תערובות אף דנבלה ג"כ נתמעט מכל החי דבעינן חי דווקא אעפ"כ כיון דלב"נ הא לא גלי רחמנא דע"י תערובות מרצה והא דשרינן ע"י תערובות לב"נ הוא רק מצד הסברא דמי איכא מידי א"כ בנבלה דאסורה אף לישראל לגבוה ע"י תערובות דלא גלי רחמנא דע"י תערובות מרצה רק בבע"מ הא שוב ליכא בזה מי איכא מידי ואסורה לב"נ ג"כ ע"י תערובות [וכעין זה מבואר בתוס' חולין (דף ל"ג) שהקשו אהא דקאמר הגמרא דשרי מפרכסת לב"נ משום מי איכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור הא אמרינן לקמן (דף ק"ב) דפליגי אי אבר מן החי נוהג בטמאין ואמרינן מחלוקת בישראל אבל בב"נ דברי הכל מוזהר על הטמאים כטהורין נימא מי איכא מידי ותי' דמ"מ לישראל אסור משום טומאה ע"ש] וא"כ הא אף במחוסר אבר ונרבע ג"כ הוי האיסור נבלה איסור מוסיף לב"נ להקריבו לגבוה על מזבח דידהו משום דמעיקרא היה יכול להקריבו ע"י תערובות כיון דלב"נ אינו אסור רק מצד מחוסר אבר ולא משום נרבע א"כ הא גלי רחמנא במחוסר אבר דע"י תערובות מרצה אבל השתא שנתנבלה נאסרה לב"נ לגבוה אף ע"י תערובות והוי איסור מוסיף ומקשו התוס' שפיר:

א"כ הא בכדי שלא תקשה קושיית התוס' מוכרחין לומר דבמה שניתוסף איסור לב"נ לא מיקרי מצד זה איסור מוסיף כיון דלישראל לא ניתוסף כלום מצד האיסור השני וא"כ א"ש דשפיר איצטריך קרא להורות דנבלה חל על חלב משום דמשכחת לה שלא יהא האיסור נבלה איסור מוסיף לגבוה לישראל כגון שהיתה הבהמה פסולה מעיקרא להקריבה לגבוה כנ"ל הרי דמוכח מזה דאיסור מוסיף לב"נ לא מיקרי איסור מוסיף:

ח אמנם זהו רק אי נימא כר"א דע"י תערובות מרצה אבל אי נימא כרבנן דע"י תערובות אינו מרצה אינו מוכח כלל דאיסור מוסיף לב"נ לא מיקרי איסו' מוסיף די"ל דאיצטריך קרא למחוסר אבר והנ"ל דתליא בהא דאיתא ביומא (דף ס"ד) מ"ט דרב דס"ל דבעלי חיים נדחין דיליף מבעל מום עובר בעל מום עובר לאו אע"ג דהשתא לא חזי כי הדר

מחזי שפיר דמי ה"נ ל"ש והתם מנ"ל דכתיב כי משחתם בהם מום בם מום בם הוא דלא ירצו הא עבר מומן ירצו ור' יוחנן דס"ל דבע"ח נדחין] מיעט רחמנא בהם בהם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו ידחו ורב ההוא בהם בעינייהו הוא דלא מרצו הא ע"י תערובות מרצו כדתנן אברים תמימים באברים בע"מ ר"א אומר אם קרב הראש של אחד מהם יקרבו כל הראשין כולן כו' וחכ"א אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהם יצא לבית השרפה ואידך נפקא ליה מבם בהם ואידך בם בהם לא דריש:

הרי מבואר דהך דינא אי בע"ח נדחין תליא בפלוגתא דר"א ורבנן דלר"א דסובר דע"י תערובות מרצו י"ל דבע"ח אינן נדחין אבל לרבנן דס"ל דאף ע"י תערובות אינן מרצין א"כ ע"כ צ"ל דהאי בהם אתא להורות דבהם הוא דכי עבר מומן ירצו הא כל דחויין הואיל ונדחו ידחו ח"כ כיון דהקרא דבהם סתמא כתיב משמע דבשאר דחויין אפילו דיחוי מעיקרא ובקדושת דמים גם כן אמרינן בע"ח נדחין:

והנה לעיל [מערכה א' אות ט' וי'] הארכתי להוכיח מהא דקשה למ"ד דיאוש קונה ל"ל תרי קראי דמכם וקרבנו למעט קרבן הגזול ותירצתי דמשכחת לה בשור של שני שותפים הרי דמוכח מזה דבע"ח אינן נדחין אמנם זהו דווקא אי נימא דיאוש קונה אבל אי נימא דיאוש אינו קונה אינו מוכח כלל: והנ"ל דתליא בהא דהנה בקצה"ח (סי' שס"א) האריך לבאר הא דפליגי ר' יוחנן ור"ל בב"ק (דף ס"ח) דר"י סובר דיאוש לא קני ור"ל סובר דיאוש קונה הוא משום דאזלי לשיטתייהו במה דפליגי ר"י ור"ל בב"מ (דף מ"ז) דר"י סובר דמעות קונה ור"ל סובר דמשיכה קונה והוא לפי מה דמבואר בעו"ג (דף ע"ב) ת"ש דאר"ח ב"א אר"י ב"נ נהרג על פחות מש"פ ולא ני להשבון וא"א משיכה אינו קונה אמאי נהרג כו' וכתבו התוס' למאי דפרישית דאף דמשיכה אינו קונה היינו היכא דאיכא דמים כגון במקח וממכר אבל במציאה ומתנה ודאי דקונה במשיכה כיון דליכא דמים וא"כ מאי מייתי ראיה מגזילה הא בגזילה הוי כמו מתנה כיון דליכא דמים ותירצו דאי אינו קונה בב"נ במקח אף בגזל נמי לא תקנה דלא דמי למציאה ומתנה דבהתירא אתא לידיה אבל גזל דבאיסורא אתי לידיה אי לא מהני משיכה במקח לא מהני אף בגזל עכ"ל ועי' בתוס' עירובין (דף ס"ה) בד"ה בן נח: והשתא א"ש דר"י דס"ל דיאוש אינו קונה הוא משום דס"ל דד"ת מעות קונות ולא משיכה א"כ. הא דזוכין בהפקר במשיכה בלא מעות היינו דבמציאה ובמתנה דליכא דמים משיכה קונה וא"כ היכי דבאיסורא אתי לידיה לא קני במשיכה ומש"ה אע"ג דיאוש קני באבידה אעפ"כ כיון דמשיכה אינו קונה במקח לא הוי קנין אלא באבידה דבהתירא אתי לידיה אבל בגזל דבאיסורא אתי לידיה אינו קונה במשיכתו אבל לר"ל דס"ל דמשיכה קונה וכיון דמשיכה הוי קנין במקח א"כ אף בגזל

דבאיסורא אתי לידיה ג"כ ילפינן מאבידה דקונה ביאוש דכיון דמוכח מאבידה דיאוש הוה קנין א"כ מאי נ"מ אי בהתירא אתי לידיה אי באיסורא אתי לידיה כיון דיאוש הוה קנין ומשיכה קונה בזה לכך ס"ל לר"ל דיאוש קונה עכ"ד עי"ש שהאריך בזה: ט והנ"ל דהאי פלוגתא דר"י ור"ל אי מעות קונה אי משיכה קונה תליא בהא דאמרינן בב"מ (דף מ"ח) אמר רבא קרא ומתניתא מסייע לי' לר"ל קרא דכתיב וכיחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו תשומת יד ועושק אר"ח כגון שיחד לו כלי לעושקו ולהלואתו וכי אהדריה קרא כתיב והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק כו' ואילו תשומת יד לא אהדריה מ"ט לאו משום דמחסר משיכה א"ל ר"פ לרבא אימא מעושק הוא דהדר קרא הב"ע כגון שנטלו ממנו וחזרו והפקידו אצלו א"ה תשומת יד נמי ליהדריה ולוקמיה כגון שנטלו הימנו וחזר והפקידו אצלו אי אהדריה קרא לא תיובתא ולא סייעתא השתא דלא אהדריה קרא מסייע ליה:

לכאורה יש לדקדק אמאי קאמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לר"ל דמשמע דהוי רק סיוע לר"ל ולא קושיא על ר' יוחנן הא מדלא אהדריה קרא לתשומת יד מוכח דמשיכה קונה וא"כ הא הוי מזה קושיא על ר' יוחנן והנ"ל ליישב דהנה הרמב"ם (בפ"ז מה' גזילה ה"ג) פסק אחד הגוזל או העושק או הגונב או שהלוהו כו' או שעשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו כללו של דבר כל שאלו הודה חייב לשלם בדין וכפר ונשבע משלם קרן וחומש שנאמר וכיחש בעמיתו בפקדון עכ"ל ותמהו על הרמב"ם מדוע לא הביא הך מימרא דר"ח דבעינן שיחד לו כלי להלואתו או לעושקו אבל בלא"ה אינו מחויב קרבן שבועה וחומש דהא לא מצינו חולקים על הך מימרא דר"ח:

והנ"ל ליישב דהא דס"ל לר"ח דבעינן דווקא שיחד לו כלי להלואתו ולעושקו הוא רק אי נימא דשעבודא לאו דאורייתא א"כ כיון דמדאורייתא אין לו שעבוד על הנכסים כלל ואינו שייך הנכסים של הבע"ח להמלוה עבור החוב והא דגובה המלוה מהלוה הוא רק משום מצות פריעת בע"ח כמבואר בחדושי הרמב"ן ס"פ גט פשוט ועי"ש שכתב דלא נחתינן לנכסיה אלא מכין אותו עד שתצא נפשו כדאיתא בכתובות (דף פ"ו) א"ל ר"כ לר"פ לדידך דאמרת פריעת בע"ח מצוה אמר לא ניחא לי דאיעבד מצוה מאי א"ל תנינא במד"א במצות ל"ת אבל במצות עשה מכין אותו עד שתצא נפשו ואח"כ כתב דנחתינן נמי לנכסיה אבל לא מטעם שעבוד אלא משום כפייה דכיון שכופין אותו לקיים למה יכופו אותו ע"י הכאה טפי עדיף הכפייה בהורדת הנכסים עי"ש:

וא"כ כיון דאף מן הלוה לא שייך גוביינא ושעבוד כלל בנכסים רק דנחתינן לנכסיה מטעם מצות פריעת בע"ח לכך בעינן דווקא שיחד לו כלי להלואתו דבלא"ה אינו חייב

קרבן שבועה על כפירתו משום דאינו כופר לו חפץ מבורר כבפקדון וגזל שהתובע טוען שהחפץ שלו רק דתובע ממנו החיוב מצוה לשלם לו הלואתו אינו מיחשב כפירת ממון לחייב עלה קרבן שבועה אבל אי נימא דשעבודא דאורייתא א"כ כיון דכל זמן דאינו משלם הלוה להמלוה החיוב ממון שמגיע לו משועבדין הנכסים ושייכים להמלוה עבור החוב א"כ הא אף אם כופר לו הלואתו ג"כ מיחשב כפירת ממון דהא לפי דברי המלוה תובע ממנו הנכסים דלפי טענתו שמגיע לו ממנו ממון ואינו משלם לו א"כ הא שייכים הנכסים שלו להמלוה והלוה כופר שאינו מגיע לו הנכסים משום דלא לוה ממנו כלל א"כ הא הוי תביעת חפץ דלדברי התובע הנכסים שייכים להמלוה ולפי דברי הלוה שייכים הנכסים להלוה א"כ פשיטא דזה מיחשב כפירת ממון גמור מה שמחולקים בהנכסים של מי הם וחייב עלה קרבן שבועה:

והשתא א"ש די"ל דס"ל להרמב"ם דהא דמוקי ר"ח דבעינן דווקא שיחד לו כלי להלואתו ולעושקו הוא משום דס"ל דשעבודא לאו דאורייתא אבל הרמב"ם לשיטתו דפסק (בפ"א מה' מלוה) דשעבודא דאורייתא לא בעינן כלל יחד כלי לכך לא הביאו הרמב"ם:

והשתא א"ש הא דקאמר רבא קרא ומתניתא מסייע לר"ל דלר' יוחנן לא הוה קושיא מזה מהא דלא הדר תשומת יד דמוכח דבעינן משיכה דלר' יוחנן לשיטתו דס"ל בב"ב (דף קע"ה) דשעבודא דאורייתא אינו מוכח כלל מהא דלא אהדריה לתשומת יד דבעינן משיכה משום דהא לר' יוחנן לשיטתו לא בעינן יחד כלי כלל כיון דס"ל שעבודא דאורייתא כמו שביארתי וא"כ הא לא בעינן למיהדר תשומת יד דמעושק הוא דאהדריה קרא אבל לרבא לשיטתו לפי מה דמבואר בש"ך בח"מ (סי' ל"ט סק"ב) דרבא ס"ל שעבודא לאו דאורייתא דלא כשיטת התוס' בגיטין (דף נ') [ובמ"א הארכתי להוכיח כדבריו דרבא ס"ל שעבודא לאו דאורייתא] א"כ כיון דבעינן דווקא יחד כלי א"כ מוכח מהא דלא הדר לתשומת יד דמעושק לא ידעינן די"ל דמיירי בחזר והפקידו אצלו דבעינן משיכה דווקא:

י והנ"ל דהאי חקירה אי שעבודא דאורייתא אי לא תליא בהא דאיתא בקידושין (דף מ"א) שליחות מנ"ל דתניא ושלח מלמד שהוא עושה שליח כו' והא דתנן חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו מנ"ל דעושה שליח בקדשים וכ"ת דיליף מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים נפקא לי' מדר' יהושע בן קרחה דאמר ריב"ק מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו והקשו התוס' וא"ת אמאי לא יליף דשליחות מהני בקדשים משחיטת פרו של אהרן

מדאיצטריך לומר שהיה בבעלים כדכתיב ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבשאר קדשים לא בעינן בעלים וי"ל דהא דממעטינן מפרו של אהרן היינו חטאת דווקא דומיא דפרו של אהרן וה"ט משום דבחטאת לא כתיב אותו אפילו בע"כ והילכך כיון דאי איתא לקמן אין מקריבין אותו בע"כ דין הוא שיעשה שליח אבל שאר קרבנות דמקריבין בע"כ לא עכ"ל (כן הגיה המהרש"א עי"ש ודבריו נכונים):

ולכאורה קשה על תירוץ התוס' הא התוס' בר"ה (דף ו') בד"ה יקריב אותו מלמד שכופין אותו הקשו וא"ת הא דתנן בערכין (דף כ"א) חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן ה"ד אי מקמי דאתי לידי בל תאחר אפילו עולות ושלמים נמי לא ואי דעבר בב"ת אפילו חטאות ואשמות נמי וי"ל דלעולם בשלא עבר עדיין אלא דחזינן שהוא מתעצל להביא ומוציא הוצאות חנם שלא לצורך כדי שלא ישאר במה לקנות ולהכי ממשכנין ואם אין מוציאין במה אז כופין כדאמר הכא עכ"ל:

והשתא לפ"ז תקשה הא קודם שעבר בב"ת גם בעולה בדידיה תליא מילתא שהרי אין כופין אותו ושפיר יש למילף שליחות בעולה מחטאת ולאחר שעבר בב"ת שניהם שוים דלאו בדידהו תליא מילתא שהרי בחטאת מסתמא תמיד עושה שליח אף לאחר שעבר בב"ת דג"כ לאו בדידיה תליא מילתא א"כ אמאי לא נילף עולה מחטאת וגם איך אקרי חטאת בדידי' תליא מאחר שכופין אחר ג' רגלים ודוחק גדול לומר שבשביל האי כפייה כשרואין שמוציא הוצאות חנם מיקרי עולה יותר בע"כ מחטאת דנימא דבשביל הכי לאו בדידיה תליא מילתא הלא מ"מ אי בעי אינו מוציא הוצאות חנם ואפ"ה אינו מקריב עולתו ועדיין בדידי' תליא מילתא:

יא והנ"ל ליישב דהנה הגמרא בר"ה (דף ו') הנ"ל פריך תרי קראי ל"ל גבי לאו דב"ת ותרי קראי דגבי כפייה ל"ל דהרי כתיב ועשית מלמד שב"ד כופין אותו וכבר נאמר יקריב אותו מלמד שכופין אותו ומשני דאיצטריך בכל חד תרי קראי חד לאמר ולא אפריש וחד לאפריש ולא אקריב וצריכא דאי כתב רחמנא באמר ולא אפריש ה"א דבאפריש אינו עובר בב"ת ואין כופין אותו משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא ואי כתב רחמנא באפריש לחוד לא הוה ידעינן באמר דהוי אמינא דיבוריה לאו כלום הוא קמ"ל:

והנה לכאורה ק"ל בהא דפריך הגמ' ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך ל"ל מיקריב אותו נפקא הא האי קרא דיקריב אותו גבי עולה הוא דכתיב ר"פ ויקרא ובוודאי דאין ללמוד חטאת מעולה לענין כפייה כאשר באמת גם לפי המסקנא אשתני דינם דבחייבי עולה תמיד ממשכנין משא"כ בחטאת וכדתנן במשנה דערכין חייבי חטאות אין ממשכנין אותן ואיצטריך האי קרא דועשית דקאי נמי על חטאות ואשמות דמרבינן מהאי קרא

דמוצא שפתיך וע"כ צ"ל דקושיית הגמ' לא קאי דלא לכתוב ועשית דהאי קרא איצטריך בשביל חטאת רק דקשה להיפוך קרא דיקריב אותו ל"ל בעולה דכבר נלמוד גם בעולה מהך קרא דועשית מאחר דבהאי קרא דמוצא שפתיך אתרבי גם עולה ובהיות כן לפי מה דמשני הגמרא דהני תרי קראי קיימי חד על אמר ולא אפריש וחד על אפריש ולא אקריב א"כ הא רק גבי עולה הוא דאית לן תרי קראי אבל גבי חטאת דלא נתרבה כ"א מקרא דועשית לחוד לא נתרבה אלא באמר לחוד או באפריש לחוד ועדיין לא ידעינן הי מנייהו אתרבו בחטאת לענין כפייה: והנ"ל ליישב בפשיטות דכיון דקראי סתמא כתיב ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך והאי קרא יכולין לפרש הן על אמר ולא אפריש והן על אפריש ולא אקריב דהא לא מסיימי קראי איזה קרא קאי על אמר ולא אפריש ואיזה קאי על אפריש ולא אקריב א"כ בוודאי כוונה תורה דעל שניהם בין באמר ולא אפריש ובין באפריש ולא אקריב כופין אותו דאל"כ למאי כתביה רחמנא האי ועשית כיון דאף השתא דכתיב ועשית ג"כ לא ידעינן על איזה מהם כופין א"כ מאי נלמוד מהקרא וע"כ דבאמת הקרא קאי על שניהם:

אמנם זהו דווקא א"נ דשעבודא דאורייתא אבל א"נ דשעבודא לאו דאורייתא א"כ הא מסיימי קראי דאיתא בר"ה שם בעי ר"ז יורש מהו בבל תאחר כו' ת"ש דתני ר"ח מעמך פרט ליורש וכתבו התוס' שם בד"ה יורש דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא מיירי שהפרישה מחיים ולמ"ד דאורייתא אעפ"י שלא הפרישה מחיים עי"ש הרי דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא ע"כ צ"ל דהאי קרא דכי תדור נדר מיירי באפריש מאחר דבהאי קרא כתיב מעמך פרט ליורש דלא משכחת ליה אלא באפריש וא"כ האי קרא דמוצא שפתיך ע"כ מיירי באמר ולא אפריש וא"כ הא דכתיב בהאי קרא דמוצא שפתיך ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך הוא רק באמר ולא אפריש אבל אפריש ולא אקריב אין כופין גבי חטאת כיון דלא כתיב ביה קרא לאפריש ולא אקריב:

והשתא א"ש הא דתירצו התוס' דשאני פר של אהרן דהוי חטאת ואין כופין אותו די"ל דקאי להך מ"ד דס"ל שעבודא ל"ד וע"כ מיירי קרא דמוצא שפתיך באמר ולא אפריש א"כ לא נשמע בחטאת היכא דאפריש דממשכנין אותו כלל והרי הכא, גבי פר של אהרן כבר הוא מופרש ועומד וכבר התוודה עליו א"כ שפיר ה"א דדווקא גבי חטאת כמו בפרו של אהרן דמיירי באפריש הוא דעושה שליח הואיל דאין כופין אותו בכה"ג כלל ובדידיה תליא מילתא אבל בעולה ופסח דכופין אותו ה"א דאינו יכול לעשות שליח לכך איצטריך קרא דושחטו אותו לרבות שליח בקדשים והא דמבואר בתוס' ר"ה הנ"ל דבחטאת כופין לאחר שעבר בב"ת הוא למ"ד דשיעבודא דאורייתא א"כ כיון דלא מסיימי הקרא דמוצא

שפתיך במאי מיירי והקרא סתמא כתיב ע"כ דקאי בין אאמר ולא אפריש ובין אאפריש ולא אקריב דאל"כ למאי כתביה רחמנא [דזהו דוחק לומר דיכתוב הקרא סתם ויסמוך אמאי דקשה ל"ל קרא דושחטו איתו דנילף מפרו של אהרן וע"כ דבחטאת אין ממשכנין דזהו דברים דחויים שא"א לאומרן דהתורה יסמוך על הוכחה כזה וע"כ דכוונת התורה דבאמת בתרוייהו כופין וכעין זה מבואר בא"ח]. יב אך לפ"ז תשאר קושיית התוס' למ"ד דש"ד א"כ ל"ל קרא דושחטו ת"ל מפרו של אהרן דהא לדידי' גם בחטאת כופין והנ"ל דלמ"ד דש"ד יש ליישב קושיית התוס' באופן אחר דלכאורה קשה לשיטת הפוסקים דס"ל דזכייה מהני אף במקום שאינו יכול לעשות שליח כגון בקטן דאף דא"י לעשות שליח אעפ"כ זכין לקטן מדאורייתא דזכייה עדיף משליחות א"כ מאי פריך הגמרא שליחות בקדשים מנ"ל הא אף דלא ידעינן שליחות בקדשים אעפ"כ הא יכול לשחוט קרבן חבירו אף בלא שליחות מצד זכייה דכיון שהוא מופרש ועומד בוודאי זכות גמור הוא להבעלים שישחטו עבורו הקרבן וזכייה עדיף משליחות לכך מצי לשחוט עבורו אף דל"ל קרא על שליחות ומאי פריך הגמרא:

והנ"ל ליישב דהגמ' פריך שפיר לפי מה דמבואר במרכבת המשנה (פ"ו מה' גירושין) דלא שייך זכות רק במזכין חפץ לפלוני ולא בנוטלין חפץ שלא מדעתו בתורת זכות דלהוציא מרשות הנותן לא מהני זכייה וכן האריך להוכיח מו"ח הגאון בעמק יהושע (סי' כ"א) עי"ש בדבריו הנחמדים (ובמ"א הארכתי בזה] וא"כ א"ש דל"ל דיכול לשחוט קרבן של חבירו מטעם זכייה משום דהא אנן קיי"ל דיש שאלה בהקדש ובתוס' כריתות (דף י"ג) מבואר דהקשו אהא דתנן יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד וא"ת אמאי לא חשיב ה' כגון נשבע שלא יאכלנו ואכלה וי"ל מידי דאיתא בשאלה לא קתני ומוקדשין דתני אע"ג דהוי בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרק דמן כהילכתן ליתא בשאלה ומו"ח הגאון בס' אבי הנחל (ד' י"ז) הוכיח דאף לאחר שחיטה לחוד ג"כ לא מהני שאלה מהא דפריך הגמ' בכריתות שם וניתני ה' חטאות ונוקמי כגון דאכל כזית פיגול והשתא א"נ דלא מהני שאלה רק לאחר שחיטה וזריקה א"כ מאי פריך הגמ' וניתני פיגול הא כיון דפיגל בזריקתו א"כ הא לא נזרק דמו כהילכתו ומהני שאלה ומילתא דאיתא בשאלה לא קתני וע"כ דלאו דווקא נשחט ונזרק אלא אפילו ע"י שחיטה לחוד ג"כ לא מהני שאלה וע"י בקצה"ח (סי' ת'):

וא"כ כיון דקודם שחיטה היו יכולין הבעלים לשאול על הקדישן ולאחר שחיטה לא מהני שאלה א"כ הא ע"י שחיטתו מוציא הדבר מרשות הבעלים דאינם יכולין לשאול עוד ולהוציא מרשות הנותן הא לא מהני זכייה לכך מוכרחין למילף דמהני שליחות

בקדשים ויכול לשחוט מטעם שליחות א"כ כ"ז בכל הקרבנות אבל בפרו של אהרן לפי מה דמבואר ביומא (דף נ"א) בפר כה"ג דאפקורי אפקריה רחמנא גבי אחיו הכהנים דאל"כ האיך מתכפרין ופי' רש"י התם דאפקרי' רחמנא להכפרה והרמב"ם (פ"ה מה' יוה"כ) כתב דהתורה הפקירה ממונו לכל אחיו הכהנים:

וי"ל דרש"י מיירי שם למאן דס"ל התם דפר יוה"כ קרבן יחיד הוי אבל לפי מה דפסקינן דפר של יוה"כ קרבן שותפין הוי א"כ יש להם חלק בגוף הקרבן משום דהתורה הפקירה ממונו לאחיו הכהנים ומוכח ממש"כ הרמב"ם דהפקירה לממונו דע"כ נקנה הפר לאחיו הכהנים אף קודם שהקדיש דלאחר שהקדישו איגלאי מילתא למפרע דלאותו הפר שיקדיש הכה"ג הפקירו רחמנא דהא אחר שהקדישו אין להכהן זכות ממון כלל בו אלא זכות כפרה לבד וע"כ מוכח דאמרינן דאיגלאי מילתא למפרע כנ"ל דהתורה הפקירה לאותו הפר שיקדיש הכהן להבא וא"כ כיון דאפקרי' רחמנא לממונו של כה"ג לאחיו הכהנים א"כ הא לא מצי שאיל הכה"ג על הקדש של הפר דהא נקנה לציבור ולא מצי שאיל על הקדש של אחר וכיון דאף קודם שחיטה ליתא בשאלה א"כ הא שוב יכולין לשוחטו עבורו מטעם זכייה דהא ליכא בזה הוצאה מרשות הבעלים כיון דאף קודם שחיטה ג"כ ליתניהו בשאלה ואינו מוכח כלל מזה דמהני שליחות דהא דמהני בפרו של אהרן הוא רק מטעם זכייה אבל במקום דבעינן שליחות לא מהני שליחות בקדשים לכן איצטריך קרא דושחטו אותו: אמנם הך תירוצא הוא רק אם נימא כשיטת התוס' דלאחר שחיטה וזריקה לא מהני שאלה אבל לפי מה דהאריך הט"א בר"ה (דף כ"ח) להוכיח דיש שאלה בהקדש אף לאחר שחיטה וזריקה דלא כשיטת התוס' א"כ הא אינו מוציא כלל בשחיטתו מרשות הבעלים כיון דאף לאחר שחיטה ג"כ ישנו בשאלה א"כ תקשה ל"ל הקרי דושחטו אותו ת"ל מפרו של אהרן דהא כמו דאצל פרו של אהרן מהני מטעם זכייה כן ה"נ יהא מהני בכל הקרבנות מטעם זכייה וע"כ הא צ"ל כתי' התוס' א"כ מוכח דשיעבודא לאו דאורייתא:

יג ומעתה א"ש הא דהעיד ר"ע אז ישיר משה וגו' לאמר ומה ת"ל לאמר מלמד שהיו ישראל עונין על כל דבר אחריו של משה כקורין את ההלל והוא דאיתא בסוטה (דף י"ג) תניא ר"א הגדול אומר שנים עשר מיל על שנים עשר מיל ב"ק משמיע ואומר וימת משה ספרא רבא דישראל וי"א לא מת משה כתיב הכא וימת שם וכתיב התם ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש וק"ל להך מ"ד דמשה לא מת א"כ תקשה הא איתא בסנהדרין (דף צ"א) תניא אר"מ מנין לתחיית המתים מן התורה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' שר לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית

המתים מן התורה פי' דלכך כתיב ישיר ולא כתיב שר אף דלפי משפט הלשון הדבר הוא עבר ולא עתיד א"כ ה"ל למכתב שר משום דקמ"ל הקרא דלהבא כשיבוא משיח צדקינו ישיר ג"כ משה עם ישראל את השירה הזאת להורות על תחיית המתים והשתא אי נימא דמשה לא מת א"כ הא אינו מוכח תחיית המתים וא"כ למאי שינה הכתוב וכתב בלשון עתיד ישיר כיון דאף השתא דכתיב ישיר ג"כ אינו מוכח תחיית המתים דהא כל עיקר הילפותא לתחה"מ הוא ממשה דהאיך ישיר משה לעתיד וע"כ דעתיד לחיות דמבני ישראל ליכא ילפותא דהא אותן הישראלים שיהיו אי"ה בעת ביאת משיח המה בוודאי ישירו את השירה הזאת ג"כ לה' וגם המה קרואים בני ישראל ומנ"ל דהקרא קאי על אותן בני ישראל שהיו בעת יציאת מצרים שהמה ישירו לעתיד כיון דיכולין לפרש דקאי על אותן בני ישראל שיהיו באותו הדור וע"כ דכל עיקר ההוכחה הוא ממשה דהאיך ישיר משה לעתיד אם לא דנימא דעתיד לחיות והשתא אי נימא דמשה לא מת א"כ הא אף ממשה ג"כ אינו מוכח תחה"מ אף השתא דכתיב ישיר א"כ למאי כתביה קרא ישיר ה"ל למיכתב שר כמשפט הלשון כיון דבין כך ובין כך אינו מוכח מכאן תחה"מ:

והנ"ל ליישב דאיתא במדרש (פ' בשלח) כשיצאו ישראל מן הים באו המלאכים להקדים שירה לפני הקב"ה א"ל הקב"ה יקדימו בני תחלה כו' ולמה כך אמר הקב"ה למלאכים לא מפני שאני מפיל אתכם שיקדימו תחלה אלא מפני שבשר ודם יאמר תחלה עד שלא ימות אחד מהם אבל אתם כ"ז שאתם מבקשים אתם חיים וקיימים עכ"ל המדרש ולפ"ז אם משה לא מת ה"ל לישראל להקדים שירה לפני משה עד שלא ימות אחד מהם אבל משה חי וקיים וא"כ מדוע כתיב משה ברישא והדר בני ישראל אע"כ דגם על בני ישראל קאי הלשון עתיד דמלת ישיר ולעתיד יחיו גם בני ישראל ותו ל"ק שיאמרו בני ישראל תחלה עד שלא ימות א' מהם דהא אמרינן העומדים בתחיית המתים אינם חוזרין לעפרן וא"כ מוכח שפיר תחה"מ אף להך מ"ד דמשה לא מת לכך כתיב ישיר להורות תחה"מ:

אמנם הך תירוצא תליא בהא דפליגי ר"ע ור"נ בסוטה (דף ל') כיצד אמרו שירה דר"ע סובר דהיו אומרים שירה כגדול המקרא את ההלל והן עונין אחריו ראשי פרקים משה אמר אשירה לה' והם אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה נאה והם אומרים אשירה לה' ר' נחמיה אומר כסופר הפורס על שמע בבה"כ שהוא פותח תחלה והן עונין אחריו ראשי פרקים [ומפרש רש"י והן עונין אחריו וכך שרתה רוח הקודש על כולם וכוונו יחד את השירה ככתבה עכ"ל] במאי קמיפלגי ר"ע סבר לאמר אמילתא קמייתא קאי שעונין תמיד אשירה לה' ור"נ סבר ויאמרו דאמר כולהו בהדי הדדי לאמר דפתח משה ברישא כו' עי"ש:

ומעתה הך תירוצא תליא בהא דאי נימא כר"ע דאמרו שירה כגדול המקרא את ההלל דלא שרתה רוה"ק על כולם ליכא להוכיח תחיית המתים להך מ"ד דמשה לא מת מהא דלא הקדימו הישראל לפני משה דאינהו לא הוי ידעי מאי למימר עד ששמעו מפי משה שאמר ברוה"ק וא"כ קשה למאי כתיב ישיר ולא שר דאף השתא דכתיב ישיר ג"כ אינו מוכח תחה"מ וא"כ ע"כ סובר דמשה מת ומוכח תחה"מ כפשוטו אף אי נימא דתיבת ישיר הנאמר בלשון עתיד לא נאמר אלא על משה לבדו אבל אי נימא כר"נ דשרתה רוה"ק על כולם שפיר י"ל דמשה לא מת ואעפ"כ כתיב ישיר להורות תחה"מ דהא ע"כ דתיבת ישיר הנאמר בלשון עתיד קאי נמי על בני ישראל דאל"כ קשה ה"ל לבני ישראל להקדים לפני משה דהא ידעו גם הם ברוה"ק כל השירה כמשה הרי מבואר דאי נימא כר"ע דאמרו שירה כגדול המקרא את ההלל מוכח דמשה מת דאל"כ קשה למאי כתיב ישיר:

יד ואיתא בשבת (דנ"ה) אמר ר"א אין מיתה בלא חטא ואין יסורים בלא עון אין מיתה בלא חטא דכתיב הנפש החוטאת היא תמות כו' מיתיבי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון א"ל מצוה קלה צויתיו ועבר עליה א"ל והלא משה ואהרן שקיימו את כל התורה כולה ומתו א"ל מקרה אחד לצדיק ולרשע כו' הוא דאמר כי האי תנא דתניא רשב"א אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנאמר יען לא האמנתם בי הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם לפטור מן העולם וכתב ע"ז המהרש"א בח"א ולמ"ד שמתו בלא חטא מפרש לה להאי קרא יען לא האמנתם בי לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ וגו' הא האמנתם בי זכיתם להכניסם לא"י אבל אין זה כדאי להיות מתים אי לאו דיש מיתה בלא חטא:

והנה לכאורה קשה לרשב"א דמפ' דהאי לכן לא תביאו את הקהל הזה הוא לעונש מיתה א"כ אמאי לא זכה משה ליכנס לא"י דל"ל דמחמת האי חטא דמי מריבה נגזר עליו שלא יכנוס לארץ ג"כ הא אנן קיי"ל כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות אם כן הא כיון דנגזר עליה עבור זה העון מיתה א"כ אמאי נענש ג"כ עבור זה שלא יכנוס לארץ בשלמא אי נימא דיש מיתה בלא חטא אם כן הא העונש דמיתה לא הוי בשביל החטא דבלא"ה מוכרח למות בעטיו של נחש א"כ שפיר י"ל דנגזר עליו שלא יכנוס לארץ עבור החטא של מי מריבה אבל אי נימא דאין מיתה בלא חטא רק דמחמת החטא נגזר עליו מיתה א"כ הא א"א לחייבו עבור זה החטא משום שתי רשעיות:

והנ"ל ליישב די"ל הא דמשה לא זכה לכנוס לארץ הוא שלא מחמת חטא רק מטעם אחר דאיתא במדרש קהלת [ע"פ גם במדבך] וישמע ה' את קול דבריכם ויקצוף וישבע וגו'

ר' אבהו בשם ר' תחליפא חמיו כתיב אשר נשבעתי באפי אמר הקב"ה באפי נשבעתי וחוזרני בי אם יבואון אל מנוחתי למנוחה זו אינם באים אבל באים הם למנוחה אחרת רב ביבי בשם ריב"ל אמר למלך שכעס על בנו והוציא ודוחפו חוץ לפלטין שלו ונשבע שלא יכניסו לבנו לפלטין מה עשה היתה בנויה וסתרוה וחזר ובנאה והכניסו נמצא מכניס בנו ומקיים שבועתו כך אמר הקב"ה באפי נשבעתי וחוזרני בי אם יבואון אל מנוחתי למנוחה זו אינם באים אבל באים הם למנוחה אחרת עכ"ל:

והנה הפר"ד הביא המדרש שאלו היה משה רבינו נכנס לארץ ישראל לא היה נחרב הבית המקדש עי"ש [ועי' מה שביאר ע"ז מו"ח הגאון בנחלת יהושע דרוש י"ב, עי"ש] וא"כ א"ש דלכך לא נכנס משה לא"י משום דאם היה נכנס לארץ ישראל לא היה נחרב הבית המקדש ולא היו יכולין דור המדבר לבוא לארץ משום השבועה שנשבע הקב"ה אם יבואון אל מנוחתי לכך הוכרח משה למות בח"ל כדי שיחרב הבית ויהיו יכולין דור המדבר לכנוס לארץ משום דלמנוחה זו אינם באין אבל באין הם למנוחה אחרת [ובדרושי הארכתי בזה ואכ"מ]:

טו אמנם זהו תליא בהא דהנה המ"ל ברמב"ם (פ"ח מה' גירושין) הקשה על המדרש לפי מה דמבואר ברשב"א בגיטין (דף כ') שהקשה אהא דתנן ה"ז גיטך ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם דאין זה כריתות דהא אפשר דיפול הבית בחייה וה"ל כריתות ותי' דאעפ"י שנסתר הבית לא אמרינן בכי הא נפל אזדא דדווקא גבי שוכר אמרינן נפל אזדא דלדירה שכרה ולא להיות בה כשתחרב אבל לענין איסור לילך לבית אביה בזה אף כשתחרב הבית אסורה לכנס דאפי' דריסת הרגל אסור עליה דבין שיהיה הבית כמו שהיה בשעת תנאו או שנפל לאחר מכאן לעולם אסורה בו שכניסת קרקע אסור עליה והארץ לעולם עומדת וכן נראה מהתוספתא כו' עכ"ל והשתא תקשה דמאי פעולה במאי שסתר הבהמ"ק כיון דאף אם נפל הבית נמי אסורים לכנס:

ותירץ מו"ח הגאון בס' אבי הנחל (דרוש כ"ד) דאף לדעת הרשב"א דס"ל דאף אם נפל הבית נמי אסור לכנס היינו דווקא בסתם בית משום דהא דאמרינן דכיון דנפל אזדא ליה אינו שייך רק במחיצות אבל לא בקרקע דהארץ לעולם עומדת אבל בקדושת המקדש אי אמרינן שנסתלקה הקדושה מעת שנסתלקו המחיצות ובטלה הקדושה וזר אינו חייב כרת על הכניסה א"כ נעשה שינוי בהקרקע והראיה שזר אינו נענש אם נכנס א"כ סתירת המחיצות שייך לקרקע נמי ועי' בזבחים (דף כ"ד) כי קידש דוד, רצפה עליונה כו' לעולם פשיטא לי' דעד ארעא דתהומא קידש וא"כ אי אמרינן דבלא מחיצות בטלה הקדושה א"כ יצטרך אח"כ לקדושה אחרת א"כ הוי התחדשות בקרקע המקדש גופא וע"כ י"ל

דהא דאיתא במדרש הנ"ל רב ביבי אמר בשם ריב"ל למלך שכעס על בנו כו' הוא משום דריב"ל אזיל לטעמי' דאיתא בירושלמי (פ"ג דמ"ש) אמר ר' זעירא ר"ח ור"י וריב"ל עלו לירושלים ונתמנו להם פירות ובקשו לפדותן בגבולין כו' סבא הוי סבר מימר רואין את המחיצות כאילו הם עולות ואילין רבנן סברי לא רואין את המחיצות כאילו הן עולות וא"כ כיון דריב"ל סבר דאין רואין את המחיצות כאילו הם עולות ומכי נטלו המחיצות בטלה הקדושה וע"כ שרי לפדותם אפי' בירושלים דאעפ"י דכתיב כי ירחק ממך המקום והמקום הא לא נשתנה אך מכיון שנטלו המחיצות קרינן בי' כי ירחק ממך המקום א"כ הוי השתנות במקום עצמו וע"כ כשיבנו המחיצות אחר כך הוי התחדשות אפי' לקרקע המקדש גופא עכ"ד:

אמנם זהו דווקא אי נימא דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא אבל אי נימא דקידשה לעתיד לבוא א"כ הא לא פקע הקדושה מן הארץ ולא נעשה שינוי בהקרקע א"כ הא אף אם נחרב הבית ג"כ אין יכולין דור המדבר לכנס לארץ א"כ תקשה דאמאי לא זכה משה לכנוס לארץ וע"כ צ"ל אי נימא כר' אמי דאין מיתה בלא חטא דמשה לא מת והא שלא נכנס לארץ הוא עבור החטא של מי מריבה:

והשתא א"ש הא דהעיד ר"ע אז ישיר לפי מה שביארתי דלפ"ז מוכח דס"ל לר"ע דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לע"ל ואיתא בשבועות (דף ט"ו) תניא ר"א אומר אם נאמר מקדש למה נאמר משכן ואם נאמר משכן למה נאמר מקדש אלו נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על משכן יהא חייב שהרי משוח בשמן המשחה ועל מקדש לא יהא חייב ואם נאמר מקדש ולא נאמר משכן הייתי אומר על מקדש יהא חייב שהרי קדושתו קדושת עולם ועל משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן ומקדש ופר"שי קדושת עולם שאין אחריה היתר במות הרי דמוכח מזה דקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל דאל"כ עדיין תקשה דלכתוב מקדש ולא לכתוב משכן דגם במקדש יש אחריה היתר במות וע"כ דקדושה ראשונה קידשה לע"ל:

אך יש לדחות דמשכחת לה מעלה אחרת במקדש משא"כ במשכן דגרסינן בזבחים (דף ק"א) אהא דקאמר רב משה רבינו כה"ג היה מיתיבי לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל אם נאמרו קדשי קדשים למה נאמר קדשים קלים ואם נאמרו קדשים קלים למה נאמר ק"ק אילו לא נאמר קדשים קלים הייתי אומר בק"ק הוא דיאכל שהרי הותר לזר ולהן קדשים קלים לא יאכל ואלו לא נאמרו ק"ק הייתי אומר בקדשים קלים הוא דיאכל שהם קלים בקדשי קדשים לא יאכל לכך נאמר קדשי קדשים קתני מיהת שהרי הותרו לזר ולהן לאו משה ומפרש רש"י שאכל קדשי קדשים בשבעת ימי

המילואים והשתא אם חשבינן זה לקולא מה שהותרו אכילת קדשים למשה אי משה זר היה אף שאין אלו הקדשי קדשים של דורות מ"מ כיון שגם זה קדשי קדשים נחשב זה לגריעותא מכש"כ שזהו מיחשב לקולא במשכן נגד מקדש שהותר במשכן עבודת זר והיינו אותו המשכן עצמו ובמקדש לא הותר עבודת זר אף בשבעת ימי חנוכתו בימי שלמה א"כ אף א"נ דקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לע"ל צריך ג"כ לומר משכן ומקדש דאלו נאמר מקדש היתי אומר על מקדש יהא חייב שלא הותר לזר אבל משכן שהותר לזר למשה לא יהי' חייב:

אמנם זהו דווקא אם משה זר היה אבל א"נ דמשה כהן היה א"כ לא מצינו שום קולא במקדש נגד משכן וע"כ צ"ל דס"ל דמשה זר היה אמנם ע"ז ק"ל משעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף ומבואר בזבחים (דף ק"א) דר"נ סובר דמפני אנינות שרפוה וישמע משה וייטב בעיניו ואם משה זר היה מדוע לא אכלו החטאת יבוא עשה דאכילת קדשים וידחה הל"ת דאנינות ואין ראיה מקדשי דורות שכבר היו כהנים הרבה אבל כאן שכל הכהנים אוננים היו ידחה העשה להל"ת. בשלמא אי משה כהן היה אלא שטרוד בשכינה היה כמבואר בזבחים (שם) א"כ הם לא יכלו לאכול כי יוכל העשה להתקיים ע"י משה ומשה לא בא לאכול מטרדתו ע"כ נשרף אבל אם משה זר הי' מדוע שורף בשלמא לשיטת רבא בזבחים (דף צ"ז) דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא אבל לרב אשי דמשני שם יקדש עשה הוא אלמא דס"ל דעשה דוחה ל"ת שבמקדש תקשה:

טז והנ"ל ליישב דלא שייך לומר בזה דליתי עשה דאכילת קדשים וידחה לל"ת דאנינות לפי שיטת הט"א דיש שאלה בהקדש אף לאחר שחיטה וזריקה א"כ הא העשה דאכילת קדשים קיל דישנו בשאלה דהא אם ישאל על הקדישו ויתהוה חולין למפרע אין שום מצוה באכילתן ויכול להתבטל המ"ע דאכילה ע"י שאלה אבל האיסור שמונח על החתיכה שלא לאוכלו אינו יכול להתבעל דהא אף אם ישאל על הקדישו ויתהוה חולין למפרע ויהא מותר באכילה מצד אנינות אעפ"כ תהיה שוב אסורה באכילה מצד חולין שנשחטו בעזרה ועי' ברש"י בפסחים (דף כ"ב) דאף למ"ד דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא היינו לענין איסור שחיטתו אבל באכילה אסור מדאורייתא וא"כ כיון דהאיסור אכילה שמונח על החתיכה א"א להתבטל דאף אם ישאל על הקדישו ג"כ תהיה אסורה באכילה רק דכעת היא אסורה באכילה מצד אנינות ואם ישאל על הקדישו תהיה אסורה משום חולין בעזרה אבל לענין עצם איסור אכילתה אין שום נ"מ דבין כך ובין כך אסורה באכילה והמ"ע דאכילת קדשים שמונח על הגברא לאיכלו יכול להתבטל ע"י שאלה אין עשה דישנו בשאלה דוחה לל"ת שאינו בשאלה:

וכמו דאמרינן בפ"ק דיבמות (דף ה') אלא אתי מראשי דהך תנא דתניא ראשו מה ת"ל לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו שומע אני אפילו מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו איכא למיפרך מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה אלמא הא דאיתא בשאלה קיל יותר דעשה דוחה אפילו ל"ת ועשה לכך העשה דאיתא בשאלה אינו דוחה לל"ת דאינו בשאלה אמנם זהו רק א"נ דיש שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה אבל אם נימא כשיטת התוס' דאין שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה א"כ הא לא משכחת לה לעולם שיהא המ"ע דאכילת קדשים יכול להתבטל ע"י שאלה דהא המ"ע דאכילת קדשים אינו חל רק לאחר שחיטה וזריקה דשרי באכילה וא"כ הא בעת חלות המ"ע דאכילת קדשים ליתנייהו בשאלה בשום פעם וא"כ הא הוי המ"ע דאכילת קדשים ג"כ ליתא בשאלה והדרא קושיא לדוכתיה דאמאי לא אכלו באנינות וע"כ דיש שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה:

והשתא א"ש הא דהעיד ר"ע אז ישיר דבא להוכיח דאיסור מוסיף לב"נ לא מיקרי איסור מוסיף דמהא דאז ישיר מוכח דמשה לא מת א"כ מוכח דקדושה ראשונה לא קידשה לע"ל א"כ מוכח דמשה זר היה א"כ מוכח דיש שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה א"כ קשה ל"ל קרא דושחטו אותו ת"ל מפרו של אהרן דל"ל דבפרו של אהרן הוא מטעם זכייה דהא בכל הקדשים ג"כ אין בזה הוצאה מרשות הנותן וע"כ צ"ל כתי' התוספות דבחטאת אין כופין אם כן קשה הא בחטאת גם כן כופין לאחר שעבר בב"ת:

וע"כ צ"ל דשעבודא לאו דאורייתא וא"כ אין כופין בחטאת רק באמר ולא אפריש אבל באפריש ולא אקריב אין כופין וא"כ הא מוכח דשעבודא לאו דאורייתא א"כ מוכח מדלא אהדריה לתשומת יד דמשיכה קונה א"כ מוכח דיאוש קונה א"כ קשה ל"ל קרא דקרבנו ועל כרחך דבע"ח אינן נדחין א"כ מוכח כר"א דע"י תערובות מרצה א"כ מוכח מהא דאיצטריך קרא דנבלה חל על חלב דאיסור מוסיף לב"נ לא מיקרי איסור מוסיף א"כ הא ל"ל דמשכחת שני מיתות חלוקות בקידש אשה בימי נדותה וע"כ צ"ל דמשכחת לה במעכשיו ולאחר ל' יום א"כ א"ש הא דסבירי ליה לר"ע דאין קידושין תופסין בח"ל ודוק:

## מערכה כ

א גרסינן בביצה (דף י"ב) תני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ביו"ט ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בב"ח ולוקה משום הבערה א"ל פוק תני לברא הבערה ובישול אינה משנה ואת"ל משנה ב"ש הוא דאמרי לא אמרינן מתוך כו' ה"נ לא אמרינן

מתוך שהותרה הבערה לצורך כו' דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך כו' ה"נ מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך:

והנה הרמב"ם (בפ"א מה' יו"ט ה"ד) פסק כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביו"ט שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה כו' אלמא דס"ל להרמב"ם דלא אמרינן מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך רק בהוצאה והבערה אבל לא בשאר מלאכת אוכל נפש ועי' בלח"מ ובפר"ח בה' יו"ט (סי' תצ"ה) ולכאורה דברי הרמב"ם תמוהים דא"כ אמאי קאמר ר' יוחנן פוק תני לברא הבערה ובישול אינה משנה אמאי נקט ובישול הא בבישול כ"ע מודים דל"א מתוך:

ב והנ"ל דאדרבא מכאן סייעתא לשיטת הרמב"ם בהקדם ליישב הא דלכאורה תמוה אהא דקאמר ר' יוחנן פוק תני לברא הא י"ל דהברייתא ר' עקיבא היא דס"ל בפסחים (דף ה') דל"א מתוך וביותר דהתוספות שם בתחלת הסוגיא גבי השוחט עולת נדבה דקאמר הא מני ב"ש היא כתבו התוספות דה"ה דהוה מצי למימר דאתיא כר"ע וא"כ האיך שייך לומר פוק תני לברא נהי דב"ש במקום ב"ה אינה משנה הא י"ל דאתיא כר' עקיבא:

והנ"ל ליישב בהקדם ליישב דברי התוספות בפסחים (דף מ"ז) דפריך הגמרא לרבה דסובר דאמרי' הואיל מהך ברייתא דהמבשל ג"ה ואי אמרינן הואיל אהבערה לא לחייב הואיל וחזי לצורכו ומשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה והקשו התוספות על זה תימא לר"י מכל מקום ליתני ג"ה של נבלה ולילקי נמי משום נבלה ולכאורה תמוה דל"ל להתוספות להמתין בקושייתם על התירוץ הגמרא דעייל עצי מוקצה ולא הקשו כן מיד על הברייתא דליתני נמי ג"ה של נבלה:

והנ"ל ליישב דלכאורה קשה מאי מקשו התוספות הא איתא בחולין (דף ק"א) האוכל ג"ה של נבלה ר"מ מחייב שתים וחכמים אומרים אינו חייב אלא אחת ומודים חכמים לר"מ באוכל גיד הנשה של עולה ושל שור הנסקל שחייב שתים מאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חע"א לית ליה איסור כולל באיסור חמור אית ליה אמר רבא ריה"ג היא כו' וא"כ דילמא הך ברייתא דהמבשל גיד סובר ג"כ הכי דאין אחע"א בכולל גרידא רק בכולל באיסור חמור לכך לא חשיב נבלה משום דאין איסור נבלה חל על איסור גיד דקדים דנבלה לא הוי רק כולל גרידא והא דחייל איסור בב"ח על איסור גיד הוא משום דהוי כולל וחמור דמיגו דחל איסור בב"ח על החלב דהא לגבי החלב הוי איסור בת אחת דמיד שבישלה עם הגיד חל עלה איסור מצד שבלעה טעם מהגיד ומשום בשר בחלב בב"א חל נמי אגיד ונאסר הגיד בהנאה ג"כ מצד בב"ח לכך שפיר חייל משום דהוי כולל בחמור:

והנ"ל ליישב דהנה לכאורה ק"ל אהא דקא משני רבא ריה"ג היא דהיכי מצינן לאוקמא דהחכמים הוא ריה"ג הא איתא בפסחים (דף כ"ג) ור' יוסי הגלילי אשכחן חלב דשריא רחמנא בהנאה אלא גיד נימא דאסור אב"א ה"נ דאסור אב"א מייתי לה בק"ו מחלב ומה חלב שענוש כרת מותר בהנאה גיד שאינו ענוש כרת לא כש"כ ור"ש דאסר איכא למיפרך מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה תאמר בגיד שלא הותר מכללו ואידך אנן בבהמה קאמרינן ובבהמה מיהת לא אישתרי והנה התוספות ביבמות (דף ל"ג) בד"ה אמר הקשו לפי מה דהקדימו דאיסור קל על חמור אינו חל אפילו בכולל א"כ תקשה הא דאמרינן בחולין (דף ק"ג) התורה אמרה יבוא איסור נבלה ויחול על איסור חלב והא הוי קל על חמור באיסור כולל ותי' דחלב מיקרי קל דהותר מכללו אצל חיה ועוד תירצו דנבלה מיקרי חמור משום דיש חומרא בנבלה שכן מטמאה:

והשתא לפ"ז ק"ל אהא דמשני רבא ר' יוסי הגלילי היא דממה נפשך האיך ס"ל לרבא אי ס"ל כלישנא קמא בפסחים (דף כ"ג) הנ"ל דר' יוסי הגלילי סובר דג"ה אסור בהנאה א"כ תקשה אמאי חייל לדידיה איסור עולה ושור הנסקל על איסור גיד דהא ל"ל משום דעולה ושור הנסקל הוי כולל בחמור מחמת דאסורים בהנאה דהא כיון דלריה"ג גיד ג"כ אסור בהנאה א"כ הא לא איתוספו מצד האיסור דעולה ושור הנסקל שום חומרא על הגיד כיון דמעיקרא היה הגיד ג"כ אסור בהנאה ואי ס"ל לרבא כתי' השני בפסחים הנ"ל דריה"ג סובר דג"ה מותר בהנאה משום דיליף בק"ו מחלב ג"כ קשה דהא קשה קושיית הגמ' שם דהאיך מצי ריה"ג למילף מחלב דמה לחלב שכן קיל שהותר מכללו אצל חיה וע"כ צ"ל כתי' הגמ' דריה"ג סובר דזה לא חשיב קולא לגבי חלב מה דאישתרי לגבי חיה כיון דבבהמה לא אישתרי וא"כ הא תקשה לריה"ג קושיית התוס' דיבמות הנ"ל דאמאי חייל נבלה על חלב הא הוי קל על חמור דהא לדידיה ליכא לשנויי כתי' הראשון דחלב מיקרי קל מצד דהותר מכללו דהא לריה"ג לא חשיב חלב הותר מכללו וע"כ צ"ל כתירוץ השני דנבלה מיקרי חמור משום דמטמאה א"כ כיון דמוכרחין לומר אליבא דריה"ג דנבלה מיקרי חמור אם כן תקשה בהיפוך אמאי אינו חל איסור נבלה על איסור גיד דנבלה. הוי גם כן כולל בחמור שכן מטמאה:

וא"ל דהא דקאמר ריה"ג הוא היינו דס"ל בזה כריה"ג דחמור חל על קל אבל לא ס"ל בהא כריה"ג דג"ה אסור בהנאה ז"א דמוכת מהתוספות דס"ל דהא דמשני ריה"ג הוא היינו דהחכמים דר"מ הוא ריה"ג דהנה התוס' בפסחים הנ"ל הקשו אהא דיליף ריה"ג גיד בק"ו מחלב וא"ת לימא שור הנסקל ושאר איסורי הנאה יוכיחו שאינן בכרת ואפ"ה אסורין בהנאה עיי"ש שנדחקו בתירוצם וק"ל מאי מקשו התוספות הא י"ל דריה"ג סובר

כמ"ד בחולין (דף צ') דגיד מותר לגבוה ולפ"ז שפיר יליף גיד בק"ו מחלב דל"ל שארי איסורי הנאה יוכיחו דמה לאיסורי הנאה דעלמא שכן אסורין לגבוה תאמר בגיד דקיל שמותר לגבוה ואינו בכרת מש"ה מותר בהנאה להדיוט דודאי איסור גבוה חשיב חומר [ואע"ג דכתבו התוספות במנחות (דף ו') דלא שייך למעבד יוכיח מגיד לטרפה לענין היתר גבוה משום דגיד אין לו היתר בפני עצמו רק ע"י חיבורו בירך המותר וזה לא שייך גבי טרפה שאינה מחוברת להיתר מ"מ בנידון דידן דהוי פירכא על יוכיח שפיר פרכינן אף בסברא דלא שייך כמבואר בתוספות (בבא קמא דף פ"ח) ובזבחים (דף ח') עיין שם] : וע"כ צ"ל דהתוספות מקשו שפיר דאזלי לטעמייהו דהקשו בחולין הנ"ל בד"ה מאן כו' וא"ת איסור מוסיף הוא דמיגו דאיתוסף בה איסור לגבוה כשנתנבלה איתוסף נמי להדיוט וי"ל דסבר כמ"ד בריש פירקין דגיד נמי אסור לגבוה והשתא כיון דמוכח דריה"ג סובר דגיד אסור לגבוה לכך הקשו שפיר דהאיך יליף ריה"ג גיד בק"ו מחלב הא י"ל שארי איסורי הנאה יוכיחו אלמא דמוכח מהתוספות דס"ל דהא דמשני רבא ריה"ג היא היינו דהחכמים דר"מ הוא ריה"ג דאל"כ לא מקשו מידי וא"כ הדרא קושייתי הנ"ל לדוכתא:

ובלאו הכי ג"כ קשה כיון דחזינן מהתוספות דיבמות דזה חשוב חומרא בנבלה שכן מטמאה אם כן אמאי לא חשבינין זה חומרא לענין ג"ה של נבלה וא"ל הא מבואר בר"פ העור והרוטב דגידין של נבלה אינו מטמאין משום נבלה ז"א דהא מבואר ברש"י בביצה (דף ז') על הא דתניא מן השלל של בצים מן העצמות והגידים כו' טהור ופירש רש"י דס"ל אין בגידין בנותן טעם הרי דס"ל דלמ"ד יש בגידין בנו"ט יש בגידין טומאת נבלות ג"כ וא"כ כיון דהחכמים ס"ל דיש בגידין בנו"ט דהא באוכל ג"ה של שור הנסקל ס"ל דחייב שתים אלמא דס"ל דיש בגידין בנותן טעם דאל"כ אמאי חייב עלה משום שור הנסקל א"כ תקשי אמאי פטרי באוכל גיד הנשה של נבלה הא הוי איסור חמור משום דמטמאה בשלמא לשיטת המאירי מובא בשעה"מ (פט"ו מה' מ"א) שחולק על פירש"י וס"ל דאפילו למ"ד יש בגידין בנו"ט מ"מ אין בו משום טומאת נבלה ניחא אבל לפירש רש"י קשה:

ג אמנם באמת אין זה קושיא כלל דהא לריה"ג לשיטתו ודאי דאין בגיד טומאת נבלה אף אי יש בגידין בנו"ט לפי מאי דמבואר בפסחים (דף כ"ג) הנ"ל והכא בהא קמיפלגי ריה"ג סבר כשהותרה נבלה חלבה וגידה לא הותרו וכי איצטריך קרא לטומאה וטהרה ומפ' רש"י וז"ל חלבה וגידה לא הותרו דלא הוי בכלל בשר הלכך לא הוי במשמע תתננה ואכלה וגבי נוגע בנבלתה נמי לאו חלב במשמע הלכך יעשה לכל מלאכה לא הוצרך לטהרו אלא להתירו מכלל איסור הנאה הרי דס"ל לריה"ג דאין בחלב טומאת נבלה אף

בלא שום קרא ואע"ג דיש בחלב בנו"ט וכיון דלדידי' גם גיד אינו בכלל נבלה כדאמרינן חלבה וגידה לא הותרו א"כ לדידי' אין בגידין טומאת נבלה אף אי יש בגידין בנו"ט כמו בחלב והא דפירש רש"י בביצה דלכך גידין אינן מטמאין משום דאין בגידין בנו"ט הוא רק לדידן דקיי"ל כר"ע דהכל היו בכלל נבלה ומצריך קרא לטהר חלב מטומאת נבלה מוכרח רש"י לפרש דס"ל דאין בגידין בנו"ט דאי הוה ס"ל להברייתא דיש בגידין בנו"ט א"כ הא הוי גיד בכלל נבלה כמו חלב ובגיד הא ליכא קרא לטהרו מטומאת נבלה דרק בחלב גלי קרא דיעשה לכל מלאכה א"כ הא צריך להיות מטמאה כבשר נבלה אבל אי אין בגידין בנו"ט ניחא דלא הוי בכלל נבלה לכך אינו מטמא אבל לריה"ג לא הוי בכלל נבלה אפילו אם יש בגידין בנותן טעם כמו חלב: וא"ל דהא אף דלריה"ג אין בגידין טומאת נבלה אעפ"כ הא באיסור חמור לא בענין שיהא בחתיכה זו אלא כיון שיש לאותו דבר החומר במקום אחר ממילא הוי חמור כדמוכח מהתוספות דיבמות הנ"ל דתירצו דלכך חל נבלה על חלב משום דיש חומרא בנבלה שכן מטמאה אע"ג דחלב נבלה אינו מטמאה משום נבלה כמבואר בפסחים (דף כ"ג) הנ"ל אלא ודאי אע"ג דבכולל או מוסיף בעינן שיהא ממש כולל או מוסיף כדמוכח בכריתות דף י"ד) דפריך שם מאי איסור מוסיף איכא הכא ומשני משום דאיכא ברא לסבא אעפ"כ באיסור חמור לא בעינן שיהא דווקא בחתיכה זו רק אם יש לה החומר במקום אחר ג"כ הוי חמור א"כ ה"נ אף דגידין אינו מטמאין משום נבלה לריה"ג מ"מ הא כיון דשם נבלה מטמא מיקרי חמור ז"א דהא נגד זה איכא חומר בגיד מה שאינו בנבלה דחייב עליו גם בשאין בו כזית אם הוא שלם כדאיתא בחולין (דף צ"ו) אכלו ואין בו כזית חייב:

וא"ל דא"כ אמאי חשיב חומר בעולה ושור הנסקל מה דאסורים בהנאה ז"א דהא הך חומר של עולה דאסור בהנאה הוי על גיד זה עצמו דנאסר בהנאה אבל החומר שיש בגיד יותר מבעולה אינה בחתיכה זו דהא גיד זה דאיירינן בו דיש בו כזית אינו חייב עליו משום גיד ג"כ רק אם אכל כזית מש"ה חשיב חומר דעולה יותר מחומרא של גיד וחשיב חמור על קל אבל לענין החומר דנבלה כיון דהחומר דנבלה ג"כ אינו בחתיכה זו לריה"ג דאין בגידין משום טומאת נבלה א"כ הא נגד זה שוב איכא חומר לגיד מה שאין בנבלה דחייב עליו אף בשאין בו כזית:

ד וא"כ לפ"ז מיושב הא דהקשו התוספות דליתני ג"ה של נבלה דווקא לבתר דמשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה והוא דיש לדקדק למה ליה להגמרא לדחויי ולשנויי דעייל עצי מוקצה ולחדש דמוקצה דאורייתא ה"ל לשנויי מיד דעייל עצי הקדש כדמשני הגמ' לבסוף אך י"ל דהא לכאורה קשה אהא דמשני הגמרא דעייל עצי הקדש הא הגמרא פריך

במכות (דף כ"ב) על המשנה דיש חורש תלם אחד ולחשיב נמי שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט דמיגו דחל השבועה על חול חל נמי על יו"ט א"ל מידי דאיתא בשאלה לא קתני ולא והרי הקדש בבכור והרי נזיר אלא האי תנא איסור כולל לית ליה:

וא"כ לפ"ז תקשה דהאיך מצינו למימר דעייל עצי הקדש דא"כ תקשה דלחשיב נמי שבועה שלא אבשל בין בחול בין ביו"ט דחל השבועה על איסור בישול ביו"ט בכולל כקושיית הגמרא במכות דליכא לשנויי מידי דאיתא בשאלה לא קתני דהא קחשיב עצי הקדש דג"כ ישנו בשאלה דהא קיי"ל דיש שאלה בהקדש וכן ליכא לשנויי דהאי תנא כולל לית ליה דא"כ תקשה האיך חייל איסור בב"ח על איסור גיד וע"כ דהברייתא אית ליה כולל א"כ תקשה דלחשיב נמי שבועה:

וא"ל דלכך חייל אסור בב"ח על גיד משום דהוי כולל בחמור אבל כולל גרידא לית ליה ז"א דאכתי תקשה לפי מה דמבואר בתוס' שבועות (דף כ"ג) בד"ה דמוקי דאם נשבע שלא יאכל חצי זית נבלה דחל השבועה דכיון דמצד איסור נבלה לא הוי אלא חצי שיעור דקיל ומצד איסור שבועה הוי שיעור שלם א"כ ליתני שבועה שלא יבשל פחות מכגרוגרות דבכה"ג שפיר מצי לחול איסור שבועה על איסור בישול ביו"ט כיון דמצד איסור יו"ט לא הוי אלא חצי שיעור דקיל דשיעור בישול ביו"ט הוא בכגרוגרות ומצד איסור שבועה הוי שיעור שלם ושיעור שלם הא חל על חצי
שיעור:

אך זה אינו קושיא דהא אף לפי מה דמשני הגמ' דאפיק הבערה ועייל עצי הקדש אכתי מוכרחין לומר דהאי ברייתא ב"ש היא דל"ל מתוך דאל"כ תקשה אמאי חייב משום בישול ביו"ט נימא מתוך. דהא שיטת התוס' בביצה (דף י"ב) בד"ה ה"ג דאף בשארי מלאכות חוץ מן הוצאה והבערה ג"כ אמרינן מתוך וא"כ א"ש דלעולם י"ל דלכך לא חשיב שבועה משום דמידי דאיתא בשאלה לא קתני והא דחשיב הקדש הוא משום דלב"ש לשיטתו הא אין שאלה בהקדש כמבואר בנזיר (דף ל"א):

ה והשתא א"ש הא דלא משני הגמ' מיד דעייל עצי הקדש משום דהיה דחיקא ליה להגמ' לאוקמא הברייתא כב"ש דסובר דלא אמרינן מתוך דהא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה והאיך יסתום הברייתא כב"ש ועל כרחך דאתא הברייתא כר' עקיבא דס"ל בפסחים (דף ה') דל"א מתוך ואם כן הא ליכא לשנויי דעייל עצי הקדש דא"כ תקשה דלחשיב נמי שבועה כנ"ל דלר"ע הא מוכח דס"ל דיש שאלה בהקדש דגרסינן בזבחים (דף ק"ז) דם יחשב לרבות הזורק דברי ר"י ר' עקיבא אומר או זבח לרבות את הזורק כו' ור"ע האי דם יחשב מאי עביד ליה לרבות שחיטת העוף ור"י נפקא ליה מאו אשר ישחט ור"ע אמר

לך ההוא מיבעי ליה על השוחט הוא חייב ולא על המולק ור"י נפקא ליה מזה הדבר כו' ור"ע אמר לך ההוא מיבעי ליה לג"ש למילף שחוטי חוץ מהפרת נדרים דיש שאלה בהקדש כמבואר בבבא בתרא (דף ק"כ) עיי"ש:

אלמא דלר"ע יש שאלה בהקדש א"כ תקשה דלחשיב נמי שבועה לכך הוצרך הגמרא לדחוקי דעייל עצי מוקצה וכן לשינויא דעייל עצי אשירה בכדי שלא נצטרך לאוקמי הברייתא כב"ש עד דדחה הגמ' להך תירוצא שוב מוכרחין לומר דעייל עצי הקדש ובאמת אתיא הברייתא כב"ש:

והשתא כיון דזכינו לדין מיושב הא דנטרו התוס' להקשות דלחשיב ג"ה של נבלה רק לבתר דמשני דעייל עצי מוקצה ולא מקודם דקודם דמשני הגמ' עייל עצי מוקצה אין להקשות דלחשיב ג"ה של נבלה די"ל דהך ברייתא ס"ל דכולל גרידא אינו חל רק כולל בחמור לכך אינו חל נבלה על גיד משום דלא הוי רק כולל גרידא וא"ל הא הך ברייתא ע"כ ס"ל דיש בגידין בנו"ט מדמחייב על אכילת גיד משום בב"ח וא"כ הא שוב בנבלה איכא ג"כ חומר שכן מטמאה כנ"ל ז"א די"ל דהברייתא סובר כריה"ג דאין בגידין משום טומאה כמו שביארתי אבל השתא דמשני הגמרא עייל עצי מוקצה ולא משני דעייל עצי הקדש ועכצ"ל דהגמרא רוצה לאוקמי הברייתא כר' עקיבא דס"ל דל"א מתוך כמו שביארתי א"כ תקשה לר' עקיבא לשיטתו לחשיב נמי ג"ה של נבלה דלדידיה ליכא לשנויי דכולל גרידא ל"ל רק כולל בחמור דהא לר"ע לשיטתו בפסחים (דף כ"ג) דמוקי הקרא דיעשה לכל מלאכה לטומאה וטהרה מוכח דסובר דיש בגידין משום טומאת נבלה כנ"ל וא"כ הא שוב איכא חומר בנבלה ג"כ שכן מטמאה:

ו ובמ"א ביארתי באופן אחר ליישב קושייתי הא דנטרו התוס' בקושייתם על הא דמשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ולא הקשו מיד על הברייתא משום דלכאורה קשה מאי מקשו התוס' הא י"ל דהברייתא סובר דאין איסור חע"א בכולל גרידא רק בכולל בחמור לכך אינו חשיב נבלה משום דאין נבלה חל על איסור גיד משום דנבלה הוי רק כולל גרידא אבל בב"ח דהוי כולל בחמור שפיר מצי לחול על גיד כמו שהקשיתי לעיל [אות ב'] אמנם יש לומר דהתוס' מקשו שפיר לפי מה דאיתא בחולין (דף צ"ב) ג"ה אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף בעי ר' ירמי' אית לי' ועגיל מהו בתר דידי' אזלינן או בתר מיניה אזלינן תיקו והשתא תקשה ממה נפשך דליתני ג"ה של נבלה דאם נימא כהך צד איבעי דבעוף היכא דאית לי' ועגיל נמי אינו נוהג איסור גיד א"כ עדיין תקשה הא נבלה על גיד הוי ג"כ כולל בחמור דנבלה מיקרי חמור לגבי גיד משום דגיד הותרה מכללו אצל עוף ונבלה לא

הותרה מכללה דאסורה בעוף ג"כ [ואין לומר הא נבלה ג"כ הותרה מכללה אצל מליקת עוף להכהנים שאני כהנים דמשולחן גבוה קא זכו כמבואר בחולין (דף ק"כ)]:
ואם נימא כהך צד איבעי דבעוף היכא דאית לי' ועגיל נוהג איסור גיד א"כ אף דבזה לא שייך לומר דג"ה הותר מכללו בעוף כיון דג"ה שעל הכף לא הותר כלל אצל עוף דהא דמותר בעוף הוא משום דאין לו כף והתורה לא אסרה רק גיד שעל הכף א"כ הא מה שאסרה התורה ג"ה שעל הכף בבהמה לא הותרה כלל אצל עוף דהא היכא דאית ליה כף אסור אף בעוף:
מ"מ עדיין תקשה דכיון דהיכא דאית ליה כף אסור א"כ קשה דלחשיב ג"ה של נבלה דעוף ולילקי שש דבזה שפיר חל איסור נבלה על איסור גיד והוא דהנה השעה"מ והטעה"מ האריכו להביא ראיות דנבלה אינו מיקרי איסור חמור משום דמטמאה דלא כשיטת התוס' ביבמות (דף ל"ב) הנ"ל בד"ה אמר והאריכו להביא סתירות לזה דמוכח דטומאה חשיב חומר עיי"ש שהביאו ראיות לכאן ולכאן עי' מה שהאריך בזה מו"ח הגאון בס' אבי הנחל (דרוש ו'):
וביארתי בחידושי דזה הכלל דבנבלת בהמה כיון שאין ענין האיסור אכילה וענין הטומאה באין על ענין אחד והמה ענינים נפרדים דאפשר ליטמא בנגיעה ובמשא בלי אכילה ואפשר לאוכלו בלי שיטמא דהיינו שלא יגע בנבלה רק במעיו דשם הוי בית הסתרים בזה לא מיקרי חומר מחמת שניתוסף ענין הטומאה אבל בנבלת עוף טהור שהוא מטמא בגדים אבית הבליעה ואין טומאה אחרת בנבלת עוף טהור רק זאת שמטמא בבית הבליעה א"כ כיון דענין הטומאה וענין האכילה אחת הן חשיב איסור חמור מה שניתוסף הענין טומאה ובזה יתיישב כל הקושיות שהקשו האחרונים בזה ואכ"מ להאריך וא"כ לפ"ז תקשה דלחשיב גיד הנשה של נבלה דעוף דבזה שפיר חל איסור נבלה על איסור גיד משום דאיסור נבלה הוי כולל בחמור דאיתוסף ענין טומאה ג"כ וא"כ תקשה דליתני ג"ה של נבלה דעוף:
אך י"ל דהברייתא סובר כר"ע וכריה"ג דס"ל בחולין (דף קי"ג) דבשר עוף בחלב הוא מדרבנן וא"כ א"ש דליכא למחשיב ג"ה של נבלה דעוף דא"כ יחסר אידך תרי לאוי דבישול בב"ח ואכילת בב"ח דהא בשר עוף בחלב מותר מה"ת בבישול ובאכילה לכך לא חשיב להו והשתא א"ש הא דהקשו התוס' דלחשיב ג"ה של נבלה דווקא לבתר דמשני הגמ' אפיק הבערה ולא על הברייתא גופא דגרסינן בחולין (דף קי"ד) העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב"ש ובה"א לא עולה ולא נאכל והנה ר' יוסף קאמר לעיל אמתני' דאסור להעלות עם הגבינה על השלחן אמר ר"י ש"מ בשר עוף בחלב

דאורייתא דאס"ד דרבנן אכילה גופא גזירה ואנן נגזר העלאה אטו אכילה וא"כ לשיטת רב יוסף צריכין לומר דהא דפליגי ב"ש וב"ה אם עוף עולה עם הגבינה על השלחן תליא בהא דב"ה סוברים דבשר עוף בחלב הוא דאורייתא לכך אוסרים העלאה משום דגזרינן אטו אכילה אבל ב"ש סוברים דבשר עוף בחלב הוא דרבנן לכך לא גזרו העלאה אטו אכילה משום דהוי גזירה לגזירה: ונקדים עוד מה שהקשה הצל"ח בפסחים (דף מ"ו) אהא דמשני הגמ' אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה דהשתא תקשה בהיפוך דליחשיב הבערה ג"כ ולילקי שש דכיון דמיירי בעצי מוקצה דלא חזי לי' לצורכו וליכא הואיל א"כ הדר איכא נמי משום הבערה אך י"ל דהא הגמ' בביצה (דף י"ב) פריך אהך ברייתא דאמאי לוקה משום הבערה דנימא מתוך ומשני דאתיא כב"ש דלית לי' מתוך וא"כ א"ש דהשתא דמשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה שוב י"ל דאתיא הברייתא כב"ה דאמרינן מתוך לכך לא חשיב הבערה:

והשתא מיושב הא דהקשו התוס' דליתני ג"ה של נבלה דווקא בתר דמשני הגמ' דאפיק הבערה ולא מקודם דקודם דמשני הגמ' אפיק הבערה ליכא קושי' דלחשיב ג"ה של נבלה משום דהא קשה אמאי לוקה אהבערה דנימא מתוך וע"כ צ"ל דאתיא הברייתא כב"ש דס"ל דל"א מתוך וא"כ לב"ש לשיטתו א"ש דלכך לא חשיב ג"ה של נבלה משום דבכולל גרידא אין איסור חע"א רק בכולל בחמור ואין לומר הא להך צד איבעי דג"ה אינו נוהג בעוף אף היכא דאית ליה כף א"כ הא הוי נבלה ג"כ חמור לגבי ג"ה דהותרה מכללה מ"מ לא פסיקא להו להקשות משום די"ל כהך צד איבעי דהיכא דא"ל כף אסור א"כ לא הוי הותרה מכללה וא"ל דא"כ תקשה דלחשיב ג"ה של נבלה דעוף דבזה חל עלה איסור נבלה משום דאיתוסף ענין טומאה ז"א דב"ש לשיטתו אזיל דס"ל דבשר עוף בחלב דרבנן וא"כ א"א למיחשב ג"ה דעוף דא"כ יחסר אידך תרתי לאוין דאכילת בב"ח ובישול בב"ח אבל השתא דמשני הגמ' דאפיק הבערה א"כ ע"כ צ"ל דאתיא הברייתא כב"ה א"כ תקשה הא לב"ה לשיטתו דס"ל דבשר עוף בחלב אסור מה"ת א"כ לחשוב ג"ה של נבלה דלדידי' תקשה ממנפ"ש בין אם נימא דג"ה נוהג בעוף היכא דא"ל כף ובין אם נימא דאינו נוהג כנ"ל וא"ש:

והא דאמרינן בפסחים (דף כ"ג) ור"ש דאסר איכא למיפרך מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה תאמר בגיד שלא הותר מכללו אצל חיה הא גיד הותר מכללו אצל עוף י"ל דהגמ' קאי להך צד איבעיא דג"ה נוהג בעוף היכא דא"ל כף א"כ לא הותר כלל גיד אצל עוף כנ"ל ואין לומר דא"כ נפשוט מר"ש דסובר דג"ה אסור בהנאה דבודאי ג"ה נוהג בעוף היכא דא"ל כף דאל"כ ה"ל ללמוד ק"ו מחלב דגיד מותר בהנאה דליכא למימר מה

לחלב שכן הותר מכללו הא גיד נמי הותר מכללו בעוף ז"א דאעפ"כ חשיב גיד חמור דחלב הותר מכללו אצל חיה ועוף וג"ה לא הותר אלא בשל עוף:
אמנם באמת ז"א דלשיטת התוס' לא מיקרי זה הותר מכללו מה שאינו נוהג ג"ה בעוף דהתוס' בחולין דף קט"ו) בד"ה כלאי הכרם הקשו הא י"ל מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אצל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה וטובא דאמר לעיל וי"ל דאין זה קרוי הותר מכללו דדוקא חלב דכתיב כל חלב דמשמע אפי' דחיה והדר שרא דחיה זה חשיב הותר מכללו אבל בבב"ח לא כתיב כל עכ"ל וא"כ לפ"ז הא ג"ה ג"כ לא מיקרי הותר מכללו במה שאינו נוהג בעוף כיון דגבי ג"ה לא כתיב כל ובאמת התוס' לשיטתייהו מוכרחין לומר דזה לא מיקרי הותר מכללו דאל"כ תקשה אהא דאמר רבא בחולין (דף ק"א) הנ"ל דלכך ס"ל להחכמים דאיסור נבלה אינו חל על איסור גיד ואיסור עולה ושור הנסקל חל על איסור גיד משום דנבלה הוי רק כולל גרידא ועולה ושור הנסקל הוי כולל בחמור והשתא תקשה הא יכולין לפשוט מזה דג"ה נוהג בעוף היכא דא"ל כף דאל"כ הא הוי איסור נבלה על איסור גיד ג"כ איסור חמור דגיד הותר מכללו בעוף מה שא"כ בנבלה דלא הותר מכללו וע"כ דזה לא מיקרי הותר מכללו:
אמנם זהו רק לשיטת התוס' שם בחולין (דף ק"א) הנ"ל דאיסור הנאה דמוקדשין לא הוי רק איסור חמור אבל לשיטת הרמב"ם בפי' המשניות בכריתות (דף י"ג) דאיסור הנאה דמוקדשין הוי איסור מוסיף וכן בשור הנסקל האריך להוכיח מו"ח הגאון בנחלת יהושע (סי' י') דבשור הנסקל מיחשב האיסור הנאה לאיסור מוסיף כיון דאין איסור הנאה תלוי באכילה דאפי' העור אסור בהנאה עיי"ש שהאריך בזה וא"כ הא שפיר י"ל דזה מיקרי נמי הותר מכללו מה שאינו נוהג ג"ה בעוף רק דהחכמים ס"ל דבעינן דווקא איסורי הנאה דהוי איסור מוסיף והארכתי בזה בחי' הרבה ואכ"מ: ז וא"כ לפ"ז מיושב הא דהקשינו אהא דקאמר ר' יוחנן פוק תני לברא הבערה ובישול אינה משנה ולא מוקים הברייתא כר"ע דל"ל מתוך משום דלר"ע לשיטתו תקשה דלחשיב ג"ה של נבלה כמו שביארתי לכך מוכרח לאוקמי כב"ש וב"ש י"ל דסובר כריה"ג דאין בגידין משום טומאת נבלה לכך לא חשיב ג"ה של נבלה ועוד דלר' יוחנן לשיטתו א"א לאוקמא הך ברייתא כר"ע דגרסינן בחולין (דף ק"א) וריה"ג ל"ל איסור כולל והתנן שבת ויוה"כ שגג ועשה מלאכה מנין שחייב ע"ז בפ"ע וע"ז בפ"ע ת"ל שבת היא יוה"כ היא דברי ריה"ג רע"א אינו חייב אלא אחת שלח רבין משום דר"י בר"ח כך הצעה של משנה ואיפוך שלח ר"י משום ר' יוחנן לדברי ריה"ג למאי דאפכן הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור כו' נמצא מבואר דר' יוחנן ס"ל דאמרינן איפוך ור"ע מחייב שתים א"כ מוכח דר"ע סובר דאיסור חל על איסור

בכולל וא"כ הא לר' יוחנן לשיטתו ליכא לאוקמא הברייתא כר"ע דכיון דר"ע סובר כולל א"כ תקשה דליתני ג"ה של נבלה:

אמנם עדיין תקשה הא עדיין י"ל דאתיא הברייתא כר"ע והא דלא תני ג"ה של נבלה דא"כ אינו יוכל לחשוב אידך לאו דאכילת בב"ח והוא דהא א"נ דאתיא כר"ע א"כ תקשה הא לר"ע לשיטתו דסובר בפסחים (דף מ"ג) דטעם כעיקר דאורייתא א"כ האיך חייל איסור בב"ח על איסור גיד דקדים דא"ל דבב"ח הוי איסור כולל דמיגו דחל איסור בב"ח על החלב חל נמי אגיד ז"א דהא לר"ע דסובר דטעם כעיקר דאורייתא א"כ גם על החלב אינו יכול לחול איסור בב"ח דכיון דטעם כעיקר מדאורייתא ונאסר החלב משום גיד שוב לא מצי לחול עלה איסור בב"ח ול"ל דלענין החלב הא הוי איסור בת. אחת דמיד שקיבלה טעם מהגיד חלין על החלב שני האיסורין דגיד ובב"ח בב"א ז"א דמצד בב"ח אינו נאסר רק עד שיתבשל כמאכל בן דרוסאי כמבואר בחולין (דף ק"ח) באיזה בישול אמרו בבישול שאחרים אוכלים אותו מחמת בישולו וכתבו הפוסקים דהיינו שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אבל מקודם לכן מותרת באכילה מדאורייתא דדרך בישול אסרה רחמנא ומחמת איסור גיד נאסרה מיד כשקיבלה טעם מתחלת הבישול אף קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי וא"כ כיון דכבר נאסרה החלב משום גיד קודם שחל עלה איסור בב"ח תו לא מצי לחול עלה איסור בב"ח וא"כ כיון דבב"ח לא הוי כולל לר"ע א"כ תקשה האיך חייל איסור בב"ח על איסור גיד [ואין לומר דבב"ח על גיד הוי איסור מוסיף שניתוסף מצד איסור בב"ח איסור הנאה דמקודם לכן היתה מותרת בהנאה דג"ה מותר בהנאה ז"א דהא מבואר ברמב"ם בפי' המשניות לכריתות (דף י"ג) דאיסור הנאה דבב"ח לא מיקרי איסור מוסיף עיי"ש וכן מבואר בתוס' חולין (דף ק"א) בד"ה איסור עיי"ש וע' בפ"מ בפתיחה לה' בב"ח שהאריך בזה] וע"כ צ"ל ד ברייתא ס"ל דאיסור חל ע"א אף בלא כולל [ועי' בחולין דף ק"ו דפריך הגמ' הני הא אפקינהו לכדשמואל רבי עקיבא אחע"א ועי' בתוס' חולין (דף ק"א) בד"ה רבי עקיבא עיי"ש] וא"כ הא י"ל דהברייתא סובר דאין איסור חל על איסור רק בחמור על קל ולא באיסורין שוין והא דחייל איסור בב"ח על גיד הוא משום דבב"ח הוי איסור חמור שכן אסור בהנאה וא"כ א"ש הא דלא חשיב ג"ה של נבלה משום דא"כ לא יהא מצי לחול עלה איסור בב"ח דל"ל דבב"ח הוי איסור חמור שכן אסורה בהנאה ז"א דהא נגד החומרא דאיכא בבב"ח שאסורה בהנאה איכא חומר בנבלה שכן מטמא כמבואר בחולין (דף ק"א) דפריך הגמ' לריה"ג נהי דאיסור כולל ל"ל באיסור קל יבוא איסור חמור ויחול על איסור קל ומאי ניהו טומאת הגוף שהרי טומאת הגוף בכרת אמר ר"א מאן לימא לן דטומאת הגוף חמורה דילמא טומאת בשר חמורה

דל"ל טהרה במקוה אלמא דכיון דנגד החומר דטומאת הגוף שהוא בכרת איכא חומר בטומאת בשר דאין לה טהרה במקוה לא חשיב טומאת הגוף לאיסור חמור א"כ ה"נ כיון דנגד החומר דבב"ח איכא חומר בנבלה מה שאינו בבב"ח לא חשובה בב"ח לאיסור חמור ואינה יכול לחול על נבלה לכך לא חשיב ג"ה של נבלה משום דא"כ יחסר אידך לאו דבב"ח וא"כ עדיין הקושיא במקומה עומדת דאמאי קאמר ליה ר"י פוק תני לברא הא מצינן לאוקמי הברייתא כר"ע:

ח אך זה אינו דאף לר"ע דס"ל דטעם כעיקר דאורייתא אעפ"כ שפיר מצי לחול איסור בב"ח על החלב לפי מה דמבואר בתוס' שבועות (דף כ"ג) הנ"ל בד"ה דמוקי דאם נשבע שלא יאכל חצי זית נבלה חל השבועה משום דכיון דמנבלה לא הוי אלא חצי שיעור ולגבי שבועה מיחשב שיעור שלם חל האיסור שבועה דהוי שיעור שלם על נבלה דלא הוי אלא ח"ש וכן פסק הרמב"ם (בפ"ה מה' שבועות ה"ח) ושיטת הר"ח כהן מובא ברא"ש בחולין (דצ"ט) לענין טעם כעיקר דאף דטעם כעיקר דאורייתא אעפ"כ אין ההיתר נהפך להיות איסור לחייב על כזית מן התערובות רק אם האיסור מעורב בכדי אכילת פרס אז לוקין על כל כזית וכזית אבל אם מעורב כזית איסור ביותר מכדי אכילת פרס אין בו רק איסור דאורייתא כחצי שיעור ושיטת הר"ח הוא השיטה המחוורת מה שהסכימו לזה רוב הפוסקים כמבואר בטור ובב"י (בסי' צ"ח) באורך עיי"ש:

ושיטת הרמב"ם הוא דאף אי יש כזית בכדי אכילת פרס ג"כ אין ההיתר נהפך להיות איסור כמבואר ברמב"ם (פ' ט"ו מה' מ"א) חלב הכליות שנפל לתוך הגריסין ונמוח הכל טועמין את הגריסין אם לא נמצא בהם טעם חלב הרי אלו מותרים ואם נמצא בהם טעם חלב והיה בהם ממשו הרי אלו אסורין מן התורה נמצא בהם טעמו ולא היה ממשו הרי אסורין מד"ס כיצד הוא ממשו כגון שהיה מן החלב כזית בכל ג' ביצים מן התערובות אם אכל מן הגריסין האלו כג' ביצים הואיל ויש בהם כזית מן החלב לוקה כו' עכ"ל: אלמא דס"ל להרמב"ם דאף אם יש בהתערובות כזית בכדי אכילת פרס ג"כ אינו חייב על אכילת כזית רק עד שיאכל כל הג' ביצים (וכבר האריכו האחרונים בשיטת הרמב"ם הרבה ואכ"מ) וא"כ לפ"ז הא שפיר משכחת לה כולל בבב"ח אף לר"ע כגון שבישל הגיד ביותר מארבעה ביצים חלב דבכה"ג שפיר מצי לחול איסור בב"ח על החלב אף דנאסרה מקודם מחמת שקיבלה טעם מהגיד משום דמצד האיסור שנאסרה מקודם לא היה על החלב אף אם אכלה כולה רק איסור חצי שיעור דקיל כיון דאין בהחלב מהטעם שקיבלה מהגיד כזית בכדי אכילת פרס אבל השתא כשבישלה כמאכל בן דרוסאי ונתהוה בב"ח הא נעשה החלב גופה של איסור דנהפך ההיתר להיות איסור ולוקין אף אם אכל כזית

ממנה כמבואר בחולין (דף ק"ח) דאם אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב מצטרפין וא"כ שפיר מצי לחול איסור בב"ח על החלב משום דשיעור שלם הא חל על חצי:
שיעור לכך לא מוקים ר' יוחנן הברייתא כר"ע משום דלר' יוחנן לשיטתו דסובר דר"ע אית ליה איסור כולל א"כ תקשה דליתני ג"ה של נבלה אמנם עדיין תקשה הא מצינן לאוקמי הברייתא כר"ע והא דלא מחשיב ג"ה של נבלה משום דא"א לחול איסור בב"ח על איסור נבלה וא"ל הא איסור בב"ח הוי איסור כולל יש לומר דהברייתא סובר כמ"ד דאין בגידין בנותן טעם והא דחייב על אכילתו משום אוכל בב"ח אף דלאו אוכל הוא:
ט י"ל לפי מה דמבואר בכו"פ (סי' ס"ה) ליישב ד' הרמב"ם דפסק (בה' מ"א פ"ח ה"ו) האוכל ג"ה של נבלה חייב שתים אף דפסק דאין בגידין בנו"ט ותירץ דאף אי אין בגידין בנו"ט אעפ"כ כיון דאחשביה רחמנא לאכילתו לענין גיד הוי אכילה ג"כ לענין נבלה דא"א לעשות שני הפכים בנושא אחד עיי"ש שהאריך בזה וא"כ ה"נ אף אי אין בגידין בנו"ט אעפ"כ חייב על אכילתו משום בב"ח דכיון דאחשביה רחמנא לאכילה לענין גיד הוי ג"כ אכילה לענין בב"ח אמנם זהו רק לענין הגיד אבל על החלב הא אינו חל כלל איסור בב"ח כיון דאין בגידין בנו"ט ואין בהחלב טעם בשר וא"כ הא לפ"ז בנידון דידן לא הוי האיסור בב"ח איסור כולל כיון דאף מחמת האיסור בב"ח גם כן אינו נאסר החלב וא"כ תקשה דהאיך חייל איסור בב"ח על איסור גיד וע"כ צ"ל דהברייתא סובר דאחע"א בחמור על קל וא"כ הא ליכא למחשיב ג"ה של נבלה משום דנגד החומר דאיכא בבב"ח דאסור בהנאה איכא חומר בנבלה שכן מטמא וא"ל הא מה דאמרינן דיש בגידין משום טומאת נבלה הוא רק א"נ דיש בגידין בנו"ט אבל א"נ דאין בגידין בנו"ט הא אינו מטמאין משום נבלה כלל כמבואר בר"פ העור והרוטב הגידין והקרנים והטלפים מצטרפין לטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות וכיון דאינו מטמא משום נבלה אף דגם נבלה דמטמא מיקרי חמור מ"מ הא הך חומר דאיכא בבב"ח דאסור בהנאה הוי על גיד זה עצמו דנאסר בהנאה אבל החומר דאיכא בנבלה אינו בחתיכה זו כיון דאין בגידין משום טומאת נבלה שפיר מחשיב איסור בב"ח לאיסור חמור לגבי נבלה כמו שהוכחתי לעיל מג"ה של עולה ז"א דהנה הגמ' פריך בפסחים (דף כ"ב) והרי ג"ה דרחמנא אמר ע"כ לא יאכלו בנ"י את ג"ה ותנן שולח אדם ירך לעו"ג וג"ה בתוכו ומשני קסבר ר"א כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה הניחא למ"ד יש בגידין בנותן טעם אלא למ"ד אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנו"ט ר"ש ר"ש ה"נ דאוסר בהנאה כו' אלמא דלמ"ד דאין בגידין בנו"ט מוכרחין לומר דג"ה אסור בהנאה וא"כ הא ניחא דלכך לא חשיב ג"ה של נבלה משום דהא השתא דקיימינן דהברייתא

סובר דאין בגידין בנו"ט א"כ תקשה דאמאי חייל איסור בב"ח על גיד דהא לא איתוסף מצד האיסור דבב"ח שום חומרא על הגיד כיון דמעיקרא קודם שנתבשל הגיד בחלב היה הגיד ג"כ אסור בהנאה וע"כ צ"ל דהברייתא סובר דאיסור חע"א אף באיסורים שוין א"כ הא שוב א"א למיחשב ג"ה של נבלה משום דלגבי הך גיד דהוי נבלה הוי האיסור בב"ח איסור קל דהגיד הוא אסור בהנאה ויש לו החומר שכן מטמא במקום אחר אבל בב"ח אינו מטמא וא"כ הא הוי קל על חמור ובקל על חמור לכ"ע אין איסור חע"א לכך לא מחשיב ג"ה של נבלה משום דא"כ יחסר אידך לאו דבב"ח:

י והנ"ל ליישב לפי מה דמבואר בכו"פ בריש (סי' פ"ז) ליישב קושיית הכנה"ג דל"ל קרא דלא תבשל לאסור בב"ח באכילה ובהנאה תיפוק ליה מלא תאכל כל תועבה ותי' לפי מה דמבואר בחולין (דף ק"ח) דלכך בעינן בב"ח נ"ט משום דדרך בישול אסרה תורה ופי' רש"י דגלי קרא דבעינן טעמא מדלא אסרה תורה אלא דרך בישול שאסרה הכתוב להתבשל בחלב כו' ש"מ דלכך הקפיד התורה אבישול כדי שיתן טעם אבל אבישול בלי נתינת טעם אין כאן בישול ולפ"ז אם בישל כזית בשר בשבעים ביצים חלב דאין בהחלב טעם בשר אין כאן לאו דלא תבשל דלא אסרה תורה רק בדרך בישול וא"כ היה הבשר מותר משום ל"ת כ"ת דלא נעשה תועבה בבישול ובאמת הבשר אסור דהא נתבשל בחלב הרבה ולכך איצטריך קרא דלא תבשל אף דלא נעשה תועבה בהבישול עכ"ל:

הרי דהגיד לנו הכו"פ חדשות דאם בישל כזית בשר בע' ביצים חלב אף דאין כאן לאו דבישול משום דאין הבשר נותן טעם בהחלב אבל מ"מ הבשר אסור באכילה משום בב"ח כיון דהחלב נותן טעם בהבשר הא הוי הבשר בשר בחלב גמור [אף דדחה הכו"פ זה הוא מטעם אחר אבל בעיקר סברתו לא הדר ובמ"א הארכתי להוכיח כדבריו וא"כ לפ"ז א"ש דל"ל דהברייתא סובר דאין בגידין בנותן טעם דא"כ תקשה דאמאי חייב על בישולו משום בב"ח הא ליכא בהחלב טעם בשר כלל כיון דאין בגידין בנו"ט ואין נותן הבשר טעם בהחלב דאף דעל אכילתו שפיר חייב משום בב"ח כיון דהחלב הוא נותן טעם בהגיד [דלא יהא אלא עץ בעלמא מ"מ הא קיבל טעם מהחלב] אבל משום בישול בב"ח לא יהא חייב כיון דלא נתן טעם בהחלב וע"כ צ"ל דהברייתא סובר דיש בגידין בנותן טעם וא"כ א"ש דלא מצינן לאוקמא הברייתא כר"ע דא"כ תקשה דלחשיב ג"ה של נבלה:

והשתא לפ"ז מיושב קושייתי הנ"ל לשיטת הרמב"ם דס"ל דבבישול לא אמרינן מתוך א"כ תקשה אמאי קאמר ר"י הבערה ובישול אינה משנה הא בבישול לא אמרינן מתוך לכו"ע אבל לפי מה שביארתי ניחא דהכי קאמר ר' יוחנן הבערה ובישול פי' דאיתחשב

בתרתי חיוב הבערה וחיוב בישול דבב"ח זה אינה משנה בשום אופן דכיון דחשיב הברייתא הבערה שוב א"א למיחשב חיוב בישול דבב"ח משום דקשה אמאי חייב אהבערה דנימא מתוך וע"כ צ"ל דאתיא הברייתא כר"ע דס"ל דל"א מתוך וא"כ תקשה הא לר"ע לשיטתו דס"ל דגידין מטמאין משום נבלה וס"ל דאיסור חע"א בכולל א"כ קשה דלחשיב ג"ה של נבלה וא"ל דלר"ע לשיטתו דס"ל דטעם כעיקר דאורייתא א"כ הא ליכא כולל בב"ח וא"כ לא מצי למחשיב לאו דנבלה דא"כ יחסר אידך לאו דבב"ח דלא מצי לחול על נבלה דחמור ז"א דעל החלב שפיר מצי לחול איסור בב"ח משום דשיעור שלם הא חל על חצי שיעור וע"כ צ"ל דהברייתא סובר דאין בגידין בנו"ט וא"כ הא שוב ליכא כולל בב"ח ולכך לא מצי למחשיב ג"ה של נבלה כנ"ל וא"כ הא א"א למחשיב חיוב בישול בב"ח כיון דהברייתא סובר דאין בגידין בנו"ט א"כ הא אינו חייב על בישולו כיון דאין בהחלב טעם בשר ולאו דרך בישול בכה"ג ואת"ל משנה ב"ש הוא דס"ל דל"א מתוך וא"כ א"ש הא דנקט בישול בב"ח משום דהברייתא סובר דיש בגידין בנו"ט והא דלא נקט ג"ה של נבלה משום דהברייתא סובר דאין איסור חע"א בכולל גרידא רק בכולל בחמור וס"ל כריה"ג דאין בגידין משום טומאת נבלה לכך לא מצי למחשיב ג"ה של נבלה כמו שביארתי וא"ש ובזה ניחא לי מה שיש לדקדק דר"י אמר הבערה ובישול אינה משנה מתחיל בהבערה ובישול וסיים דנימא מתוך שהותרה הבערה לצורך ואמאי לא נקט ג"כ דנימא מתוך שהותרה בישול לצורך אבל לפי שיטת הרמב"ם ניחא דבאמת בבישול ל"א מתוך לכו"ע:

## מערכה כא

א אך לכאורה יש לסתור דברינו אלה דאין לתרץ דלכך לא קחשיב ג"ה של נבלה משום דהברייתא לא ס"ל כולל גרידא דא"כ תקשה אמאי חייב משום בישול ביו"ט האיך אתי איסור בישול דיו"ט וחייל על איסור בב"ח דקדים דהא האיסור בישול דבב"ח הא חל עליו אף קודם יו"ט דא"ל דאיסור בישול דיו"ט חל בכולל מיגו דנאסר מצד יו"ט בשארי מלאכות נאסר ג"כ בבישול בב"ח כדאמרי' ביבמות (דף ל"ב) בשלמא זר מעיקרא שרי במלאכה ואסור בעבודה אתיא לה שבת מיגו דקא מיתסר במלאכה מיתסר נמי בעבודה ז"א דהא הברייתא סובר דאין איסור חע"א בכולל גרידא א"כ תקשה האיך חייל איסור בישול דיו"ט על בישול בב"ח דהא יו"ט לא הוי רק כולל גרידא דמאי חומר איכא ביו"ט נגד בב"ח:

אך ז"א דשפיר מצינו חומר ביו"ט נגד בב"ח לפי מה דמבואר ברש"י, ותוס' בסנהדרין (דף ד') אהא דקאמר הגמ' בחלב אמו יכול בחלב אמר ר"א א"ק לא תבשל דרך בישול אסרה תורה אבל חלב אינו דרך בישול אלא טיגון אלמא דשיטת רש"י ותוס' דצלי אינו אסור מה"ת בבב"ח רק בישול ומצד איסור יו"ט נאסר אף בצליית בב"ח ג"כ והשתא הא הוי האיסור יו"ט לגבי איסור בב"ח איסור חמור דמצד איסור בב"ח לא היה אסור רק בבישול אבל בצלי הא מותר מה"ת ומצד איסור יו"ט נאסר אף בצלי וא"ל הא לפי מה דמבואר בנודע ביהודה (סי' ל"ה) דשיעור כגרוגרות הוא יותר מכזית עיי"ש שהאריך בזה וא"כ הא איכא חומר בב"ח מה שאינו ביו"ט דמצד בב"ח לוקין על בישולו בכזית ומחמת יו"ט אינו חייב רק עד שיבשל כגרוגרת: ב זה אינו דנ"ל להוכיח דלא כהנוב"י רק כשיטת המג"א (בסי' תפ"ו) דכזית הוא יותר מכגרוגרות דגרסינן בעירובין (דף ל') מתני' דלא כב"ש דתניא בש"א אין מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ב"ה אומרים מערבין לנזיר ביון ולישראל בתרומה אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביו"כ אמרו להן אבל אמרו להן כשם שמערבין לגדול ביוה"כ כך מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה וב"ש התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום הכא ליכא סעודה הראויה מבעוד יום:

והנה הרי"ף בביצה (דף י"ב) כתב וקיי"ל דיו"ט צריך עירובי תחומין וא"צ עירובי חצירות אבל יוה"כ צריך עירובי חצירות ושיתופי מבואות כשבת דתניא אמרו להן ב"ה אי אתם מודים שמערבין לגדול ביוה"כ שמעינן מינה דבין ב"ש ובין ב"ה כולהו ס"ל דמערבין לגדול ביום הכפורים עירובי תחומין וחצירות כשבת עכ"ל ותמהו כל הראשונים על הרי"ף דמנ"ל להוכיח מהא דקאמר דמערבין לגדול ביוה"כ דיש עירוב והוצאה ליוה"כ דילמא קאי על עירובי תחומין אבל הוצאה מותר ביוה"כ כמו ביו"ט דאסור בתחומין ומותר בהוצאה:

והנ"ל ליישב דהרי"ף הוכיח שפיר דע"כ הא דקאמר ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבים לגדול ביוה"כ קאי על עירובי חצירות והוא דהנה לכאורה ק"ל אהא דפריך ב"ה לב"ש אי אתם מודים שמערבין לגדול ביוה"כ הא לפי מה דמבואר בחי' הרשב"א ביבמות (דף קי"ד) שהקשה למאי דהוכיח דמותר להאכיל לקטן איסור דרבנן בידים דא"כ אמאי אין מערבין בטבל דרבנן הא הוי סעודה ראויה לקטנים כמו דמערבין ביו"כ מהאי טעמא ותי' דשאני יוה"כ דהמאכל בעצמותו הותר אף לגדולים אלא דאיסורא דיומא קא גרים וכיון דאין האיסור בעצמותו של העירוב לכך אם חזי השתא לקטנים מערבין בו משא"כ בטבל דרבנן דמעולם לא חזי לגדול אין מערבין בו לגדול משום דחזי לקטנים עכ"ל:

והשתא לפ"ז קשה מאי מקשו ב"ה לב"ש מהא דמערבין לגדול ביוה"כ הא י"ל שאני יוה"כ דהמאכל בעצמותו אינו נאסר עליו בזה הוא דמהני הא דחזי לאחריני משא"כ לנזיר ביין ולישראל בתרומה דהוי איסורי חפצא לפי שיטת הראשונים דכל איסורי תורה איסורי חפצא הם דהחפץ בעצמותו נתפס בהאיסור שאסרה תורה ועי' בר"ן בנדרים (דף י"ח) וכן נזירות הוא ג"כ דמי לנדר דהחפץ בעצמותו נתפס בהאיסור כדמוכח מהרא"ש בפ"ק דשבועות (סי' א') דכתב דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי כגון שנשבע שלא לאכול בשר זה ואמר חבירו ואני כמוך אבל מתפיס בנדר נדר דתנן מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ושמע חבירו ואמר ואני הרי כולן נזירין עכ"ל אלמא דס"ל להרא"ש דנזירות דמי לנדר דהאיסור חל על החפץ וכיון דהמאכל בעצמותו אינו ראוי להמערב לכך לא מהני מה דחזי לאחרינא ואין מערבין בו כמו דחילק הרשב"א גופה בין שארי איסורי דרבנן ליוה"כ ומאי פריך ב"ה והוא קושיא אלימתא לכאורה לפי שיטת הרשב"א:

לכך הוכוח הרי"ף מזה דפלוגתייהו דב"ש וב"ה הוא בעירובי חצירות וא"כ א"ש ומילתא חדתא קאמינא ונקדים תחילה מה דפסק הרא"ש בשבת (פ"כ) וכן מבואר בש"ע א"ח (סי' שכ"ו סעי' ז') דמותר לילך בר"ה אף דמטר יורד עליו ומעבירם ד' אמות בר"ה ולא הקפידו בזה לפי שמים מועטים הם כמש"כ הב"י והלבוש [ועי"ש בט"ז ס"ק ה'] וק"ל אף דקיי"ל בשבת (דף ע"ח) דהמוציא מים אינו חייב אלא בשיעור הוצאה כמו שפסק הרמב"ם (בה' שבת פרק י"ח) דשיעור הוצאות מים כדי לרחוץ פני המדוכה מ"מ הא קיי"ל דחצי שיעור אסור מה"ת ואף באיסורי שבת ג"כ אסור ח"ש מה"ת כדמוכח משבת (דף ע"ד) דפריך ר"י וכי מותר לאפות פחות מכשיעור ומפ' רש"י נהי דחיוב חטאת ליכא איסורא מיהא איכא דקיי"ל חצי שיעור אסור מה"ת עכ"ל א"כ הא הוי איסור תורה אף במים מועטים וזה אסור אף באינו מכוין היכא דהוי פסיק רישא:

והנ"ל ליישב לפי מה דהעלה החכ"צ בתשובה (סי' פ"ו) דחצי שיעור אינו אסור רק באכילה אבל לא בבל יראה והטעם הוא משום דבאמת אין אכילה פחותה מכזית אלא כיון שאכלו אחשביה באכילתו אף לפחות מכזית אבל לענין בל יראה לא שייך חשיבות במה שמניח החמץ בביתו כיון דלא עשה מעשה עיי"ש שהאריך בזה וכן הסכימו כל האחרונים וא"כ כיון דכל עיקר האיסור דח"ש הוא משום דאחשביה א"כ הא אימתי שייך לומר אחשביה רק אם מכוין לעשות הדבר בזה אחשביה בעשייתו אבל אם אינו מכוין לעשות הדבר רק דנעשה ממילא הא לא שייך בזה אחשביה וא"כ א"ש דזהו כונת הרא"ש שכ' דבמים מועטין לא גזרו כיון דכל עיקר האיסור דח"ש הוא משום אחשביה

וא"כ הכא דאינו מכוין לנשיאת המים ולא ניחא ליה בזה אין בו איסור תורה כלל ואף דמ"מ מדרבנן אסור אף היכא דלא אחשביה כמו בבל יראה מ"מ הכא דהוי תרתי דרבנן דאין בו שיעור וגם נושאם כלאחר יד לא גזרו: ונקדים עוד מה שכ' הריטב"א במכות (דף י"ז) בשם בקרים הר"מ אהא דקאמר ר"ש כ"ש למכות בזה"ב ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן דהטעם הוא משום דלמלקות כיון דאכל במזיד אחשביה באכילתו לכך חייב אף בכ"ש אבל קרבן שהוא על אכילת שוגג כיון דלא אחשביה באכילתו דהא אם היה יודע שהוא איסור לא היה אוכלו לכך בעינן כזית עכ"ל:

ומעתה נ"ל לדון דחצי שיעור אינו מיקרי רק איסור גברא כיון דביארתי דכל עיקר האיסור דח"ש הוא משום דאחשביה א"כ הא על החפץ בעצמותו אינו חל עליו שום איסור דהא אם היה אוכלו בשוגג במקום דלא שייך לומר דאחשביה באכילתו כמ"ש הריטב"א לא עבר שום איסור כלל והתירא קא אכיל דמדאורייתא לא הוי אכילה פחותה מכזית רק דאם אוכלו במזיד אמרינן דאחשביה באכילתו א"כ הא כל עיקר האיסור דחצי שיעור הוא רק מצד הגברא דהוא עושה זה לאיסור במה דאחשביה באכילתו אבל לא מצד החפץ דהחצי שיעור כמו שהוא הא אין בו איסור תורה כלל דלא הוי אכילה וכל עיקר האיסור הוא רק משום דאיהו אחשביה א"כ הוי כמו איסור שבועה דהוא רק איסור גברא ולא חפצא:

והשתא לפ"ז מיושב הא דפריך ב"ה לב"ש מהא דמערבין ביוה"כ לפי מה דאיתא לקמן בעירובין (דף פ') וכן פסק הרמב"ם (בפ"א מה' עירובין ה"ט) דשיעור עירובי חצירות הוא בכגרוגרות ובמג"א (סי' תפ"ו) מבואר דשיעור כגרוגרות הוא פחות מכזית וא"כ כיון דס"ל לב"ש דאין מערבין לישראל בתרומה אף בעירובי חצירות דלא בעינן רק כגרוגרות דהוא פחות מכזית ולא הוי אלא חצי שיעור אלמא דס"ל לב"ש דאף בחצי שיעור דלא הוי אלא איסור גברא ג"כ לא מהני מה דחזי לאחרינא א"כ אמאי מערבין לגדול ביוה"כ דאין לחלק דשאני יוה"כ דלא הוי אלא איסור גברא כיון דאף בעירובי חצירות דלא הוי התרומה אלא איסור גברא ג"כ לא מהני מה דחזי לאחרינא וא"כ הא מוכח דפלוגתייהו דב"ש וב"ה הוא בעירובי חצירות דא"נ דפלוגתייהו הוא בעירובי תחומין א"כ מאי פריך ב"ה מיוה"כ הא בעירובי תחומין בעינן מזון שתי סעודות כמבואר בעירובין (דף פ"ב) וא"כ הא הוי התרומה שיעור שלם וא"כ הא יש לחלק כנ"ל וע"כ דבעירובי חצירות הוא פלוגתייהו:

וא"כ לפ"ז מיושב הא דהוכיח הרי"ף מהא דמערבין לגדול ביוה"כ דיש עירוב והוצאה ליוה"כ דע"כ צ"ל דקאי על עירובי חצירות דל"ל דפירכת ב"ה הוא מהא דמערבין עירובי

תחומין ביוה"כ הא יש לחלק דשאני עירובי חצירות דבעינן פת דווקא ולא במידי אחרינא כמבואר בעירובין (דף ע"א) אלמא דבעירובי חצירות לא סגי במה שהוא דבר מאכל רק דבעינן דבר חשוב דווקא בזה הוא דלא מהני מה דחזי לאחרינא דאף דמיקרי אוכל מצד דחזי לאחרינא אעפ"כ כיון דלדידי' לא חזי לא הוה דבר חשוב משא"כ בעירובי תחומין דיכול לערב בכל מילי רק שיהא דבר מאכל לכך אף דלא חזי לדידיה אעפ"כ כיון דחזי לאחרינא מיקרי אוכל ומערבין בו כיון דלא בעינן דבר חשוב ומאי פריך ב"ה וע"כ דיש עירוב והוצאה ליוה"כ וא"כ שפיר פריך ב"ה מעירובי חצירות על עירובי חצירות וא"ש [וא"ל דא"כ אמאי קאמר הגמ' מתני' דלא כב"ש הא מתני' בע"ת מיירי כמבואר בתוס' ריש פ' בכל מערבין ופלוגתייהו דב"ש וב"ה הוא בע"ח וא"כ הא יש לחלק כנ"ל דרק בע"ח ס"ל לב"ש דלא מהני מה דחזי לאחרינא אבל בע"ת אף ב"ש מודה דמהני מה דחזי לאחרינא י"ל דס"ל להגמ' מדנקטי ב"ש סתם אין מערבין משמע דקאי בין בחצירות ובין בתחומין] ולר"ל דסובר דח"ש מותר מה"ת ואינו אסור אלא מדרבנן ג"כ יש ליישב כן דאף דמוכח מהרשב"א דסובר דאיסורי דרבנן ג"כ הוי איסור חפצא דאל"כ אמאי אין מערבין בטבל אעפ"כ יש לומר לענין ח"ש דהא דאסרו רבנן הוא ג"כ מטעם אחשביה ולא הוי רק איסור גברא:

ג ובדברינו יתיישב הא דהקשה הגרע"א בדו"ח בעירובין (דף ל) אהל דקאמר הגמ' סומכוס אומר בחולין ואילו לנזיר ביין לא פליג מ"ט אפשר דמיתשיל אנזירותיה א"ה תרומה נמי אפשר דמיתשיל עליה אי מיתשיל עלה הדרא לטיבלה ולפרוש עלה מיני' וביה דלית בה שיעורא ומאי פסקא אלא סומכוס סבר לה כרבנן דאמרו כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות והקשה הגרע"א דמאי משני הגמ' דאכתי נשאר לסומכוס קושיית ב"ה אי אתם מודים שמערבין לגדול ביוה"כ דלסומכוס ליכא לשנויי כדמשני ב"ש התם סעודה הראויה מבעוד יום דהא הכא גבי תרומה נמי הוי סעודה הראויה מבעוד יום דאי בעי מיתשיל עלה ומפריש מיני' וביה תרומה אחרת ודוחק לומר דצריך ראויה מבעוד יום דוקא בלא שאלה דמה סברא יש לחלק ונשאר בצ"ע:

אבל לפי מה שביארתי ניחא לפי' מה דמבואר בתוס' ריש פרק בכל מערבין דהך מתניתן בתחומין איירי וא"כ א"ש דלסומכוס אין אנו צריכין לתירוצא דב"ש דשאני יוה"כ משום דהוה סעודה הראויה מבעו"י דלדידי' בלא"ה ניחא דהא דמערבין ביוה"כ הוא משום דיוה"כ הוי רק איסור גברא בזה הוא דמהני מה דחזי לאחרינא אבל בתרומה דהוי איסור חפצא כיון דבתחומין מיירי דבעינן מזון שתי סעודות דהוי איסור חפצא לא מהני מה דחזי לאחרינא לכך אין מערבין בתרומה אף דהוי סעודה הראויה מבעוד

יום: אמנם לכאורה עדיין תקשה דלפ"ז מאי פריך הגמרא בפסחים(דף מ"ז) לרבה דס"ל דאמרינן הואיל מהך ברייתא דהמבשל ג"ה כו' ואי אמרינן הואיל אהבערה לא לחייב הואיל וחזי לצורכו הא הך ברייתא ע"כ אתיא כב"ש דל"ל מתוך ולב"ש לשיטתייהו הא ניחא דלב"ש מוכח דלית להו הואיל דאל"כ תקשה אמאי ס"ל דאין מערבין לישראל בתרומה הא חזי ליה משום הואיל דאיבעי מיתשיל עלויה ומפריש עלה מיניה וביה בשלמא הא דאין מערבין לנזיר ביין הוא משום דב"ש לשיטתייהו אזלי דס"ל דאין שאלה בנזירות כמו דאמרי' בנזיר (דף ט') וב"ש לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות וליכא הואיל אבל בתרומה הא יש שאלה אף לב"ש והראי' דהא רבי אליעזר סובר ג"כ בערכין (דף כ"ג) דאין שאלה בהקדש ואעפ"כ ס"ל בפסחים (דף מ"ו) דחלה חשיב ממוניה משום הואיל ואי בעי מיתשיל עלה אלמא אף דאין שאלה בהקדש אעפ"כ בתרומה יש שאלה וא"כ אמאי אין מערבין לישראל בתרומה דלב"ש ליכא לשנויי כדמשני הגמ' לסומכוס דס"ל כרבנן דכל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות דאכתי תקשה מאי שנא מיוה"כ דהא הכא גבי תרומה נמי הוי סעודה הראויה מבעוד יום דאי בעי מיתשיל עלה כקושיית הגרע"א דלב"ש הא נסתרה תירוצ' כיון דאף בעירובי חצירות דהוי רק איסור גברא נמי ס"ל דאין מערבין בתרומה וע"כ צ"ל דב"ש ל"ל הואיל וא"כ מאי פריך הגמרא אהבערה לא לחייב הא לב"ש לשיטתייהו ל"א הואיל אף היכא דהוי בידו וכ"ש הך הואיל דמיקלעי לי' אורחים דלא הוי בידו: זה אינו דלב"ש לשיטתייהו בודאי לא מהני שאלה בתרומה לפי מה דמבואר בתוס' נזיר (דף ט') אהא דקאמר הגמרא וב"ש לטעמייהו דאמרי אין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות וכתבו משום דנזירות הוי כהקדש דכתיב קדוש יהיה אם כן ה"ה בתרומה דכתיב גביה ג"כ קודש כמש"כ התוס' בשבת (דף כ"ה) דלכך תרומה טמאה בשרפה משום דכתיב גביה קודש ג"כ לא מהני שאלה והא דס"ל לר"א דמהני שאלה בתרומה הוא משום דר"א לשיטתו אזיל דס"ל בחגיגה (דף י') ר"א אומר כי יפליא כי יפליא שני פעמים אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר הרי מבואר דר"א סובר דיש שאלה בנזירות וכן הוכיח מזה הט"א עיי"ש אלמא אף דר"א סובר דאין שאלה בהקדש אעפ"כ בנזירות יש שאלה לדידיה ולא ס"ל כיון דכתיב קדוש גבי נזירות הוי כהקדש א"כ ה"ה בתרומה ג"כ מהני שאלה לדידיה אבל לב"ש דס"ל דאין שאלה בנזירות ה"ה דאף בתרומה ג"כ אין שאלה לדידהו [ועי' ברשב"ם בב"ב (דף ק"כ) בד"ה שיש שאלה בהקדש כו' וה"ה להקדש במוצא שפתיו כגון תרומות ומעשרות דאי בעי מיתשיל עלייהו וחוזרים לטיבלן משמע דלב"ש אין שאלה בתרומה] וליכא הואיל לכך אין מערבין בתרומה ולפי מה דמבואר

ברש"י פסחים (דף מ"ח) בד"ה אבל הכא בלא"ה יש ליישב ויש להאריך בזה ואכ"מ]: ד והנ"ל להוכיח דגם שיטת רש"י כן הוא דאיתא בפסחים (דף כ"ג) והרי תרומה דרחמנא אמר וכל זר לא יאכל קודש ותנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה ומפ' רש"י מערבין לנזיר ע"ת ביין אע"פ שסעודה שאינה ראויה לו היא הואיל ואי בעי מיתשיל על נזירותיה שריא ליה לכך מערבין וכן לישראל בתרומה דאי בעי מיתשיל עלה והדרא לטיבלה והדר מפריש עלה מיניה וביה עכ"ל:

ולכאורה דברי רש"י תמוהים כמו שתמה ע"ז הגרע"א דהא בעירובין (דף ל') הנ"ל מוכח דהטעם דמערבין הוא משום דחזי לאחרינא וכן מבואר בעירובין (דף כ"ח) דמשני הגמ' על הא דפריך דהאיך מערבין בגודגדניות הא הוי סעודה שאינה ראויה לחשוכי בנים ומשני כיון דחזי למרובי בנים מערבין ביה מי לא תנן מערבין לנזיר ביין כו' הרי דטעמא דנזיר ותרומה הוא משום דחזי לאחרינא וא"ל דס"ל לרש"י דלמה דמסקינן בעירובין (דף ל') הנ"ל דטעמא דסומכוס דאין מערבין לישראל בתרומה משום דאית ליה כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בהש"מ א"כ י"ל דטעמא דת"ק דקסבר מערבין משום דאית ליה כרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בהש"מ וההיא דעירובין (דף כ"ח) הוא רק לפי הס"ד דלא שייך הואיל בתרומה ז"א דהא מה דהכריח להגמ' דטעמא דסומכוס הוא משום דס"ל דכל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בהש"מ הוא משום הך קושיא דלתשיל עלה והדר יפריש מיניה וביה ולא בעי לאוקמא בשיעור מצומצם דאי יפריש מינה בציר ליה שיעוריה משום קושיית הגמרא מאי פסקא דהא מדאמר סתמא לישראל בחולין משמע דבתרומה לא אף בעירוב יותר מכשיעור ב' סעודות וא"כ מה"ט גופיה א"א לומר דטעמא דת"ק משום הואיל דתקשה להיפוך מאי פסקא דהא סתמא קתני מערבין בתרומה אף אם עירב בשיעור מצומצם דליכא למימר הואיל ומיתשיל ויפריש מיניה וביה אע"כ דטעמא משום דחזי לאחרינא:

ה אבל לפי מה שביארתי ניחא דיש לומר דס"ל לרש"י דל"ל דטעמא דמתניתן דלכך מערבין לישראל בתרומה משום דחזי לאחרינא כיון דכל עיקר הא דמהני מה דחזי לאחרינא ילפינן מהא דמערבין ביוה"כ משום דחזיא לקטנים א"כ הא לא מצינן למילף דמהני מה דחזי לאחרינא רק באיסור גברא כמו ביוה"כ אבל לא באיסור חפצא והכא הא בע"ת מיירי דבעינן מזון שתי סעודות דהוי איסור חפצא [ודוחק לעשות פלוגתא רחוקם לומר דמתני' ס"ל דאף באיסור חפצא ג"כ מהני מה דחזי לאחרינא] וכן ה"ט דאי בעי מיתשיל עלה ג"כ ל"ל דתקשה בהיפוך מאי פסקא הא סתמא קתני אף בעירב בשיעור מצומצם דאי יפריש מיניה וביה יפחות ליה שיעוריה לכך ס"ל לרש"י להרכיב שני

הטעמים יחד משום דהא אנן קיי"ל דשיעור תרומה הוא אחד מחמשים במדה בינונית וא"כ מזון ב' סעודות טבל דהוי ששה ביצים אם יפריש ממנה תרומה אחד מחמשים הא הוי התרומה פחות מכזית דהוה חצי שיעור:

וא"כ א"ש דלכך מערבין בתרומה אף דהוה מזון שתי סעודות דהוה איסור חפצא ובזה הא לא מהני מה דחזי לאחרינא משום דאי בעי מיתשיל על תרומתו ויפריש עלה תרומה מיני' ובי' דבזה הא ליכא בהתרומה שמפריש מהטבל רק חצי שיעור דהוא איסור גברא ובאיסור גברא הא שוב מהני מה דחזי לאחרינא לכך מערבין בה משום דאי בעי, מיתשיל עלה ויתעקר מהתרומה האיסור חפצא ויתהוה איסור גברא וא"כ. ניחא הכל דשפיר מוכיח הגמ' מהא דמערבין לישראל בתרומה דמהני מה דחזי לאחרינא ואעפ"כ צריכים ג"כ לטעמא דרש"י משום דאי בעי מיתשיל כנ"ל ליישב שיטת רש"י [והארכתי בזה בחי' עוד ליישב שיטת רש"י בשבועות (דף כ') דנדרים חלין בקיום מצוה ובהא דשבועה שלא אוכל מערבין לו בה ואכ"מ] הרי דהוכחתי מהרי"ף ורש"י ורשב"א דגרוגרות הוא פחות מכזית וא"כ הא ליכא בבישול דבב"ח שום חומר נגד יו"ט לכך חל עלה איסור בישול דיו"ט:

ה אך אף דדברינו אלה עולה נכון בישוב שיטת הרי"ף כמו שביארתי במ"א דס"ל בזה ג"כ כשיטת הרמב"ם דל"א מתוך רק בהוצאה והבערה אבל הרמב"ם אינו מתורץ בדברינו דהא מבואר ברמב"ם (פ"ט מה' מ"א ה"ו) אבל המבשל בשר מתה בחלב לוקה על בישולו ואינו לוקה על אכילתו משום בב"ח שאין איסור בב"ח חל על נבלה שאין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף כו' עכ"ל אלמא דס"ל להרמב"ם כיון דהא דאסור הבשר הוא רק מצד טעם החלב הבלוע בו ואיסור החלב הוא רק מצד טעם הבשר הבלוע בו הוה ב' ענינים ולא מיקרי כולל וא"כ הא לשיטת הרמב"ם שפיר מצינן לאוקמא הברייתא כר"ע והא דלא חשיב ג"ם של נבלה הוא משום דהברייתא סובר דאין איסור חע"א רק בחמור על קל וא"כ הא דחל בב"ח על גיד אף דלא הוי כולל הוא משום דבב"ח אסור בהנאה והוי חמור א"כ הא לא מצי למיחשב ג"ה של נבלה משום דכיון דאיתא בנבלה חומר שכן מטמאה לא יהא מצי לחול עלה בב"ח ועיי' בכו"פ (סימן פ"ז ס"ק ו'):

לזה נ"ל ליישב באופן אחר דגרסינן במכות (דף כ"א) א"ל עולא לר"נ ולילקי נמי משום זורע ביו"ט אמר רבה יש חילוק מלאכות בשבת ואין חילוק מלאכות ביו"ט איתביה אביי ואין חילוק מלאכות ביו"ט והתנן המבשל גיד בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל ביו"ט שלא לצורך כו' ולוקה משום הבערה ואם איתא משום הבערה לא מחייב דהא איחייב לי' משום בישולו ומשני אפיק הבערה

ועייל עצי הקדש: והקשה הפני יהושע בפסחים (דף מ"ח) דמאי פריך הגמרא לרבה מהך ברייתא הא י"ל דהא דס"ל לרבה דאין ח"מ ליו"ט היינו דווקא בעשה מלאכה אחת שחייבין עליה משום ב' שמות כגון במחפה שיהא חייב עליו משום חורש ומשום זורע בזה ס"ל לרבה דאין מ"מ ביו"ט משא"כ בעושה שני מלאכות גמורות כגון הבערה ובישול שהן ע"י שני התראות כיון דכ"א הוי מלאכה גמורה בפ"ע וע"י התראות מחולקות בזה י"ל דאף רבה מודה דחייב שתים כדאיתא שם במכות (דף כ"א) נזיר שאמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שתה חייב על כל אחת ואחת:

והנ"ל ליישב דהגמרא פריך שפיר לרבה לשיטתו דגרסינן בשבת (דף ד') אמר רבה הא מני ר"ע הוא דאמר לא בעינן מקום ד' על ד' דתנן הזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ר"ע מחייב וחכמים פוטרים ר"ע סבר אמרינן קלוטה כמו שהונחה דמיא כו' למימרא דפשיטא לי' לרבה כו' הא ל"ק בתר דאיבעיא הדר פשטה לי' דסבר ר"ע קלוטה כמו שהונחה דמיא אלמא דס"ל לרבה דר"ע סובר קלוטה כמו שהונחה דמיא:

והנ"ל להוכיח מזה דר"ע סובר דמלאכה שא"צ לגופה חייב דאל"כ עדיין תקשה אמאי מחייב ר"ע שתים הא אף א"נ דקלוטה כמו שהונחה דמי מ"מ הא האי הנחה שמונחת באויר אינה צריכה לו כלל דהא לא נשארה מונח באויר אלא דהלכה ונחה ברה"י וא"כ הא האי הנחה שמונחת באויר הוי מלאכה שא"צ לגופה אף דא"א שתנוח ברה"י בלי הנחה דאויר והוי פסיק רישא מ"מ הא לענין מלאכה שאינה צריכה לגופה אף דהוי פסיק רישא ג"כ פטור כדקיי"ל החופר גומא וא"צ אלא לעפרה פטור עליה אף דהוי פס"ר כיון דהאי מלאכה דחפירת גומא בעצם אינה צריכה לו אלא דחופר לצורך העפר מיקרי מלאכה שאצל"ג וכן מבואר בכסף משנה ברמב"ם (פ"א מה' שבת) שכתב מ"כ ההפרש שיש בין מלאכה שאצ"ל ובין פסיק רישא הוא דגבי פסיק רישא אינו מכוין למלאכה כל עיקר אלא שהוא נעשה בהכרח כגון שסגר פתח ביתו והיה שם צבי שהוא לא כיון לשמירת הצבי אלא שהמלאכה נעשית בהכרח אבל מלאכה שאצ"ל הוא מתכוין לגוף המלאכה אלא שאינו מתכוין לתכליתה וא"כ ה"נ כיון דהאי הנחה דאויר בעצם אינה צריכה לו כלל ואינו מכוין לתכליתה דלא זרק בכדי שתנוח באויר דהא לא נשארה מונח באויר רק שהלכה ונחה ע"ג קרקע א"כ הא הוי האי הנחה דאויר מלאכה שאצ"ל וע"כ דס"ל לר"ע דמלאכה שאצ"ל חייב וכן העיר בסברא זו הבשמים ראש:

והנה בשבת (דף ק"ו) ברש"י בד"ה הא ר"י הא ר"ש מבואר דהאי פלוגתא אי מקלקל בהבערה חייב או לא תליא בפלוגתא דמלאכה שאנצ"ל דלר"י דסובר דמלאכה שאנצ"ל חייב לא מצינן למילף מהבערת ב"כ דמקלקל חייב משום דאף דלגבי העצים הוי מקלקל

מ"מ הא מתקן לצורך המצוה אבל לר"ש דסובר דמלאכה שאינה צריכה לגופא פטור א"כ הא ליכא למימר דלכך חייב בהבערת ב"כ משום דהוי תיקון מצוה כיון דלענין עצם המלאכה דהבערה הוי מקלקל לענין העצים אף דמתקן לצורך המצוה הא הוי מלאכה שאנצ"ל וע"כ דמקלקל בהבערה חייב עיי"ש:

וא"כ לפ"ז מיושב הא דפריך אביי לרבה מהברייתא דמבשל ג"ה ביו"ט משום דק"ל לאביי אף א"נ דיש חילוק מלאכות ביו"ט אעפ"כ אמאי חייב אהבערה הא קיי"ל דאמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך כדפריך הגמרא בביצה (דף י"ב) הנ"ל ודחיקא ליה לאוקמי הברייתא כב"ש דסובר דלא אמרינן מתוך דהא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה והאיך יסתום הברייתא כב"ש וע"כ דאתיא הברייתא כר"ע דס"ל בפסחים (דף ה') דל"א מתוך וא"כ פריך שפיר הא אין חילוק מלאכות ביו"ט לרבה לשיטתו דסובר דר"ע סובר דמלאכה שאצל"ג חייב כנ"ל וא"כ כיון דס"ל דמלאכה שאצל"ג חייב א"כ לדידי' מקלקל בהבערה פטור א"כ תקשה אהבערה ובישול לא לחייב דאין חילוק מלאכות ביו"ט דא"ל דהכא הא הוי שני מלאכות גמורות דחייב על כל אחד בפ"ע אהבערה לחוד ובישול לחוד ז"א דהא לר"ע לשיטתו אם היה מבעיר ולא היה מבשל היה פטור דהוי מקלקל רק דהבישול גורם דלחייב על הבערתו דכיון דמבשל בו הרי הוא מתקן בהבערתו אצל הקדירה וא"כ כיון דהשני מלאכות דהבערה ובישול תליא בהדדי דהא אם היה מבעיר ולא היה מבשל היה פטור רק דע"י הבישול מתחייב שתים א"כ תקשה הא אין חילוק מלאכות ביו"ט והאיך מתחייב על ידי הבישול שתים:

והשתא מיושב הגמ' דביצה הנ"ל דלכך קאמר ר' יוחנן פוק תני לברא ולא מוקים הברייתא כר"ע משום דר' יוחנן לשיטתו אזיל דס"ל במכות (דף כ"א) דמחפה חייב משום זורע וא"כ תקשה לדידיה כדפריך הגמ' על מתניתן דיש חורש תלם אחד דאמאי אינו חייב רק משום חורש ביו"ט ולילקי נמי משום זורע ביו"ט וע"כ צ"ל כמו דמשני רבה דאין חילוק מלאכות ביו"ט לכך קאמר שפיר דהבערה ובישול אינה משנה פי' דאיתחשב בתרתי הבערה ובישול דיו"ט זה אינה משנה בשום אופן דכיון דחשיב הבערה עכצ"ל דאתיא הברייתא כר"ע דל"ל מתוך א"כ תקשה אמאי חייב עוד אבישול דיו"ט כיון דלר"ע מקלקל בהבערה פטור א"כ הא אין חילוק מלאכות ביו"ט כנ"ל ואת"ל משנה ב"ש היא א"כ א"ש דלכך חייב שתים אהבערה ובישול משום דב"ש לשיטתו אזיל דס"ל דמלאכה שאצל"ג פטור עליה דהגמ' פריך לעיל (דף ח') אהא דקאמר ב"ש יחפור בדקר ויכסה והא קעביד גומא ומשני כדר"א דאר"א החופר גומא ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה וא"כ כיון דס"ל לב"ש דמלאכה שאצל"ג פטור עליה ע"כ דס"ל דמקלקל בהבערה חייב

כנ"ל וא"כ ניחא הא דחייב אהבערה ובישול משום דהשני מלאכות אינו תליא בהדדי דאף אם הי' מבעיר ולא הי' מבשל ג"כ היה חייב כיון דמקלקל בהבערה חייב לכך חייב שתים אהבערה ובישול וא"ש:

אמנם הך תירוצא על קושיית הפני יהושע הוא רק לשיטת רש"י בשבת (דף ק"ו) דפלוגתא דמקלקל בהבערה אי חייב תליא בפלוגתא דמלאכה שאצ"ל אבל לשיטת התוס' שם דלא תליא הנך פלוגתא בהדי הדדי הדרי קושיית הפנ"י לדוכתא מאי פריך אביי לרבה מהך ברייתא דהמבשל ג"ה הא י"ל דהך ברייתא סובר דמקלקל בהבערה חייב א"כ כיון דכ"א הוי מלאכה גמורה בפ"ע דהא חייב אף על הבערה בלא בישול לכך חייב שתים:

ו והנ"ל ליישב אף לשיטת התוס' דגרסינן בפסחים (דף ה') אך ביום הראשון תשביתו מערב יו"ט או אינו אלא ביו"ט ת"ל כו' ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו וכתיב כל מלאכה ל"ת ומצינו להבערה שהוא אב מלאכה ר' יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו אך חלק ואי ביו"ט עצמו מי שרי כו' אמר רבא ש"מ מדר"ע תלת ש"מ אין, ביעור חמץ אלא שרפה וש"מ הבערה לחלק יצאת וש"מ ל"א הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך ומפ' הריב"א אהא דקאמר ש"מ הבערה לחלק יצאת דלמ"ד הבערה ללאו יצאת אינו אסור ביו"ט כיון דאין שם מלאכה עלי' והקשה הצל"ח דלשיטת הריב"א תקשה אהא דקאמר ר' יוסי אינו צריך דממ"נ היכי גרסינן אי גרסינן ר' יוסי א"כ קשה אהא דקאמר ר' יוסי אינו צריך דמשמע דמודה להלימוד של ר"ע רק שא"צ דבלא"ה ידעינן דהוי תשביתו מעי"ט וכן מבואר בתו' נזיר (דף מ') בד"ה רבי עייש"ש הא לר' יוסי לשיטתו אין אנו יכולין למילף כלל מהלימוד דר"ע דהא ר' יוסי סובר בשבת (דף ע') דהבערה ללאו יצאת וא"כ הא לדידי' אינו אסורה ביו"ט ואי גרסינן ר' יוסי הגלילי א"כ תקשה הא ריה"ג סובר לקמן בפסחים (דף כ"ח) דחמץ בפסח מותר בהנאה א"כ הא יכול לבערו בפסח שיסיקנה תחת תבשילו בשלמא לפי שיטת המהרש"ל לקמן (דף כ"ג) דמחק הגלילי וגרס ר' יוסי ניחא אבל לשיטת המהרש"א שם תקשה ועייש"ש שהאריך בזה (ומה שתי' הצל"ח די"ל דר"ע וריה"ג על דברי ר' ישמעאל קיימי הוא דוחק גדול לענ"ד דמדקאי אחר דברי ר"ע משמע דאדר"ע קאי):

ולכאורה יש ליישב קושיית הצל"ח בפשיטות דהריב"א לשיטתו א"ש לפי מה דמבואר בתוס' שבת (דף כ"ד) דהקשו אהא דקאמר הגמ' דלכך אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט וא"ת היכי ילפינן תרומה מקדשים דקדשים דין הוא

שאין שריפתן דוחה יו"ט לפי שאין יכול להנות בשעת שרפה אבל תרומה טמאה שמותר להנות בשעת שרפה למה יאסר דלא גרע משמן חולין שמותר לשורפו ולהדליקו כו' ואומר ריב"א דודאי גרע דכיון שאסרה תורה כל הנאות רק הנאת שרפה א"כ הבערה זו אינה לצורך הנאתו אלא לשם מצות שרפה אלא שהתורה לא הקפידה שיהנה ממנה בשעת ביעורה ולהכי לא דחיא יו"ט כו' עיי"ש וא"כ א"ש דאף דריה"ג סובר דחמץ בפסח מותר בהנאה אעפ"כ הא מדקאמר ריה"ג א"צ משמע דס"ל כר"ע דאין ביעור חמץ אלא שרפה וכיון דאסרה תורה בחמץ כל הנאות רק הנאות שרפה א"כ הא ההבערה אינו לצורך הנאתו רק לשם מצות תשביתו לכך אסורה ביו"ט מידי דהוה אשמן שרפה דאסור לבער ביו"ט מדאורייתא לשיטת הריב"א:

אך ז"א דהא עדיין תקשה היכי מצינן למיגרס ריה"ג הא הגמ' קאמר ש"מ מדר"ע דאין ביעור חמץ אלא שרפה ולריה"ג הא צריך להיות השבתתו בכל דבר דהא הא דאין ביעור חמץ אלא שרפה יליף הגמ' לקמן (דף כ"ח) בק"ו מנותר ומה נותר שאינו בב"י וב"י טעון שרפה חמץ שישנו בב"י לא כ"ש שטעון שרפה ולריה"ג הא איכא למיפרך מה לנותר דחמור שכן אסורה בהנאה לכך החמירה תורה דבשרפה משא"כ בחמץ דקיל דמותר בהנאה ולכך השבתתו בכל דבר א"כ כיון דלריה"ג ל"ל ילפותא דחשביתו הוא דוקא שרפה א"כ הא שפיר יכול לאוקמא תשביתו ביו"ט ויבערנו בדבר אחר שיאכילנו לכלבים או ישליכנו לים:

ז והנ"ל ליישב דהנה הפנ"י מקשה אהא דקאמר רבא ש"מ אין ביעור חמץ אלא שרפה הא לפי מה דמבואר ברש"י ביצה (דף כ"ז) בד"ה ועל החלה שנטמאה כו' ובהסקה או לתתנה לכלבו אסור דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם ביו"ט ואפי' ע"י אכילת בהמה משום דרחמנא אחשביה להבערתן הילכך מלאכה היא א"כ לפ"ז מנ"ל לרבא דר"ע סובר דאין ביעור חמץ אלא שרפה הא אף אי נימא דהשבתתו בכל דבר אעפ"כ אסור ליתן לכלבו או להשליכו לים ביו"ט משום דכיון דמקיים בזה מצות השבתה אחשביה רחמנא להבערתן והוי מלאכה: והנ"ל ליישב קושיית הפנ"י ומלתא חדתא קאמינא דאף ל שיטת רש"י דהיכי דרחמנא אחשביה להבערתו הוי מלאכה אעפ"כ הוא רק לענין הלאו דלא תעשה כל מלאכה אבל לא לענין העשה דשבת שבתון והוא דבשלמא לענין הל"ת דל"ת כל מלאכה שפיר י"ל אף דהמלאכה בעצמותה אין בה טורח אעפ"כ הא הל"ת דלא תעשה כל מלאכה אינה תלוי בשביתת הגוף דהפועל רק דתלוי בשם הפעולה דמה שהוא בשם מלאכה חל עליו הל"ת דלא תעשה כל מלאכה א"כ הכא נמי אף דבהך עשייה אין בה טורח אעפ"כ כיון דמקיים בה מצוה חל על הפעולה שם מלאכה דרחמנא אחשביה והוי

בכלל הל"ת דל"ת כל מלאכה אבל לענין העשה דשבת שבתון דאינו תלוי בשם הפעולה רק דתלוי בשביתת הגוף דהפועל א"כ הא לענין שביתת הגוף דהפועל לא שייך לחלק בין אם יש בהך עשייה מצוה או לא דכיון דהמלאכה בעצמותה אין בה טורח הרי הגוף שובת באמת ומאי נ"מ אם מקיים בזה מצוה או לא:

ומעתה א"ש דהא לכאורה קשה דמנ"ל לר"ע להוכיח דתשביתו הוא מעיו"ט דילמא הוא ביו"ט ואף דיו"ט אסור בעשיית מלאכה אעפ"כ שרי לבער משום דאתי עשה דתשביתו ודוחה לל"ת דיו"ט אך ז"א דהא אנן קיי"ל דשבת שבתון הוי עשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ הא שפיר מוכיח רבא דר"ע סובר דאין ביעור חמץ אלא שרפה דל"ל דהשבתתו בכל דבר והא דאסר לבער ביו"ט הוא משום דרחמנא אחשביה להבערתו דהא כיון דבזה ליכא העשה דשבת שבתון כמו שביארתי א"כ הא שוב הדרא. קושייתי דמנ"ל לר"ע דתשביתו הוא מעיו"ט הא אף אי תשביתו הוא ביו"ט אעפ"כ שרי לבער משום דאתי עשה ודוחה לל"ת וע"כ דאין ביעור חמץ אלא שרפה וא"כ א"ש דאין עשה דוחה ל"ת ועשה:

אך עדיין קשה לפי מה דגרסינן בפסחים (דף מ"ב) קתני צלי דומיא דנא מה נא בלאו אף צלי בלאו האי לאו הבא מכלל עשה הוא אמר רב חסדא הא מני ר' יהודה היא דתניא שור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו אותו אתה מתפיס לבדק הבית ואי אתה מתפיס תמימים לבד"ה אין לי אלא בעשה בל"ת מנין ת"ל וידבר ד' אל משה לאמר לימד על כל הפרשה כולה שיהא בל"ת דברי ר' יהודה ומפ' רש"י בד"ה וידבר ד' בתחלת הפרשה כתיב נמצא דכל היכא דכתיב לאמר בתחלת הפרשה הוא בל"ת ובפרשת בא בתחלת פרשת יו"ט כתיב ג"כ לאמר וכתיב בהאי פרשה כל מלאכת עבודה ל"ת נמצא הוכפל במלאכת יו"ט שני לאוין ובספר הכריתות לשון למודים (שער ג' סי' קס"ד) מבואר דאין עשה דוחה לתרי לאוין:

והשתא תקשה מנ"ל לרבא להוכיח דר"ע סובר דאין ביעור חמץ אלא שרפה הא לעולם י"ל דר"ע סובר דהשבתתו בכל דבר והא דלא אתי עשה דתשביתו ודחי לל"ת דיו"ט הוא משום דר"ע סובר כר' יהודה דכל היכא דכתיב לאמר הוי לאו וא"כ הא איכא ביו"ט שני לאוין לכך לא מצי לדחות העשה דתשביתו לתרי לאוי דיו"ט:

ח והנ"ל ליישב דלרבא לשיטתו יש להוכיח דר"ע לא ס"ל כר"י דלאמר הוי לאו דגרסינן בשבת (דף קל"ג) אמר מר יו"ט אינו דוחה אלא בזמנה בלבד מנה"מ רבא אמר אמר א"ק הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא מק"ו ר"א אמר שבת שבתון עשה וה"ל יו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וק"ל מאי משני

ר"א דהא לכאורה צריכין להבין בשינויא דר"א או דלא משני כלום או דלא קשה כלום דהא לכאורה קשה מאי פריך הגמ' גבי מילה שלא בזמנה דניתי עשה וידחה ל"ת הא אנן קיי"ל כר"ל דכל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב וא"כ ה"נ גבי מילה שלא בזמנה כיון דלא הוי זמנה קבוע לכך לא אתי עשה ודחי לל"ת משום דאפשר לקיים שניהם דיכול להמתין עד לאחר יו"ט ול"ל לר"א לשנויי משום דהוי עשה ול"ת הא אף אי לא הוי אלא ל"ת לחוד ג"כ לא דחי וע"כ צ"ל דס"ל להגמ' כיון דאנן קיי"ל דשיהוי מצוה לא משהינן כמו דאמרינן ביבמות (דף מ"ז) קיבל מלין אותו מיד מ"ט שיהוי מצוה לא משהינן וכן מבואר ביבמות (דף ל"ט) לא מיקרי אפשר לקיים שניהם מצד דיכול להמתין עד למחר כיון דלכתחלה מצותו שימולו היום שלא להשהות המצוה כמו דאמרינן ביבמות (דף כ"א) לענין אלמנה מן הנשואין דאתי עשה ודחי ל"ת אף דאפשר בחליצה משום דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא אלמא אף דחליצה הוי ג"כ מצוה כמו שהארכתי בזה במ"א וכן הוכיח מו"ח הגאון בס' עמק יהושע (סי' כ"ג) בראיות ברורות עיי"ש שהאריך בזה אעפ"כ כיון דלכתחלה מצותו ביבום לא מיקרי אפשר לקיים שניהם דלא מחשיב אפשר לקיים שניהם רק כשיכול לקיים המצוה בכל פרטיה בלי דחיית הלא תעשה כמו בדחיית הלא תעשה אבל כשיגרע פרט אחד אם יקיים המצוה בלי דחיית הל"ת שוב לא מיקרי אפשר לקיים שניהם ואתי עשה ודחי לה ה"נ כיון דלכתחילה המצוה למול אותו היום משום דחביבה מצוה בשעתה לא מיקרי אפשר לקיים שניהם ואתי עשה ודחי לה:

והשתא מאי משני ר"א דלכך אינו דוחה יו"ט מילה שלא בזמנה משום דהוי עשה ול"ת דא"כ תקשה במילה בצרעת אמאי דחי אותה מילה שלא בזמנה הא בקציצת צרעת איכא ג"כ עשה ול"ת דהשמר ל"ת הוא ולעשות ככל אשר יורו הוא עשה כמבואר בשבת (דף קל"ב) כמו שהקשה המהרש"א וא"ל כתירוצו דיו"ט שאני משום דאפשר להמתין עד למחר דהא הוכחתי דזה לא מיקרי אפשר לקיים שניהם דאל"כ לא הוי מקשה מידי וע"כ צ"ל דסברת ר"א כך הוא דבשלמא לענין דחיית הל"ת שפיר י"ל דאף דיכול להמתין עד למחר אעפ"כ כיון דלכתחלה מצותו היום מחשיב זמנה קבוע דהא כל עיקר הא דילפינן דעשה דוחה ל"ת הוא מכלאים בציצית ובכלאים בציצית גופה הא אפשר לקיים שניהם דיכול ללבוש בגד צמר ויעשה חוטין של צמר כמו שהקשו התוס' בכתובות (דף מ') בד"ה כגון ותי' דכיון דרוצה ללבוש בגד פשתן בד' כנפות לא מחשיב אפשר לקיים שניהם מה שיכול ללבוש) בגד צמר אלמא אף דלענין קיום המצוה אין נ"מ בין של צמר לשל פשתים אעפ"כ כיון דהוא רוצה בהך בגד של פשתן דווקא לא מחשיב אפשר לקיים

שניהם מכש"כ בנידון דידן דהוא רוצה למולו היום מה שלכתחלה מצותו כן דלא חשיב אפשר לקיים שניהם מה שיכול לעשות למחר כיון דהוא רוצה לקיים מצוה מן המובחר דווקא משא"כ לענין דחיית עשה ול"ת דבכל התורה כולה הא קיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה רק דבמילה בצרעת חידוש הוא שחידשה תורה דדחי ל"ת ועשה דצרעת משום דחמירא שכן נכרתו עליה י"ג בריתות כמ"ש התוס' שם בד"ה האי עשה ול"ת לכך לא מצינן למילף רק דומיא דמילה בצרעת דא"א למולו בלא דחיית העשה והל"ת דצרעת דאף אם ימתין בהמילה אינו ברור שירפא הצרעת משא"כ מילה שלא בזמנה ביו"ט דבידו להמתין למחר י"ל דאינה דוחה ל"ת ועשה לכך שפיר תי' ר"א דה"ל עשה ול"ת כו':

והשתא לפ"ז ק"ל מאי משני ר"א הא אף דיו"ט הוי עשה ול"ת אעפ"כ מצי העשה דמילה לדחותה לפי מה דמבואר בתוס' פסחים (דף מ"ז) ובחולין (דף קמ"א) דשיטת הריב"א דאף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ אם עבר על הלאו אינו לוקה משום דהעשה דוחה להל"ת רק דהעשה אינו דוחה משום דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה ובפסחים (דף נ"ט) מבואר דעשה דפסח שיש בו כרת דוחה לעשה דהשלמה שאין בו כרת וביבמות (דף ה') אהא דרצה הגמ' למילף ממילה ופסח דדוחה שבת דעשה דוחה ל"ת שיש בו כרת דחי מה למילה ופסח שכן בכרת לכך דוחה העשה להל"ת משום דהעשה הוא ג"כ, בכרת אלמא דמילה מיקרי עשה שיש בו כרת אף לגבי האב וא"כ הא אף אם יו"ט עשה ול"ת אעפ"כ כיון דהל"ת דיו"ט נדחית מפני העשה דמילה כמו שביארתי רק דהעשה דיו"ט אינו נדחה משום דמאי אולמא האי עשה מהאי עשה א"כ בזה שוב צ"ל דאתי עשה דמילה שיש בו כרת ודוחה לעשה דיו"ט שאין בו כרת אך י"ל דר"א לא ס"ל כשיטת הריב"א רק כשיטת התוס' בקדושין (דף ל"ד) בד"ה מעקה דלאו שיש עמו עשה אף הלאו אלים ולא מצי לדחות העשה אף להלאו כמו שהארכתי בזה בחי' דשיטת הריב"א הוא בפלוגתא דאמוראי וישבתי בזה קושיית התוס' בחולין (דף קמ"א) הנ"ל:

ט ובזה ניחא לי מה שק"ל אהא דקאמר רבא לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתי בק"ו דהנה התוס' לעיל (דף כ"ה) הקשו אהא דפי' רש"י דאתיא בק"ו מצרעת הא לקמן (דף קל"ב) לית ליה לרבא האי ק"ו דקסבר האי דצרעת דוחה את העבודה לאו משום דחמירא אלא משום דגברא הוא דלא חזי ומפ' ר"י דאתיא בק"ו מנדרים ונדבות דדחו יו"ט אע"ג שלא נכרת עליהם י"ג בריתות מילה לא כ"ש וקסבר רבא דקריבין ביו"ט כו' ואית ליה לרבא דיו"ט עשה ול"ת כדמוכח בביצה (דף ח') להכי איצטריך ק"ו דבלאו ק"ו לא הוי צריך קרא למיסר והנה זהו ניחא רק אי נימא דנדרים ונדבות קריבין ביו"ט אבל להנך

תנאי בביצה (די"ט) דס"ל דנדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט א"כ קשה ל"ל קרא דלבדו הא בלא"ה ידעינן דלא אתי עשה דמילה ודוחה לל"ת ועשה דיו"ט ודוחק לומר דהנך תנאי באמת לא ידרשו האי קרא דלבדו דאתא למעוטי מילה שלא בזמנה ומוקמי ליה לדרשה אחרינא דא"כ קשה מנ"ל לרבא דאף למאן דס"ל דנדרים ונדבות קריבין ביו"ט דדריש האי קרא דלבדו למעוטי מילה שלא בזמנה דילמא אף הם מוקמי לדרשא אחרינא ומילה שלא בזמנה באמת דוחה יום טוב מק"ו דנדרים ונדבות:

אבל לפי מה שביארתי ניחא די"ל דס"ל לרבא כשיטת הריב"א דהא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה היינו דלא דחי להעשה אבל הלאו נדחה מפני העשה וא"כ א"ש דאף להנך תנאי דס"ל דנדרים ונדבות קריבין ביו"ט אעפ"כ איצטריך קרא דלבדו משום דבלא"ה ה"א דעשה דמילה דחמיר דחי אף לל"ת ועשה דיו"ט [והא דקאמר רבא דאיצטריך הקרא דלבדו משום דאתיא מק"ו הוא משום דרבא סובר כהילכתא דנדרים ונדבות קריבין ביו"ט א"כ אין אנו צריכין לכ"ז דבלא"ה ניחא הא דאיצטריך קרא משום דאתיא מק"ו אבל באמת אף אי נימא דאין קריבין ביו"ט ג"כ ניחא כמו שביארתי]:

והשתא לפ"ז הא מוכח דר"ע לא ס"ל כר"י דלאמר הוי לאו דהא מבואר לקמן בשבת (דף קי"ד) דר"ע סובר דנדרים ונדבות אינן קריבין ביו"ט וא"כ הא קשה לר"ע ל"ל קרא דלבדו למעוטי מילה שלא בזמנה הא בלא"ה ידעינן דלא אתי עשה דמילה ודחה לל"ת ועשה, דיו"ט כיון דלדידיה ליכא ק"ו מנדרים ונדבות וע"כ צ"ל לר"ע דאיצטריך קרא משום דבלא"ה ה"א דעשה דמילה דחמיר דוחה אף ל"ת ועשה דיו"ט וא"כ הא ליכא למימר דס"ל דלאמר הוי לאו דא"כ הא איכא ביו"ט שני לאוין וא"כ הדרא קושיא לדוכתא לר"ע ל"ל קרא דלבדו הא בל א"ה ידעינן דלא אתי עשה דמילה ודוחה לתרי לאוין דיום טוב וא"ל דעשה שיש בו כרת דחמיר מצי לדחות אף לתרי לאוין ז"א דהא כיון דבכ"מ אין עשה דוחה ל"ת ועשה רק דמילה דהוי עשה שיש בו כרת ה"א דדחי א"כ כיון דצריכין אנו לדון לענין דחיית העשה דיו"ט ג"כ מצד החומר שיש בו כרת א"כ שוב אין בכחה לדחות מחמת החומר דכרת להתרי לאוין דיו"ט וע"כ דלשיטת רבא מוכח דר"ע סובר דלאמר לא הוי לאו א"כ שפיר מוכיח רבא לשיטתו דר"ע סובר דאין ביעור חמץ אלא שרפה: וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי הנ"ל אהא דקאמר ריה"ג אינו צריך הא לריה"ג יכול לקיים תשביתו אף ביו"ט שיתנו לכלבו אבל לפי מה שביארתי ניחא דהא דמוכיח רבא דר"ע סובר דאין ביעור חמץ אלא שרפה הוא רק לר"ע לשיטתו דס"ל דלאמר לא הוי לאו אבל לריה"ג שפיר י"ל דהשבתתו בכל דבר ואעפ"כ אסור להשבית ביו"ט משום דרחמנא אחשביה כקושיית הפנ"י וא"ל הא בזה ליכא עשה דשבת שבתון וא"כ יבוא עשה וידחה

לל"ת ז"א די"ל דריה"ג יסבור כר"י דלאמר הוי לאו ואין עשה דוחה תרי לאוין לכך לא מצי לדחות העשה דתשביתו לתרי לאוין דיו"ט וא"ל עדיין קשה היכי קאמר ריה"ג אינו צריך הא לריה"ג לשיטתו שפיר יכול לאוקמא תשביתו ביו"ט ויבערנו ע"י ביטול דהא הא דלא מהני ביטול לאחר זמן איסורא הוא משום דחמץ אסור בהנאה ולאו ברשותו קאי דלבטליה כמבואר בפסחים (דף ו') אבל לריה"ג כיון דחמץ מותר בהנאה א"כ הא ברשותו קאי ויכול לבטלו ז"א לפי מה דהעלה הפ"י בפסחים (דף ד') דאף דלענין ב"י סגי בביטול אבל לענין העשה דתשביתו ודאי דלא מהני ביטול אלא לר"י דוקא בשרפה ולרבנן אף מפרר דבזה מקיים העשה בידים משא"כ בביטול נהי דגרם שיהא של אחרים אפ"ה אין זה עיקר מצוה דתשביתו עיי"ש שהאריך בזה וא"כ א"ש דהעשה דתשביתו אינו מקיים בביטול רק דבעינן שיהא מושבת מן העולם וזה אי אפשר ביו"ט:

י אך זהו רק לתרוצי לפי שיטת הריב"א דיש לומר דס"ל כשיטת רש"י בביצה דלכך אסור ליתן תרומה טמאה לכלבו ביו"ט משום דרחמנא אחשביה אבל לפי שיטת התוס' שם בד"ה ועל החלה דלא ס"ל כסברת רש"י עיי"ש א"כ הא לא מצינן לגרוס ריה"ג דא"כ הדרא קושייתי לדוכתא היכא קאמר ריה"ג אינו צריך הא לריה"ג לשיטתו שפיר יכול לקיים תשביתו ביו"ט ויאכילנו לכלבים כיון דלריה"ג חמץ בפסח מותר בהנאה וע"כ דגרסינן ר' יוסי סתם וא"כ הא מוכח דר' יוסי סובר דל"א מתוך דאל"כ תקשה היכי קאמר ר' יוסי אינו צריך הא לר' יוסי אלא למילף מהלמוד דר"ע דהא יכול לאוקמא תשביתו ביו"ט ואעפ"כ שרי לבער משום מתוך וע"כ דר' יוסי סובר ג"כ דלא אמרינן מתוך והנה בתוס' שבת (דף ק"ו) בד"ה מה לי מבואר דא"נ דמקלקל בהבערה חייב לא שייך לומר דהבערה ללאו או לחלק יצאת דהא איצטריך למיכתב הבערה לגופיה להורות דמקלקל בהבערה חייב עיי"ש וא"כ ר' יוסי דס"ל בשבת (דף ע') דהבערה ללאו יצאת ע"כ דס"ל דמקלקל בהבערה פטור והשתא לפ"ז א"ש הא דפריך אביי לרבה דסובר דאין חילוק מלאכות ביו"ט מהך ברייתא דהמבשל ג"ה ביו"ט משום דהיה ק"ל לאביי בלא"ה אף אי יש חילוק מלאכות ביו"ט אעפ"כ אמאי חייב אהבערה הא קיי"ל דאמרינן מתוך ודחיקא ליה לאוקמא הברייתא כב"ש דהא קיי"ל דב"ש במקום ב"ה אינה משנה והאיך יסתום הברייתא כב"ש וכן לא מצי לאוקמא הברייתא כר"ע משום דאביי לשיטתו אזיל דס"ל בחולין (דף ק"א) דשבת חשיב קדים משום דקביעא וקיימי א"כ הא מוכרחין לומר לדידי' איפוך דר"ע אית לי' כולל כמבואר בתוס' שם בד"ה ואסור עיי"ש וא"כ הא לא מצינן לאוקמא הברייתא כר"ע דא"כ קשה דלחשיב נמי ג"ה של נבלה דלשיטת התוס' י"ל דס"ל דבב"ח מיקרי כולל וע"כ דאתא הברייתא כר' יוסי דס"ל ג"כ דל"א מתוך ולר' יוסי

שפיר י"ל דלכך לא חשיב ג"ה של נבלה משום דס"ל דבכולל גרידא אין איסור חע"א רק בכולל על חמור וא"כ כיון דאתא הברייתא כר' יוסי ולר' יוסי הא מוכח דס"ל דמקלקל בהבערה פטור וא"כ לדידי' אם היה מבעיר ולא הי' מבשל היה פטור דהוי מקלקל וכל עיקר החיוב הוא מצד הבישול דע"י הבישול מתחייב שתים א"כ שפיר פריך אביי הא אין ח"מ ביו"ט והאיך מתחייב ע"י הבישול שתים:

ואין להקשות לשיטת התוס' א"כ אמאי קאמר ר' יוחנן בביצה (דף י"ב) הנ"ל פוק תני לברא הבערה ובישול אינו משנה הא י"ל דאתי הך ברייתא כר' יוסי דס"ל דל"א מתוך ז"א דלר' יוחנן לשיטתו א"א לאוקמא כר' יוסי דגרסי' ביבמות (דף ל"ב) ת"ר בא עליה חייב עליה משום אשת אח ומשום אחות אשה דברי ר' יוסי כו' וסבר ר' יוסי איסור חע"א והתניא כיצד אמר ר' יוסי נידון בזיקה ראשונה כו' א"א ונעשית חמותו נידון בא"א ומשני מודה ר"י באיסור מוסיף תינח היכא דנשא חי ואח"כ נשא מת אלא נשא מת כו' מאי מוסיף איכא וכ"ת מיגו דמיתסר בשאר אחוותא האי איסור כולל הוא כו' אלא אמר רבא מעלה אני עליו כאילו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת וכן כי אתא רבין אמר ר' יוחנן מעלה אני עליו כאלו עשה ב' ואינו חייב אלא אחת והנה התוס' שם בד"ה איסור כולל הקשו ודילמא ר"י א"ל כולל ותי' דקסבר דא"א ונעשית חמותו נמי איסור כולל הוא מיגו דאיתסר בשאר קרובות וקתני דנידון בא"א ומיהו להההוא לישנא דלקמן דס"ל דר"י לית ליה כולל צ"ל דא"א ונעשית חמותו לא חשיב כולל כיון שאינו משם אחד וא"כ לר' יוחנן דמשני דמעלה אני עליו כאילו עשה ב' אלמא דס"ל דא"א ונעשית חמותו נמי הוי כולל וא"כ הא מוכח דר' יוסי סובר דאין איסור חע"א אף בכולל בחמור דהא חמותו הוי חמור נגד איסור א"א דהבא על א"א הוי בחנק ומצד חמותו מחוייב שרפה בזה"ב ואעפ"כ ס"ל לר"י דנידון בזיקה הראשונה אלמא דס"ל דאין איסור חע"א אף בכולל בחמור ולכך לא מצי ר' יוחנן לשיטתו לאוקמא הברייתא דהמבשל ג"ה כר' יוסי דא"כ תקשה אמאי חייל איסור בב"ח על איסור גיד אבל לאביי י"ל דס"ל כר"ח וב"ק דכולל בשני שמות לא אמרינן א"כ שפיר י"ל דס"ל לר' יוסי דכולל גרידא אינו חל רק כולל בחמור וא"ש:

יא ועי"ל בפשיטות דהא דקאמר ר' יוחנן הבערה ובישול אינה משנה הוא משום דלר' יוחנן לשיטתו דס"ל במכות (דף כ"א) דמחפה הוא זורע א"כ הא קשה קושיית הגמ' במכות שם ולילקי נמי משום זורע ביו"ט וע"כ דאין חילוק מלאכות ליו"ט א"כ הא א"א לחייב משום הבערה ובישול כיון דאין ח"מ ליו"ט ואת"ל משנה ב"ש היא וא"כ א"ש דלב"ש לשיטתו מוכח דיש ח"מ ביום טוב והוא דהנה הא דאמרינן אין חילוק מלאכות ליו"ט הוא רק אם נימא דילפינן חילוק מלאכות מהבערה דהבערה לחלק יצאת אם כן

כיון דבהבערה כתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת דווקא נתמעט יו"ט וכן אי ילפינן חילוק מלאכות מהקרא דועשה אחת מהנה כמבואר בשבת (דף ע') לא שייך זה ביו"ט דביו"ט אינו רק חיוב מלקות בזה"ב ולא שייך קרא דחטאת לגבי יו"ט אבל אי הוה ילפינן חילוק מלאכות מלימוד אחר שפיר, יש ללמוד מזה לענין חילוק מלאכות ביו"ט ג"כ דמאי שנא והנה בשבת (דף ט') הנ"ל דרצה הגמ' למילף חילוק מלאכות מהקרא דבחריש ובקציר תשבות ודחי דעדיין אני אומר על חרישה וקצירה חייב שתים ועל כולן אינו חייב אלא אחת ת"ל לא תבערו ומפרשי התוס' שם בד"ה ועל כולן דלכך לא מצינן למילף ח"מ מהקרא דבחריש וקציר תשבות משום דהוי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין אם כן כל זה אי נימא דשני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין אבל אי נימא דמלמדין שפיר יכולין למילף ח"מ מהקרא דבחריש וקציר כו' ואיתא בקדושין (דף מ"ג) שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא שולחיו חייב כו' מ"ט דשמאי הזקן קסבר שני כתובים הבאין כאחד מלמדין והוא ההוא לא דריש וא"כ א"ש די"ל דר' יוחנן סובר כהך תירוצא דשמאי ס"ל דשני כתובים הבאים כאחד מלמדין וא"כ הא יכולין למילף לדידיה חילוק מלאכות מבחריש וקציר תשבות א"כ הא לדידיה יש חילוק מלאכות אף ביו"ט כיון דמהקרא דבחריש וקציר ילפינן לה שוב אין לחלק בין שבת ליו"ט לענין ח"מ לכך קאמר ואת"ל משנה ב"ש היא דלדידיה ניחא הא דחייב אהבערה ובישול משום דלב"ש לשיטתו יש ח"מ ביו"ט ומעתה א"ש דלא מצינן לאוקמא הברייתא כר"ע דהא ר"ע סובר בפסחים (דף ה') דהבערה לחלק יצאת א"כ הא אין ח"מ ליו"ט א"כ תקשה אמאי חייב אהבערה ובישול לכך מוכרחין לאוקמא כב"ש וא"ש:

## מערכה כב

א גרסינן בב"ק (דף ע"ג) אמר רבא עדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו נהרגין דהכחשה תחלת הזמה היא כו' אמר רבא מנא אמינא לה דתני' מעידני באיש פלוני שסימא את עין עבדו והפיל את שינו שהרי הרב אומר כן ונמצאו זוממין משלמין דמי עין לעבד כו' מ"ל כגון דאתו בי תרי ואמרי הפיל את שינו וסימא את עינו דבעי מיתיב לי' הרב דמי עינו ואתו בי תרי מציעאי ואמרי עינו והדר שינו דלא בעי למיתב לי' אלא דמי שינו דקא מכחשי לי' קמאי למציעאי וקתני ונמצאו זוממין מציעאי משלמין דמי עין לעבד ש"מ הכחשה תחלת הזמה היא:

והנה הש"ך בח"מ (סי' פ"ז סעי' ו') השיג על התה"ד שפסק דע"א המסייעו פוטרו משבועה אפי' משבועת שומרין ומודה במקצת ואפילו ע"א מכחישו וכ' הש"ך וכל דבריו

לא נתחוורו אצלי אלא נראה דאוקי חד לבהדי חד וסילק עדותן כמאן דליתא וחייב ש"ד משום שבועות מודה במקצת או משום שבועת השומרין וכדומה. ועוד נראה דאפי' בתרי ותרי המכחישים זא"ז אמרינן סילק עדותן כמאן דליתא ואי הוה מתחייב ש"ד בלא עדותן כגון שבועת מודה במקצת וכדומה השתא נמי משתבע בזמן הסנהדרין עכ"ל ולכאורה היה נראה לי להוכיח מזה דלא כדברי הש"ך דאם נימא כדברי הש"ך קשה והוא: ב דהנה נחזי אנן לפי דברי הש"ך א"כ הא האדון חייב שבועה דהא קיי"ל בב"מ (דף ג') מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום ועדים מעידין שיש לו חמשים זוז נותן לו חמשים וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים וכן פסקינן בח"מ (סי' ע"ה סעי' ד') וא"כ לפ"ז הא איכא כאן העדאת עדים דדמי שן בודאי חייב לו דהא העדים לא הכחישו א"ע אלא דהנהו אמרי דחייב לו דמי עין והנהו אמרי דמי שן, אבל דמי שן אף לפי דברי העדים שסימא את עינו הא יש בכלל מאתים מנה ולכה"פ דמי שן בודאי חייב לו וכה"ג אמרינן בסנהדרין (דף ל"א) אחד אומר חבית של יין ואחד אומר של שמן חייביה ר"א לשלומי לי חביתא:

דחמרא מגו חביתא דמשחא כו' ועיי"ש דמוקים לה הגמ' בלדמי וא"כ כיון דהעבד תובעו דמי עין אף אם האדון כופר שאינו חייב לו כלום אעפ"כ הא הוה מודה במקצת ע"י העדאת עדים וחייב שבועה על השאר דאף דיש לו שני עדים שמעידים כדבריו שאינו חייב לו אלא דמי שן אעפ"כ הא איכא עדים דמכחישים שאומרים דמי עין א"כ בהמותר מדמי שן הוי תרי ותרי ולפי דעת הש"ך דבתרי ותרי חייב שבועה א"כ ה"נ הוה מחויב שבועה:

ואיתא בשבועות (דף ל"ב) אמר אביי הכל מודים במשביע ע"א בשכנגדו חשוד על השבועה דחייב כו' ופריך הגמ' דחשיד מאן אלימא דחשיד לוה. וא"ל מלוה אי אתית אסהדת לי הוה משתבענא ושקילנא ולימא לי' מי יימר דמשתבעת כו' אלמא דהיכא דחייב שבועה אינן חייבין העדים קרבן שבועה בכפירתן משום דלא הזיקו לו בכפירתן דמי יימר דמשתבע ולא הוי ברי הזיקא א"כ לפ"ז תקשה אמאי קתני בברייתא הנ"ל דנמצאו זוממין משלמין דמי עין לעבד הא כיון שביארתי דהאדון מחויב שבועה א"כ אמאי חייבין כשהוזמו הא יכולין למימר דלא אפסדי' להעבד מידי דכיון דהאדון חייב שבועה שאינו חייב לו אלא דמי שן א"כ לא הוי ברי הזיקא דמי יימר דמשתבע האדון כמו שהוכחתי מהא דשבועות הנ"ל ואם לא ירצה לשבע ישלם כמו שמבואר בשבועות (דף מ"א) דבשבועה דאורייתא נחתינן לנכסי' והשתא תקשה דהאיך מצי רבא לאוקמא הברייתא בתרי ותרי א"כ תקשה דהאיך קתני דאם נמצאו זוממין משלמין דמי עין לעבד

אלא ע"כ דלא כהש"ך דבתרי ותרי לא אמרינן סילק עדותן כמאן דליתא דמי והראי' דהא הש"ך כתב לעיל (סי' ס"א) דהיכא דתרי מעידין על השטר שהוא פרוע ושנים אומרים דלא פרעו דהשטר פרוע מספק ואי אמרינן סילק עדותן כמאן דליתא היה חייב לשלם את השטר וע"כ צ"ל דבתרי ותרי כמאן דאיתנייהו דמי וא"כ המוחזק פטור משבועה דיכול לומר קים לי כהנהו עדים דמסייעים לי. א"כ ניחא דהאדון אינו חייב שבועה על המותר מדמי שן דהא איכא תרי עדים דמסייעים לו דאינו חייב אלא דמי שן.

א"כ שפיר חייבין העדים לשלם להעבד כשהוזמו דהוי ברי הזיקא אבל לפי דברי הש"ך תקשה [ומסתימת הברייתא משמע דמיירי בכל גוונא אף בלא נתן לו המעות להעבד דלא הוי הילך]: ואין לומר דלא המציא הש"ך דינו אלא היכי דחייב ש"ד ע"י הודאתו בעצמו לכך אמרינן סילק עדותן כמאן דליתא משא"כ היכא דלוה כופר בכל ורק ע"י העדאת עדים אתה מחייבו א"כ א"נ סילק עדותן כמאן דליתא הא ליכא העדאת עדים לחייבו שבועה ז"א דהא לא אמרינן סילק עדותן כמאן דליתא אלא בהא דמכחשי אהדדי אבל בהממון שחייב לפי דברי שניהם בזה לא שייך סילק עדותן והוי בזה העדאת עדים כהודאת עצמו כמו שמוכח מהא דסנהדרין הנ"ל:

ג אך יש לסתור כל זה בהקדם ליישב קושית הקצה"ח על הרמב"ם (פכ"א מה' עדות) שפסק העידו שנים שהפיל שן עבדו ואח"כ סימא את עינו והוזמו משלמין דמי העבד ודמי עינו וכתב הראב"ד הא הוא כתב בהל' חובל שהאדון אינו משלם אא"כ תפס העבד וא"כ העדים שהוזמו אמאי משלמין ובכ"מ כתב דדעת הרמב"ם דלכך משלמין העדים משום דבקל יכול לתפוס וכיון דהפסידוהו העדים להאדון בעדותן דהעבד יכול לתפוס ממנו חייבין לשלם והקשה ע"ז הקצה"ח מב"ק (דף ע"ג) הנ"ל דקאמר הגמ' שם האי דיוקא דרבא דעדים שהוכחשו ולבסוף הוזמו נהרגין הוא מסיפא כגון דאתו בי' תרי ואמרי הפיל את שינו וסימא את עינו ופסקיניה לדינא אפומייהו ואתו בי תרי אחרינא ואמרו סימא את עינו והפיל את שינו דקא מכחשי להני קמאי וקתני ע"ז בברייתא דאם נמצאו זוממין קמאי משלמין דמי עין לרב ואס"ד הכחשה לאו תחלת הזמה כו' אמאי משלמי הא איתכחשו להו מעיקרא כו': והשתא אי נימא דעדים משלמין כשהוזמו אפי' היכא דהפסידו בעדותן רק לענין שיהא מועיל תפיסה א"כ לא בטלה עדותן של הראשונים כלל דהא בתרי ותרי מהני תפיסה כמבואר בח"מ (סי' מ"ו) וא"כ אכתי עדותן של הראשונים קיימת לענין תפיסה דהעבד יכול לתפוס דמי עין לכך כשהוזמו משלמין ומנ"ל לרבא לדייק דהכחשה תחלת הזמה היכא דבטלה עדותן של הראשונים כגון בשנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג ואח"כ הוזמו הראשונים דנהרגין כדפריך

הגמ' שם לעיל והנ"ל ליישב דרבא לשיטתו שפיר הוכיח מזה דאיתא בב"ב (דף ל"א) זה אומר של אבותי וז"א של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה היא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה אמר ר"נ אוקי אכילה לבהדי אכילה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא א"ל רבא והא עדות מוכחשת היא א"ל נהי דאיתכחש באכילה באבהתא מי איתכחש לימא בפלוגתא דר"ה ור"ח קמיפלגי דאתמר שתי כתי עדים המכחישות זא"ז אמר ר"ה זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה ור"ח אמר בהדי סהדי שקרי ל"ל כו' ורבא אמר לך ע"כ לא קאמר ר"ה אלא לעדות אחרת אבל לאותה עדות לא [ועי' בתוס' ב"ק א ע"ב) דהקשו לרבא דס"ל מכאן ולהבא הוא נפסל א"כ אמאי ס"ל לרבא בב"ב (דף ל"א) הנ"ל דכיון דאיתכחשו העדים באכילה איתכחשו נמי בהא דהעידו על החזקה ותירצו דלמאי דמחלק התם בין אותה עדות לעדות אחרת ניחא דכיון דהוחזקו משקרים על אותה קרקע תו לא מהימני עלה אבל הכא אעפ"י שהוחזקו משקרים על הטביחה לא הוחזקו משקרים על הגניבה דלא חשיב ליה כאותה עדות עכ"ל וצ"ע בזה ואכ"מ] וא"כ לפ"ז א"ש דאין לומר דהא הפסידו בעדותן לענין שמועיל תפיסה ז"א דלשיטת רבא דס"ל היכא דהוכחשו א"ע בעדותן לענין שני חזקה בטל עדותן אף לענין אבהתא דלא הוכחשו א"כ ה"נ בנידון דידן כיוון דהכחישו א"ע בעדותן לענין אם חייב לו האדון דמי שן או דמי עין בטלה עדותן אף לענין מה שהעידו תרווייהו דיוצא לחירות דא"ל דלא דמי להתם דהא הכא תרווייהו כתי עדים מעידים דיצא לחירות וא"כ אף דאיכא כאן חד כת עדים פסולין דמשקרין אעפ"כ הא איכא כאן חד כת עדים דקושטא קא מסהדי וא"כ יכולין לדונו על פיהם דיוצא לחירות ז"א דהאיך יוצא לחירות הא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה דהא קיי"ל במכות (דף ה') אין עדים זוממים נהרגין עד שיוגמר הדין על פיהם וא"כ כשיוזמו על יציאת העבד לחירות לא יתחייבו לשלם דהא לא ידעינן בכל כת דילמא זה הכת הם הפסולין וא"כ לא נגמר הדין על פיהם אלא על פי כת האחרת וא"כ כל כת וכת עדים שהעידו שהעבד יוצא לחירות הוה עדות שאי אתה יכול להזימם דדילמא הם הפסולין ונגמר הדין ע"י הכת האחרת:

ואין לומר דא"כ תקשה מהא דמבואר בב"ב (דף מ') אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על שתי כתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה לא נחלקו אלא על כת אחת אחת אומר' מנה וא' אומרת מאתים שב"ש אומרים נחלקה עדותן כו' והשתא תקשה כיון דכת א' הם פסולין בוודאי כמבואר בתוס' שם ד"ה נחלקה עיי"ש ועיין בט"א בר"ה (דף כ"ד)] וא"כ ע"כ הא דנגמר הדין על מנה הוא משום דבמנה שניהם אומרים דחייב לו וכת אחת הם כשרים בודאי וא"כ תקשה הא הוי עדות שאאי"ל דאם

יוזמו יהיו פטורין מלשלם כיון דלא ידעינן מי הם הפסולין כנ"ל ז"א דהא מבואר דעת אחרונים דבממון לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה אבל בנידון דידן לענין יציאת עבד לחירות דהוא קנס. ובקנס בעינן עדות שאתה יכול להזימה דקנס שוה לד"נ דכל החיוב לא נגמר אלא ע"י העדים וא"כ כיון דהוי תרי ותרי הוי עדות שאאי"ל ובטלה עדותן אף מה שהעידו להוציאו לחירות. וא"כ לפ"ז מיושב קושיית הקצה"ח דליכא למימר דלכך משלמין העדים דמי עון לרב משום דהפסידו העדים בעדותן לענין תפיסה ז"א דהא כיון שביארתי דהעבד אינו יוצא לחירות משום דהוי עדות שא"א יכולה להזימה א"כ לא שייך לומר דהפסידו העדים בעדותן לענין תפוסה דהא לא שייך תפיסה כלל כיון דהוי עבד וכל מה שקנה עבד קנה רבו וא"כ כיון דבטלה עדותן של הראשונים לגמרי אפילו לענין תפיסה לשיטת רבא שפיר הוכיח רבא מכאן דהכחשה תחלת הזמה היא:

וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי על הש"ך לפי מה שביארתי דאין העבד יוצא לחירות ע"פ עדותן א"כ לא שייך לומר דהאדון הוי מחוייב שבועה דהא לא הוי בר תשלומין כלל כיון דעדיין עבדו הוא וא"כ הזיקו להעבד בעדותן בודאי דמי עין ואין לומר דא"כ תקשה דאמאי אין משלמין אלא דמי עין לעבד הא הם הפסידו לי' בעדותן דמי עין וגם מה שעדיין עבד הוא דלפי דברי העדים הראשונים היה יוצא לחירות ועתה עדיין עבד הוא ז"א דהא העדים לא כיונו בעדותן אלא להפסידו דמי עין אבל לענין יציאתו לחירות הא העידו שהוא ב"ח ואף דאנן פסקינן דאינו יוצא לחירות אעפ"כ כיון דאין זה מצד העדאת העדים אלא משום דאין אין יודעים איזה כת הם הפסולין והוי עדות שא"א יכול להזימה אבל העדים לא כיונו להפסידו בזה לכך פטורין דכל עיקר החיוב דע"ז אינו אלא מכאשר זמם וכיון דהם לא זממו לזה פטורין והראי' דהא אמרינן בסנהדרין (דף מ"א) דעידי נערה המאורסה שהוזמו אינן נהרגין מתוך שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף דבא ע"י עדותן חיוב מיתה וא"כ אמאי אינן נהרגין וע"כ כיון דכל עיקר חיובם הוא מכאשר זמם והם לא זממו להרגה לכך פטורין וא"כ ה"נ אף דהפסידו בעדותן שאינו יוצא לחירות ג"כ אעפ"כ כיון דהם לא זממו לזה פטורין אבל בדמי עין חייבין כיון דכיונו להפסידו בעדותן ובאמת לא הוי מחוייב שבועה לכך חייבין:

ד אך אין דברינו מספיקים בישוב דברי הש"ך דהא שיטת הש"ך בח"מ (סי' ל"ג) דאף בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה וא"כ לפ"ז אי אפשר לומר כדברינו דתרי ותרי הוי עדות שאאי"ל דא"כ תקשה דהאיך קאמר רשב"א דלא נחלקו ב"ש וב"ה על שתי כתי עדים שאחת אומרת מנה וא' אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה כיון דלב"ש בכת אחת נחלקה עדותן אלמא דס"ל דחד מנייהו הוי פסול א"כ אף בתרי כתי עדים

לא יהני עדותן לב"ש דהא הוי עדות שאאי"ל כנ"ל ולכאורה הי' נראה לומר דאדרבא מכאן ראי' לדברינו דלפ"ז מוכרחין לומר דמוכח מכאן דב"ש ס"ל דבממון לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה [ויש להמתיק זה ביותר די"ל דטעמא דידן דבממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה אף דמצד הסברא ליכא למילף ד"מ מד"נ בזה"ב דבד"נ כל עיקר החיוב לא נתהוה אלא ע"י העדים לכך בעינן עדות שאי"ל אבל בד"מ דהעדאת עדים אינו אלא גילוי מילתא בעלמא בזה י"ל דמהני אף באינו יכול להזימה הוא משום דהא קיי"ל בכתובות (דף ל"ג) ובב"ק (דף פ"ד) ובכ"מ בהש"ס דא"ק משפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם וא"כ כיון דבד"נ בעינן עדות שאי"ל מוכרחין לומר מצד דיהא משפט השוה לכולכם דאף בממון בעינן עדות שאי"ל אבל לב"ש לפי מאי דמבואר בתוס' ב"ב שם בד"ה נחלקה בתירוצם הראשון דב"ש ע"כ כר' יוסי ס"ל דאמר התם בד"א בד"נ אבל בד"מ תתקיים העדות בשאר ועיין שם בפירש"י במכות (דף ו') דלפי פירושם מוכרחין לומר דר"י לא ס"ל האי דרש דמשפט אחד יהיה לכם משפט השוה לכולכם ועיי"ש בתוס' ד"ה אמר וא"כ כיון דב"ש ט"כ לא ס"ל דבעינן משפט השוה לכולכם לכך ס"ל דבממון לא בעינן עדות שאי"ל ומד"נ ליכא למילף דהא מצד הסברא חלוק ד"מ מד"נ כמו שביארתי]:

דבזה יתיישב קושיית התוס' בקדושין (דף מ"ג) אהא דפריך הגמ' מיתיבי אמר לשלשה צאו וקדשו ליי את האשה:

האחד נעשה שליח ושנים עדים דברי ב"ש ובה"ח כולם שלוחין הן ואין שליח נעשה עד עד כאן לא פליגי אלא:

בשלשה אבל בשנים דברי' הכל לא והקשו התוס' תימא אמאי קאמר עד כאן לא פליגי כי נמי פליגי מי לא פריך שפיר ממילתי' דב"ה ותי' התוס' הוא דחוק עיי"ש אבל לפי הנ"ל ניחא דבלא"ה י"ל דב"ש וב"ה פליגי בקדושי כסף ולשיטתייהו אזלי דהנה התוס' הקשו (שם ע"ב) ד"ה והשתא אהא דקאמר הגמ' והשתא דתקנו רבנן שבועת היסת פי' וא"כ הוי נוגעים בעדותן במה שאמרו פרענו למלוה דל"ל מיגו דיכלי למימר אהדרינהו ללוה דאי הוה אמרי אהדריניה ניהלך בעי אשתבועי] משתבעי הני עדים דיהיבנא לי' ומשתבע מלוה דלא שקיל לי' ופרע לוה למלוה והקשו התוס' וא"ת מ"מ למה לא יהיו נאמנים לאחר שנשבעו לומר פרענו שהרי שוב אינן נוגעים בעדותן [עיי"ש מה שתירצו דעד הצריך שבועה אין מועיל עדותן]:

והנ"ל ליישב קושיית התוס' דליכא למימר דיעידו לאחר שנשבעו דא"כ יהיה עדות שאאי"ל דאיתא בב"ק (דף ע"ג) עד זומם אביי אמר למפרע הוא נפסל כו' תנן גנב עפ"י

שנים וטבח ומכר על פיהם ונמצאו זוממין משלמין את הכל מ"ל שהעידו על הטביחה כו' ואי ס"ד למפרע הוא נפסל הני כיון דאיתזמו להו אגניבה איגלאי מילתא דכי אסהדי אטביחה פסולין הוי אמאי משלמין על הטביחה אלמא דאם נפסלו קודם שהעידו כגון בכה"ג דלבתר הזמה נמצא שהעידו על הטביחה בפסול אין כאן דין הזמה א"כ ה"נ לכך לא מהני מה שיעידו לאחר שנשבעו דהוי עדות שאאי"ל דכשיוזמו על מה שהעידו שפרעו איגלאי מילתא דנשבעו לשקר ואנן קיי"ל בשבועות (דף מ"ה) ובח"מ (סי' ל"ד) דהנשבע לשקר פסול לעדות אף בשבועה דרבנן וא"כ איגלאי מילתא דבשעה שהעידו שפרעו פסולין הוה וא"כ פטורין מתשלומין וא"כ הוי עדות שא"א י"ל דאם יוזמו העדים יהיו פטורין מלשלם לכך לא מהני שיעידו לאחר שנשבעו כנ"ל ליישב קושיית התוס' [וזה אין לומר דיעידו קודם שנשבעו ואחר כך ישבעו י"ל דבזה בוודאי לא מהני עדותן כיון דבשעה שהעידו לא הוו מהימנא בעדותן רק דצריכין עוד מעשה השבועה לקיום עדותן לא מהני עדותן דרחמנא אמר עפ"י שנים עדים יקום דבר דמשמע שיהא נאמנים בדיבורן בלבד בשעה שהעידו אבל אם ישבעו מקודם שלא יהא בהם חשש נגיעה ואחר כך כשיעידו אין צריכין עוד עשייה לקיים עדותן י"ל דמהני אם לא דהוי עדות שא"א יכול להזימן:

וא"כ לפ"ז א"ש דהוה מצינן לאוקמא פלוגתייהו דב"ש וב"ה בקדושי כסף ובהא פליגי דב"ש לשיטתייהו אזלי דס"ל דבד"מ לא בעינן עדות שאי"ל וא"כ בקדושין גם כן לא בעינן עדות שאי"ל דהא ילפינן דבר דבר מממון לכך ס"ל דשליח נעשה עד אף דהוי נוגעין בעדותן דהא שיטת רש"י דשבועת היסת נתקנה אף בימי המשנה [ועיין בפ"י] אעפ"כ הא יכולין להעיד לאחר שנשבעו דהא הטעם דאינם יכולין להעיד לאחר שנשבעו משום דהוי עדות שאאי"ל כמו שביארתי א"כ ב"ש לשיטתייהו דס"ל דלא בעינן עדות שאי"ל א"כ יכולין להעיד לאחר שנשבעו לכך ס"ל דשליח נעשה עד וב"ה ס"ל כהילכתא דבממון בעינן עדות שאי"ל וא"כ בקדושין בעינן ג"כ עדות שאי"ל ואין לומר הא בקדושין אי אפשר לקיים בהו כאשר זמם ז"א דהא מבואר בתוס' ריש מכות ד"ה מעידין בתירוצם הראשון דכיון דלוקין כשהוזמו הוי שפיר כאשר זמם ואם כן בעידי קדושין נמי מתקיים כאשר זמם ע"י מלקות לכך ס"ל דאין שליח נעשה עד בקדושי כסף דהא הוי נוגעין בעדותן וצריכין שבועה. דא"ל דיעידו לאחר שנשבעו ז"א דא"כ הוי עדות שאאי"ל כמו שביארתי דכשיוזמו לא יהיו לוקין דאיגלאי מילתא דנפסלו קודם שהעידו וא"כ לא יהיו לוקין על עדותן כמו דאמרינן לענין תשלומין דהיכי דנפסלו קודם שהעידו אינן מחוייבין בתשלומין דהוו כפסולין שהעידו כן ה"נ לענין מלקות דלא תענה ג"כ פטורין דהוי כמו

פסולין שהעידו דמ"ש [ובמ"א הארכתי בפרט זה הרבה] וא"כ לא מהני מה שיעידו לאחר שנשבעו לכך ס"ל לב"ה דאין שליח נעשה עד:

וא"כ לפ"ז לא תקשה מזה לרב די"ל דבקדושי שטר כ"ע מודים דשליח נעשה עד לכך דייק הגמרא ע"כ לא פליגי אלא בשלשה אבל בשנים דברי הכל לא וא"כ כיון דאף ב"ש ס"ל דבשנים לא הוו עדים א"כ ליכא למימר דהוא מטעם נוגע בעדות דהא ב"ש ס"ל דלא בעינן עדות שאי"ל וע"כ דטעמא דב"ש משום דאין שליח נעשה עד וא"כ אף ב"ה לא פליגי אלא משום דס"ל כולן שלוחים הם אבל בהא דאין שליח נעשה עד לא מצינו דפליגי דאפושי פלוגתא לא מפשינן וא"כ שפיר קשה מכאן לרב:

ה אך באמת זה אינו דעדיין תקשה מהא דשבועות (דמ"ז) גבי חד מלוה וחד לוה ושני שטרות דגובה הפחות עפ"י אחד מהן והכי קיי"ל בח"מ (סי' ל"א סעי' ב') והא אין אנו יודעין ע"י מי דנין והוי עדות שא"א יכול להזימה ושיטת הש"ך בח"מ (סי' ל"ח) דאף בשטרות בעינן עדות שאי"ל (ועיין בתומים סי' ל"ד סעי' ט') וע"כ צ"ל לשיטת הש"ך דהא דבעינן עדות שאתה י"ל היינו שהעדים יעידו דבר ברור שבשעת העדאת העדות יהיה שייך בהו דין הזמה אבל בתרי ותרי אף דעתה לא מצינן לקיים בהם דין הזמה משום ספיקא מ"מ כל כת העידו דבר ברור שאם היינו דנין ע"פ עדותן היה שייך בהן דין הזמה והא דלא מקיימינן בהו דין הזמה משום דאין אנו יודעין אם דנין ע"פ עדותן ואין המניעה מכח גריעות העדות א"כ הא חד כת ודאי קושטא קא מסהדי ודנין עפ"י הך חד כת שהעידו בדבר ברור והא דאמרינן בסנהדרין (דף מ"א) מתוך שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו היינו דלפ"ז הגם שאנו דנין על פיהם ליכא דבר ברור דיהא שייך בהו דין הזמה דיש להם לומר דבאו לדבר אחר משא"כ בזה דאם היינו יודעין שדנין ע"פ ממילא העידו בדבר ברור וליכא גריעותא בעדותן מיקרי עדות שאי"ל וא"כ לפ"ז הדרא קושייתי על הש"ך דאמאי כשיוזמו משלמין דמי עין לעבד הא כיון דהוי האדון מחוייב שבועה לשיטת הש"ך דהא לשיטת הש"ך הוכחתי דתרי ותרי מיקרי עדות שאי"ל וא"כ העבד יוצא לחירות והוה האדון מחוייב שבועה א"כ תקשה דאמאי משלמין הא יכולין לומר מי יימר דמשתבע האדון:

ע"כ נלענ"ד לומר דזה הכלל דחלוק חיובא דע"ז מחיובא דכפירת עדות דאף דבכפירת העדות אמרינן כיון דמי יימר דמשתבע פטורין מקרבן שבועה זהו דווקא בכפירת העדות דחיובם מטעם דמזיק לחבירו וא"כ כיון דלא ברי הזיקא דמי יימר דמשתבע פטורין אבל בע"ז דחיובם לא הוי מטעם דזה הוי כאילו הם הזיקו לחבירו כדהוכיחו התוס' בריש מכות ד"ה ומה הסוקל אינו נסקל דחיובם לא הוי מטעם דהוי כאלו עשו הדבר בעצמם

דהא אדם שסוקל את חבירו באבנים ומת היה נידון בזמן הסנהדרין בסייף ובע"ז אם העידו על אחד שחייב סקילה והוזמו חייבין סקילה וע"כ דחייבם התורה מכאשר זמם דכיון דרצו לסקול לחבריה חייבים כאשר זממו א"כ הכא נמי אף דמי יימר דמשתבע אעפ"כ כיון דהעדים זממו להפסידו להעבד דהא הם העידו שחייב רק דמי שן אף דבאמת הוי האדון מחוייב שבועה ומי יימר דמשתבע אעפ"כ כיון דהעדים רצו להפסידו לגמרי לכך חייבים רק דאם לא עשו בעדותן שום הפסד כיון דלא נתקבל עדותן כלל לא שייך לחייבם מכאשר זמם אבל בנ"ד כיון דנתקבל עדותן לענין דאם ישבע האדון מיפטר בזה שוב חייבין מטעם כאשר זמם אף במי יימר דמשתבע:

והנ"ל להביא ראיה לזה מהא דפריך הגמ' בשבועות (דף ל"ב) אהא דתנן היה שתי כתי עדים כפרה הראשונה ואח"כ כפרה השניה שתיהן חייבים מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהם ופריך שם בשלמא שני' תתחייב דכפרה לה ראשונה אלא ראשונה אמאי חייבת הא קיימא שניה (ודחיק הגמ' לשנויא דהב"ע כגון שהיתה שניה בשעת כפירת הראשונה קרובין בנשותיהן ונשותיהן גוססין כו' עי"ש] והשתא אי נימא דדמי חיובא דכפירת העדות לחיובא דע"ז א"כ תקשה מאי פריך הגמ' הא יכולין לשנוי' בכה"ג לפי מאי דאיתא בב"ב (דל"א) זה אומר של אבותי זה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתי' היא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה אמר ר"נ אוקי אכילה לבהדי אכילה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא והנה הבאתי לעיל שיטת הרמב"ם (בפ' כ"א מה' עדות) דהיכא דמהני עדותן לענין שיכול לתפוס והוזמו היו צריכין לשלם א"כ לפ"ז ה"ה בכפירת העדות היכא דכפרו בעדותן בגוונא שאם היו מעידין היה יכול לתפוס דחייבין קרבן דהא כיון דחייבין בע"ז אלמא דמיקרי ברי הזיקא מה שהזיקו בעדותן דיכול לתפוס ולא אמרינן דמי יימר דיתפוס כן הכי נמי בהיפוך היכא דע"י כפירתן הפסידו דאינו יכול לתפוס ג"כ חייבין קרבן שבועה ולא אמרינן דמי יימר דיתפוס:

ונחקור עוד האיך הדין היכא דכפרו בעדותן בגוונא דאף אם לא העידו ג"כ יכול לתפוס רק אם העידו הי' בוודאי שלו אם חייבין ק"ש בכפירתן כיון דשיטת הרמב"ם דתפיסה הוי ברי הזיקא דוודאי יתפוס א"כ לפ"ז אפשר לומר דבכה"ג היו פטורין בכפירתן דלא הפסידו בכפירתן דהא יכול לתפוס והנ"ל דאף בזה חייבין בכפירתן דהא חזינן בע"ז היכא דהפסידו בעדותן בכה"ג והוזמו חייבין לשלם כדמוכח מהא דב"ק (דף ע"ג) הנ"ל דאם הוזמו העדים דאמרו סימא את עינו והפיל את שינו משלמין דמי עין לעבד והא לרבא מיירי הברייתא בתרי ותרי ובתרי ותרי ק"ל בח"מ (סי' מ"ו) דמהני תפיסה א"כ

אמאי משלמין כשהוזמו הא לא הפסידו בעדותן כלל דהא העבד יכול לתפוס וע"כ כיון דהפסידו מחוב ברור ועשאוהו לספק מיקרי הזיק וחייבין א"כ ה"נ לענין חיוב ק"ש דכפירת העדות ג"כ חייבין דהא הפסידו מחוב ברור והשתא לפ"ז תקשה דנוקמא מתניתן בכה"ג דתובע מחבירו קרקע ויש לו ע"ז שני כתי עדים חדא מסהדי דאבהתא היא וחדא מסהדי דאכלה שני חזקה וחבירו הביא ג"כ שני כתי עדים דאכלה שני חזקה א"כ הכת הראשונה חייבין ק"ש בכפירתן דהא אם העידו היה בודאי שלו והשתא דלא העידו אף דהא קיימא שני' והוי תרי ותרי ומהני היה התפיסה מ"מ הא הפסידו בכפירתן דאם העידו היה בודאי שלו לכך חייבין כמו שביארתי דהיכא דהפסידו מחוב ברור ועשאוהו לספק היו חייבין והכת השני' חייבין דהא אם העידו הוי תרי ותרי והיה יכול לתפוס והשתא דלא העידו הפסידו דאינו יכול לתפוס לכך חייבין כמו שביארתי [ועי"ש במתני' בזה אחר זה הראשון חייב והשני' פטור] ולפ"ז קשה מאי פריך הגמ' הא יכולין לשנויא בכה"ג ואין לומר דקושיית הגמ' קאי לר' יוחנן דס"ל לקמן (דף ל"ד ודף ל"ז) דמשביע עדי קרקע לדברי הכל פטורין ז"א דהא משכחת לה שתובעו קרקע עם פירותיה העומדים לגזוז דהוי מטלטלין:

ואין לומר דקושיית הגמ' קאי לחזקיה דס"ל בסנהדרין (דף פ"ז) דהילכתא כר"ע דדבר ולא חצי דבר א"כ ליכא לשנוי' בכה"ג דא"כ אמאי חייבין הראשונים ק"ש הא אף אם העידו לא מהני עדותן דהא הוי חצי דבר דבלא עדות הכת השניה שאכלה שני חזקה לא מהני האי עדות דאבהתא דאפילו אם היה דאבהתא אעפ"כ כיון דחבירו אכלה שני חזקה הוי שלו ולא מהני עדותן אלא דווקא כשהעידו הכת השני' דאכלה שני חזקה בזה אמרינן אוקי אכילה לבהדי אכילה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא וא"כ הוי חצי דבר ולא מהני עדותן כלל אף אם העידו ואמאי חייבין ק"ש בכפירתן ז"א דהא מבואר בב"ק (דף ע') דמודה ר"ע בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל דאע"ג דעידי ביאה צריכי לעידי קדושין כיון דעידי קדושין לא צריכי לעידי ביאה דבר קרינא ביה וא"כ ה"נ כיון דהכת השניה מהני עדותן לענין תפיסה אף בלא עדות הראשונה דאבהתא דבר קרינא ביה ועוד דא"כ מאי פריך הגמרא לקמן (דף ל"ז) לרבה מהאי מתניתין הא יכולין לשנוי' לרבה דמוקי מתניתן בכה"ג כמו שביארתי וע"כ מדלא משני הגמ' בכה"ג מוכח דחלוק חיובא דכפירת העדות מחיובא דע"ז דבכפירת העדות לא מקרי כופר בממון מה שע"י עדותן היה יכול לתפוס דמי יימר דיתפוס ולא הוי ברי הזיקא והא דחייבין בע"ז בכה"ג שאני ע"ז דכיון דזממו להפסיד לחבריה ועדותן נתקבל לענין תפיסה חייבין דכל עיקר חיובם

הוא מטעם כאשר זמם אבל לענין כפירת העדות לא מיקרי מזיק לחבירו הא דהפסידו בעדותן לענין תפיסה דמי יימר דיתפוס:

ז אך יש לדחות ראי' זו דבאמת צריכין להבין שיטת הרמב"ם דס"ל דהיכא דהפסידו לענין תפיסה חייבין לשלם א"כ מאין הוכיח רבא דהכחשה תחלת הזמה היא הא העדים שהעידו שהפיל את שינו ואח"כ סימא את עינו לא הוכחשו כלל דהא מועיל עדותן לענין תפיסה לכך משלמין כשהוזמו כמו שתמה הקצה"ח הנ"ל ולשיטת הש"ך הא נסתרה תירוצי הנ"ל והנראה לי ליישב די"ל דהיכא דמהני תפיסה בחזרה א"כ לא שייך לומר דהעדים הפסידו לענין תפיסה משום דתפיסה דבר קל הוא ויכול לתפוס ומיקרי ברי הזיקא כמ"ש הכ"מ דהא לא הוי עדיין ברי הזיקא דאף אם יתפוס ממנו יכול לתפוס בחזרה ולא מיקרי ברי הזיקא אלא דבנידון העבד והרב י"ל טעמא אחרינא לפי מה דמבואר ברשב"א בחי' לקדושין (דף כ"ג) אהא דאמר רבה אר"ש דכ"ע אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה והכא במאי עסקינן דאקני' ליה אחר מנה וא"ל ע"מ שאין לרבך רשות ביה ר"מ סבר כי א"ל קני קני עבד וקני רבי' וכי א"ל ע"מ לא כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דא"ל ע"מ אהני ליה תנאה ומביא הרשב"א בחי' פי' הראב"ד דטעמא דמילתא משום דיד עבד כיד רבו לזכות לו לאדון אמרינן אבל לא לחוב לו והלכך ס"ל לר"מ כיון דא"ל קני קני עבד וקני רבו דכשנתנו לעבד כאלו נתנו לרבו ממש וכשהתנה עם העבד כאלו התנה עם אחר ורבנן סברי דמעיקרא קני עבד אלא דלכי זכי עבד זכי האדון מכח זכיית העבד הלכך כשהתנה עם העבד ה"ל כשאר תנאים דעלמא דאי אמרת מ"מ ליזכי אדון מיד העבד כבר קדמו תנאי הנותן שלא יהיה לרבו רשות ביה [ובחידושי להרמב"ם ביארתי בארוכה דלר"א דמוקי פלוגתייהו שם בע"מ שתצא בו לחירות אבל בע"מ שאין לרבו רשות בי' לא מהני לכ"ע הכל מודים בסברא זו דהעבד זוכה מהנותן ואח"כ זכה רבו ממנו וכ"כ הפ"י בגיטין פרק השולח]:

א"כ לפ"ז לכאורה תקשה דאמאי אין משלם האדון להעבד דמי עינו הא העבד בודאי זכה בדמי עין והאדון ספק אם זכה מן העבד דמי עינו דהוי מעוכב ג"ש ואין ספק מוציא מידי ודאי כדאיתא ביבמות (דף ל"ח) שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים ופריך הגמ' מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי כו' אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ספק נשואה רישא דאיהי קיימא ה"ל איהי ודאי ואינהו ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי עיי"ש. ועיין בתוס' כתובות (דף ע"ח) ד"ה סיפא כו' וא"כ תקשה דאמאי אין האדון משלם להעבד דמי עינו דהא הטעם דחובל בעבד כנעני שלו פטור מכולם הוא משום דכל מה שקנה עבד קנה

רבו ועיין בקצה"ח (סי' תכ"ד סי' ג'). אמנם יש לומר הטעם דהוה ליה לגבי האדון א"י אם נתחייבתי כיון דהוא מוחזק מעיקרא והוה תפיסה ברשות ומספק אין יכולין לחייבו שישלם לו וא"כ כ"ז הוא דוקא קודם שתפס העבד אבל לאחר שתפס העבד שוב אין האדון יכול לחזור ולתפוס ממנו דאז ה"ל העבד ודאי והאדון ספק ומספק אין יכול לתפוס וא"כ ניחא דהוה ברי הזיקא דהא אם יתפוס העבד שוב אין האדון יכול לחזור ולתפוס ממנו לכך חייבין לשלם כשהוזמו אבל בהא דהעידו שהפיל את שינו ואח"כ סימא את עינו והוכחשו אף דבתרי ותרי מהני תפיסה אעפ"כ הא יכול לתפוס בחזרה ולא הוה ברי הזיקא ופטורין על זה העדים לשלם כשיוזמו ואם כן שפיר מדייק רבא דהכחשה תחלת הזמה היא דאל"כ אמאי משלמין כשהוזמו הא איבטל עדותן מעיקרא:

וא"כ לפ"ז נסתרה דברינו הנ"ל דלא מצינו לאוקמא האי מתניתין דשתי כתי עדים בכה"ג דא"כ תקשה אמאי חייבין קרבן שבועה השניה בכפירתן הא לא מיקרי הפסד מה שהפסידו לענין תפיסה כיון דיכול השני לחזור ולתפוס ממנו ועיין בתוס' בב"מ (דף ו') ד"ה והא דאפי' בכל כו' עיי"ש. אך אף דנסתרה הך ראיה דלעיל מ"מ האי כללא שביארנו הוא ברור לענ"ד דהא מ"מ חזינן דעת הרמב"ם דהיכא דלא יכול לחזור ולתפוס ממנו היו חייבין במה שהפסידו לענין תפיסה אף דמי יימר דיתפוס וא"כ תקשה הא אמרינן לענין שבועת העדות דהיכא דאיכא האי סברא דמי יימר דמשתבע לא מקרי הפסד אף דזהו בידו לישבע וכיון דהעד יודע דהאמת אתו בודאי ישבע ועיין בתוס' ב"מ (דף ל"ד) ד"ה שמא] וע"כ צריכין לומר כיון דבעדותן לחוד לא היה נוטל ממון אא"כ ישבע וצריך לעשות עוד פעולה לעדותן לא מיקרי בכפירתן כופר בממון דרק דווקא במקום שבעדותן לחוד היה נוטל ממון בזה הם חייבין ובעדים זוממין לשיטת הרמב"ם חייבין היכא דהפסידו לענין תפיסה אף דצריך לעשות עוד פעולת המעשה דתפיסה ולא הוה בידו כלל וע"כ דחלוק חיובא דעדים זוממין מחיוב דשבועות העדות כנ"ל וכן נראה לי לדייק מלישנא דהמגדל עוז בהרמב"ם הנ"ל וזה לשונו ומה שהקשה הראב"ד יש לנו לומר דטעמא דתלמודא משום דתלה רחמנא דינן במחשבתם כדכתיב כאשר זמם והרי זממו עליו רעה ואי תפס לא מפקינן מיניה עכ"ל הרי דבריו מדוייקין כמו שביארנו וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי על הש"ך דלכך משלמין דמי עין לעבד אף דמחוייב האדון שבועה: ח ובזה היה נ"ל לבאר הגמ' דב"ב (דף מ"ה) בהא דאומן אין לו חזקה דאמר רבה ל"ש אלא שמסרו לו בעדים אבל מסר לו שלא בעדים מתוך שיכול לומר להד"מ יכול לומר לקוח הוא בידי א"ל אביי א"ה אפי' בעדים נמי מתוך שיכול לומר החזרתי לך כי א"ל לקוח הוא בידי מהימן כו' מתיב רבא לסיוע לרבה הנותן טליתו לאומן אומן אומר שתים

קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לך אלא אחת כ"ז שהטלית ביד האומן על בעה"ב להביא ראי' נתנה לו בזמנו נשבע ונוטל כו' ה"ד אי דאיכא עדים לחזי עדים מאי קאמרי אלא דליכא עדים וקתני אומן מהימן מיגו דאיבעי א"ל לקוחה היא בידי מהימן נמי אאגריה כו' ולכאורה צ"ל דמאי דייק הגמ' בלישנא מתיב רבא לסיוע לרבה הא בלא"ה כיון דהוא קושי' על אביי ממילא הוא סייעתא לרבה אבל לפי הנ"ל ניחא דבלא"ה יש ליישב קושיית רבא דנוכל לאוקמי הברייתא דמיירי באמת כגון שיש עדים ולא תקשה לחזי עדים מאי קאמרי דמשכחת לה כגון שיש שתי כתי עדים שכת א' אומרת שקצץ שתים וכת א' אומרת שלא קצץ אלא א' לכך כשהטלית בידו האומן מהימן במיגו דההחזרתי לך ומיירי בלא ראה ועיין בתוס' ב"ק (דף ע"ב) ד"ה אין לך כו' בתירוצם הראשון דס"ל דמהימן הבע"ד במיגו במקום תרי ותרי דאמרינן סילק עדותן כמאן דליתא וניחא נמי הא דקתני נתנו לו בזמנו נשבע ונוטל דהא לפי שיטת הש"ך בתרי ותרי יש עליו חיוב שבועה וא"כ מאי פריך רבא לכך דייק לסיוע לרבה דלאביי שתירץ ביבמות (דף ל"א) אהא דפריך הגמ' ואלו בקדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה לא קתני כו' אמר אביי יגיד עליו רעו תנא בקדושין וה"ה לגירושין וא"כ משמע דלאביי בתרי ותרי מוקמינן אחזקה אלמא דאמרינן סילק עדותן כמאן דליתא א"כ ה"נ בתרי ותרי איכא חיוב שבועה כמו שביארתי לכך לאביי לשיטתי' ליכא קושי' מהך ברייתא דמצינן לאוקמא בתרי ותרי אבל לרבה דסובר דתרי ותרי הוי ספיקא דאורייתא ולא מוקמינן אחזקה א"כ ה"נ בתרי ותרי ליתא לחיוב שבועה לכך פריך רבא שפיר דליכא למימר דמיירי בתרי ותרי דא"כ תקשה דאמאי נתנו לו בזמנו נשבע ונוטל הא בתרי ותרי ליתא לחיוב שבועה וא"כ א"ש דלכך דייק הגמ' מתיב רבא לסיוע לרבה דלרבה לשיטתו יש מכאן קושי' לאביי וסיוע לדידי' אבל לאביי לשיטתו לא קשה כלל:

אך באמת זה אינו דא"כ תקשה מאי פריך הגמ' בשבועות (דף ל"ג) לרבה מהא דתנן חמורה ממנו שבועת הפקדון שחייבין על זדונה מכות כו' מדקאמר לוקה מכלל דאיכא עדים וקאמר על שגגתה אשם כו' והשתא מאי פריך הגמ' הא איתא בעירובין (דף ל"ה) רבה ור"י דאמרי תרווייהו הכא בשתי כתי עדים עסקינן אחת אומרת מבעו"י נטמאה ואחת אומרת משחשיכה ועיי"ש בפירש"י דבהא פליגי דר"י סבר אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אחזקה קמייתא וכי אנחה טהורה הואי ור"מ סבר דבתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה עיי"ש וכיון דלשיטת רבה פליגי בהא תנאי אי מוקמינן אחזקה בתרי ותרי וא"כ מאי פריך הגמ' הא י"ל דרבה לשיטתי' דס"ל אליבי' דהילכתא דבתרי ותרי לא מוקמינן אחזקה וא"כ ה"נ דבתרי ותרי ליתא לחיוב שבועה פריך שפיר הא הוי כפירות דברים

בעלמא אבל האי מתניתן י"ל דאתי' כר"י דבתרי ותרי מוקמינן אחזקה וא"כ ה"נ בתרי ותרי איכא חיוב שבועה א"כ שפיר משכחת לה בתרי ותרי כצ"ל וע"כ דמוכח מזה דלא כהש"ך דבתרי ותרי ליכא לחיוב שבועה וא"ש:

## מערכה כג

א בכריתות (ד' י"ג) במשנה יש אוכל אכילה א' וחייבין עליה ד' חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והיה נותר מן המוקדשין ביוה"כ והקשו התוס' דאמאי לא קחשיב חמשה כגון נשבע שלא יאכלנה ואכלה וי"ל מידי דאיתא בשאלה לא קתני ומוקדשין דתני אע"ג דהוי בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרקו דמן כהלכתן ליתא בשאלה עכ"ל והנה הט"א בר"ה (דף כ"ח) כתב דמהני שאלה אע"פ שנשחטו ונזרקו דמן כהלכתן והוכיח דלא כהתוספות משבועות (דף כ"ד) דמשני התם כי קתני מילתא דליתא בשאלה מידי דאיתא בשאלה לא קתני ופריך הגמר' והרי הקדש ומשני בבכור דקדושתו מרחם והא קחשיב נותר ונותר נשחטו ונזרקו דמן כהלכתן ואפ"ה פריך הגמרא והרי הקדש אלמא דאף לאחר שחיטה וזריקה ישנו בשאלה ובישוב דברי התוספות יתבאר לקמן וא"כ לדעת הטורי אבן מהני שאלה בהקדש אפילו לאחר שחיטה וזריקה אבל לפי שיטת התוספות לא מהני שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה:

ב ונראה לי להביא ראיה לשיטת התוספות דלא מהני שאלה לאחר שחיטה וזריקה מהא דפריך הגמרא ביבמות (דף פ"ב) על ר"ל דס"ל כל שדרכו לימנות שנינו מהא דתניא חתיכה של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות כו' תעלה רבי יהודה אומר לא תעלה אבל חתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות ד"ה לא תעלה קתני מיהת רישא תעלה אר"ח כו' בנימוחה א"ה מ"ט דר"י ר"י לטעמי' דאמר מב"מ לא בטיל כו' ולר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו' והשתא אם נימא דמהני שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה תקשה מאי פריך הגמרא לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא הא יכולין לשנויא דבאמת אף החכמים ס"ל דמב"מ לא בטיל והא דס"ל ברישא תעלה הוא משום דפליגי בפלוגתא אחרינא ולשיטתייהו אזלי דאיתא במנחות (דף כ"ג) אמר ר"ח נבלה בטילה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבלה ושחוטה אינו בטילה בנבלה שאפשר לנבלה שתעשה שחוטה דלכי מסרחה פרחה טומאתה ור"ח אמר כל שאפשר לו להיות כמוהו אינו בטל וכל שא"א לו להיות כמוהו בטל וא"כ הא י"ל דר"ל יסבור כר' חנינא דאזלינן בתר בטל וא"כ לפ"ז בחתיכת של חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות של חטאות טהורות לא הוה מב"מ לר"ל משום דהא א"א

להאיסור שיתהוה היתר דלא שייך לומר בזה לכי מסרחה משום דהא לר"ל ע"כ מוכרחין לאוקמא דמיירי הברייתא בנימוחה דהוי לח בלח [ועיין בתוספות שם ד"ה ר"י] וא"כ הא מבואר בתוספות מנחות (דף כ"ב) בד"ה מכאן ובזבחים (דף ע"ג) בתוספות ד"ה רבי יהודה דבמשקין לא שייך לומר לכי מסרחה משום דכי מסרחי אין שם משקה עליה וא"כ הא א"א להאי חתיכה של חטאת טמאה להתהוות היתר והוה מין בשאינו מינו וצריך להתבטל:

אך י"ל דמ"מ הוה מב"מ משום דהא קיי"ל דיש שאלה בהקדש א"כ הא אפשר להאי חתיכת חטאת טמאה שיתהוה היתר משום דיכול לשאול על ההקדש של חטאת ויתהוה חולין וא"כ יהיה חולין טמאים דמותרין וכיון דמשכחת לה היתר על ידי שאלה מיקרי שפיר מב"מ ולא בטל (וכה"ג תירצו התוספות בזבחים ובמנחות הנ"ל א"נ אפי' נפל לחולין מתוקנין ובעודה לתרומה ביד בעלים דאפשר לאיתשולי עלי') אך ז"א דהא עדיין א"א להתהוות היתר דאף אם ישאל על הקדישו אעפ"כ תהיה אסורה דהא כיון דע"י שאלה נעקר ההקדש מעיקרו א"כ הא איגלאי מילתא למפרע דחולין הוה והכניס חולין בעזרה וא"כ אסורה באכילה מצד חולין שנשחטו בעזרה ואע"ג דאמרינן במנחות (דף מ"ח) דפריק לי' בעזרה וחולין ממילא קא הוה היינו דווקא בפדיון משום שאין הפדיון חל רק מכאן ולהבא משא"כ בשאלה דנעקר ההקדש מעיקרו א"כ הא הוה חולין בעזרה אך זהו דווקא אם נימא דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא אבל א"נ דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאור' א"כ הא אפשר להאי חתיכה דחטאת טמאה להתהוות היתר דישאל על הקדישו:

והשתא א"ש הא דפליגי רבי יהודה וחכמים בחתיכה של חטאת טמאה משום דאזלי לשיטתייהו דאיתא בפסחים (דף כ"ב) אלא לרבי יהודה דאמר לדברים ככתבן הוא דאתא כל איסורין שבתורה מנ"ל דאסורין בהנאה נפקא לי' מלכלב תשליכון אותו כו' ור' מאיר אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב חולין שנשחטו בעזרה ואידך חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וא"כ א"ש דטעמי' דרבי יהודה דס"ל לא תעלה הוא משום דאזיל לשיטתו דס"ל דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא [ועיין בתוספ' פסחים הנ"ל דלר"י אף באכילה מותרין מדאורייתא] וא"כ הא אפשר להתהוות היתר ע"י שאלה לכך הוה מב"מ ולא בטל וחכמים דר"י דהיינו ר"מ (דסתם בר פלוגתא דר"י הוא ר"מ] אזיל לשיטתי' דס"ל דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וא"כ הא א"א להתהוות היתר האי חתיכה של חטאת טמאה לכך תעלה משום דהוה מין בשאינו מינו:

וא"כ כ"ז ברישא אבל בסיפא בחתיכה של חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין טהורות הא י"ל דמיירי לענין אכילת כהן והנ"מ מהא דלא תעלה הוא דאסור לאוכלה להכהן בטומאת הגוף כיון דנתערב בה הקדש עד שיטבול וא"כ לענין אכילת כהן הא הוה היתר בהיתר דהא אפשר להאי חתיכה של חטאת טהורה שיתהוה היתר לאכילת כהן ע"י טבילה א"כ כיון דאפשר להתהוות היתר הוה מב"מ ואף חכמים מודים דלא תעלה [וכה"ג הקשה המהרש"ל ביש"ש אהא דקאמר הגמרא שם הא דר"א בדותא היא אי לכהן משרי שרי דלמה לא מוקי לה הגמרא בכהן ונ"מ לאוכלה בטומאת הגוף שיש לה מתירין כיון שיכול ליטהר ורצה להוכיח מזה דבכה"ג לא מיקרי יש לה מתירין כיון דאין לה מתירין אלא לו ולשאר כהנים גם עתה הוא מותר עיי"ש] ומאי פריך הגמרא לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא אע"כ דמוכח מזה דלאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה א"כ א"ש דליכא למימר דטעמייהו דרבנן דס"ל ברישא תעלה הוא משום דאזלינן בתר בטל וא"כ לא הוי מב"מ כנ"ל דא"כ תקשה אמאי פליג ר"י וס"ל דלא תעלה (ודוחק לאוקמי דחכמים ור"י יפלגו בפלוגתא דרב חסדא ור"ח אי אזלינן בתר בטל או בתר מבעל] וע"כ דלר"ל אזלינן בתר מבטל א"כ א"ש דהא האי חתיכות של חטאות טהורות ג"כ אפשר שיתהוו טמאות לכך ס"ל לר"י דלא תעלה וא"כ שפיר פריך הגמ' לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמנם באמת יש לחלק דדוקא במשקין כתבו התוספות במנחות (דף כ"ב) הנ"ל דלא שייך לומר לכי מסרחי משום דכי מסרחי אין שם משקה עליה אבל בחתיכת בשר שנתבשלה עד שנימוחה י"ל דשמה עליה לכי מסרחי וצ"ע]:

ג והנ"ל להביא ראי' להך סברא דכיון דיכול להתהוות היתר ע"י שאלה מיקרי מצד זה מב"מ [אף דמצד הסברא יש לחלק דדווקא בהא דלכי מסרחי שייך לומר דאפשר האיסור להתהוות היתר משום דהא האי איסור גופה דנבלה לכי מסרחי יתהוה היתר לכך הוה שפיר מב"מ משום דעצם האיסור יכול להתהוות היתר אבל בהא דחתיכה של חטאת טמאה הא האיסור דהקדש אינו יכול להתהוות היתר ואף דיכול לשאול עלי' הא בשאלה לא נפקע האיסור דהקדש מכאן ולהבא אלא דאיגלאי מילתא למפרע דחולין הוה וא"כ הא עצם האיסור דהקדש אינו יכול להתהוות היתר] דאיתא בתמורה (דף ל"ד) רמי לי' טבי לר"נ תנן שער הנזיר יקבר ורמינהו האורג מלא הסיט מצמר בכור כו' משער נזיר ופטר חמור בשק ידלק השק א"ל כאן בנזיר טמא כאן בנזיר טהור א"ל שנית נזיר אנזיר פטר חמור אפטר חמור קשיא אישתיק כו' רבי אלעזר אמר כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא כו' ולכאורה דברי רבי אלעזר תמוהים דמשני אנזיר והעיקר הקושי' דהוא מפטר חמור לא משני מידי ומה שפי' רש"י דעל פ"ח לקמן משני ומוקים לה כר"י הוא תמוה

דהא אם באנו לתירוץ זה שוב אינו צריך לחלק בין נזיר טמא לנזיר טהור רק דיתרץ רבי יהודא היא דמתיר לשרוף את הנקברים:
אבל לפי הנ"ל ניחא דהנה הגמרא פריך וליבטל שק ברובא אמר ר"פ בציפורתא והרמב"ם (בה' פ"ח) השמיט האי תירוצא דמיירי בציפורתא ותירץ המ"ל (בפ"א מה' מטמא מו"מ הל' י"ד) לפי מאי דמבואר בבכורות (דף כ"ג) אהא דנבלה בטילה בשחוטה דאמר ר"י בר"ח טהור מלטמא במגע ומטמא במשא וא"כ לא קשה כלל דליבטל ברובא משום דבזה לא שייך ביטול דדמי לטומאת משא דהא כיון דבבת אחת נהנה מן הבגד והא דתירץ הגמ' בציפורתא הוא להנך אמוראי דפליגי על ר"י בר"ח אבל לדידן דקיי"ל כר"י בר"ח בלא"ה ניחא עיי"ש:
והשתא א"ש דלכך משני ר"א רק אנזיר משום דאפטר חמור לא קשיא מידי לדידי' די"ל דר"א סובר כתירץ המ"ל דלכך אינו בעל ברובא משום דדמי לטומאת משא דהא נהנה בב"א מן הבגד וא"כ לפ"ז י"ל קושיית הגמ' דלכך ידלק השק משום דהא הטעם דכל הנקברין לא ישרפו משום דחיישינן דילמא אתי להנות מאפרן וא"כ בהך דהאורג שער נזיר בשק לא שייך הך חששא דילמא אתי להנות מאפרן משום דאי ישרף יבטול ברובא האפר של איסור באפר של היתר דדווקא כשהוא בעין שייך לומר דנהנה מכל הבגד בב"א אבל לענין האפר לא שייך זה א"כ מותר להנות מאפרן דבטל ברובא לכך ידליק וכן הקשה הכו"פ (בסי' פ"ז):
אך י"ל דהגמרא פריך שפיר דאיתא בבכורות (דף ט') פטר חמור אסור בהנאה דברי רבי יהודה ור"ש מתיר ולקמן (דף י') איתא ר"י ואיתימא ר' אלעזר אמר עדיין הוא מחלוקת נמצא דלר' אלעזר לשיטתי' דס"ל דר"ש מתיר פ"ח בהנאה אף לאחר עריפה וא"כ ע"כ הך מתניתין דקתני דהאורג פ"ח בשק ידלק השק ע"כ דאתיא כר' יהודה דס"ל דפ"ח אסור בהנאה וא"כ כיון דהך מתניתין ר' יהודה היא ור"י הא סובר דמב"מ במשהו א"כ לא בטל האפר של איסור באפר של היתר והדרא קושיא לדוכתא אמאי ידליק השק דילמא אתי להנות מאפרו [ודחיקא לי' להגמרא לאוקמא הך מתניתין בתרי תנאי דלענין פ"ח יסבור כר"י ולענין מב"מ לא יסבור כר"י] וליכא למימר דביבש ביבש מודה ר' יהודה דמב"מ בטל ז"א דאפר באפר הוה לח בלח ולפ"ז א"ש דלכך לא משני ר"א אפטר חמור משום די"ל דסובר כר' חנינא במנחות (דף כ"ג) דכל שאפשר לו להיות כמוהו לא בטל וכל שא"א להיות כמוהו בטל וא"כ הא הוה האפר של איסור מין בשאינו מינו עם האפר של היתר משום דהא א"א להאפר של איסור להתהוות היתר דלא שייך בזה לכי מסרחי וא"כ כיון דהוה מבשא"מ ומבשא"מ היכא דליכא טעמא בטל ברוב מדאורייתא לכך

ידליק אף לר' יהודה משום דהא האפר בטל ברוב אבל בהא דשער נזיר שפיר קשה לי' אמאי ידליק השק דהא קיי"ל דיש שאלה בנזירות וא"כ השער נזיר הוה מב"מ משום דאפשר להתהוות היתר דהא אם ישאל על נזירותו איגלאי מילתא דלאו נזיר הוא והשער מותר וא"כ כיון דהוה מב"מ תקשה אמאי ידלק דהא אף אם ישרף ג"כ אסור האפר לכך משני כאן בנזיר טהור כאן בנזיר טמא אבל מפ"ח לא קשה מידי כנ"ל:

הרי דמוכח מזה דאף דהשער נזיר אין להם היתר רק ע"י שאלה אעפ"כ מיקרי מצד זה מב"מ [וא"ל כיון שביארתי דלכך משני ר"א כאן בנזיר טהור כו' משום דע"כ הך מתניתין ר"י הוא אם כן תקשה דל"ל לשנויא כאן בנזיר טהור הא בפשיטות ניחא כיון דר"י מתיר לשרוף את הנקברים לכך ידליק והנ"ל דר"א סובר דטעמיה דר"י דמתיר לשרוף את הנקברים ולא חייש דילמא אתי להנות מאפרן הוא משום דהא דאפרן אסור הוא רק מדרבנן דהא קיי"ל נותן טעם לפגם מותר וכן מבואר בכו"פ (סימן פ"ז) לכך לא חייש ר"י דילמא אתי להנות מאפרן משום דהוי גזירה לגזירה דאף אם יהנה מהאפר אינו אסור רק מדרבנן אם כן כ"ז במידי דאכילה אבל בשער נזיר ופ"ח דלא שייך בהו נט"ל בזה אף ר"י מודה דאסור לשרוף את הנקברין ולא פליג ר"י אהא לכך הוכרח לשנויא כאן בנזיר טהור כו' ויש עוד להאריך בזה ואכ"מ] :

וא"ל הא אף פ"ח נמי יש לה היתר ע"י פדייה ז"א דנ"ל ברור דפדייה לא מהני רק בדבר שמחובר לחמור אבל להשער שנתלש מהחמור ע"ז לא מהני הפדייה כיון דהוא נפרד מהחמור והפדייה אינו מתיר רק מכאן ולהבא מזמן הפדייה ואילך אבל לא להשער שנתלש מקודם הפדייה בשלמא בשאלה כיון דעוקר הנזירות מעיקרו ואיגלאי מילתא דלאו נזיר הוא לכך השער מותר אבל בפדייה כיון דאינו מתיר אלא מכאן ולהבא משעת הפדייה ואילך א"כ השער דנתלש מקודם לכן דאין הפדייה חל עליהן אסורין ועוד י"ל לפי מה דמבואר בבכורות (דף כ"ה) דשער בע"מ שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו דחכמים אוסרין וכן פסק הרמב"ם (בפ"ג מה' בכורות) משום דחיישינן לתקלה א"כ ה"נ בנידון דידן אפי' אם יפדה הבכור גם כן אסור השער שנשר מקודם לכן משום דחיישינן לתקלה הרי דמוכח מזה דאף דהשער נזיר אין להם היתר רק ע"י שאלה אעפ"כ מיקרי מצד זה מב"מ וא"כ שפיר הוכחתי מהא דפריך הגמ' לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא דלאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה:

ד ובזה נ"ל לבאר הא דפריך הגמ' דווקא לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא ולא לר"י ומה שפירש רש"י משום דבחתיכות טהורות שנתערבה בשל חולין כיון דאיכא הפסד מועט לא בטל הוא דחוק דהא ר"י סובר אף בעיגול של תרומה שנתערבה בשל חולין דבטל אף

דליכא אלא הפסד מועט אבל לפי הנ"ל ניחא דהא עדיין תקשה מאי פריך הגמרא לר"ל מ"ש רישא ומ"ש סיפא הא יכולין לומר דבאמת כ"ע ס"ל דמב"מ לא בטל אלא דס"ל כר' חנינא דאזלינן בתר בטל וא"כ הא דנבלה בשחוטה הוה מב"מ משום דלכי מסרחי יהיה היתר וא"כ כ"ז אם נימא דנט"ל מותר אבל א"נ דנותן טעם לפגם אסור א"כ לדידי' מוקי' האי קרא דנבלה שאינו ראוי' לגר אינו קרוי' נבלה דווקא בסרוחה מעיקרא אבל בנסרחה לאחר מכאן אסור כמבואר בע"ז (דף ס"ח) א"כ לדידי' לא שייך לומר לכי מסרחי דאפי' אם תסרח ג"כ אסור והשתא א"ש דלכך ס"ל לחכמים ברישא דתעלה משום דהא בר פלוגתא דר"י הוא ר"מ א"כ אזיל לשיטתי' דס"ל בע"ז הנ"ל דנט"ל אסור וא"כ לא הוה מב"מ החתיכה של חטאת טמאה עם הטהורה משום דהא א"א להאיסור שיתהוה היתר לכך תעלה אבל ר"י סובר כהילכתא דנט"ל מותר וא"כ הא אפשר להתהוות היתר כשתסרח לכך הוה מב"מ ולא בטל א"כ כ"ז ברישא אבל בסיפא דמיירי לענין אכילת כהן לאוכלה בטומאת הגוף א"כ בזה הא אפשר להתהוות היתר כנ"ל לכך אף החכמים מודים דלא תעלה וע"כ צ"ל דקושיית הגמרא קאי לר"ל דאליבי' מוכרחין לאוקמא בנימוחה דהוה לח בלח וא"כ א"א לומר דאזלינן בתר בטל דא"כ תקשה אמאי ס"ל לר"י דלא תעלה הא במשקין לא שייך לכי מסרחי כנ"ל וע"כ דאזלינן בתר מבטל וא"כ תקשה מ"ש רישא כו' וא"כ כ"ז לר"ל אבל לר"י אין אנו מוכרחין לאוקמא דמיירי בנימוחה וא"כ לא קשה כלל מ"ש רישא ומ"ש סיפא משום די"ל דאזלינן בתר בטל כנ"ל ודו"ק:

ה ולכאורה הי' נ"ל להוכיח בהיפוך דאדרבא לשיטת התוס' מוכרחים לומר דמהני שאלה בהקדש אף לאחר שחיטה וזריקה דאיתא בפסחים (דף ע"ה) מיתיבי אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובות מאי לאו תערובות טעמים כו' לא מפני תערובות גופין ה"נ מסתברא מדקתני סיפא אפילו גדי וטלה אי אמרת בשלמא מפני גופין היינו דקתני אפי' גדי וטלה אלא א"א מפני תערובות טעמים מה לי גדי וטלה כו' לימא תהוי תיובתא דרב כו' וק"ל לפי מה דמבואר בתוס' בע"ז (דף ס"ו) בד"ה רבא דפסקו דהילכתא כרב דריחא מילתא אלמא דס"ל דריחא חשיב טעם גמור דהא אנן קיי"ל דמב"מ בס' א"כ לפ"ז תקשה מאי פריך הגמ' לרב מהך ברייתא נוקמא דאתיא הברייתא כר"י דס"ל מב"מ במשהו א"כ א"ש הא דקתני אפילו גדי וטלה דלא מיבעי קאמר לא מיבעי שני גדיים פשיטא דיש תערובת טעמים דאף דריחא לא חשיב טעם גמור מ"מ משהו מיהו איכא ומב"מ במשהו אלא אפילו גדי וטלה דהוי ב' מינים דהא אנן קיי"ל כרבא בע"ז (דף ס"ו) דבתר שמא אזלינן וצריכין טעם גמור אפ"ה אסור דריחא חשיב טעם גמור ומאי פריך הגמ' אע"כ צ"ל דמהני שאלה בהקדש אף לאחר שחיטה וזריקה וא"כ ניחא

דל"ל דאתיא הך ברייתא כר"י דהנה לפ"ז מוכח דהאי אין צולין קאי אף לענין דיעבד דאם נצלה כך אפי' בדיעבד אסור דאל"כ עדיין תקשה מאי אפילו דהא אף א"נ דריחא חשיב משהו וגדי וטלה הוי מבשא"מ ובטל בס' מ"מ אסור לצלות לכתחלה דהא אנן קיי"ל ביו"ד (סי' צ"ט) דאין מבטלין איסור לכתחלה ומאי רבותא אשמעינן הברייתא וע"כ דקמ"ל דאפי' גדי וטלה ג"כ אסור אף בדיעבד דריחא חשיב טעם גמור וא"כ לפ"ז תקשה אמאי אסור בדיעבד כשנצלה כך ניתי עשה דאכילת פסח וידחה האיסור דשלא למנויו שע"י הבליעה משום דהוי לאו הבא מכלל עשה שנדחה מפני העשה כמבואר בפנ"י כתובות (דף מ"ב) דעשה דהוי מניעת עשיית איזה דבר הוי כלאו שנדחה מפני עשה שהיא בקום ועשה:

אך י"ל דהא הגמ' פריך בזבחים (דצ"ז) אהא דתני' יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסול כו' ואמאי ניתי עשה וידחה ל"ת אמר ר"א יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה וא"כ א"ש די"ל דהאי יקדש קאי על כל הפסולים שנבלעו בכשרים אף על איסור שלא למנויו דאינו פסול בגוף הקרבן וא"כ לא אתי עשה דאכילת פסח ודחי ל"ת ועשה אך ז"א דהא מבואר ביבמות (דף ה') איכא למיפרך מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה דאלת"ה הא דקיי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ליגמר מנזיר אלא מה לנזיר שכן ישנו בשאלה כו' א"כ עדיין תקשה ניתי לעשה דאכילת פסח דליתא בשאלה וידחה לל"ת ועשה דבליעת פסולים דישנו בשאלה דהא אם ישאל על הפסח א"כ איגלאי מילתא למפרע דחולין הוי ואין בהטעם שום איסור וא"כ כיון דהאי ל"ת ועשה דשלא למנויו אפשר שתעקר ע"י שאלה והעשה דאכילת פסח א"א שתעקר דהא אף אם ישאל על הפסח אעפ"כ העשה דאכילת פסח לא פקע דהא המצוה דאכילת פסח הוא מצוה שהיא חובת הגוף אבל האיסור שלא למנויו דמונח על החתיכה אפשר שתעקר:

אך י"ל דאף אם ישאל על הקדישו אעפ"כ תהיה אסורה דהא כיון דע"י שאלה נעקר ההקדש מעיקרו א"כ הא איגלאי מילתא למפרע דחולין הוי והכניס חולין בעזרה וא"כ אסורה באכילה מצד חולין שנשחטו בעזרה וא"כ כיון דהאי איסור דשלא למנויו א"א שתעקר דאף אם ישאל על הקדישו אעפ"כ אסורה באכילה אף דהעשה אפשר שתעקר דהא בבליעת חולין בעזרה לא שייך העשה דיקדש דקאי דוקא בקדשים פסולים שנבלעו בכשרים אעפ"כ הא מבואר בתוס' קדושין (דף ל"ד) בד"ה מעקה דהטעם דאין עשה דוחה ל"ת ועשה משום דהעשה מאלים להלאו עי"ש א"כ הכי נמי אף דהעשה דהקדש קיל דישנה בשאלה אעפ"כ מאלים להלאו דלא ידחנו העשה (דדוקא היכא דהלאו והעשה ישנו בשאלה א"כ אף דהעשה מאלים ללאו אעפ"כ לא הוי אלא כשאר לאוין דנדחה

מפני עשה אבל היכא דהלאו אינו קיל אף דהעשה קיל אעפ"כ הא ישנה בכוחה להאלים להלאו] א"כ לפ"ז א"ש הא דפריך הגמרא לרב מהך ברייתא דל"ל דאתיא כר"י דהא מבואר בפסחים (דף כ"ב) דר"י סובר דחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ושיטת התוס' שם דאף באכילה מותרין לר"י מדאורייתא וא"כ תקשה דאמאי אסור בדיעבד כשנצלה כך ניתי עשה דאכילת פסח וידחה ל"ת ועשה דשלא למנויו דישנו בשאלה דהא אם ישאל על הקדישו תהיה מותר באכילה מדאורייתא וע"כ דאתי הברייתא דלא כר"י והשתא א"נ דלא מהני שאלה לאחר שחיטה וזריקה א"כ עדיין תקשה מאי פריך הגמ' הא הברייתא מיירי בצלו שני פסחים כשרים שנשחטו ונזרקו כהלכתן דהשתא ליתא בשאלה וע"כ דמהני שאלה לאחר שחיטה וזריקה:

ו והנ"ל כלל חדש בזה לפי מה דמבואר ברשב"ם ב"ב (דף מ"ד) אהא דקאמר הגמ' דוקא מכר דה"ל יאוש ושינוי רשות ומפרש כגון שמכר ראובן ללוי שלא באחריות ועי' בנ"י שם שהביא פירש הר"י בן הרא"ש דלהכי פירש הרשב"ם שמכר שלא באחריות דאילו באחריות לא הוי שינוי רשות וכאלו היא ברשות הגזלן עיי"ש וכן מסיק הנ"י שמעינן מהכא כדפי' הרשב"א ז"ל דהיכא שהגזלן מכרו באחריות לא הוי שינוי רשות ולא קני לי' אלמא דכיון דיכול חבירו לחזור על המוכר הרי רשות מוכר מעורב בו והוי כאילו עדיין ביד מוכר ולא נקרא שינוי רשות בהחלט כיון שעדיין רשות מוכר מעורב באחריותו א"כ ה"נ י"ל בנ"ד דהא דלא מהני שאלה בהקדש לאחר שחיטה כמו שאבאר לקמן דלשיטת התוס' ל"מ שאלה בהקדש אף לאחר שחיטה לחוד ג"כ הוא דוקא בקרבן נדבה דאמר הרי זו כיון דאינו חייב באחריותו יצא מרשותו לגמרי לכך ליתא בשאלה לאחר שחיטה משבאה לרשות גבוה אבל בקרבן חובה דאמר הרי עלי עולה כיון דחייב באחריותה עדיין רשות מקדיש מעורב בה כיון דיכול ההקדש לחזור על המקדיש אם תפסל בזריקתה לא מיקרי יצא מרשותו לגמרי לכך יכול לשאול על הקדישו אף לאחר שחיטה דאתי לרשות גבוה כמו דלא מיקרי שינוי רשות בלקח מן הגזלן באחריות אף דאתי לרשות מוכר כיון דעדיין כח המוכר מעורב בה לענין חיוב אחריות [ועיין ברש"י דנדרים (דף ט') דגבי נדבה אי אמר ה"ז קרבן ליתא בבל תאחר דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא] והנ"ל להביא ראי' לזה הכלל מב"ק (דף ע"ו) דפריך הגמ' מכדי שמעינן לר' שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא כי אתא ר"ד אמר ר"י בשוחט תמימים מבפנים לשם בעלים והרי חזרה קרן לבעלים כו' וריש לקיש אמר בשוחט בעלי מומים בחוץ ופירש רש"י דבבעלי מומין מעיקרא איירי וקשה לר"ל לשיטתו דס"ל בחולין (דף קל"ט) דאם אמר הרי עלי מנה

לבד"ה ונגנבו או נאבדו אינו חייב באחריותן א"כ תקשה דהאיך מפליג ר"ש במתניתין דקדשים שחייב באחריותן משלם תשלומי ד' וה' דהאיך משכחת בכה"ג קדשים שחייב באחריותן דהא בע"מ מעיקרו לא חל עליו קדושת הגוף ולא הוי אלא כמקדיש עצים ואבנים בלבד דהוי ליה קדשי בדק הבית דאינו חייב באחריותן לר"ל וכן הקשה הפנ"י עיי"ש שנדחק בתירוצו אבל לפי הנ"ל ניחא דהתוס' בפסחים (דף מ"ו) הקשו אהא דקאמר הגמ' דטעמא דר"א דסובר דעובר בב"י משום דאמרינן הואיל ואי בעי מיתשיל עלה ממוניה הוא והקשו דא"כ היכי אמרינן לעיל (דף ה') אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה הא של גבוה נמי חשיב כשלו הואיל אי בעי מיתשיל עליה עיי"ש מה שתירצו: והנה לעיל [מערכה ט' אות ט'] ביארתי ליישב קושיית התוס' דזה הכלל דלא אמרינן הואיל לענין ממון רק היכא שלא יצא הדבר מרשות הבעלים לגמרי כגון בחלה דס"ל לר"א דאמרי' הואיל ואיבעי מיתשיל עלה ממוניה הוא משום דעדיין לא יצא הדבר מרשותו דהא בידו לתנו לכל כהן שירצה והוי עדיין בעלים על הדבר בזה אמרינן הואיל אבל בהקדש כיון דיצא הדבר מרשות הבעלים לגמרי לא אמרינן הואיל עיי"ש שהארכתי בזה א"כ לפ"ז א"ש די"ל דר"ל מפרש טעמא דר"ש דקדשים שחייב באחריותן משלם ד' וה' דאין הטעם משום דכיון דחייבים הבעלים באחריות גניבה א"כ כשגנב מפסיד להבעלים לכך משלם ד' וה' אלא דהטעם הוא משום דר"ש ס"ל כר"א דאמרינן הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא וא"כ תקשה אמאי בגנב מן ההקדש פטור מלשלם להבעלים נימא הואיל ויכול לשאול על הקדישו ממוניה הוא והוי כמו שגנבו ממון בעלים דחייבים היו לשלם אך בהקדש כיון דיצא מרשותו לגמרי לא חשיב כשלו מחמת שיכול לשאול על הקדישו וא"כ א"ש דזה הוא דוקא בקדשים שאינו חייב באחריותן אבל בקדשים שחייב באחריותן אף דבקדשי בד"ה אינו חייב באחריות דגניבה ואבידה אעפ"כ הא מבואר בחולין שם דאם מת השור הי' חייב לשלם א"כ כיון דכח המקדיש מעורב בה לענין חיוב אחריות דמיתה לא מיקרי יצא מרשותו לגמרי כמו דלא מיקרי שינוי רשות בלוקח מן הגזלן באחריות כנ"ל וא"כ שוב אמרינן בזה הואיל ואי בעי איתשיל עלה ממוניה הוא לכך חייב הגנב לשלם ד' וה' דהוי כמו שגנב ממון בעלים דחייב לשלם וא"ש טעמא דר"ש לר"ל: ז הרי דמוכח מזה דקדשים שחייב באחריותן לא מיקרי יצא מרשותו א"כ א"ש הא דהקשיתי מפסחים (דף ע"ו) דמוכח דמהני שאלה בהקדש אף לאחר שחיטה וזריקה די"ל דהא דמבואר בתוס' דלא מהני שאלה בהקדש הוא דוקא בכל המוקדשין אבל בקרבן פסח כיון דאף לאחר שחיטה וזריקה אם יפסול הפסח מחוייב להביא קרבן אחר כיון דכל עיקרו לא בא אלא לאכילה לא יצא מרשות

הבעלים כיון דנצרך ליה לאכילה ומהני בזה שאלה אף לאחר שחיטה וזריקה ובזה ניחא לי הא דפריך הגמ' במכות (דף כ"ב) על הא דמשני מידי דאיתא בשאלה לא קתני ופריך והרי הקדש והשתא א"נ דלא מהני שאלה בהקדש לאחר דאתי ליד גזבר א"כ מאי פריך הגמ' נוקמא דמיירי מתני' בהקדש דאתי ליד גזבר דשוב ליתא בשאלה וע"כ דמהני שאלה בהקדש אף לאחר דאתי ליד גזבר אבל לפי הנ"ל ניחא דהגמ' פריך שפיר משום דמתני' סתמא קתני משמע דמיירי בכל הקדש אף בקדשים שחייב באחריותן ובקדשים שחי באחריותן מהני שאלה אף באתא ליד גזבר ובזה ניחא הא דדקדקו התוס' בכריתות הנ"ל דמוקדשין לאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה ולכאורה אמאי כתבו לאחר שחיטה וזריקה הא לאחר שחיטה לחוד ג"כ ליתא בשאלה לפי שיטת התוס' דאל"כ קשה מאי מקשה הגמ' בכריתות שם וניתני ה' חטאות ונוקמא כגון דאכל כזית פיגול והשתא האיך מצי למיתני פיגול הא אם מיירי שפיגל א"כ הא לא נזרק דמו כהילכתו ומהני שאלה ומידי דאיתא בשאלה לא קתני וע"כ דלא מהני שאלה אף לאחר שחיטה לחוד ג"כ וא"כ למאי כתבו התוס' לאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה אבל לפי הנ"ל ניחא דהא דכתבו דוקא לאחר שחיטה וזריקה הוא להשוות כל מיני מוקדשין דאפילו קדשי מזבח שחייב באחריותן רק כיון דנשחטו ונזרקו דמן כהילכתן דכבר יצא ידי חובתו ואינו חייב עוד באחריותן ליתנייהו בשאלה משא"כ בנשחטו בלבד כיון דלא יצא ידי חובתו עדיין דהא אם נגנב ונאבד או נפסל הקרבן אחר שחיטה אכתי חייב להביא קרבן אחר כמו שכתב הרמב"ם (בפ' י"ד מה' מעה"ק) שהנודר אם הפריש קרבנו ונאבד או נגנב חייב עד שיקריב כמו שנדר וכתב המ"ל שם דקדק רבינו לומר עד שיקריב כמו שנדר לומר שאפילו הביאן ליד כהן כל זמן שלא הקריב כמו שנדר לא יצא ידי חובת נדרו עי"ש לכך מהני שאלה לאחר שחיטה בקדשים שחייב באחריותן אבל בקדשים שאינו חייב באחריותן בזה לא מהני שאלה אף לאחר שחיטה לחוד ג"כ דכיון דנשחטו בעזרה דאתא לרשות גבוה לא מהני שאלה א"כ א"ש הא דפריך הגמ' וליתני ה' חטאות כגון דאכל כזית פיגול דליתני ה' חטאות ובקדשים שאינו חייב באחריותן דבזה לא מהני שאלה אף לאחר שחיטה לחוד ג"כ:

## מערכה כד

א ועתה נבאר בישוב קושיית הטורי אבן שהקשה על התוס' משבועות (דף כ"ד) הנ"ל דפריך הגמ' והרי הקדש אלמא דיש שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה והנה האחרונים תירצו דהגמ' פריך שפיר משום דהסוגיא דשבועות קאי לרבא ורבא הא ס"ל

בשבועות (דף כ"ז) דאם אכלה כולה אין נשאלין עליה וא"כ תקשה הא משכחת אף בשבועה דליתא בשאלה כגון שנשבע שלא יאכל תמרים וחלב ואכלם וע"כ דלא חשיב שבועה כיון דמעיקרא איתא בשאלה לכך פריך שפיר והרי הקדש דג"כ מעיקרא הי' איתא בשאלה והתוס' בכריתות אזלי לפי מאי דקיי"ל כאמימר דאכלה כולה נשאלין עלי' שפיר י"ל דלא חשיב מה דעתה איתא בשאל' דהיינו שבועה אבל קדשים הא השתא לאחר זריק' ליתא בשאלה והנ"ל דבזה יתיישב מה שיש לדקדק דלמאי האריך הגמ' בהקושי' דמקשה על רבא מהא דתנן יש אוכל אכילה א' להביא סיומא דמתני' דר"מ אומר אם הי' שבת והוציאה בפיו חייב כיון דלענין הקושי' על רבא די מרישא דמתני' דלא חשיב רק ד' חטאות ולרבא משכחת חמש אבל לפי הנ"ל ניחא דלכאורה עדיין קשה מאי פריך הגמ' לרבא הא איתא בכריתות (דף י"ד) וניתני ה' חטאות ונוקמא כגון דאכל כזית פיגול ומשני בחדא בהמה קא מיירי בשתי בהמות לא קא מיירי ונותר ופיגול בחדא בהמה לא משכחת לה אלמא לא משכחת לה כגון שהעלה אבר פיגול כו' אלא בזית אחד קא מיירי בשני זיתים לא קא מיירי ולא והקתני יוה"כ וביוה"כ בככותבת הוא דמחייב ובכותבת איתא שני זיתים אר"ז כגון שאכל כוליא בחלבה ר"פ אמר כגון דמלייה בתמרי ר"א ב"א מתני ה' חטאות ומתרץ לה כגון דאכל כזית פיגול וניתני שש חטאות ונוקמא כגון דאכל כזית דם בחדא אכילה קמיירי בשתי אכילות לא קמיירי ושיערו חכמים דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים וא"כ מאי מקשה הגמ' דילמא רבא סובר כר"א ב"א דחשיב פיגול ותו לא יכול למיחשיב גם שבועה דכיון דלא אכל התמרים עדיין איתא בשאלה משום התמרים דא"ל דאכל גם התמרים דהא אין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים ובחדא אכילה קמיירי כו' ומאי פריך הגמ' בשלמא לפי גירסתינו ביומא (דף ע"ט) דגרסינן אמר רבא ככותבת הגסה שאמרו יתירה מכביצה א"כ א"ש דהגמ' פריך שפיר לרבא לשיטתו דס"ל דככותבת הוא יותר מכביצה א"כ ל"ל דרבא ס"ל כר"א ב"א דתני ה' חטאות וכגון דאכל כזית פיגול דא"כ תקשה דלחשיב נמי דם דלרבא לשיטתו ליכא לשנויי דבאכילה אחת קמיירי דא"כ האיך חשיב במתניתין יוה"כ הא חיוב יוה"כ הוא בככותבת הגסה דהוי יתירה יותר מכביצה ואין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים וא"כ לא משכחת לה בחדא אכילה וע"כ דרבא לא ס"ל כר"א ב"א א"כ פריך הגמ' שפיר אבל לפי נ"א דגרסי שם רבה תקשה ולכאורה הי' נ"ל ליישב דהגמ' פריך שפיר לרבא לשיטתו דלדידי' ל"ל דס"ל כר"א ב"א דהנה לכאורה קשה אהא דמשני ר"א ב"א דלכך לא תני דם משום דבחדא אכילה קמיירי ואין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים דעדיין תקשה לפי מה דמבואר במגן אברהם (סי' תע"ד ס"ק ד') דע"י לעיסה מחזיק הבית

הבליעה ג' זיתים א"כ עדיין תקשה על מתניתין דליחשיב נמי דם ובלעסו ואכלו דע"י לעיסה מחזיק הבית הבליעה ג' זיתים וע"כ צריכין לומר דר"א ב"א משני שפיר לפי מה דאיתא בזבחים (דף ע"ח) אמר ר"ל הפיגול והנותר והטמא שבללן זה עם זה ואכלן פטור א"א שלא ירבה מין אחד על חבירו ויבטלנו ש"מ תלת ש"מ איסורים מבטלין זה את זה וש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא כו' [ומפ' רש"י שבללן כזית מזה וכזית מזה פטור משום דכשהוא לועס אותן נבלל מיעוטו של זה ברובו של זה ובטל המיעוט ברוב ונמצא שאין באותו מין כשיעור דבצר ליה שיעוריה ולא ידעינן הי מינייהו בצר ליה] והנה מדברי רש"י משמע דלא גריס והטמא דאף בשני זיתים מפיגול ומנותר ג"כ אמרינן א"א שלא ירבה מין אחד על חבירו ויבטלנו וכן פסק הטור יו"ד (בסי' צ"ח) וא"כ א"ש די"ל דר"א ב"א יסבור כר"ל דאיסורים מבטלין זה את זה וא"כ ניחא דלא מצי מתניתין למיחשב דם ג"כ ובלעסו דא"כ הא יחסר אינך החמשה חטאות משום דיתבטל הכזית בשר בהכזית חלב והכזית חלב בהכזית בשר דהא מבואר (בכו"פ סי' צ"ח) דחלב ובשר הוי מין במינו בטעמא וא"כ הא יתבטלו האיסורים בהדדי [ועי' בש"ך ביו"ד (סי' צ"ח ס"ק ז') דאמרי' ג"כ סלק את אינו מינו כמו שאינו ומינו רבה עליו ומבטלו] וע"כ דמיירי מתני' בבלען שלם ולא לעסן דלא שייך בזה איסורים מבטלין זה את זה וא"כ א"ש דלא מצי למיחשב דם משום דבלא לעיסה אין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים והשתא מיושב קושייתי הנ"ל דהגמ' פריך שפיר לרבא והרי הקדש דלא מצי לשנויא דרבא ס"ל כר"א ב"א דתני כזית פיגול דאיתא בירושלמי פ"א דחלה אמר ר"י ב"ח רשב"ל כדעתיה דאיתפלגון הפיגול והנותר ששחקן ר' יוחנן אמר לא ביטלו זה את זה ור"ל אמר ביטלו זה את זה אלמא דר' יוחנן סובר דאיסורים אין מבטלין זה את זה:

והנה ביבמות (דף ל"ו) אמר רבא הילכתא כוותיה דר' יוחנן לגבי ר"ל לבר מהני תלת כו' וא"כ הא רבא סובר כר' יוחנן דאיסורים אין מבטלין זה את זה א"כ הא ל"ל דס"ל כר"א ב"א דתני פיגול דא"כ תקשה דליחשיב נמי דם דלרבא לשיטתו ליכא לשנויא כתירוץ הגמ' דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים דלדידי' עדיין תקשה דליחשיב נמי דם ובלעסו דבלעיסה מחזיק הבית הבליעה ג' זיתים כיון דלדידיה אין איסורים מבטלין זה את זה: ב אמנם באמת ז"א דעדיין תקשה לר"א ב"א דליתני נמי דם ובלעסו דנ"ל דאיסורים מבטלין זה את זה דאיתא במס' עו"ג (דף ס"ו) ר' יהודה אומר משום ר"מ מניין לכל איסורין שבתורה שמצטרפין זה עם זה שנאמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בכל תאכל אלמא דרבי יהודה ור"מ ס"ל דאיסורים מצטרפין זה עם זה א"כ פשיטא דלדידהו אין איסורים מבטלין זה את זה וא"כ עדיין תקשה דהא מתניתין דיש

אוכל אכילה אחת הוא ר' יהודה דמאן חכמים דר"מ הוא ר"י וא"כ ליתני נמי דם ובלעסו וכן קשה צר"מ דאמאי לא הוסיף ג"כ דם ובלעסו כיון דלדידהו אין איסורים מבטלין זא"ז וע"כ צ"ל דלכך לא חשיב דם משים דמתניתין רוצה אגב אורחא לאשמעינן דאף בבלען שלם ולא לעסן ג"כ חשיב אכילה לחייב עליו חטאת דלא נימא דהוי שלא כדרך אכילתן ופטור וקמ"ל כמו עינן רבא בפסחים (דף קט"ו) בלט מצה יצא בלע מרור לא יצא כו' ומפ' הרשב"ם בלע מצה ולא לעסה יצא שהחי קיים בערב תאכלו מצות שהרי אכילה היא לו כו' עיי"ש ועיין בתורת חיים שמפרש דלכך בלע מצה יצא אף דבליעה שלם בלא לעיסה לא הוי דרך אכילה משום דבמ"ע דמצה לא בעינן דרך אכילתן ולפי מה שביארתי הא מוכח ממתניתין דיש אוכל אכילה אחת דמיירי בבלען שלם ולא לעסן לר"א ב"א ואעפ"כ חייב עלה ה' חטאות אלמא דזהו מיקרי דרך אכילתן וא"כ לפ"ז הדרי קושייתי לדוכתא דמאי פריך הגמ' לרבא והרי הקדש הא י"ל דרבא ס"ל כר"א ב"א דתני פיגול והנ"ל ליישב דהנה לכאורה עדיין קשה לר"א ב"א מאי משני דלכך לא קתני דם משום דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים הא ע"כ צריכין לומר דמיירי מתניתין בלעסו ובלעיסה הא מחזיק הבית הבליעה ג' זיתים והוא:

דהנה הקצה"ח (בסי' כ"ח) הקשה אהא דמוסיף ר"מ אם היה שבת והוציאו בפיו חייב דמאי הוסיף ר"מ הא במה דהוסיף שבת חיסר אשם דבפסחים (דף כ"ט תניא האוכל חמץ של הקדש י"א מעל וי"א לא מעל מאן י"א ר' נחוניא בן הקנה דס"ל דכרת פוטר מתשלומין ועי"ש בתוס' ד"ה רבי כו' דאם פטור מקרן וחומש פטור נמי מקרבן שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש וא"כ אם היתה שבת דהיה חייב מיתה בזה"ב ודאי פטור מתשלומין וא"כ ליכא אשם וא"כ מאי מוסיף ר"מ כיון דמיחסר אידך קרבן אשם וע"כ צ"ל בישוב קושיית הקצה"ח דלא שייך ליפטור משום קלבד"מ משום דעל הקרן נתחייב תכף מדלעסו כדאיתא בכתובות (ד' ל') מדלעסו קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד דבלעו א"כ שפיר קאמר ר"מ אם היה שבת כו' דמשום שבת לא מתחייב עד אחר שבלען שאז הוא הנחתן כמש"כ התוס' בכריתות (דף י"ד) בד"ה אם וא"כ כיון דלא באים בב"א החיוב מיתה וממון אינו מיפטר משום קלבד"מ ובשעה שבלען שוב מתחייב חומש ואשם אף שמחויב במיתה משום דחומש ואשם כפרה הם ולא מיפטר משום קלב"מ כמבואר בתוס' פסחים הנ"ל ד"ה רבי ובתוס' כתובות (דף ל"ג) ד"ה זר עי"ש והא דמבואר בפסחים הנ"ל דלא מעל מיירי שבלען בב"א דאז באין החיוב מיתה וממון בב"א ומיפטר מטעם קלב"מ א"כ לפ"ז מוכח דמתני' מיירי בלעסו וא"כ עדיין תקשה דליתני נמי דם:

והנ"ל ליישב לפי מה דאיתא בכתובות (דף ל"ג) ר"ל אמר הא מני ר"מ היא דאמר הי' לוקה ומשלם כו' וכ"ת ר"מ לוקה ומשלם א"ל מת ומשלם ל"ל ולא והתניא גנב וטבח בשבת משלם תשלומי ד' וה' דברי ר"מ וחכמים פוטרים הא אתמר עלה אמר ר"י בטובח ע"י אחר כו' וא"כ י"ל דר"א ב"א ס"ל דהך ברייתא דגנב וטבח בשבת דמחייב ר"מ דקתני סתמא משמע בטובח ע"י עצמו א"כ מוכח דר"מ ס"ל מת ומשלם א"כ שפיר הוסיף ר"מ שבת משום דלר"מ לשיטתו לא מיפטר מטעם קלב"מ והא דהשיבו לו חכמים דאינו מן השם אף דלהחכמים בלא"ה א"א למיחשיב שבת דא"כ יחסר אשם דהא החכמים דר"מ פוטרים מתשלומי ד' וה' משום דקלב"מ י"ל דהשיבו אף לשיטת ר"מ דלא מיפטר מטעם קלב"מ אעפ"כ הא אינו מן השם]:

והשתא א"ש הא דפריך הגמ' והרי הקדש לפי מה דאיתא בכתובות (דף ל"ג) הנ"ל וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא אמר רחמנא וטבחו או מכרו מה מכירה ע"י אחר אף טביחה ע"י אחר וא"כ משמע דרבא מוקים להא דר"מ דמחייב בד' וה' בטובח ע"י אחר א"כ ר"מ מת ומשלם ל"ל א"כ תקשה קושיית הקצה"ח דמאי מוסיף ר"מ שבת הא יחסר אשם וע"כ צריך לומר כנ"ל דמיירי בלעסו וא"כ ע"כ א"א לשנות במתני' פיגול דא"כ תקשה אמאי לא תני נמי דם וע"כ דרבא לשיטתו א"א לסבור כר"א ב"א לכך פריך הגמ' שפיר והרי הקדש וא"כ א"ש הא דהביא סיומא דמתני' דר"מ אומר אם היתה שבת כיון דכל עיקר הקושיא לרבא הוא מר"מ כמ"ש:

ג ובמ"א ביארתי באופן אחר ליישב הא דהביא המקשן סיומא דמתני' דברי ר"מ וישבתי בזה מה דק"ל על הא דמשני רבינא שם דלכך לא חשיב שבועה משום דכי קתני מידי דחייל אמידי דאית ביה משא שבועה דחיילא אמידי דלית ביה משא כגון שאישן ושלא אישן לא קתני ולכאורה ק"ל מאי משני רבינא הא עדיין תקשה אף דאי אפשר לחשוב איסור שבועה מ"מ קשה דליחשיב במתני' קונם כגון שאמר קונם שלא אוכל תמרים וחלב דחייל בכולל דבזה ליכא לשנויי דלא קתני מידי דחייל אמידי דלאו בר משא דהא נדרים אין חלין אלא על דבר שיש בו ממש כמבואר בשבועות שם ת"ר חומר בשבועות מבנדרים שהשבועות חלין על דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים והנ"ל ליישב דלרבינא לשיטתו לא קשה כלל דליחשיב קונם והוא דהא לכאורה יש לדקדק דלמאי האריך הגמ' בהקושי' דמקשה על רבא מהא דתנן יש אוכל אכילה א' להביא סיומא דמתניתין דר"מ אומר אם היה שבת והוציאה בפיו חייב וליישב זאת נראה עפ"י מה דהקשו התוס' אהא דפריך הגמ' דליחשיב נמי שבועה שלא אוכל תמרים וחלב הא מבואר בתוס' יבמות (דף ל"ג) בד"ה א"ר יוסי דכולל בקל על חמור אינו חל וא"כ ניחא

הא דלא חשיב שבועה משום דשבועה אינו יכול לחול על איסור חלב בכולל משום דהוי קל על חמור דשבועה הוי קל לגבי חלב דעל חלב חייב כרת ועל שבועה אינו אלא בלאו ותירצו דאעפ"כ איכא ג"כ קולא בחלב מה שאינו בשבועה דחלב הותר מכללו אצל חיה משא"כ בשבועה דלא הותרה מכללה וא"כ כיון דאיכא חומר בכל אחד מה שאינו בחבירו מיקרו שוין:

אמנם עדיין תקשה מאי פריך הגמ' הא איתא בפסחים (דף כ"ג) וריה"ג אשכחן חלב דשרי' רחמנא אלא גיד נימא דאסור ומשני מייתי לה בק"ו מחלב ומה חלב שענש כרת מותר בהנאה גיד לא כש"כ ור"ש מה לחלב שכן הותר מכללו אצל חיה כו' וריה"ג אנן בבהמה קאמרינן ובבהמה מיהת לא אישתרי וא"כ קשה מאי פריך הגמרא דליתני נמי שבועה הא יש לומר דהך מתניתין ס"ל כריה"ג דחלב לא הוי הותר מכללו וא"כ א"ש הא דלא חשיב שבועה משום דשבועה אינו יכול לחול על חלב דהוי קל על חמור אמנם י"ל דהגמ' פריך שפיר דע"כ צ"ל דהחכמים ס"ל דחלב מיקרי הותר מכללו דאל"כ תקשה האיך חל איסור מעילה על חלב שהרי מיד משנולדה נאסר חלבה אקדשיה מיגו דחייל על בשרה חייל נמי על חלבה כמבואר ברש"י והא קיי"ל הזיד במעילה באזהרה וא"כ הא הוי איסור מעילה על חלב קל על חמור ואמאי חל [ואיסור הנאה דהקדש ל"מ חמור אי נימא דמעילה בפרוטה ור"מ יסבור כן דיתיישב ק' הקצו' דמשכחת לה דאכל חצי זית והוי פרוטה] וע"כ דחלב הוי. הותר מכללו אך עדיין תקשה מאי פריך הגמ' הא י"ל דהחכמים ס"ל כרי"ה דחלב לא מיקרי הותר מכללו והא דחייל איסור מעילה על איסור חלב הוא משום דמשכחת לה בולדות קדשים דתיכף משנולדה הוי קדושה ונאסר חלבה א"כ הוי איסור ב"א לכך חייל אבל באמת בכולל לא חל כנ"ל:

אך י"ל דהגמ' פריך שפיר דאיתא בחולין (דף ע"ה) איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לא כלום כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכלו ר"י אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי ר"ל אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי וביבמות (דף ל"ו) איתא אמר רבא הילכתא בכל מקום כר' יוחנן לגבי ר"ל לבר מהנהו תלת כו' וא"כ אתא שפיר הא דפריך הגמרא דליחשיב נמי שבועה משום דלרבא לשיטתו דסובר כר' יוחנן ליכא לאוקמא דמיירי בולדות קדשים דעדיין תקשה ממ"נ האיך ס"ל לחכמים דמתניתין אי ס"ל דולדות קדשים במעי אמן הם קדושין א"כ קשה דהאיך חל איסור חלב על איסור מעילה הא איסור מעילה קדים דאיסור חלב אינו חל עד שיהיה בן ט' חדשים ואיסור מעילה חייל תיכף משנוצרה הבהמה ואי ס"ל דולדות קדשים בהוייתן הם קדושים א"כ קשה דהאיך חל איסור מעילה על חלב הא חלב קדים דהתולש חלב

מבן ט' חי ואכלו חייב ואיסור מעילה אינו חייל עד שיולד אמנם עדיין תקשה מאי פריך הגמ' לפי מה דמבואר ברשב"א בחולין (דף צ') דהקשה אהא דאמרינן לקמן (דף ק"ג) דאכל חלב מן החי ומן הטרפה ר"י אומר חייב שלש ואוקמינן בשנטרפה עם יציאת רובה דאיסור חלב ואיסור טרפה בהדדי קאתו ואע"ג דשמעינן לר"י דאמר דקודם שנולד חלה עליו איסור חלב דחדשים גרמי אלא ע"כ צ"ל משום דאיסור חלב דהשליל תלוי ועומד שמא תשחט האם ויהיה לה היתר בשחיטה ועד שיולד לא חשבינן ליה איסור חל עליה עכ"ל עיי"ש וא"כ לפ"ז לסברת הרשב"א א"ש דנוכל לומר דת"ק ס"ל דולדות קדשים בהוייתן הם קדושים ואעפ"כ חשיב איסור בת אחת משום דאיסור חלב גם כן אינו חל עד שיולד משום דיש לו היתר בשחיטה וא"כ הוי ב"א וחייל אבל באמת ע"י כולל אינו יכול לחול משום דהוי קל על חמור דמתניתן סובר כריה"ג דחלב לא הוי הותר מכללו וא"כ א"ש הא דלא חשיב שבועה משום דאינו יכול לחול על איסור חלב דחמור: אמנם י"ל דהגמ' פריך שפיר דאיתא בחולין (דף צ"ב) ונוהג בשליל אמר שמואל וחלבו מותר לדברי הכל ופריך הגמ' חלבו דמאי אילימא דשליל והא מיפלג פליגי בי' דתניא ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואמר ר"א אמר ר"א מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד כו' נמצא מבואר דר"מ סובר דחלב דבן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו וא"כ א"ש דקושיית הגמ' הוא מר"מ דמדקאמר ר"מ אף אם היה שבת והוציאה בפיו חייב משמע דבאינך מודה להת"ק דחייב בכל הארבע חטאות ואשם אחד רק דמוסיף שבת: והשתא תקשה הא לר"מ לשיטתו דסובר דחלבו דבן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו ה"ל להוסיף ג"כ שבועה כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלב דליכא לשנויא דר"מ סובר כריה"ג דחלב לא מיקרי הותר מכללו לכך אינו חל שבועה על חלב משום דהוי קל על חמור דא"כ תקשה האיך חל איסור מעילה על איסור חלב דקדים דל"ל דמשכחת לה בולדות קדשים דהא, לדידיה תקשה ממ"נ כנ"ל כיון דסובר דחלבו דבן ט' חי אינו ניתר ע"י שחיטת אמו והשתא א"ש דלכך הביא הגמ' בהקושיא על רבא הך סיומא דמתני' דר"מ אומר אם היה שבת כו' משום דמהחכמים דמתני' ליכא קושיא דליחשיב נמי שבועה דהא החכמים דר"מ הוא מהסתם ר' יהודה ואם כן לר"י לשיטתו א"ש די"ל דלכך לא חשיב שבועה משום דסובר כריה"ג דחלב לא הוי הותר מכללו והא דחייל איסור מעילה על איסור חלב דקדים הוא משום דמיירי בולדות קדשים דלר"י לשיטתו דסובר דחלבו של בן ט' חי ניתר בשחיטת אמו הוי איסור בת אחת וחייל אבל לר"מ לשיטתו דסובר דחלבו של בן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו פריך שפיר:

ד וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי הנ"ל אהא דמשני רבינא דלכך לא קתני שבועה משום דחייל אמידי דלית ביה מששא דעדיין תקשה דליתני קונם שלא אוכל תמרים וחלב דבזה ליכא לשנויי דלא קתני מידי דחייל אמידי דלית ביה מששא דהא קונם אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש אבל לפי מה שביארתי דכל עיקר הקושיא הוא רק מהא דהוסיף ר"מ שבת ולא הוסיף שבועה ג"כ א"כ א"ש דרבינא לשיטתו אזיל דאיתא לעיל בשבועות (דף כ"ב) רבינא אמר כי אמר ר"פ לענין מלקות כי תניא ההיא לענין קרבן דבעינן שוה פרוטה למימרא דסברי רבנן יש מעילה בקונמות והתניא ככר זו עלי הקדש הרי הוא מעל וחבירו לא מעל דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בין הוא בין חבירו לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות ומשני הגמרא איפוך והנה הא דאמרינן איפוך הוא דווקא אליבא דרבינא כמבואר בתוס' שם ד"ה רבינא וא"כ א"ש הא דלא חשיב קונם בין להחכמים ובין לר"מ דלכל חד וחד לשיטתו ניחא דלהחכמים לא קשה דליחשיב עוד קונם אף לרבינא דס"ל דחכמים דר"מ ס"ל דיש מעילה בקונמות משום דר"י לשיטתו אזיל דס"ל דחלבו של שליל אינו ניתר בשחיטת אמו אם כן לדידיה בלא"ה ניחא די"ל דסובר כריה"ג דחלב לא מיקרי הותר מכללו וא"כ א"ש הא דלא חשיב איסור קונם ושבועה משום דקונם אינו יכול לחול על איסור חלב דקדים בכולל משום דהוי קל על חמור והא דחייל איסור מעילה על חלב הוא משום דמיירי בולדות קדשים דלר"י לשיטתו הוי איסור בא אחת לכך חייל וכל עיקר הקושיא הוא רק לר"מ לשיטתו דסובר דחלבו של בן ט' חי אינו ניתר בשחיטת אמו א"כ מוכח לדידיה מהא דחייל מעילה על חלב דחלב מיקרי הותר מכללו קשה לדידיה דה"ל להוסיף שבועה ג"כ ולדידי' בלא"ה ניחא הא דלא חשיב קונם דר"מ לשיטתו אזיל דסובר דאין מעילה בקונמות אליבא דרבינא לשיטתו א"כ ליכא חיוב קרבן כלל בקונם ובמתניתין לא חשיב רק חיובא דקרבן ולא תקשה לדידיה רק דליחשיב שבועה דבזה איכא חיוב קרבן אם החליף שבועתו וע"ז הא שפיר משני רבינא דלכך לא חשיב שבועה משום דחייל אמידי דלית ביה מששא:

ה והנ"ל ליישב עוד באופן אחר די"ל דרבינא סובר כתירוץ בתרא בפסחים (דף כ"ג) דריה"ג סובר דחלב לא מיקרי הותר מכללו משום דאנן בבהמה קאמרינן ובבהמה מיהת לא אישתרי וא"כ י"ל קושיית הגמ' בלא"ה דלכך לא חשיב שבועה משום די"ל דמתניתין ס"ל כריה"ג דחלב לא מיקרי הותר מכללו וא"כ אינו חל איסור שבועה על חלב בכולל משום דהוי כולל בקל על חמור כיון דחלב לא מיקרי קיל:

אמנם י"ל דהגמ' פריך שפיר דל"ל דמתניתין סובר כריה"ג דחלב לא מיקרי הותר מכללו דא"כ תקשה אמאי חייל איסור יוה"כ על חלב דקדים בכולל הא הוי כולל בקל על חמור

דעל חלב חייב בכזית ומצד איסור יוה"כ אינו חייב רק בככותבת גם הא חלב אין היתר לאיסורו משא"כ יוה"כ דיש היתר לאיסורו דלמחר יהיה מותר באכילה וע"כ צ"ל דחלב מיקרי ג"כ קיל משום דהותר מכללו אצל חיה א"כ פריך הגמ' שפיר דליחשיב שבועה אמנם עדיין תקשה לפי מה דמבואר בש"א (סי' ע') ליישב קושיית התוס' בכריתות (דף כ"ג) אהא דפריך רבא ומי סבר ר"ש איסור חע"א והא תניא רש"א האוכל נבלה ביוה"כ פטור והקשו התוס' מאי פריך רבא דילמא שאני גבי יוה"כ מש"ה לא חל על איסור נבלה דאינו רק איסור כולל אבל הכא גבי נותר דהוי איסור מוסיף מודה ר"ש דחל ותירץ הש"א דיוה"כ הוי ג"כ איסור מוסיף משום דביוה"כ דלא כתיב ביה לשון אכילה אסור אפי' שלא כדרך אכילתן וא"כ הוי איסור יוה"כ איסור מוסיף דאיתוסף איסור באותה חתיכה שאסורה אפי' שלא כדרך אכילתן עיי"ש והשתא תקשה כיון דמוכח דרבא סובר דאיסור יוה"כ מיקרי איסור מוסיף א"כ מאי פריך הגמ' לרבא דליחשיב שבועה הא עדיין י"ל דלכך לא חשיב שבועה משום דסובר כריה"ג דחלב לא חשיב הותר מכללו וא"כ א"ש דשבועה אינו חל בכולל משום דהוי כולל בקל על חמור והא דחייל איסור יוה"כ על חלב הוא משום דיוה"כ הוי איסור מוסיף לרבא ובמוסיף חייל אפי' בקל על חמור:

וע"כ צ"ל דקושיית הגמ' הוא אהא דהוסיף ר"מ שבת דה"ל להוסיף שבועה ג"כ דאיתא בעו"ג (דף ס"ז) ומי איכא למ"ד נותן טעם לפגם אסור אין והא תניא אחד נותן טעם לפגם ואחד נותן טעם לשבח אסור דברי ר"מ רש"א לשבח אסור לפגם מותר מאי טעמא דר"ש אמר קרא לא תאכלו כל נבלה כו' כל הראויה קרויה נבלה ושאינו ראוי' אינו קרויה נבלה ור"מ ההיא למעוטי סרוחה מעיקרא אלמא דר"מ סובר דאם נסרחה לאחר כך אסורה אף דאינו ראוי' לאכילת אדם וא"כ קשה הא הוי שלא כדרך אכילתן כיון דאינה ראוי' לאכילה וכן מבואר ברמב"ם דטעמא דנ"ט לפגם מותר הוא משום דהוי שלא כדרך אכילתן וע"כ צ"ל דר"מ סובר דשלא כדרך אכילתן אסור מדאורייתא וא"כ לפ"ז שפיר פריך הגמ' דעדיין תקשה לר"מ דה"ל להוסיף שבועה ג"כ דליכא למימר דסובר כריה"ג דחלב לא מיקרי הותר מכללו דא"כ תקשה אמאי חייל איסור יוה"כ על איסור חלב דל"ל דאיסור יוה"כ הוי איסור מוסיף משום דאיתוסף איסור שלא כדרך אכילתן דהא לר"מ לשיטתו ס"ל דכל איסורין שבתורה אסורין אפי' שלא כדרך אכילתן וע"כ דר"מ סובר דחלב חשיב קיל משום דהותר מכללו א"כ קשה דה"ל למיחשיב שבועה ג"כ וא"כ כיון דכל עיקר קושיית הגמ' הוא רק לר"מ א"כ שפיר משני רבינא דלכך לא קתני שבועה משום דחייל אמידי דלית ביה מששא ואין לומר דליתני קונם ז"א דהא לרבינא לשיטתו הא ס"ל לר"מ דאין מעילה בקונמות:

ו ועוד נ"ל ליישב הא דהקשה הט"א על התוס' משבועות (דף כ"ד) דפריך הגמ' והרי הקדש ומשני בבכור והנ"ל ליישב דהנה הגמ' בכריתות (דף י"ד) פריך וליתני ה' חטאות ונוקמה כגון דאכל כזית פיגול ולכאורה יש ליישב קושיית הגמ' לפי מה דמבואר במנחות (דף מ"א) אמר רב גידל אמר רב זריקת פיגול אינה מביאה לידי מעילה ואינה מוציאה מידי מעילה אינה. מביאה לידי מעילה באימורי קדשים קלים ואינה מוציאה מידי מעילה בקדשי קדשים ונקדים עוד מה שהקשה האבני מילואים אהא דקאמר הגמ' אקדשי' מיגו דאיתוסף בה איסור הנאה ומפ' התוס' דהוי איסור כולל והשתא תקשה להך שיטה דנדרים חלין על האסורים לקיים משום דאיסורים אינם אלא איסור גברא וכי אמר קונם איתוסף איסור אחפצא וא"כ תקשה הא שפיר מצי לחול איסור מוקדשין על איסור חלב משום דמוקדשין הוי איסור חפצא דהא נדר הוי האומר כקרבן וכאימרא ומוקדשין הוי נדר גמור ואיסור חפצא הא חייל על שאר איסורים וכן בכריתות (דף כ"ז) מפיק לה מקרא דבמוקדשין איסור חע"א דכתיב כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה ותיפוק לי' דאימורין ה"ל איסור חפצא וחייל על האיסורים ואע"ג דבשר קדשים קלים לאחר זריקה תו לא מיקרי דבר הנדור זהו רק הבשר כיון שיש להם היתר לכהנים ולבעלים אבל אימורין דלגבוה סלקי לעולם הוי דבר הנדור כמבואר בנדרים פ"ב דכאימורין ה"ל נדר וא"כ ה"ל איסור חפצא ואמאי בעינן דליהוי איסור כולל או מוסיף א"ו מוכח דאין הנדרים חלין על האיסורים והנ"ל ליישב דהנה בקדשים קלים אין מועלין עד שיזרוק הדם נזרק הדם מועלין באימורים כמבואר במעילה (דף ו') וכן פסק הרמב"ם (פ"ב מה' מעילה ה"א) ומעתה הדבר נכון דבאמת כל הטעם דנדר חל על דבר מצוה הוא משום דהוי איסור חפצא ולכך נדר על נדר לא חל כמבואר בר"ן ריש פ' ואילו מותרין ולפ"ז כיון דמשעה דאקדשיה כבר נתקדשה הבהמה והי' עליה איסור מוקדשין ואין בה מעילה וא"כ הא לענין איסור מעילה שוב לא מצי לחול על איסור חלב משום דאין איסור חע"א ולא שייך לומר דהוי איסור חפצא דהא כבר היה עליה איסור חפצא בלא איסור מעילה דהרי אף דאין מעילה בשלמים אעפ"כ איסורא דאורייתא איכא ועי' במ"ל (פ"ב מה' מעילה ה"א) וא"כ הא האיסור מעילה לא מצי לחול עלה כיון דלא נתוסף מצד מעילה איסור אחפצא דכבר הי' עלה איסור חפצא ובזה מדוקדק ד' הגמ' הא דאמרו בכריתות הנ"ל כל חלב לה' לרבות ק"ק למעילה והיינו ק"ק דאין בהם איסור מעילה קודם שנזרק הדם א"כ לא הוי איסור מעילה איסור חפצא ובזה א"ש הא דקאמר הגמ' אקדשי' מיגו דאיתוסף איסור הנאה משום דהגמ' רוצה ליישב בכל מוקדשין אפי' בשלמים והשתא מאי פריך הגמ' דליתני כזית פיגול הא י"ל דלכך לא תני מתני' פיגול

משום דמתני' מיירי בקדשים קלים א"כ אם יחשב פיגול יחסר אידך לאו דאשם דהא זריקת פיגול אינו מביא לידי מעילה בק"ק וא"ל דאכתי תקשה דליחשיב פיגול ובשארי קרבנות ז"א דהמשנה רוצה להורות דאיסור חע"א בכולל וזה מוכח ממוקדשין דחל על חלב כמבואר ברש"י הנ"ל א"כ בשארי מוקדשין הוי איסו' מוסיף אבל בק"ק דלא הוי איסו' מוסיף ה"א דלא חל לכך קמ"ל דחל בכולל אף דהוי כולל בקל על חמור:

ז והנ"ל ליישב דהגמ' פריך שפיר דל"ל דמתניתן מיירי בקדשים קלים דהא התוס' הקשו אמאי לא חשיב שבועה ותי' דמידי דאיתא בשאלה לא קתני ומוקדשין דתני אע"ג דהוי בשאלה מ"מ לאחר שנשחטו ונזרקו דמן כהילכתן ליתא בשאלה והנ"ל לומר בזה כלל חדש דאף לשיטת התוס' דלאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה אעפ"כ בקדשים קלים דממון בעלים הם ישנן בשאלה אף לאחר שחיטה וזריקה והוא לפי מה שביארתי במ"א להסביר סברת התוס' דלכך לאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה לפי מה דמבואר בתוס' פסחים (דף מ"ה) בד"ה הואיל דבקדשי בדק הבית לא מהני שאלה בתר דאתא ליד גזבר וצריכין להבין במאי אלוק קודם דאתא ליד גזבר מלבתר דאתא ליד גזבר והנ"ל דסברתם כך הוא דלא מהני שאלה בהקדש רק היכא דהדבר לא יצא עדיין מרשות המקדיש לגמרי אם כן כיון דאיכא להמקדיש בהדבר הנקדש עוד זכות ממון ולא נכנסה לגמרי לרשות גבוה שוב יכול לשאול על הקדישו שיתהוה חולין אבל היכא דהדבר יצא מרשות הבעלים לגמרי וכלתה כח המקדיש מהדבר הנקדש ונכנסה לגמרי לרשות גבוה שוב אינו יכול לשאול על הקדישו לעקור זכות גבוה מהחפץ:

ומעתה א"ש לפי מה דמבוא' בתוס' ערכין (דל"ב) דהקשו אהא דפי' רש"י אהא דקאמר הגמ' קדשי בד"ה שהקדיש לקדשי מזבח לא עשה כלום ומפ' רש"י דלא שייך טובת הנאה בקדשי בד"ה ולא נהירא למורי האי טעמא דאטו מי לא שייך ביה לומר כמה אדם רוצה ליתן לב"ה אע"פ שאינו רשאי כמו בקדשי מזבח כו' עיי"ש אלמא דס"ל להתוס' דאף בקדשי בד"ה שייך בהו טובת הנאה ומעתה לפי מה שביארתי לעיל [מערכה ט' אות ט'] דאף א"נ דטובת הנאה אינה ממון אעפ"כ עדיין לא יצא מרשות בעלים וכח הבעלים מעורב בו א"כ א"ש דקודם דאתא ליד גזבר כיון דיש לו בה זכות טובת הנאה ולא כלתה לגמרי כח המקדיש לכך מהני שאלה משא"כ בתר דאתא ליד גזבר דשוב אין לו בה טובת הנאה וכלתה כח המקדיש לגמרי לכך ליתנייהו בשאלה ומעתה א"ש הא דלא מהני שאלה בהקדש לאחר שחיטה וזריקה לפי מה דמבואר בב"ק (דף ע"ו) בשלמא אטביחה לא לחייב דכי קא טבח דהקדש קא טבח אלא אהקדש ליחייב מה לי מכרו להדיוט ומה לי מכרו לשמים ומשני דהתם מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא

דראובן וע"כ לא הוי מכירה אלמא דקדשי מזבח לא מחשיב יצא מרשות הבעלים משום דהא איכא להבעלים בהו זכות כפרה א"כ כ"ז קודם שחיטה וזריקה אבל לאחר שחיטה וזריקה דכבר נתכפר בהזריקה שוב כלה כח המקדיש מהקרבן ויצא מרשותו לגמרי לכך לא מהני בהו שאלה כמו דלא מהני שאלה בקדשי בד"ה היכא דאתא ליד גזבר וא"כ הא זהו דווקא בכל מוקדשין אבל בקדשים קלים כיון דממון בעלים הוא ואף לאחר שחיטה וזריקה עודנה שייך הבשר להבעלים כמבואר בתוס' ב"ק (דף י"ב) דהא דאמרינן דלאחר שחיטה אפי' ריה"ג מודה דכי קא זכו משולחן גבוה קא זכו הוא רק בחלק הכהנים אבל בחלק הבעלים הוי ממון בעלים אפי' לאחר שחיטה וא"כ כיון דבקדשים קלים אף לאחר שחיטה וזריקה יש להבעלים זכות בה ולא יצא מרשות הבעלים שוב מהני בהו שאלה אף לאחר שחיטה וזריקה: ומעתה א"ש דהגמ' פריך שפיר דהא קשה אמאי לא תני שבועה שלא אוכל תמרים וחלב וע"כ צ"ל דמילתא דאיתא בשאלה לא קתני א"כ תקשה הא הקדש איתנייהו בשאלה וע"כ צריכין לומר דלאחר שחיטה וזריקה ליתא בשאלה ע"כ צריכין לומר דמיירי בקדשי קדשים דהא בשלמים איתנייהו בשאלה א"כ שפיר פריך הגמ' והרי פיגול ודחיקא לי' לאוקמא בבכור דוקא דהא מתני' סתמא קתני והשתא א"ש דהגמ' פריך שפיר בשבועות והרי הקדש משום דקשה להו אמאי לא תני פיגול ודחיקא להו תירוצא דהגמ' בכריתות הנ"ל וע"כ צ"ל דמיירי בקדשים קלים א"כ תקשה הא בשלמים מהני שאלה אף לאחר שחיטה וזריקה לכך משני בבכור ויש אתי בזה פלפול עצום ואכ"מ:

## מערכה כה

א המחנה אפרים בהל' שבועות (סימן ח') נסתפק בזה במי שנשבע להיות שותף לחבירו שנה אחת ואח"כ נשבע לאחר להיות שותף עמו שתי שנים אם חל השבועה השני' להיות שותף עמו אחר עבור השנה. והאריך להוכיח דלא אמרינן בכה"ג נדר שהותר מקצתו הותר כולו כיון דלא מצא מקום לחול על המקצת א"כ על מה שחל השבועה לא הותרה כלל עיי"ש:

והנ"ל להוכיח דלא כהמ"א מהא דאיתא בשבועות (דף כ"ג) שבועה שלא אוכל ואכל נבלות וטרפות חייב כו' ופריך הגמרא אמאי הא הוי מושבע ועומד מהר סיני רב ושמואל ור"י דאמרי בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין ור"ל אמר אי אתה מוצא אלא במפרש חצי שיעור כו' ר"ל מ"ט לא אמר כר"י אמר לך כי אמרינן איסור כולל באיסור הבא מאיליו באיסור הבא ע"י עצמו לא אמרינן וק"ל לר"ל דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו

לא אמרינן א"כ תקשה הא דתנן במכות (דף כ"ב) יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין כו' וקחשיב שם כהן ונזיר אבית הטומאה והנה לכאורה תקשה הא קיי"ל דאין איסור חל על איסור וא"כ האיך חל איסור טומאת נזיר על טומאת כהן דקדים וע"כ צריכין לומר דלכך חל איסור נזיר על איסור כהן משום דאיסור נזיר הוה איסור כולל דכולל יין ותגלחת וגם הא כולל טומאת קרובים שהכהן מותר לטמא להן ומצד נזירות אסור וא"כ תקשה לר"ל דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן האיך חל איסור נזיר על איסור כהן דליכא למימר דחל בכולל דהא הוי כולל הבא ע"י עצמו דהוא עצמו קיבל עליו נזירות וא"כ אמאי חייב שתים וא"ל דמשכחת לה כשהדירו אביו בנזיר דקיי"ל האב מדיר את בנו בנזיר וא"כ משכחת לה דבאים כאחת כהן ונזיר [ועיין בירושלמי פ"ק דנזיר הגע עצמך שהקדישו אביו מרחם] ז"א דהא לר"ל קיימינן ור"ל הא ס"ל בנזיר (דף כ"ט) דהא דהאיש מדיר את בנו בנזיר הוא רק מדרבנן כדי לחנכו במצות:

ב אלא ע"כ דאמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אף אם לא מצא מקום לחול על המקצת וא"כ א"ש די"ל דטעמא דר"ל דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן הוא משום דכולל לא שייך אלא היכא דהאיסור חל על ההיתר בודאי אפילו אם לא יהיה חל על האיסור לכן אמרינן כיון דהאיסור חל על ההיתר דבזה אינו מנוע מלחול לכך חל נמי על האיסור אבל באיסור הבא ע"י עצמו כגון שבועה שלא אוכל נבלות וכשרות לא שייך לומר כולל דהא אם נימא דאינו חל השבועה על הנבלות גם על הכשרות אינו חל דהוה נדר שבטלה מקצתו בטלה כולו וא"כ לא שייך לומר דיחול על האיסור מיגו דחל על ההיתר דהא יכולין לתפוס צד השני לומר בהיפוך מיגו דלא חל על האיסור גם על ההיתר לא חל דהוה נדר שבטלה מקצתה בטלה כולו וא"כ לא שייך בזה כולל והשתא לפ"ז א"ש דבנזירות חל בכולל אפי' לר"ל לפי מה דאיתא בנזיר (דף ג') הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגים כו' ה"ז נזיר כו' ועיין לקמן (ד' י"א) הריני נזיר ע"מ שאטמא למתים ה"ז נזיר אלמא דס"ל להחכמים דילפינן מקרא דמיין ושכר יזיר דאפילו אם לא קיבל אלא מחד מנהון הוי נזיר וא"כ שפיר משכחת לה להאי נזיר דמתני' בכהן שקיבל עליו נזירות ע"מ שיהא מותר מצד נזירות ליטמא למתים וכיון דקיי"ל אפי' בחד מנהון הוי נזיר חל הנזירות על איסור כהן דקדים בכולל דיין דבזה ל"ל בהיפוך מיגו דלא חל האיסור נזירות על טומאת כהן דקדים הוה נדר שהותר מקצתה הותר כולו והותר ג"כ האיסור דיין ז"א דהא הטעם דנדר שהותר מקצתו הותר כולו מבואר בר"ן בנדרים (דף ס"ו) משום דבעינן ככל היוצא מפיו יעשה עיי"ש וא"כ זה לא שייך היכא דאמר הריני נזיר ע"מ שאטמא למתים דבזה אף אם לא יחול האיסור נזירות על טומאת כהן אעפ"כ לא יבטל בזה האיסור דיין דהוה

ככל היוצא מפיו וא"כ כיון דלא שייך בזה נדר שהותר מקצתו הותר כולו וחל הנזירות על יין בוודאי שוב חל ג"כ על טומאת כהן בכולל דיין וא"כ לפ"ז מוכח דאף בלא מצא מקוה לחול על המקצת ג"כ אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו דהא בשבועה שלא אוכל נבלות וכשרות לא חל השבועה מעיקרו על הנבלות ואף על פי כן אמרינן בזה נדר שהותר מקצתו:

ג ולכאורה יש לדחות ראי' זו די"ל לפי מה דאיתא בנזיר (דף ג') ואב"ע ר"ש לית לי' איסור חל על איסור ופרשו התוספות פי' דבעלמא ל"ל איסור חל על איסור ואי לאו קרא הכא ה"א דבנשבע שלא לשתות ושוב נדר בנזיר ושתה יין לא לחייב על נזירות קמ"ל הקרא דמיין ושכר יזיר דאם נשבע שלא לשתות ונדר בנזיר ועבר ושתה דלקי שתים וא"כ לפ"ז י"ל דלר"ל אתיא מתניתין כר' שמעון וא"כ שפיר חל נזירות על איסור כהונה דקדים אף דהוי כולל הבא ע"י עצמו דהא לח"ש בנזירות גלי קרא דחל על איסור הקדום [ועיון בש"א (סי' ס')]:

אך באמת ז"א דלר"ל לשיטתי' א"א לתרץ כן דאיתא במכות (שם) א"ר ינאי בחבורה נמנו וגמרו החופה בכלאים לוקה א"ל ר"י לאו משנתינו היא זו יש חורש תלם א' וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור כו' וכלאים בכרם האי חורש דמחייב משום כלאים היכי משכחת לה לאו דמכסי בהדי דאזיל א"ל ר"ל לר' יוחנן אי לאו דקילסך גברא רבה הוה אמינא מתניתין מני ר"ע היא דאמר המקיים כלאים לוקה כו' עיי"ש והשתא לפ"ז תקשה דהאיך מצי ר"ל לאוקמא מתניתין כר"ע הא ר"ע ע"כ לא סבר כר"ש דאם נזיר מחד מנהון לא הוה נזיר דהא הגמרא פריך (שם בנזיר] ורבנן [פי' דס"ל דאפי' נזיר מחד מנהון הוי נזיר] הא כתיב מכל אשר יעשה מגפן היין אמרי לך התם לימד על איסורי נזיר שמצטרפין זה עם זה ור"ש לית לי' צירוף דתני' רש"א כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן ואיתא בשבועות (דף כ"א) איבעי להו ר"ע בכל התורה כולה כר"ש ס"ל דכ"ש למכות כו' או דילמא ברבנן ס"ל והכא הואיל ומפרש חייב סתם נמי חייב ת"ש ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ויש בו לצרף כזית חייב ואס"ד בעלמא כר"ש ס"ל ל"ל לצרף כו' וא"כ כיון דר"ע סובר דלא כר"ש ע"כ מוכרח לסבור כרבנן דאפי' נזיר מחד מנהון הוי נזיר דהא לר"ל ל"ל דטעמא דרבנן דס"ל דנזיר מחד מנהון הוי נזיר משום דאזלי לשיטתייהו דס"ל דאיסור חל על איסור בכולל וא"כ לא איצטריך האי מיין ושכר יזיר להורות דאם נשבע שלא לשתות ושוב נדר בנזיר ושתה דחייב שתים דהא בלא"ה ידעינן דנזירות חל על שבועה בכולל דהא לר"ל כ"ע ס"ל דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן וא"כ בנזירות דהוי כולל הבא ע"י עצמו [אם נימא דלא כדברינו הנ"ל] לא הוי ידעינן

דחייב שתים לכך איצטריך קרא דמיין ושכר יזיר אע"כ צריכין לומר בהיפוך דבהא פליגי דפשטא דקרא דמיין ושכר יזיר משמע דאפי' לא נזר אלא מחד מנהון הוי נזיר כרבנן אלא דר"ש לשיטתי' דס"ל כ"ש למכות וא"כ לא איצטריך האי מכל אשר יעשה מגפן היין להורות דאיסורי נזיר מצטרפין זע"ז לכך ס"ל דמוכח ע"כ מהא דמכל אשר יעשה מגפן היין להורות דבעינן שיזיר מכולם אבל לרבנן דס"ל דלא אמרינן כ"ש למכות א"כ כיון דאיצטריך האי מכל אשר יעשה כו' להורות דאיסורי נזיר מצטרפין זע"ז שוב מוכרחין לומר מצד פשטא דקרא דמיין ושכר יזיר דמשמע דאפילו נזר מחד מנהון הוה נזיר:

וא"כ לר"ע דס"ל דלא אמרינן כ"ש למכות א"כ ע"כ כרבנן ס"ל דקאי האי מיין ושכר יזיר להורות דאפי' נזר מחד מנהון הוי נזיר וא"כ תקשה דהאיך קאמר ר"ל אי לאו דקולסך גברא רבה הוה אמינא מתני' ר"ע היא הא לשיטת ר"ל ע"כ א"א לומר דמתניתין ר"ע היא דתקשה האיך חל נזירות על איסור כהונה הא הוי כולל הבא ע"י עצמו דאין לומר דבנזירות גלי קרא דמיין ושכר יזיר להורות דבזה איסור חל על איסור דהא לשיטת ר"ע דס"ל דבכל איסורין הוא בכזית מוכרחין לומר דס"ל כרבנן דאפילו נזר מחד מנהון הוי נזיר וא"כ לשיטת ר"ע תקשה דהאיך תני במתניתין כהן ונזיר דהאיך חל איסור נזירות על איסור טומאת כהן דקדים ואף דמצינו לדחוק ולמימר דרבי היא ונסיב לה אליביה דתנאי במקיים סבר לה כר"ע ובהא דנזיר מחד מנהון לא ס"ל כר"ע אלא כר"ש דנזיר מחד מנהון לא הוי נזיר אעפ"כ תקשה מאי קאמר אי לאו דקילסך גברא רבה ה"א דמתניתין ר"ע היא הא אדרבה לשיטת ר"ל שפיר קילסוהו דעדיף יותר לאוקמא מתניתין דלא כר"ע בכדי שלא יהיה נצרכים לדחוק ולומר דרבי היא ונסיב לה אליבי' דתנאי דזהו מצד הדוחק ועיין בב"ק (דף ה') אי סבר לה כר"ע ליתני תרי גוונא שור] וא"ל דר"ל קאמר זה לשיטתי' דר' יוחנן דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו אמרינן וא"כ לשיטתך אמאי קילסך הא מצינו לאוקמי כר"ע ז"א דאיתא בחולין (דף ק"א) ורי"ה לית לי' איסור כולל והתנן שגג ועשה מלאכה מניין שחייב ע"ז בפני עצמו וע"ז בפני עצמו ת"ל שבת היא יוה"כ היא דברי ר"ה רע"א אינו חייב אלא אחת שלח רבין משמי' דר"י ב"ח כך הצעה של משנה ואיפוך ועיין בתוספות שם ד"ה ואיסור כולל דהא דאמרינן איפוך זהו דווקא לאביי דס"ל דשבת חשיב קדים משום דקביעא וקיימא אבל לרבא דס"ל דתרווייהו בהדי הדדי קאתו לא צריכין למימר איפוך:

והנה הגמרא [שם במכות] פריך וליתני שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט ומתרץ דהאי תנא איסור כולל לית לי' והשתא לפ"ז תקשה דהאיך מוקים ר"ל מתניתין כר"ע דא"כ קשה ממ"נ דאם נימא איפוך ור"ע אית לי' כולל תקשה כדפריך הגמרא דליחשיב

שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט כיון דמתניתין כר"ע דאית לי' כולל ואם לא אמרינן איפוך ור"ע ל"ל כולל א"כ תקשה דאמאי חל נזירות על איסור כהונה דקדים דליכא למימר דחל בכולל דיין ותגלחת הא ר"ע ל"ל כולל ואין לומר דא"כ בלא"ה תקשה דהאיך משני הגמרא דהאי תנא ל"ל כולל א"כ קשה דהאיך חל איסור נזירות על איסור כהונה ז"א דבלא"ה לא קשה די"ל דמתניתין אתי' כר"ש דס"ל דהאי מיון ושכר יזיר קאי להורות דבנזירות איסור חל על איסור (ועיין בש"א (סימן ס')] אבל לר"ל דמוקים למתניתין כר"ע ולשיטת ר"ע הא הוכחתי דע"כ לא ס"ל כר"ש א"כ תקשה ממ"נ כנ"ל וע"כ מוכרחין לומר רבי היא ונסיב לה אליבי' דתנאי וא"כ כיון דאף לשיטת ר' יוחנן דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו אמרינן נהיה מוכרחין לדחוק כרבי נסיב לה אליבי' דתנאי א"כ שפיר עביד דקילסוהו ולא רצה לאוקמי כר"ע כדי שלא לדחוק דרבי היא ונסיב לה אליבי' דתנאי:

אע"כ דמוכחי מזה כדברינו הנ"ל דטעמא דר"ל דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן הוא משום דיכולין לומר בהיפוך מיגו דלא חל אנבלות גם על הכשרות לא חל דהוי נדר שהותר מקצתו כו' וא"כ שפיר מצי רשב"ל לשיטתי' לאוקמא מתניתין כר"ע ויסבור דאמרינן איפוך ור"ע אית לי' כולל ולא תקשה דליחשיב שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט כיון דאית לי' כולל ז"א דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן אבל בנזירות דלא שייך לומר לרבנן דהוי כולל הבא ע"י עצמו כמו שביארתי וכיון שהוכחתי, דר"ע ע"כ כרבנן ס"ל לכך שפיר חל איסור נזירות על איסור כהונה דקדים ובזה ניחא מאי דלא אוקמא ר' יוחנן מתניתין כר"ע דר"י לשיטתי' דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו אמרינן א"כ ליכא לאוקמא כר"ע דתקשה ממ"נ כנ"ל והשתא לפ"ז מוכח דע"כ טעמא דר"ל דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן משום דיכולין לומר בהיפוך מיגו דלא חל אנבלות לא חל נמי אכשרות משום דהוי נדר שהותר מקצתו כו' א"כ מוכח דלא כהמחנה אפרים דאפי' אם לא מצא מקום מעיקרו לחול על המקצת ג"כ אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו: ד אך יש לסתור כל זה בהקדם לבאר מה שהשיגו התוספות על רש"י במכות (דף כ"א) בתוספות ד"ה החורש דמפרש רש"י אהא דתנן בשור וחמור והן מוקדשין דשור וחמור חשיב בתרתי דשור איירי בבכור שור וחמור איירי בפטר חמור ואסור בהנאה כר' יהודה והתוס' השיגו עליו ומפרשי דקחשיב כלאי הכרם בתרתי דזרע חטה ושעורה וחרצן וא"כ הוי כלאי זרעים וכלאי הכרס ולכאורה דברי רש"י תמוהים לפי מה שביארתי לעיל דלהמסקנא דמשני הגמרא דהאי תנא כולל לית לי' א"כ תקשה דהאיך חל איסור נזירות על איסור כהונה דקדים וע"כ צ"ל דמתניתין אתי' כר"ש דס"ל דאם נזיר מחד מנהון לא

הוי נזיר וא"כ האי מיין ושכר יזיר קאי להורות דבנזירות איסור חל על איסור א"כ תקשה דהא איתא בבכורות (דף ט') דר"ש ס"ל דפטר חמור מותר בהנאה [ועדופא הי' לרש"י לפרש כפי' התוספות דקחשיב כלאי הכרם בתרתי דזה אתי שפיר אף לרבי שמעון]:

והנ"ל ליישב דהנה הטו"א בר"ה (דף ד') הקשה אהא דקחשיב במתניתין שמונה לאוין הא בנזיר איכא ג"כ לאו דבל יחל ובל תאחר כמבואר בנדרים (דף ג') ומה נדרים עובר בבל יחל ובבל תאחר אף נזירות עובר בבל יחל ובל תאחר וא"כ הוי עשרה לאוין אך על בל תאחר תירץ כיון דמשכחת בנזיר שנטמא דאין עובר על בל תאחר כגון אם נטמא במת בו ביום קודם שחרש אבית הטומאה דשוב אינו מאחר לנזירות דטהרה ע"י הטומאה דחרישה זו שהרי שניהן כלין ביום אחד הלכך לא קחשיב לה במנין הלאוין אבל מבל יחל קשה דליחשיב לה במנין הלאוין:

והנ"ל ליישב ואימא מילתא חדתא לפי מה דאיתא בנזיר (דף ג') הריני נזיר מן היין או מן התגלחת כו' ה"ז נזיר וכן איתא (שם דף י"א) אמר הריני נזיר ע"מ שאהי' שותה יין ומטמא למתים ה"ז נזיר ואסור בכולן כו' ופריך הגמ' ולפלוג נמי ר"ש ברישא הא אמר ריב"ל חלוק הי' ר"ש אף בראשונה דהאי על מנת הוא חוץ עיי"ש והשתא נ"ל דהא דאמרינן דנזיר שטימא א"ע במזיד עובר משום בל יחל דברו היינו דווקא בסתם נזיר שקבל על עצמו נזירות. אבל היכא דאמר מפורש הריני נזיר מן היין חוץ מלטמא למתים א"כ כשטימא א"ע לא שייך בזה בל יחל דברו דהא הוא קבל על עצמו חוץ מלטמא למתים אלא דלכך אסור לטמא למתים משום דכיון שקיבל על עצמו נזירות מן היין אסרה עליו התורה בטומאה למתים כמו שאסרה עליו חלב ודם ועיין במהרי"ט בתשובה (סימן נ"ג) וא"כ כיון דאינו אסור בטומאה למתים מחמת נדרו אלא דהתורה קבעה עליו חובה לאוסרו בכל דיני נזירות א"כ לא שייך בזה בל יחל דיבורו והשתא א"ש דלכך לא קתני הלאו דבל יחל כיון דמשכחת בנזיר שנטמא דאין עובר בבל יחל כגון היכא דקיבל עליו נזירות חוץ מלטמא למתים הלכך לא קחשיב לה במלי הלאוין כמו שתירץ הטו"א על קושייתו מבל תאחר כן נ"ל ליישב קושיית הטו"א:

ה וא"כ לפ"ז מיושב פרש"י דפי' דחמור איירי בפ"ח דלפי מה שביארתי דלכך לא קחשיב לאו דבל יחל משום דמשכחת לה בנזיר שנטמא דאין עובר בבל יחל כגון בשקבל נזירות מן היין חוץ מטומאה למתים כנ"ל א"כ כ"ז הוא דווקא לרבנן דס"ל דנזיר מחד מנהון הוי נזיר אבל לר"ש דס"ל דלא הוי נזיר עד שיזיר מכולן א"כ לא משכחת לה דליהוי נזיר ואינו עובר בבל יחל דהא היכא דקבל נזירות חוץ מטומאה למתים לא הוי נזיר כלל א"כ לפי המסקנא דמשני הגמרא האי תנא כולל ל"ל וא"כ תקשה דהאיך חל איסור נזירות על

איסור כהונה וע"כ דאתיא כר"ש דס"ל דנזיר מחד מנהון לא הוי נזיר וקאי האי קרא דמיין ושכר יזיר להורות דבנזירות איסור חל על איסור וא"כ כיון דאתי' כר"ש קשה דליחשיב נמי במנין הלאוין הלאו דבל יחל לכך מפרש רש"י דחמור איירי בפ"ח וא"כ ניחא דלפי המסקנא דאתיא כר"ש ור"ש הא ס"ל בבכורות (דף ט') דפ"ח מותר בהנאה א"כ בצרי לה חדא דא"א למחשיב חמור במנין הלאוין לדידיה רק דלר"ש דס"ל דנזיר מחד מנהון לא הוי נזיר א"כ לדידי' איכא לאו דבל יחל כמו שביארתי וא"כ לדידי' חשבינן נזיר בתרתי לאו דנזיר ולאו דבל יחל ובהא דבצרי לדידי' הלאו דפ"ח עיילינן לדידי' הלאו דבל יחל אבל לפי מאי דס"ד דהאי תנא אית לי' כולל וכיון דס"ל כולל ע"כ מוכרח דלא כר"ש דאפי' נזיר מחד מנהון הוי נזיר דהא לא איצטריך האי קרא דמיין ושכר להורות דאם נשבע שלא לשתות ושוב נדר בנזיר דחייב שתים דהא בלא"ה ידעינן דחייב דהא איסור נזיר הוה כולל וע"כ דקאי להורות דבחד מנהון הוי נזיר וא"כ ליכא למחשיב הלאו דבל יחל הלכך חשבינן לדידהו אמור בפ"ח כן נ"ל ליישב פירש"י:

וא"כ לפ"ז כיון שהוכחתי דהיכא דקבל נזירות פ"מ שיהא שותה יין ומטמא למתים אף דהוה נזיר בכולן אעפ"כ לא שייך לומר דאסור בהן מצד קבלתו אלא כיון דקבל עליו תואר נזירות ממילא אסרה עליו התורה. בהנך ג' דברים שאסורין בנזיר כמו שאסרה התורה כמה איסורין על קדושת כהן וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי הנ"ל דלר"ל דס"ל דכולל ע"י עצמו לא אמרינן תקשה דהאיך חל איסור נזירות על איסור כהונה דקדים הא הוי כולל הבא ע"י עצמו והשתא ניחא דמשכחת לה בכהן שקבל עליו נזירות ע"מ שיהא שותה יין ומטמא למתים מצד נזירותו וא"כ אף דהוה נזיר בכולן אעפ"כ כיון דאין זה מצד קבלתו אלא דהתורה אסרו בהן אף דע"י עצמו באו לו לפי שקבל על עצמו תורת נזיר מ"מ במה שאמר הריני נזיר לא קבל על עצמו שום איסור אלא תואר נזיר והתורה הטילה עליו לאסור אותו בהנך ג' דברים שאסורין בנזיר לכך מיקרי איסור הבא מאיליו ושפיר חל בכולל אף לר"ל ואתיא מתניתין כרבנן וראיתי במהרי"ט בתשובה (סי' נ"ג) שהאריך להוכיח דנזירות לאו איסור גברא הוא כשבועה ולאו איסור חפצא כנדרים אלא איסור תורה דרמי רחמנא על הנזיר בהנך ג' דברים האסורים בנזיר והוא ענין תואר נזיר שהוא קדוש ואסרה תורה על תואר נזיר הנך ג' מינין כמו שאסרה תורה כמה איסורין על קדושת כהן עיי"ש. ולי נראה כמו שביארתי דהיכא דקבל נזירות בסתם בזה אסור מצד נדרו אבל היכא דפירש ע"מ שיהא שותה יין בזה אינו אסור רק מצד דהתורה אסרה עליו ובמ"א הארכתי להוכיח דלא כדבריו:. וא"כ לפ"ז נסתרה ראייתי הנ"ל דאין אנו מוכרחין לומר דטעמא דר"ל דס"ל דכולל הבא ע"י עצמו לא אמרינן משום דיכולין לומר בהיפוך

מיגו דלא חל אנבלות גם על הכשרות לא חל והוה נדר שבטלה מקצתו כו' די"ל כפשוטו דטעמא דר"ל הוא משום דאיסור הבא ע"י עצמו קיל לכך אינו חל אף בכולל ולא תקשה דא"כ האיך חל נזירות על כהונה די"ל דס"ל דנזירות לא מיקרי איסור הבא מחמת עצמו כמו שביארתי אך באמת נ"ל דטעמא דר"ל הוא משום די"ל בהיפוך והוה נדר שבטלה מקצתו דבזה יתיישב קושיית התוס' בשבועות (שם) ד"ה באיסור דהקשו הא איתא בהדיא במשנה דמייתי לקמן יש אוכל אכילה אחת כו' וקחשיב מוקדשין אע"ג דאיסור הבא מעצמו הוא כו' עיי"ש אבל אם נימא דטעמא דר"ל משום די"ל בהיפוך והוה נדר שבטלה מקצתו ניחא דכ"ז הוא דווקא בשבועות ונדרים דשייך בהו נדר שבטלה מקצתו בטלה כולו אבל במוקדשין דלא שייך בהו כיון דבטלה מקצתו בטלה כולו והראי' דהא איתא במנחות (דף ע"ח) ובעירובין (דף ל') תודה שנשחטה על שמונים חלות חזקי' אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים כו' אלמא אף שהקדיש כל השמונים חלות לא אמרינן כיון דבטלה מקצתה דלא קדשו כל השמונים בטלה כולה ולא יחול ההקדש אף על הארבעים מתוך השמונים וא"כ כיון דבהקדש לא שייך כיון דבעלה מקצתה כו' לכך ניחא הא דחל הקדש בכולל אף לר"ל משום דאפי' אם נימא דלא חל ההקדש על החלב מ"מ על הבשר בוודאי חל וא"כ שוב חל על החלב ג"כ בכולל דבשר:

ו ועוד נראה לי להוכיח דלא כהמחנה אפרים מהא דגרסינן בכתובות (דף ס') ת"ר מינקת שמת בעלה בתוך עשרים וארבעה חודש ה"ז לא תתארס ולא תנשא עד כ"ד חודש דברי ר"מ ור"י מתיר בשמונה עשר בשעת שחיטה שאז הדם מחומם דוודאי לא יצא רק דהוי ס' שמא לא יצא הדם ונכנס בתוך הבשר וא"כ אתי שפיר דלכך מותר בדיעבד אם צלאו כך משום דהא קיי"ל דדם שבישלו אינו אלא דרבנן וא"כ הוי ספק באיסור דרבנן ולקולא והשתא א"ש שיטת הר"ן די"ל דאף הר"ן ס"ל כסברת הכו"פ דאין זה רק ספק כשלא נשחטו הווורידין אם אסורה אמנם לפי מה דמבואר במשנה למלך (בריש ה' בכורות) דהיכא דהספק נולד בדאורייתא וע"י גילגול נעשה דרבנן לא אמרינן בזה ספק דרבנן לקולא כגון אם בישל בכלים ספק טרפה ואח"כ נתהוו הכלים אינו בני יומן לא אמרינן כיון דאינו ב"י אינו אסור אלא מדרבנן א"כ כיון דהוי ספק טרפה הוי ספיקא דרבנן ולקולא רק כיון דהספק נתהוה קודם בהבשר אם היא טרפה והוי ספיק' במידי דאוריית' ולחומרא א"כ כיון דכבר נאסר האכילה מכח הספיקא בוודאי לא מצרפינן שוב האי ספיקא לעשות ממנו ספק דרבנן. א"כ אתי שפיר דלכך סבירא לי' להר"ן דאפי' בדיעבד אסור משום כיון דהספק אם הדם מתעורר לצאת נולד קודם שצלאו או בישלו אם מותר לאכול הבשר חי דאם לא ניקב הווורידין אף לאכול חי אסור וכיון שבעת שנולד הספק

הוה מילתא דאורייתא ונאסר הספק לא מצרפינן תו האי ספיקא אף לאחר צלייה דהוי דרבנן לעשות מזה ספק דרבנן א"כ לפ"ז שפיר הוכיח ר"פ דרישא בחולין דאיתא לקמן (דף קי"ג) אמר שמואל משום רבי חייא השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר ומבליע דם באיברים איבעיא להו היכא קאמר מכביד את הבשר וגוזל את הבריות משום דמבליע דם באיברים הא לדידיה שפיר דמי או דילמא לדידיה נמי אסור תיקו ואנן קיי"ל בהך איבעיא לחומרא דאפי' לדידיה נמי אסור כדפסק הרמב"ם (בפ"ז מה' מ"א) עיי"ש:

והנה הרא"ש פי' דהאיבעיא הוא דווקא אם מותר לאכול באומצא אבל לצלי ומליחה פשיטא ליה דמותר וכן כתב הב"י בטור יו"ד (סי' ס"ז) וא"כ אתי שפיר די"ל דר"פ סובר דאם נשבר המפרקת אסורה בלא מליחה וצלייה וא"כ שפיר דייק ר"פ דאי בקדשים אמאי פליגי רבנן עליה הוא עצמו לדם הוא צריך דהא ר"י איירי בעוף כדאיתא שם (דף כ"ח) אמר ר"ח לא אמר ר' יהודה אלא בעוף הואיל וצוליהו כולו כאחד:

והנה אם מיירי בקדשים א"כ בעוף הא קיי"ל דבעינן מליקה בקדשים ואיתא לעיל (דף כ"ח) כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה כו' וא"כ כיון דבקדשים בעוף הוי שבירת המפרקת א"כ לענין למיכל באומצא אף אם ישחוט הווורידין אסורה למיכל משום דהא נשבר מפרקתה דהאי מליקה פשיטא דלא גרע מנשבר מפרקתה דאסורה למיכל באומצא וא"כ בזה אם לא נשחטו הווורידין נ"ל דמותר בדיעבד לפי מה שביארתי דלכך אסורה בדיעבד אם נצלה בלא חתיכת הווורידין אף דהוי ספק באיסור דרבנן ואזלינן לקולא אמנם כיון דהספק נולד בדאורייתא לענין למיכל באומצא ובזה נאסרה הספק משום דהוי ספק דאורייתא לכך אסורה אף לאח"כ שנתהוה רק איסור דרבנן א"כ כל זה הוא רק בחולין אבל בקדשים כיון דכל עיקר הספק דשחיטת הווורידין אינו נ"מ לענין למיכל באומצא דבזה בלא"ה אסורה אף אם נשחטו הווורידין משום דהא נשבר מפרקתה ואסורה למיכל באומצא א"כ קודם צלייה לא שייך הספיקא דווורידין משום דהא בלא"ה אסורה רק דכל עיקר נ"מ מהספק דשחיטת הווורידין הוא לאחר צלייה דאז מטעם שבירת המפרקת היא מותרת אנו צריכין לדון אם נאסרה משום שלא נשחטו הווורידין וא"כ הוי ספיקא באיסור דרבנן דדם שצלאו אינו אלא דרבנן והוי ספק במידי דרבנן ולקולא דבשלמא בחולין שייך לומר דכיון דנפל הספק לענין אומצא ואז נאסר הספק משום דהוי ספיקא דאורייתא אף דלאח"כ נתהווה ספיקא דרבנן מ"מ כיון דמעיקרא אסרנו להאי ספיקא שוב אינו חוזר להיתירא אבל הכא בקדשים כיון דלאומצא בלא"ה אסורה א"כ לא שייך לומר דנאסר הספק לאומצא

דבתחלה לא היה שום מקום לדון על האי ספיקא דווירדין כלל משום דבלא"ה אסורה משום שבירת המפרקת ואין הנ"מ רק לאחר צלייה א"כ הוי ספק דרבנן ולקולא וא"כ שפיר דייק ר"פ דאם נימא דמיירי בקדשים א"כ בזה כ"ע מודים דר"י אינו אוסר אלא לכתחלה וא"כ אמאי פליגי רבנן עליה הא הוא עצמו לדם הוא צריך וע"כ דמיירי בחולין א"כ בזה באמת י"ל דלר"י אף בדיעבד אסור ובזה יתיישב הא דקאמר שם הגמ' אף ר"ל סבר רישא בחולין וסיפא בקדשים דאמר ר"ל מאחר ששנינו שרובו של אחד כמוהו למה שנינו רוב א' בעוף ורוב שנים בבהמה לפי ששנינו הביאו לו התמיד כו':

ולכאורה יש לדקדק כיון דכבר הוכיח ממתני' דרישא בחולין דאל"כ אמאי פליגי רבנן עליה הא הוא עצמו לדם הוא צריך א"כ מאי רבותא דאף ר"ל אומר כן אבל לפי הנ"ל ניחא לפי מה שביארתי דכל עיקר הוכחת ר"פ הוא משום דבקדשים לא שייך לדון לענין למיכל לאומצא משום דהא בלא"ה אסורה משום שבירת המפרקת א"כ כל זה הוא רק אם לא אמרינן מחזיר סימנין לאחורי העורף ומולק אבל אם נימא כהא דאמרי בני ר"ח מצות מליקה מחזיר סימנין לאחורי העורף ומולק א"כ הא משכחת מליקה בלא שבירת המפרקת כמבואר לעיל (דף כ') עיי"ש א"כ הא אף בקדשים צריכין לדון לענין למיכל באומצא ואיתא בנזיר (דף כ"ט) איש אין אבל אשה לא מ"ט ר' יוחנן אמר הלכה היא בנזיר ור"ל אמר כדי לחנכו במצות כו' ופריך הגמ' אלא לר"ל הא קאכיל כהן מליקה דהוי נבלה ומשני קסבר דאין שחיטה לעוף מן התורה והקשו התוס' הא עדיין תקשה דקאכיל טרפה דמליקה מן העורף והו"ל נשברה חוט השדרה דאיכא למימר דסבר לי' כמאן דאמר מחזיר הסימנין לאחורי העורף ומולק א"כ כיון דר"ל לשיטתו ס"ל דמחזיר סימנין לאחורי העורף ומולק א"כ משכחת לה מליקה בלא שבירת המפרקת א"כ לר"ל אינו מוכח ממתני' כלל די"ל דמיירי בקדשים והא דפליגי רבנן על ר"י הוא משום דלר"ל אף בדיעבד אסור א"כ י"ל דרבנן פליגי רק על דיעבד לכך קאמר דאף ר"ל מודה:

ד ומעתה כיון שהוכחתי דשיטת הר"ן דיש לחלק בין אם צריכין לדון על הס' אם הוא אסור מדאורייתא אז הוא גורר הדרבנן ג"כ לאסור אבל אם אין אנו צריכין לדון על הספק דאורייתא אז אינו גורר הדרבנן והשתא תקשה מאי קאמר מתני' דלא כר"א הא י"ל דאתי' אף כר"א דאימתי אוסר ר"א אף בהנאה הוא דווקא בשוחט לעו"ג דיש מקום לדון על האכילה אז גורר הס' דרבנן ג"כ אבל בשחיטת עו"ג כיון דלאכילה בלא"ה אסורה ואין הס' רק בהנאה דרבנן הוי ס' דרבנן ולקולא וע"כ צ"ל דמוכח מזה כשיטת הר"ן והרא"ה דבשוחט לעו"ג אסורה באכילה משום דמסלקינן המעשה שלו מה ששחטה והוי כמתה מאליה וא"כ א"ש לפי מה דמבואר בטהרות (פ"ה) המסוכן ברה"י והוציאו

לרה"ר כשהוא ברה"י ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור ר"ש אומר רה"ר מפסקת ועי' בש"ש (סי' ד') שביאר די"ל דר"ש וחכמים לשיטתייהו אזלי לפמ"ש התוס' בריש נדה אהא דשניהם לא למדוה אלא מסוטה דר"ש ס"ל דכל ס' טומאה ברה"י לא הוי אלא ספק ע"כ ס"ל לר"ש כיון דברה"ר ודאי טהור הדין נותן שיהיה הודאי מכריע את הס' לכך ס"ל דרה"ר מפסקת ואף ברה"י טהור משום דהוי תרתי דסתרי דכיון דמחזקינן אותו לחי ברה"ר א"כ ממילא טהור אף ברה"י אבל לרבנן דס"ל דברה"י טמא ודאי וברה"ר טהור ודאי ע"כ אין ודאי מכריע את הודאי לכך ס"ל דכשהוא ברה"ר טהור וברה"י טמא וא"כ כיון דקיי"ל דהודאי מכריע את הספק א"כ א"ש:

דהנה לענין איסור אכילה אף א"נ דסמוך מיעוטא לחזקה לשיטת התוס' דס"ל דאין מחזיקין מאיסור לאיסור והוי לענין איסור תקרובות בחזקת היתר אעפ"כ אסורה באכילה מטעם ודאי לשיטת הר"ן דס"ל דהוי נבלה משום דמסלקינן המעשה שלו ששחטה והוי כמתה מאיליה א"כ כשמספקא לן אם חישב לעו"ג צריכין להעמידה אחזקת אינה זבוחה דכמו דבחייה היתה אסורה משום אינה זבוחה כן עתה משום דמחזקינן דחישב לעו"ג והוי נבלה ואסורה משום אינה זבוחה וא"כ אף דלענין איסור הנאה שייך לומר דסמוך מיעוטא לחזקה כנ"ל אעפ"כ כיון דלענין אכילה אסורה בודאי א"כ הודאי מכריע את הספק ואסורה בהנאה ג"כ כיון דהוי תרתי דסתרי דכיון דחישב לעו"ג ע"כ דאסורה בהנאה ג"כ לכך קאמר הגמ' שפיר מתני' דלא כר"א דלר"א אסור בהנאה ג"כ ולא שייך לומר דהכא הא אין אנו צריכין לדון על אכילה ז"א דזה דוקא א"נ דלענין אכילה הוי ספק וא"כ הא אין ס' מכריע ס' אחר רק דמחמרינן משום דלא ליהוי זילזול לדרבנן א"כ זהו דוקא כשמחמרינן מה"ט בדאורייתא אבל במקום דבאכילה בלא"ה אסורה א"כ לא שייך זילזול דהא לענין דאורייתא לא נאסר הספק כלל אבל היכא דאסורה ודאי משום נבלה א"כ הודאי מכריע את הס' א"כ מאי נ"מ אם צריכין לדון על הס' אעפ"כ כיון דהוא ודאי מכריע את הס' וקאמר שפיר מתני' דלא כר"א:

ולכאורה היה נ"ל להוכיח דהר"ן סובר דמחזיקין מאיסור לאיסור דהרמב"ם (בפ"ב מה' יו"ט ה"ד) פסק דעוף הנדרס מותר לשוחטו ביו"ט אמנם הר"ן כתב כיון דלא אפשיט בעיין בביצה (דף ל"ד) בעוף הנדרס אי מותר לשוחטו ביו"ט ה"ל ספק דאורייתא ולחומרא וצריכין להבין שיטת הרמב"ם אמאי פסק להקל:

ה והנ"ל ליישב די"ל טעמא דהרמב"ם כמו שכתב הד"מ בטור א"ח (סימן תצ"ח) וז"ל ונ"ל דדווקא גבי עוף הנדרס מתיר הרא"ש משום דמוקמינן לי' אחזקתי' הראשונה דה"ל חזקת כשרות ולכן לא חיישינן שמא יהיה טרפה כו' עכ"ל א"כ א"ש דלכך פסק הרמב"ם

להקל משום דאין צריכין לחוש מדאורייתא דלמא ימצאנה טרפה משום דמוקמינן אותה בחזקת כשרות והנ"ל להביא ראיה לזה מחולין (דף נ"א) אמר ר"נ בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים כו' ת"ש עגל שנולד ביו"ט שוחטין אותו ביו"ט ה"נ כגון שיצא דרך דופן ת"ש ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וכ"ת ה"נ שיצא דרך דופן מי קדיש כו' ומשני הב"ע שהפריס ע"ג קרקע ולכאורה קשה דאמאי לא משני הגמרא אהך ברייתא דעגל שנולד ביו"ט דמיירי גם כן בהפריס ע"ג קרקע ולמה ליה להגמרא לחלק בתירוצים שונים. אבל לפי הנ"ל ניחא דהא לכאורה קשה מאי משני הגמ' הב"ע שהפריס ע"ג קרקע [ומפרש"י כגון שננערה לעמוד] הא עדיין מוכח מזה דבית הרחם אין בו משום ריסוק אברים דאל"כ עדיין תקשה אמאי מותר לשוחטה ביו"ט הא גרסינן שם אר"י אמר רב עמדה אינה צריכה מעל"ע בדיקה ודאי בעי וא"כ הא אף אי הפריס ע"ג קרקע בעי בדיקה כיון דבית הרחם יש בו משום ריסוק אברים ואמאי מותר לשוחטה ביו"ט הא צריכין לחוש דילמא ימצא טרפה וע"כ דבית הרחם אין בו משום ריסוק אברים וע"כ צ"ל דהגמרא סובר בכאן דאין מחזיקינן רעותא ביו"ט ומותר לשחוט דבר הצריך בדיקה וא"כ א"ש דלכך לא משני הגמ' על הברייתא דעגל שנולד ביו"ט דמיירי ג"כ בהפריס ע"ג קרקע משום דבזה עדיין תקשה דאמאי מותר לשוחטה ביו"ט הא צריכין לחוש דילמא ימצא טרפה והוא דלפי מה שביארתי דלכך לא מחזקינן ריעותא ביו"ט משום דאין צריכין לחוש מדאורייתא דילמא ימצא טרפה משום דמוקמינן אותה בחזקת כשרות אמנם זהו דווקא אם נימא דאין מחזיקין מאיסור לאיסור אבל אם נימא דמחזיקין מאיסור לאיסור וספק טרפה הנולד מחיים אסור משום דמחזקינן מאיסור אבמה"ח לאיסור טרפה כמבואר ביו"ד (סימן נ') א"כ הא ליכא חזקת כשרות לבהמה הצריכה בדיקה והחזקת איסור אבמה"ח מוכיח דבודאי ימצא טרפה א"כ הא אסור לשוחטה ביו"ט דילמא ישתכח טרפה:

והנה בהאי חקירת הפוסקים אם מחזיקין מאיסור לאיסור נ"ל לומר כלל חדש דתליא בהא אי בהמה בחייה לאברים עומדת או לא והוא דהתוספות ביבמות (דף ל"א) הקשו אהא דאמר רבה אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה בא לאוסרה אל תאסרנה מס' וא"ת דהכא מוקמינן להאשה בחזקת היתר לשוק אעפ"י שבשעה שנולד הס' היתה עומדת בחזקת איסור שבעלה עדיין חי ובפרק קמא דחולין (דף ט') אמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה כו' משמע דאם נולד הספק מחיים כגון ספק דרוסה לא משום דבשעה שנולד הס' היתה עדיין בחזקת איסור כו' ולכאורה ק"ל מאי מקשו התוספות מהא דחולין דמחזיקינן מאיסור לאיסור הא לא

דמי כלל דבשלמא הכא לענין יבום הס' שנולד מחיים אם נתגרשה הערוה וזקוקה ליבום או דלא נתגרשה ואינה זקוקה ליבום האי ספק לא שייך כלל לדון מחיים דבעל דהא ענין יבום לא שייך בעודנה אשת איש וכל עיקר הספק הוא רק אם היא זקוקה ליבום לאחר מיתת הבעל לכך מוקמינן להצרה בחזקת היתר דהיתה עומדת דכשימות בעלה תהיה מותרת לעלמא לכך לא שייך לדון בזה דמחזקינן מאיסור לאיסור כיון דאין אנו דנין בשעה שהיא אסורה משום א"א אם היא צריכה להתייבם דכל הענין יבום לא שייך רק לאחר מיתה כשיופקע האיסור א"א אבל בהא דספק דרוסה כיון דאיסור טרפה חל מיד מחיים דבהמה וא"כ בשעה שאנו דנין אם היא טרפה אז היא בחזקת איסור אבמה"ח לכך לא שייך לאוקמי בחזקת היתר דהא אסורה משום אבמ"ה אף דהספק אם היא טרפה ג"כ אין נ"מ לדון ע"ז מחיים דבהמה דהא אפי' בלאו איסור טרפה ג"כ אסורה משום אבמה"ח אעפ"כ הא האיסור טרפה חל עלה מחיים ג"כ ועוד דנ"מ לענין אם חתך ממנה אבר ואכלו אם חייב שתים משום טרפה ג"כ או לא לכך מחזקינן מאיסור לאיסור: אמנם י"ל דקושיית התוספות קאי להך מ"ד דס"ל בחולין (דף ק"ג) דבהמה בחייה לאברים עומדת א"כ שפיר הקשו דאמאי קיי"ל בס' טרפה דמחזיקינן מאיסור לאיסור כיון דאיסור טרפה ג"כ אינו חל מחיים דבהמה בשעה שהיא אסורה משום אבמה"ח דהא אין איסור חע"א וכבר ביארתי לעיל [מערכה ח' אות ו'] דהיכא דאין אחע"א אינו חל כלל האיסור השני עלה וכל עיקר חלות האיסור טרפה הוא רק כשיופקע ממנה האיסור אבהמה"ח א"כ כיון דהאי ספק אם נטרפה לא שייך לדון מחיים דבהמה דהא בחייה בשעה שהיא אסורה משום אבהמה"ח אינה אסורה משום טרפה כלל שפיר דמיא להא דצרת ערוה ומקשו התוספות שפיר:

ואין לומר הא אף אם נימא דבהמה בחיי' לאברים עומדת אעפ"כ שייך לדון האי ספיקא אם נטרפה מחיים דבהמה ג"כ משום דנ"מ לענין חלבה דאם היא טרפה החלב אסור באכילה כמבואר ביו"ד (סימן פ"א) ואם לאו החלב מותר והנ"ל די"ל דס"ל להתוספות דמשום זה לא מיקרי נולד הספק מחיים משום דמתחלה צריכין לדון אם הבהמה בעצם אסורה משום טרפה או לח והאיסור דחלבה אינו מצד טרפות עצמה רק דכיון דהבשר אסור ממילא החלב אסור משום דבא מן הטרפה וא"כ כיון דלענין הבהמה גופא לא שייך לומר דמחזיקין מאיסור לאיסור משום דאיסור טרפה חל רק לאחר שחיטה א"כ ל"ש לאסור הבהמה משום חלבה כיון דהאיסור חלבה תליא בטרפות עצמה א"כ כיון דלענין עצם הבהמה נ"ש לומר דמחזיקין מאיסור לאיסור ומחזקינן שהבהמה אינה טרפה א"כ ממילא אף החלב מותר:

ו ומעתה אומר אני דהאי חקירת הפוסקים אם מחזקינן מאיסור אבמה"ח לאיסור טרפה תליא בהא דאם נימא דבהמה בחייה לאברים עומדת ל"ש לומר כשנולד הספק אם נטרפה דמוקמינן אותה אחזקת איסור אבמה"ח כיון דכל עיקר חקירת הס' אם נטרפה ל"ש לדון ע"ז בעודנה אסורה משום אבמה"ח דהא בחייה אינו חל כלל עלה איסור טרפה דאין איסור טרפה יכול לחול על איסור אבמה"ח דקדים וכל עיקר הנ"מ מהספק הוא רק אם אסורה משום איסור טרפה לאחר שחיטה כשיופקע ממנה האיסור דאבמה"ח א"כ ל"ש לומר דנעמיד אותה אחזקת איסור דאבמה"ח כיון דהס' הוא רק על העת שיופקע ממנה האיסור דאבמה"ח אם אסורה אז משום טרפה א"כ שוב מוקמינן אותה אחזקת כשרות דהיתה עומדת דכשישחוט הבהמה תהיה מותרת באכילה אבל אם נימא דבהמה בחייה לאו לאברים עומדת א"כ כיון דשייך לדון מחיים דבהמה ג"כ אם היא אסורה משום טרפה ומחיים דבהמה הא איכא חזקת איסור אבמה"ח מחזקינן דבודאי אסורה משום טרפה ג"כ א"כ ממילא שוב אסירה אף לאחר שחיטה כשפקע ממנה איסור אבמה"ח כיון דכבר החזקנו אותה בחזקת טרפה בעוד הבהמה בחייה:

והשתא מיושב קושייתי הנ"ל דלכך לא משני הגמרא אהא דעגל שנולד ביו"ט דמיירי בהפריס ע"ג קרקע משום דא"כ תקשה אמאי מותר לשוחטו ביו"ט הא צריך, בדיקה וצריכין לחוש דילמא יהיה טרפה וא"ל הא אין אנו צריכין לחוש מדאורייתא שמא ימצא טרפה משום דמוקמינן אותו בחזקת כשרות ועיין במ"א (סי' תצ"ח ס"ק ט"ו) דס"ל דאף בעגל שנולד ביו"ט שייך ג"כ לאוקמי בחזקת כשרות מכח דרוב בהמות כשרות הן והוי חזקה דאתיא מכח רובא ז"א דהא הכא אם נימא דבית הרחם יש בו משום ריסוק אברים א"כ הא מיד כשנולד ויצא רובו חל עליה איסור טרפה משום ריסוק אברים א"כ אף אם נימא דבהמה בחייה לאברים עומדת אעפ"כ הא חל בזה איסור טרפה על איסור אבמה"ח משום דהוי איסור בת אחת דמיד כשיצא רובו חיילי תרווייהו איסור טרפה ואיסור אבמה"ח כהדדי וכן מבואר לקמן (דף ק"ג) והכא בנטרפה עם יציאת רובא קמיפלגי מ"ס בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור טרפה ואיסור אבמה"ח בהדדי קאתי עיי"ש ובאיסור ב"א קיי"ל דאיסור חע"א א"כ ל"ש לאוקמא בזה בחזקת כשרות משום דכיון דחל עלה איסור טרפה מחיים שוב מחזקינן מאיסור אבמה"ח לאיסור טרפה וא"כ תקשה אמאי מותר לשוחטו ביו"ט הא צריכין לחוש מדאורייתא שמא ימצא טרפה לכך משני הגמרא ביוצא דופן:

אבל בהך ברייתא דושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שפיר משני הגמרא בהפריס ע"ג קרקע דהאי ושוין קאי על הא דתני ברישא נולד בו מום ביו"ט ר"ש אומר אין זה מן המוכן

וע"ז אומר ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וא"כ האי ושוין קאי על דברי ר"ש אף דס"ל לר"ש דאם נולד מום ביו"ט דאין זה מן המוכן אפ"ה בנולד הוא ומומו עמו מודה שזה מן המוכן וא"כ כיון דקאי לר"ש א"ש דהא מבואר ביבמות (דף ל"ג) דבר קפרא סובר דלר"ש אין איסור חע"א אפי' באיסור ב"א ואף דביבמות (דף ל"ג) פריך הגמרא זר ששימש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה ר"י אומר חייב שתים ר"ש אומר אינו חייב אלא אחת ואילו מליקה שיירה למאן שיריה אלימא לר"י השתא באיסור כולל מחייב באיסור ב"א מבעיא אלא לאו לר"ש ותיובתא דבר קפרא הרי דמוכח מזה דר"ש סובר איסור ב"א ז"א דהנה המחנה לוי הקשה דה"ל להגמ' למיפרך האי קושיא לר"ח ללישנא קמא דמוקים דפליגי באיסור ב"א ואליבא דר"י אבל לר"ש אינו חייב בב"א א"כ תקשה דאמאי שייר מליקה והנ"ל דלכאורה קשה מאי פריך הגמרא ואילו מליקה שיריה למאן אלימא לר"י השתא באיסור כולל מחייב בב"א מבעיא הא איתא ביומא (דף ל"ו) ועל עולה עון לקט כו' ר"ע אומר אין עולה באה אלא על עשה ועל לאו שניתק לעשה במאי קמיפלגי אר"י בלאו דנבלה קמפלגי ר"ע סבר לאו מעלי' הוא ורי"ה סבר לאו לאו מעלי' הוא וא"כ לפ"ז מאי פריך הגמרא נימא דלכך שייר ר"י מליקה דסובר כריה"ג דנבלה הוי לאו הנל"ע ואין לוקין עליו לכך שייר מליקה דאינו חייב שתים דהא אין לוקין על לאו דנבלה לכך לא קחשיב אך יש לומר דקושיית הגמרא שפיר דאיתא בתוספות שם ד"ה לאו דעל לאו דטרפה ס"ל לריה"ג נמי דלוקין עליו דהוי לאו מעליא וכיצד סדר מליקה חותך שדרה מפרקת עד שמגיע לסימנים ועי' ברמב"ם (פ"ו מהל' מעה"ק הל' כ"ג) וא"כ מכי תבר לי' שדרה ומפרקת הוי ליה טרפה ואיכא במליקה לאו דטרפה ג"כ א"כ ה"ל למיתני זר שאכל מליקה ג"כ דחייב שתים אף דסובר כריה"ג דלאו דנבלה הוי נל"ע אעפ"כ חייב שתים משום טרפה ומשום זרות ואין להקשות דאם כן אמאי קתני זר שאכל מליקה ר"ח אומר חייב שתים הא איכא שלש משום טרפה ונבלה דמכי תבר שדרה ומפרקת הוי טרפה ואם כן איכא במליקה תרי לאוי לאו דנבלה וטרפה וא"ל כיון דטרפה ג"כ משום נטילת חיותה היא וע"כ הוי בכלל נבלה ולא חייב אלא חדא ז"א דהא כתבו התו' בחולין (דף ל"ב) ד"ה ורמינהו דהיכא דהוי טרפה ונתנבלה אחר כך חייב משום טרפה ומשום נבלה וכן הקשה החמדת שלמה ביו"ד (סי' י"ב) ונשאר בצ"ע:

אך יש לומר דאיתא בחולין (דף כ') אמרי בני ר' חייא מצות מליקה מחזיר סימנים לאחורי העורף ומולק א"ד מחזיר דוקא וא"ד אף מחזיר א"כ א"ש דבני ר"ח מסתברא דס"ל כר"ח אם כן להאי לישנא דר"ח סבר מחזיר דוקא אם כן ליכא במליקה משום טרפה דהא הוא מחזיר סימנים לאחורי העורף ואפי' א"נ דאף מחזיר מ"מ לא פסיקא לי'

למיתני חייב שלש דהא זהו דוקא אם לא החזיר אבל אם החזיר אין כאן טרפה ואם כן לא פסיקא ליה למיתני חייב שלש דמשמע לעולם והא בהחזיר אין כאן לאו דטרפה והשתא לפ"ז א"ש דעל ר"ח ליכא קושי' דאמאי שייר מליקה דיש לומר דר"י סבר דאין לוקין על לאו של נבלה וא"ל דהא מ"מ הוי טרפה ז"א דר"ח לשיטתי' אזיל דאמרי בני ר"ח מצות מליקה מחזיר סימנים כו' ואיכא לישנא דמחזיר דוקא וא"כ ליכא במליקה לאו דטרפה ואפי' א"נ דאף מחזיר מ"מ לא פסיקא לי' לר"י למיתני חייב שתים בזר שאכל מליקה דומיא דאינך דהא זהו דוקא בלא החזיר אבל בהחזיר אין כאן טרפה וא"כ כיון דלא הוי בכל גווני דמשכחת לה לפעמים דאינו חייב אלא אחת לכך לא קחשיב דלא הוי דומיא דאינך דהנהו לעולם חייב שתים בזר ששימש בשבת ובע"מ ששימש בטומאה א"כ לר"ח ליכא קושיא דר"ח לשיטתי' אזיל ובפרט דהוכחתי דע"כ ר"ח מוכרח לסבור כבני ר"ח דאל"כ ה"ל למחשיב שלש כנ"ל אך זהו דוקא לר"ח אבל אנן דקי"ל דלא כר"ח דאית' בחולין (דף כ') הנ"ל אר"י יקבלו הרובין את תשובתן דקתני נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי מאי לאו למעוטי מחזיר סימנים לאחורי העורף דלא אר"י למעוטי מוליך ומביא הניחא למ"ד מוליך ומביא במליקה פסול אלא למ"ד כשר מאי איכא למימר בני ר"ח סברי לה כמ"ד מוליד ומביא במליקה פסול והנה הרמב"ם (פ"ו מהל' מעה"ק) הנ"ל פסק דמוליך ומביא במליקה כשר וא"כ לפ"ז מחזיר סימנים לאחורי העורף פסול לכך פריך הגמרא שפיר תיובתא דבר קפרא דהא אנן קיי"ל דמחזיר סימנים פסול וא"כ במליקה לעולם הוי לאו דטרפה וא"כ תקשה למאן שייריה: וא"כ א"ש דשפיר דחי הגמרא הב"ע שהפריס ע"ג קרקע די"ל דהכא קאי הגמרא בשיטת ר"ח דאף מחזיר סימנים לאחורי העורף וא"כ עדיין י"ל דר"ש ס"ל דאף באיסור ב"א אינו חל והא דשייר מליקה הוא משום דס"ל דנבלה הוי לאו הנל"ע וטרפה לא הוי משום דמשכחת לה שהחזיר הסימנים והנה בתוספות שם ד"ה אמר ר"י כו' מבואר דמאן דס"ל דבאיסור ב"א אין אחע"א אינו חל רק האיסור החמור בלחוד וא"כ לר"ש אף אם נימא דבית הרחם יש בו משום ריסוק אברים והוי איסור ב"א אפ"ה אינו חל האיסור טרפה רק האיסור אבמה"ח בלחוד דחמור שכן נוהג איסורו בב"נ כמבואר בחולין (דף ק"ב), ואינו חל האיסור טרפה רק לאחר שחיטה כשיופקע האיסור אבמה"ח א"כ בכה"ג אין מחזיקין מאיסור לאיסור לכך מותר לשוחטה ביו"ט אף דקיימא לן הלכה צריכה בדיקה משום דאין צריכין לחוש מדאור' דילמא ימצא טרפה משום דמוקמינן אותה בחזקת כשרות: הרי דמוכח מזה דלכך מותר לשחוט עוף הנדרס משום דמוקמינן אותה אחזקת כשרות א"כ מיושב שיטת הרמב"ם דפסק דמותר לשחוט עוף הנדרס ביו"ט משום דהרמב"ם

לשיטתו דפסק (בה' מ"א פ"ה ה"ח) דהתולש חלב מן החי ואכלו לוקה שתים משום אבמה"ח ומשום חלב אלמא דס"ל דבהמה בחיי' לאברים עומדת דאל"כ היכי אתי איסור אבמה"ח דחייל בשעת תלישה וחל אאיסור חלב דקדים וע"כ דס"ל דבהמה בחיי' לאברים עומדת וכן מבואר באחרונים דלא כהלח"מ וא"כ בספק טרפה אין מחזיקין מאיסור לאיסור לכך מותר לשחוט עוף הנדרס ביו"ט משום דמוקמינן אותה בחזקת כשרות:

ז ובזה נ"ל ליישב הגמ' דביצה (דף כ"ז) דגרסינן שם ר"י נשיאה ה"ל ההוא בוכרא שדרי' לקמי' דר' יצחק נפחא סבר דלא למחזיה א"ל ר' ירמיה ואיתימא ר' זריקא ר"י ור"ש הלכה כר"י א"ל ר"א מ"ט לא שבקתינהו לרבנן למעבד עובדא כר"ש א"ל ואת מה בידך א"ל הכי אמר ר' זירא הלכה כר"ש אמר מאן דהוא אזכי ואסק להתם ואגמרה לשמעתא מפומיה דמרה כי סליק להתם כו' א"ל אנא מסתברא אמרי מדקתני במתניתין ר"ש אומר כו' אין זה מן המוכן וקתני לה בברייתא בלשון חכמים ש"מ מסתברא כוותי' והנה המפרשים תמהו אהא דאמר אזכי ואסק להתם ואגמרה לשמעתא מפומיה דר"ז למה היה קשה לו להאמין דר"ז פסק הלכה כר"ש:

אבל לפי מה שביארתי ניחא דבאמת יש לומר דהבין התלמיד דטעמא דר"ז דס"ל הלכה כר"ש הוא מדקתני במתניתין רש"א כל שאין מומו ניכר כו' אין זה מן המוכן וקתני לה בברייתא בלשון חכמים ש"מ מסתברא כוותיה רק דלר"ז לשיטתו שפיר תמה דלדידיה לא מוכח מידי דאיתא לקמן (דף ל"ד) בעי מיני' ר"י מר' זירא עוף הנדרס מהו לשוחטו ביו"ט כו' א"ל תנינא אין מלבנין את הרעפים לצלות בהן כו' ואמר רבב"ח אר"י מפני שצריך לבודקן כו' אלמא דס"ל לר"ז דעוף הנדרס, אסור לשוחטו ביו"ט א"כ לר"ז לשיטתו לא מוכח מהא דתני לה בלשון חכמים די"ל דלכך תני הברייתא בלשון חכמים כדי לאשמעינן דבה"ר אין בו משום ריסוק אברים דכיון דתני בלשון חכמים א"כ האי ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו קאי על דברי חכמים דאף דס"ל לחכמים דא"ז מן המוכן אפ"ה בנולד הוא ומומו עמו מודים שזה מן המוכן וא"כ ליכא לשנויא דבאמת בה"ר יש בה משום ריסוק אברים והא דמותר לשוחטה ביו"ט. הוא משום דמיירי בהפריס ע"ג קרקע דא"כ תקשה אמאי מותר לשוחטה ביו"ט ניחוש דילמא ימצא טרפה דהא לר"ז לשיטתו אסור לשחוט ביו"ט דבר הצריך בדיקה:

ואין לומר דבזה אף ר"ז מודה דמותר לשוחטה ביו"ט דאין צריכין לחוש שמא ישתכח טרפה משום דמוקמינן אותה אחזקת כשרות דהוי חזקה דאתיא מכח רובא דרוב בהמות כשרות הם והא דאוסר ר"ז בעוף הנידרס לשוחטו ביו"ט הוא לפי מה דמבואר בכו"פ

(סי' י"ד) דאף אם נימא דבהמה בחייה לאברים עומדת מ"מ בעוף מודים כו"ע דלגדל ביצים עומדת וא"כ כיון דבעוף חל עלה איסור טרפה מחיים א"כ הא ליכא חזקת כשרות לעוף הצריך בדיקה משום דמחזקינן מאיסור אבמה"ח לאיסור טרפה לכך אסור לשוחטו ביו"ט א"כ זהו דווקא בעוף אבל בבהמה י"ל דאף ר"ז מודה דמותר לשוחטה ביו"ט משום דסובר כמ"ד דבהמה בחייה לאברים עומדת א"כ לא שייך לומר דמחזיקין מאיסור לאיסור ומוקמינן אותה אחזקת כשרות ז"א דהא אנן קיי"ל דאיסור חע"א באיסור ב"א א"כ הא א"נ דבה"ר יש בו משום ריסוק אברים שוב הוי איסור ב"א דמיד כשנולדה חלה עלה איסור טרפה ואיסור אבמה"ח בב"א וכיון דחייל עלה איסור טרפה מחיים א"כ שוב ליכא לאוקמי בחזקת כשרות דמחזיקינן מאיסור לאיסור וע"כ דמוכח דבית הרחם אין בו משום ריסוק אברים:

ח אמנם זהו דווקא אי תני לה בלשון חכמים אבל אי הוי תני רש"א אין זה מן המוכן לא הוי מוכח דבה"ר אין בו משום ריסוק אברים משום דר"ש לשיטתו אזיל דס"ל ביבמות (דף ל"ג) דאין איסור חע"א אף באיסור ב"א וא"כ שפיר מצינן לאוקמי דמיירי בהפריס ע"ג קרקע ואעפ"כ מותר לשוחטה ביו"ט דכיון דאיסור טרפה אינה חלה עלה מחיים שוב מוקמינן אותה אחזקת כשרות וא"כ לר"ז לשיטתו דס"ל דעוף הנדרס אסור לשוחטו ביו"ט לא מוכח מהא דתני לה בלשון חכמים דהילכתא כוותיה דיש לומר דלכך תני לה בלשון חכמים להורות דבה"ר אין בו משום ריסוק אברים וע"ז השיב לו ר"ז דאף לשיטתו מוכח מהא דתני בלשון חכמים דהילכתא כוותי' לפי מה דמבואר בכו"פ (סי' ט"ו) דהא דמשני הגמ' בחולין בהפריס ע"ג קרקע ולא משני דמיירי בהלכה דבזה אין צריך בדיקה רק דא"כ תקשה למ"ד יש מוקצה לחצי שבת א"כ מיד כשנולדה קודם שהלכה היתה מוקצה דאולי לא תלך ותהיה אסורה בשחיטה מחמת ריסוק אברים א"כ אף כשהלכה אח"כ אפ"ה הוי מוקצה כיון דאיתקצאי בתחלה לכך מוקי הגמ' בהפריס ע"ג קרקע דזה משכחת לה דמיד כשנולדה פשטה רגליה לעמוד כמו שפירש"י א"כ כ"ז למ"ד יש מוקצה לחצי שבת אבל ר' זירא י"ל דסובר דאין מוקצה לחצי שבת א"כ לדידיה ל"ש לומר דלכך תני לה בלשון חכמים כדי שלא נוכל לדחות דמיירי בהפריס ע"ג קרקע דז"א דאף לדברי חכמים נוכל לאוקמי דמיירי בהלכה דבכה"ג א"צ בדיקה ומותר לשוחטה ביו"ט כיון דאין מוקצה לחצי שבת ולא מוכח דבה"ר אין בה' משום ריסוק אברים א"כ אמאי תני לה בלשון חכמים ש"מ דמסתברא כוותיה:

וא"כ לפ"ז הא מוכח דהר"ן דפסק דעוף הנדרס אסור לשוחטו ביו"ט דס"ל דמחזיקין מאיסור לאיסור א"כ הא נסתרה הוכחתי שהוכחתי כשיטת הר"ן דהשוחט לעו"ג הוי

נבלה משום דאיהו לא אסר לה דאל"כ מאי קאמר ר"י מתני' דלא כר"א הא כיון דלא הוי אלא ספק אם חישב לעו"ג הוי ספק דרבנן ולקולא וע"כ דהשוחט לעו"ג הוי ודאי נבלה כנ"ל הא אף א"נ דהשוחט לעו"ג לא הוי נבלה מ"מ הוי ודאי נבלה משום דלענין אכילה מחזקינן מאיסור אבמ"ה לאיסור תקרובות כיון דלהר"ן מוכח דמחזקינן מאיסור לאיסור ז"א די"ל דהר"ן ס"ל דאף א"נ דאין מחזיקינן מאיסור לאיסור היינו דלא ליהוי ודאי איסור מצד האיסור הראשון כיון דהאיסור הראשון כבר חלף לו אבל מ"מ לא שייך להעמידה בחזקת היתר לענין הספק שנולד לן מפאת האיסור השני משום דהא שם היתר ג"כ לא היה חל על החתיכה כל זמן שהיה עליה איסור הראשון והוי כמו דליכא חזקה לא לאיסור ולא להיתר לכך פסק שפיר הר"ן דעוף הנדרס אסור לשוחטו ביו"ט משום דה"ל ספק דאורייתא ואעפ"כ מוכח דהשוחט לעו"ג הוי נבלה דאל"כ הא לא הוי אלא ספק נבלה אף לענין אכילה מצד תקרובות כיון דאין מחזיקין מאיסור לאיסור שיהיה ודאי וספק אינו גורר ספק וע"כ דמוכח מזה כשיטת הר"ן ומה שהקשיתי מהא דחולין יתבאר במ"א ואכ"מ:

ט אמנם לכאורה יש לחלק דאימתי אמרי' דהודאי מכריע את הס' הוא דוקא בזה הדבר גופא כגון בס' טומאה ברה"י והוציאו לרה"ר דכיון דברה"ר מחזקינן אותו לחי ממילא מכריע את הס' טומאה ברה"י כיון דהוי בחדא מילתא בטומאה גופה אבל להחזיק מאיסור אכילה לאיסור הנאה אפ"ל דל"א בזה דהודאי מכריע את הס' כיון דלא הוי בחדא מילתא אף דהוי תרתי דסתרי דכיון דמחזקינן שאסורה באכילה משום דחישב לעו"ג א"כ ממילא אסורה בהנאה ג"כ אעפ"כ י"ל דכיון דהוי ענינים נפרדים אין אחד מכריע את חבירו וכל חד תיקום אדוכתיה אמנם יש להוכיח דלהר"ן לשיטתו מוכרחים לומר דאף בשני דברים נפרדים ג"כ הודאי מכריע את הס' דאיתא בנדה (דף נ"ט) האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם ר"מ אומר אם עומדת טמאה אם יושבת טהורה ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה והנה הר"ן בתשובה ובחידושיו כתב דטעמא דר"מ דס"ל דעומדת טמאה משום דר"מ לשיטתו דחייש למיעוטא וכיון דעל צד המיעוט יש דהדור מי רגלים למקור ואייתי דם לכך טמאה לר"מ:

ולכאורה דברי הר"ן תמוהים בתרתי חדא דהא איתא לעיל (דף י"ד) ואמר ר"ז כשטימא רבי כר"מ כו' דתניא האשה שהיתה עושה צרכיה כו' ר"מ אומר אם עומדת טמאה א"ל ר"א לר"ז והא אריב"ח כשטימא ר"מ לא טימא אלא משום כתם ואילו רבי משום נדה קאמר א"ל אנן הכי קאמרינן כי איתמר ההיא משום נדה איתמר אלמא דר"מ מטמא ודאי משום נדה ואילו לשיטת הר"ן אינו אלא טמא מספק לר"מ ועוד דא"כ אמאי פליג ר'

יוסי וס"ל דבין כך ובין כך טהורה הא מבואר ביבמות (דף ס"ז) דר' יוסי ס"ל דבת ישראל שנשאת לכהן והניחה מעוברת ויש לו בנים לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר ורשב"י ס"ל דיש לה בנים יאכלו ואמרינן התם הטעם דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקיבות א"כ מוכח דר' יוסי ס"ל דחיישינן למיעוטא וא"כ במאי פליגי ר"מ ור"י [בשלמא בלא שיטת הר"ן י"ל בפשיטות דר"מ ס"ל דעומדת טמאה משום דרוב דמים מן המקור ותלינן דבודאי בא מן המקור לכך טמאה ודאי אמנם לשיטת הר"ן תקשה]:

י אבל לפי הנ"ל ניחא די"ל דר"מ ור"י פליגי בפלוגתא אחרינא ולשיטתייהו אזלי דהנה לכאורה קשה לי האיך משכחת ס' נדה לפי מה שהוכחתי דאם נתהוה נדבר א' ספק וודאי הודאי מכריע את הספק א"כ תקשה האיך משכחת ספק נדה הא כיון דבהאי ספיקא אם ראתה דם הוי ספיקא אם אסורה משום נדה או לא וגם אם היא טמאה משום נדה וא"כ כיון דלענין טומאה קיי"ל דס' טומאה ברה"י ספיקו טמא ודאי ומחזקינן שהדם בא מן המקור א"כ אף לענין איסור נדה ג"כ תהיה אסורה משום נדה דכיון דלענין טומאה מחזקינן שהדם בא מן המקור א"כ ממילא הודאי מכריע את הס' דנדה ותהיה אסורה משום נדה ג"כ אמנם ז"א לפי מה דמבואר בתוס' לעיל (דף י"ז) ד"ה ואין שורפין עליו את התרומה תימא כיון דהוי ס' טומאה וברה"ר טהור, ודאי וברה"י טמא ודאי ושורפין וי"ל דמסוטה לא ילפי' טומאה דאתי ע"י ראיית גופה לכן בכל מקום ספק וא"כ א"ש דבס' נדה אף לענין טומאה הוי ספק משום דהוי טומאה דאתי על ידי ראיה ולא ילפינן מסוטה:

אמנם עדיין תקשה לפי מה דאיתא בנדה (דף מ"א) אמר ר' יוחנן מקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות טמאה כו' אלא לטומאת ערב משום דס"ל כרשב"ג דמקור מקומו טמא לכך טמאה האשה משום הדם שנגע בבשרה דהוי אב הטומאה וא"כ עדיין תקשה נהי דספק דאתי' ע"י ראיה לא ילפינן מסוטה והוי טמאה רק מס' אעפ"כ הא לא שייך רק לענין הטומאה שאנו רוצים לטמאה מטעם רואה אבל מ"מ הא יש כאן עוד טומאה אחרת מחמת הדם שבא מן המקור והוי אב הטומאה ומטמא להאשה במגע ביציאתה לחוץ וא"כ כיון דלענין טומאה דאתיא ע"י מגע ילפינן מסוטה וברה"י טמאה ודאי א"כ עדיין תקשה הא כשמספקא לן לענין טומאת ערב אם היא טמאה משום מגע או לא מחזיקינן שהדם בא מן המקור וטמאה טומאת מגע א"כ ממילא הוודאי דטומאה יכריע הספק דאיסור נדה ותהיה אסורה משום נדה ג"כ:

והנ"ל ליישב דאיתא במנחות (דף כ"ד) בעי רבא עשרון שחלקו ונטמא אחד מהן והניחו בביסא וחזר טבול יום ונגע באותו טמא מהו מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא כו' ומסקנת הגמ' דטומאה חמורה על טומאה קלה בוודאי חיילא וכן טומאה בבת אחת

שתיהם חלין אבל קלה על חמורה לכ"ע אין טומאה חלה על טומאה ועי' במ"ל (פ"ב מה' אבות הטומאה) שהאריך בזה עיי"ש ואיתא בנדה (דף מ"ב) איבעיא להו אותו מקום של אשה בלוע הוי או בית הסתרים הוי למאי נ"מ כגון שתחבה לה חבירתה כזית נבלה א"א בלוע הוי טומאה בלועה לא מטמאה וא"א בית הסתרים הוי נהי דבמגע לא מטמאה במשא מיהו מטמא כו' רבא אמר בית הסתרים הוי עיי"ש וא"כ אתי שפיר דלא שייך לומר דהוודאי דטומאת מגע יכריע את הספק דאיסור נדה דהא אין כאן מקום לחול טומאת מגע כלל דהא קיי"ל כל הנשים מטמאין בבית החיצון וא"כ מיד כשבא הדם לבית החיצון נטמאת משום טומאת ראיה ואז אינה טמאה משום טומאת מגע דהא אותו מקום בית הסתרים הוי ובית הסתרים במגע לא מטמא ואימתי נטמאה משום טומאת מגע הוא רק כשיוצא הדם לחוץ דאז נוגע בבשרה וא"כ הא אין טומאה קלה דטומאת מגע דהוי טומאת ערב מצי חיילא על טומאת ראיה שבא מקודם דקלה על חמורה לא חייל לכ"ע בזה א"ז וא"כ אין כאן איסור טומאת מגע כלל דאין לה מקום לחול וא"כ לא שייך לומר דטומאת מגע יכריע את הספק דאיסור נדה דהא אם נחזיק דטמאה טומאת מגע משום דהדם בא מן המקור א"כ הא ממילא אין כאן טומאת מגע משום דכיון דהדם בא מן המקור א"כ הא נטמאה טומאת ראיה מקודם ואין טומאה חל על טומאה וכיון דלא ילפינן ספק טומאת ראיה מסוטה גם טומאת ערב אינה טמאה וודאית ברה"י:

יא אמנם זהו רק אם נימא דטומאת בית הסתרים אינו מטמא אבל אם נימא דטומאת בית הסתרים מטמא א"כ הא תיכף כשיצא הדם לבית החיצון נטמאה טומאת מגע מהדם מה שנוגע בבשרה וא"כ באין כאחת הטומאת ראיה והטומאת מגע דמיד כשבא לבית החיצון דנטמאה משום טומאת ראיה נטמאה ג"כ משום טומאת מגע ובבת אחת הא חל אף קלה על חמורה כמבואר במנחות הנ"ל [ועי' בתוס' נדה (דף מ"ב) בד"ה ואמאי ויש להאריך בזה ואכ"מ] וא"כ א"ש די"ל דר' מאיר ור' יוסי דפליגי באשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם דר"מ אומר דעומדת טמאה ור"י סובר דעומדת טהורה לשיטתייהו אזלי דאיתא בחולין (דף ע"ב) שחט את אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה דברי ר' מאיר כו' ופריך הגמ' אמאי טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמא לימא ר"מ לטעמיה דתנן שלשה על שלשה שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דברי ר"מ ותניא אמר ר' יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה כו' עיי"ש אלמא דפליגי ר"מ ור"י דר"מ סובר דטומאת בית הסתרים מטמא ור"י סוגר דטומאת בית הסתרים לא מטמא:

וא"כ א"ש דבאמת כ"ע מודים דבעומדת אינה אלא ספק דילמא הדור מי רגלים למקור ואייתי דם רק דר"מ לשיטתו אזיל דס"ל דטומאת בית הסתרים מטמא וא"כ כיון דמספקא

לן בין לענין איסור נדה ובין לענין טומאת מגע אם הדם בא מן המקור וטמאי טומאת מגע או דבא מן הצדדים וטהורה וא"כ כיון דלענין טומאת מגע מחזיקינן שהדם בא מן המקור דהא קי"ל ספק טומאה ברה"י ספיקא טמא וודאי לכך הוודאי מריע הספק דאיסור נדה ג"כ ואסורה משום נדה ג"כ כיון דטומאת בית הסתרים מטמא א"כ הא חל טומאו מגע ג"כ משום דהוי איסור בת אחת כנ"ל אבל ר"י לשיטתו דס"ל דטומאת בית הסתרים אינו מטמא א"כ הא אין כאן טומאת מגע כלל משום דאינו חל על טומאת ראה דקודם לכך ס"ל דעומדת טהורה משום נדה משום ראינו אלא ספק ויסבור הר"ן כשיטת הר"ח בנדה (דף י"ד) דר' יוסי מטמא משום כתם עיי"ש וא"כ א"ש דאף דר' יוסי ג"כ חייש למיעוטא אעפ"כ פליג על ר"מ משום ולשיטתו אזיל דס"ל דטומאת בית הסתרים אינו מטמא והא דפי' הר"ן דטעמא דר"מ משום דחייש למיעוטא משום דאי לא היה חייש למיעוטא א"כ אף א"נ דלענין טומאה לא אזלינן בתר רובא וטמאה ודאי אעפ"כ אינו יכול להכריע הס' דטומאה הס' דאיסור דהא כיון דאזלינן בתר רובא א"כ הוי ודאי לענין איסור דהדם הוא מן הצדדין א"כ הא אין ודאי יכול להכריע את הודאי כמו שביארתי לעיל דלכך ס"ל לרבנן דכשהוא ברה"י טמא וודאי וברה"ר טהור משום דאין הודאי מכריע את הודאי לכך מפ' דר"מ לשיטתו דחייש למיעוטא וא"כ כיון דלר"מ הוי ספק אף לענין איסור א"כ שוב הודאי דטומאה מכריע את הספק דאיסור לכך ס"ל דעומדת טמאה ודאי:

וא"ל דתינח היכא דראתה ברה"י א"כ הוי ספק טומאה ברה"י לכך טמאה ודאי אבל היכא דראתה ברה"ר א"כ כיון דס' טומאה ברה"ר טהור אמאי מטמא ר"מ ז"א דאיתא בתוס' סוטה (דף כ"ח) בד"ה ברשות הרבים כו' ונראה דלא חשבינן טומאה ברה"ר אלא היכא דספיקא היתה יכולה להיות גלויה לכל כגון ההיא דנזיר ותשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם אבל ההיא דנדה המגע ודאי הוא שנגעה במטה ואין ספק אלא אם ראתה או לאו ומקום המקור מקום סתר הוא ולא שייך למימר ביה רה"ר אפי' אם נולד ספק ראייתה ברה"ר א"כ א"ש דהס' אם הוא מהמקור או מהצדדין הוי ס' טומאה ברה"י אף אם ראתה ברה"ר הרי דמוכח מזה דאמרינן דהודאי מכריע את הספק אף בדברים נפרדים כגון מטומאה לאיסור א"כ ה"ה דהודאי דאכילה מכריע את הס' דאיסור הנאה א"כ שפיר קאמר ר' יוחנן מתני' דלא כר"א:

יב ובזה נ"ל ליישב הא דגרסינן בנדה (דף כ"א) אלא אמר רנב"י באפשר לפתיחת הקבר בלא דם קמיפלגי ובפלוגתא דהני תנאי דתניא קשתה שנים ולשלישי הפילה וא"י מהו הר"ז ספק זבה ספק יולדת ומביאה קרבן ואינו נאכל ר' יהושע אומר מביאה קרבן ונאכל שא"א לפתיחת הקבר בלא דם וקשה מאי קאמר בפלוגתא דהני תנאי הא י"ל דגם רבנן

דר' יהושע ס"ל דא"א לפתיחת הקבר בלא דם והא דס"ל דמביא קרבן ואינו נאכל הוא דסוברים דהא דאמרינן דא"א לפתיחת הקבר בלא דם אין זה בגדר וודאי רק בגדר הרוב דרוב נשים רואות דם בעת פתיחת הקבר אבל מ"מ איכא מיעוטא דאינם רואין בעת פתיחת הקבר וא"כ א"ש דהנה הרז"ה הקשה מה בכך דא"א לפתיחת הקבר בלא דם מ"מ מנ"ל שהדם הוא מד' מיני דמים הטמאים באשה דילמא דם טהור הוא ותי' דרוב דמים הבאים מן המקור של ארבעה מיני דמים הם והנה הר"ן בחולין (דף ס"ד) הקשה אהא דפריך הגמ' על הברייתא דלוקחין ביצים מן העו"ג ואין חוששין משום נבלות ודילמא דעוף עמא נינהו וקשה מאי פריך הא צריכין למיזל בתר רובא והרוב מעופות טהורין ותי' דכיון דאיכא תרי מיעוטא נגד הרוב כשירין מיעוטא דנבלות ומיעוטא דמעופות טמאין מצטרפין הני תרי מיעוטא נגד הרוב והוי מחצה על מחצה וא"כ לפ"ז א"ש דלכך ס"ל לרבנן דמביא קרבן ואינו נאכל אף דסוברים ג"כ דרוב נשים רואין דם בעת פתיחת הקבר רק כיון דסוברים דהוא בגדר רוב א"כ הא איכא תרי מיטועא נגד הרוב דרואין דם מיעוט נשים דאינם רואין דם ואף מן הרוב דרואין דם הא איכא מיעוטא דרואין דם טהור כמו שהקשה הרז"ה הנ"ל דאף דרוב דמים מן המקור אעפ"כ הא איכא מיעוטא דדם טהור וא"כ כיון דאיכא תרי מיעוטא נגד הרוב דרואין דם עמא בעת פתיחת הקבר מרעא להו להרוב והוי מחצה על מחצה לכך ס"ל לרבנן דמביא קרבן ואינו נאכל ור' יהושע סובר דהוא בגדר וודאי הא דא"א לפתיחת הקבר בלא דם לכך ס"ל דמביא קרבן ונאכל:

א"כ כ"ז הוא רק לענין אכילת הקרבן אבל לענין איסור נדה אף רבנן דר' יהושע מודים דאסורה כיון דהוי ספיקא אם רואין דם טמא בעת פתיחת הקבר הוי ספק איסורא ולחומרא בשלמא בלא"ה לא קשה אף דס"ל לרבנן דמתני' דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם אעפ"כ אף דיש צד אפשר בלא דם מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וצריכה להיות טמאה מספק זה אינו כיון דהו' ספק אם ראתה כלל דם או לא צריכין לאוקמא אחזקתה דאשה בחזקת טהרה עומדת אבל השתא תקשה כיון דס"ל דרוב נשים. רואין דם בעת פתיחת הקבר רק דמצרפינן מיעוטא דרואין דם טהור א"כ כיון דוודאי ראתה רק דמספקינן אם היה דם, עמא או דם טהור לא שייך לאוקמת אחזקת טהרה דהא איתרע חזקתה כיון דוודאי ראתה כמו דס"ל להתוס' בקדושין (דף פ') ובנדה (דף י"ח) גבי רוב תינוקות מטפחין היינו בעיסה אבל אם ודאי נגע איתרע החזקת טהרה וכן מבואר בפני יהושע בגיטין (דף כ"ח) באריכות עיי"ש וא"כ כיון דעל הך צד מיעוטא דרואין דם בעת פתיחת הקבר רק דמספקא לן אם ראתה דם טהור או לא צריכא להיות אסורה מספיקא משום

דאיתרע חזקתה א"כ הא משום הך מיעוטא דאינם רואין כלל, בעת פתיחת הקבר א"א לטהר דהא חד מיעוטא לא נחשב כלל:

יג והנ"ל ליישב ואומר דזה הכלל דהא דאמרינן דמצרפינן תרי מיעוטא בהדדי והוי מחצה על מחצה הוא דווקא במקום דהתרי מיעוטא מורין על דבר אחד אבל בנידון דידן כיון דקיי"ל מקור מקומו טמא ומקור שהזיע כשתי טיפי מרגליות טמאה טומאת ערב משום טומאת מגע דנגע הדם בבשרה כמבואר בנדה (דף מ"א) עיי"ש א"כ כיון דהני תרי מיעוטא אינם דומין להדדי דלהך צד מיעוטא דאינם רואין דם כלל בפתיחת הקבר א"כ היא טהורה לגמרי אבל להך צד מיעוטא דרואין דם טהור א"כ אף דאינה טמאה טומאת שבעה מ"מ הא טמאה טומאת ערב כיון דמקור מקומו טמא א"כ אף הדם טהור ג"כ טמא משום דנוגע במקור ואח"כ נוגע בבשרה כמבואר בנדה (דף מ"א) הנ"ל א"כ כשנחקור אם היא טמאה טומאת מגע או לא מחליטין הדבר שהיא טמאה טומאת ערב כיון דרוב נשים רואות דם בעת פתיחת הקבר א"כ הא היא טמאה וודאי משום הרוב דהא לענין טומאת ערב אין נ"מ בזה אם היה דם עמא או דם טהור דאף בדם טהור ג"כ טמאין טומאת ערב וא"כ כיון דלענין טומאת ערב מבטלינן הך מיעוטא שאינם רואין דם בפתיחת הקבר ומחזקינן מנך הרוב דרואין דמים בפתיחת הקבר דוודאי ראתה דם וטמאה עומאת מגע וא"כ כיון דלענין טומאת מגע מחזיקינן דוודאי ראתה שוב א"א לצרפו להך מיעוטא דאינם רואין דם אף לענין טומאת שבעה כיון דכבר החלטנו לענין טומאת מגע דוודאי ראתה הוי הך מיעוטא דלא ראתה כמאן דליתא:

וכה"ג מבואר בתוס' בכורות (דף כ') ד"ה לקולא דהא דאין הולכין בממון אחר הרוב הוא דווקא במקום דאין הנ"מ מהרוב רק לענין ממון אבל במקום דנ"מ מהרוב בין לענין ממון בין לענין איסור א"כ כיון דלענין איסור הולכין אחר הרוב ומחזיקינן מצד הרוב שכן הוא שוב הולכין אחר אותו הרוב אף לענין ממון דכוודאי מיחשיב עיי"ש וא"כ ה"ה הכא לא מצרפינן הך מיעוטא כנ"ל וא"כ שפיר קאמר ר"נ ובפלוגתא דהני תנאי דע"כ צריכין לומר דס"ל לרבנן דר' יהושע דהוי ספק אם רואין דם בפתיחת הקבר דל"ל דהוא בגדר רוב דא"כ אמאי אינו נאכל הקרבן כיון דלא שייך לצרף הני מיעוטא בנידון דידן וא"כ לכך ס"ל לרבנן דמתניתן דטהורה משום דמוקמינן אותה אחזקת טהרה כנ"ל:

אמנם עדיין תקשה מנ"ל דס"ל לרבנן דר' יהושע דמקור מקומו טמא דילמא ס"ל לרבנן כר"ש דס"ל בנדה (דף מ"א) מקור מקומו טהור וא"כ שוב יכולין להצטרף הני תרי מיעוטא להדדי כיון דשניהם מורים על דבר אחד דאינה טמאה כלל והנ"ל דמוכרחים לומר דרבנן ס"ל דמקור מקומו טמא דלכאורה קשה אמאי ס"ל דמביא קרבן ואינו נאכל

הא כיון דמספקא לן בין לענין טומאת שבעה ובין לענין איסור נדה אם ראתה דם או לא ולענין טומאה מחזקינן דוודאי ראתה דם וטמאה דהא קיי"ל ספק טומאה ברה"י ספיקא טמא וודאי א"כ הוודאי דטומאה יכריע הספק דאיסור נדה ותהא אסורה וודאי משום נדה כמו שהקשיתי לעיל דאף דספק טומאת ראיה לא ילפינן מסוטה אם כן בספיקא צריכין לאוקמא אחזקת טהרה אעפ"כ עדיין תקשה הא קיי"ל בנדה (דף נ"ד) דדם נדה מטמא במגע וא"כ קשה אף למ"ד דמקור מקומו טהור מ"מ הא איכא טומאת מגע מלבד טומאת ראיה מה שנוגע הדם בבשרה וא"כ כיון דלענין טומאת מגע טמאה וודאי מספק אף במקום דאיכא חזקת טהרה כמבואר בתוס' ריש נדה ד"ה והלל כו' וא"כ יכריע את הספק דאיסור נדה: והנ"ל לומר בזה דהא דאמרינן דהוודאי מכריע את הספק הוא דווקא במקום שא"א בשום אופן למיפלג הוודאי מהספק כגון גבי המסוכן ברה"י והוציאו לרה"ר כיון דברה"ר מחזקינן אותו לוודאי חי ממילא מכריע את הספק דהיה מקודם ברה"י ג"כ חי אבל בנידון דידן כיון דקיי"ל דמקור מקומו טמא וא"כ אף אם ראתה דם טהור אעפ"כ טמאה טומאת מגע א"כ לא שייך לומר דהוודאי דטומאת מגע יכריע את הספק דאיסור נדה כיון דהאיסור נדה וטומאת מגע אינו תליא בהדדי דהא אף בראתה דם טהור ג"כ טמאה טומאת מגע א"כ לא שייך לומר דהוודאי דטומאת מגע יכריע הספק דאיסור דהא יכול להיות שטמאה טומאת מגע ולא תהיה אסורה משום נדה דראתה דם טהור אף דבאמת מחזיקינן דראתה דם טמא דרוב דמים הבאים מן המקור דם טמא הוא מ"מ לא שייך לומר דהוודאי יכריע את הספק רק במקום דתליא בהדדי על כל צד אבל בנידון דידן כיון דמשכחת לפעמים שתהיה טמאה מגע ולא תהיה אסורה משום נדה א"כ כיון דאינו מוכרח על כל צד הוודאי דטומאה והספק דאיסור א"כ לא שייך לומר דהוודאי יכריע את הספק כיון דבעצם לא סתרי אהדדי:

אמנם כ"ז אי נימא דמקור מקומו טמא אבל אי נימא דמקור מקומו טהור א"כ לא משכחת טומאת מגע רק בד' דמים טמאים דבדם טהור דאינה טמאה משום נדה אף הדם אינה טמא וכן מבואר באחרונים דלמ"ד מקור מקומו טהור אף ברואות שלא בהרגשה ג"כ טהור הדם דכיון דאינה טמאה משום ראיה אף הדם טהור א"כ כיון דטומאת מגע ואיסור נדה תליא בהדדי א"כ ממילא הודאי דטומאת מגע יכריע את הספק דאיסור נדה וא"כ תקשה אמאי מביאה קרבן ואינו נאכל וע"כ דס"ל לרבנן דמקור מקומו טמא דאל"כ תקשה אמאי אינו נאכל נימא דהספק דטומאת מגע יכריע הספק דאיסור נדה כנ"ל וא"כ ל"ל דטעמייהו דרבנן דס"ל דאינו נאכל משום דסמכינן מיעוטא להדדי והוי פלגא ופלגא דהא אין מורין המיעוטין על דבר אחד כנ"ל וע"כ דס"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם

לכך שפיר קאמר ובפלוגתא דהני תנאי [והרז"ה לא יסבור כסברתינו הנ"ל דכיון דאין טומאה קלה חל על חמורה לכך אינו מכריע טומאת מגע לאיסור נדה]:

יד אמנם באמת ז"א דא"נ דספק דטומאת מגע יכריע הס' דאיסור נדה א"כ עדיין תקשה לר"ש דס"ל דמקור מקומו טהור א"כ לא משכחת ספק נדה כלל וא"ל דכיון דקיי"ל דטומאת בית הסתרים אינו מטמא א"כ הא לא חל טומאת מגע ז"א דעדיין תקשה להך תירוץ קמא שבתוס' ריש נדה דס"ל דס' טומאת ראיה ילפינן ג"כ מסוטה וכן הקשו בנדה (דף כ"א) בתוס' ד"ה ורבנן כו' תימא ונימא דהוי פלגא ופלגא ותהיה ודאי טמא' ברה"י אע"ג דאיכא חזקת טהרה אלמא דס"ל דאף טומאת ראי' ילפי' מסוטה וא"כ תקשה דנימא דספק טומאה יכריע הספק דאיסור נדה וע"כ צ"ל דוודאי אין מכריע את הספק אמנם נ"ל לומר דזה הכלל דאיתא בחולין (דף ט') לא בדק בסימנים מאי ר"א בן אנטיגנוס אמר טרפה ואסורה באכילה במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא במאי קמיפלגי בדר"ה דאמר ר"ה בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה כו' מר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן ומר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא וקיי"ל כהך מתניתא דהוי נבלה ומטמאה במשא כדפסק (הרמב"ם בפ"א מה' שחיטה אלמא אף דקיי"ל דאין הודאי מכריע את הודאי כמו דמבואר בטהרות הנ"ל דכשהוא ברה"י ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור א"כ ה"נ אף דלענין איסור הוי בחזקת איסור אעפ"כ הא לענין טומאה הוי בחזקת טהרה וא"כ אמאי מכריע החזקה דאיסור נגד חזקת טומאה וע"כ צ"ל דכיון דהעיקר הנ"מ הוא לענין אכילה וטומאה נגרר אחר אכילה א"כ כיון דלענין עיקר הדבר הוי בחזקת איסור א"כ ממילא אף דבר הנטפל כוותיה עבדינן א"כ ה"נ אף דקיי"ל דהודאי מכריע את הספק אעפ"כ אין יכול להכריע הס' דטומאת ראיה להאיסור נדה כיון דעיקר הספק הוא לענין איסור נדה א"כ אין בכח הטפל להכריע הספק. ובישוב קושייתי על הר"ן מנדה (דף כ"ב) יתבאר במ"א ואכ"מ להאריך בזה וא"כ לפ"ז מיושב קושייתי ג"כ דכיון דהנאה נגרר אחר אכילה א"כ שוב בכח הודאי דאכילה להכריע הספק דאיסור הנאה:

טו והנ"ל להביא ראי' לזה דאיתא במס' עו"ג (דף ל"ה) ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה כו' והקשו התוס' מאי איריא נבלה אפי' שחוטה אסורה נמי משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום בב"ח ליכא איסור דאורייתא דכבוש אינו אסור אלא מדרבנן ולכאורה קשה לי לפי מה שהבאתי לעיל שיטת הרדב"ז דאף דספק דרבנן לקולא מ"מ היכא דאיסור דרבנן בא ביחד עם איסור תורה ואנו צריכין להחמיר בדבר מחשש איסור תורה גם לענין הדרבנן

אנו מחמירין שא"א לעשות תרתי דסתרי וא"כ עדיין תקשה אף דאינו נאסר מחשש בב"ח לחוד משום דהוי ספק דרבנן מ"מ השתא דנאסרו גבינות של עו"ג מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה אמאי לא אסרוה בהנאה משו' בב"ח דמה בכך שהוא רק איסור דרבנן כיון דאנו מחמירין באכילה משום דהוי ספק דאורייתא ומחזקינן שהעמיד בעור קיבת נבלה א"כ ע"כ הוי בב"ח ג"כ ואסורה בהנאה וא"כ תקשה כדפריך ר"י לר"י במתני' לעיל (דף כ"ט) אהא דקאמר לו מפני שמעמידין אותה בקיבת של עגלי עו"ג א"ל א"כ למה לא אסרוה בהנאה וא"כ עדיין תקשה לשמואל אמאי לא אסרוה בהנאה:

ולכאורה י"ל דז"א דבלא"ה ליכא כאן חשש משום איסור בב"ח דהא כיון דאינו אסור באכילה רק משום דהעמיד אותה בעור קיבת נבלה א"כ הא בזה ליכא משום בב"ח דהא קיי"ל המבשל בשר נבלה בחלב פטור משום דאין איסור חל על איסור ואינו חל איסור בב"ח על איסור נבלה ועי' ברמב"ם במס' כריתות (דף י"ג) בפי' המשניות שכתב דבשר נבלה שבישל עם חלב מותר בהנאה דכיון דאיסור בב"ח אינו חייל לענין אכילה דאין איסור חע"א ממילא אין כאן חלות איסור הנאה וקושיית התוס' הוא רק דלמה נקט דוקא בעור קיבת נבלה הא אף בקיבת כשרה ג"כ אסורה משום בב"ח אבל השתא דמסקי דבקיבת כשרה אינו אסורה משום בב"ח וכל עיקר האיסור הוא רק משום דהעמיד בקיבת. נבלה אם כן לא שייך לומר דא"א לעשות תרתי דסתרי דהא בנבלה ליכא האיסור דבב"ח וא"ל דכ"ז לא שייך רק לענין הבשר כיון דכבר נאסר משום נבנה תו לא מצי חייל עלה איסור בשר בחלב אבל החלב דעד הנה היתר היתה ונאסרה עתה בעת שקבלה טעם נבלה מהבשר אז נאסרה ג"כ משום בב"ח ושני האיסורים בב"א באו וא"כ תקשה הא בב"א כ"ע מודים דאיסור חע"א וא"כ אמאי לא נאסרו הגבינות משום בב"ח זה אינו דנ"ל דאף החלב ג"כ אינו נאסר משום בב"ח לפי מה דאיתא בחולין (דף ק"ח) באיזו בישול אמרו כל שאחרים אוכלים אותו וכתבו הפוסקים היינו שנתבשל כמאכל בן דרוסאי אבל בפחות מכשיעור זה אינו אסור מן התורה משום דלא חשיב דרך בישול וא"כ לפ"ז אף על החלב אינו יכול לחול איסור בשר בחלב דהא מיד כשהתחיל להרתיח קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי נאסרה תיכף החלב משום דקבלה טעם מהנבלה דקיי"ל טעם כעיקר דאורייתא כמבואר בתוס' חולין (דף צ"ט) ד"ה רבא אמר עי"ש ומשום בשר בחלב אינו נאסר עד שיתבשל כמאכל בן דרוסאי א"כ תו לא מצי לחול איסור בב"ח על החלב כיון דכבר נאסר החלב משום נבלה וא"כ כיון דבבישול לא נאסר החלב משום בב"ח א"כ אף בכבוש אף דבזה באים בב"א האיסור נבלה ואיסור בב"ח אעפ"כ י"ל דלא אסרו חכמים כבוש רק במקום דאסורה מן התורה בבישול בזה גזרו חכמים כבוש אטו בישול אבל

במקום דמותר ע"י בישול בזה לא אסרו כבוש אמנם ז"א דאכתי תקשה לשמואל לשיטתו דס"ל בחולין (דף קי"ג) דגדי לרבות את החלב גדי לרבות את המתה וא"כ לדידיה חל איסור בע"ח על איסור נבלה א"כ אכתי תקשה אמאי לא אסרוה בהנאה משום בב"ח.: טז והנ"ל ליישב די"ל דלשמואל לשיטתו דס"ל במס' עו"ג דמין במינו במשהו אין אנו צריכין לשנויי דלכך אסרו גבינות של עו"ג מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה דלשמואל לשיטתו בלא"ה ניחא דהנה לכאורה קשה מאי מקשה ר', ישמעאל לר"י במתני' אהא דקאמר דלכך אסרו גבינות של עו"ג מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עו"ג א"כ למה לא אסרוה בהנאה הא י"ל דלכך לא אסרו בהנאה דלכאורה קשה אמאי אסרו גבינות משום דחיישינן דילמא העמיד בקיבת עגלי עו"ג הא יש להחלב חזקת היתר דקודם שנעשה גבינות היתה מותרת וא"כ צריכין לאוקמא אחזקת היתר דלא יצאת מחזקתו הראשונה אמנם י"ל דזה לא הוי חזקה משום שלא נתבררה מעולם דהא קודם שהעמיד הי' לנו חשש על החלב עצמה שמא מן הטמאה הוא דלכך אנו אוסרין חלב של עו"ג רק דאח"כ כשהעמיד ונעשה גבינות אז נתברר שלא היה חלב טמא דהא חלב טמא אינו נקפה וכן מבואר בפי' רש"י (דף ל"ד) בד"ה מפני מה א"כ הא לא הי' לה חזקת היתר מבוררת מעולם וכה"ג לא הוי חזקה כמו שכתבו התוס' בחולין (דף י"א) גבי גבינות של טרפה דל"א כיון שחיתה יב"ח ונתברר לנו שלא היתה טרפה קודם היב"ח נעמידה על חזקתה שאינה טרפה, משום דהוי חזקה שלא נתבררה מעולם דבכל שעה איכא לספוקי דילמא טרפה היא רק דאח"כ כשחיתה י"ב חודש נתבררה שלא היתה טרפה למפרע כן ה"נ הא מעולם לא היה להחלב חזקת היתר מבוררת דמעיקרא היתה אסורה משום חלב טמא רק דאח"כ כשהעמיד אז איגלאי מילתא דלא הוי חלב טמא דחלב טמא אינו נקפה א"כ הא השתא נופל הספק דילמא העמיד בקיבת עגלי עו"ג א"כ הא לא הי' להחלב חזקת היתר מבוררת מעולם לכך לא הוי חזקה כן נ"ל אף דיש לחלק קצת:

א"כ כ"ז לענין איסור אכילה אבל לענין איסור הנאה הא ה"ל חזקת היתר מבוררת דמותרת בהנאה דהא חלב טמא מותר בהנאה וא"כ אף דחיישינן דילמא חלב טמא הוא מ"מ החלב קודם שנעשה גבינות היתה מותרת בהנאה ועתה כשנעשו גבינות נופל הספק דילמא אסורים בהנאה משום דהעמידן בקיבת עגלי עו"ג א"כ הא צריכין לאוקמא אחזקת היתר הנאה ולא יצאתה מחזקתה וא"כ לכך אינו אסור אלא באכילה אבל לא בהנאה ומאי פריך ר' ישמעאל אמנם י"ל דכיון דלענין אכילה ליכא חזקה ואסורה מספק משום דהעמידן בקיבת עגלי עו"ג א"כ כיון דלענין אכילה אסורה מספק ומחזקינן שהעמיד בקיבת עגלי עו"ג א"כ ממילא הא אסורה בהנאה דא"א לעשות תרתי דסתרי

דלענין אכילה תהי' אסורה משום דהעמידן בקיבת עגלי עו"ג ובהנאה תהיה מותרת דכיון דאסורה באכילה ע"כ אסור בהנאה ג"כ דא"א למיפלג הנאה מאכילה דהנאה נגרר אחר אכילה ופריך שפיר אמאי לא אסרוה בהנאה: וא"כ א"ש דכל זה לר' ישמעאל אבל לשמואל לשיטתו דס"ל במס' עו"ג (דע"ג) הנ"ל ובפסחים (דף כ"ט) דמין במינו במשהו והנה הריטב"א בעו"ג הנ"ל הביא מה שהקשה הראב"ד דלר' יהודה דס"ל מין במינו במשהו א"כ כל תקנת חז"ל דיי"נ במשהו וכן שאר דברים שהחמירו חכמים במב"מ כגון דשיל"מ וכדומה ללא צורך הוא דהרי בכל התורה מב"מ לא בטל ותירץ דר"י אינו סובר דמב"מ לא בטל רק לענין איסור אכילה ולא לענין הנאה כיון דחידוש הוא ולא ילפי' הא מדם הפר ודם השעיר וא"כ לפ"ז הא י"ל דבאמת לשמואל דס"ל דמב"מ במשהו י"ל כתי' מתני' מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עו"ג וא"ל דא"כ אמאי לא אסרוה בהנאה הא י"ל דלכך מותר בהנאה משום שמעמידין אותה בחזקת היתר הנאה כנ"ל וא"ל דא"כ דכיון דאסור באכילה משום דחיישינן דהעמידן בקיבת עגלי עו"ג א"כ ממילא מוכרחים לאסור בהנאה ג"כ דא"א לעשות תרתי דסתרי דכיון דאסור באכילה ממילא אסור בהנאה ג"כ ז"א דהא לשמואל משכחת לה דתהיה אסורה באכילה ולא תהיה אסורה בהנאה כגון שהיה בהחלב שבהעדר ששים נגד חלב הקיבה דבאכילה אסורה משום דמב"מ במשהו אבל לענין הנאה בטל בששים ומותרת בהנאה וא"כ כיון דמשכחת לה שיהי' חלוק אכילה מהנאה דתהי' אסורה באכילה ומותרת בהנאה א"כ אף דרוב פעמים ליכא ששים בהחלב שבעדר נגד חלב הקיבה דהא לכך אסרו גבינות של עו"ג מ"מ כיון דמשכחת לה שתהי' אסורה באכילה ומותרת בהנאה א"כ שוב לא הוי תרתי דסתרי דהא בעצם לא סתרי אהדדי וא"כ כיון דל"ש לומר דא"א לעשות תרתי דסתרי א"כ שוב מותרת בהנאה משום דהיה לה חזקת היתר מבוררת אבל באכילה אסורה דלא הי' לה חזקת היתר מבוררת:

וע"כ צ"ל דהא דמשני שמואל משום דמעמידין אותה בעור קיבת נבלה הוא אף להחכמים דר"י דס"ל מב"מ בס' א"כ הא א"א לומר כהך תירוצא לכך משני דיהא ניחא אף להחכמים דלכך אסרו גבינות של עו"ג מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה והם יסברו דאין איסור חע"א לכך לא אסרוה בהנאה משום בב"ח כנ"ל אבל לשמואל לשיטתו דס"ל מב"מ במשהו א"כ אף דס"ל דאיסור חע"א אעפ"כ ניחא הא דלא אסרוה בהנאה משום דלשיטתו בלא"ה ניחא ואין צריכין לאוקמא משום דמעמידין אותה בעור קיבת נבלה הרי דמוכח מזה דאף דלענין איסור הנאה הוי בחזקת היתר ולענין איסור אכילה אסורה מספק אעפ"כ הספק דאיסור אכילה מכריע להאיסור הנאה משום דההנאה נגרר

אחר אכילה א"כ מכש"כ בנידון דברינו הנ"ל בשוחט לעו"ג דהודאי איסור אכילה מצד מה שמחזיקינן ששחט לעו"ג גורר האיסור הנאה ג"כ ואסורה בהנאה משום תקרובות וא"כ הא מוכח כהר"ן דהשוחט לעו"ג אף דלא אסר לה מ"מ לא שרי לה ויש לי בזה אריכות הרבה ואכ"מ: